3 1761 09703408 6

UNIVERSITY OF TORONTO
VELUT ARBOR ÆVO

Presented to
The Library
of the
University of Toronto
by
Mrs. Street.

pres by Mrs. Street

Bible
Lat.
B.

NOVUM

TESTAMENTUM

DOMINI NOSTRI

Jesu Christi:

INTERPRETE THEODORO BEZA.

EDITIO STEREOTYPA,

172211
21/6/22

LONDINI,

Ex Officina Stereotypa Andreæ Wilson:

PROSTAT VENALIS APUD A. WILSON; ET VERNOR, HOOD ET SHARPE; J. NUNN; ET APUD OMNES ALIOS BIBLIOTHECARIOS IN IMPERIO

[2*s.* 6*d.*]

OFFICINA STEREOTYPA

ANDREÆ WILSON, *LONDINI*,

Regulis infra Dictis subjicitur.

Imprimis. Nihil contra Religionem Christianam imprimetur.

2do. Quicquid rei politicæ factionem inducat, aut alicui sit nociturum, repudiabitur.

3tio. Nullius Fama lædetur.

4to. Opera omnia, quæ apud hanc officinam sunt imprimenda, typis componentur venustis.

5to. Laminæ Stereotypæ juxta methodum a CAROLO COMITE STANHOPE inventum, fingentur.

6to. Libri Scholastici, et alii, juventutis instituendæ causa, pretio minori, imprimentur.

Digitized by the Internet Archive
in 2014

https://archive.org/details/novumtestamentdo00lond

EVANGELIUM SECUNDUM MATTHÆUM.

CAP. I.

LIBER generationis Jesu Christi, filii Davidis, filii Abrahami.

2 Abrahamus genuit Isaacum, Isaacus autem genuit Jacobum, Jacobus autem genuit Judam et fratres ejus,

3 Judas autem genuit Pharesum et Zaramum e Thamarâ, Pharesus autem genuit Esromum, Esromus autem genuit Aramum,

4 Aramus autem genuit Aminadabum, Aminadabus autem genuit Naassonem, Naasso verò genuit Salmonem,

5 Salmo verò genuit Boozum e Rachabâ, Boozus autem genuit Obedem e Ruthâ, Obedes autem genuit Jessen,

6 Jesse verò genuit Davidem illum regem, David autem rex ille genuit Solomonem ex eâ quæ *fuerat uxor* Uriæ,

7 Solomon verò genuit Roboamum, Roboamus autem genuit Abiam, Abias autem genuit Asam,

8 Asa autem genuit Josaphatum, Josaphatus autem genuit Joramum, Joramus autem genuit Hoziam,

9 Hozias autem genuit Joathamum, Joathamus autem genuit Achazum, Achazus autem genuit Ezechiam,

10 Ezechias autem genuit Manassen, Manasses autem genuit Amonem, Amon autem genuit Josiam,

11 Josias autem genuit Jechoniam et fratres ejus, in transportatione illâ Babylonicâ:

12 Post transportationem *autem* illam Babylonicam, Jechonias genuit Salathielem, Salathiel autem genuit Zorobabelem,

13 Zorobabel autem genuit Abiudem, Abiud autem genuit Eliachimum, Eliachimus autem genuit Azorem,

14 Azor autem genuit Sadocum, Sadocus autem genuit Achimum, Achimus autem genuit Eliudem,

15 Eliud autem genuit Eleazarum, Eleazarus autem genuit Matthanem, Matthan autem genuit Jacobum,

16 Jacob autem genuit Josephum virum Mariæ, ex quâ genitus est JESUS, ille qui dicitur Christus.

17 Universæ igitur progenies ab Abrahamo usque ad Davidem, progenies quatuordecim: et a Davide usque ad transportationem Babylonicam, progenies quatuordecim: et a transportatione Babylonicâ usque ad Christum, progenies quatuordecim.

18 ¶ Jesu verò Christi nativitas ita fuit: Quum enim mater ejus Maria desponsata esset Josepho, priusquam ipsi convenissent, inventa est gravida esse a Spiritu Sancto.

19 Porrò Josephus vir ejus, quum esset justus, et nollet eam ignominiæ exponere, voluit clâm eam dimittere.

20 Hæc autem quum in animum induxisset, ecce angelus Domini in somnio apparuit ei, dicens, Josephe, fili Davidis, ne metue accipere Mariam uxorem tuam; nam quod in eâ genitum est, ex Spiritu Sancto est.

21 Pariet autem filium, et vocabis nomen ejus Jesum: ipse enim liberabit populum suum ex peccatis ipsius.

22 (Totum hoc autem factum est, ut impleretur quod ait Dominus per prophetam, dicentem,

23 Ecce, virgo illa prægnans erit, et pariet filium, et vocabis nomen ejus Emmanuel; quod est, si interpreteris, Nobiscum Deus.)

24 Experrectus autem Josephus ex somno, fecit ut ei imperârat angelus Domini, et accepit uxorem suam.

25 Sed non cognovit eam, quousque peperisset filium illum suum primogenitum: vocavitque nomen ejus JESUM.

CAP. II.

QUUM ergo natus esset Jesus in *eâ* Bethleemâ *quæ* est Judææ, temporibus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente advenerunt Hierosolymam,

2 Dicentes, Ubi est ille rex Judæorum, qui natus est? vidimus enim ejus stellam in Oriente, et venimus ut adoremus eum.

3 His autem auditis, Herodes rex turbatus est, et tota Hierosolyma cum eo.

4 Et congregatis omnibus primariis sacerdotibus et scribis populi, percontatus est ab eis ubi Christus ille nasciturus esset.

5 At illi dixerunt ei, In *eâ* Bethleemâ *quæ est* Judææ: sic enim scriptum est per prophetam,

6 Et tu Bethleema, terra Judæ, nequaquam minima es inter duces Judæ, ex te enim exibit dux qui pascet populum illum meum Israëlem.

7 Tum Herodes, clàm vocatis Magis, exquisivit ab eis quo tempore stella apparuisset.

8 Et, eis Bethleemam dimissis, dixit, Profecti, penitùs exquirite de puerulo illo: postquam autem *illum* inveneritis, renunciate mihi, ut et ego veniam et adorem eum.

9 Ipsi verò, audito rege, profecti sunt: et ecce, stella, quam viderant in Oriente, præibat eis, donec venit stetitque supra *locum in* quo erat puerulus ille.

10 Visâ autem stellâ, gavisi sunt gaudio magno valde:

11 Et ingressi domum, invenerunt puerulum cum Mariâ matre ipsius; et prostrati adoraverunt eum; apertisque thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, et thus, et myrrham.

12 Et divinitus admoniti in somnio ne reverterentur ad Herodem, per aliam viam regressi sunt in regionem suam.

13 Ipsis autem regressis, ecce, angelus Domini apparet in somnio Josepho, dicens, Experrectus accipe puerulum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum; et esto illic usquedum dixero tibi; futurum est enim, ut Herodes quærat puerulum, ad eum perdendum.

14 Ille verò experrectus accepit puerulum et matrem ejus nocte, et secessit in Ægyptum:

15 Et fuit illic usque ad obitum Herodis; ut impleretur quod ait Dominus per prophetam, dicentem, Ex Ægypto vocavi filium meum.

16 Tum Herodes, quum vidisset se illusum esse a Magis, excanduit valde, et, missis *carnificibus*, interemit omnes pueros qui erant in Bethleem, et in omni confinio ejus, a bimulis et infra, secundùm tempus quod exquisierat ex Magis.

17 Tunc impletum fuit quod ait Dominus per Hieremiam prophetam, dicentem:

18 Vox in Ramâ audita est, lamentatio, et fletus, et ejulatus multus: Rachel plorans filios suos, et noluit consolationem admittere, *de eo* quòd non sint.

19 Quum autem obiisset Herodes, ecce angelus Domini in somnio apparuit Josepho in Ægypto:

20 Dicens, Experrectus accipe puerulum et matrem ejus, et proficiscere in regionem Israëlis: mortui sunt enim qui petebant animam pueruli.

21 Ille verò experrectus accepit puerulum et matrem ipsius, et venit in regionem Israëlis.

22 Quum autem audîsset Archelaum regnare in Judæâ pro Herode patre suo, timuit illuc abire: verùm divinitus admonitus in somnio, secessit in partes Galilææ.

23 Et quum eò venisset, habitavit in urbe quæ dicitur Nazareth: ut impleretur quod dictum est per prophetas, fore ut Nazarenus vocaretur.

CAP. III.

TEMPORIBUS autem illis adfuit Joannes Baptista, prædicans in deserto Judææ:

2 Dicensque, Resipiscite, appropinquavit enim regnum cœlorum.

3 Nam hic est ille de quo dictum est per Esaiam prophetam, dicentem, Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, complanate semitas ejus.

4 Ipse verò Joannes habebat vestimentum suum e pilis camelinis, et zonam coriaceam circum lumbos suos; alimentum autem ejus erat locustæ et mel agreste.

5 Tunc exivit ad eum Hierosolyma, et tota Judæa, totaque regio circumjacens Jordani,

6 Et baptizabantur ab eo in Jordane, confitentes peccata sua.

7 Quum vidisset autem multos ex Pharisæis et Sadducæis venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum, quis vobis præmonstravit ut fugeretis a futurâ irâ?

8 Ferte igitur fructus convenientes resipiscentiæ:

9 Et ne putate *vobis* dicendum apud vos ipsos, Patrem habemus Abrahamum; dico enim vobis Deum posse etiam ex lapidibus istis excitare liberos Abrahamo.

10 Jam verò etiam securis ad radicem arborum posita est. Omnis igitur arbor non ferens fructum bonum, exciditur, et in ignem abjicitur.

11 Ego quidem baptizo vos aquâ ad resipiscentiam; is verò, qui ponè me venit, validior me est, cujus non sum dignus qui soleas portem: ipse vos baptizabit Spiritu Sancto et igne:

12 Cujus ventilabrum *est* in manu suâ, et *qui* perpurgabit aream suam,

et coget triticum suum in horreum; paleam autem exuret igni inexstincto.

13 ¶ Tunc advenit Jesus a Galilæâ ad Jordanem, ad Joannem, ut baptizaretur ab eo.

14 At Joannes obnixè prohibebat eum, dicens, Mihi opus est ut a te baptizer, et tu venis ad me?

15 Respondens autem Jesus dixit ad eum, Omitte *me* nunc; ita enim decet nos implere omnem justitiam. Tunc omittit eum.

16 Et baptizatus Jesus ascendit statim ex aquâ; et, ecce, aperti sunt ei cœli, et vidit Spiritum Dei descendentem quasi columbam, et venientem super ipsum:

17 Et, ecce, vox *adfuit* e cœlis, dicens, Hic est Filius ille meus, dilectus ille, in quo acquiesco.

CAP. IV.

TUNC Jesus subductus fuit in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo.

2 Et quum jejunâsset dies quadraginta et noctes quadraginta, postea esuriit.

3 Et quum venisset ad eum tentator, dixit, Si Filius es Dei, dic ut isti lapides panes fiant.

4 At ille respondens dixit, Scriptum est, Non solo pane vivet homo, sed ex quovis verbo prodeunte per os Dei.

5 Tunc assumit eum diabolus in sanctam urbem, et statuit eum super pinnas templi:

6 Dixitque ei, Si Filius es Dei, dejice teipsum deorsum; nam scriptum est, Angelis suis mandabit de te; et *ipsi* attollent te in manus, nequando offendas ad lapidem pedem tuum.

7 Dixit ei Jesus, Vicissim scriptum est, Non tentabis Dominum Deum tuum.

8 Rursum, assumit eum diabolus in montem sublimem valde, et ostendit ei omnia regna mundi, et gloriam eorum:

9 Dixitque ei, Hæc omnia tibi dabo, si prostratus adoraveris me.

10 Tunc dicit ei Jesus, Abi, Satana; scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, et ei soli servies.

11 Tunc omittit eum diabolus; et, ecce, angeli accesserunt, et ministrabant ei.

12 ¶ QUUM audîsset autem Jesus Joannem traditum esse in *custodiam*, rediit in Galilæam:

13 Et relictâ Nazareth, venit et habitavit in Capernaumo, *urbe* maritimâ, in finibus Zabulòn et Nephthalim:

14 Ut impleretur quod dictum est per Esaiam prophetam, dicentem,

15 Terra Zabulon, et terra Nephthalim, *ad* viam maris, secus Jordanem, Galilæa Gentium:

16 Populus positus in tenebris vidit lucem magnam: et positis in regione et umbrâ mortis, lux exorta est.

17 ¶ Ex eo tempore cœpit Jesus prædicare, et dicere, Resipiscite; appropinquavit enim regnum cœlorum.

18 Ambulans autem Jesus ad mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui dictus est Petrus, et Andream fratrem ejus, jacientes rete in mare; erant enim piscatores.

19 Et dicit eis, Sequimini me, et faciam vos piscatores hominum.

20 Illi verò statim, omissis retibus, sequuti sunt eum.

21 Tunc progressus illinc, vidit alios duos fratres, Jacobum filium Zebedæi, et Joannem fratrem ejus, in navigio cum Zebedæo patre suo, sarcientes retia sua; et vocavit eos.

22 Illi autem statim, omisso navigio et patre suo, sequuti sunt eum.

23 ¶ Et obivit totam Galilæam Jesus, docens in synagogis ipsorum, et prædicans evangelium regni, et sanans quemvis morbum, et quemvis languorem in populo.

24 Tunc emanavit fama ipsius in totam Syriam; et obtulerunt ei omnes malè affectos, variis morbis et cruciatibus detentos, et dæmoniacos, et lunaticos, et paralyticos; sanavitque eos.

25 Et sequuta est eum turba multa a Galilæâ ac Decapoli, et Hierosolymis, et Judæâ, et *regionibus* trans Jordanem *sitis.*

CAP. V.

QUUM vidisset autem turbam, ascendit in montem: et quum consedisset, adiêrunt eum discipuli ejus.

2 Tunc, aperto ore suo, docebat eos, dicens,

3 Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

4 Beati qui lugent: quoniam ipsi solamen recipient.

5 Beati qui sunt mites: quoniam ipsi terram hæreditario jure obtinebunt.

6 Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam: quoniam ipsi saturabuntur.

7 Beati qui sunt misericordes: quoniam ipsis misericordia tribuetur.

8 Beati qui sunt mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.

9 Beati qui sunt pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur.

10 Beati quos persequuntur *homines* justitiæ causâ: quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

11 Beati eritis quum vos convitiis affecerint et persequuti fuerint, et mentientes dixerint quidvis mali adversùs vos, propter me.

12 Gaudete et exultate; quoniam merces vestra multa est in cœlis: ita enim persequuti fuerunt prophetas qui *fuerunt* ante vos.

13 ¶ Vos estis sal terræ. Quòd si sal infatuatus fuerit, quo salietur? ad nihil valet ampliùs, nisi ut abjiciatur foras, et conculcetur a quibusvis.

14 Vos estis lux mundi. Non potest urbs occultari supra montem posita.

15 Neque accendunt lucernam, et ponunt eam subter modium, sed in candelabrum; et splendet omnibus qui sunt in domo.

16 Ita splendeat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, glorificentque Patrem illum vestrum qui *est* in cœlis.

17 ¶ Ne existimate me venisse ut dissolvam legem aut prophetas: non veni ut *eam* dissolvam, sed ut *eam* impleam.

18 Amen quippe dico vobis, usquedum præterierit cœlum et terra, iota unum aut unus apex nequaquam præterierit ex lege, usquedum omnia facta fuerint.

19 Quisquis igitur solverit unum ex mandatis hisce minimis, et ita docuerit homines, minimus vocabitur in regno cœlorum: quisquis autem fecerit et docuerit, iste magnus vocabitur in regno cœlorum.

20 Dico enim vobis, nisi abundaverit vestra justitia plùs quàm *illa* scribarum et Pharisæorum, vos nequaquam ingressuros in regnum cœlorum.

21 Audîstis dictum fuisse a veteribus, Non occides; quisquis autem occiderit, tenebitur judicio:

22 Ego verò dico vobis, Quicunque irascitur fratri suo temere, tenebitur judicio: quicunque verò dixerit fratri suo, Raca, tenebitur consessu: quisquis autem dixerit, Fatue, tenebitur Gehennâ ignis.

23 Igitur, si munus tuum attuleris ad altare, et illìc memineris fratrem tuum habere aliquid contra te;

24 Omitte illìc munus tuum coram altari, et abi; primùm reconciliator fratri tuo, et tunc, ubi veneris, offer munus tuum.

25 Esto amicus adversario tuo citò, dum es in viâ cum eo: nequando te tradat adversarius judici, et judex te tradat ministro, et in custodiam conjiciaris.

26 Amen dico tibi, nequaquam exibis illinc, usquedum reddideris ultimum quadrantem.

27 Audîstis dictum fuisse a veteribus, Non mœchaberis:

28 Ego verò dico vobis, Quicunque aspicit mulierem, ut eam concupiscat, jam adulteravit eam in corde suo.

29 Quòd si oculus tuus dexter facit ut tu offendas, erue eum, et abjice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum ex membris tuis, ac non totum corpus tuum conjiciatur inGehennam.

30 Et si dextera tua manus facit ut tu offendas, exscinde eam, et abjice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum ex membris tuis, ac non totum corpus tuum conjiciatùr inGehennam.

31 Dictum est autem, Quisquis dimiserit uxorem suam, det ei libellum abscessionis:

32 Ego vero dico vobis, Quisquis dimiserit uxorem suam, extra rationem scortationis, facit ut ea mœchetur: et quisquis dimissam duxerit, mœchatur.

33 Rursum audîstis dictum fuisse veteribus, Non pejerabis, sed reddes Domino quæ tu juraveris:

34 Ego verò dico vobis, Ne jurate omnino: neque per cœlum, quia thronus Dei est:

35 Neque per terram, quia scabellum est pedum ejus; neque per Hierosolymam, quia urbs est magni regis.

36 Neque per caput tuum jures, quia non potes unum capillum album aut nigrum facere:

37 Esto autem sermo vester, Etiam, etiam, Non, non: quod autem supra hæc redundat, a malo est.

38 Audîstis dictum fuisse, Oculum pro oculo, et dentem pro dente:

39 Ego verò dico vobis, Ne obsistite improbo; sed qui te cædet in dexteram tuam maxillam, obverte ei et alteram.

40 Et ei qui velit tecum contendere, ac tunicam tuam capere, dimitte illi etiam pallium:

41 Et quisquis te angariabit *ad* milliare unum, abi cum eo duo.

42 Petenti abs te dato: et volentem mutuari abs te ne aversare.

43 Audîstis dictum fuisse, Diliges proximum tuum, et odio habebis inimicum tuum:

44 Ego verò dico vobis, Diligite inimicos vestros, benedicite iis qui devovent vos, benefacite iis qui oderunt vos, et precamini pro iis qui vobis infesti sunt, et persequuntur vos:

45 Ut sitis filii Patris illius vestri qui est in cœlis: facit enim ut sol suus exoriatur super malos ac bonos, et pluit super justos et injustos.

46 Nam si dilexeritis eos qui diligunt vos, quam mercedem habebitis? nonne et publicani idem faciunt?

47 Et si complexi fueritis fratres vestros solùm, quid amplius facitis? nonne et publicani ita faciunt?

48 Estote igitur vos perfecti, ut Pater vester, qui est in cœlis, perfectus est.

CAP. VI.

ATTENDITE, ne justitiam vestram exerceatis coram hominibus, ut spectemini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum qui *est* in cœlis.

2 Itaque quum præstabis eleemosynam, ne curato buccinâ cani coram te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis et in plateis, ut gloriam consequantur ab hominibus: amen dico vobis, retulerunt mercedem suam.

3 Quum verò tu das eleemosynam, ne noverit sinistra tua quid faciat dextera tua;

4 Ut sit tua eleemosyna in occulto; Pater autem tuus, qui *te* aspicit in occulto, reddet tibi in propatulo.

5 Et quum precaberis, ne esto ut hypocritæ; amant enim in conventibus et in angulis platearum stantes precari, ut appareant hominibus: amen dico vobis, retulerunt mercedem suam.

6 Tu verò, quum precaris, introïto in conclave tuum; et clauso ostio tuo, precare Patrem tuum in occulto; et Pater tuus, qui *te* aspicit in occulto, reddet tibi in propatulo.

7 Precantes autem ne eadem blaterate, ut ethnici; putant enim fore ut suâ illâ loquacitate exaudiantur.

8 Ne igitur ipsis assimilamini: novit enim Pater ille vester, quibus sit vobis opus, antequam vos petatis ab eo.

9 Vos igitur ita precamini: PATER noster, qui *es* in cœlis, sanctificetur nomen tuum:

10 Veniat regnum tuum: Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, *ita* etiam in terrâ:

11 Panem nostrum quotidianum da nobis hodie:

12 Et remitte nobis debita nostra, sicut et nos remittimus debitoribus nostris:

13 Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos ab illo malo: Quia tuum est regnum, et potentia, et gloria in secula. Amen.

14 Nam si remiseritis hominibus suos lapsus, remittet etiam vobis Pater ille vester cœlestis:

15 Sin autem non remiseritis hominibus ipsorum lapsus, nec Pater vester remittet vobis offensas vestras.

16 Quum autem jejunatis, ne estote ut hypocritæ, tetrico vultu; deformant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunare: amen dico vobis, retulerunt mercedem suam.

17 Tu verò, quum jejunas, unge caput tuum, et faciem tuam lava;

18 Ut ne appareas hominibus jejunare, sed Patri tuo, qui *est* in occulto; et Pater tuus, qui aspicit in occulto, reddet tibi in propatulo.

19 ¶ Ne thesauros recondite in terrâ, ubi tinea et erosio corrumpit, et ubi fures perfodiunt ac furantur:

20 Sed recondite vobis thesauros in cœlo, ubi neque tinea neque erosio corrumpit, et ubi fures non perfodiunt, neque furantur:

21 Nam ubi est thesaurus vester, illic erit etiam cor vestrum.

22 Lucerna corporis est oculus: itaque si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit:

23 Sin autem oculus tuus malus fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit. Ergo si lumen, quod est in te, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ?

24 Nemo potest duobus dominis servire; aut enim unum habebit odio, et alterum diliget; aut uni adhærebit, et alterum contemnet. Non potestis Deo servire et mammonæ.

25 Propterea dico vobis, Ne estote soliciti de animâ vestrâ, quid esuri sitis, aut quid bibituri; neque de corpore vestro, quâ re sitis induendi. Nonne anima plus est quàm alimentum, et corpus quàm vestitus?

26 Intuemini in volucres cœli; non enim serunt, neque metunt, neque cogunt in horrea; sed Pater ille vester cœlestis alit eas. Nonne vos multò præstatis eis?

27 Quis autem ex vobis solicitè cogitando potest apponere ad staturam suam cubitum unum?

28 Ac de vestitu quid soliciti estis? Discite quomodo lilia agrorum augescant: non fatigantur, neque nent.

29 Sed dico vobis, ne Solomonem quidem cum universâ gloriâ suâ sic amictum fuisse ut unum ex istis.

30 Quòd si herbam agri, quæ hodie exstat, et cras in clibanum conjicitur, Deus ita circumvestit; nonne vos multò magis, ó exiguâ fide præditi?

31 Ne igitur estote soliciti, dicentes, Quid edemus, aut Quid bibemus, aut Quo amiciemur?

32 (Nam omnia ista gentes requirunt:) novit enim Pater ille vester cœlestis vos indigere his omnibus.

33 Sed quærite primò regnum Dei, et justitiam ejus; et ista omnia adjicientur vobis.

34 Ne igitur estote soliciti de crastino: nam crastinus *dies* solicitus erit de *rebus* suis: sufficit diei sua vexatio.

CAP. VII.

NE judicate, ut ne judicemini.

2 Quo enim judicio judicatis, judicabimini: et quâ mensurâ metimini, *eâdem* contra metietur vobis.

3 Quid autem spectas festucam quæ est in oculo fratris tui; trabem verò, quæ est in oculo tuo, non animadvertis?

4 Aut quomodo dices fratri tuo, Sine ejiciam festucam ex oculo tuo; et, ecce, trabes in oculo tuo?

5 Hypocrita, ejice primùm trabem illam ex oculo tuo; et tum dispicies ut ejicias festucam ex oculo fratris tui.

6 Ne date *quod* sanctum *est* canibus, nec projicite margaritas vestras coram porcis; nequando conculcent eas pedibus suis, et conversi lacerent vos.

7 Petite, et dabitur vobis: quærite, et invenietis: pulsate, et aperietur vobis.

8 Quisquis enim petit, accipit: et qui quærit, invenit: et ei qui pulsat, aperietur.

9 Nam quis est ex vobis homo, qui, si filius ejus petierit ab eo panem, det ei lapidem?

10 Et si piscem petierit, num serpentem dabit ei?

11 Si vos igitur, qui mali estis, nôstis dona bona dare liberis vestris, quanto magis Pater ille vester, qui est in cœlis, dabit bona iis qui petierint ab ipso?

12 Quæcunque igitur volueritis ut faciant vobis homines, ita et vos facite eis: ista enim est lex et prophetæ.

13 Introïte per angustam portam: quoniam lata est porta, et spatiosa via, quæ abducit in exitium, multique sunt qui introëunt per eam:

14 Quia angusta est porta, et stricta via, quæ ducit ad vitam; et pauci sunt qui inveniunt eam.

15 Cavete verò vobis a pseudoprophetis, qui veniunt ad vos cum vestimentis ovium, sed intrinsecus sunt lupi rapaces:

16 A fructibus eorum agnoscetis eos. Num colligunt ex spinis uvam, aut ex tribulis ficus?

17 Ita omnis arbor bona fert fructus bonos; putris autem arbor fert fructus putres.

18 Non potest arbor bona fructus malos ferre, neque arbor mala fructus bonos ferre.

19 Quæcunque arbor non fert fructum bonum, exciditur, et in ignem conjicitur.

20 Nempe igitur ex fructibus ipsorum agnoscetis eos.

21 ¶ Non quisquis dicit mihi, Domine, Domine, introïbit in regnum cœlorum; sed qui facit quod vult Pater meus, qui in cœlis est.

22 Multi dicent mihi die illo, Domine, Domine, nonne *per* nomen tuum prophetavimus, et in nomine tuo dæmonia ejecimus, et *per* nomen tuum multas virtutes edidimus?

23 Tunc autem profitebor eis, Certe nunquam novi vos: discedite a me qui operam datis transgressioni legis.

24 Quisquis igitur audit ex me sermones istos, et eos præstat, assimilabo eum viro prudenti, qui ædificavit domum suam super petram:

25 Decidit autem nimbus, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et inciderunt domui illi: sed non cecidit, fundata enim fuerat super petram.

26 Et quisquis audit ex me hos sermones, et eos non præstat, assimilabitur viro fatuo, qui ædificavit domum suam super arenam:

27 Descendit autem pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et impegerunt in domum illam; et cecidit, et fuit casus ejus magnus.

28 Factum est autem, quum finîsset Jesus sermones istos, ut percelleretur turba super doctrinâ ipsius.

29 Docebat enim eos ut habens
auctoritatem, non autem ut scribæ.

CAP. VIII.

DESCENDENTEM autem eum e
monte sequuta est turba multa.
2 Et, ecce, leprosus quum venisset,
adoravit eum, dicens, Domine, si ve-
lis, potes me purgare.
3 Extensâque manu tetigit eum Je-
sus, dicens, Volo, purgator. Statim
igitur purgata fuit ejus lepra.
4 Tunc dicit ei Jesus, Vide *ut*
nulli dicas: sed abi, ostende te sa-
cerdoti, et offer donum illud quod
imperavit Moses, *ut hoc sit* eis testi-
monio.
5 ¶ Ingressum autem Jesum Ca-
pernaum adiit centurio, precans eum,
6 Et dicens, Domine, puer meus
projectus est domi paralyticus, et ve-
hementer torquetur.
7 Tunc dicit ei Jesus, Ego quum
venero, sanabo eum.
8 Et respondens centurio dixit, Do-
mine, non sum dignus ut sub tectum
meum ingrediaris; sed solùm loquere,
et sanabitur puer meus:
9 Etenim ego sum homo sub po-
testate *constitutus*, habens sub me mi-
lites: et dico huic, Proficiscere, et
proficiscitur; et alteri, Veni, et ve-
nit; et servo meo, Fac hoc, et facit.
10 *Hæc* autem quum audîsset Je-
sus, miratus est, et dixit iis qui se-
quebantur, Amen dico vobis, ne in
Israële quidem tantam fidem in-
veni.
11 Dico autem vobis, multos ab
Oriente et Occidente venturos, et ac-
cubituros cum Abrahamo, et Isaaco,
et Jacobo, in regno cœlorum:
12 Filios verò regni ejectum iri in
tenebras illas exteras: illìc erit fletus
et stridor dentium.
13 Et dixit Jesus centurioni, Abi;
et, ut credidisti, fiat tibi. Sanatus-
que est puer ejus eo ipso momento.
14 ¶ Et quum venisset Jesus do-
mum Petri, vidit socrum ejus in lecto
projectam, et febricitantem:
15 Tetigitque manum ejus, et di-
misit eam febris: et surrexit, ac mi-
nistravit eis.
16 Quum autem serum *diei* esset,
obtulerunt ei dæmoniacos multos: et
ejecit spiritus verbo, omnesque malè
habentes sanavit:
17 Ut impleretur quod dictum est
per Esaiam prophetam, dicentem,
Ipse invaletudines nostras accepit, et
morbos portavit.
18 ¶ Quum vidisset autem Jesus
turbam multam circum sese, jussit ut
abiretur in ulteriorem *ripam*.
19 Et quum accessisset quidam
scriba, dixit ei, Magister, sequar te
quocunque abieris.
20 Tunc dicit ei Jesus, Vulpes ha-
bent lustra, et volucres cœli nidos;
Filius autem hominis non habet ubi
caput reclinet.
21 Alius autem ex discipulis ejus
dixit ei, Domine, permitte mihi pri-
mùm abire et sepelire patrem meum.
22 Jesus autem dixit ei, Sequere
me, et sine ut mortui sepeliant mor-
tuos suos.
23 Ipsum autem ingressum in na-
vigium, sequuti sunt eum discipuli
ejus.
24 Et, ecce, concussio magna facta
est in mari, adeò ut navis operiretur
fluctibus; ipse verò dormiebat.
25 Et accedentes discipuli excita-
verunt eum, dicentes, Domine, serva
nos, perimus!
26 *Ipse* verò dixit eis, Quid timidi
estis, *ô* exiguâ fide præditi? Tunc
experrectus objurgavit ventos et ma-
re; et facta est tranquillitas magna.
27 Homines autem illi mirati sunt,
dicentes, Qualis est iste, quòd venti
quoque et mare auscultant ei?
28 ¶ Et quum venisset ipse ad ulte-
riorem ripam, in regionem Gergese-
norum, occurrerunt ei duo dæmonia-
ci, e monumentis prodeuntes, sævi
valde, adeò ut non valeret quisquam
præterire per viam illam.
29 Et, ecce, clamârunt, dicentes,
Quid nobis tecum, Jesu, Fili Dei?
venisti huc vexatum nos ante consti-
tutum tempus?
30 Erat autem longè ab eis grex
porcorum multorum pascens.
31 Dæmones verò precabantur
eum, dicentes, Si ejicis nos, permitte
nobis abire in gregem porcorum illo-
rum.
32 Et ait eis, Abite. Illi verò
egressi, abièrunt in illum gregem por-
corum: et, ecce, ruit totus ille grex
porcorum e præcipitio in mare, et
mortui sunt in aquis.
33 Pastores autem fugerunt; et
quum abiissent in urbem, renunciâ-
runt omnia, et quæ dæmoniacis facta
fuerant.
34 Et, ecce, tota urbs illa exivit in
occursum Jesu; et quum vidissent
eum, rogârunt ut digrederetur a fini-
bus suis.

CAP. IX.

INGRESSUS igitur navigium, trajecit, et venit in suam urbem.

2 Et, ecce, obtulerunt ei paralyticum in lecto projectum: quumque vidisset Jesus fidem eorum, dixit paralytico, Confide, fili, remissa sunt tibi peccata tua.

3 Et, ecce, quidam e Scribis dicebant apud se, Iste blasphemat.

4 Et quum vidisset Jesus cogitationes eorum, dixit, Quid cogitatis mala in cordibus vestris?

5 Utrum enim est facilius dicere, Remissa sunt tibi peccata; an dicere, Surge et ambula?

6 Ut autem sciatis potestatem habere Filium hominis in terrâ remittendi peccata (tunc dixit paralytico) Surge, attolle tuum lectum, et abi domum tuam.

7 Tunc *ille* surrexit, abiitque domum suam.

8 Turba verò quum *hoc* vidisset, mirata est, et glorificavit Deum, qui dedisset talem potestatem hominibus.

9 ¶ Et quum digrederetur Jesus illinc, vidit quendam sedentem ad telonium, qui Matthæus dicebatur; et dixit ei, Sequere me. Atque *is* surgens, sequutus est eum.

10 Et, ecce, factum est, quum Jesus accumberet domi *illius*, ecce, ut multi publicani et peccatores, qui venerant, simul accubuerunt cum Jesu et discipulis ejus.

11 Quum autem *id* vidissent Pharisæi, dixerunt discipulis ejus, Quare cum publicanis et peccatoribus edit doctor ille vester?

12 Jesus autem quum *hoc* audîsset, dixit eis, Iis qui valent non est opus medico, sed iis qui male *se* habent.

13 Ite verò et discite quid sit, Miserationem volo, et non sacrificium: non enim veni vocatum justos, sed peccatores ad resipiscentiam.

14 ¶ Tunc adeunt eum discipuli Joannis, dicentes, Quare nos et Pharisæi multum jejunamus, discipuli verò tui non jejunant?

15 Et dixit eis Jesus, Num possunt filii thalami lugere, quamdiu cum eis est sponsus? aderunt autem dies, quum tolletur ab eis sponsus; et tunc jejunabunt.

16 Nullus autem indit panniculum novum in vestimentum vetus; illud enim ipsius supplementum tollit *aliquid* ex illo vestimento, et fit pejor fissura.

17 Neque injiciunt vinum novum in utres veteres: alioqui rumpuntur utres, et *tum* vinum effunditur, tum utres pereunt: sed injiciunt vinum novum in utres recentes, et utraque conservantur.

18 ¶ Hæc eo loquente ipsis, ecce, quidam præfectus *synagogæ* venit, et adoravit eum, dicens, Filia mea modò defuncta est: sed veni, et impone manum tuam super eam, et vivet.

19 Tunc surgens Jesus, sequutus est eum, et discipuli ejus.

20 Et, ecce, mulier sanguinis profluvio laborans a duodecim annis, accedens a tergo, tetigit fimbriam vestimenti illius:

21 Dicebat enim apud se, Si solùm tetigero vestimentum ejus, liberabor.

22 Jesus verò conversus, et intuitus eam, dixit, Confide, filia; fides tua te liberavit. Et liberata fuit mulier ab eo momento.

23 Et quum venisset Jesus domum præfecti *synagogæ*, vidissetque tibicines et turbam tumultuantem,

24 Dicit eis, Recedite; non enim mortua est puella, sed dormit. Et deridebant eum.

25 Quum autem fuisset ejecta turba, ingressus prehendit manum ejus, et surrexit adolescentula.

26 Et exiit hæc fama in totam illam regionem.

27 ¶ Quumque digrederetur illinc Jesus, sequuti sunt eum duo cæci, clamantes, et dicentes, Miserere nostri, Fili David!

28 Quum autem venisset domum, adiêrunt eum cæci illi; et dicit eis Jesus, Creditis me hoc posse facere? Dicunt ei, Etiam, Domine.

29 Tunc tetigit oculos eorum, dicens, Secundùm fidem vestram fiat vobis.

30 Et aperti sunt oculi eorum: et graviter interminatus est eis Jesus, dicens, Videte nemo sciat.

31 At illi egressi sparserunt ejus famam in totâ illâ regione.

32 ¶ Ipsis autem egredientibus, ecce, obtulerunt ei hominem mutum dæmoniacum.

33 Et ejecto dæmonio, loquutus est mutus: et mirata est turba, dicens, Nunquam apparuit tale quidpiam in Israële.

34 Pharisæi verò dicebant, Per principem dæmoniorum ejicit dæmonia.

35 ¶ Et obibat Jesus urbes omnes

ac vicos, docens in synagogis eorum, et
prædicans evangelium regni, et sa-
nans quemvis morbum et quemvis
languorem in populo.
36 Quum vidisset autem turbam,
commiseratione intimâ commotus est
super eis, quòd essent dissipati, et
disjecti quasi oves non habentes pas-
torem.
37 Tunc dicit discipulis suis, Ipsa
quidem messis multa, operarii autem
pauci:
38 Rogate igitur Dominum messis,
ut emittat operarios in messem suam.

CAP. X.

TUNC advocatis duodecim discipu-
lis suis, dedit eis potestatem ad-
versùs spiritus impuros, ut ejicerent
eos, et sanarent omnem morbum et
omnem languorem.
2 Porrò duodecim apostolorum no-
mina sunt hæc: Primus, Simon qui
dicitur Petrus, et Andreas frater ejus,
Jacobus filius Zebedæi, et Joannes
frater ejus;
3 Philippus, et Bartholomæus; Tho-
mas et Matthæus ille publicanus; Ja-
cobus *filius* Alphæi; et Lebbæus, cog-
nominatus Thaddæus;
4 Simon Canaanites; et Judas Isca-
riotes, qui etiam prodidit eum.
5 Hos duodecim misit Jesus, et
addidit eis mandata, dicens, In viam
gentium ne abieritis, et in urbem Sa-
maritanorum ne ingrediamini:
6 Sed proficiscimini potiùs ad oves
perditas domûs Israëlis.
7 Iter facientes verò proclamate,
dicentes, Appropinquavit regnum cœ-
lorum.
8 Ægrotos sanate, leprosos pur-
gate, mórtuos suscitate, dæmonia eji-
cite: dono accepistis, dono date.
9 Ne comparate aurum, neque ar-
gentum, neque æs in zonis vestris;
10 Neque peram ad iter, neque
binas tunicas, neque soleas, neque
baculum: nam dignus est operarius
alimento suo.
11 In quamcunque verò urbem aut
vicum introïeritis, exquirite quis in eâ
sit dignus: et illìc manete usquedum
exeatis.
12 Introëuntes autem domum, sa-
lutate eam.
13 Et si quidem fuerit domus dig-
na, venito pax vestra super eam: sin
autem non fuerit digna, pax vestra
ad vos revertitor.
14 Et quicunque non exceperit
vos, neque audierit sermones ves-
tros, exeuntes domo aut ex urbe
illâ, excutite pulverem pedum ves-
trorum.
15 Amen dico vobis, tolerabilior
erit conditio terræ Sodomorum et Go-
morrhæorum in die judicii, quàm ur-
bis illius.
16 Ecce, ego mitto vos ut oves in
medium luporum: estote igitur pru-
dentes ut serpentes, et simplices ut
columbæ.
17 Cavete verò ab hominibus: tra-
dent enim vos in consessus, et in
conventibus suis flagellabunt vos:
18 Sed et ad præsides ac reges du-
cemini meâ caussâ, *ut hoc sit,* eis et
gentibus testimonium.
19 Sed quum tradent vos, ne estote
soliciti quomodo aut quid loquamini;
dabitur enim vobis illo momento quod
loquamini.
20 Non enim vos estis qui loqui-
mini, sed Spiritus Patris vestri *is est*
qui loquitur in vobis.
21 Tradet autem frater fratrem ad
mortem, et pater filium: et insurgent
liberi in parentes, et morte mulctan-
dos eos curabunt.
22 Et eritis exosi omnibus propter
nomen meum: verùm qui sustinuerit
ad finem usque, is servabitur.
23 Quum autem persequentur vos
in eâ urbe, fugite in aliam: amen
enim dico vobis, nequaquam obieritis
urbes Israëlis, quin venerit Filius ho-
minis.
24 Non est discipulus supra docto-
rem, neque servus supra dominum
suum.
25 Sufficiat discipulo ut sit sicut
doctor ipsius, et *ut* servus *sit* sicut
dominus ipsius. Si ipsum patremfa-
miliâs Beelzebulem vocârunt, quanto
magis domesticos ejus?
26 Itaque ne eos timete: nihil enim
est opertum, quod non sit retegen-
dum; et nihil occultum, quod non sit
cognoscendum.
27 Quod dico vobis in tenebris, di-
cite in luce: et quod in aurem audi-
tis, prædicate in solariis.
28 Et ne timete *vobis* ab iis qui tru-
cidant corpus, animam autem non
possunt trucidare: sed timete potiùs
eum qui potest et animam et corpus
perdere in Gehennâ.
29 Nonne duo passerculi assario
veneunt? et unus ex eis non cadet in
terram sine Patre vestro.
30 Vestri verò etiam capilli capitis
omnes numerati sunt.

31 Ne igitur timete: vos multis passerculis præstatis.

32 Quisquis igitur agnoscet me coram hominibus, agnoscam et ego eum coram Patre meo qui est in cœlis.

33 Quisquis autem abnegaverit me coram hominibus, abnegabo eum et ego coram Patre meo qui est in cœlis.

34 Ne existimate me venisse immissurum pacem in terram: non veni immissurus pacem, sed gladium.

35 Nam veni facturus ut dissideat filius a patre suo, et filia a matre suâ, et nurus a socru suâ.

36 Et inimici hominis *erunt qui sunt* domestici ipsius.

37 Qui amat patrem aut matrem supra me, non est me dignus: et qui amat filium aut filiam supra me, non est me dignus.

38 Et qui non accipit crucem suam, ac pone me sequitur, non est me dignus.

39 Qui invenerit animam suam, perdet eam: et qui perdiderit animam suam meâ causâ, inveniet eam.

40 Qui recipit vos, me recipit; et qui me recipit, recipit eum qui misit me.

41 Qui recipit prophetam nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: et qui recipit justum nomine justi, mercedem justi accipiet.

42 Et quicunque potum dederit uni ex his parvis poculum frigidæ, solùm nomine discipuli, amen dico vobis, non perdiderit mercedem suam.

CAP. XI.

ET factum est, quum finem fecisset Jesus præcipiendi duodecim discipulis suis, ut digressus illinc doceret, et prædicaret, in urbibus eorum.

2 ¶ Joannes autem, quum audisset in vinculis opera Christi, missis duobus ex discipulis suis,

3 Dixit ei, Tune is es qui venturus erat, an alium expectabimus?

4 Et respondens Jesus dixit eis, Ite et renunciate Joanni quæ auditis et videtis:

5 Cæci visum recipiunt, et claudi ambulant, leprosi mundantur, et surdi audiunt, mortui suscitantur, et pauperibus evangelizatur:

6 Et beatus est qui non fuerit offensus in me.

7 Illis autem abeuntibus, cœpit Jesus dicere turbæ de Joanne, Quid exiistis in desertum spectaturi? arundinem quæ agitetur a vento?

8 Sed quid exiistis visuri? hominem mollibus vestibus amictum? ecce, qui gerunt molles vestes in domibus regum sunt.

9 Sed quid exiistis visuri? prophetam? certè dico vobis etiam ampliùs quàm prophetam.

10 Iste enim est de quo scriptum est, Ecce, ego mitto nuncium meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam coram te.

11 Amen dico vobis, non est suscitatus inter genitos e mulieribus quisquam major Joanne Baptistâ: sed qui est minimus in regno cœlorum, major eo est.

12 Porrò a diebus Joannis Baptistæ usque nunc, regno cœlorum vis affertur, et violenti rapiunt illud.

13 Nam omnes prophetæ et ipsa lex usque ad Joannem prophetârunt.

14 Et, si vultis *hoc* recipere, ipse est Elias ille, qui venturus erat.

15 Qui habet aures ad audiendum, audiat.

16 Sed cui assimilabo gentem istam? Similis est pueruis qui sedent in foris, et acclamant sodalibus suis,

17 Ac dicunt, Tibiis cecinimus vobis, et non saltâstis; lamentati sumus vobis, et non planxistis.

18 Venit enim Joannes nec edens nec bibens, et aiunt, Dæmonium habet.

19 Venit Filius hominis edens ac bibens; et dicunt, Ecce homo edax, et vini potor, publicanorum amicus et peccatorum. Sed justificata est sapientia a filiis suis.

20 Tunc cœpit cum probris increpare civitates in quibus editæ fuerant plurimæ virtutes ipsius, quòd non resipuissent; *dicens*,

21 Væ tibi, Chorazin! væ tibi, Bethsaida! nam si Tyri et Sidone editæ fuissent virtutes quæ editæ sunt apud vos, olim cum sacco et cinere *sedentes* resipuissent.

22 Quinetiam dico vobis, Tyro et Sidoni tolerabilior erit conditio in die judicii, quàm vestra.

23 Et tu, Capernaum, quæ es usque ad cœlum sublata, usque ad inferos depriméris: nam si Sodomis editæ fuissent virtutes quæ editæ sunt apud te, mansissent usque ad hodiernum diem.

24 Quinetiam dico vobis, terræ Sodomorum tolerabilior erit conditio in die judicii, quàm tua.

25 In illo tempore respondens Jesus dixit, Glorificam tibi tribuo, Pater, Domine cœli et terræ, quòd hæc oc-

cultaveris a sapientibus et intelligentibus, et ea retexeris infantibus.

26 Etiam, Pater; quia ita placuit tibi.

27 Omnia mihi tradita sunt a Patre meo: et nemo novit Filium nisi Pater; neque Patrem quisquam novit nisi Filius, et cuicunque voluerit Filius retegere.

28 Venite ad me omnes qui fatigati estis et onerati, et ego faciam ut requiescatis.

29 Attollite jugum meum in vos, et discite a me; quòd mitis sim et humilis corde: et invenietis requiem animabus vestris.

30 Jugum enim meum facile est, et onus meum leve est.

CAP. XII.

ILLO tempore ibat Jesus sabbato per sata: discipuli verò ipsius esuriebant, cœperuntque vellere spicas, et edere.

2 Pharisæi verò, quum *hoc* vidissent, dixerunt ei, Ecce, discipuli tui faciunt quod non licet facere sabbato.

3 Ipse autem dixit eis, Non legistis quid fecerit David, quum esuriret ipse, et qui erant cum eo?

4 Quomodo introîerit domum Dei, et panes proposititios ederit, quibus vesci non erat ipsi licitum, neque iis qui cum eo erant, sed sacerdotibus solis?

5 Aut non legistis in lege, sabbatis sacerdotes in templo sabbatum profanare, et inculpabiles esse?

6 Dico autem vobis, *quendam* templo majorem hìc esse.

7 Quòd si nôssetis quid sit, Misericordiam volo, et non sacrificium, non condemnâssetis inculpabiles.

8 Nam Dominus est etiam sabbati Filius hominis.

9 ¶ Et digressus illinc, venit in synagogam eorum.

10 Et, ecce, quidam *illìc* erat manum habens aridam. Et interrogârunt eum, dicentes, Licetne sabbatis *quempiam* sanare? ut accusarent eum.

11 Ipse verò dixit eis, Quis erit ex vobis qui habeat ovem unam, et si ea inciderit sabbato in foveam, non apprehendat eam et erigat?

12 Quantùm autem homo præstat ovi? Itaque licet sabbatis benefacere.

13 Tunc dixit homini illi, Protende manum tuam. Et *is* extendit; estque restituta sana, ut altera.

14 Pharisæi verò egressi, ceperunt consilium adversùs eum, ut eum perderent.

15 Jesus autem quum *hoc* nôsset, secessit illinc; sequutaque est eum turba multa, sanavitque eos omnes:

16 Et interminatus est eis, ne se manifestum facerent.

17 Ut impleretur quod dictum erat per Esaiam prophetam, dicentem,

18 Ecce servus ille meus, quem elegi; dilectus ille meus, in quo acquiescit anima mea: ponam Spiritum meum super eum, et judicium gentibus annunciabit.

19 Non litigabit, neque clamitabit; neque audiet quisquam in plateis vocem ejus.

20 Arundinem quassatam non confringet, et linum fumigans non extinguet, usquedum protulerit ad victoriam judicium.

21 Et in ejus nomine gentes sperabunt.

22 ¶ Tunc oblatus est ei dæmoniacus cæcus ac mutus: et sanavit eum, adeò ut qui cæcus ac mutus *fuerat* et loqueretur et videret.

23 Et obstupuit tota turba, dicebatque, Nonne iste est filius ille Davidis?

24 Pharisæi verò, quum *hæc* audîssent, dicebant, Iste non ejicit dæmonia nisi per Beelzebulem principem dæmoniorum.

25 Jesus autem, quum sciret cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum dissidens adversùs sese, vastatur: et omnis urbs aut domus dissidens adversùs seipsam, non stabit.

26 Sed si Satanas Satanam ejicit, adversùs seipsum dissidet: quomodo ergo stabit regnum ejus?

27 Et si ego per Beelzebulem ejicio dæmonia, filii vestri per quem *ea* ejiciunt? propterea ipsi erunt vestri judices.

28 Sin autem per Spiritum Dei ego ejicio dæmonia, nempe pervenit ad vos regnum Dei.

29 Nam quomodo potest aliquis ingredi domum potentis *alicujus*, et vasa ejus diripere, nisi primò vinxerit potentem illum? et tunc domum illius diripiet.

30 Qui non est mecum, adversùm me est: et qui non cogit mecum, spargit.

31 Propterea dico vobis, Quodvis peccatum et blasphemia remittetur hominibus: blasphemia verò in Spiritum non remittetur hominibus.

32 Et quisquis loquutus fuerit
adversùs Filium hominis, remittetur
ei: quisquis autem fuerit loquutus
adversùs Spiritum sanctum, non remittetur
ei, neque in hoc seculo, neque
in futuro.
33 Aut facite arborem bonam, et
fructum ejus bonum; aut facite arborem
putrem, et fructum ejus putrem:
nam e fructu arbor cognoscitur.
34 Progenies viperarum, quomodo
possitis bona loqui, quum sitis mali?
nam ex redundantiâ cordis os loquitur.
35 Bonus homo e bono thesauro
cordis profert bona: et malus homo
ex malo thesauro profert mala.
36 Sed dico vobis, quodcunque
verbum otiosum loquuti fuerint homines,
de eo reddituros rationem in
die judicii.
37 Ex sermonibus enim tuis justificaberis,
et ex sermonibus tuis condemnaberis.
38 ¶ Tunc responderunt quidam
e scribis ac Pharisæis, dicentes, Præceptor,
velimus ex te signum videre.
39 Ipse verò respondens dixit eis,
Gens mala et adulterina signum requirit;
sed signum non dabitur ei, nisi
signum illud Jonæ prophetæ:
40 Sicut enim fuit Jonas in ventre
ceti tres dies et tres noctes, ita erit
Filius hominis in corde terræ tres dies
et tres noctes.
41 Ninevitæ resurgent in judicio
cum gente istâ, et condemnabunt
eam: quòd ipsi resipuerint ad præconium
Jonæ; et, ecce, plus quàm
Jonas *est* in hoc loco.
42 Regina Austri surget in judicio
cum gente istâ, et condemnabit eam:
quòd venerit a terminis terræ, ut audiret
sapientiam Solomonis; et, ecce,
plus quàm Solomon *est* in hoc loco.
43 Cæterùm quum impurus spiritus
exierit a quopiam, ambulat per arida
loca, quærens requiem, et non invenit.
44 Tunc dicit, Revertar domum
meam, unde exivi. Et quum venit,
invenit *eam* vacantem, versam, et ornatam.
45 Tunc abit, et accipit secum septem
alios spiritus pejores quàm ipse
sit, et ingressi habitant illic; fitque
ultima conditio hominis illius deterior
priore. Ita etiam erit genti isti
malæ.
46 ¶ Quum autem adhuc loqueretur
turbæ, ecce, mater et fratres ejus
adstiterunt foris, quærentes ejus colloquium.
47 Dixit autem ei quidam, Ecce,
mater tua et fratres tui foris adstant,
quærentes tuum colloquiùm.
48 Ipse verò respondens dixit illi
qui *hoc* ei dixerat, Quæ est mater
mea? et qui sunt fratres mei?
49 Et protensâ manu suâ in discipulos
suos, dixit, Ecce mater mea et fratres
mei!
50 Quisquis enim fecerit quod vult
Pater ille meus qui est in cœlis, is est
meus frater, et soror, et mater.

CAP. XIII.

ILLO verò die egressus Jesus domo,
sedit apud mare.
2 Et coacta est ad eum turba multa,
adeò ut navigium ingressus sederet:
tota autem turba in littore adstabat.
3 Et loquutus est eis multa per parabolas,
dicens, Ecce, *quidam* sator
exiit ad serendum:
4 Et quum is seminaret, alia quidem
ceciderunt secundùm viam; et
venerunt volucres, et devoraverunt
ea.
5 Alia verò ceciderunt in petrosa,
ubi non habebant terram multam; et
statim exorta sunt, propterea quòd
non habebant profundam terram:
6 Sole autem exorto, ardore tacta
sunt; et propterea quòd non habebant
radicem, exaruerunt.
7 Alia verò ceciderunt in spinas;
et ascenderunt spinæ, et suffocàrunt
ea.
8 Alia verò ceciderunt in terram
bonam, et ediderunt fructum, aliud
quidem centena, aliud verò sexagena,
aliud verò tricena.
9 Qui habet aures ad audiendum,
audiat.
10 Tunc accedentes discipuli dixerunt
ei, Quare per parabolas loqueris
eis?
11 Ipse verò respondens dixit eis,
Quia vobis datum est nôsse mysteria
regni cœlorum; illis autem non est
datum.
12 Quisquis autem habet, dabitur
ei, et amplius habebit; quisquis autem
non habet, etiam quod habet tolletur
ab eo.
13 Propterea per parabolas loquor
eis; quia videntes non vident, et audientes
non audiunt, nec intelligunt.
14 Itaque completur in ipsis prophetia
Esaiæ, quæ dicit, Auditu audi-

etis, et non intelligetis; et videntes videbitis, et non cernetis:

15 Crassum factum est enim cor populi hujus, et auribus graviter audierunt, et oculis suis conniverunt; ne quando cernant oculis, et auribus audiant, et corde intelligant, et se convertant, et sanem eos.

16 Vestri verò beati sunt oculi, quòd videant; et aures vestræ, quòd audiant.

17 Amen enim dico vobis, multi prophetæ et justi desiderârunt videre quæ videtis, et non viderunt; et audire quæ auditis, et non audierunt.

18 Vos igitur audite parabolam ejus qui seminat.

19 Quoties quispiam audit sermonem de regno illo, et non attendit, venit ille Malus, et rapit quod satum est in corde ipsius: is est qui secundùm viam semen excepit.

20 Qui verò in petrosa semen excepit, is est qui sermonem audit, et eum statim cum gaudio excipit:

21 Non habet autem radicem in sese, sed temporarius est; ortâque compressione vel persecutione propter sermonem, statim offenditur.

22 Qui verò in spinas semen excepit, is est qui sermonem audit; sed solicitudo seculi hujus, et fallacia divitiarum, suffocat sermonem, qui sit fructûs expers.

23 Qui verò in terram bonam excepit semen, is est qui sermonem audit, et intelligentiam intendit; qui videlicet fructum fert, editque, alius quidem centena, alius sexagena, alius verò tricena.

24 Aliam parabolam proposuit eis, dicens, Simile est regnum cœlorum homini serenti bonum semen in agro suo:

25 Quum autem dormirent homines, venit ejus inimicus, et sevit zizania inter triticum, et abiit.

26 Quum verò germinâsset herba, et fructum edidisset, tunc apparuerunt etiam zizania.

27 Accedentes autem servi patrisfamiliâs, dixerunt ei, Domine, nonne bonum semen sevisti in tuo agro? unde ergo habet zizania?

28 Ille verò dixit eis, Inimicus quispiam hoc fecit. Servi autem dixerunt ei, Vis, igitur, abeamus et colligamus ea?

29 At illè dixit, Non: ne colligendo zizania eradicetis simul cum eis triticum.

30 Sinite utraque simul crescere usque ad messem: et tempore messis dicam messoribus, Colligite primùm zizania, et ligate ea in fasciculos, ad exurendum ea; triticum verò cogite in horreum meum.

31 Aliam parabolam proposuit eis, dicens, Simile est regnum cœlorum grano sinapis, quod acceptum quispiam sevit in agro suo:

32 Quod minimum quidèm est omnium seminum: quum autem excreverit, maximum est olerum, et arborescit, adeò ut veniant volucres cœli et nidulentur in ramis ipsius.

33 Aliam parabolam loquutus est eis, *dicens*, Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier indidit in farinæ sata tria, usquequo fermentaretur tota.

34 Hæc omnia loquutus est Jesus per parabolas ad turbam: et absque parabolâ nihil loquutus est eis:

35 Ut compleretur quod dictum fuit per prophetam, dicentem, Aperiam per parabolas os meum: eructabo occultata a jacto mundi fundamento.

36 Tunc dimissâ turbâ, venit domum Jesus; et adierunt eum discipuli ejus, dicentes, Edissere nobis parabolam zizaniorum agri illius.

37 Ipse verò respondens dixit eis, Qui seminat bonum semen est Filius hominis.

38 Ager autem est mundus: bonum verò semen sunt filii regni; zizania verò sunt filii illius Mali:

39 Inimicus autem, qui seminavit ea, est diabolus: messis verò consummatio seculi est; messores autem angeli sunt.

40 Sicut ergo colliguntur zizania, et igni exuruntur; ita erit in consummatione seculi hujus.

41 Mittet Filius hominis angelos suos, qui colligent ex ipsius regno omnia offendicula, et eos qui dant operam transgressioni legis;

42 Projicientque eos in fornacem ignis: illic erit fletus, stridorque dentium.

43 Tunc justi effulgebunt ut sol, in regno Patris sui. Qui habet aures ad audiendum, audiat.

44 Rursus: Simile est regnum cœlorum thesauro occultato in agro; quem nactus quispiam occuluit, et, præ gaudio quòd accipit ex eo, subducit *sese* et omnia quæ habet vendit, emitque agrum illum.

45 Rursus: Simile est regnum cœ-
lorum cuipiam negotiatori, quærenti
pulchras margaritas;
46 Qui, nactus quandam magni
pretii margaritam, abiit, et venunde-
dit omnia quæ habebat, et emit eam.
47 Rursum: Simile est regnum cœ-
lorum sagenæ jactæ in mare, et quæ
res cujusvis generis coëgit:
48 Quam impletam *piscatores* sub-
duxerunt in littus, et, sedentes, quæ
bona erant in vasa collegerùnt; quæ
verò putria, extrà abjecerunt.
49 Ita erit in consummatione secu-
li: prodibunt angeli, et segregabunt
malos e medio justorum;
50 Projicientque eos in caminum
ignis: illìc erit fletus et stridor den-
tium.
51 Dicit eis Jesus, Intellexistis
hæc omnia? Dicunt ei, Etiam Do-
mine.
52 Ipse verò dixit eis, Propterea
omnis scriba edoctus in regno cœlo-
rum, similis est cuipiam patrifamiliâs,
qui profert e thesauro suo nova et ve-
tera.
53 ¶ Et factum est, quum finisset
Jesus parabolas istas, ut solveret il-
linc.
54 Et quum venisset in patriam
suam, docuit eos in synagogâ eorum,
adeò ut percellerentur, ac dicerent,
Unde huic sapientia ista ac virtutes?
55 Nonne iste est ille fabri filius?
Nonne mater ejus dicitur Maria? et
fratres ejus Jacobus, et Joses, et Si-
mon, et Judas?
56 Et sorores ejus, nonne omnes
apud nos sunt? Unde igitur isti hæc
omnia?
57 Et offendebantur in eo. Jesus
autem dixit eis, Non est propheta in-
honoratus, nisi in patriâ suâ et domo
suâ.
58 Neque edidit illìc virtutes mul-
tas, propter incredulitatem eorum.

CAP. XIV.

ILLO tempore audivit Herodes te-
trarcha famam *de* Jesu:
2 Et dixit pueris suis, Iste est Jo-
annes ille Baptista; ipse suscitatus
est ex mortuis, et propterea virtutes
agunt in eo.
3 Nam Herodes prehensum Joan-
nem vinxerat, et conjecerat in carce-
rem, propter Herodiadem uxorem
Philippi fratris sui.
4 Dicebat enim ei Joannes, Non
licet tibi eam habere.
5 Et quum cuperet eum occidere,
timuerat turbam, quòd eum haberent
ut prophetam.
6 Quum autem agerentur natalitia
Herodis, saltaverat filia Herodiadis in
medio, et placuerat Herodi.
7 Unde cum jurejurando spopon-
derat, *se* daturum ei quicquid petiisset.
8 Illa verò prædocta a matre suâ,
Da mihi, inquit, hìc in patinâ caput
Joannis Baptistæ.
9 Et contristatus fuerat rex: sed
propter jusjurandum, et eos qui simul
accumbebant, jusserat dari.
10 Et, misso *carnifice*, decollaverat
Joannem in carcere.
11 Et allatum fuerat caput ejus
in patinâ, datumque puellæ; et *ipsa*
obtulerat illud matri suæ.
12 Et quum accessissent discipuli
ejus, sustulerunt corpus illius, illud-
que sepelierunt; veneruntque et re-
nunciaverunt Jesu.
13 *Hæc* igitur quum audísset Jesus,
secessit illinc e navigio in desertum
locum privatim; et quum *hoc* audìsset
turba, pedibus sequuta est eum ab
urbibus.
14 ¶ Et egressus Jesus vidit mul-
tam turbam; et commiseratione inti-
mâ commotus est erga eos, sanavitque
eorum ægrotos.
15 Quum autem serum diei esset,
adierunt eum discipuli ejus, dicentes,
Desertus est locus, et tempus jam
præteriit; dimitte turbam, ut ebeuntes
in vicos emant sibi escas.
16 Jesus autem dixit eis, Non ha-
bent necesse abire; date eis vos quo
vescantur.
17 Ipsi verò dicunt ei, Non habe-
mus hìc nisi quinque panes et duos
pisces.
18 Ipse autem dixit, Adferte mihi
eos huc.
19 Et jussâ turbâ per herbas dis-
cumbere, acceptis quinque illis pani-
bus ac duobus piscibus, suspiciens
in cœlum benedixit; et quum fregis-
set, dedit discipulis panes, discipuli
verò turbæ.
20 Et comederunt omnes, et satu-
rati sunt: sustulerúntque quod super-
fuerat fragmentorum, duodecim co-
phinos plenos.
21 Qui autem ederant fuêre viri
quasi quinquies mille, absque mulie-
ribus ac puerulis.
22 ¶ Et statim adegit Jesus disci-
pulos suos inscendere in navigium, et
præire sibi in ripam alteram dum di-
mitteret turbam.

23 Dimissâ igitur turbâ, ascendit in montem privatim ad orandum: quum autem serum diei esset, solus erat illìc.

24 Navigium verò jam in medio maris erat, vexatum a fluctibus: nam ventus erat contrarius.

25 Quartâ autem noctis vigiliâ abiit ad eos Jesus, ambulans super mare.

26 Et eo viso super mare ambulante, discipuli turbati sunt, dicentes, Spectrum est: et præ metu clamârunt.

27 Sed statim loquutus est eis Jesus, dicens, Confidite; ego sum; ne timete.

28 Respondens autem ei Petrus dixit, Domini, si tu es, jube me ad te venire super aquas.

29 Ipse verò dixit, Veni. Et quum descendisset e navigio Petrus, ambulavit super aquas, ut veniret ad Jesum:

30 Videns autem ventum validum, timuit: et quum cœpisset demergi, clamavit, dicens, Domine, serva me!

31 Statim verò Jesus, extensâ manu, apprehendit eum, dicitque ei, Exiguâ fide prædite, quid dubitâsti?

32 Et quum ipsi essent ingressi navigium, pacatus fuit ventus.

33 Qui autem erant in navigio venientes adoraverunt eum, dicentes, Verè Dei Filius es.

34 ¶ Et quum trajecissent, venerunt in terram Gennesaret.

35 Et quum agnovissent eum viri loci illius, miserunt in totam circumjacentem illam regionem, et obtulerunt ei omnes malè affectos:

36 Et precabantur eum, ut solùm tangerent fimbriam pallii ipsius: et quotquot tetigerunt, liberati sunt.

CAP. XV.

TUNC quidam *qui* Hierosolymis *advenerant*, scribæ et Pharisæi adierunt Jesum, dicentes,

2 Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lavant manus suas, quum edunt panem.

3 At ille respondens dixit eis, Quare et vos transgredimini mandatum Dei per traditionem vestram?

4 Nam Deus mandavit, dicens, Honora patrem tuum et matrem; et, Qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur.

5 Vos autem dicitis, Quicunque dixerit patri aut matri, Donum *est*, quocunque a me juvari posses, *insons erit*; et nequaquam honoraverit patrem suum aut matrem suam.

6 Et irritum fecistis mandatum Dei per traditionem vestram.

7 Hypocritæ, bene de vobis prophetavit Esaias, dicens,

8 Appropinquat mihi populus hic ore suo, et labiis me honorat; cor autem eorum procul abest a me.

9 Sed frustrà me colunt, docentes doctrinas *quæ sunt* mandata hominum.

10 Et advocatâ turbâ dixit eis, Audite, et intelligite:

11 Non quod ingreditur in os polluit hominem; sed quod egreditur ex ore, hoc polluit hominem.

12 Tunc accedentes discipuli ejus dixerunt ei, Nôsti Pharisæos audito isto sermone offensos fuisse?

13 Ipse verò respondens dixit, Omnis planta quam non plantavit Pater ille meus cœlestis, eradicabitur.

14 Omittite illos; duces sunt cæci cæcorum: quòd si cæcus cæcum per viam duxerit, ambo in foveam cadent.

15 Respondens autem Petrus dixit ei: Edissere nobis parabolam istam.

16 Jesus autem dixit, Adhuc et vos intelligentiâ caretis?

17 Nondum intelligitis, quicquid ingreditur in os, in ventrem cadere, et in latrinam ejici?

18 Quæ autem proficiscuntur ex ore, ex ipso corde egrediuntur; et illa polluunt hominem:

19 Nam ex corde egrediuntur cogitationes malæ, cædes, adulteria, scortationes, furta, falsa testimonia, maledicta:

20 Hæc sunt quæ polluunt hominem: illotis autem manibus vesci non polluit hominem.

21 ¶ Et egressus illinc, Jesus secessit in partes Tyri et Sidonis.

22 Et, ecce, mulier Chananæa a finibus illis egressa, clamitavit, dicens ei, Miserere mei, Domine, fili David! filia mea malè a dæmonio vexatur.

23 Ille verò non respondit ei quicquam. Tunc accedentes discipuli ejus rogârunt eum, dicentes, Dimitte eam; nam clamat post nos.

24 Ipse verò respondens dixit, Non sum missus nisi ad oves perditas domûs Israëlis.

25 Illa autem venit et adoravit eum, dicens, Domine, succurre mihi!

26 Ipse verò respondens dixit, Non est bonum accipere panem liberorum, et objicere catellis.

27 Ipsa autem dixit, Etiam, Domine: etenim catelli vescuntur micis, quæ cadunt e mensâ dominorum suorum.

28 Tunc respondens Jesus dixit ei, O mulier, magna *est* fides tua: fiat tibi ut vis. Et sanata fuit filia ejus ab eo momento.

29 ¶ Et digressus illinc Jesus venit juxta mare Galilææ: et quum ascendisset in montem, sedet illic.

30 Tunc adiit eum turba multa, habens secum claudos, cæcos, mutos, mancos, et alios multos, et abjecerunt eos ad pedes Jesu: et sanavit eos:

31 *Adeò* ut turba mirata sit, quum videret mutos loquentes, mancos sanos, claudos ambulantes, cæcos videntes: et glorificârunt Deum Israëlis.

32 Jesus autem advocatis discipulis suis, dixit, Commoveor misericordiâ erga turbam; quia jam triduum permanent apud me, et non habent quo vescantur: et dimittere eos jejunos nolo, ne viribus deficiant in viâ.

33 Tunc dicunt ei discipuli ejus, Unde nobis in deserto tot panes, ut saturemus turbam tantam?

34 Dicit igitur eis Jesus, Quot panes habetis? Illi autem dixerunt, Septem, et paucos pisciculos.

35 Tunc jussit turbam discumbere humi.

36 Et acceptis septem illis panibus ac piscibus, quum gratias egisset, fregit, deditque discipulis suis; discipuli verò turbæ.

37 Comederuntque omnes, et saturati sunt: et sustulerunt quod superfuerat fragmentorum, septem sportas plenas:

38 Erant autem qui comederant quater mille viri, absque mulieribus et puerulis.

39 ¶ Tunc dimissâ turbâ inscendit in navigium, venitque in fines Magdala.

CAP. XVI.

ET quum accessissent Pharisæi et Sadducæi, tentantes, rogârunt eum ut signum e cœlo sibi ostenderet.

2 Ipse verò respondens dixit eis, Quando serum est diei, dicitis, Serenitas *erit;* rubet enim cœlum.

3 Et manè, Hodie *erit* tempestas; rubet enim cœlum triste. Hypocritæ, faciem quidèm cœli nôstis discernere, signa verò temporum illorum non potestis?

4 Gens mala et adulterina signum requirit: sed signum non dabitur ei, nisi signum illud Jonæ prophetæ. Et relictis ipsis, abiit.

5 ¶ Et quum venissent discipuli ejus in ulteriorem ripam, obliti fuerant sumere panes.

6 Jesus autem dixit eis, Videte et cavete a fermento Pharisæorum et Sadducæorum.

7 Ipsi verò disceptabant inter se, dicentes, Panes non sumpsimus.

8 *Id* autem quum nôsset Jesus, dixit eis, Quid disceptatis inter vos, exiguâ fide præditi, quòd panes non sumpsistis?

9 Non animadvertitis, neque meministis quinque illos panes *hominum* quinquies mille, et quot cophinos acceperitis?

10 Neque septem illos panes quater mille *hominum,* et quot sportas acceperitis?

11 Quomodo non animadvertitis me non dixisse vobis de pane, ut caveretis a fermento Pharisæorum et Sadducæorum?

12 Tunc intellexerunt eum non dixisse, ut caverent a fermento panis, sed a fermento doctrinæ Pharisæorum et Sadducæorum.

13 ¶ Quum venisset autem Jesus in partes Cæsareæ *quæ dicitur* Philippi, interrogavit discipulos suos, dicens, Quemnam esse me dicunt homines Filium hominis?

14 Illi verò dixerunt, Alii quidem Joannem Baptistam; alii verò Eliam; alii verò Jeremiam, aut unum ex prophetis.

15 Dicit eis, Vos autem quem me dicitis esse?

16 Respondens verò Simon Petrus dixit, Tu es Christus, Filius ille Dei viventis.

17 Tunc respondens Jesus dixit ei, Beatus es, Simon Bar-jona: quia caro et sanguis *hæc* non retexit tibi, sed Pater meus qui est in cœlis.

18 Sed et ego tibi dico, Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo meam ecclesiam; et portæ inferorum non superabunt eam.

19 Et tibi dabo claves regni cœlorum: et quicquid ligaveris in terrâ, erit ligatum in cœlis: et quicquid solveris in terrâ, erit solutum in cœlis.

20 Tunc interdixit discipulis suis, ut nemini dicerent se esse Jesum illum Christum.

21 ¶ Ex eo tempore cœpit Jesus in-

dicare discipulis suis, oportere se adire
Hierosolymam, et multa pati a seni-
oribus et primariis sacerdotibus et
scribis, et occidi, et tertio die suscitari.
22 Et prehensum eum Petrus cœpit
objurgare, dicens, Propitius tibi esto,
Domine; nequaquam erit tibi hoc.
23 At ille sese convertens, dixit
Petro, Abscede a me, Satana; offendi-
culo es mihi: nam non sapis quæ *sunt*
Dei, sed quæ *sunt* hominum.
24 Tunc Jesus dixit discipulis suis,
Si quis vult ponè me venire, abdicet
semetipsum, et attollat crucem suam,
ac sequatur me.
25 Quisquis enim voluerit animam
suam servare, perdet eam: quisquis
autem perdiderit animam suam meâ
caussâ, inveniet eam.
26 Quid enim prodest cuipiam, si
totum mundum lucratus fuerit, animâ
verò suâ mulctetur? aut quam da-
bit quispiam compensationem animæ
suæ?
27 Futurum est enim, ut Filius ho-
minis veniat cum gloriâ Patris sui,
cum angelis suis: et tunc reddet uni-
cuique secundùm facta ipsius.
28 Amen dico vobis, sunt quidam
ex his qui hìc adstant qui nequaquam
gustabunt mortem, usquedum vide-
rint Filium hominis venientem in reg-
num suum.

CAP. XVII.

SEXTO verò post die assumit Jesus
Petrum, ac Jacobum, et Joannem
fratrem ejus, et subducit eos privatim
in montem sublimem;
2 Transformatusque est coram eis;
et fulsit facies ejus ut sol, vestimenta
autem ejus facta sunt alba ut lux.
3 Et, ecce, conspecti sunt eis Mo-
ses et Elias, cum eo colloquentes.
4 Respondens autem Petrus dixit
Jesu, Domine, bonum est nos hìc esse:
si vis, faciamus hìc tria tabernacula;
tibi unum, et Mosi unum, et Eliæ
unum.
5 Adhuc eo loquente, ecce, nubes
lucida inumbravit eos: et, ecce, vox
e nube, dicens, Hic est Filius ille
meus dilectus, ille in quo acquiesco:
ipsum audite.
6 Et quum *hæc* audîssent discipuli,
ceciderunt in faciem suam, et timue-
runt vehementer.
7 Tunc accedens Jesus tetigit eos,
dixitque, Surgite, et ne timete.
8 Sublatis autem oculis suis nemi-
nem viderunt, nisi Jesum solum.
9 Et quum descenderent de monte,
mandavit eis Jesus, dicens, Nemini
dixeritis quod vidistis, usquequo Fili-
us hominis a mortuis resurgat.
10 Tunc interrogaverunt eum dis-
cipuli sui, dicentes, Quid igitur scribæ
dicunt, oportere ut Elias primùm ve-
niat?
11 Jesus autem respondens dixit
eis, Elias quidèm veniet primùm, et
restituet omnia:
12 Sed dico vobis, Eliam jam ve-
nisse, quem non agnoverunt, sed fece-
runt ei quæcunque voluerunt: ita fu-
turum est, ut et Filius hominis patia-
tur ab eis.
13 Tunc intellexerunt discipuli *eum*
de Joanne Baptistâ *hæc* ipsis dixisse.
14 ¶ Et quum venissent ad turbam,
adiit eum quidam, procidens ei ad
genua;
15 Et dicens, Domine, miserere filii
mei; quoniam lunaticus est, et malè
afficitur: nam sæpe cadit in ignem, et
sæpe in aquam:
16 Et obtuli eum discipulis tuis,
nec potuerunt eum sanare.
17 Respondens autem Jesus dixit, O
natio incredula et perversa, quousque
tandem ero vobiscum? quousque tan-
dem tolerabo vos? Adducite mihi
eum huc.
18 Et increpavit dæmonium Jesus;
exiitque illud ab eo; et sanatus est
puer ab illo momento.
19 Tunc adeuntes discipuli Jesum
privatim, dixerunt, Quare nos non po-
tuimus illud ejicere?
20 Jesus autem dixit eis, Propter
incredulitatem vestram: amen quippe
dico vobis, si habeatis fidem quantu-
lum *est* granum sinapis, dicetis huic
monti, Transgreditor hinc illuc, et de-
migrabit: et nihil impossibile vobis erit.
21 Hoc verò genus *dæmoniorum*
non egreditur, nisi per precationem et
jejunium.
22 ¶ Versantibus autem ipsis in
Galilæâ, dixit eis Jesus, Futurum est
ut Filius hominis tradatur in manus
hominum;
23 Et trucidabunt eum; sed tertio
die suscitabitur. Et contristati sunt
vehementer.
24 ¶ Quum autem venissent Ca-
pernaumum, venerunt ad Petrum qui
didrachma accipiunt, dixeruntque,
Præceptor vester non solvit didrach-
ma?
25 Dicit, Etiam. Et quum ingres-
sus fuisset domum, prævenit eum Je-
sus, dicens, Quid tibi videtur, Simon?

Reges terræ a quibus accipiunt tributa sive censum? a filiis suis, an ab alienis?

26 Dicit ei Petrus, Ab alienis. Ait ei Jesus, Nempe igitur liberi sunt filii.

27 Sed ne offendiculo simus eis, profectus ad mare, mitte hamum; et eum piscem, qui ascenderit primus, tolle, et aperto ore ejus invenies staterem: acceptum illum da eis pro me et pro te.

CAP. XVIII.

EO ipso tempore adierunt Jesum discipuli, dicentes, Quisnam maximus est in regno cœlorum?

2 Et quum advocâsset puerulum Jesus, statuit eum in medio eorum.

3 Et dixit, Amen dico vobis, nisi vos converteritis, et fiatis ut puerul, nequaquam ingrediemini in regnum cœlorum.

4 Quisquis igitur summiserit sese sicut *est* puerulus iste, is est maximus ille in regno cœlorum.

5 Et quisquis exceperit aliquem puerulum talem nomine meo, me excipit.

6 Quisquis autem offendiculo fuerit uni ex parvis istis qui in me credunt, præstiterit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, ac demergatur in profundo maris.

7 Væ mundo ab offendiculis! necesse est enim ut eveniant offendicula: veruntamen væ homini illi per quem offendiculum evenit!

8 Si verò manus tua vel pes tuus facit ut tu offendas, exscinde ea, et abjice abs te: bonum est tibi ad vitam ingredi claudum aut mancum, *potiùs* quàm duas manus vel duos pedes habentem, conjici in ignem illum æternum.

9 Et si oculus tuus facit ut tu offendas, erue eum, et abjice abs te: bonum est tibi luscum ingredi in vitam, *potiùs* quàm duos oculos habentem, conjici in Gehennam ignis.

10 Videte ne contemnatis aliquem ex parvis istis: dico enim vobis, angelos eorum in cœlis per omne *tempus* intueri faciem Patris mei qui in cœlis est.

11 Venit enim Filius hominis, ut servet quod perierat.

12 Quid vobis videtur? si fuerint alicui homini centum oves et erraverit una ex iis, nonne relictis ipsis nonaginta novem, profectus in montes quærit eam quæ aberraverat?

13 Quod si acciderit ut inveniat eam, amen dico vobis, gaudet super eâ magìs quàm super illis nonaginta novem quæ non aberrârant.

14 Ita non vult Pater vester qui in cœlis est, ut pereat ullus ex parvis istis.

15 Si verò peccaverit in te frater tuus, ito, et argue eum inter te et ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum.

16 Sin verò te non audierit, assume tecum adhuc unum aut duos; ut ex ore duorum aut trium testium confirmetur res tota.

17 Quòd si neglexerit eos audire, dic ecclesiæ: quòd si ecclesiam audire neglexerit, sit tibi velut ethnicus et publicanus quispiam.

18 Amen dico vobis, quæcunque ligaveritis in terrâ, erunt ligata in cœlo; et quæcunque solveritis in terrâ, erunt soluta in cœlo.

19 Rursum dico vobis, Si duo ex vobis consenserint in terrâ de omni re quam petierint, fiet eis a Patre meo qui in cœlis est:

20 Ubi enim sunt duo vel tres coacti in nomine meo, illìc sum in medio eorum.

21 ¶ Tunc adiens eum Petrus dixit, Domine, quoties peccabit in me frater meus, et remittam ei? *an* usque septies?

22 Dicit ei Jesus, Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.

23 Propterea simile est regnum cœlorum regi, qui voluit conferre rationem cum servis suis.

24 Et quum cœpisset conferre, oblatus est ei quidam debitor decies mille talentorum.

25 Quum autem is non posset *hæc* reddere, jussit eum dominus ejus venundari, et uxorem ejus, et liberos, et omnia quæ habebat, et reddi *debitum*.

26 Procidens ergo servus ille adorabat eum, dicens, Domine, cohibe iram adversùm me, et omnia tibi reddam.

27 Commotus autem intimâ commiseratione dominus servi illius, dimisit eum, et mutuum remisit ei.

28 Egressus verò servus ille invenit unum ex conservis suis, qui debebat ei centum denarios; et prehensum eum suffocabat, dicens, Redde quod debes.

29 Procidens ergo conservus ejus ad ejus pedes, precabatur eum, dicens,

Cohibe iram adversùm me, et omnia
reddam tibi :
30 Ille verò noluit ; sed abiens con-
jecit eum in carcerem, quousque red-
deret debitum.
31 Quum autem vidissent conservi
ejus quæ facta fuerant, doluerunt ve-
hementer, et quum venissent, decla-
rârunt domino suo omnia quæ facta
fuerant.
32 Tunc eo advocato, dominus ip-
sius dixit ei, Serve male, totum debi-
tum illud remisi tibi, quia precatus es
me :
33 Nonne oportuit et te misereri
conservi tui, ut et ego tui misertus sum ?
34 Et iratus dominus ejus tradidit
eum tortoribus, usquequo redderet id
omne quod sibi debebatur.
35 Ita et Pater ille meus cœlestis
faciet vobis, nisi remiseritis suo quis-
que fratri ex cordibus vestris lapsus
eorum.

CAP. XIX.

ET factum est, quum finîsset Jesus
sermones istos, ut solveret e Ga-
lilæâ, et venit in fines Judææ secus
Jordanem.
2 Et sequuta est eum turba multa,
sanavitque eos illìc.
3 Tunc adierunt eum Pharisæi, ten-
tantes eum, et dicentes ei, Licetne ho-
mini dimittere uxorem suam quâvis
ex caussâ ?
4 Ille verò respondens dixit eis,
Non legistis, Opificem ab initio fecisse
masculum et fœminam ;
5 Et dixisse, Propterea derelinquet
homo patrem et matrem, et agglluti-
nabitur uxori suæ ; et qui duo *fue-
rant*, erunt una caro ?
6 Itaque non ampliùs sunt duo, sed
una caro : quod ergo Deus conjunxit,
homo ne sejungat.
7 Dicunt ei, Cur ergo Moses man-
davit dare libellum discessionis, et
eam dimittere ?
8 Dicit eis, Moses pro duritiâ cor-
dis vestri permisit vobis dimittere ux-
ores vestras : cæterùm a principio non
fuit ita.
9 Dico autem vobis, Quicunque
dimiserit uxorem suam, nisi ob scor-
tationem, et aliam duxerit, mœchatur ;
et qui dimissam duxerit, mœchatur.
10 Dicunt ei discipuli ejus, Si tale
est negotium hominis cum uxore, non
expedit uxorem ducere.
11 Ipse verò dixit eis, Non omnes
sunt capaces hujus sermonis, sed *ii*
quibus datum est.
12 Sunt enim eunuchi qui ex ma-
tris utero nati sunt ita : et sunt eu-
nuchi qui castrati sunt ab hominibus :
et sunt eunuchi qui seipsos castrârunt
propter regnum cœlorum. Qui po-
test capax esse *hujus rei*, capiat.
13 ¶ Tunc oblati sunt ei pueruli,
ut manus iis imponeret, et preca-
retur : discipuli autem objurgârunt
eos.
14 Jesus autem ait, Omittite istos
puerulos, et ne prohibete eos ad me
venire ; talium est enim regnum cœ-
lorum.
15 Et quum imposuisset eis manus,
profectus est illinc.
16 ¶ Et, ecce, quidam accedens di
cit ei, Doctor bone, quid boni faciam,
ut habeam vitam æternam ?
17 Ipse verò dixit ei, Cur me dicis
bonum ? nullus est bonus, nisi unus,
nempe Deus. Si vis autem ad vitam
ingredi, serva mandata.
18 Dicit ei, Quæ? Jesus autem
dixit, Non occides, Non mœchaberis,
Non furaberis, Non dices falsum tes-
timonium ;
19 Honora patrem et matrem ; et,
Diliges proximum tuum ut teipsum.
20 Dicit ei adolescens ille, Omnia
hæc observavi a juventute meâ : quo
adhuc deficior ?
21 Ait ei Jesus, Si vis perfectus
esse, abi, vende quæ tibi suppetunt,
et da pauperibus ; et habebis the-
saurum in cœlo : et adesdum, sequere
me.
22 Quum audîsset autem adoles-
cens ille hunc sermonem, abiit tris-
titiâ affectus ; habebat enim bona
multa.
23 Jesus autem dixit discipulis suis,
Amen dico vobis, dives difficulter in-
troïbit in regnum cœlorum.
24 Rursum verò dico vobis, Facili-
us est camelum per foramen acûs
transire, quàm divitem in regnum
Dei introïre.
25 *His* autem auditis, discipuli ejus
perculsi sunt valde, dicentes, Quis
ergo potest servari ?
26 Intuitus autem *eos* Jesus dixit
eis, Apud homines hoc impossibile est ;
apud Deum autem omnia possibilia
sunt.
27 Tunc respondens Petrus dixit
ei, Ecce, nos reliquimus omnia, et
sequuti sumus te : quid ergo erit no-
bis ?
28 Jesus autem dixit eis, Amen dico
vobis, vos qui sequuti estis me, in re-

generatione, quum sederit Filius ho-
minis in throno gloriæ suæ, sedebitis
vos etiam, *inquam*, in thronis duo-
decim, judicantes duodecim tribus Is-
raël.
29 Et quisquis reliquerit domos,
aut fratres, aut sorores, aut patrem,
aut matrem, aut uxorem, aut liberos,
aut agros, caussâ nominis mei, centu-
plicia accipiet, et vitam æternam hæ-
reditatis jure possidebit.
30 Multi autem primi erunt ultimi,
et ultimi primi.

CAP. XX.

SIMILE enim est regnum cœlorum
patrifamiliâs, qui exiit cum primâ
luce ad conducendos operarios, *quos
mitteret* in vineam suam.
2 Pactus autem cum operariis de-
nario in diem, misit eos in vineam
suam.
3 Et egressus circa horam ter-
tiam, vidit alios stantes in foro otiosos:
4 Et illis dixit, Abite et vos in vi-
neam; et quodcunque justum fuerit
dabo vobis.
5 Illi autem abierunt. Rursum
egressus circa sextam et nonam ho-
ram, fecit itidem.
6 Circa horam autem undecimam
egressus, invenit alios stantes otiosos,
ac dicit eis, Cur hìc statis totum diem
otiosi?
7 Dicunt ei, Quia nemo nos con-
duxit. Dicit eis, Abite et vos in
vineam; et quidquid fuerit justum,
accipietis.
8 Quum autem serum diei esset,
dicit dominus vineæ procuratori suo,
Voca operarios, et redde eis merce-
dem, exorsus ab ultimis, usque ad
primos.
9 Et quum venissent qui circa un-
decimam horam *conducti fuerant*, ac-
ceperunt singuli denarium.
10 Quum venissent autem primi,
existimârunt se plùs esse accepturos;
sed acceperunt ipsi quoque singuli
denarium.
11 Sed quum accepissent, murmu-
rabant adversùs patremfamiliâs;
12 Dicentes, Isti ultimi unam ho-
ram *opus* fecerunt, et eos æquales
nobis fecisti, qui portavimus pondus
diei et æstum.
13 Ipse verò respondens dixit uni
eorum, Amice, non facio tibi inju-
riam; nonne denario pactus es me-
cum?
14 Tolle quod tuum est, et abi.
Volo autem huic ultimo dare ut et tibi.
15 Annon licet mihi quod volo fa-
cere in meis *rebus?* an oculus tuus
malus est, quia ego bonus sum?
16 Sic ultimi erunt primi, et primi
ultimi: multi enim sunt vocati, pauci
verò electi.
17 ¶ Et ascendens Jesus Hiero-
solymam, assumpsit duodecim disci-
pulos suos privatim in viâ, et dixit
eis,
18 Ecce, ascendimus Hierosoly-
mam, et Filius hominis tradetur pri-
mariis sacerdotibus ac scribis, et con-
demnabunt eum morte;
19 Tradentque eum gentibus, ut il-
ludant, et flagellent, et crucifigant;
sed tertio die resurget.
20 ¶ Tunc venit ad eum mater fi-
liorum Zebedæi, cum filiis suis, ad-
orans, et petens aliquid ab eo.
21 Ipse verò dixit ei, Quid vis? Ait
ei, Dic ut sedeant isti duo filii mei,
unus ad dextram tuam, et alter ad
sinistram, in regno tuo.
22 Respondens autem Jesus, dixit,
Nescitis quid petatis. Potestis bibere
poculum quod ego bibiturus sum; et
baptismate, quo ego baptizor, baptiza-
ri? Dicunt ei, Possumus.
23 Tunc dicit eis, Poculum qui-
dèm meum bibetis, et baptismate, quo
ego baptizor, baptizabimini: sedere
autem ad dextram meam et sinistram
meam, non est meum dare, sed *da-
bitur* quibus paratum est a Patre meo.
24 Et quum *hæc* audîssent *alii* de-
cem, indignati sunt de duobus fratri-
bus.
25 Jesus autem, quum eos advo-
câsset, ait, Scitis principes gentium in
eas dominari, et magnates potestatem
exercere in eas.
26 Verùm non ita erit inter vos:
sed quicunque voluerit inter vos
magnus fieri, esto vester minister:
27 Et quicunque voluerit inter vos
primus esse, sit vester servus.
28 Sicut Filius hominis non venit
ut sibi ministretur, sed ut ministret,
detque animam suam *in* redemptionis
pretium pro multis.
29 ¶ Egredientibus autem ipsis *urbe*
Jericho, sequuta est eum turba multa.
30 Et, ecce, duo cæci sedentes
apud viam, quum audivissent Jesum
præterire, clamârunt, dicentes, Mise-
rere nostri, Domine, Fili Davidis!
31 Turba autem objurgabat eos, ut
silerent; illi verò magis clamabant,
dicentes, Miserere nostri, Domine, Fili
Davidis!

32 Et quum substitisset Jesus, vocavit eos, et ait, Quid vultis faciam vobis?

33 Dicunt ei, Domine, ut aperiantur oculi nostri.

34 Commiseratione autem intimâ commotus, Jesus tetigit oculos eorum: et statim visum receperunt oculi eorum; et *ipsi* sequuti sunt eum.

CAP. XXI.

ET quum appropinquâssent Hierosolymis, et venissent Bethphagen, ad Montem Olearum, tunc Jesus misit duos discipulos;

2 Dicens eis, Ite in vicum qui vobis est ex adverso, et statim invenietis asinam ligatam, et pullum cum eâ: solventes *eos*, adducite mihi.

3 Et siquis vobis aliquid dixerit, dicite, Domino his opus est: statim autem mittet eos.

4 Hoc autem totum factum est, ut impleretur quod dictum est per prophetam, dicentem,

5 Dicite filiæ Sion, Ecce, Rex tuus venit tibi, mitis, et insidens asinæ, ac pullo fœtui subjugis *asinæ*.

6 Profecti autem sunt discipuli, feceruntque sicut imperârat eis Jesus:

7 Et adduxerunt asinam et pullum, et eis imposuerunt vestimenta sua, et collocârunt *ipsum* super ea.

8 Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in viâ: alii verò cædebant ramos ex arboribus, et sternebant in viâ.

9 Porrò turba quæ præibat, et quæ sequebatur, clamabat, dicens, Hosanna Filio David! benedictus qui venit in nomine Domini; Hosanna, *O qui es* in *cœlis* altissimis!

10 Et quum introïsset Hierosolymam, commota est universa urbs, dicens, Quis est hic?

11 Turba autem dicebat, Hic est Jesus ille propheta ortus Nazarethâ *urbe* Galilææ.

12 ¶ Et introïvit Jesus in templum Dei, et ejecit omnes qui vendebant et qui emebant in templo; mensasque numulariorum, et cathedras vendentium columbas, subvertit.

13 Et dixit eis, Scriptum est, Domus mea domus precationis vocabitur; at vos fecistis eam speluncam latronum.

14 Tunc venerunt ad eum cæci et claudi in templo, et sanavit eos.

15 Quum vidissent autem primarii sacerdotes et scribæ miranda illa quæ fecerat, et pueros clamantes in templo, et dicentes, Hosanna Filio David! indignati sunt:

16 Et dixerunt ei, Audis quid isti dicant? Jesus autem dixit eis, Etiam; nunquam legistis, Ex ore infantium et lactantium perfecisti laudem?

17 Et eis relictis, abiit Bethaniam extra urbem; et diversatus est illìc.

18 ¶ Manè autem rediens in urbem, esuriit.

19 Et quum vidisset ficum quandam apud viam, venit ad eam, et nihil invenit in eâ nisi folia solùm: tunc dicit ei, Ne ampliùs ex te fructus nascitor in æternum. Et exaruit illicò ficus.

20 Quum igitur hoc vidissent discipuli, mirati sunt, dicentes, Quomodo illicò exaruit ficus!

21 Respondens autem Jesus ait eis, Amen dico vobis, si habueritis fidem, neque addubitaveritis, non solùm hoc *quod factum est* ficui facietis, verùm etiam si monti isti dixeritis, Tollitor, et projicitor in mare. fiet.

22 Et quæcunque precando petieritis, si credideritis, accipietis.

23 ¶ Quum autem venisset in templum, primarii sacerdotes et seniores populi eum docentem adierunt, dicentes, Quâ auctoritate facis ista? et quis tibi dedit istam auctoritatem?

24 Respondens verò Jesus dixit eis, Interrogabo vos et ego rem quandam; quam si dixeritis mihi, dicam et ego vobis quâ auctoritate ista faciam:

25 Baptisma Joannis, unde erat; e cœlo, an ex hominibus? At illi ratiocinabantur apud se, dicentes, Si dixerimus, E cœlo; dicet nobis, Quare ergo non credidistis ei?

26 Sin autem dixerimus, Ex hominibus; timemus turbam: omnes enim habent Joannem ut prophetam.

27 Et respondentes Jesu dixerunt, Nescimus. Ait eis et ipse, Nec ego vobis dicam quâ auctoritate ista faciam.

28 Quid autem vobis videtur? Quidam habebat duos filios; et accedens ad priorem, dixit, Fili, abi, hodie operare in vineâ meâ.

29 Ille verò respondens ait, Nolo: sed postea, quum resipuisset, abiit.

30 Et accedens ille ad secundum, dixit itidem. Is verò respondens ait, Ego *abeo*, domine: sed non abiit.

31 Uter e duobus fecit quod voluit
ejus pater? Dicunt ei, Prior. Dicit
eis Jesus, Amen dico vobis, publicani
et meretrices præeunt vobis in regnum Dei.
32 Venit enim ad vos Joannes viâ
justitiæ, et non credidistis ei; publicani
verò et meretrices crediderunt
ei: vos autem qui *hoc* vidistis, non
resipuistis postea, ut ei crederetis.
33 Aliam parabolam audite: Fuit
quidam paterfamiliâs, qui plantavit
vineam, et sepem circumposuit ei, foditque
in eâ torcular, et ædificavit
turrim, et elocavit eam agricolis, ac
peregrè profectus est:
34 Quum autem tempus fructuum
appropinquâsset, misit servos suos
ad agricolas, ut ejus fructus perciperent.
35 Agricolæ verò, captis ejus servis,
alium quidem ceciderunt, alium verò
trucidârunt, alium autem lapidârunt.
36 Rursum misit alios servos plures
prioribus, et fecerunt eis itidem.
37 Postremò autem misit ad eos
filium suum, dicens, Reverebuntur filium meum.
38 Agricolæ verò viso filio dixerunt
inter se, Iste est hæres; adeste,
trucidemus eum, et obtineamus hæreditatem ejus.
39 Et captum eum ejecerunt extra
vineam, et trucidârunt.
40 Quum igitur venerit dominus
vineæ, quid faciet agricolis illis?
41 Dicunt ei, Malos ipsos malè perdet,
et vineam suam elocabit aliis
agricolis, qui reddent ei fructum temporibus suis.
42 Dicit eis Jesus, Nunquam legistis
in scripturis, Quem lapidem
reprobârunt ædificantes, is factus est
caput anguli: a Domino factum est
illud, et est mirabile in oculis nostris?
43 Propterea dico vobis, tolletur a
vobis regnum Dei, et dabitur genti
quæ ferat ejus fructus.
44 Porrò qui ceciderit ad lapidem
istum, confringetur: super quem verò
ceciderit, dissipabit eum.
45 Et quum audîssent primarii sacerdotes
ac Pharisæi parabolas ejus,
cognoverunt *hæc* de se dici.
46 Et quum studerent eum prehendere,
timuerunt turbam, quoniam ut
prophetam eum habebat.

CAP. XXII.

TUNC respondens Jesus, rursum
loquutus est eis per parabolas,
dicens,
2 Simile est regnum cœlorum cuidam
regi, qui fecit nuptias filio suo:
3 Et misit servos suos, qui vocarent
vocatos ad nuptias: sed noluerunt
venire.
4 Rursus misit alios servos, dicens,
Dicite vocatis, Ecce, prandium meum
paravi, tauri mei et altilia mactata
sunt, et omnia parata; adeste ad
nuptias.
5 Illi autem quum *hoc* neglexissent,
abierunt, alius quidem in agrum
suum, alius verò ad mercaturam
suam.
6 Reliqui verò prehensos servos
ejus contumeliis affecerunt, et trucidârunt.
7 Rex autem, quum *hoc* audîsset,
iratus est; et, missis copiis suis, perdidit
homicidas illos, et urbem eorum
incendit.
8 Tunc dicit servis suis, Nuptiæ
quidèm paratæ sunt, sed qui vocati
fuerant non erant digni:
9 Ite ergo ad compita viarum; et
quotcunque invenietis, vocate ad
nuptias.
10 Et egressi servi illi in vias, congregârunt
omnes quos invenerunt,
malos pariter ac bonos: et impletæ
sunt nuptiæ convivis.
11 Ingressus autem rex ut spectaret
convivas, vidit illìc quendam non
indutum veste nuptiali:
12 Tunc dicit ei, Amice, quomodo
huc introïsti non habens vestem nuptialem?
At illi os occlusum est.
13 Tunc dicit rex ministris, Ligatis
pedibus et manibus ejus, tollite eum,
et ejicite in tenebras extimas: illìc
erit fletus et stridor dentium.
14 Multi enim sunt vocati, pauci
verò electi.
15 ¶ Tunc profecti Pharisæi consilium
ceperunt, ut illaquearent eum
in sermone.
16 Itaque mittunt ad eum discipulos
suos cum Herodianis, dicentes,
Præceptor, scimus te veracem esse, et
viam Dei in veritate docere, nec
quempiam curare; non enim respicis
ad personam hominum:
17 Dic ergo nobis, Quid tibi videtur?
licet censum dare Cæsari, an
non?
18 Cognitâ autem Jesus malitiâ
eorum ait, Quid me tentatis, hypocritæ?
19 Ostendite mihi numisma census.
Ipsi verò obtulerunt ei denarium.

20 Tunc dicit eis, Cujus est imago
ista et inscriptio?
21 Dicunt ei, Cæsaris. Tunc dicit
eis, Reddite ergo quæ sunt Cæsaris
Cæsari, et quæ sunt Dei Deo.
22 Quum igitur *hoc* audîssent, mi-
rati sunt; et omisso eo abierunt.
23 ¶ In illo die adierunt eum Sad-
ducæi, qui dicunt non esse resurrec-
tionem; et interrogârunt eum,
24 Dicentes, Præceptor, Moses
dixit, Si quis mortuus fuerit non ha-
bens filios, ejus frater ducet affinitatis
jure uxorem ejus, et suscitabit sobo-
lem fratri suo.
25 Fuerunt autem apud nos sep-
tem fratres: et primus uxore duc-
tâ obiit; et quum non haberet se-
men, reliquit uxorem suam fratri suo:
26 Similiter etiam secundus et ter-
tius, usque ad illos septem:
27 Post omnes autem mortua est et
mulier.
28 In resurrectione ergo cujus ex
illis septem erit uxor? omnes enim
habuerunt eam.
29 Respondens autem Jesus dixit
eis, Erratis, neque scripturas scientes
neque potentiam Dei.
30 Nam in resurrectione neque ux-
ores ducunt, neque nuptum dantur,
sed sunt ut angeli Dei in cœlo.
31 De resurrectione verò mortuo-
rum, non legistis quod vobis dictum
est a Deo, dicente,
32 Ego sum Deus Abrahami, et
Deus Isaaci, et Deus Jacobi? Deus
non est Deus mortuorum, sed viven-
tium.
33 Et quum *hoc* audîsset turba, per-
culsa est super doctrinâ ipsius.
34 ¶ Pharisæi verò quum *eum* au-
dîssent os occulsisse Sadducæis, co-
acti sunt in unum.
35 Tunc interrogavit *eum* quidam
ex ipsis legis interpres, tentans eum,
et dicens,
36 Præceptor, Quod est mandatum
magnum in lege?
37 Jesus autem dixit ei, Diliges
Dominum Deum tuum ex toto corde
tuo, et ex totâ animâ tuâ, et ex totâ
cogitatione tuâ.
38 Istud est primum et magnum
mandatum.
39 Secundum autem simile est huic,
Diliges proximum tuum ut teipsum.
40 Ab istis duobus mandatis tota
lex et prophetæ pendent.
41 ¶ Coactis autem Pharisæis, in-
terrogavit eos Jesus,
42 Dicens, Quid vobis videtur de
Christo illo? cujus filius est? Dicunt
ei, Davidis.
43 Dicit eis, Quomodo ergo David
per spiritum vocat eum Dominum,
dicens,
44 Dixit DOMINUS Domino meo,
Sede ad dextram meam, usquedum
posuero inimicos tuos scabellum pe-
dum tuorum?
45 Si ergo David vocat eum Do-
minum, quomodo filius ejus est?
46 Et nemo poterat ei respondere
quicquam: neque ausus fuit quis-
quam ab illo die ampliùs illum inter-
rogare.

CAP. XXIII.

TUNC Jesus loquutus est turbæ et
discipulis suis;
2 Dicens, In cathedrâ Mosis sedent
scribæ et Pharisæi:
3 Omnia ergo quæ dixerint vobis
ut servetis, servate et facite: sed se-
cundùm opera eorum ne facite; dí-
cunt enim, et non faciunt.
4 Ligant enim onera gravia diffici-
liaque portatu, et imponunt in hume-
ros hominum; digito autem suo no-
lunt ea movere.
5 Omnia verò opera sua faciunt ut
spectentur ab hominibus: dilatant
enim phylacteria sua, et producunt
fimbrias palliorum suorum;
6 Amantque primos accubitus in
cœnis, et primos consessus in conven-
tibus,
7 Et in foris salutationes, et vocari
ab hominibus, Rabbi, Rabbi.
8 Vos autem ne vocamini Rabbi:
unus est enim doctor vester, *nempe*
Christus; omnes autem vos fratres
estis.
9 Et patrem vestrûm ne *quempiam*
vocate in terrâ: unus est enim Pater
vester qui in cœlis est.
10 Nec vocemini doctores: unus
enim vester est doctor, *nempe* Chris-
tus.
11 Sed qui maximus est vestrûm,
sit minister vester.
12 Porrò qui sese extollet, depri-
metur; et qui sese deprimit, extolle-
tur.
13 Sed væ vobis, scribæ et Phari-
sæi, hypocritæ! quoniam præcluditis
regnum cœlorum hominibus: vos
enim non introïtis, nec introëuntes
sinitis introïre.
14 Væ vobis, scribæ et Phari-
sæi, hypocritæ! quoniam exeditis
domos viduarum, idque in speciem

utentes longis precibus: propterea
auferetis graviorem condemnatio-
nem.
15 Væ vobis, scribæ et Pharisæi,
hypocritæ! quoniam circumitis mare
et terram, ut faciatis unum prosely-
tum: et quum fuerit factus, facitis
eum filium Gehennæ duplò magìs
quàm vos *sitis*.
16 Væ vobis, duces cæci, qui dicitis,
Quisquis juraverit per templum, nihil
est; quicunque autem juraverit per
aurum templi, reus est.
17 Stulti et cæci! utrum enim ma-
jus est, aurum, an templum quod
sanctificat aurum?
18 Et quisquis juraverit per altare,
nihil est; quicunque autem jurave-
rit per donum quod est super ipsum,
reus est.
19 Fatui ac cæci! utrum enim ma-
jus est, munus, an altare quod sancti-
ficat munus?
20 Qui ergo juraverit per altare,
jurat per ipsum, et per omnia quæ
super illud sunt:
21 Et qui juraverit per templum,
jurat per ipsum, et per eum qui ha-
bitat in eo:
22 Et qui juraverit per cœlum, ju-
rat per thronum Dei, et per eum qui
sedet super ipsum.
23 Væ vobis, scribæ et Pharisæi,
hypocritæ! qui decimatis mentham,
et anethum, et cuminum, et omittitis
quæ graviora sunt legis, judicium, et
misericordiam, ac fidem; hæc oportuit
facere, et illa non omittere.
24 Duces cæci, qui percolatis
culicem, camelum autem degluti-
tis.
25 Væ vobis, scribæ et Pharisæi,
hypocritæ! qui purgatis exteriorem
poculi patinæque partem, intus au-
tem *illa* plena sunt rapinâ et intempe-
rantiâ.
26 Pharisæe cæce, purga primùm
quod est intra poculum et patinam,
ut id quoque quod extrà est purum
fiat.
27 Væ vobis, scribæ et Pharisæi,
hypocritæ! qui assimiles estis sepul-
cris dealbatis, quæ extrà quidèm ap-
parent speciosa, intus verò plena sunt
ossibus mortuorum, omnique immun-
ditiâ.
28 Ita et vos extrà quidèm appare-
tis hominibus justi, intus autem pleni
estis hypocrisi et iniquitate.
29 Væ vobis, scribæ et Pharisæi,
hypocritæ! qui ædificatis sepulcra
prophetarum, et ornatis monumenta
justorum,
30 Et dicitis, Si fuissemus tem-
poribus patrum nostrorum, non fuis-
semus eorum socii in cæde propheta-
rum.
31 Itaque testamini adversùs vos-
metipsos, vos esse filios eorum qui
prophetas occiderunt.
32 Vos quoque complete mensu-
ram patrum vestrorum.
33 Serpentes, progenies viperarum,
quomodo effugere possitis condemna-
tionem Gehennæ?
34 Propterea, ecce, ego mitto ad
vos prophetas, et sapientes, et scribas;
et ex ipsis *nonnullos* trucidabitis et
crucifigetis; et ex ipsis nonnullos fla-
gellabitis in conventibus vestris, et
persequemini oppidatim:
35 Ut veniat super vos omnis san-
guis justus effusus super terram, a
sanguine Abel justi usque ad san-
guinem Zachariæ filii Barachiæ,
quem occidistis inter templum et
altare.
36 Amen dico vobis, venient hæc
omnia super ætatem istam.
37 Jerusalem, Jerusalem, trucida-
trix prophetarum, lapidatrix eorum
qui ad te missi sunt, quoties volui
congregare liberos tuos, quemadmo-
dum gallina congregat pullos suos
sub alas, et noluistis!
38 Ecce, relinquetur vobis domus
vestra deserta.
39 Dico enim vobis, Nequaquam
me videbitis ab hoc tempore, usque-
dum dicatis, Benedictus qui venit in
nomine Domini.

CAP. XXIV.

ET egressus Jesus e templo, abi-
bat: et accesserunt discipuli
ejus, ut ostenderent ei ædificia tem-
pli.
2 Jesus autem dixit eis, Nonne vi-
detis hæc omnia? Amen dico vobis,
non relinquetur hìc lapis super lapi-
dem qui non dissolvatur.
3 Sedente autem eo in monte olea-
rum, adierunt eum discipuli privatim,
dicentes, Dic nobis, quando hæc
erunt? et quod *erit* signum adven-
tûs tui, et consummationis seculi?
4 Et respondens Jesus dixit eis,
Videte nequis vos seducat.
5 Multi enim venient sub nomine
meo, dicentes, Ego sum Christus ille;
multosque seducent.
6 Futurum est autem ut audiatis
bella, et rumores bellorum: videte

ne turbemini: oportet enim omnia
hæc fieri, sed nondum erit finis.
7 Insurget enim gens in gentem, et
regnum in regnum: et erunt fames,
et pestilentiæ, et terræ motus singu-
lis locis.
8 Hæc autem omnia principium
erunt dolorum *partûs*.
9 Tunc tradent vos afflictioni,
et trucidabunt vos; et eritis exosi
omnibus gentibus propter nomen
meum.
10 Et tunc offendentur multi, et
alius alium prodet, et odio habebit
alius alium.
11 Et multi pseudo-prophetæ ex-
orientur, ac seducent multos.
12 Et quoniam multiplicata erit
iniquitas, refrigescet charitas multo-
rum.
13 Sed qui sustinuerit ad finem
usque, is servabitur.
14 Et prædicabitur istud evangeli-
um regni in toto terrarum orbe, ut sit
testimonio omnibus gentibus: et tunc
veniet finis.
15 Quum ergo videritis abomina-
tionem illam vastatricem, quæ dicta
est per Danielem prophetam, positam
in loco sancto (qui legit, animadver-
tat);
16 Tunc qui in Judæâ *fuerint*, fu-
giant in montes:
17 Qui in solario, non descendat
ut sumat quicquam e domo suâ:
18 Et qui in agro, non revertatur
retro ut sumat vestimenta sua:
19 Væ autem prægnantibus et lac-
tantibus per illos dies.
20 Orate verò ne fiat fuga vestra
hieme, neque sabbato:
21 Erit enim tunc afflictio magna,
qualis facta non fuit a principio mun-
di ad hoc usque tempus, neque un-
quam fiet.
22 Et nisi decurtati fuissent dies
illi, periret omnis caro: sed propter
electos decurtabuntur dies illi.
23 Tunc siquis vobis dixerit, Ecce,
hìc Christus, aut hìc, ne credite.
24 Excitabuntur enim pseudo-
christi et pseudo-prophetæ, et edent
signa magna et miracula; ita ut
seducant (si fieri possit) etiam elec-
tos.
25 Ecce, prædixi vobis.
26 Itaque si dixerint vobis, Ecce,
in deserto est; ne egredimini: Ecce,
in conclavibus; ne credite.
27 Sicut enim fulgur exit ab ori-
ente, et apparet usque in occiden-
tem, ita etiam erit adventus Filii
hominis.
28 Ubicunque enim fuerit cadaver,
illùc congregabuntur aquilæ.
29 Statim autem post compressio-
nem dierum illorum, sol obscurabi-
tur, nec dabit luna splendorem suum,
et stellæ cadent e cœlo, et potestates
cœlorum concutientur:
30 Tunc apparebit signum Filii
hominis in cœlo; et tunc omnes tri-
bus terræ plangent, et videbunt Fi-
lium hominis venientem in nubibus
cœli cum potentiâ et gloriâ multâ.
31 *Is* verò mittet angelos suos cum
tubæ voce magnâ, et cogent electos
ejus a quatuor ventis, a cœlorum ex-
tremo ad eorum extremum.
32 A ficu autem discite parabolam:
Quum jam ramus ejus tener fit, et
folia germinat, nôstis prope esse æs-
tatem:
33 Ita et vos, quum videritis hæc
omnia, scitote *illum* prope esse, *et* ad
fores.
34 Amen dico vobis, nequaquam
præterierit ætas hæc usquedum omnia
ista facta sint.
35 Cœlum et terra præteribunt;
sermones autem mei nequaquam præ-
teribunt.
36 De die autem illo et horâ nemo
scit, ne angeli quidèm cœlorum; sed
Pater meus solus.
37 Sicut autem *erant* dies Noë, ita
erit et adventus Filii hominis.
38 Sicut enim diebus qui præcesse-
runt diluvium, edebant et bibebant,
uxores ducebant et nuptum dabant,
ad eum usque diem quo ingressus est
Noë in arcam;
39 Nec agnoverunt diluvium, us-
quedum venisset, et sustulisset om-
nes: ita erit et adventus Filii homi-
nis.
40 Tunc duo erunt in agro; unus
accipietur, et alter relinquetur.
41 Duæ molentes in pristrino; una
accipietur, et altera relinquetur.
42 Vigilate ergo, nescitis enim
quâ horâ dominus vester venturus
sit.
43 Illud autem scitote; si sciret
paterfamilias quâ vigiliâ fur venturus
sit, vigilaret, nec sineret perfodi do-
mum suam.
44 Propterea et vos estote parati:
quia quâ horâ non putatis, Filius ho-
minis venturus est.
45 Quis igitur est fidelis servus et
prudens, quem præfecit dominus fa-

mulitio suo, ut det illis alimentum in tempore?

46 Beatus servus ille, quem, quum venerit dominus ejus, invenerit ita facientem.

47 Amen dico vobis, omnibus, quæ sibi suppetunt, præficiet eum.

48 Quòd si dixerit servus ille malus in corde suo, Differt dominus meus adventum;

49 Cœperitque verberare conservos, quinetiam edere et bibere cum ebriis;

50 Veniet dominus servi illius die quo non expectat, et quâ horâ non novit,

51 Et separabit eum, ac partem ei assignabit cum hypocritis: illìc erit fletus et stridor dentium.

CAP. XXV.

TUNC erit simile regnum cœlorum decem virginibus, quæ sumptis lampadibus suis exierunt in occursum sponsi.

2 Quinque autem ex iis erant prudentes, et quinque fatuæ.

3 Quæ erant fatuæ, sumptis lampadibus suis, non ceperant oleum secum:

4 Prudentes verò ceperant oleum in vasis suis, unà cum suis lampadibus.

5 Morante autem sponso, noctârunt omnes ac dormierunt.

6 Mediâ verò nocte clamor ortus est *dicentium*, Ecce, sponsus venit; exite in occursum ejus.

7 Tunc surrexerunt omnes illæ virgines, et adornârunt lampades suas.

8 Fatuæ verò prudentibus dixerunt, Date nobis ex oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur.

9 Responderunt autem prudentes illæ, dicentes, *Nequaquam*, ne non sufficiat nobis et vobis: ite verò potiùs ad eos qui vendunt, et ipsæ vobis emite.

10 Quum autem abirent emptum, venit sponsus; et quæ paratæ erant introïverunt cum eo ad nuptias; clausaque est janua.

11 Postea verò veniunt et reliquæ virgines, dicentes, Domine, domine, aperi nobis.

12 Ipse verò respondens ait, Amen dico vobis, non novi vos.

13 Vigilate itaque, quia neque illum diem, neque illam horam, scitis, quâ Filius hominis veniet.

14 *Ita* enim *est* ut *quum* quispiam peregrè proficiscens vocavit servos suos, et tradidit eis quæ sibi suppetebant:

15 Et huic quidèm dedit quinque talenta, alii autem duo, alii verò unum; unicuique secundùm ipsius facultatem; et peregrè profectus est statim.

16 Profectus autem qui quinque talenta acceperat, negotiatus est ex iis, et fecit altera quinque talenta.

17 Itidem et qui duo acceperat, lucratus est et ipse altera duo.

18 Qui autem unum acceperat, abiit et defodit *illud* in terram, et occultavit pecuniam domini sui.

19 Post multum verò tempus venit dominus servorum illòrum, et confert rationem cum eis.

20 Tunc accedens is qui quinque talenta acceperat, attulit altera quinque talenta, dicens, Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce, altera quinque talenta lucratus sum ex iis.

21 Dixit autem ei dominus ejus, Bene *est*, serve bone et fidelis; in exiguo fuisti fidelis, super multa te constituam; ingredere in gaudium domini tui.

22 Accedens autem et qui duo talenta acceperat, ait, Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce, alia duo lucratus sum ex iis.

23 Ait ei dominus ejus, Bene *est*, serve bone et fidelis; in exiguo fuisti fidelis, super multa te constituam; ingredere in gaudium domini tui.

24 Accedens autem et qui unum talentum acceperat, ait, Domine, noveram te hominem durum esse, qui metas ubi non sevisti, et inde cogas ubi non sparsisti;

25 Itaque timens, abii et occultavi talentum tuum in terrâ; ecce, habes quod tuum est.

26 Respondens autem dominus ejus dixit ei, Serve male et ignave, sciebas me metere ubi non sevi, et inde cogere ubi non sparsi:

27 Oportuit ergo te tradere pecuniam meam mensariis; et ego quum venissem recepissem meum cum fœnore.

28 Tollite ergo ab eo talentum, et date ei qui habet decem talenta:

29 (Omni enim qui habet dabitur, et *is* exuberabit: qui verò non habet, etiam quod habet tolletur ab eo):

30 Et inutilem servum ejicite in tenebras illas extimas: illìc erit fletus et stridor dentium.

31 ¶ Quum autem venerit Filius hominis cum gloriâ suâ, et omnes sancti angeli cum eo, tunc sedebit in throno gloriæ suæ;
32 Et cogentur coram eo omnes gentes: et separabit eos, alteros ab alteris, ut pastor separat oves ab hœdis:
33 Et statuet oves quidèm ad dextram suam, hœdos autem ad sinistram.
34 Tunc dicet Rex iis qui ad dextram ipsius *erunt*, Adeste, benedicti Patris mei; possidete regnum paratum vobis a jacto mundi fundamento:
35 Esurivi enim, et dedistis mihi *quo* vescerer; sitivi, et dedistis mihi potum; hospes eram, et collegistis me;
36 Nudus, et amicivistis me; ægrotavi, et invisistis me; in carcere eram, et venistis ad me.
37 Tunc respondebunt ei justi, dicentes, Domine, quando te vidimus esurientem, et aluimus? aut sitientem, et dedimus tibi potum?
38 Quando autem de vidimus hospitem, et collegimus te? aut nudum, et amicivimus?
39 Aut quando te vidimus ægrotum aut in carcere, et venimus ad te?
40 Et respondens Rex dicet eis, Amen dico vobis, quatenus id fecistis uni ex istis fratribus meis minimis, mihi fecistis.
41 Tunc dicet etiam iis qui ad sinistram *erunt*, Exsecrati, abite a me in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus:
42 Esurivi enim, et non dedistis mihi *quo* vescerer; sitivi, et non dedistis mihi potum;
43 Hospes eram, et non collegistis me; nudus, et non amicivistis me; ægrotus, et in carcere *eram*, et non invisistis me.
44 Tunc ipsi quoque respondebunt ei, dicentes, Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut ægrotum, aut in carcere, et non ministravimus tibi?
45 Tunc respondebit eis, dicens, Amen dico vobis, quatenus *id* non fecistis uni ex istis minimis, nec mihi fecistis.
46 Et abibunt isti ad supplicium æternum; justi verò ad vitam æternam.

CAP. XXVI.

ET factum est, quum finîsset Jesus omnes istos sermones, dixit discipulis suis,
2 Scitis post biduum pascha foré, et Filius hominis prodetur ut crucifigatur.
3 ¶ Tunc coacti sunt primarii sacerdotes, et scribæ, et seniores populi, in aulam pontificis maximi, qui dicebatur Caiaphas;
4 Et simul consultârunt ut Jesum dolo prehenderent, et trucidarent.
5 Dicebant autem, Non in festo, ne tumultus fiat in populo.
6 ¶ Quum autem Jesus esset in Bethaniâ, in domo Simonis leprosi,
7 Venerat ad eum mulier habens alabastrum unguenti gravis pretii, et effuderat in caput ipsius accumbentis.
8 *Hoc* autem videntes discipuli ejus indignati sunt, dicentes, Quorsum perditio hæc?
9 Potuit enim istud unguentum væníre magno, et dari pauperibus.
10 Quum autem *hoc* cognovisset Jesus, ait eis, Quid molestiam exhibetis isti mulieri? opus enim bonum operata est erga me.
11 Semper enim pauperes habebitis vobiscum; me verò non semper habebitis.
12 Quòd enim hæc unguentum hoc injecit corpori meo, ad funerandum me fecit.
13 Amen dico vobis, ubicunque prædicatum fuerit hoc evangelium in toto mundo, etiam quod hæc fecit dicetur ad memoriam ipsius.
14 ¶ Tunc profectus unus ex duodecim, qui dicebatur Judas Iscariotes, ad primarios sacerdotes,
15 Ait eis, Quid vultis mihi dare, et ego vobis eum tradam? Ipsi verò appenderunt ei triginta argenteos *nummos*.
16 Et ex eo tempore quærebat opportunitatem ad eum prodendum.
17 ¶ Primo autem *die* azymorum accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes ei, Ubi vis paremus tibi ad edendum pascha?
18 Ipse verò dixit, Abite in urbem ad quendam, et dicite ei, Præceptor dicit, Tempus meum propê est; apud te faciam pascha cum discipulis meis.
19 Et fecerunt discipuli sicut præceperat eis Jesus; et paraverunt pascha.

20 Quum autem serum diei esset, discubuit cum duodecim.

21 Et edentibus ipsis dixit, Amen dico vobis, unus vestrûm me prodet.

22 Tunc contristati vehementer, cœperunt singuli eorum ipsi dicere, Num ego *is* sum, Domine?

23 Ipse verò respondens ait, Qui intingit mecum manum in catino, is me prodet.

24 Filius quidèm hominis abit, sicut scriptum est de eo: væ autem homini illi per quem Filius hominis proditur! bonum erat homini illi si natus non fuisset.

25 Respondens autem Judas, qui prodebat eum, dixit, Num *is* ego sum, Rabbi? Dicit ei, Tu dixisti.

26 Edentibus autem eis, Jesus, quum accepisset panem et benedixisset, fregit *eum*, deditque discipulis, et ait, Accipite, comedite: hoc est corpus meum.

27 Et accepto poculo, ac gratiis actis, dedit eis, dicens, Bibite ex eo omnes:

28 Hoc est enim sanguis meus novi fœderis, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum.

29 Dico autem vobis, Non bibam ab hoc tempore ex hoc fructu vitis, usque ad diem illum quum ipsum bibam vobiscum novum in regno Patris mei.

30 Et quum hymnum cecinissent, exierunt in Montem Olearum.

31 Tunc dicit eis Jesus, Omnes vos istâ nocte offendemini in me; scriptum est enim, Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis.

32 Postquam autem suscitatus fuero, præibo vobis in Galilæam.

33 Respondens verò Petrus dixit ei, Etiamsi omnes offendantur in te, ego nunquam offendar.

34 Dixit ei Jesus, Amen dico tibi, istâ nocte, antequam gallus vocem mittat, ter me abnegabis.

35 Dicit ei Petrus, Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te abnegabo. Similiter et omnes discipuli dixerunt.

36 ¶ Tunc venit Jesus cum eis in locum qui dicitur Gethsemane; et dicit discipulis, Sedete hìc, usquequo profectus precatus fuero illìc.

37 Et assumpto Petro et duobus filiis Zebedæi, cœpit contristari, et gravissimè angi.

38 Tunc dicit eis Jesus, Undiquaque tristis est anima mea, usque ad mortem: manete hìc, et vigilate mecum.

39 Et progressus paululùm procidit in faciem suam, precans, et dicens, Pater mi, si possibile est, abeat a me poculum istud: veruntamen non ut ego volo, sed ut tu.

40 Tunc venit ad discipulos, et reperit eos dormientes; et dicit Petro, Itane non potuistis unam horam vigilare mecum?

41 Vigilate et orate, ne introëatis in tentationem: spiritus quidèm est promptus, sed caro infirma.

42 Rursum secundò abiit, et precatus est, dicens, Pater mi, si non potest hoc poculum abire a me quin bibam ipsum, fiat voluntas tua.

43 Et quum venisset, reperit eos rursum dormientes; erant enim oculi eorum gravati.

44 Et relictis eis, rursum abiit, et precatus est tertiò, eundem sermonem loquutus.

45 Tunc venit ad discipulos suos, et dicit eis, Dormite quod superest, et requiescite: ecce, appropinquavit hora illa; et Filius hominis proditur in manus peccatorum.

46 Surgite, eamus; ecce appropinquavit qui me prodit.

47 Et adhuc eo loquente, ecce Judas, unus ex duodecim, venit, et cum eo turba multa cum gladiis et fustibus, a primariis sacerdotibus et senioribus populi.

48 Is verò qui prodebat eum dederat eis signum, dicens, Quem osculatus fuero, is est; prehendite eum.

49 Itaque statim, quum venisset ad Jesum, dixit, Ave, Rabbi; et deosculatus est eum.

50 At Jesus dixit ei, Amice, quorsum ades? Tunc accesserunt, et manus injecerunt in Jesum, et prehenderunt eum.

51 Et, ecce, unus ex iis qui *erant* cum Jesu, extensâ manu, distrinxit gladium suum; et percusso servo pontificis maximi, abstulit auriculam ejus.

52 Tunc ait ei Jesus, Converte gladium tuum in locum suum: quicunque enim acceperint gladium, gladio peribunt.

53 An putas me non posse nunc precari Patrem meum, qui huc sistat mihi plures quàm duodecim legiones angelorum?

54 Quomodo ergo implerentur

scripturæ, *quæ dicunt* sic oportere
fieri?
55 In illâ horâ dixit Jesus turbæ,
Ut adversùs latronem exivistis cum
gladiis et fustibus, ut comprehende-
retis me? quotidie apud vos sedebam
docens in templo, nec prehendistis
me.
56 Hoc autem totum factum est,
ut implerentur scripturæ propheta-
rum.—Tunc discipuli omnes, relicto
eo, fugerunt.
57 ¶ Illi verò prehensum Jesum
abduxerunt ad Caiapham pontificem
maximum, ubi scribæ et seniores co-
acti erant.
58 Petrus autem sequebatur eum e
longinquo usque in aulam pontificis
maximi, et ingressus intrò sedebat
cum ministris, ut videret finem.
59 Primarii verò sacerdotes et se-
niores, et totus consessus, quærebant
falsum testimonium contra Jesum, ut
eum morte afficerent;
60 Et non invenerunt: etiam quum
multi falsi testes accessissent, non in-
venerunt. Postremò verò advenien-
tes duo falsi testes,
61 Dixerunt, Iste dixit, Possum de-
struere templum Dei, et triduo ipsum
ædificare.
62 Et quum exsurrexisset pontifex
maximus, dixit ei, Nihil respondes?
quid *est quod* isti adversùm te testifi-
cantur?
63 Jesus autem silebat. Et re-
spondens pontifex maximus dixit ei,
Adjuro te per Deum viventem, ut
dicas nobis, an tu sis Christus ille Fi-
lius Dei.
64 Dicit ei Jesus, Tu dixisti: quin-
etiam dico vobis, Ab hoc tempore
videbitis Filium hominis sedentem ad
dextram potentiæ *Dei*, et venientem
in nubibus cœli.
65 Tunc pontifex maximus dirupit
vestimenta sua, dicens, Blasphema-
vit: quid ampliùs egemus testibus?
ecce, nunc audîstis blasphemiam ejus.
66 Quid vobis videtur? Ipsi verò
respondentes dixerunt, Tenetur mor-
tis pœnâ.
67 Tunc inspuerunt in faciem ejus,
et colaphos ei inflixerunt: alii verò
bacillis eum cæciderunt,
68 Dicentes, Vaticinare nobis,
Christe, quis sit qui te percussit.
69 ¶ Petrus autem sedebat extrà
in aulâ; et accessit ad eum quædam
ancillula, dicens, Et tu cum Jesu Ga-
lilæo eras.
70 Ipse verò negavit coram omni-
bus, dicens, Nescio quid dicas.
71 Eum autem egredientem in
vestibulum, vidit alia *ancilla*; et dixit
iis qui *erant* illìc, Et iste erat cum Je-
su Nazareno.
72 Tunc rursus negavit cum jure-
jurando, *dicens*, Non novi homi-
nem.
73 Paullo pòst autem accesserunt
qui astabant, et dixerunt Petro, Verè
et tu ex ipsis es; nam et loquutio tua
te manifestum facit.
74 Tunc cœpit seipsum devovere
et jurare, *dicens*, Non novi hominem.
Et statim gallus misit vocem.
75 Et recordatus est Petrus verbo-
rum Jesu, qui dixerat ei, Priusquam
gallus vocem mittat, ter me abne-
gabis. Et egressus extrà flevit amarè.

CAP. XXVII.

MANE autem quum esset, consi-
lium ceperunt omnes prima-
rii sacerdotes et seniores populi ad-
versùs Jesum, ut eum morte affice-
rent.
2 Et vinctum eum abduxerunt
ac tradiderunt Pontio Pilato præ-
sidi.
3 ¶ Tunc Judas, qui eum prodi-
derat, quum vidisset eum damnatum
esse, pœnitens retulit triginta argen-
teos *nummos* ad primarios sacerdotes
et seniores;
4 Dicens, Peccavi, prodito sanguine
innoxio. At illi dixerunt, Quid ad
nos? tu videris.
5 Ipse verò projectis *illis nummis*
argenteis in templum, secessit; et
profectus strangulavit *sese*.
6 Primarii autem sacerdotes, ac-
ceptis *nummis* illis argenteis, dixe-
runt, Non licet eos immittere in cor-
banam, quoniam pretium sanguinis
est.
7 Consilio autem capto, emerunt
ex eis agrum illum figuli, ad sepultu-
ram hospitum:
8 Quapropter vocatus est ager ille
Ager sanguinis, usque in hodiernum
diem.
9 Tunc impletum est quod dic-
tum est per Jeremiam prophetam, di-
centem, Et acceperunt triginta *num-
mos* argenteos, pretium æstimati, qui
æstimatus fuit a filiis Israël;
10 Et dederunt eos ad *emendum*
illum agrum figuli, sicut injunxit mi-
hi Dominus.
11 ¶ Jesus autem stetit coram
præside: et interrogavit eum præses,

dicens, *Tune* es ille rex Judæorum?
Dixit autem ei Jesus, Tu dicis.
12 Et quum ipse accusaretur a pri-
mariis sacerdotibus et senioribus, ni-
hil respondit.
13 Tunc dicit ei Pilatus, Non audis
quàm multa adversùm te testificen-
tur?
14 Et non respondit ei ad ullum
verbum; ita ut miraretur præses
valde.
15 ¶ Præses autem singulis festis
consueverat turbæ dimittere unum
vinctum, quem voluissent.
16 Habebant verò tunc vinctum in-
signem, qui dicebatur Barabbas.
17 Ipsis igitur congregatis, dixit eis
Pilatus, Utrum vultis dimittam vobis;
Barabbam, an Jesum qui dicitur
Christus?
18 Sciebat enim quòd per invidi-
am tradidissent eum.
19 Sedente autem eo in tribunali,
misit ad eum uxor ejus, dicens, Nihil
tibi *rei sit* cum justo illo: multa enim
passa sum hodie in somnio propter
eum.
20 Primarii verò sacerdotes et se-
niores persuaserunt turbæ ut peteret
Barabbam, Jesum verò perderet.
21 Respondens autem præses dixit
eis, Utrum e duobus illis vultis ut vo-
bis dimittam? Ipsi verò dixerunt,
Barabbam.
22 Dixit eis Pilatus, Quid igitur fa-
ciam Jesu, qui dicitur Christus? Di-
cunt ei omnes, Crucifigatur!
23 Præses autem ait, At enim
quid mali fecit? At illi ampliùs cla-
mabant, dicentes, Crucifigatur!
24 Videns autem Pilatus se nihil
proficere, sed majorem tumultum fi-
eri, acceptâ aquâ, abluit manus co-
ram turbâ, dicens, Innoxius ego sum
a sanguine hujus justi: vos videri-
tis.
25 Et respondens universus po-
pulus dixit, Sanguis ejus super nos
et super filios nostros.
26 Tunc dimisit eis Barabbam: Je-
sum autem quum flagellâsset, tradidit
ut crucifigeretur.
27 ¶ Tunc milites præsidis, quum
abduxissent Jesum in prætorium, co-
egerunt ad eum universam cohor-
tem.
28 Et quum exuissent eum, cir-
cumposuerunt ei chlamydem cocci-
neam:
29 Et coronam e spinis contextam
imposuerunt ejus capiti, et arundi-
nem in dextram ejus: et genu ante
eum summisso, illudebant ei, dicen-
tes, Ave, rex Judæorum.
30 Et quum inspuissent in eum, ce-
perunt arundinem illam, et verbera-
bant caput ejus.
31 Et postquam illusissent ei, exu-
erunt eum chlamyde, indueruntque
vestimentis suis; et abduxerunt eum
ut crucifigerent:
32 Exeuntes autem invenerunt
quendam Cyrenæum, nomine Simo-
nem; hunc angariaverunt ut attolle-
ret crucem ejus.
33 ¶ Et quum venissent in locum
qui dicitur Golgotha (quod est Cal-
variæ locus),
34 Dederunt ei acetum bibendum
cum felle mistum: et quum gustâsset,
noluit bibere.
35 Postquam autem crucifixerunt
eum, partiti sunt ejus vestimenta, sor-
tem jacientes; ut impleretur quod
dictum est a prophetâ, Partiti sunt
sibi vestimenta mea, et super vestem
meam jecerunt sortem.
36 Et sedentes, servabant eum il-
lìc:
37 Et imposuerunt super caput
ejus crimen ipsius scriptum, HIC
EST IESVS REX ILLE IVDAEO-
RVM.
38 Tunc crucifiguntur cum eo duo
latrones; unus ad dextram, et alter
ad sinistram.
39 Qui verò præteribant convici-
abantur, moventes capita sua,
40 Et dicentes, Tu qui destruis
templum, et triduo ædificas, serva te-
metipsum: si Filius Dei es, descen-
dito e cruce.
41 Similiter autem etiam primarii
sacerdotes illudentes cum scribis et
senioribus, dicebant,
42 Alios servavit, seipsum non
potest servare: si rex Israëlis est,
descendat nunc e cruce, et crede-
mus ei.
43 Confidit in Deo; eruat ipsum
nunc, si placet ei: dixit enim, Filius
Dei sum.
44 Idipsum autem etiam latrones,
qui crucifixi erant cum eo, exprobra-
bant ei.
45 ¶ A sextâ autem horâ tenebræ
factæ sunt super universam regionem,
usque ad horam nonam.
46 Circiter verò horam nonam ex-
clamavit Jesus voce magnâ, dicens,
Eli, Eli, lama sabachthani! hoc est,
Deus mi, Deus mi, cur deseruisti me?

47 Quidam autem illìc stantium, quum *hoc* audîssent, dicebant, Eliam vocat iste.

48 Et statim currens quidam ex eis, quum acceptam spongiam implevisset aceto, et circumposuisset calamo, dedit ei ùt biberet.

49 Reliqui verò dicebant, Sine, videamus an veniat Elias servaturus eum.

50 Jesus autem quum rursum clamâsset voce magnâ, emisit spiritum.

51 Et, ecce, velum templi fissum est in duas partes, a summo usque ad imum; et terra mota est, et petræ fissæ sunt:

52 Et monumenta aperta sunt; et multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt;

53 Qui egressi e monumentis post resurrectionem ejus, introïerunt in sanctam urbem, et apparuerunt multis.

54 Centurio verò, et qui cum eo servabant Jesum, viso terræ motu, et iis quæ facta fuerant, timuerunt vehementer, dicentes, Verè Filius Dei erat iste.

55 Erant autem illìc mulieres multæ e longinquo spectantes, quæ sequutæ fuerant Jesum a Galilæâ, ministrantes ei;

56 Inter quas erat Maria Magdalene, et Maria mater Jacobi et Jose, et mater filiorum Zebedæi.

57 ¶ Quum autem serum diei esset, venit homo dives Arimathæensis, nomine Josephus, qui et ipse discipulus fuerat Jesu:

58 Is adiit Pilatum, et petiit corpus Jesu. Tunc Pilatus jussit reddi corpus.

59 Et Josephus, quum accepisset corpus, involvit illud sindone purâ,

60 Posuitque in monumento suo novo quod exciderat in petrâ; et advoluto saxo magno ad ostium monumenti, abiit.

61 Erat autem illìc Maria Magdalene, et altera illa Maria, sedentes contra sepulcrum.

62 ¶ Postero autem die, qui est post parasceven, coacti sunt primarii sacerdotes et Pharisæi ad Pilatum,

63 Dicentes, Domine, meminimus planum illum dixisse, quum adhuc viveret, Tertio post die suscitabor.

64 Jube ergo muniri sepulcrum usque in diem tertium; nequando veniant discipuli ejus nocte, et furentur eum; dicantque populo, Suscitatus est e mortuis: et erit ultimus error pejor priore.

65 Dixit eis Pilatus, Habetis custodiam: abite, munite sicut scitis.

66 Ipsi autem profecti munierunt sepulcrum, obsignato lapide cum custodiâ.

CAP. XXVIII.

EXTREMO autem sabbato, quum lucesceret in primum *diem* hebdomadis, venit Maria Magdalene, et altera illa Maria, ut spectarent sepulcrum.

2 Et, ecce, terræ motus factus est magnus: angelus enim Domini, quum descendisset e cœlo, accessit, et evolvit saxum ab ostio, sedebatque super illud.

3 Erat autem visus ejus ut fulgur, et vestimentum ejus album sicut nix:

4 Custodes autem perculsi sunt præ ipsius timore, et facti sunt sicut mortui.

5 Respondens autem angelus dixit mulieribus, Vos *verò* ne timete; scio enim vos Jesum crucifixum quærere.

6 Non est hìc: resurrexit enim, prout dixit: adeste, videte locum ubi jacebat Dominus;

7 Et citò profectæ dicite discipulis ejus, eum resurrexisse a mortuis: et, ecce, præit vobis in Galilæam; illìc eum videbitis: ecce, dixi vobis.

8 Tunc egressæ citò a monumento cum timore et gaudio magno, currebant, ut renunciarent discipulis ejus.

9 Ut autem proficiscebantur ut *hoc* renunciarent discipulis ejus, ecce, Jesus occurrit eis, dicens, Avete. Illæ verò accesserunt, et prehenderunt pedes ejus, et adoraverunt eum.

10 Tunc ait eis Jesus, Ne timete: abite, renunciate fratribus meis, ut abeant in Galilæam, illìc me videbunt.

11 ¶ Euntibus autem ipsis, ecce, quidam ex custodiâ venerunt in urbem, et renunciârunt primariis sacerdotibus omnia quæ facta fuerant.

12 Ipsi verò congregati cum senioribus, consilioque capto, nummos multos dederunt militibus,

13 Dicentes, Dicite, Discipuli ejus nocte venerunt, et eum furati sunt, nobis dormientibus.

14 Quòd si hoc auditum fuerit apud præsidem, nos persuadebimus ei, et securos vos præstabimus.

15 Ipsi verò, acceptâ pecuniâ, fecerant sicut erant edocti: et divulgatus est ille sermo apud Judæos usque ad hodiernum diem.

16 ¶ Undecim autem illi discipuli profecti sunt in Galilæam, in montem ubi constituerat eis Jesus.

17 Et quum vidissent eum, adoraverunt eum: quidam autem dubitaverunt.

18 Et quum accessisset *ad eos* Jesus, loquutus est eis, dicens, Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terrâ:

19 Profecti ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomen Patris, et Filii, et Spiritûs Sancti;

20 Docentes eos servare omnia quæ mandavi vobis: et, ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi. Amen.

EVANGELIUM *secundùm* MARCUM.

CAP. I.

PRINCIPIUM evangelii Jesu Christi, Filii Dei;

2 Ut scriptum est in prophetis, Ecce, ego mitto nuncium illum meum ante faciem tuam, qui parabit viam tuam coram te.

3 Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, complanate semitas ejus.

4 Baptizabat Joannes in deserto, et prædicabat baptismum resipiscentiæ ad remissionem peccatorum.

5 Et exibat ad eum omnis Judaïca regio ac Hierosolymitæ, et baptizabantur omnes ab eo in Jordane flumine, confitentes peccata sua.

6 Indutus autem erat Joannes pilis camelorum, et zonâ coriaceâ circa lumbos suos; et edebat locustas et mel silvestre.

7 Et prædicabat, dicens, Venit ponè me qui validior me est, cujus non sum dignus qui incurvatus solvam corrigiam solearum.

8 Ego quidèm baptizavi vos aquâ, ipse verò baptizabit vos Spiritu Sancto.

9 Et factum est diebus illis, ut Jesus, quum venisset a Nazarethâ *urbe* Galilææ, baptizatus sit in Jordane a Joanne.

10 Et *is* statim ascendens ex aquâ vidit findi cœlos, et Spiritum quasi columbam descendere super eum:

11 Et vox exstitit e cœlis, Tu es Filius ille meus dilectus, in quo acquiesco.

12 Statimque Spiritus eum expellit in desertum.

13 Et fuit illìc in deserto dies quadraginta, tentante eum Satanâ: eratque cum feris: et angeli ministrabant ei.

14 ¶ Postquam autem traditus fuit Joannes in custodiam, venit Jesus in Galilæam, prædicans evangelium regni Dei;

15 Et dicens, Expletum est tempus, et appropinquavit regnum Dei; resipiscite, et credite evangelio.

16 Ambulans autem apud mare Galilææ, vidit Simonem, et Andream fratrem ejus, jacientes rete in mare; erant enim piscatores:

17 Et dixit eis Jesus, Sequimini me, et faciam ut sitis piscatores hominum.

18 Et *ipsi* statim, omissis retibus suis, sequuti sunt eum.

19 Tunc progressus illinc paullulum, vidit Jacobum *filium* Zebedæi, et Joannem fratrem ejus, qui et ipsi in navigio sarciebant retia:

20 Statimque vocavit eos: et *ipsi*, omisso patre suo Zebedæo in navigio cum mercenariis, sequuti sunt eum.

21 ¶ Et ingrediuntur Capernaum, statimque sabbato ingressus *Jesus* in synagogam docebat.

22 Et percellebantur super doctrinâ ejus: docebat enim eos ut auctoritatem habens, et non ut scribæ.

23 Fuit autem in synagogâ eorum quidam, in quo erat spiritus impurus, qui exclamavit,

24 Dicens, Ah, quid nobis tecum, Jesu Nazarene? venisti ut perderes nos? novi te quis sis, *nimirum* Sanctus ille Dei.

25 Et objurgavit eum Jesus, dicens, Obmutesce, et exi ex eo.

26 Tunc, quum discerpsisset eum spiritus impurus, et clamâsset voce magnâ, exiit ex eo.

27 Et expaverunt omnes, ita ut mutuò quærerent inter se, dicentes, Quid est hoc? quæ doctrina nova hæc, quòd per potestatem imperat etiam spiritibus impuris, et auscultant ei?

28 Emanavit autem fama ipsius in totam regionem circumjacentem Galilææ.

29 ¶ Et statim e synagogâ egressi, venerunt domum Simonis et Andreæ cum Jacobo et Joanne.

30 Socrus autem Simonis decumbebat febricitans: et statim dicunt ei de illâ.

31 Tunc accedens erexit eam, prehensâ manu ejus: et dimisit eam febris statim, et ministravit eis.

32 Quum autem serum *diei* esset, occidente sole, adducebant ad eum omnes malè affectos et dæmoniacos.

33 Et civitas tota coacta erat ad ostium.

34 Et sanavit multos malè affectos variis morbis, et dæmonia multa ejecit; et non sinebat dicere dæmonia, quòd ipsum nôssent.

35 ¶ Et manè valde multâ nocte quum surrexisset, exiit, et abiit in desertum locum, et illìc precabatur.

36 Et prosequuti sunt eum Simon et qui cum ipso erant.

37 Et quum invenissent eum, dicunt ei, Omnes te quærunt.

38 Tunc dicit eis, Eamus in contigua oppidula, ut et illìc prædicem; ad hoc enim sum egressus.

39 Et prædicabat in synagogis eorum in totâ Galilæâ, et dæmonia ejiciebat.

40 ¶ Venitque ad eum leprosus, precans eum, eique ad genua procidens, ac dicens ei, Si velis, potes me purgare.

41 Jesus autem commiseratione intimâ commotus, extensâ manu tetigit eum, et dixit ei, Volo; purgator.

42 Et quum *hæc* dixisset, statim abiit ab eo lepra, et purgatus fuit.

43 Et graviter interminatus ei *Jesus,* statim ablegavit eum,

44 Dixitque ei, Vide *ut* nemini quicquam dicas: sed abi, ostende teipsum sacerdoti, et offer pro purgatione tui quæ imperavit Moses, ut hoc sit eis testimonio.

45 Ille verò egressus cœpit prædicare multa, et rem divulgare, ita ut jam non posset Jesus manifestè introïre in civitatem: sed foris in desertis locis erat, et veniebant ad eum undique.

CAP. II.

ET rursus intravit Capernaum interjectis *aliquot* diebus; et auditum est eum domi esse;

2 Statimque coacti sunt multi, *adeò* ut jam non caperent *eos,* ne ea quidèm *loca* quæ *erant ad ostium;* et loquebatur eis sermonem *evangelii.*

3 Tunc venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui a quatuor portabatur.

4 Et quum non possent ei appropinquare propter turbam, detexerunt tabulatum *loci* in quo erat; eoque perfosso, *funibus* demiserunt grabbatum, in quo paralyticus jacebat.

5 Quum autem vidisset Jesus fidem eorum, dixit paralytico, Fili, remissa sunt tibi peccata tua.

6 Erant autem illìc quidam ex scribis sedentes, et ratiocinantes in cordibus suis,

7 Quìd iste ita loquitur blasphemias? Quis potest remittere peccata, nisi solus Deus?

8 Et quum statim cognovisset Jesus spiritu suo, eos ita ratiocinari apud se, dixit eis, Quìd ista ratiocinamini in cordibus vestris?

9 Utrum est facilius dicere paralytico, Remissa sunt tibi peccata? an dicere, Surge, et attolle grabbatum tuum, et ambula?

10 Ut autem sciatis Filium hominis habere potestatem remittendi peccata in terrâ, (ait paralytico)

11 Tibi dico, Surge, et attolle grabbatum tuum, et abi domum tuam.

12 Tunc *ille* statim surrexit, sublatoque in humeros grabbato, egressus est coram omnibus; adeò ut obstupescerent omnes, et glorificarent Deum, dicentes, Nunquam tale quicquam vidimus.

13 ¶ Et egressus est rursus ad mare: totaque turba veniebat ad eum, ac docebat eos.

14 Et quum prætergrederetur, vidit Levin Alphæi *filium* sedentem ad telonium, dixitque ei, Sequere me. Et *is* surgens sequutus est eum.

15 Et factum est, ut quum Jesus accumberet in domo illius, multi etiam publicani et peccatores simul discubuerunt cum Jesu et discipulis ejus: erant enim multi, et sequuti fuerant eum.

16 Quumque scribæ et Pharisæi vidissent eum edentem cum publicanis et peccatoribus, dixerunt discipulis ejus, Quìd *est* quòd cum publicanis et peccatoribus edit ac bibit?

17 Et quum *hoc* audîsset Jesus, dicit eis, Iis qui valent non opus est medico, sed iis qui malè *se* habent: non veni ut vocarem justos, sed peccatores, ad resipiscentiam.

18 ¶ Discipuli autem Joannis ac Pharisæorum jejunabant: veniunt igitur et dicunt ei, Quare discipuli Joannis et Pharisæorum jejunant, tui autem discipuli non jejunant?

19 Tunc ait eis Jesus, Num possunt filii thalami, quo *tempore* cum ipsis est sponsus, jejunare? quamdiu habent secum sponsum, non possunt jejunare.

20 Venient autem dies, quum sublatus erit ab eis sponsus, et tunc jejunabunt illis diebus.

21 Sed nemo panniculum impexum insuit vestimento veteri: alioquin illud ipsius supplementum novum tollit *aliquid* ex vetere *vestimento*, et fit pejor fissura.

22 Et nemo injicit vinum novum in utres veteres; alioqui vinum effunditur, et utres pereunt: sed vinum novum in utres recentes injiciendum est.

23 ¶ Factum est autem ut ipse præteriret sabbato per sata; et cœperunt discipuli ejus iter faciendo vellere spicas.

24 Tunc Pharisæi dixerunt ei, Ecce, cur faciunt sabbato quod non licet?

25 Et ipse dixit eis, Nunquam legistis quid fecerit David, quum egeret, et esuriret ipse, et qui cum eo *erant?*

26 Quomodo ingressus sit domum Dei sub Abiathar pontifice maximo, et panes proposititios ederit, quos non licet edere nisi sacerdotibus, et dederit etiam iis qui secum erant?

27 Dixit etiam eis, Sabbatum propter hominem factum est, non homo propter sabbatum.

28 Itaque Filius hominis est etiam sabbati dominus.

CAP. III.

ET introïvit rursus in synagogam: eratque illìc quidam arefactam manum habens.

2 Et observabant an sabbato sanaturus esset eum; ut ipsum accusarent.

3 Tunc ait homini habenti manum arefactam, Surge in medium.

4 Eis autem dixit, Licet sabbato benefacere, an malefacere *cuipiam?* hominem servare, aut trucidare? Ipsi verò silebant.

5 Et quum circumspexisset eos cum irâ, simul dolens quòd occalluisset cor eorum, dicit homini, Extende manum tuam. Et *is* extendit: restitutaque est manus ejus sana ut altera.

6 Tunc egressi Pharisæi statim cum Herodianis consilium inierunt adversùs eum, ut eum perderent.

7 ¶ Sed Jesus cum discipulis suis secessit ad mare; et magna multitudo sequuta est eum a Galilæâ, et a Judæâ,

8 Et Hierosolymis, et ab Idumæâ, et *regione quæ est* trans Jordanem; et qui circa Tyrum ac Sidonem *habitabant*, magnâ multitudine, quum audîssent quanta faceret, venerunt ad eum.

9 Ipse autem dixit discipulis suis, ut navigiolum sibi semper adesset propter turbam, ne ipsum opprimerent.

10 Multos enim sanaverat, adeò ut inciderent in eum, ut ipsum tangerent, quotquot tenebantur flagellis.

11 Et spiritus impuri, quum eum conspexerant, accidebant ei *ad pedes*, et clamabant, dicentes, Tu es Filius ille Dei.

12 Ipse verò multùm interminabatur eis, ne ipsum manifestum facerent.

13 ¶ Tunc ascendit in montem, et advocavit ad se quos ipse voluit: et venerunt ad eum.

14 Et constituit duodecim, ut secum essent, et ut mitteret eos ad prædicandum *evangelium;*

15 Et ut haberent potestatem sanandi morbos, et ejiciendi dæmonia:

16 Primùm, Simonem (cui imposuit nomen Petrum);

17 Et Jacobum *filium* Zebedæi, et Joannem fratrem Jacobi (et imposuit eis nomina Boanerges, quod est, filii tonitrui);

18 Et Andream, et Philippum, et Bartholomæum, et Matthæum, et Thomam, et Jacobum Alphæi *filium*, et Thaddæum, et Simonem Canaaniten,

19 Et Judam Iscarioten, qui prodidit eum: veneruntque domum.

20 ¶ Convenit autem rursum turba; adeò ut ne capere quidèm cibum possent.

21 Et quum *hæc* audîssent ipsius propinqui, venerunt ut prehenderent

eum: dicebant enim eum apud se
non esse.
22 Scribæ verò qui Hierosolymis
descenderant dicebant, Certè habet Beelzebulem, et certè per principem dæmoniorum ejicit dæmonia.
23 Quum autem eos advocâsset, dixit eis per parabolas, Quomodo potest Satanas Satanam ejicere?
24 Neque si regnum adversùs sese dissideat, potest stare regnum illud.
25 Neque si domus contra semetipsam dissideat, potest stare domus illa.
26 *Sic* quoque si Satanas insurrexit et dissidet adversùs semetipsum, stare non potest, sed finem habet.
27 Non potest quisquam potentis *alicujus* vasa, ingressus domum ejus, diripere, nisi primò validum illum vinxerit: et tunc domum ejus diripiet.
28 Amen dico vobis, quævis peccata remittentur filiis hominum, et blasphemiæ quibuscunque blasphemârint:
29 Sed quicunque blasphemârit in Spiritum Sanctum, non habet remissionem in æternum, sed tenetur æterno judicio.
30 Dicebant enim, Spiritum impurum habet.
31 ¶ Veniunt igitur fratres et mater ejus; et foris stantes miserunt ad eum, et eum vocârunt.
32 Sedebat autem circa eum turba: *illi* verò dixerunt ei, Ecce, mater tua et fratres tui foris quærunt te.
33 Tunc respondit eis, dicens, Quæ est mater mea, aut fratres mei?
34 Et quum circumspexisset in circuïtu eos qui circumsedebant, ait, Ecce mater mea, et fratres mei!
35 Quicunque enim fecerit quod Deus vult, is est frater meus, et soror mea, et mater.

CAP. IV.

ET rursus cœpit docere apud mare: et coacta est ad eum turba multa, adeò ut ipse navigium ingressus sederet in mari: tota autem turba apud mare in terrâ erat.
2 Et docebat eos per parabolas multa, dicebatque eis in doctrinâ suâ;
3 Audite, Ecce, *quidam* sator exiit satum:
4 Et factum est inter serendum, aliud quidèm cecidit secundùm viam; veneruntque volucres cœli, et devoraverunt illud.
5 Aliud verò cecidit in petrosa, ubi non habebat terram multam; et statim exortum est, propterea quòd non habebat profundam terram:
6 Sole autem exorto, ardore tactum est; et propterea quòd non habebat radicem, exaruit.
7 Et aliud cecidit in spinas; et ascenderunt spinæ, ac suffocârunt illud, et fructum non edidit.
8 Et aliud cecidit in terram bonam, ediditque fructum assurgentem ac crescentem; et tulit aliud tricena, et aliud sexagena, et aliud centena.
9 Tunc dixit eis, Qui habet aures ad audiendum, audiat.
10 Quum autem esset solus, interrogârunt eum qui circum eum erant cum duodecim de parabolâ.
11 Et dixit eis, Vobis datum est nôsse mysterium regni Dei: iis autem qui foris sunt, per parabolas omnia *ista* fiunt:
12 Ut videntes videant, et non cernant; et audientes audiant, et non intelligant: nequando *se* convertant, et remittantur eis peccata.
13 Præterea dixit eis, Nescitis parabolam istam? et quomodo omnes parabolas cognoscetis?
14 Sator ille sermonem serit.
15 Isti autem sunt qui juxta viam *semen excipiunt,* in quibus *videlicet* seminatur sermo: sed postquam audierunt, statim venit Satanas, et tollit sermonem qui seminatus fuerat in cordibus eorum.
16 Et isti sunt similiter qui in petrosa semen excipiunt; qui *videlicet,* quum audierint sermonem, statim cum gaudio excipiunt eum;
17 Et non habent radicem in sese, sed temporarii sunt: deinde, ortâ afflictione aut persequutione propter sermonem, statim offenduntur.
18 Hi sunt autem qui in spinas semen excipiunt; hi sunt, *inquam,* qui sermonem audiunt:
19 Sed solicitudines seculi hujus, et fallacia divitiarum, et cupiditates quæ in cæteris rebus *versantur,* introeuntes, suffocant sermonem, isque redditur fructûs expers.
20 Hi sunt verò qui in terram bonam semen exceperunt, qui *videlicet* audiunt sermonem, et excipiunt; et fructum ferunt, aliud tricena, aliud sexagena, aliud centena *grana.*

21 Dixit etiam eis, Num lucerna venit ut subter modium ponatur, aut subter lectum? nonne ut candelabro imponatur?

22 Non est enim quicquam occultum quod non sit manifestum futurum; neque *quod* abscondatur, sed *oportet* ut in apertum veniat.

23 Siquis habet aures ad audiendum, audiat.

24 Præterea dixit eis, Videte quid audiatis: quâ mensurâ metimini, vobis metietur; et adjicietur vobis qui auditis.

25 Qui enim habet, dabitur ei: et qui non habet, etiam quod habet tolletur ab eo.

26 Item dicebat, Ita est regnum Dei, ut si quispiam jaciat semen in terram;

27 Et dormiat, et exsurgat nocte ac die, et semen germinet et assurgat quomodo ipse nescit.

28 Sponte enim terra fructum fert; primùm herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spicâ.

29 Quum autem prodiderit *sese* fructus, statim mittit messores, quoniam adest messis.

30 Dicebat etiam, Cui *rei* assimilaverimus regnum Dei? aut quâ collatione contulerimus illud?

31 Velut grano sinapis; quod quum seritur in terrâ, minimum est omnium seminum quæ in terrâ sunt:

32 Sed quum satum fuerit, assurgit, et fit maximum omnium olerum, editque ramos magnos, ita ut possint sub ejus umbrâ volucres cœli nidulari.

33 Et talibus multis parabolis loquebatur eis sermonem *evangelii*, prout poterant audire.

34 Absque parabolâ verò non loquebatur eis; privatim autem discipulis suis explicabat omnia.

35 ¶ Dixit autem eis die illo, quum serum *diei* esset, Transeamus in ulteriorem *ripam*.

36 Dimissâ igitur turbâ, acceperunt eum ut erat in navigio; sed et alia navigiola erant cum eo.

37 Tunc oritur turbo venti magnus, et fluctus irruebant in navigium, ita ut jam impleretur.

38 Erat autem ipse in puppi, cervicali indormiens. Tunc expergefaciunt eum, dicuntque ei, Magister, non est tibi curæ quòd perimus?

39 Experrectus igitur objurgavit ventum, dixitque mari, Sile, obmutesce. Tunc quievit ventus, factaque est tranquillitas magna.

40 Dixit autem eis, Quid ita timidi estis? quomodo fidem non habetis?

41 Et timuerunt timore magno, dicebantque alius ad alium, Quisnam iste est, quòd etiam ventus et mare auscultent ei?

CAP. V.

ET venerunt in ulteriorem *ripam* maris, in regionem Gadarenorum.

2 Egresso autem ipsi e navigio, statim occurrit e monumentis quidam, in quo erat spiritus impurus,

3 Qui domicilium habebat in monumentis; et ne catenis quidèm quisquam poterat eum vincire:

4 Propterea quòd sæpe pedicis et catenis vinctus fuerit, sed discerptæ fuerant ab eo catenæ, et pedicæ contritæ; neque quisquam potuerat eum domare.

5 Et per omne *tempus* erat die ac nocte in montibus, et in monumentis, clamans, et coincidens seipsum lapidibus.

6 Quum vidisset autem Jesum procul, cucurrit et adoravit eum;

7 Et clamans voce magnâ, dixit, Quid mihi tecum, Jesu Fili Dei altissimi? Adjuro te *per* Deum ne me torqueas.

8 Dicebat enim ei *Jesus*, Exi, spiritus impure, ex isto homine.

9 Tunc interrogavit eum, Quod tibi nomen *est?* Et respondit, dicens, Legio mihi nomen *est;* quia multi sumus.

10 Et multùm precabatur eum, ne ipsos mitteret extra illam regionem.

11 Erat autem illìc apud montes grex porcorum magnus pascens.

12 Et precati sunt eum omnes *illi* dæmones, dicentes, Mitte nos ad porcos, ut in eos introëamus.

13 Et permisit eis statim Jesus. Egressi verò spiritus illi impuri introïerunt in porcos: et ruit ille grex e præcipitio in mare (erant autem quâsi bis mille), et suffocati sunt in mari.

14 Qui verò pascebant porcos, fugerunt, et renunciàrunt in urbem et in agros. Et *illi* egressi sunt, ut viderent quid illud esset quod factum fuerat.

15 Veniunt igitur ad Jesum, et

conspiciunt eum qui fuerat dæmoniacus, sedentem, ac vestitum, et sanæ mentis, eum, *inquam*, qui habuerat legionem: et timuerunt.

16 Et qui *id* viderant narraverunt eis quomodo actum esset cum dæmoniaco, et de porcis.

17 Tunc *illi* cœperunt eum rogare ut abiret ex finibus ipsorum.

18 Ipso verò ingresso in navigium, rogabat eum ille qui fuerat dæmoniacus ut esset cum ipso.

19 Jesus autem non permisit ei, sed ei dixit, Abi domum tuam ad tuos, et eis renuncia quanta tibi Dominus præstiterit, et quòd misertus sit tui.

20 Abiit igitur *ille*, et cœpit prædicare in Decapoli quanta ipsi fecisset Jesus: et omnes mirabantur.

21 ¶ Et quum Jesus rursus trajecisset navigio in ulteriorem *ripam*, coacta est turba multa ad eum: eratque apud mare.

22 Et, ecce, venit unus ex præfectis synagogæ, nomine Jaïrus: et quum vidisset eum, accidit ad pedes ejus;

23 Et multùm precabatur eum, dicens, Filiola mea in extremum adducta est: *rogo* ut venias, et imponas ei manus, ut servetur; et vivet.

24 Abiit igitur *Jesus* cum eo: et sequebatur eum turba multa, et comprimebant eum.

25 Tunc mulier quædam, quæ erat in fluxione sanguinis *ab* annis duodecim,

26 Fueratque multa perpessa a multis medicis, impenderat omnia sua, et nihil adjuta fuerat, sed potiùs in deterius venerat;

27 Quum audîsset de Jesu, venit in turbâ a tergo, et tetigit vestimentum ejus.

28 Dicebat enim, Si vel vestimenta ejus tetigero, servabor.

29 Et statim exaruit fons sanguinis ejus; et sensit corpore se sanatam esse ex eo flagello.

30 Statim autem Jesus, quum apud se cognovisset vim illam quæ ex seipso prodierat, conversus in turbâ dixit, Quis tetigit vestimenta mea?

31 Et dixerunt ei discipuli ipsius, Vides turbam te comprimentem, et dicis, Quis me tetigit?

32 *Ipse* verò circumspiciebat, ut videret eam quæ hoc fecerat.

33 Mulier autem timens et tremens, quum sciret quod in se factum fuerat, venit et accidit ei *ad pedes*, dixitque ei omnem veritatem.

34 Ille autem dixit ei, Filia, fides tua te servavit; abi cum pace, et esto sana ex flagello tuo.

35 Adhuc eo loquente, veniunt *quidam* a præfecto synagogæ, dicentes, Filia tua mortua est: quìd ampliùs vexas magistrum?

36 Jesus autem statim ut audiit hunc sermonem qui dicebatur, dicit præfecto synagogæ, Ne metue, solummodo crede.

37 Neque permisit ut se quisquam unà sequeretur, nisi Petrus, et Jacobus, et Joannes frater Jacobi.

38 Venit igitur domum præfecti synagogæ, et tumultum conspicit, flentes et ejulantes multùm.

39 Et ingressus dicit eis, Quìd tumultuamini et fletis? puella non est mortua, sed dormit.

40 Et deridebant eum. Ipse verò, ejectis omnibus, assumit patrem et matrem puellæ, et eos qui secum erant, et ingreditur *eò* ubi erat puella jacens.

41 Prehensâque manu puellæ, dicit *ei*, Talitha cumi; quod est, si interpreteris, Puella, tibi dico, surge.

42 Et statim surrexit puella, et ambulabat; erat enim annorum duodecim. Et obstupuerunt stupore magno.

43 *Ipse* verò multùm imperavit eis, ne quis id resciret; dixitque ut daretur puellæ quo vesceretur.

CAP. VI.

ET egressus est illinc, venitque in patriam suam: et sequuti sunt eum discipuli ejus.

2 Quumque advenisset sabbatum, cœpit in synagogâ docere: multique audientes percellebantur, dicentes, Unde huic ista? et quæ est hæc sapientia quæ data est ei, quòd etiam virtutes tales per manus ejus edantur?

3 Nonne iste est faber ille, filius Mariæ, frater Jacobi, et Jose, et Judæ, et Simonis? nonne et sorores ejus hìc sunt apud nos? Et offendebantur in ipso.

4 Dicebat autem eis Jesus, Non est propheta inhonoratus, nisi in patriâ suâ, et inter cognatos, et domi suæ.

5 Neque potuit illìc virtutem ullam edere, nisi *quòd* quum paucis ægrotis imposuisset manus, sanavit *eos*.

6 Mirabaturque propter incredulitatem eorum: et circuïbat vicos in orbem, docens.

7 ¶ Tunc advocavit duodecim illos, cœpitque eos mittere binos; deditque eis potestatem *adversùs* spiritus impuros:

8 Et præcepit eis, ut nihil sumerent ad iter, nisi virgam tantùm; non peram, non panem, non æs in zonâ:

9 Sed *ut* calcearentur sandaliis; et ne induerentur binis tunicis.

10 *Et* dicebat eis, Ubicunque introïeritis domum, illìc manete, usque dum exeatis illinc.

11 Et quicunque non exceperint vos, neque audierint vos, egressi illinc excutite pulverem qui suberit pedibus vestris, ut hoc sit testimonium adversùs eos. Amen dico vobis, tolerabilior erit Sodomorum *conditio* aut Gomorrhorum in die judicii, quàm urbis illius.

12 Egressi igitur *illi* proclamabant ut resipiscerent *homines.*

13 Et dæmonia multa ejiciebant, ungebantque oleo multos ægrotos, et sanabant *eos.*

14 ¶ Audivit autem *hæc* rex Herodes; (clarum enim factum erat nomen ejus;) dixitque, Joannes, ille qui baptizabat, suscitatus est ex mortuis, et propterea virtutes agunt in eo.

15 Alii dicebant, Elias est. Alii verò dicebant, Propheta est, vel unus ex prophetis illis.

16 Quum igitur *hæc* audîsset Herodes, ait, Iste est Joannes quem ego decollavi: ipse suscitatus est ex mortuis.

17 Ipse enim Herodes, missis *satellitibus,* prehenderat Joannem, et vinxerat eum carcere, propter Herodiadem uxorem Philippi fratris sui; quia duxerat eam uxorem.

18 Dicebat enim Joannes Herodi, Non licet tibi habere uxorem fratris tui.

19 Herodias autem imminebat ei, et cupiebat eum trucidare; nec poterat:

20 Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum *esse* virum justum ac sanctum, et observabat eum; auditoque eo, multa faciebat, et libenter eum audiebat.

21 Quum igitur dies opportunus adesset, quo tempore Herodes in natalitiis suis cœnam faciebat proceribus suis, ac chiliarchis, et primariis Galilææ.

22 Et introîsset filia ipsius Herodiadis, ac saltâsset, placuissetque Herodi et simul accumbentibus, rex ait puellæ, Pete a me quodcunque volueris, et dabo tibi.

23 Juravitque ei, Quodcunque a me petieris dabo tibi, usque ad dimidium regni mei.

24 At illa egressa dixit matri suæ, Quid petam? Illa verò dixit, Caput Joannis Baptistæ.

25 *Puella* igitur cum festinatione statim ad regem ingressa, *id* petiit, dicens, Velim ut jam nunc des mihi in patinâ caput Joannis Baptistæ.

26 Rex autem valde tristis factus; noluit *tamen,* propter jusjurandum et eos qui simul accumbebant, eam aspernari.

27 Et statim rex, misso spiculatore, imperavit ut afferretur caput ejus.

28 Ille verò abiit, ac decollavit eum in carcere; attulitque caput ejus in patinâ, et dedit illud puellæ, et puella dedit illud matri suæ.

29 Quumque *hoc* audîssent discipuli ejus, venerunt, et sustulerunt cadaver ejus, et posuerunt in monumento.

30 ¶ Coacti sunt autem apostoli ad Jesum, et annunciaverunt ei omnia, et quæ egerant, et quæ docuerant.

31 Et dixit eis, Venite vos seorsim in desertum locum, et requiescite paullulum: erant enim multi venientes et abeuntes; et ne cibum quidem capere ipsis vacabat.

32 Abierunt igitur in desertum locum navigio seorsim.

33 Vidit autem eos abeuntes turba, et agnoverunt eum multi, et pedibus ex omnibus civitatibus concurrerunt illùc, præveneruntque eos, et convenerunt ad eum.

34 Tunc egressus vidit turbam multam Jesus, et commiseratione intimâ commotus est super eis, quoniam erant ut oves non habentes pastorem: cœpitque eos docere multa.

35 Quum autem jam multus dies esset, adierunt eum discipuli ejus, dicentes, Desertus est locus iste, et jam multus dies est;

36 Dimitte eos, ut abeuntes in circumjacentes agros ac vicos emant sibi panes: nam quo vescantur non habent.

37 At ille respondens dixit eis, Date vos ipsis quo vescantur. Tunc dicunt ei, *Num* profecti emerimus du-

centis denariis panes, et dederimus
eis quo vescantur?
38 Ipse verò dixit eis, Quot panes
habetis? abite et videte. Et *illi,* re
cognitâ, dixerunt, Quinque, et duos
pisces.
39 Tunc imperavit eis ut facerent
discumbere omnes per convivia su-
per viridi gramine.
40 Discubuerunt igitur sigillatim
per areolas, *partim* centeni, et *partim*
quinquageni.
41 Et acceptis quinque illis pani-
bus, ac duobus illis piscibus, quum
suspexisset in cœlum, benedixit, ac
fregit panes; deditque discipulis suis,
ut illi apponerent: et duos pisces par-
titus est omnibus.
42 Comederuntque omnes, et sa-
turati sunt.
43 Et sustulerunt fragmentorum
duodecim cophinos plenos, et ex pis-
cibus.
44 Erant autem qui comederant
quasi quinquies mille viri.
45 ¶ Et statim coëgit discipulos
suos inscendere navigium, et præire
in ulteriorem *ripam* Bethsaidæ op-
positam, dum ipse dimitteret tur-
bam.
46 Et quum amandâsset eos, abiit
in montem ad precandum.
47 Quum autem serum *diei* adesset,
erat navigium in medio mari, et ipse
solus in terrâ.
48 Viditque eos vexatos in *navigio*
provehendo; erat enim ventus eis
contrarius: et circa quartam vigiliam
noctis venit ad eos, ambulans super
mare, volebatque eos præterire.
49 Illi verò, viso eo ambulante su-
per mare, putârunt spectrum esse, et
exclamaverunt:
50 Omnes enim videbant eum, et
turbati sunt. Sed statim loquutus est
cum eis, et dixit, Confidite; ego sum,
ne timete.
51 Tunc ascendit ad eos in navigi-
um; quievitque ventus: et *ipsi* mul-
tò magis apud sese obstupescebant,
et mirabantur.
52 Non enim intellexerant *quod*
factum fuerat illis panibus; quoniam
cor eorum stupidum erat.
53 Et quum trajecissent, venerunt
in terram Gennesaret, et appule-
runt.
54 ¶ Tunc ipsis egressis e navigio,
statim agnito eo,
55 Percursâ totâ illâ circumjacente
regione, *homines loci illius* cœperunt
in grabbatis malè affectos circumferre,
ubi audiebant eum esse.
56 Et quòcunque introîssent in vi-
cos, aut urbes, aut agros, in foris po-
nebant ægrotos, et precabantur eum
ut vel fimbriam pallii ipsius tange-
rent: et quotquot tangebant eum,
servabantur.

CAP. VII.

TUNC coguntur ad eum Pharisæi,
et quidam ex scribis, qui vene-
rant Hierosolymis.
2 Et quum vidissent quosdam ex
discipulis ejus pollutis manibus (id
est, illotis) edere panem, conquesti
sunt.
3 Nam Pharisæi et omnes Judæi,
nisi pugno laverint manus, non
edunt; tenentes traditionem senio-
rum:
4 Et a foro *venientes,* nisi loti fue-
rint, non edunt: et alia multa sunt,
quæ acceperunt tenenda; *nempe* lo-
tiones poculorum, et sextariorum, et
æramentorum, et lectorum.
5 Deinde interogârunt eum Pha-
risæi et scribæ, Quare discipuli tui
non ambulant secundùm traditionem
seniorum, sed illotis manibus edunt
panem?
6 Ille verò respondens dixit eis,
Bene certè prophetavit Esaias de
vobis hypocritis; ut scriptum est, Po-
pulus iste labiis me honorat, cor au-
tem eorum procul abest a me.
7 Frustra verò me colunt, docentes
doctrinas *quæ sunt* mandata homi-
num.
8 Nam omisso mandato Dei, te-
netis traditionem hominum, lotiones
sextariorum et poculorum: aliaque
similia hujusmodi multa facitis.
9 Præterea dixit eis, *Sanè* bellè
aboletis mandatum Dei, ut traditio-
nem vestram servetis.
10 Moses enim dixit, Honora pa-
trem tuum et matrem tuam; et, Qui
maledixerit patri vel matri, morte mo-
riatur.
11 Vos autem dicitis, Si dixerit
quispiam patri vel matri, Corban (id
est, donum) *est* quocunque a me ju-
vari posses, *insons erit.*
12 Nec permittitis ampliùs eum
quicquam præstare patri suo aut ma-
tri suæ:
13 Irritum facientes sermonem Dei
traditione vestrâ quam tradidistis: et
similia hujusmodi multa facitis.
14 Advocatâ etiam totâ turbâ dixit
eis, Audite me omnes, et attendite:

15 Nihil est extra hominem, quod ingrediens in eum possit eum polluere: sed quæ egrediuntur ex eo, illa sunt quæ polluunt hominem.
16 Siquis habet aures ad audiendum, audiat.
17 Et quum introîssent domum, *digressus* a turbâ, interrogârunt eum discipuli ejus de parabolâ.
18 Tunc dicit eis, Itane et vos intelligentiâ caretis? Non intelligitis, quicquid extrinsecus ingreditur in hominem, non posse eum pollúere?
19 Non enim ingreditur in cor ejus, sed in ventrem, et in latrinam abit, purgans omnes escas.
20 Dicebat autem, Quod ex homine egreditur, illud polluere hominem.
21 Intus enim, ex corde hominum, malæ cogitationes egrediuntur, adulteria, scortationes, cædes,
22 Furta, augendæ rei artes, scelera, dolus, protervia, oculus malus, obtrectatio, superbia, amentia:
23 Omnia hæc scelera intus exeunt, et polluunt hominem.
24 ¶ Et illinc surgens abiit in confinia Tyri ac Sidonis; et ingressus domum, neminem volebat *hoc* scire: sed non potuit latere:
25 Quum enim de eo audîsset mulier, cujus filiola habebat spiritum impurum, venit, et accidit ad pedes ejus;
26 (Erat autem mulier Græca, Syrophœnissa gente;) et rogavit eum ut dæmonium ejiceret ex filiâ suâ.
27 Jesus autem dixit ei, Sine priùs saturari liberos: non est enim bonum accipere panem liberorum, et objicere catellis.
28 Ipsa verò respondit, et dixit ei, Etiam, Domine: sed enim catelli edunt sub ejus mensâ ex micis puerorum.
29 Tunc dixit ei, Propter istum sermonem abi: exiit dæmonium ex filiâ tuâ.
30 Quum autem *illa* abiisset domum suam, invenit dæmonium exîsse, et filiam projectam super lectum.
31 ¶ Tunc regressus e finibus Tyri ac Sidonis, venit ad mare Galilææ, per medios fines Decapolis.
32 Et offerunt ei surdum difficulter loquentem; et precantur eum, ut imponat ei manum.
33 *Ipse* verò, quum abduxisset eum e turbâ privatim, misit digitos suos in auriculas ejus; et quum spuisset, tetigit linguam ejus:
34 Et quum suspexisset in cœlum, ingemuit, dixitque ei, Ephphatha, quod est, Adaperitor.
35 Et statim adapertæ sunt ejus aures; et solutum est vinculum linguæ ipsius, et loquebatur rectè.
36 Et interdixit eis ne cui dicerent: sed quantumcunque ipse eis interdixisset, multò magis *hoc* prædicabant;
37 Et supra modum percellebantur, dicentes, Bene omnia fecit: facit ut et surdi audiant, et muti loquantur.

CAP. VIII.

DIEBUS illis, quum multa omnino turba esset, nec haberent quo vescerentur, advocatis discipulis suis, Jesus dixit eis,
2 Intimâ misericordiâ commoveor erga turbam; quia jam triduum manent apud me, nec habent quo vescantur:
3 Quòd si dimisero eos jejunos domum suam, deficient in viâ: quidam enim ex eis procul venerunt.
4 Responderunt autem ei discipuli ejus, Unde istos quispiam possit hìc satiare panibus in deserto?
5 Interrogavit autem eos, Quot panes habetis? Ipsi verò dixerunt, Septem.
6 Tunc denunciavit turbæ ut discumberet humi: et acceptis septem illis panibus, quum gratias egisset, fregit, deditque discipulis suis, ut *eos* apponerent: et apposuerunt turbæ.
7 Habebant autem pisciculos paucos: et quum benedixisset, dixit ut hos etiam apponerent.
8 Comederunt autem, et saturati sunt: et sustulerunt fragmentorum quæ superfuerant septem sportas.
9 Erant autem qui comederant quasi quater mille: dimisitque eos.
10 ¶ Et statim ingressus in navigium cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha.
11 Prodierunt autem Pharisæi, cœperuntque altercari cum eo, quærentes ab eo signum e cœlo, ipsum tentando.
12 Ipse verò quum altè ingemuisset spiritu suo, dixit, Cur gens ista signum requirit? Amen dico vobis, si dabitur isti genti signum.
13 Et eis relictis, ingressus rursus navigium, abiit in ulteriorem *ripam.*
14 Fuerant autem obliti discipuli

sumere panes, et panem non nisi
unum habebant secum in navigio.
15 Tunc edixit eis, dicens, Videte,
cavete a fermento Pharisæorum, et
fermento Herodis.
16 Disceptabant igitur alii adversùs alios, dicentes, Panes non habemus.
17 *Id* autem quum nôsset Jesus,
dixit eis, Quìd disceptatis quòd panes
non habetis? nondum animum advertitis, nec intelligentiâ præditi estis? adhuc stupidum habetis cor vestrum?
18 Quum oculos habeatis, non cernitis? et quum aures habeatis, non
auditis? neque memores estis?
19 Quum quinque illos panes fregi
illis quinquies mille, quot cophinos
fragmentis plenos sustulistis? Dicunt
ei, Duodecim.
20 Quum autem septem illos *panes*
illis quater mille, quot sportas fragmentis plenas sustulistis? Illi verò
dixerunt, Septem.
21 Tunc dixit eis, Quomodo *hæc*
non intelligitis?
22 ¶ Venit autem Bethsaidam:
et obtulerunt ei cæcum, et precati
sunt eum ut ipsum tangeret.
23 Tunc prehensâ manu cæci,
eduxit eum extra vicum: et quum inspuisset in oculos ejus, imposuissetque ei manus, interrogavit eum ecquid videret.
24 Qui quum suspexisset, dixit,
Video homines instar arborum ambulantes.
25 Deinde rursum imposuit manus oculis ejus, fecitque ut *denuo*
oculos attolleret; et restitutus fuit,
viditque procul et dilucidè omnes.
26 Tunc *Jesus* misit eum domum
suam, dicens, Neque in vicum illum
ingreditor, neque *hæc* dicito cuiquam
in vico.
27 ¶ Egressus est autem Jesus ac
discipuli ejus in vicos Cæsareæ, *quæ
cognominatur* Philippi: et in viâ interrogavit discipulos suos, dicens eis,
Quemnam esse me dicunt homines?
28 Illi verò responderunt, Joannem Baptistam; et alii Eliam, alii
verò unum ex prophetis.
29 Tunc ipse dixit eis, Vos autem,
quem me dicitis esse? Respondens
verò Petrus dicit ei, Tu es ille
Christus.
30 Tunc interminatus est, ut nulli
id dicerent de se.
31 Et cœpit eos docere, quòd oporteret Filium hominis multa pati, et
reprobari a senioribus, et primariis sacerdotibus, ac scribis, et trucidari, et
tribus post diebus resurgere.
32 Et apertè eum sermonem loquebatur. Tunc prehensum eum Petrus
cœpit objurgare.
33 Ipse verò conversus, et intuitus
discipulos suos, objurgavit Petrum,
dicens, Abscede a me, Satana; nam
non sapis quæ Dei *sunt*, sed quæ
sunt hominum.
34 Et quum advocâsset turbam
cum discipulis suis, dixit eis, Quicunque vult ponè me venire, abdicet
semetipsum, et tollat crucem suam, ac
sequatur me.
35 Quisquis enim voluerit animam
suam servare, perdet eam: quisquis
autem perdiderit animam suam caussâ
meâ et evangelii, is servabit eam.
36 Quid enim profuerit cuipiam, si
lucratus fuerit mundum totum, et animâ suâ mulctetur?
37 Aut quam dabit quispiam compensationem animæ suæ?
38 Nam quemcunque puduerit mei
ac meorum sermonum in gente istâ
adulterâ et peccatrice, Filium etiam
hominis pudebit ejus, quando venerit
in gloriâ Patris sui cum angelis illis
sanctis.

CAP. IX.

PRÆTEREA dixit eis, Amen dico
vobis, sunt quidam ex iis qui hìc
adstant, qui nequaquam gustabunt
mortem, usquedum viderint regnum
Dei venisse cum potentiâ.
2 ¶ Sexto verò pòst die assumit
Jesus Petrum, et Jacobum, et Joannem, et subducit eos in montem sublimem seorsim solos; et transformatus fuit coram eis.
3 Et vestimenta ejus facta sunt
coruscantia, candida valde ut nix,
qualia non potest fullo in terrâ dealbare.
4 Et visus est eis Elias cum Mose,
qui colloquebantur cum Jesu.
5 Tunc respondens Petrus dicit
Jesu, Rabbi, bonum est nos hìc esse:
faciamus igitur tabernacula tria;
tibi unum, et Mosi unum, et Eliæ
unum.
6 Nec enim sciebat quid loqueretur; erant enim exterriti.
7 Et exstitit nubes quæ inumbravit eos: venitque vox e nube, dicens,
Hic est Filius ille meus, dilectus ille;
ipsum audite.
8 Et repentè, quum circumspexis-

sent, non ampliùs viderunt quenquam,
nisi solum Jesum secum.
9 Quum verò descenderent e monte,
interdixit eis ut nemini narrarent
quæ viderant, nisi postquam Filius
hominis a mortuis resurrexisset.
10 *Ipsi* igitur hanc rem continue-
runt apud se, mutuò quærentes quid
illud esset, a mortuis resurgere.
11 Et interrogârunt eum, dicentes,
Cur scribæ dicunt oportere ut Elias
priùs veniat?
12 Ipse verò respondens dixit eis,
Elias quidèm, postquam priùs vene-
rit, restituet omnia: sed ut scriptum
est de Filio hominis, *oportet* ut multa
patiatur, et pro nihilo habeatur.
13 Sed dico vobis, et Eliam venisse,
et *istos* ei fecisse quæcunque volue-
runt, sicut scriptum est de eo.
14 ¶ Et quum venisset ad disci-
pulos *suos*, vidit turbam multam
circa eos, et scribas cum eis alter-
cantes.
15 Et statim tota turba viso eo ex-
pavit; et accurrentes salutaverunt
eum.
16 Tunc interrogavit scribas, Quid
altercamini inter vos?
17 Et respondens quidam e turbâ,
dixit, Magister, adduxi filium meum
ad te, habentem spiritum mutum;
18 Qui ubicunque eum corripuerit,
lacerat eum; *ipse* verò spumat, et
stridet dentibus suis, et exarescit. Et
dixi discipulis tuis, ut eum ejicerent;
sed non potuerunt.
19 Ipse verò respondens ei dixit,
O natio incredula, quousque apud
vos ero? quousque tolerabo vos? ad-
ducite eum ad me.
20 Illum igitur adduxerunt ad eum.
Et eo conspecto, statim spiritus dis-
cerpsit eum: et *ille*, quum cecidisset
in terram, volutabat sese spumans.
21 Tunc interrogavit *Jesus* patrem
ejus, Quantum temporis est quod hoc
accidit ei? Ipse verò ait, Ab in-
fante:
22 Et sæpe eum tum in ignem ab-
jecit, tum in aquas, ut perderet eum.
Sed si quid potes, succurre nobis, in-
timâ misericordiâ commotus erga
nos.
23 Jesus autem dixit ei, Si potes
hoc credere, omnia fieri possunt cre-
denti.
24 Pater verò pueri statim clamans,
cum lacrymis dixit, Credo, Domine:
succurre incredulitati meæ.
25 Quum vidisset autem Jesus tur-
bam simul accurrere, objurgavit spi-
ritum illum impurum, dicens ei, *Tu*
spiritus mute et surde, ego tibi impero,
exi ab eo, et ne ampliùs ingreditor in
eum.
26 Et quum clamâsset *spiritus*,
multùmque discerpsisset eum, exivit:
et *ille* factus est quasi mortuus; adèo
ut multi dicerent, Certè mortuus
est.
27 Jesus verò prehensâ manu ejus,
erexit eum; et *ille* surrexit.
28 Quum autem esset ingressus do-
mum, discipuli ejus interrogârunt eum
privatim, Cur nos non potuimus *spi-
ritum* illum ejicere?
29 *Ipse* verò dixit eis, Hoc genus
dæmoniorum nullâ re potest exire nisi
precatione et jejunio.
30 ¶ Et illinc egressi, unà iter fa-
ciebant per Galilæam: nec volebat
ut quisquam *id* sciret.
31 Docebat enim discipulos suos, et
dicebat eis, Filius hominis tradetur in
manus hominum, qui trucidabunt
eum: sed trucidatus, tertio die re-
surget.
32 Ipsi verò ignorabant hoc dictum,
et timebant eum interrogare.
33 ¶ Venit igitur Capernaum: et
quum venisset domum, interrogavit
eos, Quid in viâ inter vos discepta-
batis?
34 Ipsi verò siluerunt: nam alii ad-
versùs alios disseruerant in viâ, quis
esset futurus ipsorum maximus.
35 Et quum consedisset, vocavit
duodecim illos, et dixit eis, Siquis vult
primus esse, erit omnium ultimus, et
omnium minister.
36 Et acceptum puerulum statuit
in medio eorum: eoque in ulnas re-
cepto, dixit eis,
37 Quisquis unum ex talibus pu-
erulis exceperit meo nomine, me ex-
cipit; et quicunque me exceperit,
non me excipit, sed eum qui misit
me.
38 Respondit autem ei Joannes,
dicens, Præceptor, vidimus quendam
per nomen tuum ejicientem dæmonia,
qui non sequitur nos: et prohibuimus
eum, quia non sequitur nos.
39 Jesus autem ait, Ne illum pro-
hibite: nullus enim est qui edat
virtutem per nomen meum, et possit
citò malè loqui de me.
40 Nam qui non est contra nos, pro
nobis est.
41 Quisquis enim potum dederit
vobis poculum aquæ in nomine meo,

id est, quòd sitis Christi, amen dico vobis, nequaquam perdiderit mercedem suam.

42 Et quisquis offendiculo fuerit uni ex parvis istis qui credunt in me, bonum esset ei potiùs si circumponeretur saxum molare circa collum ejus, et projiceretur in mare.

43 Quod si manus tua facit ut tu offendas, abscinde eam: bonum est tibi ad vitam ingredi mancum, *potiùs* quàm duas manus habentem abire in Gehennam, *id est,* in ignem illum inextinctum:

44 Ubi vermis eorum non interit, et ignis non extinguitur.

45 Et si pes tuus facit ut tu offendas, abscinde eum: bonum est tibi ingredi in vitam claudum, *potiùs* quàm duos pedes habentem projici in Gehennam, *id est,* in ignem inextinctum:

46 Ubi vermis eorum non interit, et ignis non extinguitur.

47 Et si oculus tuus facit ut tu offendas, erue eum: bonum est tibi introïre in regnum Dei luscum, *potiùs* quàm duos oculos habentem projici in Gehennam ignis:

48 Ubi vermis eorum non interit, et ignis non extinguitur.

49 Nam omnis *homo* igne salietur: et omnis oblatio sale salietur.

50 Bonus est sal: si verò sal insulsus fuerit, quonam ipsum condietis? Habete in vobisipsis salem, et pacem habete alii cum aliis.

CAP. X.

ET illinc digressus venit in fines Judææ per oram Jordanis: et convenit rursum turba ad eum: et, ut consueverat, rursum docebat eos.

2 Tunc accedentes Pharisæi interrogârunt eum, an liceret viro uxorem dimittere, tentantes eum.

3 Ipse verò respondens dixit, Quid vobis mandavit Moses?

4 Ipsi autem dixerunt, Moses permisit libellum abscessionis scribere, et dimittere *uxorem.*

5 Tunc respondens Jesus, dixit eis, Pro duritiâ cordis vestri scripsit vobis mandatum istud:

6 A principio verò creationis masculum et fœminam fecit Deus.

7 Propterea relinquet homo patrem suum et matrem, et agglutinabitur uxori suæ;

8 Et qui duo *fuerant* erunt caro una. Itaque non sunt amplius duo, sed una caro.

9 Quod ergo Deus conjunxit, homo ne sejungat.

10 Et domi rursum discipuli ejus eâdem de re interrogârunt eum.

11 *Ipse* verò dixit eis, Quicunque dimiserit uxorem suam, et duxerit aliam, mœchatur adversùs eam.

12 Et si mulier dimiserit virum suum, et nupserit alteri, mœchatur.

13 ¶ Tunc obtulerunt ei puerulos, ut tangeret eos: discipuli verò objurgabant eos qui offerebant.

14 Quod quum vidisset Jesus, indignatus est, et dixit eis, Sinite puerulos venire ad me, et ne prohibete eos; talium enim est regnum Dei.

15 Amen dico vobis, quicunque non exceperit regnum Dei ut puerulus, nequaquam in id ingredietur.

16 Et quum accepisset eos in ulnas, impositis in eos manibus benedixit eis.

17 ¶ Egrediente autem ipso *ut sese daret* in viam, quidam, quum accurrisset, et accidisset ei ad genua, interrogavit eum, Præceptor bone, quid faciam ut vitam æternam possideam?

18 Jesus autem dixit ei, Cur me dicis bonum? nullus est bonus, nisi unus, *nempe* Deus.

19 Mandata nôsti, Ne mœchator, Ne occidito, Ne furator, Ne falsum testimonium dicito, Ne damno afficito *quenquam,* Honora patrem tuum et matrem.

20 Ille verò respondens dixit ei, Magister, hæc omnia observavi a juventute meâ.

21 Jesus autem eum intuitus, dilexit eum, et dixit ei, Unum te deficit: abi, quæcunque habes vende, et da pauperibus; et habebis thesaurum in cœlo: et veni, sequere me, sublatâ *in humeros* cruce.

22 Ille verò mœstus factus propter hunc sermonem, abiit contristatus: habebat enim possessiones multas.

23 Et quum circumspexisset Jesus, dicit discipulis suis, Quàm difficulter qui opes habent, in regnum Dei introïbunt!

24 Discipuli verò expaverunt ad hos sermones ipsius. Jesus autem rursum respondens, dixit eis, Filii, quàm difficile est eos qui confidunt opibus in regnum Dei introïre!

25 Facilius est camelum per foramen acûs transire, quàm divitem in regnum Dei introïre.

26 Illi verò amplius percellebantur, dicentes inter se, Et quis potest servari?

27 Intuitus autem eos Jesus dicit, Apud homines hoc fieri non potest, sed non apud Deum: nam omnia fieri possunt apud Deum.

28 Tunc Petrus cœpit dicere, Ecce, nos reliquimus omnia, et sequuti sumus te.

29 Respondens autem Jesus ait, Amen dico vobis, nullus est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut liberos, aut agros, meâ caussâ et evangelii,

30 Quin accipiat centuplicia nunc isto tempore, domos, et fratres, et sorores, et matres, et liberos, et agros, cum persecutionibus; et in seculo venturo vitam æternam.

31 Multi autem primi erunt ultimi, et ultimi primi.

32 ¶ Erant autem in viâ ascendentes Hierosolyma; et præibat eis Jesus: et expavescebant, et *eum* sequendo terrebantur. Ipse verò, assumptis rursum duodecim, illis cœpit dicere quæ sibi erant eventura,

33 *Dicens,* Ecce, ascendimus Hierosolyma; et Filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis; et condemnabunt eum morte, tradentque eum gentibus:

34 Et *ipsæ* illudent ei, et flagellabunt eum, et inspuent in eum, et trucidabunt eum: sed tertio die resurget.

35 ¶ Tunc accedunt ad eum Jacobus et Joannes, filii Zebedæi, dicentes, Magister, velimus ut quicquid petierimus præstes nobis.

36 Ipse verò dixit eis, Quid me vultis vobis præstare?

37 Illi autem dixerunt ei, Da nobis ut unus ad dextram tuam et alter ad sinistram tuam sedeamus in gloriâ tuâ.

38 Jesus autem dixit eis, Nescitis quid petatis. Potestis bibere poculum quod ego bibo; et baptismate quo ego baptizor, baptizari?

39 Ipsi verò dixerunt ei, Possumus. Jesus autem dixit eis, Poculum quidèm quod ego bibo, bibetis; et baptismate quo ego baptizor, baptizabimini:

40 Sed sedere ad dextram meam et ad sinistram meam, non est meum dare; sed *dabitur* quibus paratum est.

41 Et quum *hæc* audîssent *alii* decem, cœperunt indignari de Jacobo et Joanne.

42 Jesus autem quum eos advocâsset, dixit eis, Scitis eos qui censentur imperare gentibus dominari in eas; et earum magnates potestatem habere in eas.

43 Verùm non ita erit inter vos: sed quicunque voluerit fieri magnus inter vos, sit minister vester:

44 Et quicunque voluerit ex vobis fieri primus, sit omnium servus.

45 Nam et Filius hominis non venit ut sibi ministraretur, sed ut ministraret, et daret animam suam redemptionis pretium pro multis.

46 ¶ Tunc veniunt Hiericho: eoque egrediente ab Hiericho, ac discipulis ejus, et turbâ multâ, filius Timæi, Bartimæus cæcus, sedebat apud viam mendicans.

47 Et quum audîsset ipsum esse Jesum illum Nazarenum, cœpit clamare, et dicere, Fili Davidis Jesu, miserere mei!

48 Objurgabant autem eum multi ut sileret: ille verò multò magis clamabat, Fili Davidis, miserere mei!

49 Tunc Jesus, quum substitisset, jussit eum vocari. Vocant igitur cæcum, dicentes ei, Confide, surge; vocat te.

50 Ipse verò, abjecto pallio suo, quum surrexisset, venit ad Jesum.

51 Et respondens dixit ei Jesus, Quid vis tibi faciam? Cæcus autem ait ei, Rabboni, ut visum recipiam.

52 Jesus autem dixit ei, Abi, fides tua te servavit. Statim igitur recepit visum, et sequebatur Jesum in illo itinere.

CAP. XI.

QUUM autem appropinquarent Hierosolymis ad Bethphagen et Bethaniam, apud montem Olearum, misit duos e discipulis suis;

2 Et dicit eis, Abite in vicum qui vobis est ex adverso: et statim ut ingrediemini in eum, invenietis pullum ligatum, in quo nullus hominum sedit: solvite eum *et* adducite.

3 Quòd siquis vobis dixerit, Cur hoc facitis? dicite, Quoniam eo opus est Dominó: et eum statim huc mittet.

4 Abierunt igitur, et invenerunt pullum ligatum ad ostium foris in bivio; et solverunt eum.

5 Tunc quidam eorum qui illìc adstabant, dixerunt eis, Quid facitis qui solvitis pullum?

6 Ipsi verò dixerunt eis prout mandârat Jesus: et *illi* dimiserunt eos.

7 Adduxerunt igitur pullum ad Jesum, et injecerunt ei pallia sua, et insedit ei.

8 Multi verò pallia sua straverunt per viam: alii autem frondes cædebant ex arboribus, et sternebant in viam.

9 Et qui præibant, quique sequebantur, clamabant, dicentes, Hosanna, benedictus qui venit in nomine Domini!

10 Benedictum regnum patris nostri David, quòd venit in nomine Domini: Hosanna, *O qui es* in *cœlis* altissimis!

11 Et ingressus est Hierosolymam Dominus, et in templum: quumque circumspexisset omnia, et vespera jam hora esset, abiit ad Bethaniam cum illis duodecim.

12 Et postero die, quum exîssent Bethania, esuriit.

13 Quumque procul vidisset ficum habentem folia, venit *visurus* videlicet num inveniret aliquid in ea: et quum venisset ad eam, nihil invenit nisi folia, non enim erat tempus ficuum.

14 Tunc respondens Jesus dixit ficui, Ne ampliùs ex te in seculum quisquam fructum comedat. Et *hoc* audierunt discipuli ejus.

15 Veniunt igitur Hierosolymam. Et ingressus Jesus in templum, cœpit ejicere eos qui vendebant et emebant in templo; et mensas nummulariorum et cathedras vendentium columbas subvertit:

16 Nec sinebat ut quisquam deportaret vas per templum.

17 Et docebat, dicens eis, Nonne scriptum est, domum meam domum precationis vocatum iri ab omnibus gentibus? vos autem eam fecistis speluncam latronum.

18 Et *hoc* audierunt scribæ et primarii sacerdotes, et quærebant quomodo eum perderent: timebant enim eum, quià tota turba percellebatur super doctrinâ ipsius.

19 Quum verò vespera advenisset, egressus est Jesus extra urbem.

20 Et manè iter facientes prope ficum, viderunt eam exaruisse radicitùs.

21 Tunc recordatus Petrus dixit ei, Rabbi, ecce ficus illa cui imprecatus es exaruit.

22 Et respondens Jesus dixit eis, Habete fidem Dei.

23 Amen enim dico vobis, quicunque dixerit monti huic, Tolle te, projice te in mare; nec addubitaverit in corde suo, sed crediderit futura quæ dicit, fiet ei quicquid dixerit.

24 Propterea dico vobis, quæcunque precantes petitis, credite vos accepturos, et erunt vobis.

25 Et quum adstiteritis precantes, remittite, si quid habetis adversùs aliquem: ut et Pater ille vester qui in cœlis *est* remittat vobis offensas vestras.

26 Nam si vos non remiseritis, nec Pater ille vester qui in cœlis *est* remittet offensas vestras.

27 ¶ Tunc veniunt rursus Hierosolymam: et quum ipse ambularet in templo, veniunt ad eum primarii sacerdotes, et scribæ, et seniores,

28 Et dicunt ei, Quâ auctoritate ista facis? et quis tibi dedit auctoritatem istam, ut hæc facias?

29 Jesus autem respondens dixit eis, Interrogabo vos et ego rem quandam; respondete igitur mihi, et dicam vobis quâ auctoritate hæc faciam:

30 Baptisma Joannis, e cœlo erat, an ex hominibus? respondete mihi.

31 Ratiocinabantur autem apud se, dicentes, Si dixerimus, E cœlo, dicet, Quare ergo non credidistis ei?

32 Sed si dicamus, Ex hominibus, timemus populum: omnes enim sentiebant de Joanne eum verè prophetam fuisse.

33 Tunc respondentes dicunt Jesu, Nescimus. Et Jesus respondens dicit eis, Nec ego dicam vobis quâ auctoritate hæc faciam.

CAP. XII.

ET cœpit eis per parabolas dicere. Vineam plantavit quidam, et circumposuit sepem, et fodit lacum, et ædificavit turrim, et elocavit eam agricolis, ac peregre profectus est:

2 Misitque servum ad agricolas *suo* tempore, ut ab agricolis acciperet ex fructu vineæ.

3 Illi verò captum eum ceciderunt ac remiserunt inanem.

4 Et rursum misit ad eos alium servum; *et illi* huic quoque lapidato caput comminuerunt, et remiserunt dedecoratum.

5 Et rursum alium misit; et illum trucidârunt: multosque alios; hos quidem cædentes, illos verò trucidantes.

6 Quum ergo unum adhuc haberet
filium suum dilectum, misit etiam il-
lum ultimum ad eos, dicens, Revere-
buntur filium meum.
7 Illi verò agricolæ dixerunt inter
se, Iste est hæres; venite, trucide-
mus eum, et nostra erit hæreditas.
8 Et captum eum, trucidârunt, et
ejecerunt extra vineam.
9 Quid ergo faciet dominus vineæ?
Veniet et perdet agricolas, et dabit
vineam aliis.
10 Ne hanc quidèm scripturam le-
gistis, Quem lapidem reprobaverunt
ædificantes, is factus caput est an-
guli:
11 A Domino factum est istud, et
est mirabile in oculis nostris?
12 Studebant igitur eum prehen-
dere, sed timuerunt turbam; nôrant
enim eum adversùs ipsos illam para-
bolam dixisse: itaque omisso eo abie-
runt.
13 Et miserunt ad eum quosdam e
Pharisæis et Herodianis; ut eum irre-
tirent captum sermone.
14 Illi verò, quum venissent, di-
cunt ei, Præceptor, scimus te veracem
esse, neque curare quenquam; non
enim respicis ad personam hominum,
sed in veritate viam Dei doces: Licet
censum Cæsari dare, an non? demus,
an non demus?
15 Ipse verò, quum sciret eorum
hypocrisin, dixit eis, Quid me tenta-
tis? proferte mihi denarium, ut vi-
deam.
16 Illi verò protulerunt. Tunc
dicit eis, Cujus est imago ista et in-
scriptio? Illi verò dixerunt ei, Cæ-
saris.
17 Et respondens Jesus dixit eis,
Reddite quæ *sunt* Cæsaris Cæsari, et
quæ Dei *sunt* Deo. Et admirati sunt
super eo.
18 Tunc veniunt ad eum Sadducæi,
qui dicunt non esse resurrectionem;
et interrogârunt eum, dicentes,
19 Præceptor, Moses scripsit nobis,
ut si cujus frater mortuus sit, ac re-
liquerit uxorem, et filios non relique-
rit, accipiat ipsius frater uxorem ejus,
et excitet semen fratri suo.
20 Septem ergo fratres fuerunt: ac
primus accepit uxorem, et moriens
non reliquit semen.
21 Et secundus accepit eam, et
mortuus est, et ne ipse quidèm reli-
quit semen: et tertius itidem.
22 Et acceperunt eam septem
illi, neque reliquerunt semen:
ultima omnium mortua est et mu-
lier.
23 In resurrectione ergo, postquam
resurrexerint, cujus eorum erit ux-
or? nam septem habuerunt eam ux-
orem.
24 Tunc respondens Jesus dixit eis,
Nonne propterea erratis, quòd non
sciatis scripturas, neque potentiam
Dei?
25 Postquam enim á mortuis re-
surrexerint, neque uxores ducunt
neque nuptum dantur; sed sunt ut
angeli qui in cœlis *sunt*.
26 De mortuis verò, quòd suscitan-
di sint, non legistis in libro Mosis,
quomodo in rubo loquutus sit ei
Deus, dicens, Ego *sum* Deus Abra-
hami, et Deus Isaaci, et Deus Ja-
cobi?
27 Non est Deus *Deus* mortuorum,
sed Deus viventium: vos ergo mul-
tùm erratis.
28 Et quum accessisset quidam e
scribis, qui audierat eos disceptantes,
et sciebat eum bene illis respondisse,
interrogavit eum, *dicens*, Quod est
primum omnium mandatum?
29 Jesus autem respondit ei, Pri-
mum omnium mandatorum *est*, Audi,
Israel; Dominus Deus noster Deus
unus est.
30 Diliges igitur Dominum De-
um tuum ex toto corde tuo, et ex
totâ animâ tuâ, et ex totâ cogitatione
tuâ, et ex totis viribus tuis: hoc est
primum mandatum.
31 Et secundum *illi* simile, hoc *est*,
Diliges proximum tuum ut teipsum.
Majus istis aliud mandatum non
est.
32 Tunc dixit ei scriba ille, Bene,
præceptor, in veritate dixisti: nam
unus est Deus, nec alius est præter
eum:
33 Et diligere eum ex toto corde,
et ex totâ intelligentiâ, et ex totâ ani-
mâ, et ex totis viribus, ac diligere
proximum ut seipsum, plùs est quàm
omnia holocautomata et sacrificia.
34 Tum Jesus, quum vidisset eum
cordatè respondisse, dixit ei, Non
longè es a regno Dei. Et nemo am-
pliùs audebat eum interrogare.
35 Et respondens Jesus dicebat,
docens in templo, Quomodo di-
cunt scribæ Christum esse filium Da-
vidis?
36 Nam ipse David dixit per Spi-
ritum Sanctum, Dixit Dominus Do-
mino meo, Sede ad dextram meam,

usquedum posuero inimicos tuos sca-
bellum pedum tuorum.
37 Ipse ergo David dicit eum Do-
minum: unde igitur filius ejus est?
Et multa turba audiebat eum liben-
ter.
38 *Ipse* autem dicebat eis in doc-
trinâ suâ, Cavete a scribis, qui amant
stolati ambulare, et salutationes in
foris,
39 Primosque consessus in con-
ventibus, et primos accubitus in cœ-
nis;
40 Qui devorant domus viduarum,
et in speciem utuntur longis precibus:
isti auferent gravius judicium.
41 ¶ Et quum sedisset Jesus ex
adverso gazophylacii, spectabat quo-
modo turba immitteret æs in gazophy-
lacium: multi igitur divites injicie-
bant multa.
42 Et quum venisset quædam vi-
dua pauper, injecit minuta *æreola*
duo, quod est quadrans.
43 Tunc *ille*, quum advocâsset dis-
cipulos suos, dixit eis, Amen dico vo-
bis, vidua hæc pauper plus immisit
quam omnes *alii* qui miserunt *pecu-
niam* in gazophylacium:
44 Nam omnes ex eo quod ipsis re-
dundat immiserunt; hæc verò e pe-
nuriâ suâ immisit omnia quæ habebat,
totum *nempe* victum suum.

CAP. XIII.

QUUM autem egrederetur e tem-
plo, dixit ei quidam e discipulis
suis, Præceptor, vide quales lapides,
et qualia *ista sint* ædificia!
2 Tunc Jesus respondens dixit ei,
Vides ista magna ædificia? non re-
linquetur lapis super lapidem, qui
non dissolvatur.
3 Et quum sederet in monte Olea-
rum ex adverso templi, interrogârunt
eum privatim Petrus, et Jacobus, et
Joannes, et Andreas;
4 Dic nobis, quando hæc erunt?
et quod signum *erit* quando futu-
rum est ut hæc omnia finem ha-
beant?
5 Jesus autem eis respondens cœ-
pit dicere, Videte ne quis vos sedu-
cat;
6 Multi enim venient sub nomine
meo, dicentes, Ego sum *Christus*,
multosque seducent.
7 Quum autem audieritis bella et
rumores bellorum, ne turbamini; opor-
tet enim *ista* fieri: at nondum *erit*
finis.
8 Surget enim gens in gentem, et
regnum in regnum; eruntque terræ-
motus singulis locis, et erunt fames
ac turbæ:
9 Principia *erunt* dolorum *partûs*
ista. Sed cavete vos vobisipsis; tra-
dent enim vos in consessus et con-
ventus; cædemini; et coram præsi-
dibus ac regibus sistemini propter
me, *ut hoc sit* testimonio adversùs
eos.
10 Et apud omnes gentes oportet
primùm prædicari Evangelium.
11 Quum autem vos tradendo dux-
erint, ne antè soliciti estote quid dic-
turi sitis, neque meditamini: sed
quicquid datum fuerit vobis illo mo-
mento, id loquimini: non enim estis
vos qui loquimini, sed Spiritus Sanc-
tus.
12 Tradet autem frater fratrem ad
mortem, et pater filium: et insurgent
liberi adversùs parentes, et eos cura-
bunt morte mulctandos.
13 Et eritis odio omnibus propter
nomen meum: sed qui sustinuerit ad
finem usque, is servabitur.
14 Quum autem videritis abomi-
nationem illam vastatricem, quæ dic-
ta est a Daniele prophetâ, positam
ubi non oportet, (qui legit animadver-
tat), tunc qui *fuerint* in Judæâ fugi-
ant in montes:
15 Qui verò *fuerit* in solario, ne
descendat domum, nec ingrediatur
ut quicquam sumat e domo suâ:
16 Et qui fuerit in agro, ne re-
vertatur retrò, ut sumat pallium
suum.
17 Væ autem prægnantibus et lac-
tantibus per illos dies!
18 Orate verò ne fiat fuga vestra
hieme.
19 Erunt enim dies illi *talis* afflic-
tio, qualis non fuit a principio rerum
conditarum, quas condidit Deus, us-
que ad hoc tempus, neque fiet.
20 Et nisi Dominus decurtâsset
dies illos, omnis caro periret: sed
propter electos, quos elegit, decurta-
vit dies illos.
21 Tunc autem si quis dixerit, Ec-
ce, hìc Christus; vel, ecce illìc; ne
credite:
22 Surgent enim pseudochristi et
pseudoprophetæ, et edent signa ac
miracula, ad seducendum, si fieri pos-
sit, etiam electos.
23 Vos autem cavete: ecce, præ-
dixi vobis omnia.
24 Cæterùm per illos dies, post
afflictionem illam, sol obscurabi-

tur, nec dabit luna splendorem su-
um.
25 Et stellæ cœli excident, et po-
testates quæ in cœlis *sunt* concutien-
tur.
26 Et tunc videbunt Filium homi-
nis venientem in nubibus cum poten-
tiâ multâ et gloriâ.
27 *Ipse* verò tunc mittet angelos
suos, et suos electos coget a quatuor
ventis, ab extremo terræ usque ad ex-
tremum cœli.
28 A ficu verò discite parabolam:
Quum ramus ejus jam tener sit, et
germinat folia, nôstis propè esse æs-
tatem:
29 Ita et vos, quum hæc videritis
fieri, scitote *illum* propè esse, *et* ad
fores.
30 Amen dico vobis, nequaquam
præterierit hæc ætas, usquedum facta
sunt hæc omnia.
31 Cœlum et terra præteribunt;
sermones autem mei nequaquam præ-
teribunt.
32 Sed de die illo ac horâ nemo
scit, ne angeli quidèm qui in cœlo
sunt, neque ipse Filius, sed Pater.
33 Cavete, vigilate et orate; nesci-
tis enim quando tempus illud sit fu-
turum.
34 *Nam filius hominis ita est* ut
quispiam qui peregre abiens, relictâ
domo suâ, datâque servis suis potes-
tate, ac suo cuique opere, janitori
mandavit ut vigilaret.
35 Vigilate igitur; nescitis enim
quando dominus domûs veniet, ves-
pere, an mediâ nocte, an in gallicinio,
an manè:
36 Ne quum repentè venerit, inve-
niat vos dormientes.
37 Quæ autem dico vobis, omnibus
dico, Vigilate.

CAP. XIV.

ERAT autem pascha et azyma duo-
bus post diebus; et quærebant
primarii sacerdotes et scribæ quomo-
do eum dolo prehensum trucida-
rent.
2 Dicebant autem, Non in festo,
ne tumultus sit populi.
3 Quum autem *Jesus* esset apud
Bethaniam in domo Simonis leprosi,
accumbente eo, venerat mulier ha-
bens alabastrum unguenti nardi li-
quidæ multi pretii; et confracto ala-
bastro, effuderat ei in caput.
4 Quidam autem indignabantur
apud sese, et dicebant, Quorsum per-
ditio ista unguenti facta est?
5 Nam poterat hoc vænire am-
pliùs quàm trecentis denariis, et da-
ri pauperibus. Et fremebant in eam.
6 Jesus autem ait, Omittite eam:
quìd ei molestiam exhibetis? bonum
opus operata est erga me.
7 Semper enim pauperes habetis
vobiscum, et quandocunque volueri-
tis potestis eis benefacere; me verò
non semper habebitis.
8 Hæc quod potuit fecit: occupa-
vit enim ungere meum corpus ad fu-
nerationem.
9 Amen dico vobis, ubicunque præ-
dicatum fuerit evangelium hoc in to-
to mundo, etiam id quod ista fecit di-
cetur in memoriam ipsius.
10 Tunc Judas Iscariotes, unus ex
illis duodecim, abiit ad primarios sa-
cerdotes, ut eum ipsis proderet.
11 Illi verò, *eo* audito, gavisi sunt,
et polliciti sunt se pecuniam ei datu-
ros. Quærebat igitur quomodo op-
portunè eum proderet.
12 ¶ Primo autem die azymorum,
quando pascha mactabatur, dicunt ei
discipuli ipsius, Ubi vis ut profecti
paremus ut edas pascha?
13 Tunc mittit duos e discipulis
suis, et dicit eis, Abite in urbem, et
occurret vobis quidam portans am-
phoram aquæ; sequimini eum:
14 Et quòcunque introïerit, dicite
patrifamilias, Præceptor dicit, Ubi
est diversorium, ubi pascha cum dis-
cipulis meis edam?
15 Tunc ipse vobis monstrabit cœ-
naculum magnum stratum, paratum:
illìc parate nobis *pascha*.
16 Abierunt igitur discipuli ejus,
veneruntque in civitatem, et invene-
runt *omnia* prout dixerat eis: et pa-
raverunt pascha.
17 Et quum serum *diei* esset, venit
cum duodecim.
18 Quumque discubuissent, et ede-
rent, ait Jesus, Amen dico vobis,
unus ex vobis prodet me qui edit me-
cum.
19 Ipsi verò cœperunt contristari,
et ei dicere sigillatim, Num ego? et
alius, Num ego?
20 Ipse autem respondens dixit
eis, Unus ex duodecim qui *manum*
intingit mecum in catinum, *me pro-
det*.
21 Filius quidèm hominis abit prout
scriptum est de eo: sed væ homini
illi per quem Filius hominis proditur!
bonum erat homini illi si natus non
fuisset.

22 Et edentibus ipsis, quum ac-
cepisset Jesus panem, *et* benedixis-
set, fregit, deditque eis; et ait, Ac-
cipite, edite: hoc est corpus meum.
23 Et accepto poculo, quum gra-
tias egisset, dedit eis; et biberunt
ex eo omnes.
24 Et dixit eis, Hoc est sanguis
meus novi illius fœderis, qui pro mul-
tis effunditur.
25 Amen dico vobis, non bibam
ampliùs ex fructu vitis, usque ad di-
em illum quum ipsum bibam novum
in regno Dei.
26 Et quum hymnum cecinissent,
exierunt in montem Olearum.
27 Tunc dicit eis Jesus, Omnes
offendemini in me nocte istâ: nam
scriptum est, Percutiam pastorem, et
dispergentur oves:
28 Sed postquam suscitatus fuero,
præibo vobis in Galilæam.
29 Petrus autem dixit ei, Etiamsi
omnes offendantur, at non ego.
30 Tunc dixit ei Jesus, Amen dico
tibi, hodie nocte istâ, priusquam bis
gallus vocem miserit, ter abnegabis
me.
31 At ille multò magis dicebat, Si
me oportuerit commori tibi, haudqua-
quam te abnegabo. Itidem autem
etiam omnes dicebant.
32 ¶ Veniunt igitur in locum cu-
jus nomen *est* Gethsemane. Tunc di-
cit discipulis suis, Sedete hìc, usque-
dum precatus fuero.
33 Et assumit Petrum et Jacobum
et Joannem secum; cœpitque expa-
vescere, et gravissimè angi.
34 Et dixit eis, Undequaque tristis
est anima mea usque ad mortem:
manete hìc, et vigilate.
35 Progressusque paullulum, pro-
cidit in terram; et oravit ut, si fieri
possit, abiret ab ipso hora illa.
36 Dixitque, Abba, Pater, omnia
fieri abs te possunt; transfer a me
istud poculum: verùm non quid ego
velim, sed quid tu.
37 Tunc venit, et invenit eos dor-
mientes; dixitque Petro, Simon, dor-
mis? non potuisti unam horam vigi-
lare?
38 Vigilate et precamini, ne intro-
eätis in tentationem; spiritus quidèm
promptus *est*, sed caro infirma.
39 Et quum rursum abiisset, pre-
catus est, eundem sermonem loquu-
tus.
40 Reversus autem invenit eos rur-
sum dormientes; erant enim oculi
eorum gravati; neque sciebant quid
ei responderent.
41 Et venit tertiò, dicitque eis,
Dormite quod superest, et requies-
cite: sufficit, venit hora: ecce, tra-
ditur Filius hominis in manus pecca-
torum.
42 Surgite, eamus: ecce, qui pro-
dit me appropinquavit.
43 Et statim, adhuc eo loquente,
adest Judas, qui erat unus duodecim,
et cum eo turba multa cum gladiis et
fustibus, a primariis sacerdotibus, et
scribis, et senioribus.
44 Dederat autem eis iste, qui eum
tradebat, commune inter ipsos sig-
num, dicens, Quemcunque osculatus
fuero, is est; prehendite eum, et ab-
ducite tutò.
45 Quum igitur venisset, statim ac-
cedens ad eum, dixit ei, Rabbi, Rab-
bi; ac deosculatus est eum.
46 Illi vero injectis in eum mani-
bus prehenderunt eum.
47 Quidam autem ex iis qui ad-
stabant, stricto gladio percussit ser-
vum pontificis maximi, et abstulit ejus
auriculam.
48 Respondens autem Jesus dixit
eis, Ut adversùs latronem exîstis cum
gladiis et fustibus ad comprehenden-
dum me?
49 Quotidie eram apud vos in tem-
plo docens, nec prehendistis me: sed
oportet ut impleantur scripturæ.
50 Tunc relicto eo omnes fuge-
runt.
51 Quidam autem juvenis seque-
batur eum, amictus sindone super nu-
dum *corpus*, et prehenderunt eum
juvenes:
52 Ipse verò, derelictâ sindone, nu-
dus effugit ab illis.
53 ¶ Tunc abduxerunt Jesum ad
pontificem maximum; cum quo con-
venerunt omnes primarii sacerdotes,
et seniores, et scribæ.
54 Petrus autem e longinquo se-
quutus est eum, intrò usque in aulam
pontificis maximi; et considebat cum
ministris, et calefaciebat *sese* ad ig-
nem.
55 Primarii verò sacerdotes, et to-
tus consessus quærebant testimonium
adversùs Jesum, ut eum morte mulc-
tarent; nec inveniebant.
56 Nam multi falsum testimonium
dicebant adversùs eum, sed non erant
paria ipsorum testimonia.
57 Tunc quidam surrexerunt, et fal-
sa testati sunt adversùs eum, dicentes,

58 Nos audivimus eum dicentem,
Ego destruam templum hoc quod est
manibus factum, et intra triduum
absque manibus factum aliud ædificabo.
59 Sed ne sic quidem par erat testimonium eorum.
60 Tunc pontifex maximus, quum
assurrexisset in medium, interrogavit
Jesum, dicens, Non respondes quicquam? quid *illud est quod* isti adversùm te testificantur?
61 Ipse verò silebat, et nihil respondit. Rursum pontifex maximus
eum interrogavit, et dixit ei, *Tune*
es ille Christus, Filius illius Benedicti?
62 Jesus autem dixit, Ego sum:
et videbitis Filium hominis sedentem
ad dextram potentiæ *Dei*, et venientem cum nubibus cœli.
63 Pontifex maximus verò disruptis vestibus suis dixit, Quid adhuc nobis opus est testibus?
64 Audîstis blasphemiam: quid
vobis videtur? Illi verò omnes contra eum judicârunt, ipsum teneri mortis pœnâ.
65 Et cœperunt quidam inspuere
in eum, et obtegere faciem ejus, et
colaphos ei infligere, et dicere ei,
Vaticinare; ministri verò bacillorum
ictibus eum cædebant.
66 ¶ Quum verò Petrus esset in
aulâ inferiùs, venit quædam ex ancillis pontificis maximi:
67 Et quum vidisset Petrum se calefacientem, intuita in eum dixit, Et
tu cum Nazareno Jesu eras.
68 Ipse verò negavit, dicens, Non
novi *illum*, neque scio quid tu dicas.
Et exivit extrà in vestibulum, et gallus vocem emisit.
69 Tunc ancilla quum rursus vidisset eum, cœpit dicere iis qui adstabant, Hic est *unus* ex ipsis.
70 Ipse verò rursum negavit. Et
rursus paulò pòst qui adstabant dixerunt Petro, Verè ex ipsis es: etenim
Galilæus es, et locutio tua similis est.
71 Ipse autem cœpit exsecrari et
jurare, *dicens*, Non novi hominem istum quem dicitis.
72 Tunc secundò gallus vocem
emisit. Et recordatus est Petrus verborum quæ dixerat ei Jesus, Priusquam gallus vocem bis miserit, ter me
abnegabis. Et quum *se* proripuisset,
flevit.

CAP. XV.

STATIM autem, manè consilio inito, summi sacerdotes cum senioribus et scribis, totusque consessus,
vinctum Jesum abduxerunt, tradideruntque Pilato.
2 Et interrogavit eum Pilatus, *Tune*
es ille rex Judæorum? Ipse verò
respondens dixit ei, Tu dicis.
3 Et accusabant eum primarii sacerdotes de multis.
4 Pilatus autem rursus interrogavit eum, dicens, Non respondes
quicquam? ecce, quàm multa adversùs te testificantur.
5 Jesus autem nihil ampliùs respondit, adeo ut miraretur Pilatus.
6 Cæterùm singulis festis dimittebat eis unum ex vinctis, quemcunque
postulâssent.
7 Erat verò quidam, qui dicebatur
Barabbas, vinctus cum seditionis sociis, qui cædem per seditionem fecerant.
8 Et vociferans turba cœpit petere
ut faceret, prout semper ipsis fecerat.
9 Pilatus autem respondit eis, dicens, Vultis dimittam vobis regem illum Judæorum?
10 Noverat enim eum per invidiam
traditum fuisse a primariis sacerdotibus.
11 Primarii verò sacerdotes concitârunt turbam, ut potiùs Barabbam
ipsis dimitteret.
12 Tunc Pilatus respondens, rursum dixit eis, Quid ergo vultis faciam isto quem dicitis regem Judæorum?
13 Ipsi verò rursum clamaverunt,
Crucifige eum.
14 Pilatus autem dicebat eis,
Enimvero quid mali fecit? Illi autem ampliùs clamaverunt, Crucifige
eum.
15 Pilatus igitur volens turbæ satisfacere, dimisit eis Barabbam, et
Jesum flagellatum tradidit ut crucifigeretur.
16 Milites verò abduxerunt eum
intra aulam, id est, prætorium; et
convocaverunt totam cohortem.
17 Et induerunt eum purpurâ, et
circumposuerunt ei plexam coronam
spineam:
18 Et cœperunt eum salutare, *dicentes*, Ave, rex Judæorum.
19 Et verberabant ejus caput calamo, et inspuebant in eum, ac submissis genibus adorabant eum.
20 Quum autem illusissent ei, exuerunt eum purpurâ, et induerunt
eum suis ipsius vestimentis, eduxeruntque ut crucifigerent eum.

21 Præterea angariârunt prætereuntem quendam Simonem Cyrenæum, venientem rure, patrem Alexandri et Rufi, ut attolleret crucem ejus.

22 Duxeruntque eum in locum Golgotha; quod est, si interpreteris, Calvariæ locus.

23 Et dederunt ei bibendum myrrhatum vinum: ipso verò non sumpsit.

24 Quumque crucifixissent eum, partiti sunt vestimenta ejus, jactâ sorte super ea, quis quid tolleret.

25 Erat autem hora tertia quando crucifixerunt eum.

26 Eratque inscriptio criminis ipsius inscripta *his verbis,* REX ILLE IVDÆORVM.

27 Crucifixerunt etiam cum eo duos latrones; unum ad dextram, et alterum ad sinistram ejus.

28 Et impleta est scriptura quæ dicit, Et cum sceleratis numeratus est.

29 Qui verò præteribant conviciabantur ei, moventes capita sua, et dicentes, Vah, *tu* qui destruis templum, et triduo ædificas,

30 Serva teipsum, et descende e cruce.

31 Similiter autem et primarii sacerdotes illudentes, dicebant alii ad alios cum scribis, Alios servavit; seipsum servare non potest.

32 Christus ille rex Israëlis descendat nunc e cruce, ut videamus et credamus. Et qui crucifixi erant cum eo probris afficiebant eum.

33 Quum verò advenisset hora sexta, tenebræ factæ sunt super totam regionem usque ad horam nonam.

34 Et horâ nonâ clamavit Jesus voce magnâ, dicens, Eloï, Eloï, lamma sabachthani? quod est, siquis interpretetur, Deus mi, Deus mi, cur me deseruisti?

35 Et quidam adstantium, quum audissent, dicebant, Ecce, Eliam vocat.

36 Cucurrit autem quidam, et impletâ spongiâ aceto, et arundine circumpositâ, dedit ei potum, dicens, Sinite; videamus an veniat Elias ad eum detrahendum.

37 Jesu verò emissâ voce magnâ expiravit.

38 Et aulæum templi fissum est in duas partes, a summo usque ad imum.

39 Quum vidisset autem centurio, qui adstabat ipsi ex adverso, eum ita emisso clamore expirâsse, dixit, Verè homo iste Filius erat Dei.

40 Erant autem etiam et mulieres, e longinquo spectantes; inter quas erat Maria Magdalene, et Maria Jacobi parvi et Jose mater, et Salome:

41 Quæ etiam, quum esset in Galilæâ, sequutæ fuerant eum, et ministraverant ei: aliæque multæ quæ simul cum eo ascenderant Hierosolyma.

42 ¶ Quum autem serum *diei* jam esset, quoniam erat parasceve, hoc est, antesabbatum,

43 Veniens Josephus Arimathæensis, honoratus senator, qui et ipse expectabat regnum Dei, fidente animo introïit ad Pilatum, et petiit corpus Jesu.

44 Pilatus autem miratus est, si jam mortuus esset; et advocato centurione, interrogavit eum an jamdudum mortuus fuisset.

45 Et *re* cognitâ ex centurione, donavit corpus Josepho.

46 Is autem emit sindonem, et detractum eum involvit sindone, deposuitque in monumento quod erat excisum e petrâ; et advolvit saxum ad ostium monumenti.

47 Maria Magdalene verò et Maria *mater* Jose spectabant ubi poneretur.

CAP. XVI.

ET exacto intercedente sabbato, Maria Magdalene, et Maria Jacobi *mater*, et Salome, emerant aromata, ut venientes ungerent eum.

2 Et valde manè, primo die hebdomadis, veniunt ad monumentum, exorto sole;

3 Dicebantque inter sese, Quis devolvet nobis saxum ab ostio monumenti?

4 Intuitæ verò conspiciunt saxum esse devolutum: nam erat magnum valde.

5 Ingressæ igitur in monumentum, viderunt juvenem sedentem ad dextram amictum stolâ candidâ: et expaverunt.

6 Ipse verò dixit eis, Ne expavescite: Jesum quæritis, Nazarenum illum, qui fuit crucifixus; suscitatus est, non est hìc: ecce locus ubi posuerant eum.

7 Sed abite, dicite discipulis ejus et Petro, *ipsum* præire vobis in Gali-

D 2

læam: illìc eum videbitis, prout dixit
vobis.
8 Tunc digressæ citò, fugerunt a
monumento: tenebat enim eas tremor et stupor: neque cuiquam quicquam dicebant; timebant enim.
9 ¶ Quum autem resurrexisset Jesus, manè, primo die hebdomadis, apparuit primùm Mariæ Magdalenæ, ex quâ ejecerat septem dæmonia.
10 Illa profecta annunciavit iis qui cum ipso fuerant, lugentibus ac flentibus.
11 Illi verò quum audîssent eum vivere, et conspectum fuisse ab eâ, non crediderunt.
12 Postea autem duobus ex ipsis ambulantibus apparuit aliâ formâ, quum rus proficiscerentur.
13 Et illi abierunt, et annunciaverunt reliquis, *qui* ne illis quidèm crediderunt.
14 Postremò verò unà sedentibus ipsis undecim conspicuum sese præbuit, et exprobravit incredulitatem eorum, et cordis duritiem; eo quòd iis qui ipsum conspexerant suscitatum non credidissent.
15 Et dixit eis, Profecti in mundum universum, prædicate evangelium omni creaturæ.
16 Qui crediderit, et baptizatus fuerit, servabitur; qui verò non crediderit, condemnabitur.
17 Signa autem eos qui crediderint hæc consequentur: Per nomen meum dæmonia ejicient; linguis loquentur novis;
18 Serpentes tollent; et si quid lethale biberint, nequaquam nocebit eis; ægrotis manus imponent, et bene habebunt.
19 Dominus igitur, postquam loquutus fuisset eis, sursum receptus est in cœlum, et sedit ad dextram Dei.
20 Illi verò profecti prædicârunt ubique, Domino co-operante, et sermonem *eorum* confirmante per signa subsequentia.

EVANGELIUM *secundùm* LUCAM.

CAP. I.

QUONIAM multi aggressi sunt componere narrationem earum rerum, quarum plena fides nobis facta est,
2 Prout tradiderunt nobis qui a principio spectatores ipsi et ministri fuerunt sermonis:
3 Visum est mihi etiam, omnia altè *repetita* penitus assequuto, ordine *illâ* ad te scribere, præstantissime Theophile:
4 Ut agnoscas earum rerum veritatem, quas auditione accepisti.
5 FUIT diebus Herodis illius regis Judææ sacerdos quidam nomine Zacharias, ex classe Abiæ; uxor verò ipsius *erat* ex filiabus Aaron; et nomen ejus Elizabetha.
6 Erant autem justi ambo in conspectu Dei, incedentes in omnibus mandatis et constitutionibus Domini inculpatè.
7 Nec erat eis proles, eo quòd esset Elizabetha sterilis, et ambo provecti jam essent ætate.
8 Factum est autem, ut quum is sacerdotio fungeretur in ordine suæ classis ante Deum,
9 Secundùm ritum functionis sacerdotalis sortitus sit *munus* suffitûs faciendi, ingrediendo in templum Domini.
10 Tota verò multitudo populi foris precabatur tempore suffitûs.
11 Visus autem est ei angelus Domini, stans ad dextram altaris suffitûs.
12 Et Zacharias *eo* viso turbatus est, et timor incidit in eum.
13 Dixit autem ei angelus, Ne time, Zacharia: nam exaudita est deprecatio tua; uxorque tua Elizabetha gignet tibi filium, et vocabis nomen ejus Joannem.
14 Et *is* erit tibi gaudio et exsultationi; multique super ejus nativitate gaudebunt.
15 Erit enim magnus in conspectu Domini, et vinum siceramque non bibet; et Spiritu Sancto implebitur, etiam a ventre matris suæ:
16 Multosque filiorum Israelis convertet ad Dominum Deum ipsorum.
17 Nam ipse præcedet in conspectu ejus cum spiritu et virtute Eliæ, ut convertat corda patrum in filios, et rebelles ad prudentiam justorum; ut paret Domino populum instructum.
18 Tunc dixit Zacharias angelo,

Quo *argumento* istud noscam? ego
enim sum senex, et uxor mea pro-
vecta est ætate.
19 Et respondens angelus dixit ei,
Ego sum Gabriel, qui adsto in con-
spectu Dei; missusque sum ut te al-
loquar, et hæc tibi læta nunciem.
20 Et ecce, silebis, nec loqui pote-
ris, *ad eum* usque diem quo hæc
fiant: eò quòd non credidisti ser-
monibus meis, qui implebuntur tem-
pore suo.
21 Erat autem populus exspectans
Zachariam; et mirabantur quòd is
tardaret in templo.
22 *Ille* verò egressus non poterat
eis loqui: et agnoverunt eum visio-
nem vidisse in templo; nam ipse in-
nuebat eis, permansitque mutus.
23 Et factum est, ut impleti sunt
dies ministerii ipsius, abiit domum
suam.
24 Post illos autem dies concepit
Elizabetha uxor ejus, et occultavit se
menses quinque, dicens,
25 Nempe ita mihi fecit Dominus
diebus quibus *me* intuitus est, *ut* au-
ferret probrum illud meum inter ho-
mines.
26 ¶ Mense autem sexto missus
est angelus Gabriel a Deo, in ur-
bem Galilææ, cui nomen Nazare-
tha,
27 Ad virginem desponsam viro
cui nomen erat Josephus, ex domo
Davidis: nomen autem virginis *erat*
Maria.
28 Ingressus igitur angelus ad
eam, dixit, Ave, gratis dilecta: Do-
minus tecum *est*: benedicta tu inter
mulieres.
29 Illa verò quum *eum* vidisset,
perturbata est super ejus sermone,
et cogitabat qualis esset salutatio
ista.
30 Tunc dixit ei angelus, Ne time,
Maria; es enim in gratiâ apud
Deum.
31 Et ecce, concipies in utero, et
paries filium; et vocabis nomen ejus
JESUM.
32 Hic erit magnus, et Filius Al-
tissimi vocabitur; dabitque ei Domi-
nus sedem Davidis patris ipsius:
33 Regnabitque in domo Jacobi in
æternum; et regni ejus non erit
finis.
34 Dixit autem Maria ad angelum,
Quomodo erit istud, quandoquidem
virum non novi?
35 Et respondens angelus dixit ei,
Spiritus Sanctus superveniet in te, et
virtus Altissimi inumbrabit te: prop-
terea *id* etiam quod nascetur ex te
sanctum, vocabitur Filius Dei.
36 Et ecce, Elizabetha cognata
tua, et ipsa concepit filium in senec-
tute suâ; et hic mensis est sextus ipsi,
quæ vocabatur sterilis.
37 Quia apud Deum non erit ul-
lum verbum quod fieri non possit.
38 Dixit autem Maria, Ecce an-
cilla Domini; fiat mihi secundùm
verbum tuum. Et abiit ab eâ an-
gelus.
39 ¶ Surgens verò Maria per eos
dies, profecta est in montanam *re-
gionem* cum festinatione, in urbem
Judæ;
40 Et ingressa est domum Zacha-
riæ, et salutavit Elizabetham.
41 Et factum est, ut audivit Eli-
zabetha salutationem Mariæ, subsi-
liit fœtus in utero ejus; et repleta est
Spiritu Sancto Elizabetha,
42 Exclamavitque voce magnâ, et
dixit, Benedicta tu inter mulieres,
quia benedictus fructus uteri tui.
43 Et unde hoc mihi, ut veniat
mater Domini mei ad me?
44 Ecce enim, ut exstitit vox sa-
lutationis tuæ in auribus meis, sub-
siliit fœtus exsultans in utero meo.
45 Et beata *est* quæ credidit: nam
perficientur ea quæ dicta sunt ei a
Domino.
46 Tunc ait Maria, Magnificat ani-
ma mea Dominum,
47 Et exsultat spiritus meus super
Deo servatore meo:
48 Quia respexit humilem ancillam
suam: ecce enim, ex hoc *tempore*
beatam me prædicabunt omnes æta-
tes;
49 Quia magnificè mecum egit po-
tens ille, cujus sanctum *est* nomen;
50 Et cujus misericordia in om-
nes ætates *parata est* timentibus ip-
sum.
51 Forte facinus fecit brachio suo:
dissipavit superbos cogitatione cor-
dis ipsorum:
52 Detraxit potentes e thronis, et
extulit humiles:
53 Famelicos implevit bonis, et di-
vites ablegavit inanes.
54 Suscepit Israelem puerum su-
um, ut memor esset misericordiæ;
55 Prout loquutus est patribus
nostris, *nimirum* Abrahamo, et semi-
ni ejus, in æternum.
56 Mansit autem Maria cum illâ

quasi menses tres, et *postea* revertit
domum suam.
57 ¶ Elizabethæ verò completum
est tempus ad pariendum; et peperit
filium.
58 Et audierunt accolæ et cognati
ejus, Dominum magnificâ misericor-
diâ suâ usum esse erga eam; et ei
gratulabantur.
59 Et factum est, ut die octavo ve-
nerint ad circumcidendum pueru-
lum: vocabant autem eum ex nomine
patris ipsius, Zachariam.
60 Sed respondens mater ejus ait,
Nequaquam, sed vocabitur Joan-
nes.
61 Et dixerunt ad eam, Nemo est
in cognatione tuâ qui vocetur isto no-
mine.
62 Innuebant autem patri ejus
quid vellet eum vocari:
63 Isque postulatâ tabellâ scripsit,
dicens, Joannes est nomen ejus. Et
mirati sunt omnes.
64 Apertum est autem os ejus illi-
co, et lingua ejus; et loquebatur be-
nedicens Deo.
65 Ortus est igitur timor omnibus
accolis eorum: et in totâ montanâ re-
gione Judææ divulgata sunt omnia
verba ista.
66 Et omnes qui audierunt repo-
suerunt *ea* in corde suo, dicentes,
Quisnam puerulus hic erit? Manus
autem Domini erat cum eo.
67 Et Zacharias pater ejus reple-
tus est Spiritu Sancto, prophetavit-
que, dicens,
68 Benedictus Dominus Deus Is-
raelis; quòd inviserit et redemerit
populum suum,
69 Et erexerit cornu salutis nobis
in domo Davidis pueri sui:
70 Prout loquutus est per os sanc-
torum, qui a seculo fuerunt, prophe-
tarum suorum:
71 *Fore ut nos* servaret ex inimicis
nostris, et e manu omnium qui oderunt
nos;
72 Ut uteretur misericordiâ erga
patres nostros, ac memor esset fœde-
ris sui sancti;
73 Et jurisjurandi quod juravit
Abrahamo patri nostro, *nimirum se*
daturum nobis,
74 Ut sine metu, e manu inimico-
rum nostrorum liberati, serviamus
ipsi,
75 Cum sanctitate et justitiâ, in ip-
sius conspectu, cunctis vitæ nostræ
diebus.
76 Tu verò, puerule, Propheta
Altissimi vocaberis: præibis enim
ante faciem Domini, ut pares vias
ejus;
77 Et des cognitionem salutis po-
pulo ejus, per remissionem peccato-
rum ipsorum,
78 Ex intimâ misericordiâ Dei
nostri; quâ invisit nos is qui prodit
ex alto;
79 Ut appareat iis qui in tenebris
et umbrâ mortis positi sunt, ad diri-
gendos pedes nostros in viam pacis.
80 Ipse autem puerulus crescebat,
corroborabatur Spiritu; fuitque in de-
sertis ad eum usque diem quo se os-
tenderet apud Israelem.

CAP. II.

FACTUM est autem diebus illis,
ut prodierit edictum a Cæsare
Augusto, ut describeretur totus terra-
rum orbis.
2 (Hæc descriptio prima facta est
præsidente Syriæ Cyrenio.)
3 Ibant igitur omnes ut describe-
rentur, in suam quisque urbem.
4 Ascendit autem etiam Josephus
a Galilæâ, ex urbe Nazarethâ, in Ju-
dæam, in urbem Davidis, quæ voca-
tur Bethlehema; propterea quòd erat
ex domo et familiâ Davidis:
5 Ut describeretur cum Mariâ de-
sponsâ sibi uxore, quæ erat præ-
gnans.
6 Factum est autem quum essent
illìc, ut explerentur dies ad parien-
dum.
7 Peperit igitur filium suum pri-
mogenitum, et fasciis eum involvit,
reclinavitque eum in præsepi; eò
quòd non erat eis locus in diversorio.
8 Erant autem pastores in eâdem
regione excubantes, et agentes vigi-
lias noctis super gregem suum.
9 Et ecce, angelus Domini super-
venit ipsis, et gloria Domini cir-
cumfulsit eos, et timuerunt timore
magno.
10 Tunc dixit eis angelus, Ne ti-
mete; ecce enim evangelizo vobis
gaudium magnum, quod erit toti po-
pulo:
11 *Nempe*, natum esse vobis ho-
die Servatorem, qui est Christus Do-
minus, in urbe Davidis.
12 Hoc autem vobis signum *erit*:
invenietis infantem fasciis involutum,
jacentem in præsepi.
13 Et repentè adfuit cum ange-
lo multitudo exercituum cœlestium
laudantium Deum, et dicentium,

14 Gloria in *cœlis* altissimis Deo, et in terrâ pax, in homines benevolentia.

15 Et factum est, ut discesserunt ab eis angeli in cœlum, tunc pastores illi dicerent alii ad alios, Eamus sanè Bethlehemam usque, et videamus factum istud quod Dominus notum fecit nobis.

16 Venerunt igitur festinantes, et invenerunt Mariam, et Josephum, et infantem jacentem in præsepi.

17 *Eo* autem visò, divulgaverunt *id* quod dictum fuerat ipsis de puerulo illo.

18 Et omnes qui audierunt mirati sunt ea, quæ ipsis dicta fuerant a pastoribus illis.

19 Maria verò ista omnia conservabat, conferens *ea* in corde suo.

20 Reversi sunt autem pastores glorificantes et laudantes Deum super omnibus, quæ audierant et viderant, prout ipsis dictum fuerat.

21 ¶ Et quum advenisset dies octavus ad circumcidendum puerulum, vocatum est nomen ejus JESUS, quod vocatum fuerat ab angelo priusquam ipse in utero conciperetur.

22 ¶ Et quum impleti fuissent dies purgationis Mariæ, secundùm legem Mosis, adduxerunt eum Hierosolymam, ut sisterent eum Domino;

23 (Prout scriptum est in lege Domini, Omnis masculus primogenitus sanctus Domino erit;)

24 Et ut darent oblationem secundùm *id* quod dictum est in lege Domini, Par turturum, aut duos pullos columbarum.

25 Et ecce, quidam erat Hierosolymis, cui nomen Simeon: *eratque* homo iste justus ac religiosus, expectans consolationem Israel; et Spiritus Sanctus erat super eum.

26 Fueratque ipsi divinitùs nunciatum a Spiritu Sancto, *ipsum* non visurum mortem priusquam vidisset Christum illum Domini.

27 Is igitur venit impulsore Spiritu in templum. Et quum introducerent puerulum Jesum parentes, ut ejus caussâ facerent quod ex lege consuetum erat;

28 Tunc ipse recepit eum in ulnas suas, et benedixit Deo, et dixit,

29 Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundùm verbum tuum, cum pace;

30 Quia viderunt oculi mei salutem tuam,

31 Quam parâsti in oculis omnium populorum;

32 Lumen retegendum gentibus, et gloriam populi tui Israelis.

33 Josephus autem et mater ejus mirabantur super iis quæ dicebantur de eo.

34 Et benedixit eis Simeon, dixitque Mariæ matri ejus, Ecce, positus est iste in casum et resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicatur;

35 (Quin et tuam ipsius animam trajiciet gladius) ut retegantur ex multis cordibus cogitationes.

36 Erat etiam *quædam* Anna prophetissa, filia Phanuelis, ex tribu Aseris, provecta in multam ætatem, postquam vixisset cum viro annos septem a virginitate suâ:

37 Et *quum esset* vidua quasi annorum octoginta quatuor, non abscedebat a templo, jejuniis ac deprecationibus serviens *Deum* noctem ac diem.

38 Hæc igitur eo ipso momento quum supervenisset, vicissim palam agnoscebat Dominum, et loquebatur de eo omnibus qui redemptionem expectabant Hierosolymis.

39 At *illi* ut perfecerunt omnia secundùm legem Domini, reversi sunt in Galilæam, in urbem suam Nazaretham:

40 ¶ Puerulus autem crescebat, et corroborabatur Spiritu, implebaturque sapientiâ, et Dei gratia erat super eum.

41 Ibant verò parentes ejus quotannis Hierosolymam in festo Paschæ.

42 Quum igitur factus esset annorum duodecim, ipsique ascendissent Hierosolymam secundùm morem illius festi,

43 Et peregissent illius dies, quum revertentibus ipsis, remansit puer Jesus Hierosolymis; et *hoc* nescivit Josephus, nec mater ejus.

44 Existimantes autem eum esse in comitatu, ierunt viam *unius* diei, et requirebant eum inter cognatos et inter notos.

45 Et quum eum non invenissent, reversi sunt Hierosolymam, quærentes eum.

46 Et factum est, triduo pòst ut invenirent eum in templo, sedentem in medio doctorum, et audientem eos, et eos interrogantem.

47 Percellebantur autem omnes

qui eum audiebant, super intelligen-
tiâ et responsis eju .
48 Et eo viso facti fuerunt *parentes*
ejus attoniti: et dixit ad eum mater
ipsius, Fili, cur ita fecisti nobis? ec-
ce, pater tuus et ego anxii quærebamus te.
49 Tunc dixit ad eos, Quid est
quòd quærebatis me? *an* nesciebatis
oportere me in iis esse quæ Patris
mei sunt?
50 Sed ipsi non intellexerunt verba,
quæ ipsis fuerat loquutus.
51 Descendit autem cum eis, venitque
Nazaretham, et erat eis subjectus:
et mater ejus conservabat
verba hæc omnia in corde suo.
52 Jesus verò proficiebat sapientiâ
et staturâ, ac gratiâ apud Deum
et homines.

CAP. III.

ANNO autem decimoquinto imperii
Tiberii Cæsaris, Pontio
Pilato procurante Judæam, tetrarchâ
Galilææ Herode, Philippo autem ipsius
fratre tetrarchâ Iturææ et Trachonitidis
regionis, et Lysaniâ Abilenes
tetrarchâ,
2 Sub pontificibus maximis Anna
et Caiapha, factum est verbum Domini
ad Joannem Zachariæ filium in
deserto.
3 Venit igitur in omnem regionem
circumjacentem Jordani prædicans
baptismum resipiscentiæ ad remissionem
peccatorum:
4 Ut scriptum est in libro sermonum
Esaiæ prophetæ, dicentis, Vox
clamantis in deserto, Parate viam
Domini, complanate semitas ejus.
5 Omnis vallis implebitur, et omnis
mons et collis deprimetur: et
quæ curva sunt fient *via* recta, et
asperæ viæ *fient* planæ.
6 Videbitque omnis caro salutem
Dei.
7 Dicebat igitur turbæ venienti ut
baptizaretur ab ipso, Progenies viperarum,
quis præmonstravit vobis ut
fugeretis a futurâ irâ?
8 Ferte igitur fructus convenientes
resipiscentiæ: et ne cœperitis dicere
apud vos ipsos, Patrem habemus
Abrahamum: dico enim vobis, posse
Deum etiam ex lapidibus istis excitare
liberos Abrahamo.
9 Jam verò etiam securis ad radicem
arborum posita est: omnis ergo
arbor non ferens fructum bonum exciditur,
et in ignem abjicitur.
10 Et interrogavit eum turba, dicens,
Quid igitur faciemus?
11 Respondens autem dixit eis.
Qui habet duas tunicas, impertiat non
habenti; et qui habet escas, similiter
faciat.
12 Venerunt autem et publicani ut
baptizarentur; et dixerunt ei, Magister,
quid faciemus?
13 Ipse verò dixit eis, Nihil ampliùs
quàm quod constitutum est vobis
exigite.
14 Interrogârunt autem eum etiam
milites, dicentes, Et nos quid faciemus?
Et ait eis, Neminem concutite,
neque dolo opprimite; et contenti
estote stipendiis vestris.
15 Expectante autem populo, et
cogitantibus omnibus in cordibus suis
de Joanne, numnam ipse esset Christus
ille,
16 Respondit Joannes, dicens omnibus,
Ego quidèm baptizo vos aquâ:
sed venit qui validior me est, cujus
non sum dignus qui solvam corrigiam
solearum: ipse vos baptizabit Spiritu
Sancto et igni.
17 Cujus ventilabrum in manu ipsius;
et qui perpurgabit aream suam,
et coget triticum in horreum suum,
paleam autem exuret igni inexstinguibili.
18 Multa igitur etiam alia exhortans
evangelizabat populo.
19 Herodes autem tetrarcha, quum
argueretur ab eo de Herodiade uxore
Philippi fratris ejus, deque omnibus
sceleribus quæ ipse patrârat,
20 Adjecit et hoc supra omnia,
quòd inclusit Joannem in carcere.
21 ¶ Factum est autem quum baptizaretur
omnis populus, et Jesus
baptizatus esset, et oraret, ut aperiretur
cœlum;
22 Ac descenderet Spiritus Sanctus
corporeâ specie, tanquam columba,
supra eum; et vox de cœlo exsisteret,
dicens, Tu es Filius ille meus dilectus,
in te acquiesco.
23 Ipse autem Jesus incipiebat esse
quasi annorum triginta, filius (ut existimabatur)
Josephi *filii* Heli,
24 *Filii* Matthati, *filii* Levi, *filii*
Melchi, *filii* Jannæ, *filii* Josephi,
25 *Filii* Mattathiæ, *filii* Amosi, *filii*
Naümi, *filii* Esli, *filii* Naggæ,
26 *Filii* Maathi, *filii* Mattathiæ,
filii Semei, *filii* Josephi, *filii* Judæ,
27 *Filii* Joannæ, *filii* Rhesæ, *filii*
Zorobabelis, *filii* Salathielis, *filii*
Neri,

28 *Filii* Melchi, *filii* Addi, *filii* Co-
sami, *filii* Elmodami, *filii* Eris,
29 *Filii* Jose, *filii* Eliezeris, *filii*
Jorimi, *filii* Matthati, *filii* Levi,
30 *Filii* Simeonis, *filii* Judæ, *filii*
Josephi, *filii* Jonami, *filii* Eliacimi,
31 *Filii* Meleæ, *filii* Mainani, *fi-
lii* Mattathæ, *filii* Nathanis, *filii* Da-
vidis,
32 *Filii* Jessæ, *filii* Obedis, *filii*
Boosi, *filii* Salmonis, *filii* Naasso-
nis,
33 *Filii* Aminadabi, *filii* Arami,
filii Esromi, *filii* Pharesi, *filii* Ju-
dæ,
34 *Filii* Jacobi, *filii* Isaaci, *filii*
Abrahami, *filii* Tharæ, *filii* Nachoris,
35 *Filii* Saruchi, *filii* Ragavi, *filii*
Phaleci, *filii* Heberis, *filii* Salæ,
36 *Filii* Arphaxadi, *filii* Semi, *filii*
Noæ, *filii* Lamechi,
37 *Filii* Mathusalæ, *filii* Henochi,
filii Jaredis, *filii* Mahalaleelis, *filii*
Cainani,
38 *Filii* Henosi, *filii* Sethi, *filii*
Adami, qui fuit Dei.

CAP. IV.

JESUS autem plenus Spiritu Sanc-
to revertit a Jordane, et actus est
ab *eodem* Spiritu in desertum,
2 Dies quadraginta tentante *eum*
diabolo: neque comedit quicquam
per illos dies; sed iis finitis postea
esuriit.
3 Tum dixit ei diabolus, Si Filius
es Dei, dic illi lapidi ut fiat panis.
4 Et respondit ei Jesus, dicens,
Scriptum est, Non pane solo vivet
homo, sed quovis verbo Dei.
5 Tunc quum subduxisset eum
diabolus in montem sublimem, os-
tendit ei omnia regna terræ puncto
temporis.
6 Et ait ei diabolus, Tibi dabo po-
testatem hanc universam, et gloriam
illorum *regnorum:* nam mihi tra-
dita est; et cuicunque voluero do
eam.
7 Itaque si tu adoraveris me, erunt
tua omnia.
8 Respondens autem Jesus dixit
ei, Abscede a me, Satana; scriptum
est enim, Adorabis Dominum Deum
tuum, et ei soli servies.
9 Tum duxit eum Hierosolymam,
et eum statuit supra pinnas templi, et
dixit ei, Si tu Filius Dei es, dejice te-
ipsum hinc deorsum;
10 Scriptum est enim, Angelis suis
mandabit de te, ut custodiant te;
11 Et in manus tollent te, ne-
quando offendas ad lapidem pedem
tuum.
12 Respondens autem Jesus dixit
ei, Dictum est, Non tentabis Domi-
num Deum tuum.
13 Et finitâ omni tentatione, dia-
bolus abscessit ab eo ad tempus.
14 ¶ Reversus est autem Jesus
cum virtute Spiritûs in Galilæam:
et fama de eo exiit in totam circum-
jacentem regionem.
15 Et ipse docebat in synagogis
eorum, omnibus ipsum glorificanti-
bus.
16 Venit igitur Nazaretham, ubi fu-
erat nutritus: et intravit, ut consue-
verat, die sabbati in synagogam; et
surrexit ut legeret.
17 Tunc datus est ei liber Esaiæ
prophetæ: quumque explicuisset li-
brum, invenit locum *in* quo scriptum
erat,
18 Spiritus Domini super me, prop-
terea quòd unxit me; ut evangeli-
zem pauperibus misit me, ut medear
contritis corde, ut prædicem captivis
dimissionem, et cæcis visûs recupera-
tionem, ut confractos emittam in li-
bertatem;
19 Ut prædicem annum Domini
acceptum.
20 Et complicatum librum quum
reddidisset ministro, sedit; et omni-
um in synagogâ oculi erant intenti in
eum.
21 Cœpit autem eis dicere, Certè
hodie impleta est hæc scriptura audi-
entibus vobis.
22 Et omnes testimonium ei da-
bant, ac mirabantur super sermoni-
bus *plenis* gratiâ procedentibus ex
ore ipsius, dicebantque, Nonne iste
est filius ille Josephi?
23 Et dixit ad eos, Omnino dice-
tis mihi hoc proverbium, Medice,
cura teipsum: quæcunque audivi-
mus facta fuisse in urbe Caper-
naumo, fac etiam hìc in patriâ tuâ.
24 Dixit autem, Amen dico vobis,
nemo propheta acceptus est in patriâ
suâ.
25 Sed in veritate dico vobis, mul-
tæ viduæ erant diebus Eliæ in Is-
raele, quando clausum fuit cœlum ad
tres annos et sex menses, *adeò* ut
fuerit fames magna per totam regio-
nem;
26 Et ad nullam illarum missus est
Elias, sed Sareptam *urbem* Sidoniæ,
ad mulierem viduam.
27 Et multi leprosi erant in Israele

D 3

sub Elisæo prophetâ: et nullus
eorum purgatus est, sed Naamanus
Syrus.
28 Tum repleti sunt omnes ex-
candescentiâ in synagogâ, hæc audi-
entes.
29 Et quum surrexissent, ejecerunt
eum extra urbem, et duxerunt eum
usque ad supercilium montis, super
quem urbs ipsorum erat ædificata, ut
præcipitarent eum.
30 Ipse verò, quum transîsset per
medios ipsos, profectus est.
31 Et descendit Capernaumum, ur-
bem Galilææ, ibique docebat eos sab-
batis.
32 Et percellebantur super doctri-
nâ ejus: erat enim sermo ipsius cum
auctoritate.
33 Erat autem in synagogâ qui-
dam habens spiritum dæmoniacum
impurum, qui exclamavit voce mag-
nâ,
34 Dicens, Ah, quid nobis tecum,
Jesu Nazarene? venisti ut perderes
nos? novi te quis sis; *nimirum* Sanc-
tus ille Dei.
35 Et objurgavit eum Jesus, dicens,
Obmutesce, et exi ex eo. Tunc dæ-
monium, projecto illo in medium,
exiit ex eo, nihilque ei nocuit.
36 Et obortus est pavor in omni-
bus; et colloquebantur alii cum aliis,
dicentes, Quid hoc rei est, quòd cum
auctoritate ac potestate imperat im-
puris spiritibus, et exeunt?
37 Et dimanavit rumor de eo in
omnem locum circumjacentis regio-
nis.
38 Quum surrexisset autem Jesus e
synagogâ, introïvit domum Simonis.
Socrus verò Simonis detinebatur fe-
bri magnâ: et rogaverunt eum pro
illâ.
39 Tunc *ipse* adstans supra eam,
objurgavit febrim; et *febris* eum di-
misit: *illa* verò, quum illico surrex-
isset, ministravit eis.
40 Occidente autem sole, omnes
qui habebant ægrotantes morbis va-
riis, ducebant ipsos ad eum: ille ve-
rò unicuique ipsorum impositis mani-
bus, sanavit eos.
41 Exibant autem etiam dæmonia
ex multis, clamantia ac dicentia,
Certè tu es Christus ille, Filius ille
Dei. Sed *ipse* objurgans non sine-
bat ea loqui, quòd scirent ipsum esse
Christum illum.
42 Orto autem die egressus pro-
fectus est in desertum locum; et
turba, quærebat eum, veneruntque
usque ad ipsum, et retinebant eum,
ne ab ipsis discederet.
43 Ille verò dixit eis, Certè etiam
aliis urbibus oportet me evangeli-
zare regnum Dei: nam ad hoc mis-
sus sum.
44 Et prædicabat in synagogis Ga-
lilææ.

CAP. V.

FACTUM est autem quum turba
immineret ei, audiendi verbi Dei
caussâ, ipse stabat apud lacum Gene-
saret;
2 Viditque duo navigia quæ ad
lacum erant; piscatores verò quum
ex iis descendissent, abluebant retia.
3 Ingressus autem in unum isto-
rum navigiorum, quod erat Simonis,
rogavit eum ut a terrâ proveheret
paululum: quumque consedisset, do-
cebat turbam ex navigio.
4 Ut cessavit autem loqui, dixit ad
Simonem, Provehito in altum, et di-
mittite retia vestra ad capturam.
5 Tum respondens Simon ait ei,
Magister, quum per totam noctem
nos fatigaverimus, nihil cœpimus; ta-
men ex tuo jussu demittam rete.
6 Et quum hoc fecissent, con-
cluserunt piscium multitudinem mag-
nam: dirumpebatur autem rete eo-
rum.
7 Et innuerunt sociis qui *erant* in
altero navigio, ut venirent, et sibi
opitularentur. Venerunt igitur, et
impleverunt ambas naves, ita ut penè
mergerentur.
8 Quum autem *hæc* vidisset Simon
Petrus, accidit ad genua Jesu, dicens,
Discede a me, nam homo peccator
sum, Domine.
9 Pavor enim occupârat eum, et
omnes qui cum eo *erant*, super cap-
tura piscium, quam comprehende-
rant:
10 Similiter autem et Jacobum et
Joannem filios Zebedæi, qui erant so-
cii Simoni. Tunc ait ad Simonem Je-
sus, Ne metue; ab hoc *tempore* vivos
capies homines.
11 *Illi* autem quum subduxissent
in terram navigia, relictis omnibus, se-
quuti sunt eum.
12 ¶ Et ecce, factum est, ut quum
esset in quâdam urbe, tum *adveniret*
quidam plenus leprâ, ac viso Jesu,
procidens in faciem, rogaret eum, di-
cens, Domine, si velis, potes me pur-
gare.
13 *Jesus* autem, extensâ manu, teti-

git eum, dicens, Volo, purgator. Et statim lepra abiit ab eo.
14 Ipse verò præcipit ei, ut nulli *hoc* diceret: sed profectus, *inquit*, ostende teipsum sacerdoti, et offer pro purificatione tui, prout præcepit Moses, *ut hoc sit* eis testimonio.
15 Dimanabant autem eò magis sermones de eo: et conveniebat turba multa ut audirent, et per eum sanarentur a morbis suis.
16 Ipse autem secedens erat in desertis, et precabatur.
17 ¶ Et factum est quodam die, quum ipse doceret, sederentque Pharisæi ac legis doctores, qui venerant ex omnibus vicis Galilææ, et Judææ, et Hierosolymis; et virtus Domini adesset ei ad sanandum illos;
18 Tunc, ecce, *advenerunt* quidam ferentes in lecto hominem qui erat paralyticus; et studebant eum inferre, et ponere in ipsius conspectu.
19 Et quum non invenissent quâ ipsum inferrent propter turbam, ascenderunt in solarium, et, perfosso testaceo pavimento, dimiserunt eum cum lectulo in medium, ante Jesum:
20 Qui, fide eorum visâ, dixit, Heus tu, remissa sunt tibi peccata tua.
21 Tunc cœperunt ratiocinari scribæ et Pharisæi, dicentes, Quis est iste qui loquitur blasphemias? quis potest remittere peccata nisi solus Deus?
22 Jesus autem quum nôsset eorum ratiocinationes, respondens, dixit eis, Quid ratiocinamini in cordibus vestris?
23 Utrum est facilius? dicere, Remissa sunt tibi peccata; aut dicere, Surge et ambula?
24 Ut autem sciatis Filium hominis potestatem habere in terrâ remittendi peccata, (ait paralytico) Tibi dico, Surge, et sublato *in humeros* lectulo tuo, abi domum tuam.
25 *Is* autem illico quum surrexisset in eorum conspectu, sublato *in humeros eo* in quo jacuerat, abiit domum suam, glorificans Deum.
26 Et stupor cepit omnes, et glorificabant Deum: et repleti sunt timore, dicentes, Certè vidimus inopinata hodie.
27 ¶ Post hæc verò exiit, et conspexit publicanum nomine Levi, sedentem ad telonium, et dixit ei, Sequere me.
28 Et *ille*, relictis omnibus, surrexit, et sequutus est eum.
29 Et fecit ei Levi epulum magnum domi suæ: eratque turba multa publicanorum, et aliorum qui cum ipsis accumbebant.
30 Obmurmurabant autem eis scribæ ac Pharisæi, dicentes ad discipulos ejus, Quare cum publicanis et peccatoribus editis et bibitis?
31 Et respondens Jesus dixit eis, Non opus est iis, qui sani sunt, medico, sed iis qui malè *se* habent.
32 Non veni vocatum justos, sed peccatores ad resipiscentiam.
33 Ipsi verò dixerunt ei, Quare discipuli Joannis jejunant crebrò, et deprecationes faciunt, similiter et *discipuli* Pharisæorum; tui verò edunt et bibunt?
34 Ipse autem dixit eis, Num potestis facere ut filii thalami, quo *tempore* cum ipsis est sponsus, jejunent?
35 Venient autem dies, quum tolletur ab eis sponsus, tunc jejunabunt illis diebus.
36 Dicebat autem eis etiam parabolam, Nemo panniculum novi vestimenti indit in vestimentum vetus: alioqui et illud novum findit *vetus*, et veteri non convenit panniculus *sumptus* ex novo.
37 Et nemo injicit vinum novum in utres veteres: alioqui disrumpet vinum novum utres, et ipsum effundetur, et utres peribunt.
38 Sed vinum novum in utres recentes injiciendum est, et utraque conservantur.
39 Et nemo qui biberit vetes statim vult novum; dicit enim, Vetus utilius est.

CAP. VI.

FACTUM est verò ut sabbato altero primo pertransiret per sata: vellebant autem discipuli spicas, edebantque, confricantes manibus.
2 Quidam autem Pharisæorum dixerunt eis, Cur facitis quod non licet facere sabbatis?
3 Tunc respondens Jesus, dixit eis, Ne hoc quidèm legistis quod fecit David, quum esuriret ipse et qui cum eo erant;
4 Quomodo introïerit domum Dei, et panes propositiios sumpserit, ederitque, ac dederit etiam iis qui secum *erant*; quibus *panibus* non licet vesci nisi solis sacerdotibus?
5 Et dicebat eis, Filius hominis dominus est etiam sabbati.

6 ¶ Factum est verò etiam alio sabbato, ut ipse ingrederetur in synagogam, ac doceret. Erat autem ibi quidam, cujus manus dextra erat arida.

7 Observabant autem eum scribæ ac Pharisæi, an sabbato sanaturus esset *illum*, ut invenirent accusationem *adversùs* eum.

8 At ipse nôrat cogitationes eorum, et dixit homini illi qui habebat manum aridam, Surge, et adsta in medio. Ille verò surgens adstitit.

9 Dixit igitur eis Jesus, Interrogabo vos quiddam: Licet sabbatis benefacere an malefacere *cuipiam?* hominem servare an perdere?

10 Et quum eos omnes circumspexisset, ait homini, Extende manum tuam. Ille autem ita fecit: et restituta est manus ejus sana sicut altera.

11 Ipsi autem repleti sunt amentiâ; et colloquebantur alii cum aliis, quidnam facerent Jesu.

12 ¶ Factum est autem illis diebus, abiit in montem ad precandum, et pernoctavit *illìc* in precatione Dei.

13 Et quum dies ortus esset, advocavit discipulos suos: et quum ex ipsis elegisset duodecim, quos et apostolos nominavit:

14 *Nempe* Simonem (quem etiam nominavit Petrum), et Andream fratrem ejus, Jacobum et Joannem, Philippum et Bartholomæum,

15 Matthæum et Thomam, Jacobum Alphæi *filium*, et Simonem qui vocatur Zelotes,

16 Judam Jacobi *fratrem*, et Judam Iscariotem (qui etiam fuit proditor),

17 Et descendens cum eis, substitit in loco campestri, terbaque discipulorum ejus, et multitudo magna plebis ex totâ Judæâ, et Hierusalem, et a maritimâ *regione* Tyri et Sidonis, qui venerant ut audirent eum, et sanarentur a morbis suis:

18 Et qui torquebantur a spiritibus impuris: et sanabantur.

19 Et tota turba studebat eum tangere: quia virtus ab eo prodibat, et sanabat omnes.

20 Ipse verò sublatis oculis suis in discipulos, dicebat, Beati *estis*, pauperes; quia vestrûm est regnum Dei.

21 Beati, qui nunc esuritis; quia saturabimini. Beati, qui nunc fletis; quia ridebitis.

22 Beati eritis, quum vos oderint homines, et separaverint vos, et conviciati fuerint *vobis* ei nomen vestrum ut malum abjecerint, propter Filium hominis.

23 Gaudete illo die, et salite; ecce enim, merces vestra multa *est* in cœlis; nam itidem faciebant prophetis patres eorum.

24 Sed væ vobis, divitibus! nam perceptum habetis solatium vestrum.

25 Væ vobis, qui impleti estis! nam esurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc! nam lugebitis et flebitis.

26 Væ vobis, quum bene vobis dixerint omnes homines! nam itidem faciebant pseudoprophetis patres eorum.

27 Sed vobis dico qui auditis, Diligite inimicos vestros; benefacite iis qui vos oderunt;

28 Benedicite iis qui devovent vos, et precamini pro iis qui infestant vos.

29 Et qui tibi cæciderit maxillam, præbe et alteram; et ab eo qui tollit tibi pallium, etiam tunicam ne prohibeto.

30 Cuivis, autem petenti abs te, da, et ab eo qui tollit *res* tuas ne repetito.

31 Et prout vultis ut faciant vobis homines, vos etiam facite eis similiter.

32 Quòd si diligitis eos qui vos diligunt, quæ vobis erit gratia? nam et peccatores diligunt eos a quibus diliguntur.

33 Et si benefeceritis iis qui vobis benefaciunt, quæ vobis erit gratia? nam et peccatores idem faciunt.

34 Et si mutuum dederitis iis a quibus speratis vos recepturos, quæ gratia erit vobis? nam et peccatores peccatoribus dant mutuum, ut recipiant paria.

35 Imo diligite inimicos vestros, et *iis* benefacite, et mutuum dare, nihil inde sperantes: et erit merces vestra multa, ac filii eritis illius Altissimi: nam ipse benignus est erga ingratos et malos.

36 Estote ergo misericordes, prout et Pater vester misericors est.

37 Ne judicate, et non judicabimini: ne condemnate, et non condemnabimini: absolvite, et absolvemini.

38 Date, et dabitur vobis: mensuram, *inquam*, bonam, pressam, agitatam, et superfluentem dabunt in

sinum vestrum. Eâdem enim mensurâ, quâ metimini, contrametietur vobis.
39 Dicebat autem eis parabolam: Num potest cæcus cæcum per viam ducere? nonne ambo in foveam cadent?
40 Non est discipulus supra magistrum suum: sed quisquis *erit* perfectus *discipulus*, erit ut magister.
41 Quìd autem aspicis festucam quæ *est* in oculo fratris tui, trabem autem quæ est in oculo tuo non animadvertis?
42 Aut quomodo potes dicere fratri tuo, Frater, sine ejiciam festucam quæ in oculo tuo est; quum ipse trabem quæ est in oculo tuo non respicias? Hypocrita, ejice primùm trabem illam ex oculo tuo, et tum dispicies ut ejicias festucam quæ est in oculo fratris tui.
43 Non est arbor bona quæ ferat fructum malum, neque arbor mala quæ ferat fructum bonum.
44 Unaquæque enim arbor ex fructu suo cognoscitur. Neque enim e spinis colligunt ficus, neque e rubo vindemiant uvam.
45 Bonus homo ex bono thesauro cordis sui profert bonum; et malus homò ex malo thesauro cordis sui profert malum: ex abundantiâ enim cordis loquitur os ejus.
46 Quìd autem vocatis me, Domine, Domine, et non facitis quæ dico?
47 Quisquis venit ad me, et audit sermones meos, et eos præstat, indicabo vobis cui similis sit:
48 Similis est cuipiam ædificanti domum, qui fodit, et excavavit, posuitque fundamenta super petram: ubi autem venit inundatio, illisum est flumen domui illi, sed non potuit eam quatere; fundata enim erat super petram.
49 Qui autem *meos sermones* audivit, nec præstitit, similis est cuipiam qui ædificavit domum suam super solum absque fundamento, cui illisum est flumen: itaque statim cecidit; fuitque ruina domûs illius magna.

CAP. VII.

QUUM autem finivisset omnia verba sua, audiente populo, ingressus est Capernaumum.
2 Centurionis verò cujusdam servus malè affectus moribundus erat, qui erat ipsi pretiosus.
3 *Is* verò, quum audîsset de Jesu, misit ad eum seniores Judæorum, rogans eum ut veniret, et servaret servum suum.
4 Isti autem quum venissent ad Jesum, precati sunt eum studiosè, dicentes, Certè dignus est cui hoc præbeas:
5 Diligit enim gentem nostram, et synagogam ædificavit nobis.
6 Jesus ergo ibat cum eis. Et quum jam non longè abesset ab illâ domo, misit ad eum centurio ille amicos, dicens ei, Domine, ne vexator; nec enim sum dignus ut tectum meum subeas:
7 Ideo ne meipsum quidèm sum dignum arbitratus qui venirem ad te: sed dic verbo, et sanabitur puer meus.
8 Etenim ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites; et dico huic, Vade, et vadit: et alteri, Veni, ac venit: et servo meo, Fac hoc, ac facit.
9 Auditis autem his, Jesus admiratus est eum: et conversus, dixit turbæ quæ ipsum sequebatur, Dico vobis, ne in Israele quidèm tantam fidem inveni.
10 Et domum reversi qui missi fuerant, sanum invenerunt servum qui ægrotus fuerat.
11 ¶ Et factum est *die* sequenti, ut proficisceretur in civitatem quæ vocatur Nain; proficiscebantur autem cum eo discipuli ejus multi, turbaque multa.
12 Ut autem appropinquavit portæ civitatis, tum, ecce, defunctus efferebatur, *qui* unigenitus *fuerat* matri suæ, et ipsi *quidèm* viduæ: turbaque civitatis multa erat cum eâ.
13 Dominus verò ipsam intuitus, intimâ misericordiâ commotus est super eâ, et dixit, Ne fleto.
14 Quumque accessisset, tetigit loculum, (ii verò qui portabant substiterunt,) et dixit, Adolescens, tibi dico, Surge.
15 Tunc resedit qui fuerat mortuus, et cœpit loqui: et *ille* dedit eum matri suæ.
16 Cepit autem omnes timor; et glorificabant Deum, dicentes, Certè propheta magnus suscitatus est inter nos, et, Certè Deus respexit populum suum.
17 Pervenitque iste de eo sermo in totam Judæam, et in totam regionem circumjacentem.
18 ¶ Et annunciârunt Joanni discipuli ipsius de his omnibus: qui,

advocatos duos quosdam e discipulis
suis,
19 Misit ad Jesum, dicens, Tune
is es qui venturus erat, an alium ex-
spectabimus?
20 Quum igitur venissent ad eum
viri illi, dixerunt, Joannes Baptista
misit nos ad te, dicens, Tune is es
qui venturus erat, an alium exspecta-
bimus?
21 Eâdem autem horâ multos sa-
navit a morbis, et flagellis, et spiri-
tibus malis; et cæcis multis visum
gratificatus est.
22 Et respondens Jesus, dixit eis,
Profecti annunciate Joanni quæ vi-
distis et audîstis; cæcos visum reci-
pere, claudos ambulare, leprosos pur-
gari, surdos audire, mortuos suscitari,
pauperibus evangelizari.
23 Beatus est autem quicunque
non fuerit offensus in me.
24 Et quum abiissent nuncii Joan-
nis, cœpit de Joanne dicere ad tur-
bam, Quid exîstis in desertum specta-
turi? arundinem quæ a vento agite-
tur?
25 Sed quid exîstis visuri? ho-
minem mollibus vestibus amictum?
ecce, qui vestitu magnifico utuntur,
et in luxu versantur, sunt in palatiis
regis.
26 Sed quid exîstis visuri? pro-
phetam? certè dico vobis etiam am-
pliùs quàm prophetam.
27 Hic est de quo scriptum est,
Ecce, mitto nuncium meum ante fa-
ciem tuam, qui præparabit viam tuam
coram te.
28 Nam dico vobis, inter genitos
ex mulieribus, nullus est major pro-
phetâ Joanne Baptistâ: sed qui mi-
nimus est in regno Dei, major est
eo.
29 Et *eo* audito, totus populus et
publicani justificârunt Deum, bap-
tizati baptismo Joannis.
30 Pharisæi verò et legis inter-
pretes aspernati sunt adversùs se-
metipsos consilium Dei, non baptizati
ab eo.
31 Dixit præterea Dominus, Cui
ergo assimilabo homines nationis is-
tius? et cui rei similes sunt?
32 Similes sunt puerulis sedentibus
in foro, et qui acclamant alii aliis, et
dicunt, Cecinimus vobis tibiis, et non
saltâstis; lamentati sumus vobis, et
non flevistis.
33 Venit enim Joannes Baptista,
neque edens panem, neque bibens
vinum; et dicitis, Dæmonium ha-
bet.
34 Venit Filius hominis edens ac
bibens; et dicitis, Ecce, homo edax,
et vini potor, amicus publicanorum
ac peccatorum!
35 Sed justificata est Sapientia a
filiis suis omnibus.
36 ¶ Rogavit autem eum quidam ex
Pharisæis ut secum cibum caperet:
itaque ingressus domum Pharisæi
discubuit.
37 Et ecce, mulier, quæ fuerat in
urbe peccatrix, quum cognovisset
eum discubuisse in domo Pharisæi,
allato alabastro unguenti,
38 Et stans apud pedes ejus retro,
flens cœpit lacrymis rigare pedes
ejus, et capillis capitis sui extergebat,
et deosculabatur pedes ejus, et un-
guento ungebat.
39 Quum autem id vidisset Phari-
sæus qui vocaverat eum, dixit apud
se, Hic, si esset propheta, nôsset
quæ et qualis sit ea mulier quæ tan-
git ipsum, quòd *videlicet* sit pecca-
trix.
40 Tunc respondens Jesus dixit ei,
Simon, habeo quiddam quod tibi di-
cam. At ille ait, Magister, dic.
41 Duo debitores, *inquit Jesus*,
erant cuidam creditori: unus debe-
bat denarios quingentos, alter verò
quinquaginta.
42 Quum autem illi non essent sol-
vendo, gratificatus est utrisque. Ho-
rum igitur, dic, uter eum plùs di-
liget?
43 Respondens verò Simon dixit,
Is, existimo, cui plus gratificatus est.
At ille dixit ei, Rectè judicâsti.
44 Et conversus ad mulierem dixit
Simoni, Vides hanc mulierem? in-
gressus sum domum tuam, aquam
pedibus meis non dedisti; hæc au-
tem lacrymis rigavit pedes meos, et
capillis capitis sui extersit.
45 Osculum mihi non dedisti; hæc
autem, ex quo ingressa est, non inter-
misit deosculari pedes meos.
46 Oleo caput meum non unxisti;
hæc autem unguento unxit pedes
meos.
47 Cujus rei gratiâ, dico tibi, re-
missa esse peccata multa illa ipsius;
nam dilexit multùm: cui autem
paululum remittitur, paululum di-
ligit.
48 Dixit autem ei, Remissa sunt
tibi peccata.
49 Et cœperunt qui simul accum-

bebant dicere apud se, Quis est hic
qui etiam peccata remittit?
50 Dixit autem ad mulierem illam, Fides tua te servavit: vade cum pace.

CAP. VIII.

ET factum est deinceps, ipse iter faciebat oppidatim et vicatim, prædicans et evangelizans regnum Dei: et duodecim illi *erant* cum eo;
2 Et quædam mulieres quas sanaverat a spiritibus malis et morbis, Maria quæ vocabatur Magdalene, ex quâ septem dæmonia exierant,
3 Et Joanna uxor Chuzæ procuratoris Herodis, et Susanna, et aliæ multæ quæ ministrabant ei ex iis quæ sibi suppetebant.
4 Quum autem multa turba conveniret, et qui in singulis urbibus erant proficiscerentur ad eum, dixit per parabolam:
5 Quidam sator exiit ut sereret semen suum: et inter serendum aliud cecidit secundùm viam, et conculcatum est, et volucres cœli devorârunt illud:
6 Et aliud cecidit in petras; et enatum exaruit, quia non habebat humorem:
7 Et aliud cecidit inter spinas; et simul enatæ spinæ suffocârunt illud:
8 Et aliud cecidit in terram bonam; et quum enatum esset, edidit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat, Qui habet aures ad audiendum, audiat.
9 Interrogabant autem eum discipuli ejus, dicentes, Quæ esset ista parabola?
10 Ipse verò dixit *eis*, Vobis datum est nôsse mysteria regni Dei, reliquis autem per parabolas *loquor*, ut videntes non videant, et audientes non intelligant.
11 Est autem hæc parabola: Semen illud est sermo Dei;
12 Qui autem secundùm viam *semen excipiunt*, ii sunt qui audiunt; deinde venit diabolus, et tollit sermonem e corde eorum, ne, postquam crediderint, serventur.
13 Qui verò in petram, *ii sunt* qui quum audierunt, cum gaudio excipiunt sermonem; sed isti radices non habent, qui ad tempus credunt, et tempore tentationis abscedunt.
14 Quod autem in spinas cecidit, ii sunt qui audierunt; sed profecti a solicitudinibus et divitiis ac voluptatibus vitæ suffocantur, nec fructus perferunt.
15 Quod autem in bonam terram *cecidit*, ii sunt qui in corde honesto ac bono auditum sermonem retinent, et fructum adferunt per tolerantiam.
16 Nemo porrò qui lucernam accenderit operit eam vase, aut subter lectum ponit; sed candelabro imponit, ut qui ingrediuntur videant lumen.
17 Non est enim *quicquam* occultum quod non sit futurum manifestum; nec absconditum, quod non sit futurum ut cognoscatur, et veniat in apertum.
18 Videte ergo quomodo audiatis: quisquis enim habet, dabitur ei; et quicunque non habet, etiam quod videtur habere tolletur ab eo.
19 ¶ Venerunt autem ad eum mater et fratres ejus, et non poterant eum convenire propter turbam.
20 Et annunciatum est ei, dicentibus *nonnullis*, Mater tua et fratres tui adstant foris, cupientes te videre.
21 Ipse verò respondens dixit eis, Mater mea et fratres mei, ii sunt qui sermonem Dei audiunt, et eum præstant.
22 ¶ Factum est autem quodam die, ut ipse ingrederetur in navigium, ac discipuli ejus: et diceret eis, Transeamus in ulteriorem ripam lacûs. Provecti sunt igitur.
23 Navigantibus autem eis sopitus est: et descendit turbo venti in lacum; et complebantur, ac periclitabantur.
24 Accedentes autem expergefecerunt eum, dicentes, Magister, magister, perimus. Ipse verò experrectus objurgavit ventum ac fluctuationem aquæ: et cessaverunt, factaque est tranquillitas.
25 Dixit autem eis, Ubi est fides vestra? Timentes autem mirati sunt, dicentes alii ad alios, Quisnam iste est, ut ventis quoque et aquæ imperet, et auscultent ei?
26 ¶ Et navigârunt in regionem Gadarenorum, quæ est in oppositâ ripâ Galilææ.
27 Ipsi autem egresso in terram, occurrit ex urbe vir quidam qui habebat dæmonia a temporibus multis, et vestimento non induebatur, neque in *ullâ* domo manebat, sed in monumentis.
28 *Is* ergo, quum vidisset Jesum, et exclamâsset, accidit ei *ad pedes*,

et voce magnâ dixit, Quid mihi tecum, Jesu, Fili Dei altissimi? rogo te, ne me torqueas.

29 (Præcipiebat enim illi spiritui impuro, ut exiret ab eo homine; nam a multo tempore corripuerat eum: itaque vinctus *ille* catenis et pedicis custodiebatur; sed diruptis vinculis agitabatur a dæmone in desertâ.)

30 Interrogavit autem eum Jesus, dicens, Quod tibi nomen est? Ipse verò dixit, Legio: nam dæmonia multa ingressa erant in eum.

31 Et rogabant eum, ne imperaret sibi ut abirent in abyssum.

32 Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte: et rogabant eum *dæmonia*, ut sibi permitteret in illos ingredi. Et permisit eis.

33 Egressa autem dæmonia ex eo homine ingressa sunt in porcos: et grex ille ruit e præcipitio in lacum, et suffocatus est.

34 Quum autem pastores vidissent quod factum fuerat, fugerunt; et profecti annunciârunt in urbem et in agros.

35 Exierunt igitur, ut viderent quod factum erat: veneruntque ad Jesum, et invenerunt hominem illum, a quo dæmonia exierant, vestitum, ac sanæ mentis, sedentem ad pedes Jesu: et timuerunt.

36 Annunciaverunt autem ipsis etiam ii qui viderant, quomodo liberatus fuisset qui fuerat dæmoniacus.

37 Et rogavit eum tota multitudo circumjacentis regionis Gadarenorum, ut discederet ab ipsis, quia magno timore tenebantur: ipse autem ingressus navigium reversus est.

38 Rogavit autem eum vir ille a quo dæmonia exierant, ut esset cum eo: sed dimisit eum Jesus, dicens,

39 Revertere domum tuam, et narra quanta tibi præstiterit Deus. Abiit igitur, prædicans per totam urbem quanta sibi præstitisset Jesus.

40 ¶ Factum est autem, ut quum revertisset Jesus, exceperit eum turba; nam omnes expectabant eum.

41 Et ecce, venit quidam cui nomen Jaïrus, qui erat præfectus synagogæ; et accidens ad pedes Jesu, rogabat eum ut ingrederetur domum suam:

42 Quoniam erat ei unigenita filia quasi annorum duodecim, eaque moriebatur. Inter eundum verò turba coarctabat eum.

43 Mulier autem quæ erat in fluxione sanguinis ab annis duodecim, et in medicos impenderat totum victum, nec ab ullo potuerat curari,

44 Quum accessisset a tergo, tetigit fimbriam pallii ipsius: et illico substitit fluxio sanguinis ejus.

45 Tunc ait Jesus, Quis *est* qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, et qui cum eo erant, Magister, turba te constringit et opprimit, et dicis, Quis *est* qui me tetigit?

46 Jesus autem ait, Tetigit me aliquis, nam ego cognovi virtutem a me prodiisse.

47 Videns autem mulier illa se non latuisse, tremens venit, et accidens ei *ad pedes*, declaravit ei in conspectu totius populi quam ob caussam tetigisset eum, et quomodo sanata fuerat illico.

48 Ipse verò dixit ei, Confide, filia; fides tua te servavit: vade cum pace.

49 Adhuc eo loquente, venit quidam a præfecto synagogæ, dicens ei, Mortua est filia tua; ne vexa magistrum.

50 Jesus autem *hoc* audito, respondit ei, Ne metue; crede solummodo, et servabitur.

51 Ingressus verò domum, non permisit ingredi quenquam, nisi Petrum, et Jacobum, et Joannem, et patrem ac matrem puellæ.

52 Flebant autem omnes, et plangebant eam. Ipse verò dixit, Ne flete: non est mortua, sed dormit.

53 Et deridebant eum, quòd scirent esse mortuam.

54 Ipse verò ejectis foras omnibus, et prehensâ manu ejus, clamavit, dicens, Puella, surge.

55 Et reversus est spiritus ejus, ac surrexit illico: et *ipse* præcepit ut ei daretur cibus.

56 Et perculsi fuerunt parentes ejus; ipse verò præcepit eis, ut nulli dicerent quod factum fuerat.

CAP. IX.

CONVOCATIS autem *Jesus* duodecim discipulis suis, dedit eis vim et potestatem in omnia dæmonia, et morbos sanandi.

2 Misitque eos ut prædicarent regnum Dei, et sanarent ægrotos.

3 Et dixit eis, Nihil sumite ad iter; neque virgas, neque peram, neque

panem, neque pecuniam, neque binas
tunicas habete.
4 Et in quamcunque domum intraveritis, illîc manete, et illinc exite:
5 Et quicunque non receperint vos,
exeuntes ex urbe illâ, etiam pulverem
a pedibus vestris excutite, *ut hoc sit*
testimonio adversùs eos.
6 Exeuntes igitur obibant singulos
vicos, evangelizantes, et sanantes *morbos* ubique.
7 ¶ Audivit autem Herodes tetrarcha
omnia quæ fiebant ab eo: et hæsitabat, propterea quòd dicebatur a quibusdam, Joannem suscitatum esse e
mortuis;
8 A quibusdam verò, Eliam apparuisse; ab aliis autem, Prophetam quempiam ex antiquis surrexisse.
9 Tunc ait Herodes, Joannem ego
decollavi: quis est autem iste, de
quo ego talia audio? Et studebat
eum videre.
10 ¶ Reversi autem apostoli narraverunt ei quæcunque fecerant: et *ipse*
assumptis illis secessit privatim in locum desertum urbis quæ vocatur
Bethsaida.
11 Quod quum cognovisset turba,
sequuta est eum: *ipse* autem excepit
eos, et loquebatur eis de regno Dei;
et eos quibus sanatione opus erat, sanabat.
12 Dies autem cœperat inclinare:
et accedentes duodecim illi dixerunt
ei, Dimitte turbam; ut abeuntes in
circumjacentes vicos et agros, *illuc*
divertant et inveniant cibaria; nam
hîc in loco deserto sumus.
13 *Ipse* vero dixit eis, Date ipsis
vos quo vescantur. Ipsi verò dixerunt, Non sunt nobis plus quàm
quinque panes et duo pisces; nisi
nos profecti emamus toti huic populo escas.
14 Aderant enim quasi viri quinquies mille. Ait autem discipulis
suis, Facite ut discumbant per singulos quosque discubitus quinquageni.
15 *Ipsi* igitur ita fecerunt; et discubuerunt *illi* omnes.
16 *Ipse* verò acceptis quinque illis
panibus et duobus piscibus, suspiciens in cœlum benedixit eis; et fregit, deditque discipulis ut apponerent turbæ.
17 Comederunt igitur omnes illi,
et saturati sunt: et sublatum est
quod superfuit ipsis fragmentorum,
cophini duodecim.
18 ¶ Et factum est, ut quum ipse
seorsim precaretur, essent unà cum
eo discipuli; quos interrogavit, dicens, Quemnam esse me dicunt turbæ?
19 Ipsi autem respondentes dixerunt, Joannem Baptistam: alii autem, Eliam: alii verò, Prophetam
quempiam ex antiquis resurrexisse.
20 Dixit autem eis, Vos verò quem
me esse dicitis? Respondens autem
Petrus dixit, Christum illum Dei.
21 Ipse verò interminatus eis, præcepit ut nulli hoc dicerent:
22 Dicens, Oportet Filium hominis
multa pati, et reprobari a senioribus
et principibus sacerdotum et scribis,
et trucidari, et tertio die suscitari.
23 Dicebat autem omnibus, Siquis
vult me sequi, abdicet semetipsum,
et attollat crucem suam quotidie, et
sequatur me.
24 Quisquis enim voluerit animam
suam servare, perdet eam: quisquis
verò perdiderit animam suam meâ
caussâ, is servabit eam.
25 Quid enim prodest cuipiam, si
lucretur universum mundum, seipsum
autem perdat, sive suiipsius exitio
mulctetur?
26 Quem enim puduerit mei ac
meorum sermonum, ejus pudebit Filium hominis, quando venerit cum
gloriâ suâ et Patris, sanctorumque
angelorum.
27 Dico autem vobis verè, sunt
quidam ex iis qui hîc adstant, qui
nequaquam gustabunt mortem, usquedum viderint regnum Dei.
28 ¶ Factum est autem, quum post
hæc verba quasi dies octo *intercessissent*, ut assumptis Petro, et Joanne,
et Jacobo, ascenderet in montem ad
precandum.
29 Facta est autem inter precandum species faciei ipsius alia, et vestitus ejus albus ac refulgens.
30 Et ecce, duo viri colloquebantur cum eo, qui erant Moses et Elias:
31 Qui visi cum gloriâ, dicebant
ipsius exitum, quo futurum erat ut
defungeretur in Hierusalem.
32 Petrus verò, et qui cum ipso
erant, gravati erant somno: quum
autem evigilâssent, viderunt gloriam
ejus, et duos illos viros stantes cum
eo.
33 Et factum est, quum illi discederent ab eo, ut diceret Petrus ad
Jesum, Magister, bonum est nos hîc
esse: atque *adeò* faciamus tria tabernacula, unum tibi, et unum Mosi, et
unum Eliæ: nesciens quid diceret.

34 Hæc autem ipso dicente, exstitit nubes quæ inumbravit eos: timuerunt autem dum illi ingrederentur in nubem.

35 Et vox exstitit e nube, dicens, Hic est Filius ille meus, dilectus ille: ipsum audite.

36 Et postquam vox illa exstitisset, inventus est Jesus solus. Ipsi autem siluerunt, et nulli declarârunt per id tempus quicquam eorum quæviderant.

37 ¶ Factum est autem sequente die, ut quum ipsi descendissent e monte, occurreret ei turba multa.

38 Et ecce, quidam e turbâ exclamavit, dicens, Præceptor, rogo te, respice ad filium meum, nam unigenitus est mihi:

39 Et ecce, spiritus arripit eum; et *ipsi* repentè clamat, et *spiritus* discerpit eum spumantem, et vix discedit ab eo, conterens eum.

40 Et deprecatus sum discipulos tuos ut ipsum ejicerent; sed non potuerunt.

41 Respondens autem Jesus ait, O natio incredula et perversa, quousque tandem ero apud vos, et tolerabo vos? Adduc filium tuum huc.

42 Quum autem adhuc accederet, allisit eum dæmonium, et discerpsit: objurgavit autem Jesus spiritum impurum, et sanavit puerum; et reddidit eum patri suo.

43 Percellebantur igitur omnes super magnificâ Dei virtute. ¶ Omnibus verò mirantibus super omnibus quæ faciebat, dixit discipulis suis.

44 Reponite vos in aures vestras sermones istos: futurum est enim, ut Filius hominis tradatur in manus hominum.

45 Ipsi verò ignorabant dictum istud, eratque ipsis occultum, adeò ut illud non sentirent: et timebant eum interrogare de hoc dicto.

46 ¶ Incidit autem disceptatio inter eos, quis esset eorum maximus.

47 Jesus verò visâ cogitatione cordis ipsorum, acceptum puerulum statuit apud se;

48 Et dixit eis, Quicunque exceperit puerulum hunc nomine meo, me excipit; et quicunque me exceperit, excipit eum qui me misit: nam qui minimus est inter vos, is erit magnus.

49 Respondens autem Joannes ait, Magister, vidimus quendam sub nomine tuo ejicientem dæmonia, et prohibuimus eum, quia *te* non sequitur nobiscum.

50 Et dixit ei Jesus, Ne prohibete *illum*: qui enim non est adversùm nos, pro nobis est.

51 Factum est autem, interim dum compleretur tempus quo sursum reciperetur, tum ipse faciem suam direxit ad eundum Hierosolymam:

52 Misitque nuncios ante faciem suam: qui profecti, ingressi sunt in vicum Samaritanorum, ut pararent ei *hospitium*.

53 Sed *illi* non receperunt eum, quòd facies ejus esset proficiscentis Hierosolymam.

54 Quum autem hoc vidissent ejus discipuli Jacobus et Joannes, dixerunt, Domine, vis dicamus ut ignis descendat e cœlo, et consumat eos, ut etiam Elias fecit?

55 Sed conversus Jesus objurgavit eos, dicens, Nescitis qualis spiritûs vos sitis.

56 Filius enim hominis non venit ut perderet animas hominum, sed ut servaret. Abierunt igitur in alium vicum.

57 ¶ Factum est autem ut proficiscentibus ipsis, quidam in viâ dixerit ei, Sequar te quocunque ieris, Domine.

58 Dixit autem ei Jesus, Vulpes habent lustra, et volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

59 Dixit verò ad alium *quendam*, Sequere me. At ille dixit, Domine, permitte mihi ut priùs abeam, ac sepeliam patrem meum.

60 Dixit autem ei Jesus, Sine ut mortui sepeliant mortuos suos: tu verò profectus annuncia regnum Dei.

61 Dixit autem etiam alius, Sequar te, Domine; sed permitte mihi priùs, ut valedicam iis qui sunt domi meæ.

62 Ait autem ei Jesus, Nemo qui manu suâ admotâ aratro, respexerit ad ea quæ retro *sunt*, appositus est ad regnum Dei.

CAP. X.

POST hæc autem designavit Dominus etiam alios septuaginta, misitque eos binos ante faciem suam in omnem urbem et locum, quò futurum erat ut ipse veniret.

2 Dicebat igitur eis, Messis quidèm multa, sed operarii pauci: rogate ergò dominum messis, ut emittat operarios in messem suam.

3 Abite, ecce, ego mitto vos ut agnos in medium luporum.

4 Ne portate crumenam, neque

peram, neque calceamenta: et neminem in viâ salutaveritis.
5 In quamcunque domum ingrediemini, primùm dicite, Pax *esto* huic domui.
6 Quòd si fuerit illìc quispiam filius pacis, requiescet super eum pax vestra: sin minùs, ad vos revertetur.
7 Manete autem in eâ ipsâ domo, edentes et bibentes quæ ab ipsis *apposita fuerint:* dignus enim est operarius mercede suâ. Ne transite e domo in domum.
8 Sed et in quamcunque urbem ingressi fueritis, et exceperint vos, edite quæ apponuntur vobis.
9 Et sanate ægrotos qui in eâ fuerint, et dicite eis, Appropinquavit ad vos regnum Dei.
10 In quamcunque autem urbem ingressi fueritis, et non exceperint vos, egressi in plateas ejus, dicite,
11 Etiam pulverem, qui adhæsit nobis ex urbe vestrâ, vobis abstergimus: tamen hoc scitote, appropinquâsse ad vos regnum Dei.
12 Dico autem vobis, Sodomorum conditionem die illo tolerabiliorem fore quàm urbis illius.
13 Væ tibi, Chorazin! væ tibi, Bethsaida! nam si in Tyro et Sidone editæ fuissent virtutes quæ editæ sunt apud vos, olim cum sacco et cinere sedentes resipuissent.
14 Ideo Tyri et Sidonis tolerabilior erit conditio in judicio, quàm vestra.
15 Et tu, Capernaum, quæ usque ad cœlum elata es, usque ad inferos deprimeris.
16 Qui vos audit, me audit; et qui vos rejicit, me rejicit: qui verò me rejicit, rejicit eum qui misit me.
17 ¶ Reversi sunt autem septuaginta cum gaudio, dicentes, Domine, etiam dæmonia subjiciuntur nobis per nomen tuum.
18 *Ipse* autem dixit eis, Spectabam Satanam, ut fulgur, e cœlo cadentem.
19 Ecce, do vobis potestatem calcandi serpentes et scorpiones, et supra omnem vim inimici, et nihil vos lædet.
20 Sed de eo ne gaudete, quòd spiritus vobis subjiciantur: gaudete verò potiùs quòd nomina vestra scripta sint in cœlis.
21 Eo ipso momento exultavit Jesus spiritu, et dixit, Gloriam tibi tribuo, Pater, Domine cœli et terræ, quòd hæc occultaveris a sapientibus et intelligentibus, et retexeris ea infantibus: etiam, Pater, quia ita placuit tibi.
22 Omnia mihi tradita sunt a Patre meo: et nemo novit quis sit Filius, nisi Pater; et quis sit Pater, nisi Filius, et cuicunque voluerit Filius retegere.
23 Et conversus ad discipulos privatim dixit *eis*, Beati oculi qui vident quæ vos videtis.
24 Dico enim vobis, multos prophetas et reges cupivisse videre quæ vos videtis, nec vidisse; et audire quæ auditis, nec audîsse.
25 ¶ Tum, ecce, quidam legis interpres surrexit, tentans eum et dicens, Præceptor, quid faciendo vitam æternam possidebo?
26 At ille dixit ei, In lege quid scriptum est? quomodo legis?
27 Ille verò respondens dixit, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex totâ animâ tuâ, et ex totis viribus tuis, et ex totâ cogitatione tuâ; et proximum tuum ut teipsum.
28 Tum *ipse* dixit ei, Rectè respondisti: hoc fac, et vives.
29 Ille autem volens justificare seipsum, dixit Jesu, Et quis est meus proximus?
30 Excipiens autem Jesus dixit, Quidam descendebat ab Hierusalem in Jericho, et incidit in latrones, qui exspoliato eo et plagis impositis abierunt, *eo* seminece relicto.
31 Casu autem sacerdos quidam descendit per eandem viam; qui, viso eo, ex adverso præteriit.
32 Similiter et Levita, quum venisset eò, et illum vidisset, præteriit ex adverso.
33 Samaritanus autem quidam iter faciens, venit eò, et, ipso conspecto, misericordiâ intimâ commotus est:
34 Et accedens obligavit ejus vulnera, infundens oleum ac vinum: et ipsum impositum suo jumento, duxit in diversorium, et ejus curam egit.
35 Postero autem die abiens, prolatos duos denarios dedit hospiti, et dixit ei, Curam ipsius age: et quodcunque præterea insumpseris, ego, quum redibo, reddam tibi.
36 Quis igitur horum trium tibi videtur proximus fuisse illi qui incidit in latrones?
37 Ille autem dixit, Is qui usus est misericordiâ erga eum. Ait igitur ei Jesus, Abi, et tu fac similiter.
38 ¶ Factum est verò inter eun-

dum, ut ipse ingrederetur in quendam vicum: mulier autem quædam Martha nomine excepit eum domum suam.

39 Et huic erat soror quæ vocabatur Maria, quæ etiam assidens ad pedes Jesu audiebat ipsius sermonem.

40 Martha verò distrahebatur circa frequens ministerium: superveniens igitur ait, Domine, non est tibi curæ quòd soror mea reliquit me ut sola ministrem? dic ergo ei ut mihi vicissim opituletur.

41 Respondens autem dixit ei Jesus, Martha, Martha, solicita es, et satagis de multis:

42 Atqui unâ re opus est: Maria verò bonam partem elegit, quæ non auferetur ab eâ.

CAP. XI.

ET factum est, ut quum ipse precaretur quodam in loco, postquam cessâsset, diceret ei quidam ex ejus discipulis, Domine, doce nos precari, prout et Joannes docuit discipulos suos.

2 Dixit autem eis, Quum precamini, dicite, PATER noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum: veniat regnum tuum: fiat voluntas tua, sicut in cœlo, ita etiam in terrâ.

3 Panem nostrum quotidianum da nobis in diem.

4 Et remitte nobis peccata nostra: etenim ipsi remittimus omnibus qui nobis debent. Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos ab illo malo.

5 Dixit etiam eis, Quis vestrûm habebit amicum, et proficiscetur ad eum mediâ nocte, et dicat ei, Amice, da mihi mutuò tres panes;

6 Quoniam amicus meus venit de viâ ad me, et non habeo quod apponam ei;

7 Et ille intus respondens dicat, Ne mihi molestiam exhibe: jam ostium clausum est, et pueruli mei mecum sunt in cubili: non possum surgere et dare tibi.

8 Dico vobis, etiamsi non dederit ei experrectus, eo quòd amicus ejus sit: at certè propter importunitatem ejus experrectus dabit ei quotquot sunt ei opus.

9 Et ego dico vobis, Petite, et dabitur vobis: quærite, et invenietis: pulsate, et aperietur vobis.

10 Quisquis enim petit, accipit: et qui quærit, invenit: et pulsanti aperietur.

11 Ecquis autem ex vobis pater, *si* filius *ab eo* petierit panem, lapidem ei dabit? aut si piscem, num pro pisce dabit ei serpentem?

12 Aut si petierit ovum, num dabit ei scorpium?

13 Si vos igitur, qui mali estis, nôstis bona dona dare liberis vestris, quanto magis Pater vester cœlestis dabit Spiritum Sanctum petentibus ab ipso?

14 ¶ Ejecit etiam dæmonium quod erat mutum: factum est autem, egresso dæmonio, loquutus est ille mutus, et mirata est turba.

15 Quidam verò ex iis dixerunt, Per Beelzebulem principem dæmoniorum ejicit dæmonia.

16 Et alii *eum* tentantes, signum e cœlo petebant ab eo.

17 Ipse verò quum nôsset cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum dissidens adversùs sese vastatur: et domus adversùs sese *dissidens* cadit.

18 Quòd si etiam Satanas adversùs seipsum dissidet, quomodo stabit regnum ejus? nam dicitis per Beelzebulem ejicere me dæmonia.

19 Quòd si ego per Beelzebulem ejicio dæmonia, filii vestri per quem ejiciunt? propterea ipsi erunt vestri judices.

20 Sin autem digito Dei ejicio dæmonia, nempe pervenit ad vos regnum Dei.

21 Quum potens quispiam armatus custodit aulam suam, in pace sunt quæ ipsi suppetunt.

22 Postquam verò quispiam eo potentior invadens vicerit eum, totam armaturam ejus aufert quâ confidebat, et spolia ejus distribuit.

23 Qui non est mecum, adversùm me est: et qui non cogit mecum, spargit.

24 Quum impurus spiritus exierit a quopiam, transit per arida loca, quærens requiem: et non inveniens, dicit, Revertar domum meam, unde exivi.

25 Veniens igitur invenit eam versam et ornatam.

26 Tunc proficiscitur, et assumit septem alios spiritus pejores quàm sit ipse, et ingressi habitant illìc: sitque ultima conditio hominis illius deterior priore.

27 Factum est autem, quum hæc diceret, attollens vocem quædam mulier e turbâ dixit ei, Beatus ven-

ter qui te portavit, et ubera quæ suxisti!

28 Ipse autem dixit, Imò verò beati, qui audiunt sermonem Dei, et eum observant.

29 Quum autem turba aggregaretur apud eum, cœpit dicere, Gens ista mala est: signum requirit; sed signum non dabitur ei, nisi signum illud Jonæ prophetæ.

30 Nam prout fuit Jonas signum Ninevitis, ita etiam erit Filius hominis isti genti.

31 Regina Austri surget in judicio cum viris gentis hujus, et condemnabit eos; quòd venerit a terminis terræ ut audiret sapientiam Solomonis; et ecce, plus quàm Solomon *est* hoc in loco.

32 Viri Ninevitæ exsurgent in judicio cum gente istâ, et condemnabunt eam; quòd ad præconium Jonæ resipuerint; et ecce, plus quàm Jonas *est* hoc in loco.

33 Nullus verò, si lucernam accenderit, in occulto ponit *eam*, neque subter modium; sed in candelabrum, ut qui ingrediuntur splendorem videant.

34 Lucerna corporis est oculus: quum igitur oculus tuus fuerit simplex, totum quoque corpus tuum lucidum erit: quum verò malus fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit.

35 Considera ergo, num lumen quod in te est, tenebræ sint.

36 Itaque, si corpus tuum totum lucidum *fuerit*, non habens aliquam partem tenebrosam, erit lucidum totum, ut quum lucerna fulgore te illustrat.

37 ¶ Quum autem *hæc* loquutus esset, rogavit eum quidam Pharisæus ut pranderet apud se. Ingressus igitur discubuit.

38 Pharisæus verò, quum *hoc* vidisset, admiratus est eum non priùs ablutum fuisse ante prandium.

39 Dixit autem ei Dominus, Vos quidèm Pharisæi exteriorem poculi patinæque partem purgatis; sed quod intra vos est, plenum est rapinâ et scelere.

40 Amentes, Nonne qui fecit quod foris est, etiam id quod intus est fecit?

41 Immo, ea quæ penes vos sunt date *in* eleemosynam: et ecce, omnia erunt vobis pura.

42 Sed væ vobis, Pharisæis! qui decimatis mentham, et rutam, et quodvis olus, sed præteritis judicium et charitatem Dei. Hæc autem oportuit facere, et illa non omittere.

43 Væ vobis, Pharisæis! qui diligitis primum consessum in conventibus, et salutationes in foris.

44 Væ vobis, scribæ et Pharisæi, hypocritæ! qui estis ut monumenta quæ non apparent, et *quæ* nesciunt ii qui super *ea* ambulant.

45 Respondens autem quidam ex legis interpretibus ait ei, Præceptor, quum hæc dicis, etiam nos afficis injuriâ.

46 Ipse autem ait, Væ vobis quoque legis interpretibus! quoniam oneratis homines oneribus difficilibus portatu, sed ipsi uno ex digitis vestris non attingitis onera.

47 Væ vobis! quoniam ædificatis monumenta prophetarum, patres autem vestri trucidârunt eos.

48 Nempe testimonio vestro comprobatis facta patrum vestrorum: quoniam illi quidèm eos trucidârunt, vos autem ædificatis eorum monumenta.

49 Propterea etiam sapientia Dei dixit, Mittam ad eos prophetas et apostolos, et ex ipsis *quosdam* trucidabunt, *et quosdam* expellent.

50 Ut a gente istâ requiratur sanguis omnium prophetarum effusus a jacto mundi fundamento;

51 A sanguine Abel usque ad sanguinem Zachariæ, qui periit inter altare et ædem: profectò dico vobis, requiretur ab hac gente.

52 Væ vobis legis interpretibus! quoniam sustulistis clavem cognitionis: ipsi non introîstis, et eos qui introïbant prohibuistis.

53 Quum autem hæc eis diceret, cœperunt scribæ et Pharisæi vehementer *ipsi* imminere, et eum allicere ad loquendum de multis;

54 Insidiantes ei, et cupidè venantes aliquid ex ipsius ore, ut eum accusarent.

CAP. XII.

INTEREA, quum coacta esset permulta turba, adeò ut alii alios conculcarent, cœpit dicere discipulis suis, Imprimis cavete vobis a fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis.

2 Nihil enim opertum est, quod non detegatur; et *nihil* occultum, quod non innotescat.

3 Propterea quæ in tenebris dix-
istis, in luce audientur: et quod in
aurem loquuti estis in conclavibus,
prædicabitur in solariis.
4 Dico autem vobis, amicis meis,
Ne timete *vobis* ab iis qui trucidant
corpus, et postea non habent quod
ampliùs faciant.
5 Præmonstrabo autem vobis quem
timeatis: timete eum qui, postquam
trucidârit, potestatem habet conjici-
endi in Gehennam: utique, dico vo-
bis, hunc timete.
6 Nonne quinque passerculi væne-
unt assariis duobus? et *tamen* unus
ex iis non est in oblivione in conspec-
tu Dei:
7 Quinetiam capilli capitis vestri
omnes numerati sunt. Ne igitur ti-
mete; multis passerculis præstatis.
8 Dico autem vobis, Quisquis me
agnoverit coram hominibus, Filius
quoque hominis agnoscet eum coram
angelis Dei.
9 Qui verò me abnegaverit in con-
spectu hominum, abnegabitur in con-
spectu angelorum Dei.
10 Et quisquis loquutus fuerit ad-
versùs Filium hominis, ei remittetur:
ei verò qui adversùs Spiritum Sanc-
tum blasphemaverit, non remittetur
ei.
11 Quum autem adduxerint vos
ad synagogas, et ad magistratus ac
potestates, ne soliciti estote quomodo
aut quid pro defensione allaturi, aut
quid dicturi sitis:
12 Spiritus enim Sanctus docebit
vos eo ipso momento, quæ oporteat
dicere.
13 Dixit autem ei quidam e turbâ,
Præceptor, dic fratri meo, ut partia-
tur mecum hæreditatem.
14 Ipse verò dixit ei, Heus tu, quis
me vobis judicem aut partitorem
præfecit?
15 Dixit igitur eis, Videte, et ca-
vete ab avaritiâ: nec enim cujus-
quam vita ex iis quæ ipse suppetunt,
in eo sita est ut redundet.
16 Dixit autem eis parabolam in
hæc verba: Hominis cujusdam divi-
tis exuberârat regio:
17 Itaque ratiocinabatur apud se,
dicens, Quid faciam? nec enim ha-
bebo ubi cogam fructus meos.
18 Et dixit, Hoc faciam: destruam
horrea mea, et majora ædificabo; et
illìc cogam omnes proventus meos, et
bona mea:
19 Et dicam animæ meæ, Anima,
habes multa bona reposita in annos
multos: requiesce, comede, bibe, ob-
lectare.
20 Dixit autem ei Deus, Desipiens,
hâc nocte anima tua repetetur abs te:
quæ verò parâsti cujus erunt?
21 Ita *est* qui thesaurum recondit
sibi, nec est in Deo dives.
22 Dixit autem discipulis suis,
Propterea dico vobis, ne soliciti es-
tote de animâ vestrâ, quid esuri sitis;
neque de corpore, quâ re sitis indu-
endi.
23 Anima plus est quàm alimen-
tum, et corpus quàm vestitus.
24 Considerate corvos; neque se-
runt, neque metunt; quibus non est
cella neque horreum; et *tamen* Deus
alit eos: quanto vos præstatis vo-
lucribus?
25 Quis autem ex vobis solicitè co-
gitando potest apponere ad staturam
suam cubitum unum?
26 Itaque, si ne rem quidem mini-
mam *præstare* potestis, quid de resi-
duis illis estis soliciti?
27 Considerate lilia, quomodo cres-
cant; non fatigantur, neque nent:
dico autem vobis, ne Solomonem
quidèm in omni gloriâ suâ amictum
fuisse ut unum illorum.
28 Quòd si herbam, quæ hodie est
in agro, et cras in clibanum conjici-
tur, Deus ita circumvestit; quanto
magis vos, exiguâ fide præditi?
29 Vos igitur ne quærite quid esu-
ri sitis, aut quid bibituri; et ne sus-
penso animo estote.
30 Hæc enim omnia gentes mundi
requirunt: Pater autem vester novit
vos istis indigere.
31 Quin potiùs quærite regnum
Dei, et hæc omnia adjicientur vobis.
32 Ne metue, parve grex ille; nam
placuit Patri vestro dare vobis reg-
num illud.
33 Vendite quæ habetis, et date
eleemosynam: parate vobis crumen-
as quæ non veterascunt, thesaurum
in cœlis, qui nunquam deficiat, quò
fur non appropinquat, *et ubi* tinea
non corrumpit.
34 Ubi enim thesaurus vester est,
illìc et cor vestrum erit.
35 Sint lumbi vestri succincti, et
vestræ lucernæ accensæ;
36 Et similes *estote* vos iis qui ex-
spectant quando dominus suus re-
gressurus sit a nuptiis, ut quum ve-
nerit ac pulsaverit, statim aperiant ei.
37 Beati servi illi, quos, quum ve-

nerit dominus, invenerit vigilantes; amen dico vobis, præcinget se, et faciet ut discumbant, et accedens ministrabit eis.

38 Et si venerit in secundâ vigiliâ, et si in tertiâ vigiliâ venerit, atque ita invenerit, beati sunt servi illi.

39 Hoc autem scitote; si sciret paterfamilias quâ horâ fur venturus sit, vigilaret, nec sineret perfodi domum suam.

40 Et vos igitur estote parati; quia quâ horâ non putatis, Filius hominis veniet.

41 Dixit autem ei Petrus, Domine, nobis dicis istam parabolam, an etiam omnibus?

42 Dixit autem Dominus, Quisnam est fidus dispensator ac prudens, quem dominus constituet supra famulitium, ut tempore præstituto det demensum?

43 Beatus servus ille, quem, quum venerit dominus, invenerit ita facientem:

44 Verè dico vobis, supra omnia quæ sibi suppetunt præficiet eum.

45 Quòd si dixerit servus ille in corde suo, Tardat dominus meus adventum; cœperitque verberare servos et ancillas, et edere, et bibere, et inebriari;

46 Veniet dominus servi illius eo die quo non exspectat, et eâ horâ quam non novit, et separabit eum, partemque cum incredulis ei statuet.

47 Ille autem servus qui novit voluntatem domini sui, et neque *se* comparavit, neque fecit ex ejus voluntate, cædetur multis *plagis*:

48 Qui verò non novit, et fecit digna plagis, cædetur *plagis* paucis. Porro, cuicunque multum datum fuerit, multum repetetur ab eo; et apud quem depositum fuerit multum, amplius reposcetur ab eo.

49 Ignem veni missurus in terram: et quid volo, si jam accensus est?

50 Sed baptismo oportet me baptizari: et quomodo constringor, usquequo *hoc* perficiatur!

51 Putatis me advenisse pacem daturum in terrâ? non, dico vobis, imò dissidium.

52 Erunt enim ex hoc *tempore* quinque in unâ domo dissidentes, tres adversùs duos, et duo adversùs tres.

53 Dissidebit pater adversùs filium, et filius adversùs patrem; mater adversùs filiam, et filia adversùs matrem; socrus adversùs nurum suam, et nurus adversùs socrum suam.

54 Dicebat autem etiam turbæ, Quum videritis nubem exorientem ab Occasu, statim dicitis, Imber venit; et ita fit:

55 Et quum austrum flantem, dicitis, Æstus erit; et fit *æstus*.

56 Hypocritæ, faciem terræ et cœli nôstis explorare: hoc autem tempus quî fit ut non exploretis?

57 Cur autem et per vos ipsos non discernitis quod justum est?

58 Enimverò dum abis cum adversario tuo ad magistratum, da operam in viâ ut libereris ab eo; ne pertrahat te ad judicem, et judex tradat te exactori, et exactor conjiciat te in carcerem.

59 Dico tibi, non exibis illinc, usquequo ultimum etiam minutum reddideris.

CAP. XIII.

ADFUERUNT autem eo ipso tempore quidam annunciantes ei de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuerat cum ipsorum sacrificiis.

2 Et respondens Jesus dixit eis, Putatis hos Galilæos præ omnibus Galilæis peccatores fuisse, quòd talia passi sint?

3 Nequaquam, dico vobis: imo, nisi resipiscatis, omnes itidem peribitis.

4 Aut illi decem et octo, supra quos cecidit turris in Siloam, et quos trucidavit, putatis debitores fuisse præ omnibus hominibus qui habitabant Hierosolymis?

5 Nequaquam, dico vobis: imo, nisi resipiscatis, omnes similiter peribitis.

6 Dixit autem hanc parabolam: Ficum habebat quidem plantatam in vineâ suâ; et venit quærens fructum in eâ, neque invenit.

7 Dixit autem vinitori, Ecce, anni tres sunt *ex quo* venio quærens fructum in ficu istâ, et non invenio: exscinde eam; quorsum etiam terram inutilem reddit?

8 Ille verò respondens dixit ei, Domine, sine eam etiam hoc anno, usquequo fodero circum eam, et misero stercus:

9 Et si quidem tulerit fructum, *sines*: sin minus, postea exscindes eam.

10 ¶ Docebat autem in quâdam synagogâ sabbato:

11 Et ecce, mulier adfuit habens spiritum invaletudinis *ab* annis decem et octo: eratque incurva, nec prorsus *sese* poterat recurvare.

12 Ipsam autem Jesus visam advocavit, et dixit ei, Mulier, soluta es ab invaletudine tuâ.

13 Et imposuit ei manus: et illico surrecta est, et glorificabat Deum.

14 Respondens autem præfectus synagogæ, indignans quòd sabbato sanâsset Jesus, dixit turbæ, Sex dies sunt quibus oportet operari: his ergo *diebus* venite et curamini, et non die sabbati.

15 Respondit ergo ei Dominus, et dixit, Hypocrita, unusquisque vestrûm sabbato nonne solvit bovem suum aut asinum a præsepi, et ducit aquatum?

16 Hanc autem filiam Abrahami, quam vinxerat Satanas, ecce, decem et octo annos, non oportuit a vinculo isto solvi die sabbati?

17 Et quum hæc diceret, pudore afficiebantur omnes qui se opponebant ei: tota verò turba gaudebat super omnibus gloriosis rebus, quæ fiebant ab eo.

18 ¶ Dixit autem *Jesus*, Cui rei simile est regnum Dei, et cui illud assimilabo?

19 Simile est grano sinapis, quod acceptum quispiam misit in hortum suum; et crevit, et evasit in arborem magnam, et volucres cœli nidulatæ sunt in ejus ramis.

20 Et rursum dixit, Cui *rei* assimilabo regnum Dei?

21 Simile est fermento, quod acceptum mulier indidit in farinæ sata tria, usquequo fermentaretur tota.

22 ¶ Peragrabat igitur singulas urbes et vicos, docens, et iter faciens Hierosolymam.

23 Dixit autem ei quidam, Domine, num pauci sunt qui serventur? Ipse verò dixit eis,

24 Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, studebunt intrare, et non poterunt.

25 Ex quo *videlicet* surrexerit paterfamilias, et occluserit ostium, et cœperitis foris stare, et pulsare ostium, dicentes, Domine, Domine, aperi nobis: qui respondens dicet vobis, Nescio unde vos sitis.

26 Tunc incipietis dicere, Edimus in tui conspectu, et bibimus, et in plateis nostris docuisti.

27 Et dicet, Dico vobis, nescio unde vos sitis: abscedite a me omnes qui datis operam injustitiæ.

28 Illìc erit fletus, et stridor dentium, quum videritis Abrahamum, et Isaacum, et Jacobum, et omnes prophetas in regno Dei, vos autem ejici foras.

29 Tunc venient *homines* ab Oriente, et Occidente, et Borea, et Austro, et discumbent in regno Dei.

30 Et ecce, sunt ultimi qui erunt primi, et sunt primi qui erunt ultimi.

31 ¶ Eo ipso die accesserunt quidam Pharisæi, dicentes, Exi, et abi hinc; nam Herodes vult te trucidare.

32 Tunc ait eis, Profecti dicite vulpi isti, Ecce, ejiciam dæmonia, et sanationes peragam hodie et cras: tertiâ autem die consummabor.

33 Veruntamen oportet me hodie et cras, et perendie, iter facere: quia non contingit ut propheta pereat extra Hierusalem.

34 Hierusalem, Hierusalem, trucidatrix prophetarum, et lapidatrix eorum qui ad te missi sunt, quoties volui congregare liberos tuos, quemadmodum gallina pullitiem suam sub alas, et noluistis?

35 Ecce, relinquitur vobis domus vestra deserta. Amen autem dico vobis, non videbitis me, usquedum venerit *tempus* quum dicatis, Benedictus qui venit in nomine Domini.

CAP. XIV.

ET factum est, ut quum venisset domum cujusdam ex primoribus Pharisæis sabbato ad capiendum cibum, ipsi observarent eum.

2 Et ecce, quidam hydropicus aderat coram eo.

3 Tum respondens Jesus dixit legis interpretibus et Pharisæis in hæc verba, Licetne curare sabbato?

4 Ipsi verò tacuerunt. Tum ipse prehensum eum sanavit, et dimisit.

5 Et respondens eis, dixit, Quis vestrûm *si ipsius* asinus aut bos in puteum incidat, non statim extrahet eum die sabbati?

6 Et non poterant ei ex adverso ad ista respondere.

7 Dixit autem parabolam iis qui vocati fuerant, attendans quomodo primos accubitus eligerent, dicens eis:

8 Quum vocatus fueris ab aliquo ad nuptias, ne accumbito primo loco; ne fortè honoratior te sit vocatus ab eo:

9 Et is qui te et illum vocavit veniens dicat tibi, Da huic locum; et tunc incipias cum pudore ultimum locum obtinere.

10 Sed quum vocatus fueris, vade discubitum in ultimum locum; ut quum venerit qui te vocavit, dicat tibi, Amice, ascende superiùs: tunc erit tibi gloria, in conspectu eorum qui tecum discumbent.

11 Nam quisquis se extollit deprimetur; et qui se depresserit extolletur.

12 Dicebat autem etiam ei a quo fuerat ipse vocatus, Quum feceris prandium aut cœnam, ne vocato amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos tuos, neque vicinos divites; nequando et ipsi te vicissim vocent, ac fiat tibi retributio.

13 Sed quum facis epulum, voca mendicos, mancos, claudos, cæcos:

14 Et beatus eris, quia non possunt *gratiam* retribuere tibi; retribuetur enim tibi in resurrectione justorum.

15 Hæc autem quum audîsset quidam ex iis qui simul discumbebant, dixit ei, Beatus qui edit panem in regno Dei.

16 Ipse autem dixit ei, Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocavit multos:

17 Misitque servum suum horâ cœnæ, ut diceret vocatis, Venite, quia jam parata sunt omnia.

18 Et omnes cœperunt uno *ore se* excusare. Primus dixit ei, Agrum emi, et necesse habeo exire, et eum inspicere; rogo te, habe me excusatum.

19 Et alter dixit, Juga boum emi quinque, et proficiscor ad probandum ea; rogo te, habe me excusatum.

20 Et alius dixit, Uxorem duxi, et propterea non possum venire.

21 Quum igitur servus ille advenisset, annunciavit ista domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit servo suo, Exi citò in plateas, et vicos urbis; et mendicos, ac mancos, claudosque, et cæcos huc introducito.

22 Et ait servus, Domine, factum est ut imperâsti, et adhuc locus est.

23 Tunc ait dominus servo, Abi ad vias et sepes, et coge ingredi, ut impleatur domus mea.

24 Dico enim vobis, neminem virorum illorum, qui vocati fuerant, gustaturum cœnam meam.

25 ¶ Ibat autem turba multa cum eo: et conversus dixit eis,

26 Siquis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et liberos, et fratres, et sorores, atque adeò suam ipsius animam, non potest meus esse discipulus.

27 Et quisquis non portat crucem suam, et sequitur me, non potest meus esse discipulus.

28 Quis enim ex vobis, si velit turrim ædificare, non priùs considens computat sumptum, an habeat quæ ad *ejus* perfectionem *requiruntur?*

29 Ut ne postquam posuerit fundamentum, et non potuerit perficere, omnes qui spectârint, incipiant illi illudere;

30 Dicentes, Homo iste cœpit ædificare, et non potuit *ædificium* perficere.

31 Aut quis rex proficiscens ut committat prælium adversùs alterum regem, non priùs consultat considens, an possit cum decem millibus occurrere illi qui cum viginti millibus venit adversùs ipsum?

32 Alioquin, quum adhuc ille procul est, legatione missâ, rogat ea quæ ad pacem spectant.

33 Sic ergo, quisquis vestrûm non valedicit omnibus bonis suis, non potest meus esse discipulus.

34 Bonus est sal: si verò sal infatuatus fuerit, quo condietur?

35 Neque ad terram neque ad sterquilinium appositus est: foràs eum abjiciunt. Qui habet aures ad audiendum, audiat.

CAP. XV.

ACCEDEBANT autem ad eum omnes publicani et peccatores, ut eum audirent.

2 Et murmurabant Pharisæi et scribæ, dicentes, Iste peccatores recipit, et edit cum eis.

3 Ipse verò loquutus est ad eos hanc parabolam, dicens,

4 Quis ex vobis, si habeat centum oves, et perdiderit unam ex illis, non relinquit illas nonaginta novem in deserto, et abit ad eam quæ periit, usquedum eam invenerit?

5 Et *eam* nactus imponit in humeros suos gaudens:

6 Veniensque domum convocat amicos et vicinos, dicens eis, Gratulamini mihi; nam inveni ovem meam quæ perierat.

7 Dico vobis, ita fore gaudium in cœlo super uno peccatore resipiscente, *magis* quàm super nonaginta novem justis, quibus non opus est resipiscentiâ.

8 Aut quæ mulier, si habeat drachmas decem, et perdiderit drachmam unam, non accendit lucernam, et verrit domum, quæritque accuratè, usquequo *eam* invenerit?

9 Et *eam* nacta, convocat amicas ac vicinas, dicens, Gratulamini mihi; nam inveni drachmam quam perdideram.

10 Ita dico vobis, gaudium est in conspectu angelorum Dei super uno peccatore resipiscente.

11 Ait autem, Quidam habebat duos filios;

12 Quorum junior dixit patri, Pater, da mihi partem substantiæ *ad me* attinentem. *Ille* igitur divisit eis facultates.

13 Post dies autem non multos, congestis omnibus, junior ille filius peregrè profectus est in regionem longinquam: et illìc dissipavit substantiam suam, profusè vivendo.

14 Quum autem omnia ipse consumpsisset, orta est fames valida in regione illâ; et ipse cœpit *victu* defici:

15 Abiit igitur et adhæsit uni ex civibus regionis illius; qui misit eum in agros suos, ut pasceret porcos.

16 Et desiderabat implere ventrem suum siliquis, quas edebant porci: et nemo ei dabat.

17 Quum autem ad se rediisset, dixit, Quot mercenarii patris mei abundant panibus, ego verò fame pereo!

18 Surgens proficiscar ad patrem meum, et dicam ei, Pater, peccavi in cœlum et in tuo conspectu;

19 Neque ampliùs sum dignus vocari filius tuus: fac me ut unum ex mercenariis tuis.

20 Surgens igitur contendit ad patrem suum. Quum autem adhuc longè abesset, vidit eum pater ipsius, et intimâ misericordiâ motus est; et accurrens incidit in collum ejus, et deosculatus est eum.

21 Dixit autem ei filius, Pater, peccavi in cœlum et in tuo conspectu, neque dignus sum ampliùs vocari filius tuus.

22 Dixit vero pater ad servos suos, Afferte stolam illam præcipuam, et induite eum, et indite annulum in manum ejus, et soleas in pedes:

23 Et adductum vitulum illum saginatum mactate, et edentes exhilaremur:

24 Quia filius iste meus mortuus erat, et revixit; perieratque, et inventus est. Cœperunt igitur sese exhilarare.

25 Erat autem filius ille ipsius senior ruri: qui ut veniens appropinquavit domui, audivit concentum et choros.

26 Et vocatum unum ex pueris, percontatus est quid istud esset.

27 Is vero dixit ei, Frater tuus venit: et mactavit pater tuus vitulum illum saginatum, quòd valentem illum receperit.

28 Indignatus est autem *ille*, nec voluit introïre. Pater ergo ipsius egressus, hortatus est eum.

29 Ipse verò respondens dixit patri, Ecce, tot annos servio tibi, nec unquam mandatum tuum sum transgressus; nec unquam dedisti mihi hœdum, ut cum amicis meis oblectarer:

30 Sed quum filius iste tuus, qui devoravit facultates tuas cum meretricibus, venit, mactâsti ei vitulum illum saginatum.

31 Ipse verò dixit ei, Fili, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt.

32 Exhilarari verò et gaudere oportebat, quòd frater tuus hic mortuus erat, et revixit; perieratque, et inventus est.

CAP. XVI.

DIXIT autem etiam discipulis suis, Fuit homo quidam dives, qui habebat dispensatorem: et is delatus est apud eum, ut qui dissiparet quæ ipsi suppetebant.

2 Vocavit eum igitur, et dixit ei, Quî istud audio de te? redde rationem dispensationis tuæ; non enim poteris ampliùs esse dispensator.

3 Dixit autem apud se dispensator, Quid faciam, quum dominus meus auferat a me dispensationem? fodere non valeo; mendicare pudet.

4 Novi quid sim facturus, ut quum amotus fuero a dispensatione, recipiant me *aliqui* domum suam.

5 Convocatis itaque singulis debi-

toribus domini sui, dixit primo, Quantum debes domino meo?

6 Is autem ait, Centum batos olei. Tum ille dixit ei, Accipe tabulas tuas, et sede citò, et scribe quinquaginta.

7 Deinde alii dixit, Tu verò quantum debes? Is autem ait, Centum coros tritici. Tum ipse dixit ei, Accipe tabulas tuas, et scribe octoginta.

8 Et laudavit dominus ille dispensatorem injustum, quòd prudenter fecisset. Certè filii hujus seculi prudentiores sunt filiis lucis in suo genere.

9 *Sic* etiam ego vobis dico: Facite vobis amicos ex mammonâ injusto; ut quum defeceritis, recipiant vos in æterna illa tabernacula.

10 Qui fidelis est in pauco, etiam in multo fidelis est: et qui in pauco injustus est, etiam in multo injustus est.

11 Itaque, si in fallaci mammonâ fideles non fuistis, verum *mammonam* quis credet vobis?

12 Et si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est quis dabit vobis?

13 Nullus servus potest duobus dominis servire: aut enim unum odio habebit, et alterum diliget; aut uni adhærebit, et alterum contemnet. Non potestis Deo servire et mammonæ.

14 Audiebant autem hæc omnia etiam Pharisæi, qui erant avari; et sannis eum excipiebant.

15 Tunc dixit eis, Vos ii estis qui justificatis vosipsos in hominum conspectu: Deus autem novit corda vestra; quia quod apud homines sublime est, abominatio est in conspectu Dei.

16 Lex et prophetæ usque ad Joannem: ab eo tempore regnum Dei evangelizatur, et quivis in illud vi perrumpit.

17 Facilius est autem cœlum et terram præterire, quàm legis unum apicem excidere.

18 Quisquis dimittit uxorem suam, et alteram ducit, mœchatur: et qui a viro dimissam ducit, mœchatur.

19 Cæterùm quidam erat dives, qui induebatur purpurâ et bysso, et ese exhilarabat quotidie splendidè.

20 Erat verò quidam mendicus nomine Lazarus, qui projectus erat ad estibulum ejus, ulcerosus;

21 Et desiderans saturari micis quæ cadebant e mensâ divitis: sed et canes veniebant ac lingebant ejus ulcera.

22 Factum est autem ut moreretur mendicus, et asportaretur ab angelis in sinum Abrahami: Mortuus est verò etiam dives, ac sepultus est;

23 Et apud inferos sublatis oculis suis, quum esset in tormentis, vidit Abrahamum procul, et Lazarum in sinu ejus.

24 Tum ipse clamans dixit, Pater Abrahame, miserere mei, et mitte Lazarum, ut intingat extremum digitum suum in aquam, et refrigeret linguam meam; quoniam gravissimè crucior in istâ flammâ.

25 Dixit autem Abrahamus, Fili, memento te bona tua recepisse in vitâ tuâ, et Lazarum similiter mala: nunc autem hic solamen recipit, tu verò cruciaris.

26 Et ad hæc omnia, inter nos et vos hiatus ingens constitutus est, ut ii qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque istinc huc transire.

27 Dixit autem *ille*, Rogo te igitur, pater, ut eum mittas domum patris mei;

28 Habeo enim quinque fratres; ut hæc attestetur eis, ne et ipsi veniant in hunc locum tormenti.

29 Dicit ei Abrahamus, Habent Mosen et prophetas: audiant eos.

30 Ille verò dixit, Non pater Abrahame; sed siquis ex mortuis abierit ad eos, resipiscent.

31 Abrahamus autem dixit ei, Si Mosen et prophetas non audiunt, ne siquidem quispiam ex mortuis resurgat assentientur.

CAP. XVII.

AIT autem discipulis, Contingere non potest, ut non eveniant offendicula: sed væ illi per quem eveniunt!

2 Expedit ei si mola asinaria circumponatur collo ejus, et abjectus fuerit in mare, *potiùs*, quàm ut sit offendiculo uni ex parvis istis.

3 Cavete vobis: Si peccaverit in te frater tuus, objurga eum; et si resipuerit, remitte ei.

4 Et si septies in die peccaverit in te, et septies *in* die revertatur ad te, dicens, Resipui; remittes ei.

5 Tunc dixerunt apostoli Domino, Adde nobis fidem.

6 Dixit autem Dominus, Si haberetis fidem, quantulum *est* granum sinapis, diceretis huic sycamino, Eradicator, et plantator in mari ; et obediret vobis.

7 Quis autem vestrûm habet servum arantem aut pascentem, qui regresso ab agro dicat statim, Accede et discumbe ?

8 Imo nonne dicit ei, Para quod cœnem, et præcinctus ministra mihi, usquedum edero ac bibero ; et postea edito tu et bibito ?

9 Num gratiam habet servo illi, quia fecit quæ ipsi præcepta fuerant? non puto.

10 Ita et vos, quum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Servi inutiles sumus ; nam quod debuimus facere, fecimus.

11 ¶ Et factum est inter eundum Hierosolymam, ut ipse transiret per mediam Samariam et Galilæam.

12 Quum autem ingrederetur in quendam vicum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt procul :

13 Et sustulerunt vocem, dicentes, Jesu magister, miserere nostri.

14 Qui quum *eos* vidisset, dixit eis, Profecti ostendite vos sacerdotibus. Et factum est ut inter eundum purificati sint.

15 Unus autem ex ipsis, ut vidit se sanatum esse, revertit, glorificans Deum voce magnâ ;

16 Et procidit in faciem ad pedes ejus, gratias ei agens ; eratque iste Samaritanus.

17 Respondens autem Jesus dixit, Nonne decem illi purificati sunt ? novem autem illi ubi *sunt ?*

18 Non sunt reperti qui redierint, ut tribuerent gloriam Deo, nisi alienigena iste.

19 Et dixit ei, Surge, et abi ; fides tua te servavit.

20 ¶ Interrogatus autem a Pharisæis, quando venturum esset regnum Dei, respondit eis, et dixit, Non veniet regnum Dei ita ut observari possit.

21 Neque dicent, Ecce hìc, aut ecce illìc : ecce enim, regnum Dei intus habetis.

22 Dixit autem discipulis, Veniet tempus quum desiderabitis videre unum ex diebus Filii hominis ; nec videbitis.

23 Et dicent vobis, Ecce hìc, aut ecce illìc : *sed* ne abite, neque prosequimini.

24 Nam sicut fulgur coruscans ex *unâ* regione quæ sub cœlo est, in *alteram* quæ sub cœlo est, splendet ; ita erit et Filius hominis die suo.

25 Sed priùs oportet eum multa pati, et reprobari a gente istâ.

26 Et prout factum est in diebus Noë, ita erit etiam diebus Filii hominis.

27 Edebant, bibebant, uxores ducebant, et dabantur nuptum, ad eum usque diem quo introïit Noë in arcam ; venitque diluvium, et perdidit omnes.

28 Similiter etiam ut accidit in diebus Lot ; edebant, bibebant, emebant, vendebant, plantabant, ædificabant :

29 Quo autem die Lot exiit Sodomis, pluit igni et sulphure e cœlo, et omnes perdidit.

30 Secundùm hæc erit dies quo Filius hominis detegetur.

31 In illo die qui fuerit in solario, et vasa ejus in ipsâ domo, ne descendat ad ea tollenda ; et qui in agro, similiter non revertatur retro.

32 Memineritis uxoris Lot.

33 Quicunque studuerit animam suam servare, perdet eam : et quicunque eam perdiderit, vivificabit eam.

34 Dico vobis, illâ nocte erunt duo in lecto uno : unus accipietur, et alter relinquetur.

35 Duæ erunt molentes simul : una accipietur, et altera relinquetur.

36 Duo erunt in agro : unus accipietur, et alter relinquetur.

37 Tunc respondentes dicunt ei, Ubi, Domine ? Ipse verò dixit eis, Ubi corpus, illuc cogentur aquilæ.

CAP. XVIII.

DIXIT autem eis etiam parabolam *huc spectantem,* quòd oporteret ipsos semper precari, nec segnes esse ;

2 Dicens, Judex quidam erat in quâdam urbe, qui Deum non timebat, nec quenquam reverebatur.

3 Erat autem in illâ urbe quædam vidua quæ venit ad eum, dicens, Vindica me ab adversario meo.

4 Ille autem noluit per *multum* tempus : postea verò dixit apud se,

Etsi Deum non timeo, nec quenquam
revereor;
5 Tamen quia molestiam mihi ex-
hibet vidua ista, vindicabo eam, ne
tandem veniens obtundat me.
6 Ait autem Dominus, Audite quid
judex ille injustus dicat.
7 Deus autem non vindicabit
electos suos, clamantes ad ipsum die
ac nocte, etiamsi iram differat super
ipsis?
8 Dico vobis, vindicabit eos citò.
Veruntamen, Filius hominis quum
venerit, num reperturus est fidem in
terrâ?
9 ¶ Dixit autem etiam quibusdam,
qui sibi persuaserant se justos esse,
et pro nihilo habebant reliquos, pa-
rabolam istam:
10 Homines duo ascenderunt in
templum ut precarentur; unus Pha-
risæus, et alter publicanus.
11 Pharisæus consistens seorsim
hæc precatus est: Deus, gratias ago
tibi, quòd non sim ut reliqui homines,
rapaces, injusti, mœchi; vel etiam ut
iste publicanus:
12 Jejuno bis hebdomade: deci-
mo quæcunque possideo.
13 Publicanus autem procul stans,
nolebat vel oculos in cœlum at-
tollere; sed percutiebat pectus su-
um, dicens, Deus, placator mihi pec-
catori.
14 Dico vobis, descendit iste justi-
ficatus domum suam *potiùs* quàm
ille: quia quicunque se extollit de-
primetur, et qui se deprimit extol-
letur.
15 ¶ Adferebant autem ad eum
etiam infantes, ut eos tangeret: quum
autem hoc vidissent discipuli, objur-
gârunt eos.
16 Jesus verò quum puerulos ad-
vocâsset, dixit, Sinite puerulos venire
ad me, et eos non prohibete: talium
est enim regnum Dei.
17 Amen dico vobis, quicunque non
exceperit regnum Dei tanquam pue-
rulus, nequaquam introïbit in illud.
18 ¶ Tunc interrogavit eum quidam
ex primoribus, dicens, Magister bone,
quid faciendo vitam æternam possi-
debo?
19 Dixit autem ei Jesus, Cur me
dicis bonum? nemo bonus nisi unus,
nempe Deus.
20 Mandata nôsti: Ne mœchare,
Ne occidito, Ne furare, Ne falsum
testimonium dicito, Honora patrem
tuum, et matrem tuam.
21 Ille autem dixit, Hæc omnia ob-
servavi a juventute meâ.
22 Jesus verò, his auditis, dixit ei,
Adhuc unum tibi deest: omnia quæ
habes vende, et distribue pauperibus,
et habebis thesaurum in cœlo; et
adesdum, sequere me.
23 At ille, his auditis, valde tristis
factus est; nam dives erat valde.
24 Quum autem vidisset Jesus eum
valde tristem factum, dixit, Quàm
difficilè qui pecunias habent introï-
bunt in regnum Dei!
25 Facilius est enim camelum per
foramen acûs introïre, quàm divitem
in regnum Dei intrare.
26 Qui verò *istud* audierant, dixe-
runt, Et quis potest servari?
27 Ipse autem dixit, Quæ fieri non
possunt apud homines, fieri possunt
apud Deum.
28 Dixit autem Petrus, Ecce, nos
reliquimus omnia, et sequuti su-
mus te.
29 Ipse verò dixit eis, Amen dico
vobis, nemo est qui reliquerit do-
mum, aut parentes, aut fratres, aut
uxorem, aut liberos, regni Dei caussâ,
30 Qui non recepturus sit multi-
plicia, et in hoc tempore, et in sæculo
venturo vitam æternam.
31 ¶ Jesus autem, assumptis illis
duodecim, dixit eis, Ecce, ascendimus
Hierosolymam, et perficientur omnia
quæ scripta sunt per prophetas de
Filio hominis.
32 Tradetur enim gentibus, et il-
ludetur, et contumeliis afficietur, et
conspuetur:
33 Et postquam eum flagella-
verint, trucidabunt: sed die tertio
resurget.
34 Ipsi verò nihil horum intel-
lexerunt: erantque ista verba ipsis
occulta, nec cognoverunt quæ dice-
bantur.
35 ¶ Factum est autem ut dum ipse
appropinquaret Jericho, cæcus qui-
dam sederet apud viam mendicans:
36 Quum igitur *is* audîsset turbam
prætereuntem, percontabatur quid
hoc esset.
37 Nunciaverunt autem ei Jesum
Nazarenum transire.
38 Tunc clamavit, dicens, Jesu, fili
Davidis, miserere mei.
39 Et qui præibant, objurgabant
eum ut sileret: ipse verò multo ma-
gis clamabat, Fili Davidis, miserere
mei.
40 Jesus autem quum substitisset,

jussit eum adduci ad se: et quum is appropinquâsset, interrogavit eum,

41 Dicens, Quid tibi vis faciam? Ille verò dixit, Domine, ut visum recipiam.

42 Et Jesus dixit ei, Recipito visum: fides tua te servavit.

43 Illico igitur visum recepit, ac sèquebatur eum glorificans Deum: et totus populus, quum *hoc* vidisset, tribuit laudem Deo.

CAP. XIX.

JESUS autem ingressus Jericho, transibat.

2 Et ecce, quidam nomine vocatus Zacchæus, et qui magister erat publicanorum, ac is dives erat:

3 Studebatque videre quis esset Jesus: nec poterat præ turbâ, quòd staturâ parvus esset.

4 Præcurrens igitur ascendit in sycomorum, ut eum videret; quoniam futurum erat ut illac transiret.

5 Ut autem venit ad eum locum, suspiciens Jesus vidit eum, et dixit ei, Zacchæe, festinans descende: hodie enim domi tuæ oportet me manere.

6 Tum is festinans descendit, et excepit eum gaudens.

7 Et omnes, quum hoc vidissent, murmurabant, dicentes eum ingressum esse ad hominem peccatorem, ut ibi diversaretur.

8 Adstans autem Zacchæus dixit Domino, Ecce, dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: et si quid cuipiam per calumniam eripui, reddo quadruplum.

9 Dixit autem ei Jesus, Hodie salus huic domui contigit, eo quòd ipse quoque est filius Abrahami.

10 Venit enim Filius hominis, ut quærat et servet quod perierat.

11 ¶ Hæc autem ipsis audientibus, pergens, dixit parabolam, eo quòd esset prope Hierosolymam, et quòd putarent fore ut illico regnum Dei appareret.

12 Dixit ergo, Homo quidam nobilis profectus est in regionem longinquam, ut acciperet sibi regnum, ac reverteretur.

13 Vocatis autem decem servis suis, dedit eis decem minas, et dixit eis, Negotiamini donec veniam.

14 Cives autem ejus oderant eum, miseruntque legationem post eum, dicentes, Nolumus hunc regnare super nos.

15 Et factum est quum rediisset, accepto regno, tum jussit vocari servos illos ad se, quibus dederat pecuniam; ut cognosceret quis quid negotiando confecisset.

16 Adfuit autem primus, dicens, Domine, mina tua decem lucrifecit.

17 *Ille* autem ait ei, Bene *est*, serve bone; quia in minimo fuisti fidelis, habeto potestatem in decem urbes.

18 Et alter venit, dicens, Domine, mina tua confecit quinque minas.

19 *Ille* verò et isti dixit, Tu quoque præesto quinque urbibus.

20 Et alius venit, dicens, Domine, ecce mina tua quam habui sepositam in sudario;

21 Timui enim te, quòd homo sis austerus: aufers quod non deposuisti, et metis quod non seminâsti.

22 Tum *ille* dixit ei, Ex ore tuo te judicabo, serve male: sciebas me hominem austerum esse, qui tollam quod non deposui, et metam quod non seminavi:

23 Quare igitur non dedisti pecuniam meam ad mensam, et ego veniens, cum fœnore ipsam exegissem?

24 Et adstantibus dixit, Tollite ab eo minam, et date ei qui decem minas habet.

25 *Illi* verò dixerunt ei, Domine, habet decem minas.

26 At *ille*, Nam, *inquit*, dico vobis, Omni habenti dabitur: ei verò qui non habet, etiam quod habet adimetur.

27 Quinetiam meos illos inimicos, qui noluerunt me regnare supra se, adducite huc, et jugulate coram me.

28 Et his dictis, antegrediebatur, ascendens Hierosolymam.

29 Et factum est, quum appropinquâsset Bethphagæ et Bethaniæ, ad montem qui vocatur Olearum, misit duos ex discipulis suis,

30 Dicens, Abite in vicum qui est ex adverso; in quo introëuntes invenietis pullum alligatum, in quo nullus unquam hominum sedit: solutum eum adducite.

31 Et siquis vos interrogaverit, Quare solvitis? sic dicetis ei, Quoniam eo opus est Domino.

32 Profecti autem qui missi erant, invenerunt prout eis dixerat.

33 Solventibus autem ipsis pullum, dixerunt eis domini ejus, Quare solvitis pullum?

34 Ipsi verò dixerunt, Quoniam eo
opus est Domino.
35 Duxerunt igitur eum ad Jesum :
et palliis suis pullo injectis, imposue-
runt Jesum.
36 Eunte autem ipso, substerne-
bant pallia sua in viâ.
37 Et quum jam appropinquaret
ad descensum montis Olearum, cœ-
pit omnis multitudo discipulorum
gaudentium laudare Deum voce mag-
nâ de omnibus quas viderant virtuti-
bus ;
38 Dicentes, Benedictus *esto* rex
ille qui venit in nomine Domini :
pax in cœlo, et gloria in *locis* altissi-
mis.
39 Et aliqui Pharisæorum e turbâ
dixerunt ei, Præceptor, objurga dis-
cipulos tuos.
40 Ipse verò respondens dixit eis,
Dico vobis, si siluerint isti, mox lapi-
des clamitaturos.
41 Et ut appropinquavit, visâ urbe,
flevit super eâ,
42 Dicens, Si vel tu nôsses hoc sal-
tem tuo die, quæ ad pacem tuam *per-
tinent* : sed ea nunc occulta sunt ocu-
lis tuis.
43 Nam veniet tempus adversum
te, quo circumjicient tibi inimici tui
vallum, et circumcingent te, et con-
stringent undique :
44 Teque solo æquabunt, et filios
tuos intus, neque relinquent in te la-
pidem super lapidem ; eo quòd non
noveris tempus illud visitationis tuæ.
45 Et ingressus in templum, cœpit
ejicere eos qui vendebant in eo, et
emebant ;
46 Dicens eis, Scriptum est, Do-
mus mea, domus precationis est : vos
autem fecistis eam speluncam latro-
num.
47 Et docebat quotidie in templo.
Primarii verò sacerdotes, et scribæ,
et primores plebis studebant eum
perdere.
48 Nec inveniebant quid face-
rent : totus enim populus pendebat
ab ipso, quum eum audiebat.

CAP. XX.

ET factum est quodam dierum il-
lorum, ut quum ipse doceret po-
pulum in templo, et evangelizaret,
supervenerint primarii sacerdotes et
scribæ cum senioribus ;
2 Et alloquuti sint eum, dicentes,
Dic nobis quâ auctoritate ista facias ?
aut quis ille sit qui dedit tibi istam
auctoritatem.
3 Respondens autem Jesus dixit eis,
Interrogabo vos et ego rem quandam :
dicite igitur mihi,
4 Baptismus Joannis e cœlo erat,
an ex hominibus ?
5 At illi ratiocinati sunt apud
se, dicentes, Si dixerimus, E cœlo ;
dicet, Quare ergo non credidistis ei ?
6 Sin autem dixerimus, Ex homi-
nibus ; tota plebs lapidabit nos : per-
suasa enim est, Joannem prophetam
fuisse.
7 Responderunt igitur se nescire
unde *esset*.
8 Tunc Jesus dixit eis, Nec ego
dicam vobis quâ auctoritate hæc fa-
ciam.
9 Cœpit autem dicere ad plebem
parabolam hanc : Quidam plantavit
vineam, et elocavit eam agricolis :
et peregrè abfuit multum tempo-
ris.
10 Sed suo tempore misit servum ad
agricolas illos, ut sibi darent ex fruc-
tu vineæ : agricolæ autem illi cæ-
sum illum ablegaverunt inanem.
11 *Ille* verò perrexit, et alterum
servum misit : at ipsi hunc quoque
cæsum et contumeliis affectum able-
gaverunt inanem.
12 Et perrexit mittere tertium :
at illi et istum vulneratum ejece-
runt.
13 Dixit igitur dominus vineæ
Quid faciam ? mittam filium illum
meum dilectum : utique quum hunc
viderint, reverebuntur.
14 Viso autem eo agricolæ collo-
quuti sunt inter se, dicentes, Iste est
hæres : venite, trucidemus eum, ut
nostra fiat hæreditas.
15 Et ejectum eum extra vineam,
trucidârunt. Quid ergo faciet eis do-
minus vineæ ?
16 Veniet et perdet agricolas istos,
et dabit vineam aliis. *Hoc* autem
quum audîssent, dixerunt, Absit.
17 Ille verò intuitus eos ait, Quid
illud est ergo quod scriptum est,
Quem lapidem reprobaverunt ædifi-
cantes, is factus *est* caput anguli ?
18 Quisquis ceciderit super illum
lapidem confringetur ; super quem
autem ceciderit, dissipabit eum.
19 Tum studuerunt primarii sacer-
dotes et scribæ injicere in eum ma-
nus eo ipso momento ; sed timuerunt
plebem : cognoverunt enim eum ad-
versùs ipsos dixisse similitudinem
istam.
20 Itaque observantes *eum*, mise-

runt insidiatores, qui se justos esse simularent; ut carperent ejus sermonem, tradituri eum imperio et potestati præsidis:
21 Qui interrogaverunt eum, dicentes, Præceptor, scimus te rectè dicere et docere, nec accipere personam, sed viam Dei in veritate docere:
22 Licet nobis tributum dare Cæsari, an non?
23 Animadversâ autem eorum calliditate, dixit eis, Quid me tentatis?
24 Ostendite mihi denarium; cujus habet imaginem et inscriptionem? Respondentes autem dixerunt, Cæsaris.
25 Tum dixit eis, Reddite igitur quæ *sunt* Cæsaris, Cæsari; et quæ *sunt* Dei, Deo.
26 Itaque non potuerunt ejus verba capere coràm plebe: et mirati super ejus responso, siluerunt.
27 Accedentes autem quidam Sadducæorum, qui contendunt non esse resurrectionem; interrogârunt eum,
28 Dicentes, Præceptor, Moses scripsit nobis, Si cujus frater mortuus fuerit habens uxorem, et sine liberis mortuus fuerit, ut ejus frater accipiat uxorem illam, et excitet semen fratri suo.
29 Septem ergo fratres fuerunt; quorum primus, acceptâ uxore, mortuus est sine liberis.
30 Accepit igitur eam secundus, *qui* et ipse mortuus est sine liberis.
31 Deinde tertius accepit eam: itidem autem et illi septem: nec reliquerunt liberos, et mortui sunt.
32 Post omnes autem mortua est mulier.
33 In resurrectione ergo, cujus eorum erit uxor? nam illi septem habuerunt eam uxorem.
34 Tum respondens dixit eis Jesus, Filii hujus ævi ducunt uxores, et nuptum dantur;
35 Qui verò digni habiti fuerint qui ævum illud consequantur, et resurrectionem ex mortuis, neque ducunt uxores, neque nuptum dantur:
36 Nec enim mori possunt ampliùs: pares enim angelis sunt: et filii sunt Dei, quum sint filii resurrectionis.
37 Mortuos autem suscitatum iri, etiam Moses indicavit in rubo, quum dicit Dominum Deum Abrahami, et Deum Isaaci, et Deum Jacobi.
38 Deus autem non est mortuorum, sed vivorum *Deus*; omnes enim vivunt ei.
39 Respondentes autem ei quidam ex scribis dixerunt, Præceptor, bene dixisti.
40 Nec ampliùs audebant eum quicquam interrogare.
41 Dixit autem eis, Quomodo dicunt Christum filium esse Davidis?
42 Et ipse David dicit in libro Psalmorum, Dixit Dominus Domino meo, Sede ad dextram meam,
43 Usquedum posuero inimicos tuos scabellum pedum tuorum.
44 David ergo Dominum eum vocat, et quomodo filius ejus est?
45 Audiente verò toto populo dixit discipulis suis,
46 Cavete a scribis, qui volunt ambulare stolati, et amant salutationes in foris, ac primos consessus in conventibus, et primos accubitus in cœnis;
47 Qui devorant domos viduarum, et in speciem precibus longis utuntur: isti recipient gravius judicium.

CAP. XXI.

INTUITUS autem vidit divites immittentes dona sua in gazophylacium.
2 Vidit autem etiam quandam viduam pauperculam conjicientem illùc minuta *æreola* duo:
3 Et dixit, Verè dico vobis, vidua hæc pauper conjecit amplius quàm omnes.
4 Nam omnes hi ex eo quod sibi redundat, conjecerunt quæ donarent Deo: hæc autem conjecit ex penuriâ suâ totum victum quem habebat.
5 ¶ Et quibusdam dicentibus de templo, quòd pulchris lapidibus ac donariis ornatum esset, dixit,
6 Hæccine spectatis? venient dies quibus non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur.
7 Interrogaverunt autem eum, dicentes, Præceptor, quando hæc erunt? et quod *erit* signum quando futura sunt ista?
8 Ipse verò dixit, Videte ne seducamini; multi enim venient sub nomine meo, dicentes, Ego sum *Christus*: et tempus illud appropinquat: ne igitur sequimini eos.
9 Quum verò audieritis bella et

exagitationes, ne consternamini: oportet enim ista primùm fieri, sed non statim *erit* finis.
10 Tunc dixit eis, Insurget gens in gentem, et regnum in regnum:
11 Et magni terræmotus erunt singulis locis, et fames, ac pestilentiæ, et terriculamenta, et signa e cœlo magna erunt.
12 Sed ante hæc omnia injicient vobis manus, et *vos* persequentur, tradentes in conventus et carceres, adductos ad reges ac presides, propter nomen meum.
13 *Hæc* autem cedent vobis testimonio.
14 Habete igitur fixum in cordibus vestris, non præmeditari defensionem:
15 Ego enim dabo vobis os, et sapientiam, cui non poterunt contradicere, neque resistere, omnes qui se vobis opponent.
16 Prodemini autem etiam a parentibus, et fratribus, et cognatis, et amicis: et morte mulctandos curabunt *aliquos* ex vobis:
17 Et eritis exosi omnibus propter nomen meum.
18 Sed pilus capitis vestri non peribit.
19 Per tolerantiam vestram possidete animas vestras.
20 Quum autem videritis Hierosolymam cingi ab exercitibus, tunc agnoscite appropinquare vastationem ejus.
21 Tunc qui in Judæâ sunt, fugiant in montes; et qui intra eam, excedant; et qui in agris, non ingrediantur in eam.
22 Nam hi sunt dies ultionis, ut impleantur omnia quæ scripta sunt.
23 Væ autem prægnatibus et lactantibus in illis diebus! erit enim necessitas magna in hâc regione, et ira in populo isto.
24 Et cadent acie gladii, et captivi ducentur in omnes gentes: et Hierosolyma calcabitur a gentibus, usquequo impleantur tempora gentium.
25 Tunc erunt signa in sole, et lunâ, et stellis; et in terrâ anxietas gentium in consilii inopiâ, resonante mari et salo;
26 Exanimatis hominibus præ timore et exspectatione *malorum* eorum quæ invadent in orbem terrarum; nam potestates cœlorum concutientur.
27 Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potentiâ et gloriâ multâ.
28 Quum autem hæc fieri incipient, suscipite, et attollite capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestri.
29 Dixit etiam eis parabolam, *inquiens*, Videte ficum et omnes arbores:
30 Quum jam emiserint *foliâ, vos eas* cernentes, per vos ipsos agnoscitis jam propè esse æstatem:
31 Ita et vos, quum videritis hæc fieri, agnoscite propè esse regnum Dei.
32 Amen dico vobis, Nequaquam præterierit hæc ætas quousque *hæc* omnia facta fuerint.
33 Cœlum et terra præteribunt, verba autem mea nequaquam præteribunt.
34 Cavete autem vobis, nequando graventur corda vestra crapulâ et ebrietate, et curis hujus vitæ, et repentè vobis superveniat dies ille.
35 Nam ut laqueus invadet in omnes qui habitant in superficie totius terræ.
36 Excubate igitur, omni tempore rogantes ut digni habeamini qui effugiatis ista omnia quæ futura sunt, et consistatis ante Filium hominis.
37 ¶ Docebat autem interdiu in templo: noctu verò exiens, pernoctabat in monte qui vocatur Olearum.
38 Et totus populus diluculò veniebat ad eum, ut eum audiret in templo.

CAP. XXII.

APPROPINQUABAT autem festum azymorum, quod dicitur Pascha:
2 Et quærebant primarii sacerdotes et scribæ quomodo eum interimerent: timebant enim plebem.
3 Introïit autem Satanas in Judam cognominatum Iscariotem, qui erat e numero *illorum* duodecim.
4 Abiens igitur colloquutus est cum primariis sacerdotibus ac præfectis *templo*, quomodo ipsis eum proderet.
5 Qui gavisi sunt; et pacti *se* daturos ei pecuniam.
6 *Ipse* verò spopondit; quærebatque opportunitatem cum ipsis tradendi absque turbâ.
7 ¶ Venit autem dies azymorum, quo oportebat mactari paschá.
8 Misit igitur Petrum et Joannem,

dicens, Profecti parate nobis pascha, ut vescamur.
9 Ipsi verò dixerunt ei, Ubi vis paremus *illud?*
10 At ille dixit eis, Ecce, postquam introïeritis in urbem, occurret vobis quidam aquæ amphoram bajulans; sequimini eum domum illam in quam ingredietur.
11 Et dicite patrifamilias illius domûs, Dicit tibi Præceptor, Ubi est diversorium, ubi pascha cum discipulis meis edam?
12 Tunc ipse monstrabit vobis cœnaculum magnum stratum: illìc parate *pascha.*
13 Profecti verò invenerunt omnia prout dixerat eis; et paraverunt pascha.
14 Quum autem adesset *constitutum* illud tempus, discubuit, et duodecim apostoli cum eo.
15 Et dixit eis, Desiderio desideravi hoc pascha edere vobiscum, antequam ego patiar.
16 Dico enim vobis me non ampliùs esurum ex eo, usquequo completum fuerit in regno Dei.
17 Et accepto poculo, quum gratias egisset, dixit, Accipite hoc, et partimini vobis ipsis.
18 Dico enim vobis me non bibiturum ex fructu vitis, usquequo regnum Dei venerit.
19 Et accepto pane, quum gratias egisset, fregit; et dedit eis, dicens, Hoc est corpus meum quod pro vobis datur: hoc facite in mei commemorationem.
20 Itidem etiam *dedit eis* poculum, postquam cœnâsset, dicens, Hoc poculum *est* novum illud fœdus per sanguinem meum, qui pro vobis effunditur.
21 Cæterùm ecce, manus ejus qui me prodit, mecum *est* in mensâ.
22 Et Filius quidèm hominis, prout definitum est, abit: veruntamen væ homini illi per quem proditur!
23 Tunc ipsi cœperunt mutuò quærere inter se de hâc re; ecquis nimirum ex ipsis esset hoc facturus.
24 Orta est autem etiam de hoc contentio inter eos, quis eorum videretur esse maximus.
25 Ipse verò dixit eis, Reges gentium dominantur eis, et qui habent eos in potestate, benefici vocantur.
26 Vos autem non ita *estote:* sed qui maximus est inter vos, esto sicut qui minimus est; et qui antecedit, sicut qui ministrat.
27 Nam uter major est, qui discumbit, an qui ministrat? nonne qui discumbit? At ego sum inter vos ut qui ministrat.
28 Vos autem ii estis qui permansistis mecum in tentationibus meis.
29 Ego verò paciscor vobis, prout pactus est mihi Pater meus, regnum;
30 Ut edatis et bibatis in mensâ meâ in regno meo, et sedeatis super thronos, judicantes duodecim tribus Israel.
31 Dixit etiam Dominus, Simon, Simon, ecce, Satanas appetit vos, quos ventilaret sicut triticum:
32 Sed ego rogavi pro te, ne deficiat fides tua: tu igitur aliquando, quum te converteris, confirma fratres tuos.
33 Ipse verò dixit ei, Domine, tecum paratus sum et in carcerem et ad mortem proficisci.
34 At ille dixit ei, Dico tibi, Petre, nequaquam emittet vocem hodie gallus, priusquam ter neges quòd tu me noveris.
35 Dixit etiam eis, Quando misi vos absque crumenâ et perâ et soleis, num quid defuit vobis? Ipsi verò dixerunt, Nihil.
36 Dixit ergo eis, At nunc, qui crumenam habet, sumat *eam,* similiter et peram: et qui non habet, vendat pallium suum, et emat gladium.
37 Dico enim vobis, adhuc oportere scriptum istud in me perfici; istud, *inquam,* Et cum sceleratis numeratus est: nam ea quæ *scripta sunt* de me, finem habent.
38 At illi dixerunt, Domine, ecce duo gladii hìc. Ipse verò dixit eis, Satis est.
39 ¶ Et egressus, profectus est ex more in montem Olearum: sequuti sunt autem eum etiam discipuli ejus.
40 Quum verò pervenisset ad eum locum, dixit eis, Precamini, ne introeatis in tentationem.
41 Tum ipse avulsus ab eis quasi ad jactum lapidis, positisque genibus precatus est,
42 Dicens, Pater, si velles transferre poculum hoc a me: veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat.

43 Conspectus est autem ei ange-
lus e cœlo corroborans eum.
44 Et *ipse* constitutus in angore, in-
tentiùs orabat. Erat autem sudor
ejus quasi grumi sanguinis descen-
dentes in terram.
45 Et quum surrexisset a preca-
tione, venissetque ad discipulos suos,
invenit eos dormientes præ tris-
titiâ;
46 Et dixit eis, Quid dormitis? sur-
gite, et precamini, ne introëatis in
tentationem.
47 Adhuc autem eo loquente, ecce
turba; et is qui dicebatur Judas,
unus ex illis duodecim, præibat eis, et
appropinquavit Jesu, ut oscularetur
eum.
48 Jesus autem dixit ei, Juda,
osculo Filium hominis prodis?
49 Videntes autem ii qui circa ip-
sum *erant*, quod futurum erat, dixe-
runt ei, Domine, percutiemusne gla-
dio?
50 Et quidam ex ipsis percussit
servum pontificis maximi, et abstulit
aurem ejus dextram.
51 Respondens autem Jesus dixit,
Sinite huc usque. Et tactâ illius au-
riculâ, sanavit eum.
52 Dixit autem Jesus iis qui ad-
versùs ipsum venerant, *nempe* pri-
mariis sacerdotibus, et præfectis tem-
plo, et senioribus, Ut adversùs la-
tronem exiistis cum gladiis ac fus-
tibus?
53 Quum quotidie vobiscum essem
in templo, non extendistis manus in
me: sed hæc est hora illa vestra, et
potestas tenebrarum.
54 Comprehensum autem eum
duxerunt, et introduxerunt domum
pontificis maximi. Petrus verò se-
quebatur procul.
55 Quumque accendissent ignem
in medio aulæ, atque unà consedis-
sent, sedit et Petrus inter eos.
56 Quum autem eum vidisset an-
cilla quædam sedentem ad ignem,
intentis in eum oculis, dixit, Et iste
cum eo erat.
57 Ipse verò abnegavit eum, di-
cens, Mulier, non novi eum.
58 Et paulò pòst alius videns eum,
dixit, Et tu ex ipsis es. Petrus verò
ait, Heus tu, non sum.
59 Et interpositâ quasi horâ unâ,
alius quidam *id* asseverabat, dicens,
Verè et iste cum illo erat: etenim
Galilæus est.
60 Ait autem Petrus, Heus tu,
nescio quid dicas. Et illico, adhuc
ipso loquente, vocem emisit gallus.
61 Tum conversus Dominus in-
tuitus est Petrum: et recordatus est
Petrus sermonis Domini, quomodo
nimirum dixerat ipsi, Priusquam gal-
lus vocem emiserit, ter me abnega-
bis.
62 Et egressus foras Petrus flevit
amarè.
63 ¶ At ii qui unà tenebant Je-
sum, illudebant ei, cædentes *eum:*
64 Et quum eum obvolvissent, ver-
berabant faciem ejus, et interrogabant
eum, dicentes, Vaticinare quis sit qui
te percussit.
65 Et alia multa conviciantes dice-
bant in eum.
66 ¶ Et ut ortus est dies, coactum
fuit presbyterium populi, et primarii
sacerdotes, et scribæ, et adduxerunt
eum in suum consessum,
67 Dicentes, Num tu es ille Chris-
tus? dic nobis. Dixit autem eis, Si
vobis dixero, nequaquam credetis:
68 Quòd si etiam interrogavero,
nequaquam respondebitis mihi, neque
me absolvetis.
69 Ab hoc tempore erit Filius ho-
minis sedens ad dextram potentiæ
Dei.
70 Dixerunt autem omnes, Tu ergo
es Filius ille Dei? Ipse verò dixit
eis, Vos dicitis. Nam ego sum.
71 At illi dixerunt, Quid amplius
egemus testimonio? Ipsi enim audi-
vimus ex ore ipsius.

CAP. XXIII.

TUM surgens universa multitudo
eorum, duxit eum ad Pilatum.
2 Cœperunt autem eum accusare,
dicentes, Comperimus istum perver-
tere gentem, et vetare tributa dare
Cæsari, dicendo se Christum, *id est*,
regem esse.
3 Pilatus autem interrogavit eum
dicens, Tu*ne* es Rex ille Judæorum?
Ipse verò respondens ei dixit, Tu
dicis.
4 Ait verò Pilatus ad primarios
sacerdotes et turbam, Nullam inve-
nio noxam in hoc homine.
5 At illi invalescebant, dicentes,
Concitat populum, docens per uni-
versam Judæam, exorsus a Galilæâ
huc usque.
6 Pilatus verò, auditâ Galilæâ, in-
terrogavit num homo iste Galilæus
esset.
7 Et quum cognovisset eum ad He-
rodis potestatem pertinere, remisit

eum ad Herodem, qui et ipse Hierosolymis erat per eos dies.

8 Herodes autem viso Jesu gavisus est valdè: nam a multo *tempore* cupiebat eum videre, eò quòd audivisset multa de eo; et speraret se signum aliquod visurum ab eo fieri.

9 Interrogavit autem eum multo sermone; sed ipse nihil ei respondit.

10 Adstabant autem primarii sacerdotes et scribæ magnâ contentione eum accusantes.

11 Herodes autem, cum militibus suis, quum eum pro nihilo habuisset, et illusisset *ei*, amictum veste splendidâ remisit ad Pilatum.

12 Et facti sunt amici inter sese Pilatus et Herodes eo ipso die: nam antea inimici erant inter sese.

13 Pilatus verò, convocatis primariis sacerdotibus, et magistratibus, ac populo,

14 Dixit eis, Obtulistis mihi hunc hominem tanquam avertentem populum: et ecce, ego in vestri conspectu quæstione habitâ, nullam noxam inveni in homine isto, ex iis de quibus accusatis eum.

15 Sed ne Herodes quidèm: nam remisi vos ad illum; et ecce, nihil dignum morte factum est ab eo.

16 Castigatum ergo eum dimittam.

17 (Necesse autem habebat dimittere eis singulis festis unum *quempiam.*)

18 Exclamavit autem simul universa turba, dicens, Tolle hunc, dimitte verò nobis Barabbam:

19 (Qui erat propter seditionem quandam, et cædem factam in urbe, conjectus in carcerem.)

20 Rursus ergo Pilatus alloquutus est *eos*, volens dimittere Jesum.

21 Ipsi verò reclamabant, dicentes, Crucifige, crucifige eum.

22 Ille autem tertiò dixit eis, Quid enim iste mali fecit? nullam noxam capitalem inveni in eo: castigatum ergo eum dimittam.

23 At illi instabant vocibus magnis petentes ut ipse crucifigeretur: et invalescebant voces eorum ac primariorum sacerdotum.

24 Tum Pilatus secundùm eos judicavit, ut fieret quod ipsi petebant.

25 Dimisit autem eis illum qui propter seditionem et cædem conjectus fuerat in carcerem, quem petierant: Jesum verò tradidit ille eorum voluntati.

26 ¶ Quum igitur abducerent eum, prehenso Simone quodam Cyrenæo, qui veniebat rure, imposuerunt ei crucem ferendam ponè Jesum.

27 Sequebatur autem eum magna multitudo populi, et mulierum, quæ et plangebat et lamentabatur eum.

28 Conversus autem ad eas Jesus, dixit, Filiæ Hierusalem, ne flete de me; verùm de vobisipsis flete, et de liberis vestris:

29 Nam ecce, venient dies quibus dicent, Beatæ steriles, et uteri qui non genuerunt, et ubera quæ non lactaverunt.

30 Tum incipient dicere montibus, Cadite in nos; et collibus, Operite nos.

31 Nam si in virente ligno ista faciunt, in arido quid fiet?

32 Ducebantur autem etiam alii duo, *qui erant* malefici, cum eo necandi.

33 ¶ Quum igitur venissent in locum qui vocatur Calvaria, illìc crucifixerunt eum, et maleficos illos; unum ad dextram, alterum ad sinistram.

34 Jesus autem dicebat, Pater, remitte *hoc* ipsis; nesciunt enim quid faciant. Partientes verò vestimenta ejus, jecerunt sortem.

35 Et stabat populus spectans: sannis autem excipiebant eum etiam primores cum eis, dicentes, Alios servavit; servet seipsum, si hic est Christus ille electus ille Dei.

36 Illudebant autem etiam ei milites, accedentes, et acetum ei offerentes,

37 Dicentesque, Si tu es Rex ille Judæorum, serva temetipsum.

38 Erat autem etiam inscriptio scripta super eum literis Græcis, et Romanis, et Hebraicis, HIC EST REX ILLE IVDAEORVM.

39 ¶ Unus autem ex maleficis qui erant suspensi, conviciabatur ei, dicens, Si tu es Christus ille, et teipsum et nos serva.

40 Respondens autem alter objurgavit eum, dicens, Ne tu quidem Deum times, quum in eâdem sis damnatione?

41 Et nos quidem justè (nam digna factis recipimus); iste verò nihil indecens fecit.

42 Dixitque Jesu, Domine, me-

mento mei, quum veneris in regnum tuum.

43 Tum dixit ei Jesus, Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.

44 ¶ Erat autem quasi hora sexta, et tenebræ factæ sunt in totâ regione usque ad horam nonam.

45 Et obtenebratus est sol, et aulæum templi fissum est medium.

46 Quumque clamâsset voce magnâ Jesus, ait, Pater, in manus tuas depono spiritum meum: Et quum hæc dixisset, expiravit.

47 Quum vidisset autem centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens, Verè hic homo justus erat.

48 Et omnis turba quæ simul ad hoc spectaculum accesserat, spectans quæ facta fuerant, verberans pectora sua revertebatur.

49 Stabant autem omnes noti ejus procul, et mulieres quæ erant cum unà sequutæ a Galilæâ, videntes ista.

50 ¶ Tum ecce, quidam nomine Josephus, senator, vir bonus ac justus,

51 (Qui non assensus fuerat consilio ac facto eorum,) ortus Arimathæâ, civitate Judæorum; qui et ipse exspectabat regnum Dei:

52 Hic, *inquam*, adiens Pilatum, petiit corpus Jesu.

53 Et detractum illud involvit sindone, posuitque illud in monumento quod erat in saxo incisum, in quo nondum quisquam positus fuerat.

54 Porrò dies erat parasceues, et sabbatum succedebat.

55 Subsequutæ etiam mulieres quæ cum eo venerant ex Galilæâ, spectârunt monumentum, et quomodo positum esset corpus ejus.

56 Reversæ verò paraverunt aromata et unguenta; ac sabbato quidem quieverunt, secundùm mandatum.

CAP. XXIV.

PRIMO autem die hebdomadis, profundo diluculo iverunt ad monumentum, ferentes quæ paraverant aromata, et nonnullæ cum ipsis.

2 Invenerunt autem saxum avolutum à monumento.

3 Et ingressæ, non invenerunt corpus Domini Jesu.

4 Et factum est, ut dum in eâ re hæsitarent, tum ecce, duo viri supervenerint eis, induti vestibus fulgurantibus:

5 Quum autem expavefactæ inclinarent faciem in terram, dixerunt eis, Quìd inter mortuos quæritis eum qui vivit?

6 Non est hìc, sed suscitatus est: mementote, ut loquutus sit vobis, quum adhuc in Galilæâ esset,

7 Dicens, Oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, et crucifigi, et die tertio resurgere.

8 Recordatæ sunt igitur verborum illius,

9 Et reversæ a monumento annunciaverunt hæc omnia illis undecim, et reliquis omnibus.

10 Erant autem Maria Magdalene, et Joanna, et Maria Jacobi *mater*, et reliquæ cum ipsis, quæ hæc dicebant apostolis.

11 Sed visa sunt apud eos quasi deliramentum verba ipsarum; neque crediderunt eis.

12 Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum: et quum introspexisset, videt lintea sola *illìc* jacentia; abiitque apud semetipsum mirans factum.

13 Et ecce, duo ex iis ibant eo ipso die in vicum distantem stadiis sexaginta ab Hierusalem, cui *vico* nomen *est* Emmaus.

14 Et colloquebantur inter se de istis omnibus quæ evenerant.

15 Et factum est, ut dum colloquerentur, et se mutuò rogitarent, ipse Jesus accederet, et unà iter faceret cum ipsis.

16 Oculi autem eorum tenebantur, ne ipsum agnoscerent.

17 Dixit autem eis, Qui sunt hi sermones quos confertis inter vos ambulantes? et *quid* estis tetrico vultu?

18 Respondens autem alter, cui nomen Cleopas, dixit ei, Tu solus commoraris Hierosolymæ, et non nôsti quæ in ea facta sunt his diebus?

19 Ipse verò dixit eis, Quæ? At illi dixerunt ei, Quæ *facta sunt* Jesu Nazareno, qui fuit propheta potens reipsâ et verbis coram Deo et toto populo:

20 Quomodo eum tradiderunt principes sacerdotum et magistratus nostri, ut morte damnaretur, et crucifixerunt eum.

21 Nos autem sperabamus illum

esse qui redempturus esset Israelem:
atqui præter hæc omnia, tertium hunc
diem agit hodie ex quo hæc facta
sunt.
22 Sed et mulieres quædam ex
nobis perculerunt nos, quæ diluculo
venerunt ad monumentum:
23 Et non invento ejus corpore
venerunt, dicentes se etiam apparitionem angelorum vidisse, qui dicunt
eum vivere.
24 Et abierunt quidam eorum
qui erant nobiscum ad monumentum, et ita invenerunt prout mulieres
dixerant; ipsum verò non viderunt,
25 Tum ipse dixit eis, O amentes
et tardi corde ad credendum omnibus
quæ loquuti sunt prophetæ!
26 Nonne hæc oportuit pati Christum, et introïre in gloriam suam?
27 Et exorsus a Mose et omnibus
prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis quæ de se *scripta
erant*.
28 Appropinquârunt igitur vico, in
quem proficiscebantur; et ipse simulabat se longiùs ire.
29 Sed *ipsi* adegerunt eum, dicentes, Mane nobiscum, quoniam advesperascit, et inclinavit dies. Ingressus est igitur ut maneret cum eis:
30 Et factum est quum accubuisset
cum eis, sumpto pane, benedixit, et
fractum porrexit eis.
31 Adaperti sunt autem oculi eorum, et agnoverunt eum; sed ipse
ablatus est ex eorum conspectu.
32 Tum alter ad alterum dixerunt,
Nonne cor nostrum ardebat in nobis,
dum loqueretur nobis in viâ, et dum
adaperiret nobis Scripturas?
33 Et surgentes eo ipso momento,
reversi sunt Hierosolymam, et invenerunt congregatos illos undecim, et
eos qui cum ipsis erant:
34 *Et* qui dicebant, Suscitatus est
Dominus verè, et conspectus est Simoni.
35 Tum ipsi exposuerunt *eis* quæ
gesta erant in viâ, et ut fuerat a se
agnitus in fractione panis.
36 ¶ Hæc autem ipsis loquentibus,
stetit ipse Jesus in medio eorum, et
dixit eis, Pax vobis.
37 Consternati verò et expavefacti, videbantur sibi spiritum conspicere.
38 Tunc dixit eis, Quid turbati estis, et quare disceptationes subeunt
corda vestra?
39 Videte manus meas et pedes
meos; nam ego ipse sum: contrectate me, et videte: nam spiritus carnem et ossa non habet, prout me
conspicitis habere.
40 Et quum hoc dixisset, ostendit
eis manus ac pedes.
41 Adhuc autem ipsis non credentibus præ gaudio, et mirantibus, dixit
eis, Habetis hìc esculentum aliquid?
42 Tum ipsi porrexerunt ei partem piscis assi, et aliquid ex favo
apiario:
43 Quæ *ille* accepit, et in eorum
conspectu comedit.
44 Dixitque eis, Hi sunt sermones
quos loquutus sum vobis, quum adhuc essem vobiscum, oportere impleri omnia quæ scripta sunt in lege
Mosis, et prophetis, et Psalmis, de
me.
45 Tunc aperuit eorum mentem,
ut intelligerent Scripturas:
46 Et dixit eis, Ita scriptum est, et
ita oportuit Christum pati, et resurgere a mortuis tertio die:
47 Et prædicari ejus nomine resipiscentiam ac remissionem peccatorum apud omnes gentes, incipiendo
ab urbe Hierosolymorum.
48 Vos autem estis horum testes.
49 Et ecce, ego emittam promissum Patris mei in vos: vos autem
manete Hierosolymis usquequo induamini virtute ex alto.
50 ¶ Eduxit autem eos foràs ad
Bethaniam usque: et, sublatis manibus suis, benedixit eis.
51 Et factum est, ut dum ipse benediceret eis, disjunctus ab eis sursum ferretur in cœlum.
52 Ipsi autem adorato eo reversi
sunt Hierosolymam cum gaudio magno.
53 Erantque omni *tempore* in templo, laudantes et benedicentes Deo.
Amen.

EVANGELIUM *secundùm* JOANNEM.

CAP. I.

IN principio erat Sermo ille, et Sermo erat apud Deum, eratque ille Sermo Deus.

2 Hic *Sermo* erat in principio apud Deum.

3 Omnia per hunc *Sermonem* facta sunt, et absque eo factum est nihil quod factum sit.

4 In ipso vita erat, et vita erat Lux illa hominum.

5 Et lux ista in tenebris lucet, sed tenebræ eam non comprehenderunt.

6 ¶ Exstitit homo missus a Deo, cui nomen Joannes.

7 Is venit ad *dandum* testimonium, *id est*, ut testaretur de illâ luce, ut omnes per eum crederent.

8 Non erat ille Lux illa, sed *missus fuit* ut testaretur de illâ Luce.

9 *Hic* erat Lux illa vera quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum.

10 In mundo erat, et mundus per eum factus est; sed mundus eum non agnovit.

11 Ad sua venit, et sui eum non exceperunt.

12 Quotquot autem eum exceperunt, dedit eis hoc jus, ut filii Dei sint facti, *nempe* iis qui credunt in nomen ejus:

13 Qui non ex sanguine, neque ex libidine carnis, neque ex libidine viri, sed ex Deo geniti sunt.

14 Et Sermo ille factus est caro, et commoratus est inter nos, (et spectavimus gloriam ejus, gloriam, *inquam*, ut unigeniti *egressi* a Patre,) plenus gratiæ ac veritatis.

15 Joannes testatus est de eo, et clamavit, dicens, Hic est de quo dicebam, *Is* qui pone me venit antepositus est mihi; quia prior me erat.

16 Et ex plenitudine ipsius omnes accepimus, et gratiam pro gratiâ.

17 Nam lex illa per Mosen data est; gratia et veritas per Jesum Christum præstita est.

18 Deum nemo vidit unquam: unigenitus ille Filius qui est in sinu Patris, ille *nobis* exposuit.

19 Hoc etiam est testimonium Joannis, quando miserunt Judæi Hierosolymis sacerdotes et Levitas, ut interrogarent eum quisnam ipse esset.

20 Et professus est, neque negavit: professus est, *inquam*, se non esse Christum illum.

21 Tunc interrogaverunt eum, Quid ergo *es?* Tune es Elias? *Ipse vero* dixit, Non sum. Et *illi*, Es tu propheta ille? Qui respondit, Non.

22 Dixerunt ergo ei, Quis es? ut responsum demus iis qui miserunt nos: quid dicis de teipso?

23 Ait, Ego *sum* vox clamantis in deserto, Complanate viam Domini, prout dixit Esaias propheta.

24 Qui vero missi fuerant, erant ex Pharisæis,

25 Et interrogaverunt eum, ac dixerunt ei, Cur ergo baptizas, si tu non es Christus ille, neque Elias, neque propheta ille?

26 Respondit eis Joannes dicens, Ego baptizo aquâ; sed in medio vestrûm stat quem vos non nôstis;

27 Hic ille est qui pone me venit, qui mihi antepositus est: cujus solearum ego non sum dignus qui solvam corrigiam.

28 Hæc Bethabaræ facta sunt secus Jordanem, ubi Joannes baptizabat.

29 ¶ Postero die videt Joannes Jesum venientem ad se, et ait, Ecce Agnus ille Dei qui tollit peccatum mundi.

30 Hic est de quo dicebam, Pone me venit vir qui antepositus est mihi, quia prior me erat.

31 At ego non noveram eum: sed ut manifestus fiat Israeli, propterea veni ego baptizans aquâ.

32 Tum, *inquam*, testatus est Joannes, dicens, Conspexi Spiritum descendentem quasi columbam e cœlo, *qui* etiam mansit super eum.

33 Et ego non noveram eum; sed qui misit me ut baptizarem aquâ, ille mihi dixerat, Super quem videris Spiritum descendentem, ac manentem super eum, hic est qui baptizat Spiritu Sancto.

34 Ego igitur vidi, et testor hunc esse Filium illum Dei.

35 ¶ Postero die iterum stabat Joannes, et ex discipulis ejus duo:

36 Et intuitus Jesum ambulantem, dixit, Ecce Agnus ille Dei.

37 Audierunt autem eum duo illi discipuli loquentem, et sequuti sunt Jesum.

38 Conversus verò Jesus, et conspicatus eos sequentes *se*, dicit eis,

39 Quid quæritis? Illi verò dixerunt ei, Rabbi (quod dicitur, si interpreteris, Præceptor,) ubi moraris?
40 Dicit eis, Venite et videte. Venerunt videruntque ubi moraretur; et apud eum manserunt diem illum; hora enim erat quasi decima.
41 Erat Andreas, frater Simonis Petri, unus ex duobus, qui audierant *illa* ex Joanne, et sequuti fuerant eum.
42 Invenit hic prior fratrem suum Simonem, et dixit ei, Invenimus Messiam illum; quod est, si interpreteris, Christus ille.
43 Et adduxit eum ad Jesum. Intuitus autem eum Jesus dixit, Tu es Simon filius Jona: tu vocaberis Cephas, quod *est,* si interpreteris, Petra.
44 Postero die voluit Jesus abire in Galilæam: invenit autem Philippum, et dixit ei, Sequere me.
45 Erat verò Philippus ex Bethsaidâ, civitate Andreæ et Petri.
46 Invenit Philippus Nathanaëlem, et dicit ei, Invenimus *illum* de quo scripsit Moses in lege, et prophetæ, *nempe* Jesum filium illum Josephi, illum ex *urbe* Nazarethâ.
47 Tum dixit ei Nathanaël, Ab *urbe* Nazarethâ potest aliquid boni esse? Dixit ei Philippus, Veni et vide.
48 Vidit Jesus Nathanaëlem venientem ad se, et dixit de eo, Ecce verè Israelita in quo dolus non est.
49 Dixit ei Nathanaël, Unde me nôsti? Respondit Jesus, et dixit ei, Priusquam te Philippus vocaret, quum esses subter ficum, videbam te.
50 Respondit Nathanaël, et dixit ei, Rabbi, tu es ille Filius Dei; tu es ille Rex Israel.
51 Respondit Jesus, et dixit ei, Quia dixi tibi, Vidi te sub ficu, credis? majora istis videbis.
52 Præterea dixit ei, Amen, amen, dico vobis, Ab hoc tempore videbitis cœlum apertum, et angelos Dei ascendentes ac descendentes super Filium hominis.

CAP. II.

DIE autem tertio nuptiæ factæ sunt in Canâ *oppido* Galilææ: eratque mater Jesu illìc:
2 Vocatus est autem etiam Jesus ac discipuli ejus ad nuptias illas.
3 Et quum defecisset vinum, mater Jesu dixit ei, Vinum non habent.
4 Dicit ei Jesus, Quid mihi tecum, mulier? nondum venit hora mea.
5 Dicit ejus mater ministris, Quodcunque dixerit vobis, facite.
6 Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ secundùm purificationem Judæorum, capientes singulæ amphoras binas aut ternas.
7 Dicit eis Jesus, Implete has hydrias aquâ. Impleverunt eas igitur usque ad summum.
8 Tunc dicit eis, Haurite nunc, et offerte architriclino. Obtulerunt igitur.
9 Ut autem gustavit architriclinus aquam illam quæ facta fuerat vinum (nesciebat autem unde esset; sed ministri sciebant qui hauserant aquam), vocat sponsum architriclinus:
10 Et dicit ei, Omnes primo loco bonum vinum apponunt; et postquam *convivæ* affatim biberunt, tunc id quod minùs bonum est: tu servâsti bonum vinum usque adhuc.
11 Hoc initium signorum fecit Jesus in Canâ, *oppido* Galilææ, et manifestam fecit gloriam suam: et crediderunt in eum discipuli ejus.
12 ¶ Postea descendit Capernaum ipse, et mater, et fratres, discipuli ejus: manseruntque illìc non multos dies;
13 Nam propè erat pascha Judæorum: ascendit igitur Jesus Hierosolymam.
14 Et invenit in templo venditores boum, et ovium, et columbarum, et nummularios sedentes.
15 Factoque flagello e funiculis, omnes ejecit e templo, et oves et boves; et argentariorum nummulos effudit, mensasque subvertit.
16 Et columbarum venditoribus dixit, Tollite hinc ista: ne facite domum Patris mei domum mercatûs.
17 Recordati sunt autem ejus discipuli scriptum esse, Zelus domûs tuæ exedit me.
18 Responderunt ergo Judæi, et dixerunt ei, Quod signum ostendis nobis quòd ista facis?
19 Respondit Jesus, et dixit eis, Destruite templum hoc, et intra triduum excitabo illud.
20 Dixerunt ergo Judæi, Quadraginta et sex annis ædificatum est templum istud, et tu triduo illud excitabis?
21 At ille loquebatur de templo corporis sui.
22 Postquam ergo suscitatus fuit ex mortuis, recordati sunt ejus discipuli quod hoc sibi dixisset, et cre-

diderunt Scripturæ, et sermoni quem
Jesus dixerat.
23 Quum autem esset Hierosolymis in pascha, in festo, multi crediderunt in nomen ejus, conspicientes signa quæ edebat.
24 Ipse autem Jesus non credebat eis semetipsum, eo quòd nôsset omnes:
25 Nec opus esset ut quisquam ei testaretur de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine.

CAP. III.

ERAT autem quidam ex Pharisæis, cui nomen *erat* Nicodemo, ex primoribus Judæorum:
2 Hic venit ad Jesum nocte, et dixit ei, Rabbi, scimus te a Deo venisse doctorem: nemo enim potest hæc signa edere quæ tu edis, nisi Deus sit cum eo.
3 Respondit Jesus, et dixit ei, Amen, amen, dico tibi, nisi quis genitus sit iterum, non potest videre regnum Dei.
4 Dicit ei Nicodemus, Quomodo potest homo gigni qui sit senex? num potest in uterum matris suæ secundò introïre, et gigni?
5 Respondit Jesus, Amen, amen, dico tibi, nisi quis fuerit genitus ex aquâ et Spiritu, non potest introïre in regnum Dei.
6 Quod genitum est ex carne, caro est: et quod genitum est ex Spiritu, spiritus est.
7 Ne mireris me dixisse tibi, Oportet vos iterum gigni.
8 Ventus quò vult spirat, et sonum ejus audis, sed nescis unde veniat, et quò vadat: ita est quisquis genitus est e Spiritu.
9 Respondit Nicodemus, et dixit ei, Quomodo possunt hæc fieri?
10 Respondit Jesus, et dixit ei, Tu es doctor ille Israelis, et hæc non nôsti?
11 Amen, amen, dico tibi, quod scimus loquimur, et quod vidimus testamur: sed testimonium nostrum non recipitis.
12 Si terrena dixi vobis, et non creditis; quomodo si dixero vobis cœlestia, creditis?
13 Nullus enim ascendit in cœlum, nisi qui descendit e cœlo, *nempe* Filius hominis qui est in cœlo.
14 Prout autem Moses extulit serpentem in deserto, ita extolli oportet Filium hominis:
15 Ut quisquis credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.
16 Ita enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum dederit, ut quisquis credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.
17 Non enim misit Deus Filium suum in mundum ut damnet mundum, sed ut servetur mundus per eum.
18 Qui credit in eum non condemnatur: qui verò non credit, jam condemnatus est; quia non credidit in nomen unigeniti Filii Dei.
19 Hæc est autem condemnatio, quòd Lux venit in mundum, sed dilexerunt homines potiùs tenebras quàm lucem; quia sunt eorum mala opera.
20 Quisquis enim quæ mala sunt agit, odit lucem, nec venit ad lucem, ne arguantur opera ipsius:
21 Qui verò dat operam veritati, venit ad lucem; ut manifesta fiant facta ipsius, quòd secundùm Deum facta fuerint.
22 ¶ Postea venit Jesus et discipuli ejus in Judææ territorium: et illìc degebat cum eis, et baptizabat.
23 Baptizabat autem etiam Joannes in Ænon prope Salim, quoniam aquæ multæ erant illìc, et veniebant ac baptizabantur.
24 Nondum enim conjectus fuerat Joannes in carcerem.
25 Orta est igitur quæstio *quibusdam* ex discipulis Joannis cum Judæis de purgatione.
26 Veneruntque ad Joannem, et dixerunt ei, Rabbi, is qui tecum erat apud trajectum Jordanis, cui tu testimonium dedisti, ecce baptizat, et omnes veniunt ad eum.
27 Respondit Joannes, et dixit, Homo non potest recipere quicquam, nisi fuerit ei datum e cœlo.
28 Vos ipsi mihi testes estis me dixisse, Non sum ego Christus, sed missus sum *qui apparerem* coram eo.
29 Qui habet sponsam sponsus est: amicus autem sponsi, qui stat et audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi: hoc ergo gaudium meum impletum est.
30 Illum oportet crescere, me verò minui.
31 Qui supernè venit, supra omnes est: qui e terrâ est, terrenus est, et terrena loquitur; qui e cœlo venit, supra omnes est.
32 Et quod vidit et audivit, hoc

testatur: sed testimonium ejus nemo
recipit.
33 Qui recipit ejus testimonium, is
obsignavit Deum veracem esse.
34 Nam *is demum*, quem misit
Deus, verba Dei loquitur: non enim
huic admetitur Deus Spiritum.
35 Pater diligit Filium, et omnia
dedit ei in manum.
36 Qui credit in Filium, habet vi-
tam æternam; qui verò non obtem-
perat Filio, non videbit vitam, sed ira
Dei manet super eum.

CAP. IV.

UT ergo cognovit Dominus Pha-
risæos audîsse ipsum plures
discipulos facere et baptizare quàm
Joannem,
2 (Quanquam Jesus ipse non bap-
tizabat, sed discipuli ejus,)
3 Reliquit Judæam, et abiit rur-
sum in Galilæam.
4 Oportebat autem eum transire
per Samariam.
5 Venit ergo in urbem Samariæ
quæ dicitur Sichar, juxta prædium
quod dedit Jacobus Josepho filio
suo.
6 Erat autem ibi fons Jacobi. Je-
sus ergo fatigatus ex itinere, ita sedit
ad fontem; hora *enim* erat quasi
sexta.
7 Venit mulier Samaritana ut hau-
riret aquam: dicit ei Jesus, Da mihi
potum.
8 Nam discipuli ejus abierant in
urbem, ut cibos emerent.
9 Dicit igitur ei mulier illa Sa-
maritana, Quomodo tu, Judæus quum
sis, potum a me poscis quæ sum mu-
lier Samaritana? (non enim utuntur
Judæi Samaritanis.)
10 Respondit Jesus et dixit ei, Si
nôsses donum illud Dei, et quis sit
ille qui dicit tibi, Da mihi potum, tu
petiisses ab eo, et dedisset tibi aquam
vivam.
11 Dicit ei mulier, Domine, neque
quo haurias habes, et puteus profun-
dus est; unde ergo habes aquam il-
lam vivam?
12 Num tu major es patre nostro
Jacobo, qui dedit nobis hunc pu-
teum, ex quo ipse bibit, et filii ejus,
et ejus pecora?
13 Respondit Jesus, et dixit ei,
Quisquis bibit ex aquâ istâ, sitiet rur-
sus;
14 Quisquis autem biberit ex aquâ
illâ quam ego ei dabo, non sitiet in
æternum; sed aqua illa quam ego
dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis
in vitam æternam.
15 Dicit ei mulier, Domine, da
mihi aquam istam, ut non sitiam, ne-
que veniam huc ad hauriendum.
16 Dicit ei Jesus, Vade, voca vi-
rum tuum, et veni huc.
17 Respondit mulier, et dixit ei,
Non habeo virum. Dicit ei Jesus,
Bene dixisti, Non habeo virum:
18 Quinque enim viros habuisti; et
nunc quem habes, non est tuus vir:
hoc verê dixisti.
19 Dicit ei mulier, Domine, video
te prophetam esse.
20 Patres nostri in hoc monte ad-
oraverunt: et vos dicitis, Hierosoly-
mis esse locum illum ubi oporteat
adorare.
21 Dicit ei Jesus, Mulier, crede
mihi, venit tempus, quando neque in
monte hoc, neque Hierosolymis ad-
orabitis Patrem.
22 Vos adoratis quod nescitis; nos
adoramus quod scimus: quia salus
ex Judæis est.
23 Sed venit hora, et nunc est,
quum veri adoratores adorabunt Pa-
trem spiritu ac veritate: etenim Pa-
ter tales quærit qui ipsum adorent.
24 Deus est Spiritus: et qui ad-
orant eum, oportet ut spiritu ac veri-
tate adorent.
25 Dicit ei mulier, Scio Messiam
venturum (qui dicitur Christus);
quum venerit ille, nobis annunciabit
omnia.
26 Dicit ei Jesus, Ego *is* sum, qui
loquor tibi.
27 Interea verò venerunt ejus dis-
cipuli, et mirati sunt quòd cum mu-
liere loqueretur: nemo tamen dixit,
Quid quæris? aut, Quid loqueris cum
eâ?
28 Reliquit ergo hydriam suam
mulier, et abiit in urbem, dixitque
ejus loci hominibus,
29 Venite, videte hominem qui
dixit mihi quæcunque feci: num iste
est Christus ille?
30 Exierunt ergo ex urbe, et vene-
runt ad eum.
31 ¶ Interim autem rogabant eum
discipuli, dicentes, Rabbi, comede.
32 Ille autem dixit eis, Ego cibum
habeo quo vescar, quem vos non
nôstis.
33 Dicebant ergo discipuli alii ad
alios, Num quis attulit ei quo vesce-
retur?
34 Dicit eis Jesus, Esca mea est

exsequi voluntatem ejus qui misit me,
et perficere ipsius opus.
35 Nonne vos dicitis, Adhuc quadrimestre *spatium* superest, et messis erit? Ecce, dico vobis, attollite oculos vestros, et spectate regiones; nam albæ jam sunt ad messem.
36 Qui autem metit, mercedem accipit, et cogit fructum in vitam æternam: ut et qui seminat, simul gaudeat, et qui metit.
37 Nam in hoc dictum illud verum est. Alius est qui seminat, et alius qui metit.
38 Ego misi vos ad *id* metendum in quo vos non laborâstis: alii laboraverunt, et vos in labores eorum introïstis.
39 ¶ Ex urbe autem illâ multi Samaritanorum crediderunt in eum propter sermonem mulieris illius, testantis *ac dicentis*, Certè dixit mihi omnia quæ feci.
40 Quum ergo venissent ad eum Samaritani, rogârunt eum ut apud ipsos maneret; et mansit ibi duos dies.
41 Ac multo plures crediderunt propter sermonem ipsius.
42 Et illi mulieri dicebant, Non ampliùs propter tuos sermones credimus: ipsi enim audivimus, et scimus hunc esse verè Servatorem illum mundi, Christum.
43 ¶ Duobus autem pòst diebus exiit inde, et abiit in Galilæam.
44 Ipse enim Jesus testatus fuerat, Prophetam in suâ patriâ honorem non habere.
45 Quum ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, quum omnia vidissent quæ fecerat Hierosolymis in festo: nam et ipsi venerant ad festum.
46 ¶ Venit igitur Jesus rursum Cana, *oppidum* Galilææ, ubi fecerat ex aquâ vinum. Erat autem in *urbe* Capernaumo regius quidam, cujus filius ægrotabat.
47 Is quum audîsset Jesum venisse ex Judæâ in Galilæam, abiit ad eum, et eum rogavit ut descenderet ac sanaret suum filium: erat enim moribundus.
48 Dixit ergo Jesus ei, Nisi signa et miracula videritis, non credetis.
49 Dicit ei regius ille, Domine, descende priusquam moriatur puerulus meus.
50 Dicit ei Jesus, Vade, filius tuus vivit. Credidit homo sermoni quem dixerat ei Jesus; et profectus est.
51 Jam autem eo descendente, servi occurrerunt ei, et annunciaverunt, dicentes, Filius tuus vivit.
52 Percontatus est ergo ab eis horam quâ meliùs habuerat: et dixerunt ei, Herì *circiter* horam septimam dimisit eum febris.
53 Agnovit ergo pater *id factum esse* illâ ipsâ horâ, quâ dixerat ei Jesus, Filius tuus vivit: et credidit ipse, ac domus ejus tota.
54 Hoc rursus, *id est* secundum signum edidit Jesus, quum venisset ex Judæâ in Galilæam.

CAP. V.

POST hæc erat festum Judæorum, et ascendit Jesus Hierosolymam.
2 Est autem Hierosolymis ad *portam* pecuariam piscina, quæ nominatur Hebraicè Bethesda, quinque porticus habens.
3 In his jacebat multitudo magna ægrotorum, cæcorum, claudorum, aridorum, exspectantium aquæ motum.
4 Angelus enim descendebat certo momento in piscinam, et turbabat aquam: itaque qui primus ingressus erat post aquæ turbationem, sanus fiebat a quocunque detineretur morbo.
5 Erat autem quidam illìc tricesimum octavum annum agens in morbo.
6 Hunc quum vidisset Jesus jacentem, et cognovisset eum jam multum temporis egisse *in morbo*, dicit ei, Cupis sanus fieri?
7 Respondit ei ægrotus ille, Domine, non habeo qui, quum turbata fuerit aqua, immittat me in piscinam: sed interim dum ego venio, alius ante me descendit.
8 Dicit ei Jesus, Surge, attolle grabbatum tuum, et ambula.
9 Et statim sanus factus est homo ille: et sustulit grabbatum suum, et ambulabat: erat autem sabbatum die illo.
10 Judæi ergo dicebant ei qui curatus fuerat, Sabbatum est, non licet tibi attollere grabbatum.
11 Respondit eis, Qui me sanum fecit, is mihi dixit, Attolle grabbatum tuum, et ambula.
12 Interrogaverunt eum ergo, Quis ille est qui dixit tibi, Attolle grabbatum tuum, et ambula?
13 Is autem qui sanatus fuerat nesciebat quis esset: Jesus enim

evaserat e turbâ quæ erat in illo loco.
14 Postea invenit eum Jesus in
templo, et dixit ei, Ecce, sanus factus
es: ne pecca ampliùs, ut nequid deterius tibi fiat.
15 Abiit homo ille, et nunciavit
Judæis Jesum esse a quo sanatus fuerat.
16 Ac propterea persequebantur
Judæi Jesum, et studebant eum trucidare, quòd ista fecisset sabbato.
17 Jesus autem respondit eis, Pater meus usque adhuc operatur, et
ego operór.
18 Propterea ergo magis studebant
eum Judæi trucidare, quia non solùm
solvisset sabbatum, sed et Deum dixisset patrem suum, æqualem se faciens Deo.
19 Respondit ergo Jesus, et dixit
eis, Amen, amen, dico vobis, non
potest Filius a semetipso operari, *id
est* nisi viderit Patrem operantem:
quæcunque enim ille facit, hæc etiam
Filius pariter facit.
20 Pater enim amat Filium, et omnia monstrat ei quæ ipse facit: et
opera istis majora monstrabit ei, ut
vos miremini.
21 Sicut enim Pater suscitat mortuos et vivificat, ita et Filius quos
vult vivificat.
22 Nec enim Pater judicat quenquam, sed omne judicium dedit
Filio:
23 Ut omnes honorent Filium, prout
honorant Patrem: qui non honorat
Filium, non honorat Patrem, ut qui
miserit eum.
24 Amen, amen, dico vobis, qui
sermonem meum audit, et credit ei
qui misit me, habet vitam æternam,
et in condemnationem non veniet; sed
transivit a morte in vitam.
25 Amen, amen, dico vobis, adventat tempus, et nunc est, quum mortui
audient vocem Filii Dei; et qui audierint, vivent.
26 Sicut enim Pater habet vitam in
seipso, sic dedit et Filio habere vitam
in seipso.
27 Et auctoritatem ei dedit etiam
judicium exercendi, quatenus Filius
hominis est.
28 Ne hoc miramini; nam veniet
hora, quâ omnes qui in monumentis
sunt audient vocem ejus;
29 Et prodibunt, qui bona fecerint
in resurrectionem vitæ; qui verò
mala egerint, in resurrectionem condemnationis.
30 Non possum ego a meipso facere quicquam: prout audio, judico:
et judicium meum justum est; quia
non quæro voluntatem meam, sed
voluntatem ejus qui misit me, *id est,*
Patris.
31 Si ego testor de meipso, testimonium meum non est idoneum.
32 Alius est qui testatur de me, et
scio firmum esse testimonium quod
testatur de me.
33 Vos misistis ad Joannem, et *is*
testimonium dedit veritati.
34 Ego autem ab homine testimonium non capto: sed hæc dico ut vos
servemini.
35 Ille erat lucerna ardens et lucens: vos autem voluistis ad momentum exsultare ejus luce.
36 At ego testimonium habeo majus *testimonio* Joannis: opera enim
quæ dedit mihi Pater ut ea perficerem, ipsa, *inquam,* opera quæ ego facio, testantur de me, quòd Pater miserit me.
37 Et qui misit me Pater, ipse testatus est de me: neque vocem ejus
unquam audîstis, neque speciem ejus
vidistis.
38 Et sermonem ejus non habetis
in vobis manentem: quia quem misit ille, huic vos non creditis.
39 Scrutamini Scripturas, quia vos
videmini vobis in ipsis vitam æternam habere: et illæ sunt quæ testantur de me.
40 Sed non vultis venire ad me, ut
vitam habeatis.
41 Gloriam ab hominibus non capto.
42 Sed vos novi charitatem Dei
non habere in vobis.
43 Ego veni nomine Patris mei,
nec recipitis me: si venerit alius nomine suo, illum recipietis.
44 Quomodo vos potestis credere,
quum gloriam alii ab aliis captetis, et
gloriam illam quæ a solo Deo proficiscitur non quæratis?
45 Ne putate me accusaturum vos
apud Patrem: est qui accuset vos,
Moses, in quo vos speratis.
46 Si enim crederetis Mosi, crederetis mihi: nam ille de me scripsit.
47 Quòd si scriptis illius non creditis, quomodo verbis meis credetis?

CAP. VI.

POST hæc abiit Jesus trans mare
Galilææ, *quod est* Tiberiadis.
2 Et sequebatur eum turba multa,
quia videbant ejus signa quæ edebat
in ægrotis.

3 Subiit verò in montem Jesus, et ibi sedit cum discipulis suis.
4 Propè autem erat pascha, festum Judæorum.
5 Quum ergo sustulisset oculos Jesus, et conspexisset multam turbam ad se venire, dicit Philippo, Unde ememus panes ut isti vescantur?
6 (Hoc autem dicebat tentans eum: ipse enim sciebat quid esset facturus.)
7 Respondit ei Philippus, Ducentorum denariorum panes non suffecerint eis, ut singuli eorum paululum quiddam accipiant.
8 Dicit ei unus ex discipulis ejus, *nempe* Andreas, frater Simonis Petri,
9 Est hìc puerulus quidam qui habet quinque panes hordeaceos et duos pisciculos; sed hæc quid sunt inter tam multos?
10 Dixit autem Jesus, Facite ut isti discumbant. Erat autem gramen multum in eo loco. Discubuerunt ergo viri illi numero quasi quinquies mille.
11 Accepit autem panes illos Jesus, et actis gratiis distribuit discipulis, discipuli verò discumbentibus: similiter etiam ex pisciculis illis quantum volebant.
12 Ut autem expleti sunt, dixit *Jesus* discipulis suis, Cogite quæ superfuerunt fragmenta, ne quid pereat.
13 Coëgerunt ergo, et impleverunt duodecim cophinos fragmentis ex quinque illis panibus hordeaceis, quæ superfuerant iis qui comederant.
14 Illi ergo, quum vidissent signum quod Jesus ediderat, dicebant, Hic est verè propheta ille qui venturus erat in mundum.
15 Jesus ergo, quum nôsset venturos, et se abrepturos ut se facerent regem, secessit rursus in montem solus ipse.
16 ¶ Ut autem serum *diei* factum est, descenderunt discipuli ejus ad mare.
17 Et ingressi navigium ibant trans mare Capernaumum versus; jam autem erant tenebræ, nec venerat ad eos Jesus.
18 Et mare, vento magno flante, insurgebat.
19 Provecti verò quasi stadia viginti-quinque aut triginta, conspiciunt Jesum ambulantem super mare, et appropinquantem navi; et timuerunt.
20 Ille verò dixit eis, Ego sum, ne timete.
21 Cupidè ergo receperunt eum in navigium; et statim navigium pervenit ad regionem in quam ibant.
22 ¶ Postero die, turba quæ substiterat cis mare, quum vidisset illìc non fuisse aliud navigiolum nisi unum illud in quod ingressi fuerant discipuli ejus, et Jesum non introîsse cum discipulis suis in navigium, sed solos ejus discipulos abiisse:
23 (Alia verò navigiola Tiberiade venerunt prope locum illum ubi comederant panem, posteaquam gratias egisset Dominus:)
24 Quum igitur, *inquam*, vidisset turba Jesum illìc non esse, neque discipulos ejus, ingressi sunt et ipsi in navigia, et venerunt Capernaumum, quærentes Jesum.
25 Et eo invento trans mare, dixerunt ei, Rabbi, quando huc pervenisti?
26 Respondit eis Jesus, et dixit, Amen, amen, dico vobis, quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia comedistis panes illos, et saturati estis.
27 Operemini non cibo qui perit, sed cibo illi qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis: hunc enim Pater obsignavit, *id est*, Deus.
28 Dixerunt ergo ad eum, Quid faciemus ut operemur operibus Dei?
29 Respondit Jesus, et dixit eis, Hoc illud est opus Dei, ut credatis in *eum* quem ille misit.
30 Dixerunt ergo ei, Quod ergo tu signum edis, ut videamus et credamus tibi? quid operaris?
31 Patres nostri comederunt illud manna in deserto illo: sicut scriptum est, Panem cœlestem dedit eis vescendum.
32 Dixit ergo eis Jesus, Amen, amen, dico vobis, nequaquam Moses dedit vobis panem illum cœlestem; sed Pater meus dat vobis panem illum cœlestem verum.
33 Panis enim ille Dei is est qui de cœlo descendit, et dat vitam mundo.
34 Dixerunt ergo ei, Domine, da nobis semper panem istum.
35 Dixit autem eis Jesus, Ego sum panis ille vitæ: qui venit ad me nequaquam esuriet; et qui credit in me non sitiet unquam.

36 Sed dixi vobis, vos etiam vidisse me, et non credere.

37 Quicquid dat mihi Pater, ad me veniet; et eum qui venit ad me nequaquam ejecerim foras :

38 Quia descendi e cœlo, ut exequar non voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me.

39 Hæc est autem voluntas ejus qui misit me, *id est*, Patris, ut quicquid mihi dederit, non perdam ex eo, sed suscitem illud in ultimo illo die.

40 Hæc est autem voluntas ejus qui misit me, ut omnis qui conspicit Filium, et credit in eum, habeat vitam æternam : et suscitem ipsum ego ultimo die.

41 Murmurabant ergo Judæi de eo, quia dixerat, Ego sum panis ille qui e cœlo descendit.

42 Et dicebant, Nonne hic est Jesus, filius ille Josephi, cujus nos novimus patrem et matrem ? quomodo ergo dicit iste, E cœlo descendi ?

43 Respondit ergo Jesus, et dixit eis, Ne murmurate inter vos.

44 Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum : et ego suscitem ipsum ultimo illo die.

45 Scriptum est in prophetis, Et erunt omnes docti a Deo. Quisquis ergo audivit a Patre et didicit, venit ad me.

46 Non quòd Patrem viderit quisquam, nisi is qui est a Deo ; hic vidit Patrem.

47 Amen, amen, dico vobis, qui credit in me habet vitam æternam.

48 Ego sum panis ille vitæ.

49 Patres vestri comederunt manna in deserto, et mortui sunt.

50 Hic est panis ille qui e cœlo descendit, ut qui eo vescitur, non moriatur.

51 Ego sum panis ille vivificus qui e cœlo descendit. Siquis ederit ex hoc pane, vivet in æternum: panis autem quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vitâ.

52 Pugnabant ergo Judæi alii adversùs alios, dicentes, Quomodo potest hic nobis carnem *suam* dare ad vescendum ?

53 Dixit ergo eis Jesus, Amen, amen, dico vobis, nisi ederitis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

54 Qui edit carnem meam, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam ; et ego suscitabo ipsum in ultimo illo die.

55 Caro enim mea verè est cibus, et sanguis meus verè est potus.

56 Qui edit meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in eo.

57 Sicut misit me vivens ille Pater, et ego vivo per Patrem : *ita* etiam qui ederit me, vivet ipse quoque per me.

58 Hic est panis ille qui de cœlo descendit: non prout comederunt patres vestri manna, et mortui sunt: qui ederit hunc panem, vivet in æternum.

59 Hæc dixit in synagogâ, quum doceret in *urbe* Capernaumo.

60 Multi ergo ex discipulis ejus *his* auditis dixerunt, Durus est hic sermo : quis potest eum audire ?

61 Sciens autem Jesus apud se discipulos suos de hoc murmurare, dixit eis, Hoccine vos offendit ?

62 *Quid* si igitur spectaveritis Filium hominis ascendentem eò ubi erat priùs ?

63 Spiritus est id quod vivificat ; caro non prodest quicquam : verba quæ ego loquor vobis, spiritus sunt et vita sunt.

64 Sed sunt quidam ex vobis qui non credunt. Sciebat enim a principio Jesus quinam essent qui non credebant, et quis eum proditurus esset.

65 Et dicebat, Propterea dixi vobis neminem posse venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo.

66 Ex eo *tempore* multi discipulorum ejus pedem retulerunt, nec ampliùs cum eo versabantur.

67 Dixit ergo Jesus duodecim illis, Num et vos vultis abire ?

68 Respondit ergo ei Simon Petrus, Domine, ad quem abibimus ? verba vitæ æternæ habes :

69 Et nos credidimus, et scimus te esse Christum illum Filium Dei viventis.

70 Respondit eis Jesus, Nonne ego vos duodecim elegi, et *tamen* unus ex vobis est diabolus ?

71 Loquebatur autem de Judâ Simonis *filio* Iscariotâ ; futurum enim erat ut hic proderet eum, quum esset unus ex illis duodecim.

CAP. VII.

VERSABATUR autem Jesus post hæc in Galilæâ : nolebat enim

in Judæâ versari, quia studebant eum
Judæi trucidare.
2 Propè autem erat festum Judæorum
Scenopegia.
3 Dixerunt igitur ad eum fratres
ejus, Digredere hinc, et vade in Judæam,
ut tui quoque discipuli spectent
opera tua quæ facis.
4 Nemo enim in occulto facit aliquid,
et quærit ipse celebris esse: si
hæc facis, patefacito teipsum mundo.
5 Nam ne fratres quidem ejus credebant
in eum.
6 Dicit ergo eis Jesus, Tempus
meum nondum adest: tempus autem
vestrum semper est paratum.
7 Non potest mundus vos odisse:
me autem odit, quoniam ego testor
de eo, opera ejus mala esse.
8 Vos ascendite ad hos dies festos:
ego nondum ascendo ad festum, quia
tempus meum nondum expletum est.
9 Hæc autem quum eis dixisset,
mansit in Galilææ.
10 ¶ Ut ascenderunt autem fratres
ejus, tunc et ipse ascendit ad festum,
non manifestè, sed velut in occulto.
11 Judæi ergo quærebant eum in
festo, et dicebant, Ubi est ille?
12 Et mussitatio multa erat in turbâ
de eo: alii quidèm dicebant, Vir
bonus est; alii verò dicebant, Non,
sed turbam seducit.
13 Nullus tamen palam loquebatur
de eo, propter metum Judæorum.
14 ¶ Festo autem illo jam medio
ascendit Jesus in templum, ac docebat.
15 Et mirabantur Judæi, dicentes,
Quomodo iste literas novit, quum eas
non didicerit?
16 Respondit eis Jesus, et dixit,
Mea doctrina non est mea, sed ejus
qui misit me.
17 Si quis voluerit quod ille vult
facere, cognoscet de doctrinâ, utrum
ex Deo sit, an ego a meipso loquar.
18 Qui a semetipso loquitur, gloriam
propriam quærit: qui autem
quærit gloriam ejus qui misit ipsum,
hic verax est, et injustitia in eo non
est.
19 Nonne Moses dedit vobis legem,
et *tamen* nemo ex vobis præstat
legem? quìd me studetis trucidare?
20 Respondit turba et dixit, Dæmonium
habes: quis te studet trucidare?
21 Respondit Jesus et dixit eis,
Unum opus feci, et omnes miramini.
22 Attamen Moses dedit vobis circumcisionem
(non quòd ex Mose sit,
sed *quia* ex patribus), et sabbato circumciditis
hominem.
23 Si circumcisionem accipit homo
sabbato, ut non solvatur lex Mosis,
mihi indignamini quòd totum
hominem sanum fecerim sabbato?
24 Ne judicate secundùm speciem,
sed justum illud judicium ferte.
25 Dicebat ergo quidam ex Hierosolymitanis,
Nonne hic est quem student
trucidare?
26 At ecce, palàm loquitur, et nihil
ei dicunt: numnam verè cognoverunt
primores hunc verè esse
Christum illum?
27 Sed novimus unde hic sit: quum
autem venerit ille Christus, nemo
cogniturus est unde sit.
28 Clamabat ergo Jesus in templo,
docens ac dicens, Et me nôstis, et
unde sim nôstis: et a meipso non
veni, sed est verax qui misit me,
quem vos non nôstis.
29 Ego verò novi eum, quia ab ipso
sum, et ille me misit.
30 Studebant ergo eum prehendere:
sed nemo injecit in eum manum,
quia nondum venerat hora illa
ipsius.
31 Multi verò ex turbâ crediderunt
in eum, et dicebant, Christus, quum
venerit, num signa plura edet iis quæ
iste edidit?
32 Audierunt Pharisæi turbam ista
murmurantem de eo, et miserunt Pharisæi
ac primarii sacerdotes ministros
ut eum prehenderent.
33 Dixit ergo eis Jesus, Adhuc
paulisper ero vobiscum: deinde abibo
ad eum qui me misit.
34 Quæretis me, nec invenietis:
et ubi ego ero, eò vos non poteritis
venire.
35 Dixerunt ergo Judæi inter sese,
Quò jam est iste profecturus, ut nos
non inveniamus eum? num ad eos
qui dispersi sunt inter Græcos profecturus
est, et Græcos docturus?
36 Quis est hic sermo quem dixit,
Quæretis me, et non invenietis:
et ubi ego ero, vos non poteritis venire?
37 ¶ Ultimo autem die illo magno
festi stetit Jesus, et clamavit, dicens,
Siquis sitit, veniat ad me, et
bibat.
38 Qui credit in me, sicut dixit

Scriptura, flumina aquæ vivæ ex ventre ipsius fluent.

39 (Hoc autem dixit de Spiritu illo quem accepturi erant credentes in eum: nondum enim erat Spiritus Sanctus, quia Jesus nondum erat glorificatus.)

40 Multi ergo e turbâ, quum audîssent hunc sermonem, dicebant, Verè hic est propheta ille.

41 Alii dicebant, Hic est Christus ille. Quidam autem dicebant, Num enim e Galilæâ veniet ille Christus?

42 Nonne Scriptura dicit, ex semine Davidis, et ex vico Bethlehema, ubi erat David, venturum illum Christum?

43 Dissidium ergo ortum est in turbâ propter eum.

44 Quidam autem ex ipsis volebant eum prehendere: sed nemo injecit in eum manus.

45 Venerunt ergo ministri ad primarios sacerdotes et Pharisæos: qui dixerunt eis, Quare non adduxistis eum?

46 Responderunt ministri, Nunquam ita loquutus est homo ut homo iste.

47 Responderunt ergo eis Pharisæi, Num et vos seducti estis?

48 Num quis ex primoribus credidit in eum, aut ex Pharisæis?

49 Sed turba hæc, quæ non novit legem, exsecrabilis est.

50 Dicit eis Nicodemus, is qui venerat ad eum nocte, quum unus esset ex illis,

51 Num lex nostra condemnat quempiam, nisi priùs ex ipso audierit, et cognoverit quid faciat?

52 Responderunt et dixerunt ei, Num et tu Galilæus es? scrutare, et scito ex Galilæâ prophetam non fuisse suscitatum.

53 Et profectus est unusquisque domum suam.

CAP. VIII.

JESUS autem profectus est in montem Olearum.

2 Et diluculo rursus adfuit in templo; et totus populus venit ad eum, et sedens docebat eos.

3 Adducunt autem ad eum scribæ et Pharisæi mulierem in adulterio deprehensam: et quum statuissent eam in medio,

4 Dicunt ei, Præceptor, hæc mulier deprehensa est in ipso facto, quum mœcharetur.

5 In lege verò Moses mandavit nobis ut tales lapidentur: tu ergo quid dicis?

6 Hoc autem dicebant tentantes eum, ut possent eum accusare. Jesus autem incurvatus deorsum, digito scribebat in terrâ.

7 Quum autem perseverarent eum interrogare, erexit se, et dixit eis, Qui vestrûm immunis est a peccato, primus in eam jaceat lapidem.

8 Et rursum incurvatus deorsum, scribebat in terrâ.

9 Ipsi verò quum *hæc* audivissent, et a conscientiâ redarguerentur, singulatim alius post alium exibant, initio facto a senioribus usque ad ultimos: et relictus est solus Jesus, et mulier in medio stans.

10 Quum autem sese Jesus erexissét, et neminem conspiceret præter mulierem, dixit ei, Mulier, ubi sunt illi tui accusatores? nemo te condemnavit?

11 Ipsa verò dixit, Nemo, Domine. Dixit autem ei Jesus, Nec ego te condemno: vade, et ne ampliùs pecca.

12 ¶ Rursum ergo Jesus eis loquutus est, dicens, Ego sum lux illa mundi: qui sequitur me, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitæ.

13 Pharisæi igitur dixerunt ei, Tu de teipso testaris: testimonium tuum non est firmum.

14 Respondit Jesus, et dixit eis, Etiamsi ego testor de meipso, firmum est testimonium meum; quia scio unde venerim, et quò vadam: vos autem nescitis unde venerim, et quò vadam.

15 Vos secundùm carnem judicatis: ego non judico quenquam.

16 Quod si etiam judicarem ego, judicium meum firmum esset: quia solus non sum, sed ego, et qui misit me Pater.

17 Sed et in lege vestrâ scriptum est, duorum hominum testimonium firmum esse.

18 Ego *is* sum qui testor de meipso, et testatur de me qui misit me Pater.

19 Dicebant ergo ei, Ubi est tuus ille Pater? Respondit Jesus, Neque me nôstis, neque Patrem meum: si me nôssetis, Patrem quoque meum nôssetis.

20 Hæc verba loquutus est Jesus in gazophylacio, docens in templo: et nemo prehendit eum, quia nondum venerat illa ipsius hora.

21 ¶ Dixit ergo iterum eis Jesus,
Ego vado, et quæretis me, et in hoc
peccato vestro moriemini: quò ego
vado, vos non potestis venire.
22 Dicebant ergo Judæi, Num tru-
cidabit seipsum, qui dicat, Quò ego
vado, vos non potestis venire?
23 Tunc dixit eis, Vos ex *locis* in-
fernis estis, ego sum ex supernis: vos
ex hoc mundo estis, ego non sum ex
hoc mundo.
24 Ideo vobis dixi, vos morituros
in peccatis vestris: nam nisi credide-
ritis me *eum* esse, moriemini in pec-
catis vestris.
25 Dixerunt ergo ei, Tu quis es?
Tum dixit eis Jesus, *Id* quod a prin-
cipio dico vobis.
26 Multa habeo quæ de vobis lo-
quar ad judicem; sed qui me misit,
verax est; et ego qui audivi ab eo,
hæc loquor mundo.
27 Non cognoverunt eum de Patre
sibi *hæc* dicere.
28 Dixit ergo eis Jesus, Quum sus-
tuleritis Filium hominis, tunc agnos-
cetis me eum esse, et a meipso nihil
facere; sed prout docuit me Pater,
hæc loqui.
29 Nam qui me misit, mecum est:
non reliquit me solum Pater, quia ego
quæ placita sunt ei facio semper.
30 Hæc illo loquente multi credi-
derunt in eum.
31 ¶ Dicebat ergo Jesus iis Judæis
qui crediderant ipsi, Si vos manseri-
tis in sermone meo, verè discipuli
mei eritis.
32 Et cognoscetis veritatem, et ve-
ritas vos in libertatem vindicabit.
33 Responderunt ei, Semen Abra-
hami sumus, neque cuiquam servivi-
mus unquam: quomodo tu dicis, Vos
in libertatem vindicabimini?
34 Respondit eis Jesus, Amen,
amen, dico vobis, quisquis operam dat
peccato, servus est peccati.
35 Servus autem non manet in
domo perpetuò: filius manet per-
petuò.
36 Itaque si vos Filius in liberta-
tem vindicârit, verè liberi eritis.
37 Scio vos semen Abrahami esse,
sed studetis me trucidare, quia ser-
mo ille meus non habet locum apud
vos.
38 Ego loquor quod vidi apud Pa-
trem meum; et vos facitis quod vi-
distis apud patrem vestrum.
39 Responderunt et dixerunt ei,
Pater noster Abrahamus est. Dicit
eis Jesus, Si filii Abrahami essetis,
opera Abrahami faceretis.
40 Nunc autem studetis me tru-
cidare, hominem qui veritatem vobis
loquutus sum, quam audivi a Deo:
hoc Abrahamus non fecit.
41 Vos facitis opera patris vestri.
Itaque dixerunt ei, Nos ex scorta-
tione non sumus geniti: unum Pa-
trem habemus, *nempe* Deum.
42 Dixit ergo eis Jesus, Si Deus
Pater vester esset, diligeretis me; ego
enim a Deo prodii et adsum: nec
enim a meipso veni, sed ille me
misit.
43 Quare loquutionem istam meam
non agnoscitis? *nempe* quoniam non
potestis audire sermonem meum.
44 Vos ex patre diabolo estis, et
cupiditates patris vestri vultis ex-
plere. Ille fuit homicida a principio,
et in veritate non perstitit; non est
enim veritas in eo. Quotiescunque
loquitur mendacium, de suo loqui-
tur, quia mendax est, et pater ille
mendacii.
45 *Vos* autem, quia ego veritatem
dico, non creditis mihi.
46 Quis ex vobis arguit me de pec-
cato? si veritatem dico, quare vos
non creditis mihi?
47 Qui ex Deo est verba Dei audit:
propterea vos non auditis, quia ex
Deo non estis.
48 Responderunt ergo Judæi et
dixerunt ei, Nonne bene dicimus te
Samaritanum esse, et dæmonium ha-
bere?
49 Respondit Jesus, Ego dæmoni-
um non habeo; sed honoro Patrem
meum, et vos contumeliâ afficitis me.
50 Ego verò non quæro gloriam
meam: est qui quærat et judicet.
51 Amen, amen, dico vobis, siquis
sermonem meum servaverit, mortem
non conspiciet in æternum.
52 Dixerunt ergo ei Judæi, Nunc
agnoscimus te dæmonium habere.
Abrahamus mortuus est, et prophetæ:
et tu dicis, Siquis sermonem meum
servaverit, non gustabit mortem in
æternum.
53 Num tu major es patre illo nos-
tro Abrahamo, qui mortuus est? etiam
prophetæ mortui sunt: quem tu teip-
sum facis?
54 Respondit Jesus, Si ego glorifi-
co meipsum, gloria mea nihil est: Pa-
ter ille meus is est qui glorificat
me, quem vos dicitis Deum vestrum
esse.

55 Sed non nôstis eum; ego verò ipsum novi: et si dixero ipsum mihi non esse notum, ero similis vestri, *id est*, mendax: sed eum novi, et sermonem ejus servo.

56 Abrahamus pater ille vester gestivit ut videret diem istum meum; et vidit, ac gavisus est.

57 Dixerunt igitur ei Judæi, Quinquaginta annos nondum habes, et Abrahamum vidisti?

58 Dixit eis Jesus, Amen, amen, dico vobis, priusquam Abrahamus existeret, ego sum.

59 Sustulerunt ergo lapides ut jacerent in eum: Jesus autem occultavit se, et exivit e templo, quum transivisset per medios ipsos: et ita præteriit.

CAP. IX.

PRÆTERIENS autem vidit quendam cæcum a nativitate.

2 Et interrogaverunt eum discipuli ejus, dicentes, Rabbi, quis peccavit, iste, an parentes ejus, ut cæcus nasceretur?

3 Respondit Jesus, Neque iste peccavit, neque parentes ejus, *ut cæcus nasceretur;* sed *cæcus natus est,* ut opera Dei manifesta fiant in eo.

4 Oportet me vacare operibus ejus qui misit me, donec dies est: veniet nox, quum nemo potest operari.

5 Quamdiu fuero in mundo, Lux sum mundi.

6 Hoc quum dixisset, spuit humi, et fecit lutum ex sputo, et illevit lutum oculis cæci;

7 Dixitque ei, Vade, ablue *oculos* in piscinâ Siloam, quod est, si interpreteris, Missus. Abiit ergo, et abluit *oculos,* rediitque videns.

8 Vicini ergo, et qui priùs viderant eum cæcum esse, dicebant, Nonne hic est qui sedebat et mendicabat?

9 Alii dicebant, Hic est; alii verò, Similis est ei. Ille *verò* dicebat, Ego *is* sum.

10 Dixerunt ergo ei, Quomodo aperti sunt tibi oculi?

11 Respondit ille, et dixit, Quidam qui dicitur Jesus lutum fecit, et illevit *illud* oculis meis, et dixit mihi, Vade ad piscinam Siloam, et ablue *oculos:* ut autem abii et ablui *oculos,* vidi.

12 Dixerunt ergo ei, Ubi est ille? Ait, Nescio.

13 ¶ Adducunt eum ad Pharisæos, eum, *inquam,* qui olim cæcus fuerat.

14 Erat autem sabbatum, quum lutum faceret Jesus, et aperiret oculos ejus.

15 Rursus ergo interrogârunt eum etiam Pharisæi, quomodo videndi facultatem esset adeptus. Ille verò dixit eis, Lutum imposuit oculis meis, et ablui *oculos,* et video.

16 Dicebant ergo ex Pharisæis quidam, Homo iste non est a Deo; nam sabbatum non servat. Alii dicebant, Quomodo potest quispiam peccator talia signa edere? Et dissidium erat inter eos.

17 Rursus dicunt cæco, Tu quid dicis de ipso, quòd aperuit oculos tuos? Ille autem dixit, Certè propheta est.

18 Non crediderunt ergo Judæi de eo quòd cæcus fuisset, et videndi facultatem esset adeptus, usquequo vocârunt ejus parentes, ejus, *inquam,* qui videndi facultatem fuerat adeptus.

19 Et interrogaverunt eos, dicentes, Hiccine est filius ille vester, quem vos dicitis cæcum natum esse? quomodo ergo nunc videt?

20 Responderunt eis parentes ejus, et dixerunt, Scimus hunc esse filium illum nostrum, et cæcum natum esse:

21 Quomodo verò nunc videat nescimus; aut quis ejus aperuerit oculos nos nescimus: ipse ætatem habet, ipsum interrogate, ipse de se loquetur.

22 Hæc dixerunt parentes ejus, quòd timerent Judæos: jam enim constituerant Judæi, ut siquis eum confiteretur esse Christum, synagogâ moveretur.

23 Propterea parentes ejus dixerunt, Ætatem habet, ipsum interrogate.

24 Secundò ergo vocârunt hominem qui fuerat cæcus, et dixerunt ei, Tribue gloriam Deo: nos hunc hominem scimus peccatorem esse.

25 Respondit igitur ille, et dixit, An peccator sit nescio: unum scio; me, quum cæcus fuerim, nunc videre.

26 Dixerunt autem ei rursus, Quid fecit tibi? quomodo aperuit oculos tuos?

27 Respondit eis, Jam vobis dixi, et non audîstis: cur iterum vultis audire? num et vos fieri vultis ipsius discipuli?

28 Itaque conviciati sunt ei, et dixerunt, Tu discipulus illius es: nos autem Mosis discipuli sumus.

29 Nos scimus Deum esse loquutum Mosi: hic autem unde sit nescimus.

30 Respondit eis ille, et dixit, At enim istud mirum est, quòd vos nesciatis unde sit, et *tamen* aperuit meos oculos.

31 Scimus autem quòd Deus peccatores non audiat: sed siquis Dei cultor est, et facit quod ille vult, *ille* hunc audit.

32 Ab seculo non est auditum aliquem aperuisse oculos ejus qui cæcus natus fuerit.

33 Nisi esset hic a Deo, non posset *tale* quicquam facere.

34 Responderunt et dixerunt ei, Tu in peccatis natus es totus, et tu doces nos? Et ejecerunt eum foràs.

35 Audivit Jesus eum ejectum foràs; et eum nactus, dixit ei, Tune credis in Filium Dei?

36 Respondit ille, et dixit, Quis est, Domine, ut credam in eum?

37 Dixit autem ei Jesus, Et vidisti eum, et is est qui loquitur tecum.

38 At ille ait, Credo, Domine. Et adoravit eum.

39 Et dixit Jesus, Ad judicium *exercendum* ego in hunc mundum veni: ut qui non vident, videant; et qui vident, cæci fiant.

40 Audierunt autem hæc quidam ex Pharisæis qui cum ipso erant, et dixerunt ei, Num et nos cæci sumus?

41 Dixit eis Jesus, Si cæci essetis, non haberetis peccatum: nunc verò dicitis, Videmus: itaque peccatum vestrum manet.

CAP. X.

AMEN, amen, dico vobis, qui non ingreditur per ostium in caulam ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro.

2 Qui verò ingreditur per ostium, pastor est ovium.

3 Huic aperit janitor, et oves vocem ejus audiunt: et suas oves vocat nominatim, et educit eas.

4 Quumque suas oves emiserit, antegreditur eas: et oves eum sequuntur, quia nôrunt vocem ejus.

5 Alienum autem nequaquam sequentur, sed fugient ab eo; quia non nôrunt vocem alienorum.

6 Hanc similitudinem dixit eis Jesus. Illi verò non cognoverunt quænam illa essent quæ loquebatur eis.

7 ¶ Jesus ergo rursum dixit eis, Amen, amen, dico vobis, ego sum ostium illud ovium.

8 Quotquot ante me venerunt, fures sunt et latrones: sed oves non auscultârunt eos.

9 Ego sum illud ostium: per me siquis introïerit, servabitur; et ingredietur, et egredietur, et pascua inveniet.

10 Fur non venit nisi ut furetur, et mactet ac perdat *oves:* ego veni ut vitam habeant, et abundent.

11 Ego sum pastor ille bonus: bonus pastor animam suam deponit pro ovibus.

12 Mercenarius autem, et qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, videns lupum venientem, relinquit oves, et fugit: lupus autem eas rapit, et dispergit ovile:

13 Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non est illi cura ovium.

14 Ego sum pastor ille bonus, et agnosco meas, et agnoscor a meis.

15 Prout novit me Pater, *ita* et ego novi Patrem: et animam meam depono pro ovibus.

16 Alias etiam oves habeo, quæ non sunt ex hac caulâ: illas quoque oportet me adducere; nam vocem meam audient: fietque unus grex, *et* unus pastor.

17 Propterea Pater me diligit, quia ego depono animam meam ut eam rursus assumam.

18 Nemo tollit eam a me, sed ego depono eam per meipsum: potestatem habeo deponendi eam, et potestatem habeo rursus eam assumendi. Hoc mandatum accepi a Patre meo.

19 Dissidium igitur rursum ortum est inter Judæos propter istos sermones.

20 Dicebant autem multi eorum, Dæmonium habet, et insanit: quìd eum auditis?

21 Alii dicebant, Hæc verba non sunt dæmoniaci: num dæmonium potest cæcorum oculos aperire?

22 ¶ Facta sunt autem encænia Hierosolymis, et hiems erat.

23 Et ambulabat Jesus in templo in porticu Solomonis.

24 Cinxerunt igitur eum Judæi, et dixerunt ei, Quousque animam nostram suspendis? Si tu es Christus ille, dic nobis apertè.

25 Respondit eis Jesus, Dixi vobis,

nec creditis: opera quæ ego facio in
nomine Patris mei, hæc testantur de
me.
26 Sed vos non creditis, non enim
estis ex ovibus illis meis, sicut dixi
vobis.
27 Oves illæ meæ vocem meam
audiunt, et ego eas agnosco, et se-
quuntur me.
28 Et ego vitam æternam do eis,
nec peribunt in æternum, neque ra-
piet eas quisquam e manu meâ.
29 Pater ille meus, qui mihi dedit
eas, major omnibus est: neque quis-
quam potest eas eripere e manu Pa-
tris mei.
30 Ego et Pater unum sumus.
31 Sustulerunt ergo rursum lapides
Judæi, ut eum lapidarent.
32 Respondit eis Jesus, Multa bo-
na opera exhibui vobis ex Patre meo:
propter quod illorum operum me la-
pidatis?
33 Responderunt ei Judæi, dicen-
tes, Ob bonum opus non lapidamus
te, sed ob blasphemiam, id est, quia
tu, homo quum sis, facis teipsum
Deum.
34 Respondit eis Jesus, Nonne
scriptum est in lege vestrâ, Ego dixi,
Dii estis?
35 Si illos dixit deos, ad quos ser-
mo Dei factus est, et non potest solvi
Scriptura;
36 *Mene*, quem Pater sanctificavit
et misit in mundum, vos dicitis blas-
phemare, quia dixi, Filius Dei sum?
37 Si non facio opera Patris mei,
nolite credere mihi:
38 Sin verò *illa* facio, etiamsi mihi
non credatis, operibus *tamen* credite;
ut cognoscatis et credatis Patrem in
me esse, et me in eo.
39 Rursus ergo studebant eum pre-
hendere: sed exivit ex eorum manu.
40 Abiitque rursus ad trajectum
Jordanis, in eum locum ubi primùm
fuerat Joannes, quum baptizaret,
mansitque illìc.
41 Multi autem veniebant ad eum,
et dicebant, Joannes quidem signum
nullum edidit: quæcunque autem de
isto dixit, vera erant.
42 Et multi illìc crediderunt in
eum.

CAP. XI.

ÆGROTABAT autem quidam *no-
mine* Lazarus a Bethaniâ, ex
vico Mariæ et Marthæ sororis ipsius.
2 (Maria autem ea erat quæ unxit
Dominum unguento, et extersit pedes
ejus capillis suis; cujus frater Laza-
rus ægrotabat.)
3 Miserunt ergo sorores ejus ad
ipsum, dicentes, Domine, ecce, *is*
quem amas, ægrotat.
4 Jesus autem, *hoc* audito, dixit,
Morbus iste non est *immissus* ad
mortem, sed pro Dei gloriâ, ut per
eum *morbum* glorificetur Filius Dei.
5 Diligebat autem Jesus Martham,
et sororem ejus, et Lazarum.
6 Ut ergo audivit *illum* ægrotare,
tum quidèm mansit duos dies in eo
loco ubi erat.
7 Deinde postea dixit discipulis,
Eamus in Judæam rursus.
8 Dicunt ei discipuli, Rabbi, modò
studebant te Judæi lapidare, et rur-
sum illìc abis?
9 Respondit Jesus, Nonne duode-
cim sunt horæ diei? Siquis ambulet
interdiu, non impingit, quia lucem
hujus mundi videt.
10 Si quis autem ambulet nocte,
impingit, quia lux ei non adest.
11 Hæc ait; et postea dixit eis,
Lazarus, amicus ille noster, dormit:
sed proficiscor ut a somno excitem
eum.
12 Dixerunt ergo discipuli ejus,
Domine, si dormit, servabitur.
13 Hoc autem dixerat Jesus de ip-
sius morte: at illi putârunt eum de
dormitione somni dicere.
14 Tunc ergo Jesus dixit eis apertè,
Lazarus mortuus est:
15 Et gaudeo propter vos, ut cre-
datis, me illìc non fuisse: sed eamus
ad eum.
16 Dixit autem Thomas, qui dici-
tur Didymus, condiscipulis, Eamus et
nos, ut moriamur cum eo.
17 Venit ergo Jesus, et invenit eum
quartum jam diem in monumento
agere.
18 Erat autem Bethaniâ prope
Hierosolymam ferè stadiis quinde-
cim:
19 Multique ex Judæis venerant
ad Martham et Mariam, ut consola-
rentur eas de fratre suo.
20 Martha ergo, ut audivit Jesum
venire, occurrit ei: Maria verò domi
sedebat.
21 Dixit autem Martha Jesu, Do-
mine, si fuisses hìc, frater meus non
fuisset mortuus:
22 Sed et nunc scio, fore ut quæ-
cunque petieris a Deo, det tibi.
23 Dicit ei Jesus, Resurget frater
tuus.

24 Dicit ei Martha, Scio resurrec-
turum in resurrectione ultimo illo
die.
25 Dixit ei Jesus, Ego sum resur-
rectio et vita: qui credit in me, etiam
si mortuus fuerit, vivet:
26 Et quisquis vivit, et credit in
me, non morietur in æternum. Credis
hoc?
27 Ait illi, Etiam, Domine; ergo
credo te esse Christum illum Filium il-
lum Dei qui in mundum venturus erat.
28 Et quum hæc dixisset, abiit,
et clam vocavit Mariam sororem
suam, dicens, Præceptor adest, et te
vocat.
29 Illa ut audivit, surgit citò, et
venit ad eum.
30 (Nondum autem venerat Jesus
in vicum; sed erat in eo loco ubi
occurrerat ei Martha.)
31 Judæi ergo, qui domi erant
cum eâ, et consolabantur eam, quum
vidissent Mariam citò surrexisse, et
exiisse, sequuti sunt eam, dicentes,
Abit ad monumentum, ut illìc fleat.
32 Maria verò quum venisset eò
ubi erat Jesus, viso eo, accidit ad
ejus pedes, dicens ei, Domine, si
fuisses hìc, non esset mortuus frater
meus.
33 Jesus autem, ut vidit eam flen-
tem, et Judæos qui unà venerant cum
eâ flentes, infremuit spiritu, et turba-
vit seipsum;
34 Et dixit, Ubi posuistis eum?
Dicunt ei, Domine, veni et vide.
35 Lacrymatus est Jesus.
36 Dixerunt ergo Judæi, Ecce,
quomodo amabat eum!
37 Quidam autem ex ipsis dixe-
runt, Non poterat hic, qui aperuit
oculos cæci, facere ut et iste non mo-
reretur?
38 Jesus ergo rursum fremens apud
semetipsum, venit ad monumentum:
erat autem spelunca, et lapis erat ei
impositus.
39 Ait Jesus, Tollite lapidem. Dicit
ei Martha, soror ejus qui mortuus fu-
erat, Domine, jam olet; quatuor enim
dierum est.
40 Dicit ei Jesus, Nonne dixi tibi,
fore, si credideris, ut videas gloriam
Dei?
41 Sustulerunt ergo lapidem *e loco*
ubi mortuus ille fuerat positus. Je-
sus autem sustulit sursum oculos, et
dixit, Pater, gratias ago tibi quòd me
audieris.
42 Ego verò sciebam me semper a
te audiri: sed propter turbam cir-
cumstantem *hoc* dixi, ut credant me
a te missum esse.
43 Et quum hæc dixisset, clama-
vit voce magnâ, Lazare, adesdum
foras.
44 Tum qui fuerat mortuus, pro-
diit pedes et manus vinctus fasciis;
facies autem ejus sudario erat ob-
vincta. Dicit eis Jesus, Solvite eum,
et sinite abire.
45 Multi ergo ex Judæis qui ve-
nerant ad Mariam, et conspexerant
quæ fecerat Jesus, crediderunt in
eum.
46 Quidam autem ex eis abierunt
ad Pharisæos, et dixerunt eis quæ
fecerat Jesus.
47 ¶ Coëgerunt ergo primarii sa-
cerdotes et Pharisæi consilium, et di-
cebant, Quid agemus? nam hic homo
multa signa edit.
48 Si omittimus eum ita, omnes
ei credent: venientque Romani, et
delebunt tum locum nostrum, tum
gentem.
49 Unus autem ex ipsis, Caiaphas
pontifex maximus anni illius, dixit
eis, Vos nihil scitis;
50 Nec cogitatis conducere nobis,
ut unus homo moriatur pro populo,
et tota gens non pereat.
51 Hoc autem ex semetipso non
dixit; sed quum esset pontifex maxi-
mus anni illius, prophetavit fore ut
Jesus pro gente moreretur:
52 Nec tantùm pro eâ gente, sed
ut etiam filios Dei dispersos cogeret
in unum.
53 Ab illo ergo die consultabant
unà ut trucidarent eum.
54 Jesus ergo palam ampliùs non
versabatur inter Judæos: sed abiit il-
linc in regionem quæ est prope deser-
tum, in urbem quæ dicitur Ephraim;
et illìc agebat cum discipulis suis.
55 Propè autem erat pascha Ju-
dæorum: et ascenderunt multi Hie-
rosolymam ex illâ regione ante pascha,
ut purificarent se.
56 Quærebant ergo Jesum, et lo-
quebantur alii cum aliis in templo
stantes, Quid videtur vobis? *an* ven-
turus non esse ad festum?
57 Dederant autem primarii sacer-
dotes et Pharisæi mandatum, ut siquis
nôsset ubi esset, indicaret, ut pre-
henderent eum.

CAP. XII.

JESUS ergo sex ante pascha die-
bus venit in Bethaniam, ubi erat

Lazarus ille qui fuerat mortuus, quem
suscitaverat ex mortuis.
2 Fecerunt igitur ei cœnam illìc,
et Martha ministrabat: Lazarus autem
unus erat ex iis qui simul discumbebant
cum eo.
3 Maria verò acceptâ librâ unguenti
nardi liquidæ multi pretii, unxit
pedes Jesu, et extersit pedes ejus capillis
suis: domus autem impleta est
odore unguenti.
4 Dixit ergo quidam ex discipulis
ejus, *nempe*, Judas Simonis *filius*, Iscariotes,
qui erat eum proditurus,
5 Quare hoc unguentum non væniit
trecentis denariis, et datum est
pauperibus?
6 Dixit autem hoc, non quòd pauperum
ipsi cura esset, sed quia fur
erat, et marsupium habebat, et ea
quæ immittebantur gestabat.
7 Dixit ergo Jesus, Omitte eam, in
diem funerationis meæ servavit istud.
8 Pauperes enim semper habebitis vobiscum,
me verò non semper habebitis.
9 ¶ Cognovit ergo turba multa ex
Judæis eum illìc esse: et venerunt,
non propter Jesum tantum, sed etiam
ut Lazarum viderent, quem excitârat
a mortuis.
10 Consultârunt autem primarii sacerdotes,
ut Lazarum etiam trucidarent.
11 Quia multi ex Judæis propter
eum abibant et credebant in Jesum.
12 ¶ Postero die turba multa, quæ
venerat ad festum, quum audîssent
Jesum venire Hierosolymam,
13 Acceperunt ramos palmarum,
et prodierunt ei obviam, et clamabant,
Hosanna! benedictus qui venit
in nomine Domini, Rex ille Israelis!
14 Nactus autem Jesus asellum, insedit
ei, sicut scriptum est,
15 Ne time, filia Sionis: ecce, Rex
ille tuus venit insidens pullo asinæ.
16 Hæc autem non cognoverunt
discipuli ejus primò: sed quum glorificatus
esset Jesus, tunc recordati
sunt hæc esse scripta de eo, et sese
hæc illi præstitisse.
17 Testabatur verò turba quæ erat
cum eo, quòd Lazarum vocâsset e
monumento, et suscitâsset eum a
mortuis.
18 Propterea etiam occurrit ei turba,
quia audierat eum edidisse hoc
signum.
19 Pharisæi ergo dixerunt inter se,
Videtisne nos nihil proficere? ecce,
mundus eum sequutus est.
20 ¶ Erant autem quidam Græci
ex iis qui ascendunt ut adorent in
festo.
21 Isti ergo venerunt ad Philippum,
qui *erat* a Bethsaidâ Galilææ,
et rogârunt eum, dicentes, Domine,
vellemus Jesum videre.
22 Venit Philippus, et dicit Andreæ:
Andreas rursum et Philippus
dicunt Jesu.
23 Jesus autem respondit eis, dicens,
Venit hora illa qua glorificetur
Filius hominis.
24 Amen, amen, dico vobis, nisi
granum frumenti ceciderit in terram,
et mortuum fuerit, ipsum solum manet:
si verò mortuum fuerit, multum
fructum adfert.
25 Qui amat animam suam, perdet
eam: et qui odit animam suam in
hoc mundo, in vitam æternam custodiet
eam.
26 Si mihi quis ministrat, me sequatur;
et ubi ego fuero, illìc et
minister meus erit: et si quis mihi
ministraverit, honorabit eum Pater.
27 Nunc anima mea turbata est:
et quid dicam? Pater, libera me ab
hac horâ; sed propterea veni in horam
hanc.
28 Pater, glorifica nomen tuum.
Venit ergo vox e cœlo, *dicens*, Et glorificavi,
et rursus glorificabo.
29 Turba ergo quæ adstabat et audierat,
dicebat tonitru esse factum.
Alii dicebant, Angelus ei loquutus est.
30 Respondit Jesus, et dixit, Non
propter me hæc vox exstitit, sed
propter vos.
31 Nunc judicium adest mundi
hujus; nunc princeps ille mundi hujus
ejicietur foras.
32 Et ergo, si sublatus fuero a terrâ,
omnes traham ad meipsum.
33 (Hoc autem dicebat, significans
quâ morte futurum erat ut moreretur).
34 Respondit ei turba, Nos audivimus
ex lege, Christum manere in
æternum: quomodo igitur tu dicis,
oportere tolli Filium hominis? quis
est iste Filius hominis?
35 Dixit igitur eis Jesus, Adhuc
parvo tempore lux vobiscum est: ambulate
dum lucem habetis, ne vos tenebræ
deprehendant: nam qui ambulat
in tenebris nescit quò vadat.
36 Dum lucem habetis, credite in
lucem, ut filii lucis fiatis. Hæc loquutus
est Jesus: et quum abiisset,
occultavit se ab eis.

37 ¶ Quum autem tot signa co-
ram eis edidisset, non credebant in
eum:
38 Ut sermo Esaiæ prophetæ im-
pleretur, quem dixit, Domine, quis
credidit sermoni nostro, et brachium
Domini cui retectum est?
39 Propterea non poterant credere,
quia iterum dixit Esaias,
40 Excæcavit oculos eorum, et ob-
duravit corda eorum: ne videant
oculis, et intelligant corde, et sese
convertant, et sanem eos.
41 Hæc dixit Esaias, quando vidit
gloriam ejus, et loquutus est de eo.
42 Veruntamen etiam ex primori-
bus multi crediderunt in eum: sed
propter Pharisæos *hoc* non profite-
bantur, ne synagogâ moverentur.
43 Dilexerunt enim gloriam ho-
minum potiùs quàm gloriam Dei.
44 Jesus autem clamavit, et dixit,
Qui credit in me, non credit in me,
sed in eum qui misit me.
45 Et qui conspicit me, conspicit
eum qui misit me.
46 Ego lux in mundum veni, ut
quisquis credit in me in tenebris non
maneat.
47 Siquis autem audierit verba
mea, et non crediderit, ego non
damno ipsum: non enim veni ut
damnem mundum, sed ut servem
mundum.
48 Qui rejicit me, nec recipit ver-
ba mea, habet qui condemnet ip-
sum: sermo quem loquutus sum, ille
damnabit eum ultimo illo die.
49 Quia ego ex meipso non sum
loquutus: sed qui misit me Pater,
ipse mihi mandavit quid dicam, et
quid loquar.
50 Et scio mandatum ejus vitam
æternam esse. Quæ igitur ego lo-
quor, prout dixit mihi Pater, ita lo-
quor.

CAP. XIII.

ANTE festum autem paschæ, sciens
Jesus venisse horam illam suam,
quâ digrederetur ex hoc mundo ad
Patrem, quum dilexisset suos illos,
qui erant in mundo, usque ad finem
dilexit eos.
2 Et cœnâ peractâ (quum diabo-
lus jam immisisset in cor Judæ, *filii*
Simonis, Iscariotæ, ut proderet eum),
3 Sciens Jesus Patrem omnia de-
disse sibi in manus, et se a Deo pro-
diisse, et ad Deum abire,
4 Surgit a cœnâ, et deponit palli-
um; acceptoque linteo, præcinxit se.
5 Deinde immisit aquam in pel-
vim, et cœpit lavare pedes discipulo-
rum, et extergere linteo quo erat præ-
cinctus.
6 Venit ergo ad Simonem Petrum.
qui dixit ei, Domine, tu mihi lavas
pedes?
7 Respondit Jesus, et dixit ei,
Quod ego facio, tu nescis nunc, cog-
nosces autem postea.
8 Dicit ei Petrus, Non lavabis
meos pedes in æternum. Respondit
ei Jesus, Nisi lavero te, nihil mecum
habebis commune.
9 Dicit ei Simon Petrus, Domine,
non solùm pedes meos, sed etiam
manus et caput.
10 Dicit ei Jesus, Ei qui lotus est,
non opus est nisi ut pedes lavet, sed
est mundus totus: et vos mundi estis,
sed non omnes.
11 Nôrat enim eum a quo prode-
batur: propterea dixit, Non omnes
estis mundi.
12 Postquam ergo lavisset pedes
eorum, et pallium suum recepisset,
rursum discubuit, et dixit eis, Nôstisne
quid fecerim vobis?
13 Vos me vocantes, *dicitis*, Præ-
ceptor ac Domine; et rectè dicitis:
sum enim.
14 Itaque si ego lavi pedes vestros
Dominus et præceptor, vos quoque
debetis alii aliorum pedes lavare.
15 Exemplum enim præbui vobis,
ut prout ego feci vobis, *ita* et vos
faciatis.
16 Amen, amen, dico vobis, Servus
non est major domino suo, neque le-
gatus major eo a quo missus est.
17 Si hæc noveritis, beati eritis si
ea feceritis.
18 Non de omnibus vobis loquor:
ego scio quos elegerim: sed *oportet*
ut impleatur Scriptura, Qui edit
mecum panem, sustulit adversùm me
calcem suum.
19 Jam nunc dico vobis priusquam
fiat, ut quum factum fuerit, credatis
me *eum* esse.
20 Amen, amen, dico vobis, Quan-
do aliquem misero, quisquis *eum* re-
cipit, me recipit; qui verò me recipit,
recipit eum qui me misit.
21 Quum hæc dixisset Jesus, tur-
batus est spiritu; et testatus est, dix-
itque, Amen, amen, dico vobis, unus
ex vobis prodet me.
22 Discipuli ergo aspiciebant alii
ad alios, dubitantes de quo diceret.
23 Erat autem quidam ex discipulis

Jesu recumbens in sinu ipsius, *nimirum* is quem diligebat Jesus.
24 Innuit ergo huic Simon Petrus *ut* percontaretur quisnam esset de quo diceret.
25 Ille verò quum incubuisset pectori Jesu, dicit ei, Domine, quis est?
26 Respondet Jesus, Ille est cui ergo intinctam offulam dedero. Et quum intinxisset offulam, dedit Judæ *filio* Simonis Iscariotæ.
27 Et post *sumptam* offulam, tunc ingressus est in illum Satanas. Dicit igitur ei Jesus, Quod facis, mox facito.
28 Hoc autem nemo accumbentium intelligebat quorsum ei dixisset.
29 Quidam enim putabant, quia marsupium habebat Judas, Jesum ei dixisse, Eme quibus opus est nobis ad festum: aut egenis ut aliquid daret.
30 Ille igitur, acceptâ offulâ, statim exivit: erat autem nox.
31 Quum ergo exivisset, dicit Jesus, Nunc glorificatus est Filius hominis, et Deus glorificatus in eo.
32 *Quòd* si Deus glorificatus est in eo, Deus quoque glorificabit eum in sese, et statim glorificabit eum.
33 Filioli, adhuc paulisper vobiscum sum. Quæretis me: sed sicut dixi Judæis, Quò ego vado, vos non potestis venire; *ita* et vobis nunc dico.
34 Mandatum novum do vobis, Ut alii alios diligatis: sicut, *inquam*, dilexi vos, ut vos etiam diligatis alii alios.
35 Ex hoc omnes cognoscent vos esse discipulos meos, si charitatem habueritis alii in alios.
36 Dicit ei Simon Petrus, Domine, quò abis? Respondit ei Jesus, Quò abeo non potes me nunc sequi: postea verò sequêris me.
37 Dicit ei Petrus, Domine, quare non possem te sequi nunc? animam meam pro te deponam.
38 Respondit ei Jesus, Animam tuam pro me depones? Amen, amen, dico tibi, non emittet vocem gallus, donec ter me abnegaveris.

CAP. XIV.

NE turbator cor vestrum: creditis in Deum; etiam in me credite.
2 In domo Patris mei habitationes multæ sunt: alioqui dixissem vobis.
3 Proficiscor paraturus vobis locum: et quum profectus fuero, et paravero vobis locum, rursum veniam, et assumam vos ad meipsum; ut ubi ero ego, et vos sitis.
4 Et quò ego abeam scitis; et viam scitis.
5 Dicit ei Thomas, Domine, nescimus quò abeas: quomodo igitur possumus viam scire?
6 Dicit ei Jesus, Ego sum via illa, et illa veritas, et vita illa: nemo venit ad Patrem nisi per me.
7 Si nôssetis me, Patrem etiam meum nôssetis: et jam nunc nôstis eum, et vidistis eum.
8 Dicit ei Philippus, Domine, ostende nobis Patrem, et sufficit nobis.
9 Dicit ei Jesus, Tantum temporis vobiscum sum, et non nôstis me, Philippe? Qui vidit me vidit Patrem: quomodo igitur tu dicis, Ostende nobis Patrem?
10 Non credis me in Patre, et Patrem in me esse? Verba quæ ego loquor vobis, a meipso non loquor: sed Pater qui in me manet, ipse facit opera.
11 Credite mihi me in Patre, et Patrem in me *esse*; sin minùs, propter ipsa opera credite mihi.
12 Amen, amen, dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, et ipse faciet, et majora istis faciet: nam ego ad Patrem meum proficiscor.
13 Et quicquid petieritis in nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater in Filio.
14 Si quid petieritis in nomine meo, ego faciam.
15 Si diligitis me, mandata mea servate.
16 Ego verò rogabo Patrem, et alium advocatum dabit vobis ut maneat vobiscum in æternum:
17 *Nempe* Spiritum illum veritatis, quem mùndus non potest recipere, quia non conspicit eum, nec novit eum; vos autem nôstis eum, quia apud vos manet, et in vobis erit.
18 Non relinquam vos orbos; redeo ad vos.
19 Adhuc paululum, et mundus me non ampliùs conspiciet; vos autem conspicietis me; quia ego vivo, vos etiam vivetis.
20 In illo die vos cognoscetis me esse in Patre meo, et vos in me, et me in vobis.
21 Qui tenet mandata mea, et servat illa, is est qui diligit me: qui autem diligit me, diligetur a Patre meo; et ego diligam eum, et ei conspiciendum exhibebo meipsum.

22 Dicit ei Judas, non *ille* Iscariotes, Domine, quid est cur te sis nobis conspiciendum exhibiturus, et non mundo?

23 Respondit Jesus, et dixit ei, Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et apud eum habitabimus.

24 Qui non diligit me, sermones meos non servat; et sermo quem auditis non est meus, sed ejus qui misit me, *nempe* Patris.

25 Hæc loquutus sum vobis, apud vos manens.

26 Advocatus autem ille, *id est* Spiritus Sanctus, quem mittit Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et in memoriam revocabit vobis omnia quæ dixi vobis.

27 Pacem relinquo vobis, pacem illam meam do vobis: non prout mundus dat, ego do vobis. Ne turbator cor vestrum, neque formidato.

28 Audivistis me dixisse vobis, Abeo, et redeo ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique quòd dixerim, Proficiscor ad Patrem; nam Pater major me est.

29 Et nunc dixi vobis, priusquam fiat; ut quum factum fuerit, credatis.

30 Non loquar ampliùs multa vobiscum: venit enim princeps mundi hujus, sed in me non habet quicquam.

31 Sed ut nôrit mundus quod ego Patrem diligo; et prout mandavit mihi Pater, ita facio. Surgite, abeamus hinc.

CAP. XV.

EGO sum vitis illa vera, et Pàter meus est agricola ille.

2 Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollit; et omnem qui fert fructum purgat, ut plus fructûs adferat.

3 Jam vos puri estis propter sermonem quem loquutus sum vobis.

4 Manete in me, et ego in vobis *manebo*: sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, *id est*, nisi manserit in vite; ita nec vos, nisi in me manseritis.

5 Ego sum vitis, vos palmites: is qui manet in me, et in quo ego *maneo*, hic fert fructum multum; nam seorsum a me nihil potestis facere.

6 Nisi quis in me manserit, abjectus extra *vineam*, statim ut palmes arescet: deinde colliguntur isti *palmites*, et in ignem abjiciuntur, et ardent.

7 Si manseritis in me, et verba mea in vobis manserint, quicquid volueritis, petite, et fiet vobis.

8 In hac re glorificatus fuerit Pater meus, ut fructum multum adferatis; et eritis mei discipuli.

9 Prout dilexit me Pater, *ita* et ego dilexi vos: manete in illâ meâ charitate.

10 Si mandata mea servaveritis, manebitis in charitate meâ; sicut ego Patris mei mandata servavi, et maneo in ejus charitate.

11 Hæc loquutus sum vobis, ut gaudium illud meum in vobis maneat, et gaudium vestrum plenum fiat.

12 Hoc est mandatum illud meum, ut diligatis alii alios, prout dilexi vos.

13 Majorem charitatem nullus habet quàm istam, ut quispiam animam suam deponat pro amicis suis.

14 Vos amici mei eritis, si feceritis quæcunque ego mando vobis.

15 Non ampliùs dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat dominus ipsius: vos autem dixi amicos, quia omnia quæ audivi a Patre meo, nota feci vobis.

16 Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, et constitui vos ut abeuntes fructum feratis, et fructus vester maneat; ut quicquid petieritis a Patre in nomine meo, det vobis.

17 Hæc mando vobis, ut diligatis alii alios.

18 Si mundus vos odit, scitis me priùs quàm vos illis odio habitum.

19 Si ex mundo essetis, mundus quod suum est amaret; quia verò ex mundo non estis, sed ego elegi vos ex mundo, propterea odit vos mundus.

20 Mementote sermonis illius quem ego dixi vobis, Non est servus major domino suo. Si me persequuti sunt, et vos persequentur: si sermonem meum servaverunt, et vestrum servabunt.

21 Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum, quia non noverunt eum qui misit me.

22 Si non venissem et loquutus essem eis, peccatum non haberent: nunc autem non habent quod prætexant peccato suo.

23 Qui me odit, *is* etiam Patrem meum odit.

24 Si opera non fecissem inter eos
quæ nemo alius fecit, peccatum non
haberent; nunc autem et viderunt,
et oderunt tum me, tum Patrem meum.
25 Sed *oportet* ut impleatur sermo
qui in lege ipsorum scriptus est, Ode-
runt me immeritò.
26 Quum autem venerit Advoca-
tus ille, quem ego mittam vobis a Pa-
tre, Spiritus, *inquam*, ille veritatis,
qui a Patre emanat, ille testabitur
de me.
27 Sed et vos testabimini, quoniam
a principio mecum estis.

CAP. XVI.

HÆC loquutus sum vobis, ut ne
offendamini.
2 Movebunt vos synagogis; imo
veniet tempus, quum quisquis truci-
dabit vos putabit *se* cultum præstare
Deo.
3 Et hæc facient vobis, quia non
noverunt Patrem, neque me.
4 Sed hæc loquutus sum vobis, ut
quum venerit hora illa, memineritis
eorum, *nempe*, quòd ego *hæc* dixerim
vobis: hæc autem vobis a principio
non dixi, quia vobiscum eram.
5 Nunc autem abeo ad eum qui
misit me, et nemo ex vobis interrogat
me, *dicens*, Quò abis?
6 Sed quia hæc loquutus sum vo-
bis, tristitia implevit cor vestrum.
7 Sed ego veritatem dico vobis, con-
fert vobis ut ego abeam: nisi enim
abiero, Advocatus ille non veniet ad
vos; sin autem profectus fuero, mit-
tam eum ad vos.
8 Et quum venerit ille, arguet mun-
dum de peccato, et de justitiâ, et de
judicio.
9 De peccato quidèm, eò quòd
non credunt in me.
10 De justitiâ verò, eò quòd ad
Patrem abeam, et ampliùs non con-
spicietis me.
11 De judicio autem, eò quòd
princeps hujus mundi condemnatus
sit.
12 Adhuc multa habeo quæ vobis
dicam; sed nunc non potestis por-
tare.
13 Quum autem venerit ille, *id est*,
Spiritus ille veritatis, introducet vos
in omnem veritatem; non enim lo-
quetur a semetipso, sed quæcunque
audierit loquetur; et quæ ventura
sunt renunciabit vobis.
14 Ille me glorificabit; quia de
meo accipiet, et renunciabit vobis.
15 Omnia quæ habet Pater, mea
sunt; propterea dixi illum de meo
accepturum, et renunciaturum vobis.
16 Paulisper, et non conspicietis
me; et rursum paulisper, et videbitis
me, quia ego vado ad Patrem.
17 Dixerunt ergo *quidam* ex disci-
pulis ejus alii ad alios, Quid est hoc
quod dicit nobis, Paulisper, et non
conspicietis me; et rursus paulisper,
et videbitis me, et, Quia ego vado ad
Patrem?
18 Dicebant ergo, Quid illud est
quod dicit Paulisper? nescimus quid
loquatur.
19 Cognovit autem Jesus eos velle
ipsum interrogare, et dixit eis, De
hoc quæritis inter vos, quòd dixi,
Paulisper, et non conspicietis me; et
iterum, Paulisper, et videbitis me?
20 Amen, amen, dico vobis, flebi-
tis vos, et lamentabimini, mundus au-
tem gaudebit: vos verò tristes eritis,
sed tristitia vestra evadet in gau-
dium.
21 Mulier, quum parit, dolorem
habet, quoniam advenit hora ejus;
postquam autem peperit puerulum,
jam non meminit afflictionis, propter
gaudium quòd homo sit natus in mun-
dum.
22 Et vos igitur nunc quidèm
tristitiâ tenemini; sed rursum vide-
bo vos, et gaudebit cor vestrum,
et gaudium vestrum nemo tollet a
vobis.
23 Et illo die me non interrogabi-
tis quicquam. Amen, amen, dico vo-
bis, quæcunque petieritis a Patre in
nomine meo, dabit vobis.
24 Usque adhuc non petiistis quic-
quam in nomine meo: petite, et ac-
cipietis, ut gaudium vestrum sit ple-
num.
25 Hæc loquutus sum vobis per
similitudines; venit tempus quum
non ampliùs per similitudines loquar
vobis, sed apertè de Patre meo re-
nunciabo vobis.
26 Illo die in nomine meo petetis;
et non dico vobis me rogaturum Pa-
trem pro vobis.
27 Ipse enim Pater amat vos, quia
vos me amâstis, et credidistis me a
Deo prodiisse.
28 Prodii a Patre, et veni in mun-
dum; iterum relinquo mundum, et
proficiscor ad Patrem.
29 Dicunt ei discipuli ejus, Ecce,
nunc apertè loqueris, nec similitudi-
nem ullam dicis.
30 Nunc scimus te scire omnia,

nec opus esse tibi ut quis te interroget: per hoc credimus te a Deo prodiisse.
31 Respondit eis Jesus, Nunc creditis?
32 Ecce, veniet tempus, et jam venit, quum dispergemini unusquisque ad sua, meque solum relinquetis: sed non sum solus; nam Pater mecum est.
33 Hæc loquutus sum vobis ut in me pacem habeatis: in mundo oppressionem habebitis; sed confidite, ego vici mundum.

CAP. XVII.

HÆC loquutus est Jesus, et sustulit oculos suos in cœlum, dixitque, Pater, venit hora illa; glorifica Filium tuum, ut et te Filius tuus glorificet:
2 Sicut dedisti ei auctoritatem *in* omnem carnem, ut quotquot dedisti ei, det eis vitam æternam.
3 Hæc est autem vita æterna, ut te cognoscant *esse* illum solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum.
4 Ego te glorificavi in terrâ; opus consummavi quod dedisti mihi ut facerem.
5 Nunc igitur glorifica me, tu Pater, apud temetipsum, eâ gloriâ quam habui apud te priusquam mundus esset.
6 Manifestum feci nomen tuum hominibus quos dedisti mihi *selectos* e mundo: tui erant, et mihi eos dedisti; et sermonem tuum servârunt.
7 Nunc noverunt omnia quæ dedisti mihi a te esse;
8 Quia verba quæ tradidisti mihi, tradidi eis; et ipsi receperunt, et verè nôrunt me a te prodiisse, et crediderunt me a te missum esse.
9 Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo, sed pro *iis* quos dedisti mihi, quia tui sunt.
10 Et mea omnia tua sunt, et tua mea sunt: et glorificatus sum in eis.
11 Et non sum ampliùs in mundo, sed isti sunt in mundo, et ego ad te venio. Pater sancte, serva eos per nomen tuum quos dedisti mihi, ut sint unum, prout *et* nos.
12 Quum essem cum eis in mundo, ego servabam eos per nomen tuum; quos dedisti mihi ego custodivi, et nemo ex eis periit, nisi filius ille perditionis; ut Scriptura impleretur.
13 Nunc autem ad te venio, et hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum plenum apud se.
14 Ego tradidi eis sermonem tuum, et mundus eos odio habuit, quia non sunt ex mundo, prout et ego non sum ex mundo.
15 Non rogo ut tollas eos e mundo, sed ut serves eos a Malo illo.
16 Ex mundo non sunt, prout et ego non sum ex mundo.
17 Sanctifica eos tuâ veritate: sermo ille tuus veritas est.
18 Sicut me misisti in mundum, *ita* et ego misi eos in mundum:
19 Et eorum causâ ego sanctifico meipsum, ut sint et ipsi sanctificati in veritate.
20 Non tantùm autem pro istis rogo, sed et pro iis qui per sermonem eorum credituri sunt in me:
21 Ut omnes unum sint, sicut tu, Pater, in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint: ut credat mundus me a te missum esse.
22 Et ego gloriam quam dedisti mihi, dedi eis; ut sint unum, sicut et nos unum sumus.
23 Ego in eis, et tu in me, ut sint consummati in unum, et ut cognoscat mundus quòd tu me miseris, et eos diligas, prout me dilexisti.
24 Pater, quos dedisti mihi, velim ut ubi sum ego, et illi sint mecum, ut conspiciant gloriam illam meam quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante jactum mundi fundamentum.
25 Pater juste, mundus te non novit: ego autem te novi, et hi noverunt me a te missum esse.
26 Et notum ipsis feci nomen tuum, et notum faciam; ut charitas, quâ dilexisti me, sit in eis, et ego in eis.

CAP. XVIII.

HÆC quum dixisset Jesus, *egressus* abiit cum discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introïvit ipse et discipuli ejus.
2 Noverat autem eum locum etiam Judas qui prodebat eum, quia Jesus frequenter cum discipulis suis illùc convenerat.
3 Judas ergo quum accepisset cohortem, et a primariis sacerdotibus ac Pharisæis ministros, venit illùc cum laternis et facibus et armis.
4 Jesus itaque sciens omnia quæ ventura erant in se, prodiens dixit eis, Quem quæritis?
5 Responderunt ei, Jesum Nazarenum. Dicit eis Jesus, Ego *is* sum.

Stabat autem cum eis etiam Judas
qui prodebat eum.
6 Ut ergo dixit eis, Ego *is* sum,
abierunt retrorsum, et ceciderunt
humi.
7 Iterum igitur rogavit eos, Quem
quæritis? Illi autem dixerunt, Jesum
Nazarenum.
8 Respondit Jesus, Dixi vobis me
eum esse; ergo si me quæritis, sinite
hos abire:
9 Ut impleretur sermo quem dix-
erat, Ex iis quos dedisti mihi non
perdidi quenquam.
10 Simon autem Petrus, quum
gladium haberet, eduxit eum, et per-
cussit servum pontificis maximi, et
abscidit auriculam ejus dextram;
erat autem nomen servo Malchus.
11 Dicit ergo Jesus Petro, Re-
conde gladium tuum in vaginam:
annon bibam poculum quod dedit
mihi Pater?
12 Cohors igitur et tribunus et mi-
nistri Judæorum comprehenderunt
Jesum, et vinxerunt eum;
13 Et abduxerunt primùm ad An-
nam, erat enim socer Caiaphæ, qui
erat pontifex maximus anni illius; is
verò misit eum vinctum ad Caiapham
pontificem maximum.
14 Erat autem Caiaphas is qui
consilium dederat Judæis, expedire
ut unus homo moreretur pro po-
pulo.
15 Sequebatur autem Jesum Simon
Petrus, et alius discipulus. Disci-
pulus verò ille notus erat pontifici
maximo, et simul introît cum Jesu in
aulam pontificis maximi.
16 Petrus autem stabat extrà ad
ostium. Exivit ergo discipulus ille
alter qui erat notus pontifici maxi-
mo, et loquutus est ostiariæ, et in-
troduxit Petrum.
17 Dixit ergo Petro ancilla ostia-
ria, Nonne et tu ex discipulis es ho-
minis istius? Dicit ille, Non sum.
18 Adstabant autem servi et mi-
nistri, qui prunas congesserant, quia
frigus erat, et sese calefaciebant; erat
verò cum eis etiam Petrus adstans, et
sese calefaciens.
19 Pontifex maximus ergo inter-
rogavit Jesum de discipulis ejus, et
de doctrinâ ipsius.
20 Respondit ei Jesus, Ego palam
loquutus sum mundo: ego semper
docui in synagogâ, et in templo, quò
undique Judæi conveniunt, et in oc-
culto loquutus sum nihil.
21 Quìd me interrogas? interroga
eos qui audierunt quid sim ipsis lo-
quutus; ecce, hi sciunt quæ dixerim
ego.
22 Hæc autem quum ipse dixisset,
unus ex ministris qui adstabat, bacillo
cecidit Jesum, dicens, Itane respon-
des pontifici maximo?
23 Respondit ei Jesus, Si malè lo-
quutus sum, testificare de malo; sin
bene, cur me cædis?
24 Miserat igitur eum Annas vinc-
tum ad Caiapham pontificem maxi-
mum.
25 Stabat autem Simon Petrus, et
sese calefaciebat: dixerunt igitur ei,
Num et tu ex discipulis ejus es? Ne-
gavit ille, et dixit, Non sum.
26 Dicit ei quidam ex servis pon-
tificis maximi, cognatus ejus cujus
absciderat Petrus auriculam, Nonne
ego te vidi in horto cum eo?
27 Rursus ergo negavit Petrus, et
statim gallus vocem emisit.
28 ¶ Ducunt ergo Jesum a Caiaphâ
in prætorium; erat autem manè, et
ipsi non introïerunt in prætorium,
ne polluerentur, sed ut ederent pas-
cha.
29 Prodiit ergo Pilatus ad eos, et
dixit, Quam accusationem adfertis ad-
versùs hominem istum?
30 Responderunt et dixerunt ei,
Nisi iste esset facinorosus, non tradi-
dissemus eum tibi.
31 Dicit ergo eis Pilatus, Accipite
eum vos, et secundùm legem vestram
condemnate eum. Itaque Judæi dix-
erunt ei, Nobis non licet occidere
quenquam.
32 Ut sermo Jesu impleretur, quem
dixerat, significans quâ morte futu-
rum erat ut moreretur.
33 Introïvit ergo rursus in præto-
rium Pilatus, et vocavit Jesum, dix-
itque ei, Tune es rex ille Judæorum?
34 Respondit ei Jesus, A teipsone
tu hoc dicis, an alii dixerunt tibi de
me?
35 Respondit Pilatus, Nunquid
ego Judæus sum? gens tua et pri-
marii sacerdotes tradiderunt te mihi:
quid fecisti?
36 Respondit Jesus, Regnum me-
um non est ex hoc mundo: si ex hoc
mundo esset regnum meum, minis-
tri mei certâssent ne traderer Judæis:
nunc autem regnum meum non est
hinc.
37 Dixit ergo ei Pilatus, Ergo rex
es tu? Respondit Jesus, Tu dicis me

regem esse: ego ad hoc natus sum,
et ad hoc veni in mundum, ut dem
testimonium veritati. Quisquis est
ex veritate audit vocem meam.
38 Dicit ei Pilatus, Quid est veri-
tas? Et quum hoc dixisset, rursum
prodiit ad Judæos, et dixit eis, Ego
nullum invenio crimen in eo.
39 Est autem vobis consuetudo, ut
unum dimittam vobis in paschâ: vul-
tisne ergo dimittam vobis regem il-
lum Judæorum?
40 Clamaverunt autem rursum om-
nes dicentes, Nequaquam istum, sed
Barabbam. Erat autem ille Barab-
bas latro.

CAP. XIX.

TUNC ergo assumpsit Jesum Pi-
latus, et flagellavit.
2 Et milites contexuerunt coronam
e spinis, et imposuerunt ipsius ca-
piti, et pallio purpureo induerunt
eum.
3 Et dicebant, Ave rex Judæorum.
Et bacillis eum cædebant.
4 Prodiit ergo rursum Pilatus fo-
ras, et dixit eis, Ecce, adduco vobis
eum foras, ut noveritis me nullum in
eo crimen invenire.
5 Prodît ergo Jesus foras, ferens
spineam illam coronam, et purpure-
um illud pallium. Et dixit eis *Pila-
tus*, Ecce homo.
6 Quum autem intuiti essent eum
primarii sacerdotes et *eorum* ministri,
clamaverunt, dicentes, Crucifige, cru-
cifige. Dicit eis Pilatus, Accipite
eum vos, et crucifigite; ego enim non
invenio in eo crimen.
7 Responderunt ei Judæi, Nos le-
gem habemus, et secundùm legem
nostram debet mori, quia Filium Dei
se fecit.
8 Quum ergo audivisset Pilatus
hunc sermonem, magis timuit.
9 Et rursus ingressus est in præto-
rium, et dixit Jesu, Unde es tu? Je-
sus autem responsum ei non dedit.
10 Dicit ergo ei Pilatus, Mihi non
loqueris? nescis me potestatem ha-
bere crucifigendi te, et potestatem
habere te dimittendi?
11 Respondit Jesus, Non haberes
potestatem adversùm me ullam, nisi
hoc tibi datum esset supernè: prop-
terea qui me tradidit tibi, majus pec-
catum habet.
12 Ex eo *tempore* studebat Pilatus
eum dimittere: Judæi verò clama-
bant, dicentes, Si hunc dimiseris, non
es amicus Cæsaris: quicunque se re-
gem facit, contradicit Cæsari.
13 Pilatus ergo quum audîsset
hunc sermonem, eduxit foras Jesum;
conseditque in tribunali, in loco qui
dicitur Lithostrotos, Hebraicè autem
Gabbatha.
14 Erat autem parasceve paschæ,
hora verò quasi sexta: tum dicit Ju-
dæis, Ecce rex vester.
15 Illi vero clamaverunt, Tolle,
tolle, crucifige eum. Dicit eis Pila-
tus, Regem vestrum crucifigam? Re-
sponderunt primarii sacerdotes, Non
habemus regem nisi Cæsarem.
16 Tunc ergo tradidit eum ipsis, ut
crucifigeretur. Assumpserunt autem
Jesum, et abduxerunt.
17 Et ipse bajulans crucem suam
prodiens venit in eum locum qui di-
citur Calvariæ, Hebraicè autem Gol-
gotha:
18 Ubi crucifixerunt eum, et cum
eo alios duos, hinc et hinc, medium
autem Jesum.
19 Scripsit autem etiam titulum Pi-
latus, et posuit super crucem. Erat
verò scriptum, IESVS NAZARENVS
REX ILLE IVDAEORVM.
20 Hunc ergo titulum multi Judæ-
orum legerunt; quia prope civitatem
erat locus ubi crucifixus erat Jesus;
et erat scriptum Hebraicè, Græcè, et
Latinè.
21 Dixerunt igitur Pilato primarii
sacerdotes Judæorum, Ne scribito,
Rex ille Judæorum; sed illum dix-
isse, Rex sum Judæorum.
22 Respondit Pilatus, Quod scrip-
si, scripsi.
23 Milites ergo, quum crucifixis-
sent Jesum, acceperunt ejus vesti-
menta (et fecerunt quatuor partes,
unicuique militi partem) et tunicam:
erat autem tunica inconsutilis a sum-
mo contexta tota.
24 Dixerunt ergo inter se, Ne fin-
damus eam, sed sortiamur de illâ,
cujus futura sit: ut Scriptura imple-
retur, dicens, Partiti sunt vestimenta
mea sibi, et super veste meâ jece-
runt sortem. Milites igitur hæc fe-
cerunt.
25 Stabant autem juxta crucem Je-
su, mater ejus, et soror matris ejus,
Maria Cleophæ uxor, et Maria Mag-
dalene.
26 Quum vidisset ergo Jesus ma-
trem, ac discipulum adstantem quem
diligebat, dicit matri suæ, Mulier
ecce filius tuus.

27 Deinde, dicit discipulo, Ecce mater tua. Et ex illâ horâ recepit eam discipulus ille domum suam.

28 Postea, quum sciret Jesus *reliqua* omnia jam esse consummata, ut consummaretur Scriptura, dixit, Sitio.

29 Vas igitur *illìc* erat positum aceto plenum. Illi verò impleverunt spongiam aceto, et hyssopo circumdatam admoverunt ori ejus.

30 Quum autem accepisset Jesus acetum, dixit, Consummatum est: et inclinato capite tradidit spiritum.

31 ¶ Judæi ergo, ut non manerent in cruce corpora sabbato, quoniam erat parasceve (erat enim magnus dies illius sabbati), rogaverunt Pilatum ut confringerentur eorum crura, ac tollerentur.

32 Venerunt ergo milites, et prioris quidem *latronis* confregerunt crura, et alterius qui crucifixus fuerat cum eo.

33 Ad Jesum autem quum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non confregerunt ejus crura:

34 Sed quidam ex militibus lanceâ latus ejus fodit; et statim exivit sanguis et aqua.

35 Et qui vidit, testatur; et verum est testimonium ejus; ille, *inquam*, scit se vera dicere, ut *et* vos credatis.

36 Facta sunt enim hæc ut Scriptura impleretur, *dicens*, Non confringetur *ullum* os ipsius.

37 Et rursus alia Scriptura dicit, Intuebuntur in eum quem transfixerunt.

38 ¶ Post hæc autem rogavit Pilatum Josephus Arimathæensis (ut qui esset discipulus Jesu, sed occultus, propter metum Judæorum) ut tolleret corpus Jesu: quod permisit Pilatus. Venit ergo, et sustulit corpus Jesu.

39 Venit autem et Nicodemus (is qui venerat ad Jesum nocte primùm), ferens misturam myrrhæ et aloës libras quasi centum:

40 Acceperunt ergo corpus Jesu, et obvinxerunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Judæis funerare.

41 In eo autem loco ubi fuerat crucifixus, erat hortus, et in horto monumentum novum, in quo nondum quisquam positus fuerat.

42 Ibi ergo, propter parasceven Judæorum, quòd monumentum illum propè esset, posuerunt Jesum.

CAP. XX.

PRIMO verò die hebdomadis, Maria Magdalene venit manè, quum adhuc tenebræ essent, ad monumentum, videtque lapidem sublatum a monumento.

2 Currit ergo et venit ad Simonem Petrum, et ad alterum illum discipulum quem amabat Jesus, et dicit eis, Sustulerunt Dominum e monumento, et nescimus ubi posuerint eum.

3 Exivit ergo Petrus, et alter ille discipulus, et venerunt ad monumentum.

4 Currebant autem duo simul; sed alter ille discipulus præcurrit citiùs Petro, venitque prior ad monumentum.

5 Et quum se incurvâsset vidit posita lintea: non tamen introïvit.

6 Venit ergo Simon Petrus sequens eum, et introïvit in monumentum, et conspexit lintea ibi posita;

7 Et sudarium quod fuerat super caput ejus, non cum linteis positum, sed seorsum involutum in unum locum.

8 Tunc ergo introïvit etiam alter ille discipulus, qui venerat prior ad monumentum, viditque et credidit.

9 Nondum enim noverant Scripturam, videlicet, quòd oporteret eum a mortuis resurgere.

10 Redierunt ergo illi discipuli ad suos.

11 Maria verò flens stabat ad monumentum foris: dum ergo fleret, incurvavit se in monumentum.

12 Et conspexit duos angelos albatos, sedentes, unum ad caput, et alterum ad pedes, *illic* ubi jacuerat corpus Jesu:

13 *Qui* etiam dixerunt ei, Mulier, quid fles? Dicit eis, Sustulerunt Dominum meum, nec scio ubi posuerint eum.

14 Et quum hæc dixisset, convertit se retrorsum, conspexitque Jesum stantem, nec sciebat Jesum esse.

15 Dicit ei Jesus, Mulier, quid fles? quem quæris? Illa putans olitorem esse, dixit ei, Domine, si tu ipsum asportâsti, dicito mihi ubi posueris eum, et ego eum tollam.

16 Dicit ei Jesus, Maria. Illa se convertens dicit ei, Rabboni, quod dicitur Præceptor.

17 Dicit ei Jesus, Ne me tangito; nondum enim ascendi ad Patrem meum: sed proficiscere ad fratres meos, et dic eis, Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum, et Deum meum et Deum vestrum.

18 Venit Maria Magdalene annuncians discipulis, quòd vidisset Dominum, et *quòd* ea sibi dixisset.

19 ¶ Quum ergo vespera esset, die illo primo hebdomadis, et fores essent clausæ, *illic* ubi erant discipuli coacti propter metum Judæorum, venit Jesus, stetitque in medio ipsorum, et dixit eis, Pax vobis.

20 Et quum hæc dixisset, ostendit eis manus ac latus suum. Gavisi sunt ergo discipuli, viso Domino.

21 Dicit autem eis iterum, Pax vobis: sicut misit me Pater, ita et ego mitto vos.

22 Et quum hæc dixisset, afflavit *eos;* et dixit eis, Accipite Spiritum Sanctum.

23 Si quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: si quorum retinueritis, retenta sunt.

24 ¶ Thomas autem, unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venerat Jesus.

25 Dixerunt igitur ei alii discipuli, Vidimus Dominum. Ille verò dixit eis, Nisi videro in manibus ejus vestigium clavorum, et immisero digitum meum in vestigium clavorum, et immisero manum meam in latus ejus, nequaquam credam.

26 Octo ergo pòst diebus rursus erant discipuli ejus intus, et Thomas cum eis; venit Jesus, foribus clausis, et stetit in medio *ipsorum*, et dixit, Pax vobis.

27 Deinde dicit Thomæ, Infer digitum tuum huc, et vide manus meas, et profer manum tuam, et immitte in latus meum; et ne esto incredulus, sed credens.

28 Respondit autem Thomas, et dixit, Domine mi, et Deus mi.

29 Dicit ei Jesus, Quia vidisti me, Thoma, crédidisti: beati qui non viderunt, et crediderunt.

30 Multa verò etiam alia signa edidit Jesus in discipulorum suorum conspectu, quæ non sunt scripta in hoc libro.

31 Hæc autem scripta sunt, ut credatis Jesum esse Christum illum Filium Dei, et ut credentes vitam habeatis per nomen ejus.

CAP. XXI.

POSTEA sese rursus exhibuit Jesus discipulis ad mare Tiberiadis: sic autem exhibuit.

2 Erant simul Simon Petrus, et Thomas qui dicitur Didymus, et Nathanael qui erat ex Canâ Galilææ, et *filii* Zebedæi, aliique ex discipulis ejus duo.

3 Dicit eis Simon Petrus, Abeo piscatum. Dicunt ei, Imus et nos tecum. Exierunt, et ascenderunt in navigium statim: et illâ nocte nihil ceperunt.

4 Mane verò jam exorto, stetit Jesus ad littus: nesciebant tamen discipuli Jesum esse.

5 Dicit igitur eis Jesus, Pueri, num quid obsonii habetis? Responderunt ei, Non.

6 At ille dixit eis, Conjicite rete in dextram navigii partem, et invenietis. Conjecerunt ergo, et non ampliùs valebant illud trahere præ multitudine piscium.

7 Dicit ergo discipulus ille, quem diligebat Jesus, Petro, Dominus est. Simon ergo Petrus, quum audîsset Dominum esse, amiculum succinxit (erat enim nudus), et abjecit se in mare.

8 Alii verò discipuli navigio venerunt (non enim longè aberant a terrâ, sed circiter cubitis ducentis), trahentes rete *plenum* piscium.

9 Ut autem descenderunt in terram, viderunt prunas positas, et piscem impositum, et panem.

10 Dicit eis Jesus, Adferte ex piscibus quos modò cepistis.

11 Ascendit Simon Petrus, et traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus: et quum tot essent, non est fissum rete.

12 Dicit eis Jesus, Venite, prandete. Nullus autem discipulorum audebat eum interrogare, Tu quis es? quum scirent Dominum esse.

13 Venit ergo Jesus, et accipit panem, et dat eis, et piscem similiter.

14 Ita jam tertiò sese exhibuit Jesus discipulis suis postquam suscitatus fuerat ex mortuis.

15 Quum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Jesus, Simon *fili* Jonæ, diligis me plùs quàm hi? Dicit ei, Certè, Domine, tu nôsti quòd amem te. Dicit ei, Pasce agnos meos.

16 Dicit ei rursum secundò, Simon *fili* Jonæ, diligis me? Ait illi, Certè, Domine, tu nôsti quòd amem te. Dicit ei, Pasce oves meas.

17 Dicit ei tertiò, Simon *fili* Jonæ, amas me? Tristitiâ fuit affectus Petrus quòd tertiò dixisset ipsi, Amas me? dixitque ei, Domine, tu om-

nia nôsti; tu nôsti quòd amem te. Dicit ei Jesus, Pasce oves meas.

18 Amen, amen, dico tibi, quum esses junior, cingebas te, et ibas quò volebas: quum autem senueris, extendes manus tuas, et alius te cinget, et transferet quò noles.

19 Hoc autem dixit, significans quâ morte glorificaturus esset Deum. Et quum hoc dixisset, dicit ei, Sequere me.

20 Conversus Petrus videt illum discipulum, quem diligebat Jesus, sequentem, qui et recubuerat in cœnâ illâ super pectus ejus, et dixerat, Domine, quis est ille qui te prodit?

21 Hunc ergo quum vidisset Petrus, dicit Jesu, Domine, hic autem quid?

22 Dicit ei Jesus, Si velim eum manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere.

23 Exiit ergo sermo iste inter fratres, discipulum illum non moriturum: sed non dixerat ei Jesus, Non morietur: sed, Si eum velim manere donec veniam, quid ad te?

24 Hic est discipulus ille qui de his testatur, et hæc scripsit: et scimus verum esse testimonium ejus.

25 Sunt autem et alia multa quæ fecit Jesus, quæ si scribantur sigillatim, ne mundum quidèm ipsum opinor capturum eos qui scriberentur libros. Amen.

ACTA APOSTOLORUM.

CAP. I.

PRIMUM quidèm librum confeci, Theophile, de omnibus quæ cœpit Jesus et facere et docere.

2 Ad *eum* usque diem, quo, quum mandata dedisset Apostolis, quos per Spiritum Sanctum elegerat, sursum receptus est.

3 Quibus etiam sese, postquam passus fuit, exhibuit vivum cum multis certissimis signis, per dies quadraginta conspectus ab eis, et dicens quæ ad regnum Dei *spectant*.

4 Et cum illis conveniens denunciavit eis ne abscederent Hierosolymis, sed ut exspectarent promissionem Patris, quam, *inquit*, audìstis ex me.

5 Nam Joannes quidèm baptizavit aquâ, vos autem baptizabimini Spiritu Sancto istis non multis pòst diebus.

6 Quum igitur illi convenissent, interrogârunt eum dicentes, Domine, num hoc tempore restitues regnum Israeli?

7 Dixit autem ad illos, Non est vestrûm nôsse tempora sive opportunitates quas Pater in suâ ipsius potestate posuit.

8 Sed recipietis virtutem Spiritûs Sancti, postquam supervenerit in vos, eritisque mihi testes et in Hierosolymis, et in totâ Judææ, et Samariâ, et usque ad ultimas terras.

9 Et quum hæc dixisset, aspicientibus ipsis, elevatus est: et nubes susceptum eum abstulit ab oculis eorum.

10 Et quum essent intentis in cœlum oculis, eo proficiscente, ecce, viri duo adstiterunt illis albo vestitu.

11 Qui et dixerunt, Viri Galilæi, quid statis intuentes in cœlum? hic Jesus qui sursum receptus est a vobis in cœlum, ita veniet quemadmodum conspexistis eum proficiscentem in cœlum.

12 Tunc reversi sunt Hierosolymam a monte qui vocatur Oliveti, qui est prope Hierosolymam, distans itinere sabbati.

13 Et quum introìssent, ascenderunt in cœnaculum, ubi commorabantur et Petrus, et Jacobus, et Joannes, et Andræas, Philippus, et Thomas, Bartholomæus, et Matthæus, Jacobus *filius* Alphæi, et Simon Zelotes, et Judas Jacobi *frater*.

14 Hi omnes perdurabant concorditer in oratione et deprecatione, cum uxoribus, et Mariâ matre Jesu, et cum ipsius fratribus.

15 Et per eos dies quum assurrexisset Petrus in medio discipulorum, dixit (erat autem turba capitum eòdem *lòci* quasi centum viginti),

16 Viri fratres, oportuit impleri Scripturam hanc, quam prædixit Spiritus Sanctus per os Davidis, de Judâ, qui fuit dux viæ iis qui comprehenderunt Jesum:

17 Annumerabatur enim nobiscum, et sortitus erat sortem ministerii hujus.

18 Is igitur acquisivit agrum ex mercede injustitiæ; et præcipitatus crepuit medius, et effusa sunt omnia viscera ejus.

19 Innotuitque omnibus habitantibus Hierosolymâ; adeò ut vocetur ager ille propriâ ipsorum linguâ Aceldama, hoc est, Ager sanguinis.

20 Scriptum est enim in libro Psalmorum, Fiat commoratio ejus deserta, et non sit qui habitet in eâ. Et, Episcopatum ejus accipiat alius.

21 Oportet igitur ex iis viris qui nobiscum convenerunt toto tempore quo Dominus Jesus versatus est inter nos,

22 Exorsus à baptismo Joannis, ad eum usque diem quo sursum receptus est a nobis, unum fieri nobiscum testem resurrectionis ejus.

23 Statuerunt igitur duos, Josephum vocatum Barsabam, qui cognominabatur Justus, et Matthiam.

24 Et precantes dixerunt, Tu, Domine, qui corda omnium nôsti, ostende utrum elegeris ex his duobus:

25 Ut accipiat sortem ministerii hujus et apostolatûs, a quo aberravit Judas, ut abiret in locum suum.

26 Jecerunt igitur sortes eorum; et cecidit sors super Matthiam, qui communibus calculis allectus est cum undecim apostolis.

CAP. II.

QUUM autem advenisset dies Pentecostes, erant omnes concorditer eodem *loci*.

2 Tum exstitit repentè sonitus e cœlo, tanquam ruentis flatûs violenti, qui replevit totam domum ubi erant considentes.

3 Et visæ sunt eis dispertitæ linguæ instar ignis, *qui* etiam sedit super unumquemque eorum.

4 Repleti sunt autem omnes Spiritu Sancto, cœperuntque loqui aliis linguis, prout Spiritus ille dabat eis effari.

5 Erant verò Hierosolymis habitantes Judæi, viri religiosi, ex omni natione *eorum* qui sub cœlo *sunt*.

6 Orto autem hoc rumore, convenit multitudo, et confusa fuit quòd audiret unusquisque suâ propriâ linguâ ipsos loquentes.

7 Obstupescebant autem omnes ac mirabantur, dicentes alii ad alios, Nonne, ecce, omnes isti qui loquuntur Galilæi sunt?

8 Quomodo igitur nos audimus eos suâ quisque linguâ in quâ nati sumus?

9 Parthi et Medi, et Elamitæ, et qui incolimus Mesopotamiam, Judæamque, et Cappadociam, Pontum, et Asiam,

10 Phrygiam, et Pamphyliam, Ægyptum, et partes Libyæ quæ est secundùm Cyrenem, et advenæ Romani, tum Judæi, tum proselyti,

11 Cretes, et Arabes, audimus eos loquentes nostris linguis magnifica Dei *facta*.

12 Obstupescebant igitur omnes, et hæsitabant, dicentes alius ad alium, Quid hoc *rei* esse possit?

13 Alii verò cavillantes dicebant, Vino dulci pleni sunt.

14 Consistens autem Petrus cum undecim, sustulit vocem suam, et affatus est eos, dicens, Viri Judæi, *vosque* omnes qui habitatis Hierosolymis, hoc vobis notum esto, et auribus percipite verba mea.

15 Non enim, ut vos existimatis, isti ebrii sunt, quum sit hora diei tertia:

16 Sed hoc illud est quod dictum est per prophetam Joëlem,

17 Et erit ultimis temporibus (dicit Deus) effundam ex Spiritu meo in quamvis carnem: et prophetabunt filii vestri et filiæ vestræ, et juvenes vestri visiones videbunt, et seniores vestri somnia somniabunt.

18 Et quidèm in servos meos et in ancillas meas in diebus illis effundam ex Spiritu meo, et prophetabunt.

19 Et edam miracula in cœlo sursum, et signa in terra deorsum, sanguinem, et ignem, et vaporem fumi.

20 Sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem, priusquam veniat dies ille Domini magnus et illustris.

21 Et futurum est, ut quicunque invocaverit nomen Domini, servetur.

22 Viri Israëlitæ, audite sermones istos: Jesum illum Nazarenum, virum a Deo approbatum apud vos præstantibus factis et miraculis et signis quæ edidit per eum Deus in medio vestri, sicut et ipsi nôstis:

23 Hunc, *inquam*, definito illo consilio et præstituto Dei deditum, quum accepissetis, manibus sceleratis *cruci* affixum interemistis:

24 Quem Deus suscitavit, solutis doloribus mortis, eò quòd fieri non poterat ut ipse ab eâ retineretur.

25 David enim dicit de eo, Prospiciebam Dominum coram me semper; quoniam est mihi ad dextram, ne concutiar.

26 Propterea oblectatum est cor
meum, et exultavit lingua mea:
atque adeò caro mea commorabitur
cum spe.
27 Quoniam non derelinques animam meam apud inferos, nec sines Sanctum illum tuum sentire corruptionem.
28 Notas mihi fecisti vias vitæ; replebis me jucunditate in tuo conspectu.
29 Viri fratres, licet liberè dicere apud vos de patriarchâ Davide, eum et obiisse et sepultum esse, et monumentum ejus esse apud nos ad hunc usque diem.
30 Propheta igitur quum esset, et sciret Deum jurejurando sibi jurâsse, fore ut ex fructu lumbi ipsius, quod ad carnem attinet, Christum illum suscitaret, *quem* collocaret super ejus throno:
31 Præscius loquutus est de resurrectione Christi, non derelictam esse apud inferos animam ejus, neque carnem ejus sensisse corruptionem.
32 Hunc Jesum suscitavit Deus: cujus *rei* omnes nos sumus testes.
33 Itaque dextrâ Dei sursum sublatus, et promissum Spiritum Sanctum adeptus a Patre, effudit hoc quod vos nunc spectatis et auditis.
34 Nec enim David ascendit in cœlos: sed dicit ipse, Dixit Dominus Domino meo, Sede ad dextram meam,
35 Usquedum posuero inimicos tuos scabellum pedum tuorum.
36 Certò sciat ergo tota domus Israëlis, quòd Deus hunc fecerit Dominum et Christum, hunc ipsum, *inquam*, Jesum quem vos crucifixistis.
37 Qui verò hæc audierunt compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum ac reliquos apostolos, Quid faciemus, viri fratres?
38 Petrus autem ait ad eos, Resipiscite, et baptizetur unusquisque vestrûm in nomen Jesu Christi in remissionem peccatorum: et accipietis donum Spiritûs Sancti.
39 Vobis enim *facta est* promissio, et liberis vestris, et omnibus longè pòst *futuris*, quoscunque videlicet advocaverit Dominus Deus noster.
40 Aliisque sermonibus plurimis obtestabatur, et exhortabatur *eos*, dicens, Servamini ex natione istâ pravâ.
41 Qui ergo libenter receperunt sermonem ejus, baptizati sunt; et additæ sunt *ecclesiæ* die illo animæ quasi ter mille.
42 Perdurabant autem in doctrinâ apostolorum, et communicatione, et fractione panis, et precibus.
43 Obortus est autem omnibus timor; multaque miracula et signa per apostolos fiebant.
44 Omnes autem qui credebant erant eodem *loci*, et habebant omnia communia;
45 Et possessiones ac facultates vendebant, et dispertiebant ea omnibus, prout cuique opus erat.
46 Et quotidie perdurantes concorditer in templo, ac frangentes domatim panem, capiebant cibum cum exsultatione et simplicitate cordis;
47 Laudantes Deum, et habentes gratiam apud totum populum. Dominus autem addebat quotidie ecclesiæ qui salvi fierent.

CAP. III.

CÆTERUM Petrus et Joannes simul ascendebant in templum sub horam precationis, *nempe* nonam.
2 Quidam autem vir claudus ab utero matris suæ portabatur; quem ponebant quotidie ad portam templi quæ dicitur Speciosa, ut peteret eleëmosynam ab ingredientibus in templum.
3 Is quum vidisset Petrum ac Joannem ingressuros in templum, rogavit ut eleëmosynam acciperet.
4 Intentis autem in eum oculis Petrus cum Joanne, dixit, Aspice ad nos.
5 Ille igitur attendebat eos, sperans se aliquid ab eis accepturum.
6 Petrus autem dixit, Argentum et aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do; In nomine Jesu Christi Nazareni surge et ambula.
7 Et prehensâ manu ejus dextrâ, erexit *eum*: illico verò confirmati sunt pedes ipsius ac malleoli.
8 Et exsiliens stetit, et ambulavit, et ingressus est cum eis in templum, ambulans et saliens, et laudans Deum.
9 Viditque eum totus populus ambulantem et laudantem Deum.
10 Et eum agnoverunt illum esse qui ad *petendam* eleëmosynam sedebat ad Speciosam portam templi: et impleti sunt pavore et stupore super eo quod ei contigerat.
11 Quum autem claudus ille, qui

sanatus fuerat, teneret Petrum et Jo-
annem, cucurrit totus populus ad eos
in porticum quæ appellatur Solomo-
nis, expavefactus.
12 Quo viso Petrus respondit po-
pulo, Viri Israëlitæ, quid miramini
de hac re? aut quid intentos oculos
in nos habetis, quasi propriâ potes-
tate aut pietate effecerimus ut hic
ambulet?
13 Deus ille Abrahami, et Isaaci,
et Jacobi, Deus, *inquam,* patrum nos-
trorum glorificavit Filium suum Je-
sum, quem vos tradidistis et abnegâs-
tis in conspectu Pilati, quum ille ju-
dicâsset esse dimittendum.
14 Vos autem Sanctum illum et
Justum abnegâstis, et postulâstis ho-
micidam condonari vobis;
15 Principem autem vitæ trucidâs-
tis, quem Deus suscitavit a mortuis;
cujus *rei* nos testes sumus.
16 Et per fidem in nomen ipsius,
hunc quem conspicitis ac nôstis, con-
firmavit nomen ipsius: fides, inquam,
quæ per ipsum *est,* dedit isti integri-
tatem hanc coram omnibus vobis.
17 Sed nunc, fratres, scio vos per
ignorantiam *ista* fecisse, sicut et pri-
mores vestros.
18 Deus autem quæ prænunciave-
rat per os omnium prophetarum suo-
rum, Christum sũum perpessurum, ita
implevit.
19 Resipiscite igitur, et convertite
vos, ut deleantur peccata vestra, post-
quam venerint tempora refrigerationis
a conspectu Domini.
20 Et miserit priùs prædicatum vo-
bis Jesum Christum:
21 Quem oportet quidèm cœli ca-
piant usque ad tempora restitutionis
omnium, de quibus loquutus est Deus
a seculo per os omnium sanctorum
suorum prophetarum.
22 Moses etenim ad patres dixit,
Prophetam suscitabit vobis Dominus
Deus vester ex fratribus vestris, sicut
me: audietis eum in omnibus quæ
loquutus fuerit vobis.
23 Futurum est autem ut quisquis
non auscultârit prophetam illum, dis-
perdatur e populo.
24 Sed et omnes prophetæ a Sa-
muele, et deinceps iis qui fuerunt
quotquot loquuti sunt, etiam prænun-
ciârunt dies istos.
25 Vos estis filii prophetarum, et
pacti quod pepigit Deus erga patres
nostros, dicens ad Abrahamum, Et in
semine tuo benedictionem consequen-
tur omnes familiæ terræ.
26 Vobis primùm Deus suscitatum
Filium suum Jesum misit, qui bene-
diceret vobis, unoquoque *sese* aver-
tente a pravitatibus vestris.

CAP. IV.

LOQUENTIBUS autem ipsis ad
populum, supervenerunt sacer-
dotes et præfectus templo et Saddu-
cæi;
2 Molestè ferentes quòd docerent
populum, et annunciarent in nomine
Jesu resurrectionem ex mortuis.
3 Et injecerunt eis manus, posue-
runtque eos in custodiâ in posterum
diem: nam erat jam vespera.
4 Multi verò eorum qui audierant
hunc sermonem, crediderunt: et fac-
tus est numerus virorum quasi quin-
quies mille.
5 Factum est autem postero die,
ut cogerentur primores eorum et se-
niores et scribæ Hierosolymis;
6 Et Annas pontifex maximus, et
Caiaphas, et Joannes, et Alexander,
et quotquot erant ex genere ponti-
ficio.
7 Quum igitur statuissent eos in
medio, percontati sunt, Quâ potes-
tate aut quo nomine vos hoc fe-
cistis?
8 Tunc Petrus repletus Spiritu
Sancto dixit eis, Primores populi, et
seniores Israëlis,
9 Quandoquidem de nobis hodie
quæstio habetur super beneficio in
hominem ægrotum *collato,* quomodo
videlicet iste servatus sit:
10 Notum sit omnibus vobis, et
toti populo Israël, per nomen Jesu
Christi Nazareni, quem vos cru-
cifixistis, quem Deus suscitavit a
mortuis, per hoc, *inquam,* istum ad-
stare in vestro conspectu sanum.
11 Hic est lapis ille pro nihilo ha-
bitus a vobis ædificantibus, qui fac-
tus est caput anguli.
12 Nec est in alio quoquam salus;
nec enim aliud nomen est sub cœlo
quod datum sit inter homines, per
quod oporteat nos servari.
13 Conspectâ verò Petri in dicendo
libertate et Joannis, compertoque ho-
mines esse illiteratos et idiotas, ad-
mirabantur, et agnoscebant eos cum
Jesu fuisse.
14 Et hominem illum autem qui
sanatus fuerat videntes stantem cum
eis, nihil poterant contradicere.

15 Jussis autem ipsis extra conci-
lium abire, conferebant inter se,
16 Dicentes, Quid faciemus homi-
nibus istis? conspicuum enim signum
editum esse per eos, manifestum est
omnibus habitantibus Hierosolymis,
nec id possumus negare:
17 Sed ne *id* ampliùs serpat in po-
pulum, minaciter interminemur eis,
ne posthac ulli hominum loquantur in
nomine isto.
18 Itaque vocatis ipsis denunciâ-
runt ne omnino loquerentur, neve do-
cerent in nomine Jesu.
19 Petrus autem et Joannes re-
spondentes dixerunt eis, An justum sit
in conspectu Dei vobis potiùs auscul-
tare quàm Deo, judicate.
20 Non enim possumus nos, quæ
vidimus et audivimus, non loqui.
21 Illi verò, non invenientes quo-
modo punirent eos, additis minis eos
dimiserunt, propter populum, quia
omnes glorificabant Deum super eo
quod factum fuerat.
22 Annorum enim erat ampliùs
quadraginta homo ille, in quem edi-
tum fuerat signum istud sanationis.
23 Dimissi autem *illi* venerunt
ad suos, et annunciaverunt quæ pri-
marii sacerdotes et seniores ipsis dix-
erant.
24 Qui quum *hæc* audîssent, con-
corditer sustulerunt vocem ad Deum,
dixeruntque, Domine, tu es Deus
ille qui fecisti cœlum ac terram, mare,
et omnia quæ in eis sunt;
25 Qui Spiritu Sancto per os Da-
vidis pueri tui dixisti, Cur fremue-
runt gentes, et populi meditati sunt
inania?
26 Adstiterunt reges terræ, et prin-
cipes coacti sunt simul adversùs Do-
minum, et Christum ejus.
27 Coacti sunt enim in hac civitate
verè adversùs sanctum Filium tuum
Jesum quem unxisti, Herodes et Pon-
tius Pilatus, cum gentibus et populis
Israëlis,
28 Ut facerent quæcunque manus
tua et consilium tuum priùs definie-
rat ut fierent.
29 Nunc igitur, Domine, intuere in
minas eorum, et da servis tuis ut
cum omni libertate loquantur sermo-
nem tuum,
30 Manu tuâ a te extensâ ad sa-
nandum, signisque et miraculis editis
per nomen sancti Filii tui Jesu.
31 Quum autem precati essent, suc-
cussus est locus in quo erant coacti:
et repleti sunt omnes Spiritu Sancto,
et loquuti sunt sermonem Dei cum
libertate.
32 Multitudinis autem eorum qui
crediderant erat cor et anima una:
nec quisquam aliquid eorum quæ ha-
bebat suum esse dicebat, sed erant
eis omnia communia.
33 Et apostoli magnâ vi reddebant
testimonium resurrectionis Domini
Jesu: et gratia magna erat super eos
omnes.
34 Nullus enim erat egenus inter
eos: quotquot enim erant possessores
agrorum aut domorum, vendentes ad-
ferebant pretia eorum quæ vendita
fuerant;
35 Et deponebant ad pedes apos-
tolorum: distribuebatur autem *hoc*
singulis, prout cuique opus erat.
36 Joseph ergo qui cognominatus
est Barnabas ab apostolis (quod est,
si interpreteris, Filius consolationis)
Levites, Cyprius genere,
37 Quum haberet agrum, vendidit
eum, et attulit pecuniam, deposuitque
ad pedes apostolorum.

CAP. V.

VIR autem quidam nomine Ana-
nias, cum Sapphirâ uxore suâ,
vendidit possessionem;
2 Et intervertit *aliquid* ex pretio,
consciâ etiam uxore suâ, allatamque
partem aliquam ad pedes apostolo-
rum deposuit.
3 Dixit autem Petrus, Anania, cur
implevit Satanas cor tuum, ut men-
tireris *in* Spiritum Sanctum, et inter-
verteres ex pretio istius prædii?
4 Nonne, si servâsses, manebat ti-
bi, et venundatum in tuâ erat potes-
tate? quid *erat* cur induceres in ani-
mum rem istam? non es mentitus ho-
minibus, sed Deo.
5 Audiens autem Ananias hos ser-
mones, cecidit, et exanimatus est: et
exstitit timor magnus super omnes au-
dientes ista.
6 Surgentes verò juvenes sub-
traxerunt eum, elatumque sepelie-
runt.
7 Intercessit autem fermè horarum
trium intervallum, quum uxor quoque
ipsius, nesciens quod factum fuerat,
ingressa est.
8 Dixit autem ei Petrus, Dic mihi,
num tanti prædium vendidistis? Ip-
sa verò dixit, Etiam, tanti.
9 Petrus autem dixit ei, Quid *est*
cur convenerit inter vos ut tentaretis

Spiritum Domini: ecce, pedes eorum qui sepelierunt virum tuum, ad ostium *adsunt*, et efferent te.

10 Illico verò cecidit ad pedes ejus, et exanimata est: ingressi autem juvenes, invenerunt eam mortuam, et elatam sepelierunt juxta virum suum.

11 Et obortus est timor magnus toti ecclesiæ, et omnibus qui hæc audiebant.

12 Per manus autem apostolorum edebantur signa et miracula multa in populo: et erant concorditer omnes in porticu Solomonis.

13 Cæterorum autem nemo audebat ipsis adhærere: sed magnificabat eos populus.

14 Imò verò adjiciebantur qui crederent Domino, multitudo *videlicet* virorum simul ac mulierum.

15 Adeò ut in plateas efferrent ægrotos, et ponerent in lectis ac grabbatis; ut venientis Petri vel umbra inumbraret aliquem eorum.

16 Conveniebat autem etiam vulgus vicinarum urbium Hierosolymam, adferente ægrotos ac vexatos a spiritibus impuris, qui sanabantur omnes.

17 Insurgens autem pontifex maximus, et omnes qui cum eo erant, quæ est secta Sadducæorum, repleti sunt invidiâ:

18 Et injecerunt manus in apostolos, posueruntque eos in custodiâ publicâ.

19 Sed angelus Domini per noctem aperuit fores carceris, eductisque illis, dixit,

20 Ite, et *vos* sistentes loquimini populo in templo omnia verba vitæ hujus.

21 *Illi* verò, quum *hæc* audîssent, introïerunt sub diluculum in templum, et docebant. Adveniens autem pontifex maximus, et qui cum eo *erant*, convocârunt concilium et universum senatum filiorum Israel; miseruntque in carcerem, ut illi adducerentur.

22 Quum autem venissent ministri, non invenerunt eos in carcere: *quod* reversi annunciaverunt,

23 Dicentes, Carcerem quidèm invenimus clausum quàm tutissimè, et custodes extrà stantes ante fores: quum aperuissemus autem, neminem intùs invenimus.

24 Ut verò audierunt hos sermones et pontifex et præfectus templo, et primarii sacerdotes, ambigebant de illis quonam hoc evasurum esset.

25 Adveniens autem quidam nunciavit eis, Ecce, viri quos posueratis in carcere, stant in templo, et docent populum.

26 Tunc præfectus abiens cum ministris adduxit eos, non *tamen* per vim (timebant enim populum, ne lapidarentur).

27 Adductos igitur eos statuerunt in concilio: et interrogavit eos pontifex maximus,

28 Dicens, Nonne etiam atque etiam denotavimus vobis ne doceretis nomine isto? et ecce, replevistis Hierosolymam doctrinâ vestrâ, et vultis in nos inducere sanguinem hominis istius.

29 Respondens autem Petrus et apostoli dixerunt, Obedire oportet Deo potiùs quàm hominibus.

30 Deus patrum nostrorum suscitavit Jesum, quem vos interfecistis suspensum in ligno:

31 Hunc, *inquam*, Deus dextrâ suâ evectum *constituit* principem ac servatorem, ut det resipiscentiam Israeli, et remissionem peccatorum.

32 Et nos sumus ei testes horum quæ dicimus: atque etiam Spiritus ille Sanctus, quem dedit Deus iis qui dicto sunt audientes ipsi.

33 At illi, *his* auditis, frendebant, et consultabant de iis interficiendis.

34 Surgens autem in concilio quidam Pharisæus, nomine Gamaliel, legis doctor, quem totus populus in pretio habebat, jussit ut paulisper abducerent foras apostolos;

35 Et dixit illis, Viri Israelitæ, attendite animum vobis ipsis, quod ad istos homines *attinet*, quid facturi sitis.

36 Nam ante hæc tempora exortus est Theudas, dicens se aliquem esse: cui adhæsit numerus virorum circiter quadringentorum: qui interemtus est, est omnes qui assensi sunt ei dissoluti sunt, et ad nihilum redacti.

37 Post hunc exortus est Judas ille Galilæus temporibus descriptionis, et avertit populum multum post se: periit et ille, et omnes qui assensi fuerant ei dispersi sunt.

38 Nunc itaque dico vobis, absistite ab hominibus istis, et missos ipsos facite; quoniam si est ex hominibus consilium hoc, sive opus istud, dissolvetur:

39 Sin ex Deo est, non potestis

illud dissolvere: *et videte* ne etiam
cum Deo pugnare comperiamini.
40 Assensi sunt autem ei: et quum
advocâssent apostolos, cæsis denun-
ciârunt ne loquerentur in nomine Je-
su: et dimiserunt eos.
41 Ipsi ergo gaudentes profecti
sunt a conspectu concilii, quòd digni
habiti essent qui prò nomine Jesu con-
tumeliâ afficerentur.
42 Et quotidie in templo et doma-
tim non cessabant docere et evange-
lizare Jesum Christum.

CAP. VI.

CÆTERUM per eos dies quum
multiplicarentur discipuli, ortum
est murmur Græcorum adversùs He-
bræos, quòd ipsorum viduæ despice-
rentur in ministerio quotidiano.
2 Itaque duodecim illi, advocatâ
multitudine discipulorum, dixerunt,
Non est æquum nos, derelicto ser-
mone Dei, ministrare mensis.
3 Adhibitâ ergo inspectione dili-
gite *ó* fratres, ex vobis viros septem,
testimonio ornatos, plenos Spiritu
Sancto et sapientiâ, quos præficiamus
huic negotio.
4 Nos verò in precibus et admini-
stratione sermonis perdurabimus.
5 Placuit autem hic sermo toti
præsenti multitudini: et elegerunt
Stephanum, virum plenum fide ac
Spiritu Sancto, et Philippum, et Pro-
chorum, et Nicanorem, et Timonem,
et Parmenam, et Nicolaum prosely-
tum Antiochensem:
6 Quos statuerunt in conspectu
apostolorum; qui quum precati es-
sent, imposuerunt eis manus.
7 Itaque sermo Dei crescebat, et
valde multiplicabatur numerus dis-
cipulorum Hierosolymis; multaque
turba sacerdotum auscultabat fidei.
8 Stephanus verò, plenus fide ac
potentiâ, edebat miracula et signa
magna in populo.
9 Exorti sunt autem e synagogâ,
quæ dicitur Libertinorum, quidam, et
Cyrenæorum, et Alexandrinorum, et
eorum qui sunt ex Ciliciâ et Asiâ, al-
tercantes cum Stephano.
10 Sed non potuerunt resistere sa-
pientiæ et spiritui per quem loque-
batur.
11 Tunc subjecerunt quosdam qui
dicerent se audivisse eum loquen-
tem verba blasphema in Mosen et
Deum.
12 Commoveruntque plebem et
seniores et scribas: et eum adorti
correptum adduxerunt in concilium.
13 Stiteruntque falsos testes qui di-
cerent, Homo iste non cessat loqui
verba blasphema adversùs locum
hunc sanctum et legem.
14 Audivimus enim eum quum
diceret, Jesum illum Nazarenum
destructurum hunc locum, et mu-
taturum ritus quos tradidit nobis
Moses.
15 Tunc intentis in eum oculis,
omnes qui sedebant in concilio, vi-
derunt faciem ejus quasi faciem an-
geli.

CAP. VII.

DIXIT autem pontifex maximus,
Num igitur hæc ita habent?
2 Ipse verò dixit, Viri, fratres et
patres, audite; Deus ille gloriæ visus
est patri nostro Abrahamo, quum
esset in Mesopotamiâ, priusquam
habitaret Charranis:
3 Et dixit ei, Exi e terrâ tuâ, et
ex cognatione tuâ, et veni in terram
quamcunque monstravero tibi.
4 Tunc exiit e terrâ Chaldæorum,
et habitavit Charranis: et illinc,
postquam mortuus est pater ejus,
transtulit eum *Deus* in terram hanc,
in quâ nunc vos habitatis.
5 Nec dedit ei possessionem in
eâ, ne vestigium quidèm pedis;
quamvis pollicitus esset se illam da-
turum ei obtinendam, et semini ejus
post eum, quum non haberet pro-
lem.
6 Loquutus autem est ita Deus,
Erit, *inquit,* semen tuum inquilinum
in terrâ alienâ, ubi servituti subjicie-
tur, et malè accipietur annis quadrin-
gentis.
7 Sed gentem cui servierent pu-
niam ego, dicit Deus: et post hæc
exibunt, *ipsi* et servient in loco isto.
8 Deditque ei fœdus circumcisio-
nis: et ita *Abrahamus* genuit Isaa-
cum, et circumcidit eum die octavo;
Isaacus autem *genuit* Jacobum, et Ja-
cobus duodecim illos patriarchas.
9 Patriarchæ verò invidiâ moti, Jo-
sephum vendiderunt *abducendum* in
Ægyptum: sed erat Deus cum eo.
10 Et eruit eum ex omnibus ipsius
afflictionibus, deditque ei gratiam et
sapientiam coram Pharaone rege
Ægypti, qui constituit eum præfec-
tum Ægypto, et toti domui suæ.
11 Venit autem fames in univer-
sam terram Ægypti et Chanaan, et
afflictio magna: et non inveniebant
cibos patres nostri.

12 Quum audivisset autem Jaco-
bus esse triticum in Ægypto, misit
patres nostros primùm.
13 Et in secundâ *profectione* agni-
tus est Josephus, a fratribus suis, et
innotuit Pharaoni genus Josephi.
14 Missis autem *nunciis*, Josephus
accersivit patrem suum Jacobum, om-
nemque cognationem suam, capitum
septuaginta quinque.
15 Descendit ergo Jacobus in
Ægyptum; obiitque ipse, et patres
nostri.
16 Et translati sunt Sichemum, et
positi in monumento quod emerat
Abrahamus pretio argenti a filiis Em-
moris *patris* Sichemi.
17 Quum autem appropinquaret
tempus promissionis a Deo juratæ
Abrahamo, crevit populus, et multi-
plicatus est in Ægypto;
18 Usquequo exortus est alius rex,
qui non noverat Josephum.
19 Hic adversus genus nostrum in-
geniosus, malè accepit patres nostros,
adeò ut exponerent infantes suos, ne
sobolescerent.
20 Quo tempore natus est Moses,
qui fuit divinitùs venustus, et nu-
tritus fuit tres menses in domo patris
sui.
21 Expositum autem illum sustulit
filia Pharaonis, et nutrivit eum sibi
pro filio.
22 Et institutus est Moses omni sa-
pientiâ Ægyptiorum; eratque potens
dictis et factis.
23 Ut verò expletum est ei qua-
draginta annorum tempus, venit ei in
mentem invisere fratres suos filios Is-
raelis.
24 Et quum vidisset quendam ex
iis affici injuriâ, tutatus est eum, et
percusso Ægyptio, vindicavit eum
qui opprimebatur.
25 Existimabat autem fratres suos
intelligere, Deum per manum ipsius
dare ipsis salutem: at illi non intel-
lexerunt.
26 Subsequente verò die visus est
ipsis pugnantibus, et compulit eos in
pace, dicens, Viri, fratres estis vos:
cur alii alios injuriâ afficitis?
27 Is autem qui injuriâ afficiebat
proximum, repulit eum, dicens, Quis
te nobis constituit principem et judi-
cem?
28 Num tu me vis interimere, quem-
admodum interemisti heri Ægyptium
illum?
29 Ad hunc autem sermonem Moses
fugit, et factus est advena in regione
Madian, ubi genuit duos filios.
30 Expletis verò annis quadra-
ginta, visus est ei in deserto montis
Sina angelus Domini in flammeo igne
rubi.
31 Moses autem ut *hoc* conspexit,
admiratus est visum: et quum acce-
deret ad *hoc* considerandum, exstitit
ad eum vox Domini, *dicentis*,
32 Ego *sum* Deus ille patrum tuo-
rum, Deus Abrahami, et Deus Isaaci,
et Deus Jacobi. Tremefactus au-
tem Moses non audebat *illum* consi-
derare.
33 Dixit autem ei Dominus, Solve
soleas pedum tuorum: locus enim in
quo stas terra sancta est.
34 Vidi, vidi vexationem populi
mei qui *est* in Ægypto, et suspiria ip-
sorum audivi, et descendi ut eruam
eos: nunc ergo adesdum, mittam te
in Ægyptum.
35 Hunc *ergo* Mosen, quem abne-
gaverant, dicentes, Quis te constituit
principem ac judicem? hunc, *inquam*,
Deus misit principem et liberatorem
futurum, ductu angeli qui visus fue-
rat ei in rubo.
36 Hic eduxit illos editis miraculis
et signis in regione Ægypti, et in Ru-
bro Mari, et in deserto, annis qua-
draginta.
37 Hic est Moses ille qui dixit filiis
Israel, Prophetam suscitabit vobis
Dominus Deus vester e fratribus ves-
tris sicut me: ipsum audietis.
38 Hic ille est, qui, conveniente
populo in deserto, fuit cum angelo ip-
sum alloquente in monte Sina, et cum
patribus nostris, quique excepit viva
eloquia quæ nobis traderet.
39 Cui noluerunt auscultare patres
nostri, sed repulerunt *eum*, et aversi
sunt cordibus suis in Ægyptum.
40 Dicentes Aaroni, Fac nobis
Deos qui præeant nobis; Mosi enim
isti, qui eduxit nos ex regione Ægypti,
nescimus quid contigerit.
41 Et vitulum fecerunt per illos
dies, obtuleruntque sacrificium idolo,
et oblectârunt sese operibus manuum
suarum.
42 Vertit autem *sese* Deus, et tra-
didit eos ad colendum exercitum
cœli: sicut scriptum est in libro pro-
phetarum, Num victimas et oblationes
obtulistis mihi annis quadraginta in
deserto, domus Israel?
43 Imò bajulâstis tabernaculum
Molochi, et sidus Dei vestri Rempha-

nis, quas figuras fecistis, ut eas adoraretis: itaque transferam vos ad Babylonis fines.

44 Tabernaculum testimonii fuit patribus nostris in deserto, prout præceperat is qui dixerat Mosi, ut faceret illud secundùm exemplar quod viderat.

45 Quod etiam acceptum introduxerunt patres nostri cum Jesu in ipsâ occupatione gentium, quas expulit Deus a conspectu patrum nostrorum, usque ad dies Davidis;

46 Qui nactus est gratiam apud Deum, petiitque ut nancisceretur tabernaculum Deo Jacobi.

47 Solomon autem ædificavit ei ædem.

48 Sed Excelsissimus ille in manufactis templis non habitat, sicut propheta dicit,

49 Cœlum mihi thronus est; terra autem scabellum pedum meorum. Quam ædem ædificabitis mihi, dicit Dominus: aut quis est locus requietis meæ?

50 Nonne manus mea fecit hæc omnia?

51 Duri cervice, et incircumcisi corde et auribus, vos semper Spiritui illi Sancto obnitimini: quales fuerunt patres vestri, tales et vos *estis.*

52 Quem prophetarum non sunt persequuti patres vestri? trucidârunt, inquam, eos qui prænunciârunt adventum Justi illius, cujus nunc vos proditores et interfectores facti estis;

53 Qui accepistis legem per dispositionem angelorum, nec servâstis.

54 Audientes autem hæc findebantur cordibus suis, et stridebant dentibus in eum.

55 Quum autem esset plenus Spiritu Sancto, intentis in cœlum oculis vidit gloriam Dei, et Jesum adstantem ad dextram Dei;

56 Et ait, Ecce, conspicio cœlos apertos, et Filium illum hominis adstantem ad dextram Dei.

57 Exclamantes autem *illi* voce magnâ, continuerunt aures suas, et irruerunt concorditer in eum.

58 Et ejectum eum extra urbem, lapidârunt: testes autem deposuerunt pallia sua ad pedes adolescentis qui vocabatur Saulus.

59 Lapidârunt igitur Stephanum, invocantem, et dicentem, Domine Jesu, suscipe spiritum meum.

60 Positis autem genibus, clamavit voce magnâ, Domine, ne statuas eis hoc peccatum. Et quum hoc dixisset, obdormivit.

CAP. VIII.

SAULUS autem ultro consenserat in necem ejus. Orta est verò illo die persequutio magna adversùs ecclesiam quæ *erat* Hierosolymis; et omnes dispersi sunt per regiones Judææ et Samariæ, præter apostolos.

2 Extulerunt autem unà Stephanum viri religiosi, et plangorem magnum ediderunt super eo.

3 Saulus verò vastabat ecclesiam, iens domatim: et tractos viros ac mulieres tradebat in custodiam *conjiciendos.*

4 At qui dispersi fuerant peragrabant *regionem,* evangelizantes sermonem *Dei.*

5 ¶ Philippus verò, quum devenisset in urbem Samariæ, prædicabat eis Christum.

6 Attendebat autem turba concorditer ea quæ a Philippo dicebantur, audientes et videntes signa quæ edebat.

7 Spiritus enim impuri ex multis qui *eis* tenebantur, exibant, clamantes voce magnâ: multique paralytici et claudi sanati sunt.

8 Et gaudium magnum exstitit in illâ urbe.

9 Vir autem quidam, nomine Simon, antea in urbe illâ exercuerat artem magicam, et gentem Samariæ obstupefecerat, dicens se esse quempiam magnum.

10 Quem attendebant omnes a minimo usque ad maximum, dicentes, Iste est potentia illa Dei magna.

11 Attendebant autem eum, propterea quòd a multo tempore magicis artibus eos dementârat.

12 Quum verò credidissent Philippo evangelizanti quæ ad regnum Dei et nomen Jesu Christi *pertinent,* baptizabantur tum viri tum mulieres.

13 Simon verò et ipse credidit; et baptizatus perdurabat apud Philippum: et conspiciens signa et virtutes magnas edi, obstupefiebat.

14 Quum autem audîssent apostoli qui erant Hierosolymis, Samariam recepisse sermonem Dei, miserunt ad eos Petrum ac Joannem.

15 Qui quum descendissent, precati sunt pro eis, ut acciperent Spiritum Sanctum.

16 (Nondum enim in quenquam illorum illapsus fuerat, sed baptizati tantùm fuerunt in nomen Jesu.)

17 Deinde imposuerunt eis manus, et receperunt *illi* Spiritum Sanctum.

18 Quum autem conspexisset Simon per impositionem manuum apostolorum dari Spiritum Sanctum, obtulit eis pecunias :

19 Dicens, Date etiam mihi potestatem istam, ut cuicunque imposuero manus, recipiat Spiritum Sanctum.

20 Petrus autem dixit ei, Pecunia tua tecum pereat, qui donum Dei existimâris pecuniis acquiri.

21 Non est tibi pars neque sors in hoc negotio ; cor enim tuum non est rectum in Dei conspectu.

22 Resipisce igitur ab istâ malitiâ tuâ, et roga Deum, si forte remittatur tibi machinatio cordis tui.

23 Video enim te in felle amarissimo et nexu injustitiæ positum.

24 Respondens autem Simon dixit, Deprecamini vos pro me apud Dominum, nequid me invadat *istorum* quæ dixistis.

25 Illi igitur testificati et loquuti sermonem Dei, reversi sunt Hierosolymam, et multis vicis Samaritanorum evangelizârunt.

26 ¶ Angelus autem Domini loquutus est Philippo, dicens, Surge, et vade meridiem versus, ad viam quæ Hierosolymis descendit Gazam, et quæ est deserta.

27 Is igitur surgens profectus est; et ecce, quidam Æthiops eunuchus, dynastes Candaces reginæ Æthiopum, qui præerat universis illius gazis, venerat Hierosolymam adoraturus :

28 Et revertebatur sedens in curru suo, legebatque Esaiam prophetam.

29 Dixit autem Spiritus Philippo, Accede, et proximè adjungitor ad currum istum.

30 Accurrens igitur Philippus audivit eum legentem Esaiam prophetam ; et dixit, Nempe intelligis quæ legis ?

31 At ille ait, Quînam enim possim, nisi quis mihi præierit ? Et precatus est Philippum ut ascenderet, sederetque secum.

32 Locus autem scripturæ quem legebat hic erat, Ut ovis ad mactationem ductus est : et ut agnus coram suo tonsore mutus, ita non aperuit os suum.

33 In ipsius depressione judicium ejus sublatum est : seculum autem ejus quis enarrabit ? quoniam tollitur e terrâ vita ejus.

34 Respondens autem eunuchus Philippo dixit, Rogo te, de quo dicit istud propheta ? de seipso, an de alio quopiam ?

35 Tum Philippus aperuit os suum ; et exorsus ab hac scripturâ, evangelizavit ei Jesum.

36 Quum verò pergerent in viam, venerunt ad quandam aquam : tum ait ei eunuchus, En aquam : quid prohibit me baptizari ?

37 Dixit verò Philippus, Si credis ex toto corde, licet. Respondens autem *ille* dixit, Credo Jesum Christum esse Filium illum Dei.

38 Jussitque sisti currum : ac descenderunt ambo in illam aquam, Philippus simul et eunuchus ; et *ille* baptizavit eum.

39 Quum autem ascendissent ex aquâ, Spiritus Domini rapuit Philippum, nec ampliùs vidit eum eunuchus : perrexit igitur in viâ suâ, gaudens.

40 Philippus autem inventus est Azoti : et peragrans *regionem* evangelizavit omnibus urbibus, usquedum veniret Cæsaream.

CAP. IX.

SAULUS autem adhuc spirans minas ac cædem adversùs discipulos Domini, adiit pontificem maximum ;

2 Et petiit ab eo epistolas *perferendas* Damascum ad synagogas ; ut siquos invenisset hujus sectæ, tum viros tum mulieres, vinctos abduceret Hierosolymam.

3 Quum autem iter faceret, factum est ut appropinquaret Damasco : et repentè circumfudit eum ut fulgor, lux e cœlo.

4 Et quum cecidisset in terram, audivit vocem dicentem sibi, Saul, Saul, quid me persequeris ?

5 Dixit autem, Quis es, Domine ? Dominus autem dixit, Ego sum Jesus quem tu persequeris : durum *fuerit* tibi contra stimulos calcitrare.

6 *Saul verò* tremens et pavens dixit, Domine, quid me vis facere ? Tum Dominus ad eum, Surge, et ingredere urbem, et dicetur tibi quid te oporteat facere.

7 Viri autem illi, qui cum Saulo iter faciebant, constiterunt muti, audientes quidèm *ejus* vocem, neminem autem videntes.

8 Surrexit autem Saulus e terrâ ; apertisque oculis suis, neminem vide-

bat: manu verò ductum eum intro-
duxerunt Damascum.
9 Fuitque tribus diebus non vi-
dens, et non comedit, neque bibit.
10 Erat autem quidam discipulus
Damasci, nomine Ananias; ad quem
dixit per visionem Dominus, Ana-
nia. Et ille ait, Ecce, ego *adsum,*
Domine.
11 Tum Dominus ad eum, Surge,
et proficiscere in vicum qui vocatur
Rectus, et quære in domo Judæ
Saulum *quendam* nomine, Tarsensem;
ecce enim precatur:
12 Et vidit per visionem virum,
Ananiam nomine, introëuntem et im-
ponentem sibi manum, ut visum re-
ciperet.
13 Respondit autem Ananias, Do-
mine, audivi ex multis de viro isto,
quot malis affecerit sanctos tuos Hi-
erosolymis.
14 Quinetiam hoc loco habet po-
testatem a principibus sacerdotum,
vinciendi omnes qui invocant nomen
tuum.
15 Dixit autem ad eum Dominus,
Proficiscere: nam instrumentum elec-
tum est mihi iste, ut portet nomen
meum in conspectum gentium, et
regum, et filiorum Israel:
16 Ego enim ostendam ei quàm
multa oporteat ipsum pro nomine
meo pati.
17 Abiit igitur Ananias, et introïvit
domum illam, et impositis ipsi mani-
bus, dixit, Saul frater, Dominus misit
me, (Jesus, *inquam,* qui visus est tibi
in viâ qua veniebas) ut visum reci-
pias, et implearis Spiritu Sancto.
18 Statim autem deciderunt ab ocu-
lis ejus quasi squamæ, et visum rece-
pit illico: ac surgens baptizatus est.
19 Quumque cepisset cibum, cor-
roboratus est. Fuit autem Saulus
cum discipulis qui erant Damasci, per
dies aliquot.
20 Et statim in synagogis prædica-
vit Christum, *nempe* eum esse Filium
illum Dei.
21 Obstupescebant autem omnes qui
eum audiebant, et dicebant, Nonne
hic est qui perdidit Hierosolymis eos
qui invocabant nomen istud; et huc
idcirco venit, ut vinctos eos adduce-
ret ad primarios sacerdotes?
22 Saulus autem magis invalesce-
bat, et confundebat Judæos qui ha-
bitabant Damasci, collatis testimoniis
demonstrans eum esse Christum.
23 Expletis autem multis diebus,
inierunt simul Judæi consilium illum
interimendi.
24 Sed intellectæ sunt Saulo in-
sidiæ eorum: adservabant autem
portas die ac nocte, ut eum interime-
rent.
25 Acceptum igitur eum discipuli
nocte, per murum demiserunt, fune
submissum in sportâ.
26 Quum verò Saulus advenisset
Hierosolymam, tentabat se propiùs
adjungere discipulis; sed omnes ti-
mebant eum, non credentes eum esse
discipulum.
27 Barnabas autem acceptum eum
duxit ad apostolos, et exposuit eis
quomodo in viâ vidisset Dominum, et
quòd loquutus esset ei, et quomodo
Damasci liberè loquutus esset in no-
mine Jesu.
28 Versabatur ergo cum eis Hiero-
solymis.
29 Et liberè in nomine Domini Je-
su loquebatur, et disceptabat adver-
sùs Græcos: illi verò conabantur eum
interimere.
30 Quod quum cognovissent fratres,
deduxerunt eum Cæsaream, et emi-
serunt Tarsum.
31 Ecclesiæ igitur per totam Ju-
dæam et Galilæam et Samariam ha
bentes pacem, ædificabantur; et per-
gentes *in* timore Domini, *et* consola-
tione Sancti Spiritûs, multiplicaban-
tur.
32 ¶ Factum est autem ut Petrus,
dum per omnes pertransiret, deveniret
etiam ad sanctos qui habitabant
Lyddæ.
33 Reperit autem illìc quendam
nomine Æneam, ab annis jam octo
decumbentem in grabbato, qui erat
paralyticus:
34 Et dixit ei Petrus, Ænea, sa-
nat te Jesus Christus: surge, et
sterne tibi ipsi. *Is* autem statim sur-
rexit.
35 Et viderunt eum omnes qui in-
colebant Lyddam et Sarona, qui con-
verterunt *se* ad Dominum.
36 ¶ Joppæ verò fuit quædam dis-
cipula nomine Tabitha, quæ, si inter-
preteris, dicitur Caprea: hæc erat
dives operum bonorum et eleemosy-
narum quas præstabat.
37 Factum est autem per illos dies,
ut ex morbo moreretur: quam quum
lavissent, posuerunt in cœnaculo.
38 Quum autem Lydda esset prope
Joppen, discipuli, audito Petrum
illìc esse, duos viros miserunt ad eum,

rogantes ne cunctaretur usque ad ipsos progredi.
39 Exsurgens igitur Petrus venit cum eis: quem, ubi adfuit, duxerunt in cœnaculum: ubi adstiterunt ei omnes viduæ, flentes, et ostendentes tunicas et vestimenta quæ Dorcas faciebat, quum unà cum ipsis esset.
40 Ejectis autem omnibus foras, Petrus, positis genibus, precatus est: et conversus ad corpus, dixit, Tabitha, surge. Illa verò aperuit oculos suos, et viso Petro resedit.
41 Datâ autem ei manu *Petrus* erexit eam: et vocatis sanctis ac viduis eam vivam repræsentavit.
42 Id autem innotuit per totam Joppen, et multi crediderunt in Dominum.
43 Factumque est ut dies multos maneret *Petrus* Joppæ apud Simonem quendam coriarium.

CAP. X.

PORRO quidam erat Cæsareæ, nomine Cornelius, centurio ex cohorte quæ vocatur Italica,
2 Pius ac timens Deum, cum totâ domo suâ, et præstans eleemosynas multas populo:
3 Qui quum assiduè precaretur Deum, vidit per visionem manifestè, quasi horâ diei nonâ, angelum Dei, introëuntem, et dicentem ipsi, Corneli:
4 At ille, intentis oculis in eum et expavefactus, dixit, Quid est, Domine? Dixit autem ei, Preces tuæ et eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in Dei conspectu.
5 Nunc igitur mitte aliquos Joppen, et accerse Simonem qui cognominatur Petrus.
6 Is diversatur apud Simonem quendam coriarium, cui est domus apud mare: is dicet tibi quid te oporteat facere.
7 Ut autem discessit angelus qui loquebatur Cornelio, vocavit duos ex famulis suis, et militem pium ex iis qui cum ipso erant assidui:
8 Et quum eis exposuisset omnia, misit eos Joppen.
9 Postridie verò illis iter facientibus, et appropinquantibus urbi, ascendit Petrus in solarium ut precaretur, circa horam sextam.
10 Factum est autem ut valde esuriret, voluitque capere cibum: Parantibus igitur illis *cibum*, incidit in eum mentis excessus.
11 Conspexitque cœlum apertum, ac descendens ad se vas quoddam, ut linteum magnum, quatuor extremis devinctum, quod dimittebatur in terram:
12 In quo erant quævis quadrupedia terræ, et feræ, et reptilia, et volucres cœli.
13 Et exstitit vox ad eum, Surge, Petre, macta, et ede.
14 Ait autem Petrus, Nequaquam, Domine: nunquam enim edi quicquam pollutum vel impurum.
15 Tum vox rursus ad eum secundò, Quæ Deus purgavit, tu ne polluito.
16 Hoc autem factum est ter: et rursum receptum est vas in cœlum.
17 Quum autem apud sese hæsitaret Petrus quidnam esset visum illud quod viderat, tum ecce, viri qui missi fuerant a Cornelio, percontati de domo Simonis, supervenerunt ad vestibulum,
18 Et evocato *quopiam*, percontati sunt an Simon, qui cognominaretur Petrus, illìc diversaretur?
19 Petro verò cogitante de visione, dixit ei Spiritus, Ecce, tres viri quærunt te.
20 Surgens itaque descende, et nihil addubitans proficiscere cum eis; nam ego eos misi.
21 Descendens ergo Petrus ad viros illos qui ad ipsum missi fuerant a Cornelio, dixit, Ecce, ego *is* sum quem quæritis: quæ causa est propter quam adestis?
22 Ipsi verò dixerunt, Cornelius centurio, vir justus et timens Deum, et ornatus testimonio totius gentis Judæorum, divinitùs admonitus est ab angelo sancto, ut accerseret te domum suam, et abs te quædam audiret.
23 Intrò vocatos igitur eos accepit hospitio. Postridie verò Petrus abiit cum eis, et quidam ex fratribus Joppensibus comitati sunt eum.
24 Et altero post die introïerunt Cæsaream. Cornelius autem exspectabat eos, convocatis cognatis suis et necessariis amicis.
25 Ut autem factum est ut introïret Petrus, occurrens ei Cornelius, et accidens ad ejus pedes, adoravit.
26 Petrus verò erexit eum, dicens, Surge: et ego ipse homo sum.
27 Et colloquens cum eo, ingressus est, invenitque multos qui convenerant:

G 2

28 Dixitque eis, Vos scitis Judæo nefas esse propiùs adjungere se, aut accedere ad alienigenam: sed mihi ostendit Deus, ne quem pollutum vel impurum hominem dicerem.

29 Quapropter etiam nihil obloquutus veni accersitus. Percontor, igitur, quam ob causam me accersiveritis?

30 Tum Cornelius ait, Nudiusquartus usque ad hanc horam eram jejunus, et horâ nonâ precabar domi meæ; et ecce, quidam stetit coram me, veste splendidâ:

31 Dixitque, Corneli, exauditæ sunt preces tuæ, et eleëmosynæ tuæ in memoriam venerunt in conspectu Dei.

32 Mitte ergo Joppen, et accerse Simonem qui cognominatur Petrus: hic diversatur in ædibus Simonis coriarii, apud mare: qui, quum advenerit, loquetur tibi.

33 Eodem igitur *momento* misi ad te: et tu bene fecisti qui adveneris. Nunc ergo omnes nos in conspectu Dei adsumus, ut audiamus omnia quæ tibi præcepta sunt a Deo.

34 Petrus autem, ore aperto, dixit, Verè deprehendo Deum non respicere ad personam:

35 Sed in quâvis gente acceptum ei esse quemvis qui eum timeat, et operam det justitiæ.

36 Quem sermonem significavit filiis Israëlis, evangelizans pacem per Jesum Christum, qui est omnium Dominus.

37 Vos nôstis quod gestum est in totâ Judæâ, initio facto a Galilæâ, post baptisma quod prædicavit Joannes:

38 Ut Jesum Nazarenum unxerit Deus Spiritu Sancto et potentiâ, qui obambulavit beneficiis afficiens, et sanans omnes sub diaboli potestatem redactos, quoniam Deus erat cum eo.

39 Et nos sumus testes omnium quæ et in regione Judæorum et Hierosolymis fecit; quem interemerunt suspensum in ligno.

40 Hunc *autem* Deus suscitavit tertio die, fecitque ut is conspicuus fieret;

41 Non toti populo, sed testibus quos ipse priùs designaverat, *nimirum* nobis qui comedimus ac bibimus unâ cum eo, posteaquam resurrexit a mortuis.

42 Mandavit autem nobis ut prædicemus populo, et cum testificatione denunciemus eum esse qui definitùs sit a Deo judex vivorum ac mortuorum.

43 Huic etiam omnes prophetæ testimonium dant, remissionem peccatorum accepturum per nomen ejus quemvis qui crediderit in eum.

44 Adhuc loquente Petro verba ista, illapsus est Spiritus Sanctus in omnes qui audiebant hunc sermonem.

45 Et fideles qui *erant* ex circumcisione, et venerant cum Petro, obstupuerunt, quòd etiam in gentes effusum esset donum Spirirûs Sancti:

46 Audiebant enim eos loquentes linguis, ac magnificantes Deum. Tunc respondit Petrus,

47 Num quis aquam prohibere potest, quominus *videlicet* baptizentur isti qui Spiritum Sanctum acceperunt sicut et nos?

48 Jussitque eos baptizari in nomen Domini. Tunc rogaverunt eum ut *ibi* permaneret ad dies aliquot.

CAP. XI.

AUDIERUNT autem apostoli et fratres qui erant in Judæâ, gentes etiam recepisse sermonem Dei.

2 Quum igitur ascendisset Petrus Hierosolymam, disceptârunt adversus eum qui *erant* ex circumcisione.

3 Dicentes, Ad viros præputium habentes introîsti, et unà edisti cum eis.

4 Exorsus autem Petrus, *omnia* exposuit eis ordine, dicens,

5 Ego eram in civitate Joppe precans: et visum in mentis excessu vidi, *nempe* descendens vas quoddam, ceu linteum magnum, quod quatuor extremis dimittebatur e cœlo, et ad me usque venit.

6 In quod quum intendissem oculos, consideravi, et vidi quadrupedia terræ, et feras, et reptilia, et volucres cœli.

7 Audivi autem vocem dicentem mihi, Surge, Petre, macta et ede.

8 Dixi verò, Nequaquam, Domine: nam nihil commune aut impurum unquam introïvit in os meum.

9 Respondit autem mihi vox secundò e cœlo, Quæ Deus purgavit, tu ne polluito.

10 Idque ter factum est, et rursus omnia sursum retracta sunt in cœlum.

11 Tum, ecce, eodem momento
tres viri supervenerunt in ædes
in quibus eram, Cæsareâ missi ad
me.
12 Dixit verò mihi Spiritus, ut
irem cum eis, nihil dubitans. Venerunt autem mecum etiam sex isti
fratres, et ingressi sumus domum viri
illius:
13 Qui annunciavit nobis quomodo
vidisset angelum domi suæ, qui adstitisset ac dixisset ipsi, Mittite aliquos
Joppen, et accerse Simonem qui cognominatur Petrus:
14 Qui tibi ea dicturus est, per
quæ tu serveris et tota domus tua.
15 Quum autem cœpissem loqui,
illapsus est Spiritus Sanctus in eos,
quemadmodum et in nos in principio.
16 Recordatus sum verò illius dicti
Domini, quum diceret, Joannes quidèm baptizavit aquâ, vos verò baptizabimini Spiritu Sancto.
17 Postquam igitur par illud donum dedit eis Deus, ut et nobis, quum
crediderunt in Dominum Jesum
Christum, quis eram ego qui Deum
possem inhibere?
18 His autem auditis quieverunt,
et glorificaverunt Deum, dicentes,
Nempe etiam gentibus Deus resipiscentiam dedit ad vitam.
19 ¶ Cæterùm qui dispersi fuerant
ex afflictione ortâ ob Stephanum, pervenerunt usque in Phœniciam, et
Cyprum, et Antiochiam, nemini loquentes sermonem *Dei*, nisi solis Judæis.
20 Erant autem quidam Cyprii et
Cyrenenses, qui ingressi Antiochiam,
loquuti sunt Græcis, evangelizantes
Dominum Jesum.
21 Fuit autem manus Domini cum
eis: multusque numerus, fide ipsis
habitâ conversus est ad Dominum.
22 Pervenit autem hic rumor ad
aures ecclesiæ quæ erat Hierosolymis: emiserunt igitur Barnabam ut
pergeret Antiochiam usque.
23 Qui quùm advenisset et vidisset
gratiam Dei, gavisus est, et hortatus
est omnes ut proposito cordis permanerent cum Domino:
24 Nam erat vir bonus, et plenus
Spiritu Sancto et fide: et adjuncta
est multa turba Domino.
25 Abiit autem Barnabas Tarsum,
ut requireret Saulum: et eum inventum duxit Antiochiam.
26 Factumque est ut annum totum convenirent in ecclesiâ, docerentque turbam multam: et discipuli
nominarentur primùm Antiochiæ
Christiani.
27 Per id tempus autem descenderunt Hierosolymis prophetæ Antiochiam.
28 Et unus eorum surgens, nomine
Agabus, significavit per Spiritum, famem magnam futuram in toto terrarum orbe: quæ etiam fuit sub
Claudio Cæsare.
29 Singuli verò discipulorum, prout
cuique suppetebat, decreverunt subministrationis caussâ mittere *aliquid*
fratribus habitantibus in Judæâ.
30 Quod et fecerunt, mittentes
ad seniores per manum Barnabæ et
Sauli.

CAP. XII.

CÆTERUM per id tempus injectis rex Herodes manibus malè
accepit nonnullos ex ecclesíâ.
2 Interemit autem Jacobum fratrem Joannis gladio.
3 Et quum vidisset *hoc* placere Judæis, perrexit comprehendere etiam
Petrum: (erant autem dies azymorum.)
4 Quem etiam prehensum, conjecit
in carcerem, traditum quatuor quaternionibus militum, ut eum servarent:
volens eum post pascha producere
populo.
5 Petrus igitur servabatur in carcere: preces autem assiduæ fiebant
ab ecclesiâ ad Deum pro ipso.
6 Quum verò producturus esset eum
Herodes, nocte illâ dormiebat Petrus
inter duos milites, vinctus catenis duabus, et custodes ante ostium observabant carcerem.
7 Et ecce, angelus Domini supervenit, et lux splenduit in carcere: et
pulsato latere Petri, excitavit eum,
dicens, Surge velocitèr. Et exciderunt ei catenæ ex manibus.
8 Dixitque ei angelus, Præcinge
te, et subliga sandalia tua. Fecit autem ita. Tum *ille* dixit ei, Amicitor
pallio tuo, et sequere me.
9 Itaque egressus *Petrus* sequebatur eum, nec sciebat verum esse quod
fiebat per angelum, sed putabat *se*
visum *aliquod* cernere.
10 Quum autem transivissent primam ac secundam custodiam, venerunt ad portam Ferream, quæ ducit
in civitatem, quæ sponte aperta est
eis; et egressi progressi sunt vicum

unum; et statim abscessit angelus ab eo.

11 Tum Petrus ad se reversus dixit, Nunc verè scio Dominum emisisse angelum suum, et eruisse me e manu Herodis, et ex omni exspectatione populi Judæorum.

12 Et *re* consideratâ, venit domum Mariæ matris Joannis, qui cognominabatur Marcus, ubi erant multi congregati et precantes.

13 Quum pulsâsset autem Petrus ostium vestibuli, prodiit puella ut subausculcultaret, nomine Rhode.

14 Quæ, agnitâ voce Petri, præ gaudio non aperuit vestibulum, sed intrò currens annunciavit adstare Petrum ante vestibulum.

15 Illi verò dixerunt ei, Insanis. Illa autem asseverabat ita se *rem* habere. At illi dicebant, Angelus ejus est.

16 Petrus verò *ibi* perseverabat pulsare: quum autem aperuissent, viderunt eum, et perculsi fuerunt.

17 *Ipse* verò manu postulato ab ipsis silentio, narravit eis quomodo Dominus se eduxisset e carcere: dixitque, Annunciate ista Jacobo et fratribus. Et egressus, profectus est in alium locum.

18 Orto autem die fuit tumultus non parvus inter milites quidnam factum esset Petro.

19 Herodes verò, quum eum requisivisset, et non invenisset, quæstione de custodibus habitâ, jussit *eos* ad supplicium rapi; et quum descendisset a Judæâ Cæsaream, *ibi* commoratus est.

20 Herodes autem infenso animo erat in Tyrios et Sidonios: at illi concorditer venerunt ad eum, et electo Blasto, qui præerat cubiculo regis, petebant pacem; eo quod aleretur regio ipsorum ex regis *agro*.

21 Statuto autem die, Herodes indutus veste regiâ, et considens pro tribunali, concionabatur ad eos.

22 Populus verò acclamabat, Vox Dei, et non hominis.

23 Illico verò percussit eum angelus Domini, eo quòd non tribuisset gloriam Deo: et erosus a vermibus, exanimatus est.

24 Sermo verò Domini crescebat ac multiplicabatur.

25 Barnabas autem et Saulus reversi sunt Hierosolymis, expleto ministerio, simul assumpto etiam Joanne qui cognominabatur Marcus.

CAP. XIII.

ERANT autem Antiochiæ, in ecclesiâ quæ *illic* erat, quidam prophetæ et doctores, Barnabas, et Simeon qui vocabatur Niger, et Lucius Cyrenæus, et Manahen qui fuerat unà cum Herode tetrarchâ educatus, et Saulus.

2 Quum autem ii ministrarent Domino et jejunarent, dixit Spiritus Sanctus, Separate mihi Barnabam et Saulum ad opus ad quod eos advocavi.

3 Quum *ergo* jejunâssent, et precati essent, et imposuissent eis manus, dimiserunt *eos*.

4 Ipsi igitur emissi a Spiritu Sancto, descenderunt Seleuciam; et illinc abnavigaverunt Cyprum.

5 Quumque pervenissent Salamina, annunciârunt sermonem Dei in synagogis Judæorum: habebant autem etiam Joannem *ipsis* subservientem.

6 Peragratâ verò insulâ Paphum usque, invenerunt quendam magum pseudoprophetam Judæum, cui nomen *erat* Barjesu:

7 Qui erat cum proprætore Sergio Paulo, viro prudente. Hic, advocatis Barnaba et Saulo, expetivit audire sermonem Dei.

8 Obsistebat autem eis Elymas, *id est* magus (ita enim explicatur nomen ejus), studens avertere proprætorem a fide.

9 Saulus autem (qui et Paulus) repletus Spiritu Sancto, intentis in eum oculis,

10 Dixit, O plene omni dolo, et ad quodvis scelus facilitate, fili diaboli, hostis omnis justitiæ, non cessabis pervertere vias Domini rectas?

11 Nunc igitur, ecce, manus Domini adversùm te; erisque cæcus, non videns solem ad tempus. Illico verò incidit in eum caligo ac tenebræ: et circumiens, quærebat qui ipsum manu prehensum ducerent.

12 Tunc proprætor, quum vidisset quod factum fuerat, credidit, perculsus super doctrinâ Domini.

13 ¶ Provecti verò Papho Paulus et qui eum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliæ *urbem*: Joannes verò abscedens ab eis, reversus est Hierosolymam.

14 At ipsi digressi Pergâ, venerunt Antiochiam *urbem* Pisidiæ, et ingressi synagogam die sabbati, consederunt.

15 Post lectionem autem legis et prophetarum, miserunt præfecti synagogæ ad eos, dicentes, Viri fratres, siquis est in vobis sermo exhortationis ad populum, dicite.

16 Quum surrexisset igitur Paulus, manu silentio postulato, dixit, Viri Israelitæ, et qui timetis Deum, audite.

17 Deus ille populi hujus Israelis elegit patres nostros, et populum sursum evexit, quum commoraretur in terrâ Ægypti, et ex eâ eduxit eos elato brachio.

18 Et circiter quadraginta annorum tempus mores eorum pertulit in deserto.

19 Et quum delevisset septem gentes in terrâ Chanaan, sortes distribuit eis terram earum.

20 Et postea annis circiter quadringentis quinquaginta dedit judices, usque ad Samuelem prophetam.

21 Et exinde petierunt regem: deditque eis Deus Saulum filium Cis, virum ex tribu Benjamin, annis quadraginta.

22 Et amoto illo, excitavit eis Davidem in regem, cui etiam testimonio dato dixit, Inveni Davidem *filium* Jesse, virum secundùm cor meum, qui exsequetur omnes voluntates meas.

23 Hujus e semine Deus secundùm promissionem excitavit Israeli Servatorem Jesum;

24 Quum antè prædicâsset Joannes coram eo jam adventante, baptismum resipiscentiæ toti populo Israelis.

25 Quum autem expleret Joannes cursum, dixit, Quem me suspicamini esse? non *is* sum ego; sed ecce, venit post me, cujus pedum soleam non sum dignus qui solvam.

26 Viri fratres, filii generis Abrahami, et qui inter vos timetis Deum, vobis sermo salutis hujus missus est.

27 Qui enim habitabant Hierosolymis, et primores eorum, quum hunc ignorarent, tum voces prophetarum, quæ per omne sabbatum leguntur, eo damnato impleverunt.

28 Tum nullâ caussâ mortis inventâ, petierunt a Pilato ut necaretur.

29 Quum verò perfecissent omnia quæ de eo scripta sunt, detractum e ligno posuerunt in monumento.

30 Deus autem suscitavit eum a mortuis.

31 Qui conspectus est per dies multos iis qui simul ascenderant cum eo a Galilæâ Hierosolymam, suntque testes ejus apud populum.

32 Et nos vobis evangelizamus eam promissionem quæ patribus facta est, Deum videlicet eam explevisse filiis illorum, *id est* nobis, suscitato Jesu:

33 Ut etiam in Psalmo secundo scriptum est, Filius meus es tu, ego hodie genui te.

34 Quòd autem suscitaverit eum a mortuis, non ampliùs reversurum in sepulchrum, ita dixit, Dabo vobis firmas illas Davidis beneficentias.

35 Ideo et aliàs dicit, Non sines Sanctum illum tuum sentire corruptionem.

36 Nam David quidèm, postquam ætate suâ inservivit Dei consilio, obdormivit, et appositus est patribus suis, sensitque corruptionem:

37 At is quem Deus excitavit non sensit corruptionem.

38 Notum igitur sit vobis, fratres, annunciari vobis remissionem peccatorum per istum:

39 Et ab omnibus a quibus per legem Mosis absolvi non potuistis, per hunc quemvis qui credat, absolvi.

40 Videte ergo ne nobis superveniat quod dictum est in prophetis,

41 Videte, ô contemptores, et admiramini, et evanescite: quia opus operor ego diebus vestris, opus quod non credetis, si quis enarraverit vobis.

42 ¶ Egressis autem *eis* e synagogâ Judæorum, rogârunt gentes ut intrà proximè sequens sabbatum dicerentur sibi hæc verba.

43 Solutoque conventu, sequuti sunt multi ex Judæis et religiosis proselytis Paulum ac Barnabam: qui alloquentes eos, persuaserunt eis ut permanerent in gratiâ Dei.

44 Sequente verò sabbato urbs propè tota convenit ad audiendum sermonem Dei.

45 Visâ autem turbâ, Judæi repleti sunt invidiâ: et contradicebant iis quæ a Paulo dicebantur, contradicentes ac blasphemantes.

46 Tunc loquendi libertate usi Paulus ac Barnabas dixerunt, Vobis necesse fuit primùm exponi sermonem Dei: postquam autem illum repellitis, et indignos vos ipsos decernitis æternâ vitâ, ecce, convertimus nos ad gentes.

47 Ita enim nobis mandavit Dominus, *dicens*, Constitui te ut sis lux gentium, ut sis saluti usque ad ultimas terras.
48 Gentes autem hæc audientes, gavisæ sunt, et laudibus extulerunt sermonem Domini: et crediderunt quotquot erant ordinati ad vitam æternam.
49 Perferebatur autem sermo Domini per totam illam regionem.
50 Judæi verò exstimulârunt mulieres religiosas et honoratas, et primos urbis, et excitârunt persequutionem in Paulum ac Barnabam, ejeceruntque eos e finibus suis.
51 At illi, excusso pulvere pedum suorum in eos, venerunt Iconium.
52 Discipuli verò replebantur gaudio et Spiritu Sancto.

CAP. XIV.

FACTUM est autem Iconii, ut simul introïrent synagogam Judæorum, et ita loquerentur, ut crederet Judæorum simul et Græcorum magna multitudo.
2 Qui verò increduli fuerunt Judæi, incitârunt et malè affectos reddiderunt animos gentium adversùs fratres.
3 Multum igitur tempus *ibi* commorati sunt, liberè loquentes, freti Domino, qui testimonium dabat sermoni gratiæ suæ, dabatque ut signa et miracula ederentur per manus eorum.
4 Scissa est autem multitudo urbis: et alii quidèm erant a Judæis, alii verò ab apostolis.
5 Quum autem factus esset impetus gentium ac Judæorum, unà cum suis primoribus, ad eos injuriis afficiendos et lapidandos,
6 Re consideratâ perfugerunt in civitates Lycaoniæ, Lystram et Derben, et circumjacentem regionem:
7 Et illìc evangelizaverunt.
8 Quidam autem vir Lystris captus pedibus sedebat, claudus ab utero matris suæ, qui nunquam ambulaverat:
9 Hic audivit Paulum loquentem: qui quum intendisset in eum oculos, et vidisset quòd fidem haberet *se* liberatum iri,
10 Dixit voce magnâ, Surge in pedes tuos rectus. At *ille* exsiliit et ambulavit.
11 Turba verò quum vidisset quod fecerat Paulus, sustulerunt vocem suam, Lycaonicè dicentes, Dii assimilati hominibus descenderunt ad nos.
12 Vocabantque Barnabam, Jovem; Paulum vero Mercurium, quoniam is erat dux sermonis.
13 Sacerdos autem Jovis collocati ante illorum urbem, quum tauros vittatos ad vestibula adduxisset, volebat cum turbâ sacrificare.
14 Quod quum audissent apostoli Barnabas et Paulus, diruptis palliis suis insilierunt in turbam, clamantes,
15 Ac dicentes, Viri, cur ista facitis? nos quoque sumus homines iisdem quibus vos affectionibus obnoxii, annunciantes, ut a vanis istis rebus convertatis vos, ad Deum illum vivum, qui fecit cœlum, et terram, et mare, et omnia quæ in eis sunt:
16 Quique præteritis ætatibus sivit omnes gentes suis ipsarum viis incedere.
17 Quanquam non passus est se *esse* expertem testimonii, bona tribuendo, dans nobis cœlitùs pluvias ac tempora fructibus edendis apta, implens cibo et lætitiâ corda nostra.
18 Et hæc dicentes, vix compescuerunt turbam, ne ipsis sacrificaret.
19 Supervenerunt autem quidam Judæi Antiochiâ et Iconio, qui, persuasâ turbâ, Paulum lapidatum traxerunt extra urbem, existimantes eum mortuum esse.
20 Quum autem circumstetissent eum discipuli, surrexit, et ingressus est urbem; et postridie egressus venit Derben cum Barnabâ.
21 Quumque evangelizâssent urbi illi, et discipulos multos adjunxissent, reversi sunt Lystram, et Iconium, et Antiochiam:
22 Confirmantes animos discipulorum, hortantes ut permanerent in fide, et *dicentes* oportere per multas afflictiones nos ingredi in regnum Dei.
23 Quumque ipsis per suffragia creâssent per singulas ecclesias presbyteros, precatique essent cum jejuniis, commendârunt eos Domino, in quem crediderant.
24 Peragratâque Pisidiâ, venerunt in Pamphyliam.
25 Ac Pergæ loquuti *Domini* sermonem, descenderunt Attaliam.
26 Et illinc enavigârunt Antiochiam, unde fuerant commendati gratiæ Dei ad opus quod impleverant.
27 Quum autem venissent et coegissent ecclesiam, retulerunt quanta

Deus per ipsos effecisset, eumque aperuisse gentibus ostium fidei.

28 Et commorati sunt illìc non parvum tempus cum discipulis.

CAP. XV.

PORRO quidam qui descenderant e Judæâ, docebant fratres, *et dicebant,* Nisi circumcidamini ritu Mosis, non potestis servari.

2 Ortâ igitur repugnantiâ et altercatione non parvâ Paulo ac Barnabæ adversùs illos, constitutum fuit ut ascenderent Paulus et Barnabas, et quidam alii ex illis, ad apostolos ac presbyteros Hierosolymam, super hac quæstione.

3 Illi ergo deducti ab ecclesiâ, peragrârunt Phœnicem et Samariam, narrantes conversionem gentium: et gaudio magno affecerunt omnes fratres.

4 Quum autem pervenissent Hierosolymam, excepti sunt ab ecclesiâ et ab apostolis ac presbyteris, et retulerunt quanta Deus per ipsos effecerat.

5 Sed *(aiebant)* quidam surrexerunt e sectâ Pharisæorum qui crediderunt, dicentes, Oportere ipsos circumcidere et denunciare ut observent legem Mosis.

6 Convenerunt igitur apostoli et presbyteri ut dispicerent de hoc negotio.

7 Quum autem multa disceptatio fuisset, surgens Petrus dixit eis, Viri fratres, vos scitis Deum jampridem inter nos elegisse me, ut per os meum audirent gentes sermonem evangelii, et crederent.

8 Et ille cordium cognitor Deus præbuit eis testimonium, dato ipsis Spiritu Sancto, sicut et nobis:

9 Nihilque discrevit inter nos et illos, fide ab ipso purgatis cordibus eorum.

10 Nunc ergo quìd tentatis Deum, ad imponendum jugum cervici discipulorum, quod neque patres nostri neque nos portare valuimus?

11 Imò per gratiam Domini Jesu Christi credimus nos servatum iri, quemadmodum et illos.

12 Tacuit autem tota illa multitudo, et audiebant Barnabam et Paulum, exponentes quanta Deus edidisset signa et miracula per ipsos inter gentes.

13 Postquam autem ipsi conticuissent, respondit Jacobus dicens, Viri fratres, audite me.

14 Simeon exposuit quomodo primùm Deus respexerit gentes, ut sumeret ex ipsis populum nomini suo.

15 Et huic *rei* consonant verba prophetarum, sicut scriptum est:

16 Post hæc revertar, et restaurabo tabernaculum Davidis collapsum, et ruinas ejus restaurabo, et rursus erigam illud:

17 Ut requirant reliqui homines Dominum, et omnes gentes super quas invocatum fuerit nomen meum, dicit Dominus qui facit hæc omnia.

18 Nota sunt Deo ab *omni* ævo omnia opera sua.

19 Quamobrem ego censeo non esse obturbandos eos qui ex gentibus ad Deum se convertunt:

20 Sed ad eos scribendum, ut abstineant a pollutis per simulacra, et scortatione, et suffocatis rebus, et sanguine.

21 Moses enim ab ætatibus antiquis oppidatim habet qui ipsum prædicent, quum in synagogis per singula sabbata legatur.

22 ¶ Tunc visum est apostolis et presbyteris, cum totâ ecclesiâ, delectos ex sese viros mittere Antiochiam cum Paulo et Barnaba; *nempe,* Judam qui cognominabatur Barsabas, et Silam, viros primarios inter fratres:

23 Istis per eorum manum scriptis: Apostoli et presbyteri et fratres, iis qui sunt Antiochiæ et in Syriâ et in Ciliciâ fratribus, qui sunt ex gentibus, salutem.

24 Quoniam quosdam e nobis egressos audivimus vos turbâsse verbis, labefactantes animas vestras, dicentes, *Oportere vos* circumcidi, et servare legem; quibus *hoc* non mandaveramus:

25 Visum est nobis concorditer coactis delectos viros mittere ad vos cum dilectis nostris Barnaba et Paulo,

26 Hominibus qui exposuerunt animas suas pro nomine Domini nostri Jesu Christi.

27 Misimus ergo Judam et Silam, qui et ipsi vobis eadem verbis referent.

28 Visum est enim Spiritui Sancto ac nobis, ne quod ampliùs imponeremus vobis onus præter necessaria ista;

29 *Videlicet,* ut abstineatis ab iis quæ sunt immolata simulacris, et sanguine, et suffocato, et scortatione; a

quibus si vobis caveritis, bene agetis. Valete.

30 Illi igitur dimissi venerunt Antiochiam, et coactâ multitudine reddiderunt epistolam:

31 Quam quum legissent, gavisi sunt super eâ exhortatione.

32 Judas quoque et Silas, quum essent et ipsi prophetæ, multo sermone adhortati sunt, et confirmârunt fratres.

33 Quum autem egissent *illìc* aliquamdiu, dimissi sunt cum pace a fratribus ad apostolos.

34 Silæ tamen visum est ibi manere.

35 Paulus autem et Barnabas commorati sunt Antiochiæ, docentes et evangelizantes, cum aliis etiam multis, sermonem Domini.

36 Post aliquot autem dies dixit Barnabæ Paulus, Reversi invisamus fratres nostros oppidatim in quibus annunciavimus sermonem Domini, *cognituri* quomodo *se* habeant.

37 Barnabæ verò consilium erat assumere secum Joannem qui vocabatur Marcus.

38 Paulus autem æquum censebat eum non simul assumere, qui abscessisset ab ipsis ex Pamphyliâ, nec eorum comes in illo opere fuisset.

39 Sic igitur sunt exacerbati, ut alter ab altero discederet: et Barnabas, assumpto Marco, navigaret in Cyprum:

40 Paulus verò, allecto Silâ, abiit, commendatus gratiæ Dei a fratribus:

41 Peragravitque Syriam ac Ciliciam, confirmans ecclesias.

CAP. XVI.

PERVENIT autem Derben et Lystram: et ecce, discipulus quidam erat illìc nomine Timotheus, filius mulieris cujusdam Judææ fidelis; patris autem Græci:

2 Huic dabant testimonium fratres qui Lystris erant et Iconii.

3 Eum *itaque* voluit Paulus secum proficisci: et assumptum eum circumcidit, propter Judæos qui in illis locis erant: sciebant enim omnes patrem ejus Græcum esse.

4 Prout autem pertransibant urbes, tradebant eis servanda instituta illa quæ decreta fuerant ab apostolis et presbyteris qui Hierosolymis erant.

5 Itaque ecclesiæ confirmabantur fide, et exuberabant numero quotidie.

6 ¶ Phrygiâ autem peragratâ et Galaticâ regione, prohibiti a Spiritu Sancto loqui sermonem Dei in Asiâ,

7 Quum venissent in Mysiam, tentabant versus Bithyniam: sed non sivit eos *ire* Spiritus Jesu.

8 Præteritâ igitur Mysiâ, descenderunt Troada.

9 Et visum per noctem conspectum est Paulo: Vir Macedo quidam adstabat precans eum, et dicens, Trajice in Macedoniam, et succurre nobis.

10 Ut autem hoc visum vidit, statim studuimus abire in Macedoniam, collatis argumentis colligentes quòd advocâsset nos Dominus ut eis evangelizaremus.

11 Provecti igitur Troade, rectum cursum tenuimus Samothracem, et sequente die Neapolin;

12 Et illinc Philippos, quæ est prima hujus partis Macedoniæ urbs, colonia. Commorati sumus autem in eâ urbe aliquot dies.

13 Et die sabbati egressi sumus ex urbe ad flumen, ubi solebat esse precatio: ubi quum consedissemus, alloquuti sumus mulieres quæ convenerant.

14 Quædam autem mulier nomine Lydia, quæ purpuram vendebat in urbe Thyatirorum, Deum colens, *nos* audivit: cujus Dominus adaperuit cor, ut attenderet ea quæ dicebantur a Paulo.

15 Quum igitur baptizata esset, et domus ejus, rogavit *nos*, dicens, Si judicâstis me fidelem esse Domino, ingressi domum meam, manete. Et adegit nos.

16 Factum est autem proficiscentibus nobis ad precationem, ut ancillula quædam habens spiritum Pythonis, occurreret nobis, quæ quæstum magnum præbebat dominis suis vaticinando:

17 Hæc subsequuta Paulum ac nos, clamabat, dicens, Isti homines servi sunt Dei illius altissimi, qui annunciant vobis viam salutis.

18 Hoc autem fecit ad multos dies: sed molestè ferens Paulus, et sese convertens, spiritui illi dixit, Præcipio tibi per nomen Jesu Christi ut exeas ab eâ. Exiit igitur eodem illo momento.

19 Videntes illius *ancillulæ* domini abiisse spem quæstûs sui, prehensum Paulum et Silam traxerunt in forum ad magistratus.

20 Et quum pertraxissent eos ad prætores, dixerunt, Homines isti conturbant civitatem nostram, quum sint Judæi:

21 Et annunciant ritus quos non licet nobis suscipere, neque usurpare, quum simus Romani.

22 Unà verò insurrexit turba adversùs eos: et prætores diruptis eorum vestibus jusserunt *eos* virgis cædi.

23 Quumque multas plagas eis imposuissent, conjecerunt eos in carcerem, additis mandatis commentariensi ut tutò eos asservaret:

24 Qui, tali accepto mandato, conjecit eos in intimum carcerem, et pedes eorum adstrinxit numellâ.

25 Media autem nocte precantes Paulus et Silas hymnos canebant: et qui vincti erant exaudiebant eos.

26 Repentè verò terræmotus magnus exstitit, ita ut concuterentur fundamenta carceris: et illico apertæ sunt omnes fores, et omnium vincula laxata.

27 Expergefactus autem commentariensis, quum videret fores carceris apertas, educto gladio erat seipsum interempturus, existimans vinctos effugisse.

28 Clamavit autem Paulus voce magnâ, dicens, Ne quid feceris tibiipsi mali; omnes enim hìc sumus.

29 Is vero petito lumine irrupit, et tremefactus accidit Paulo et Silæ *ad pedes*.

30 Et productis ipsis foras, ait, Domini, quid me oportet facere ut server?

31 At illi dixerunt, Crede in Dominum Jesum Christum, et servaberis tu, ac domus tua.

32 Et loquuti sunt ei sermonem Domini, et omnibus qui erant domi ipsius.

33 *Ipse* verò illis assumptis eâ ipsâ horâ noctis, lavit *eorum* plagas: et baptizatus est ipse, et omnes *domestici* illius illico.

34 Et ipsis deductis domum suam, apposuit mensam: et exsultavit quòd cum universâ domo suâ credidisset Deo.

35 Die autem exorto, prætores miserunt viatores, qui dicerent, Dimitte homines illos.

36 Annunciavit autem commentariensis hos sermones Paulo; Miserunt, *inquit*, præfecti ut dimittamini: nunc igitur egressi, ite in pace.

37 Paulus autem dixit eis, Cæsos nos publicè, indictâ causâ, quum simus Romani, conjecerunt in carcerem: et nunc clam nos ejiciunt? non profectò; sed veniant ipsi, et nos educant.

38 Renunciârunt autem prætoribus viatores verba ista: timueruntque audito eos Romanos esse.

39 Et venientes precati sunt eos, et eductos rogârunt ut egrederentur ex urbe.

40 Egressi autem e carcere introïerunt ad Lydiam: et visis fratribus, consolati sunt eos, et egressi sunt *ex urbe*.

CAP. XVII.

ITINERE autem facto per Amphipolin et Apolloniam, venerunt Thessalonicam, ubi erat synagoga quædam Judæorum.

2 Paulus verò, sicut consueverat, introïvit ad eos, et per sabbata tria disseruit *cum* eis ex Scripturis,

3 Explicans et ob oculos ponens oportuisse Christum pati, et resurgere a mortuis; et hunc Jesum, Quem ego, *inquit*, annuncio vobis, esse Christum illum.

4 Nonnulli igitur eorum assensi sunt, et consociati sunt Paulo et Silæ, et religiosorum Græcorum multitudo magna, et ex mulieribus primariis non paucæ.

5 Sed invidiâ commoti Judæi qui increduli erant, assumptis quibusdam circumforaneis viris sceleratis, ac turbâ coactâ, fecerunt ut civitas tumultuaretur; et adorti domum Jasonis, studebant eos adducere ad populum.

6 Et quum non invenissent eos, traxerunt Jasonem et quosdam fratres ad civitatis magistratus, clamando, Isti qui orbis terrarum statum subverterunt, etiam hìc adsunt;

7 Quos excepit Jason: qui omnes contra decreta Cæsaris faciunt, regem alium dicentes esse, *nempe* Jesum.

8 Commoverunt autem turbam et civitatis magistratus hæc audientes.

9 *Qui* tamen, quum satis accepissent ab Jasone et cæteris, dimiserunt eos.

10 Fratres verò statim per noctem Paulum simul et Silam emiserunt Berœam; qui quum advenissent, iverunt in synagogam Judæorum.

11 Iis autem qui erant Thessalonicæ fuerunt isti generosiores; ut qui

receperint sermonem cum omni ala-
critate, quotidie scrutantes Scripturas,
an hæc ita se haberent.
12 Multi igitur crediderunt ex eis,
et Græcarum mulierum honoratarum
et virorum non pauci.
13 Ut autem cognoverunt Thessa-
lonicenses Judæi, Berœæ quoque an-
nunciatum esse a Paulo sermonem
Dei, venerunt etiam illuc, concitantes
turbam.
14 Sed tunc statim Paulum emi-
serunt fratres, ut iret velut ad mare:
Silas autem et Timotheus remanse-
runt illìc.
15 Qui verò Paulum susceperant
tuto loco constituendum, deduxerunt
eum Athenas usque : et accepto man-
dato ad Silam ac Timotheum, ut
quam citissimè ad ipsum venirent, abi-
erunt.
16 Paulo verò Athenis illos ex-
spectante, irritabatur spiritus ejus in
ipso, quum conspiceret urbem idolis
refertam.
17 Disserebat igitur in synagogâ
cum Judæis et religiosis ; et in foro
quotidie cum quibusvis obviis.
18 Quidam autem ex Epicureis et
Stoicis philosophis confictabantur
cum eo : et quidam dicebant, Quid
vult garrulus iste dicere? Alii verò,
Peregrinorum deorum videtur an-
nunciator esse : quoniam Jesum et
resurrectionem ipsis annunciabat.
19 Et prehensum eum duxerunt
in Areopagum, dicentes, Possumus*ne*
scire quæ sit ista nova, de quâ tu lo-
queris, doctrina?
20 Peregrina enim quædam infers
auribus nostris: volumus ergo scire
quidnam ista sibi velint.
21 (Cæterùm Athenienses omnes
et inquilini hospites nulli alii rei va-
cabant, nisi ad dicendum aut audi-
endum aliquid novi.)
22 Quum autem constitisset Paulus
in medio Areopago, dixit, Viri Athe-
nienses, omninò conspicio vos quasi
religiosiores.
23 Pertransiens enim et contem-
plans sacra vestra, inveni etiam aram,
cui inscriptum erat, IGNOTO DEO.
Quem ergo ignorantes colitis, hunc
ego vobis annuncio.
24 Deus ille qui fecit mundum et
omnia quæ in eo sunt, quum sit cœli
et terræ Dominus, in manufactis
templis non habitat:
25 Nec manibus hominum colitur,
alicujus rei egens, quum ipse det
omnibus vitam, et halitum, et om-
nia ;
26 Fecitque ex uno sanguine to-
tam gentem hominum, ut habitaret
super universâ superficie terræ, de-
finitis statis temporibus, et positis ter-
minis habitationis eorum ;
27 Ut quærerent Dominum, si fortè
palpando eum invenirent ; quanquam
profectò non longè abest ad unoquo-
que nostrûm :
28 In ipso enim vivimus, et move-
mur, et sumus ; sicut et quidam ves-
tratium poetarum dixerunt, Nam hu-
jus progenies etiam sumus.
29 Progenies ergo Dei quum si-
mus, non debemus existimare auro
et argento, aut lapidi, sculpturæ arti-
ficii, et excogitationis hominum, nu-
men esse simile.
30 Deus igitur, temporibus istius
ignorantiæ connivendo dissimulatis,
nunc denunciat omnibus ubique homi-
nibus ut resipiscant :
31 Eò quòd statuit diem quo justè
judicaturus est orbem terrarum, per
eum virum quem definiit, fide *ejus*
rei palam factâ omnibus, illo a mor-
tuis suscitato.
32 Quum audîssent autem resur-
rectionem mortuorum, alii quidem
sannis *eum* excipiebant, alii verò dice-
bant, Audiemus te rursùs de hac re.
33 Et ita Paulus exivit e medio
eorum.
34 Quidam verò ei adhæserunt et
crediderunt : in quibus *fuit* et Dio-
nysius Areopagita, et mulier nomine
Damaris, et alii cum eis.

CAP. XVIII.

POSTEA Paulus, quum discessisset
Athenis, venit Corinthum :
2 Et reperto quodam Judæo, no-
mine Aquila, Pontico natione, qui
nuper venerat ex Italiâ, et Priscillâ
uxore ejus (eò quòd edixisset Clau-
dius, ut omnes Judæi Româ excede-
rent) venit ad eos.
3 Et quia ejusdem erat artificii,
mansit apud eos, et operabatur : erat
enim ars illorum conficere taberna-
cula.
4 Disserebat autem in synagogâ
omnibus sabbatis, et in suam senten-
tiam adducebat tum Judæos, tum
Græcos.
5 Ut autem advenerunt e Mace-
doniâ Silas et Timotheus, constringe-
batur spiritu Paulus, cum testificatione
prædicans Judæis Jesum esse Chris-
tum illum.

6 Ipsis autem sese obsistentibus ac blasphemantibus, excussis vestibus dixit eis, Sanguis vester *esto* super caput vestrum: purus ego: ab hoc tempore ad gentes proficiscar.

7 Et digressus illinc introïit domum cujusdam nomine Justi, colentis Deum, cujus domus erat confinis synagogæ.

8 Crispus autem præfectus synagogæ credidit Domino cum totâ domo suâ: multique Corinthiorum audientes credebant et baptizabantur.

9 Dixit autem Dominus nocte per visionem Paulo, Ne time, sed loquere, et ne tacueris;

10 Nam ego sum tecum, et nemo te invadet ut tibi malefaciat: quoniam populus est mihi multus in hac urbe.

11 Commoratus est itaque *illìc* annum et sex menses, docens apud eos sermonem Dei.

12 Quum autem Gallio esset proconsul Achaiæ, insurrexerunt concorditer Judæi in Paulum, et adduxerunt eum ad tribunal,

13 Dicentes, Iste persuadet hominibus colere Deum contra legem.

14 Paulo verò jam os aperturo, dixit Gallio Judæis, Siqua injuria esset, aut facinus malum, ô Judæi, quatenus æquum esset vos tolerarem:

15 Sin verò quæstio est de sermone et nominibus, et lege vestrate, ipsi videritis: judex enim ego istarum rerum esse nolo.

16 Et abegit eos a tribunali.

17 Prehensum autem omnes Græci Sosthenem præfectum synagogæ cædebant ante tribunal: neque quicquam eorum Gallioni curæ erat.

18 Paulus verò quum adhuc *illìc* permansisset dies multos, valedicto fratribus, enavigavit in Syriam, et cum eo Priscilla et Aquila, quum totondisset caput Cenchreis: habebat enim votum.

19 Pervenit autem Ephesum, et eos ibi reliquit: ipse verò ingressus synagogam, disseruit cum Judæis.

20 Rogantibus autem ipsis ut diutiùs apud ipsos maneret, non annuit:

21 Sed valedixit eis, dicens, Oportet omnino me diem festum qui instat agere Hierosolymis: sed iterum revertar ad vos, Deo volente. Et provectus est Epheso.

22 Quumque descendisset Cæsaream, ascendissetque *Hierosolymam*, et salutâsset ecclesiam, descendit Antiochiam.

23 Et quum egisset *illìc* aliquantulum, abiit, peragrans ordine Galaticam regionem et Phrygiam, confirmans omnes discipulos.

24 Judæus autem quidam, Apollos nomine, Alexandrinus genere, vir eloquens, pervenit Ephesum, potens in Scripturis.

25 Hic erat initiatus viâ Domini; et fervens spiritu, loquebatur et docebat diligenter ea quæ sunt Domini; sciens tantùm baptisma Joannis:

26 Cœpitque liberè loqui in synagogâ: quem auditum Aquila et Priscilla, assumpserunt, et exquisitiùs ei exposuerunt viam Dei.

27 Quum autem vellet transire in Achaiam, fratres *eum* adhortati, scripserunt discipulis ut exciperent eum: qui quum advenisset, multum contulit iis qui crediderunt per gratiam:

28 Magnâ enim contentione Judæos magis ac magis redarguebat publicè, ostendens per Scripturas Jesum esse Christum illum.

CAP. XIX.

FACTUM est autem interim, dum Apollos esset Corinthi, ut Paulus, peragratis superioribus partibus, veniret Ephesum: ubi quum discipulos quosdam invenisset,

2 Dixit eis, Num Spiritum Sanctum accepistis posteaquam credidistis? Illi verò dixerunt ei, Imo sitne Spiritus Sanctus, ne audivimus quidèm.

3 Tunc dixit eis, In quid ergo baptizati estis? Ipsi verò dixerunt, In Joannis baptismâ.

4 Dixit autem Paulus, Joannes quidèm baptizavit baptismo resipiscentiæ, dicens populo, ut in eum qui veniebat post ipsum crederent, hoc est, in Christum Jesum.

5 Qui verò *illum* audierunt, baptizati sunt in nomen Domini Jesu.

6 Et quum imposuisset eis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus in eos, et loquebantur linguis, et prophetabant.

7 Erant autem omnes isti viri circiter duodecim.

8 *Ipse* porrò ingressus synagogam, liberè loquebatur ad tres menses, disserens et suadens quæ ad regnum Dei *pertinent*.

9 Quum autem quidam indurarentur, et parere nollent, malè loquen-

tes de viâ illâ *Dei* apud multitudinem, abscedens ab illis separavit discipulos, quotidie disserens in scholâ Tyranni cujusdam.

10 Hoc autem factum est per biennium: *ita* ut omnes qui habitabant in Asiâ, tum Judæi tum Græci, audierint sermonem Domini Jesu.

11 Virtutesque non vulgares edebat Deus per manus Pauli:

12 *Ita* ut etiam ad ægrotos deferrentur a corpore ejus sudaria seu semicinctia, et discederent ab eis morbi, et spiritus mali ab eis exirent.

13 Aggressi sunt verò quidam ex circulatoribus Judæis exorcistis nominare super eos qui habebant spiritus malos, nomen Domini Jesu, dicentes, Adjuramus vos per Jesum quem Paulus prædicat.

14 Erant autem quidam filii Scevæ Judæi primarii sacerdotis septem, qui hoc faciebant.

15 Respondens verò spiritus malus dixit, Jesum novi, et Paulum scio; vos autem qui estis?

16 Et insiliit in eos homo in quo erat spiritus ille malus, et superatis illis, invaluit contra eos, ita ut nudi et vulnerati effugerent ex domo illâ.

17 Id verò innotuit omnibus tum Judæis tum Græcis qui habitabant Ephesi: et incidit timor in eos omnes, et magnificabatur nomen Domini Jesu.

18 Et multi eorum qui crediderant, veniebant confitentes et indicantes facta sua.

19 Multi verò ex iis qui curiosa ista exercuerant, comportatos libros exusserunt in omnium conspectu: quorum supputatis pretiis, repererunt denariorum quinquaginta millia.

20 Ita fortiter crescebat sermo Domini, et invalescebat.

21 ¶ His autem expletis, induxit in animum Paulus, peragratâ Macedoniâ et Achaiâ, proficisci in Hierosolymam, dicens, Postquam illìc fuero, oportet me Romam etiam videre.

22 Missis verò in Macedoniam duobus ex iis qui ministrabant ei, *videlicet* Timotheo et Erasto, ipse substitit ad tempus in Asiâ.

23 Ortus est autem illo tempore tumultus non parvus ob viam *Dei*.

24 Nam quidam, nomine Demetrius, signator argenti, qui faciebat templa Dianæ argentea, præbebat artificibus non parvum quæstum:

25 Quibus ille congregatis, et istiusmodi rerum opificibus, dixit, Viri, scitis ex hoc quæstu nostras esse copias:

26 Et spectatis et auditis Paulum istum non solùm Ephesinam, sed prope totius Asiæ multam turbam persuadendo avertisse, dicentem deos illos non esse qui manibus fiant,

27 Non solùm autem periculum est, ne istud quod nobis est peculiare, nobis probrosum evadat, sed etiam ne magnæ deæ Dianæ templum pro nihilo putetur, futurumque sit ut etiam destruatur majestas ejus, quam Asia tota et orbis terrarum colit.

28 *His* autem auditis, pleni excandescentiâ, clamaverunt, dicentes, Magna *est* Diana Ephesiorum!

29 Et impleta est civitas tota confusione: et irruerunt concorditer in theatrum, correpto Gaio et Aristarcho Macedonibus, sociis peregrinationis Pauli.

30 Paulo verò volente prodire ad populum, non siverunt eum *prodire* discipuli.

31 Sed et quidam ex Asiarchis, quum essent ei amici, *nunciis* ad eum missis, rogârunt ne se daret in theatrum.

32 Alii igitur aliud clamabant: erat enim concio confusa, et plerique nesciebant cujus *rei* causâ convenissent.

33 Ex turbâ verò productus fuit Alexander, propellentibus eum Judæis. Alexander igitur, manu silentio postulato, volebat causam dicere apud populum.

34 Quem ut cognoverunt Judæum esse, vox exstitit una ab omnibus *profecta*, quasi ad horas duas clamantibus, Magna est Diana Ephesiorum!

35 Tum scriba, quum sedâsset turbam, dixit, Viri Ephesii, quisnam est hominum qui nesciat Ephesiorum urbem æedituam esse magnæ deæ Dianæ, et a Jove delapsi *simulacri?*

36 Quum igitur istis non possit contradici, oportet vos sedatos esse, nec quicquam præceps facere.

37 Adduxistis enim homines istos, neque sacrilegos, neque contumeliosos in deam vestram.

38 Quòd si Demetrius, et qui cum eo sunt artifices, negotium habent cum aliquo, agitur forum, et proconsules sunt; alii alios in jus vocent.

39 Siquid autem de rebus aliis requiritis, in legitimâ concione explicabitur.

40 Nam periculum est ne postulemur seditionis propter *diem* hodiernum, quum nulla subsit causa ob quam possimus reddere rationem concursûs istius. Et quum hæc dixisset, dimisit concionem.

CAP. XX.

POSTQUAM verò cessavit tumultus, quum advocâsset Paulus discipulos, et complexus esset, abiit profecturus in Macedoniam.

2 Quum autem illas partes peragrâsset, et hortatus illos fuisset multo sermone, venit in Græciam.

3 Et ibi peractis mensibus tribus, quum ei in Syriam navigaturo factæ fuissent a Judæis insidiæ, censuit revertendi per Macedoniam.

4 Comitabatur autem eum usque in Asiam Sopater Berœensis: ex Thessalonicensibus verò, Aristarchus, et Secundus, et Gaius Derbæus, et Timotheus:

5 Asiam verò, Tychicus et Trophimus, qui quum præivissent, exspectârunt nos Troade.

6 Nos verò enavigavimus Philippis post dies azymorum, et venimus ad eos Troadem intra dies quinque; ubi egimus dies septem.

7 Primo autem die hebdomadis, coactis discipulis ad frangendum panem, Paulus disserebat cum eis, abiturus postridie, protraxitque sermonem usque in mediam noctem.

8 Erant verò lucernæ multæ in cœnaculo ubi erant coacti.

9 Sedens autem quidam adolescens nomine Eutychus in fenestrâ, demersus somno profundo, quum diutiùs dissereret Paulus, præ somno deturbatus, decidit ex tertiâ contignatione deorsum; et sublatus est mortuus.

10 Quum descendisset autem Paulus, prolapsus est in eum; et *eum* complexus dixit, Ne tumultuamini: anima enim ejus in ipso est.

11 Quum igitur ascendisset, fregissetque panem, et cibum sumpsisset, diu colloquutus usque ad diluculum, ita *demum* profectus est.

12 Adduxerunt autem puerum vivum, et solamen receperunt non mediocre.

13 ¶ Nos verò progressi ad navem, provecti sumus Asson, illinc recepturi Paulum: sic enim mandârat, pedibus ipse iter facturus.

14 Ut autem conjunxit *sese* nobiscum apud Asson, recepto eo, venimus Mitylenen.

15 Et quum illinc enavigâssemus, sequenti die pervenimus e regione Chii; postridie verò appulimus Samum: et quum diversati essemus apud Trogyllium, sequenti die venimus Miletum.

16 Decreverat enim Paulus prætemavigare Ephesum, ne ipsi contingeret tempus terere in Asiâ: festinabat enim, ut, si fieri posset, die pentecostes esset Hierosolymis.

17 Missis autem Mileto *nunciis* Ephesum, accersivit presbyteros ecclesiæ.

18 Qui quum ad ipsum venissent, dixit eis, Vos scitis quomodo a primo die quo ingressus sum Asiam, vobiscum per id omne tempus fuerim,

19 Serviens Domino cum omni modestiâ, et multis lacrymis, ac tentationibus, quæ mihi evenerunt in Judæorum insidiis:

20 Ut nihil subterfugerim eorum quæ *vobis* conducerent, quominus *ea* vobis annunciarem, et docerem vos publicè et domatim;

21 Etiam atque etiam testificans Judæis simul et Græcis conversionem ad Deum, et fidem quæ est in Dominum nostrum Jesum Christum.

22 Et nunc ecce, ego vinctus Spiritu proficiscor Hierosolymam, ignorans quæ in eâ mihi occurrent:

23 Nisi quòd Spiritus Sanctus oppidatim etiam atque etiam testificatur, dicens vincula et afflictiones me manere.

24 Sed nullius rei habeo rationem, neque vita mea mihi ipsi cara est, ut peragam cursum meum cum gaudio, et ministerium quod accepi a Domino Jesu, ad testificandum evangelium gratiæ Dei.

25 Et nunc ecce, ego scio non ampliùs visuros faciem meam ullos ex vobis omnibus, per quos transivi prædicans regnum Dei.

26 Ideo testor vobis hodierno die, me purum esse a sanguine omnium.

27 Non enim subterfugi quominus annunciarem vobis omne Dei consilium.

28 Attendite igitur *animum* vobisipsis, et toti gregi, in quo vos Spiritus Sanctus constituit episcopos, ad pas-

cendam ecclesiam Dei, quam suo illo sanguine acquisivit.
29 Ego enim illud scio, lupos graves, non parcentes gregi, ingressuros esse in vos post discessum meum.
30 Et ex vobis ipsis exorituros qui loquantur perversa, ut discipulos post se abstrahant.
31 Ideo vigilate, memores me per triennium nocte et die non cessâsse cum lacrymis monere unumquemque.
32 Et nunc quoque, fratres, commendo vos Deo et sermoni gratiæ ipsius; qui *quidèm Deus* potest *vos* superstruere, et dare vobis quod hæreditatis jure possideatis cum sanctificatis omnibus.
33 Argentum, vel aurum, aut vestem nullius concupivi.
34 Imò ipsi nôstis, usibus meis et iis qui mecum sunt, manus istas ministrâsse.
35 In omnibus ostendi vobis oportere sic laborando sublevare infirmos, et meminisse verborum Domini Jesu, ipsum *videlicet* dixisse, Beatum est dare potiùs quàm accipere.
36 Et quum hæc dixisset, positis genibus suis, oravit cum illis omnibus.
37 Magnus autem fletus omnium ortus est; et ruentes in collum Pauli deosculabantur eum;
38 Cruciati maximè ob sermonem quem dixerat, ipsos non esse ampliùs faciem ejus conspecturos: et deduxerunt eum ad navim.

CAP. XXI.

UT autem provecti sumus, avulsi ab eis, recto cursu venimus Coum, et sequenti die Rhodum, et illinc Patara:
2 Et nacti navem trajicientem in Phœnicen, *eâ* conscensâ, provecti sumus.
3 Quum autem cœpisset nobis apparere Cyprus, et eam ad sinistram reliquissemus, navigavimus in Syriam, et devecti sumus Tyrum: illîc enim navis erat suum onus expositura.
4 Permansimus autem ibidem dies septem, inventis discipulis; qui Paulo dicebant per Spiritum, ne ascenderet in Hierosolymam.
5 Sed peractis illis diebus, abiimus, omnibus deducentibus nos, cum uxoribus et liberis, extra urbem usque: et positis genibus in littore, precati sumus.
6 Et alii alios complexi, conscendimus navim: illi autem reversi sunt domum suam.
7 Nos verò navigatione perfectâ, pervenimus Tyro Ptolemaida; et salutatis fratribus, mansimus diem unum apud eos.
8 Postridie verò egressi Paulus et nos qui cum eo eramus, venimus Cæsaream: et ingressi domum Philippi evangelistæ (qui erat unus ex illis septem), mansimus apud eum.
9 Huic autem erant quatuor filiæ virgines prophetantes.
10 Et quum *illîc* permansissemus dies complures, descendit ex Judæâ quidam propheta nomine Agabus;
11 Qui quum venisset ad nos, et sumpsisset zonam Pauli, vinctis sibi manibus ac pedibus, dixit, Hæc dicit Spiritus Sanctus, Virum cujus est hæc zona, ita vincient Hierosolymis Judæi, tradentque in manus gentium.
12 Ut verò ista audivimus, rogabamus et nos et ejus loci incolæ, ne ascenderet Hierosolymam.
13 Sed respondit Paulus, Quid facitis, flentes et mollientes cor meum? Nam ego non solùm vinciri, sed et mori paratus sum Hierosolymis pro nomine Domini Jesu.
14 Quum igitur non assentiretur, acquievimus, dicentes, Fiat Domini voluntas.
15 Porrò post dies istos collectis sarcinis ascendimus Hierosolymam.
16 Venerunt autem simul etiam *aliqui* ex discipulis Cæsareâ nobiscum, adducentes, apud quem hospitaremur, Mnasonem quemdam Cyprium, antiquum discipulum.
17 ¶ Quum igitur pervenissemus Hierosolymam, libenter exceperunt nos fratres.
18 Sequenti verò die introïit Paulus nobiscum ad Jacobum, et omnes presbyteri adfuerunt;
19 Quos complexus, exposuit ordine singula quæ Deus fecerat inter gentes per ipsius ministerium.
20 At illi, *his* auditis, glorificaverunt Dominum; et dixerunt ei, Conspicis, frater, quot sint millia Judæorum qui crediderunt; suntque omnes accensi zelo legis.
21 Audierunt autem de te ex aliorum sermone, te defectionem a Mose docere omnes qui inter gentes sunt

Judæos, et dicere eos non debere circumcidere filios, neque *secundùm* ritus ambulare.

22 Quid est ergo? omnino oportet convenire multitudinem: audient enim te venisse.

23 Hoc igitur fac quod tibi dicimus: Sunt nobis viri quatuor voto obnoxii:

24 His assumptis, sanctificator cum eis, et adde ad eorum sumptus, ut radant capita, et nôrint omnes nihil esse eorum quæ de te famâ acceperunt; sed te quoque ita incedere ut legem observes.

25 De iis autem qui crediderunt ex gentibus, nos scripsimus, et decrevimus nequid hujusmodi observent, nisi ut caveant ab iis quæ sunt immolata simulacris, et a sanguine, et rebus suffocatis, et scortatione.

26 Tum Paulus, assumptis viris illis, sequente die cum eis sanctificatus ingressus est in templum, denuncians expletionem dierum sanctificationis, usquedum oblata fuit pro unoquoque eorum oblatio.

27 Quum autem septeni illi dies jam essent explendi, qui ex Asiâ *advenerant* Judæi ipsum conspicati in templo, concitârunt totam turbam, et injecerunt manus in eum,

28 Clamantes, Viri Israelitæ, succurrite: hic ille homo est, qui adversùs populum et legem et locum hunc omnes ubique docet; atque adeò Græcos introduxit in templum, et polluit sanctum locum istum.

29 (Viderant enim antea Trophimum Ephesium in urbe cum eo, quem existimabant fuisse a Paulo introductum in templum).

30 Commota est igitur urbs tota, et factus est concursus populi: et prehensum Paulum trahebant e templo: statimque clausæ sunt fores.

31 Studentibus autem ipsis eum trucidare, nunciatum est ad tribunum cohortis, totam Hierosolymam conturbatam esse:

32 Qui eo ipso *momento*, acceptis militibus ac centurionibus, decurrit ad illos. At illi, quum vidissent tribunum et milites, cessârunt verberare Paulum.

33 Tunc appropinquans tribunus prehendit eum, et jussit vinciri catenis duabus: et percontatus est quisnam esset, et quid fecisset.

34 Alii autem aliud clamabant in turbâ: et quum non posset certi *quicquam* cognoscere propter tumultum, jussit eum duci in castra.

35 Quum igitur pervenisset ad gradus, evenit ut portaretur a militibus propter violentiam turbæ.

36 Sequebatur enim multitudo populi clamans, Tolle ipsum.

37 Et quum futurum esset ut introduceretur in castra Paulus, dicit tribuno, Licetne mihi aliquid tibi dicere? Qui dixit, Græcè nôsti?

38 Nonne tu es Ægyptius ille, qui ante hos dies ad seditionem concitâsti et eduxisti in desertum quatuor millia sicariorum?

39 Dixit autem Paulus, Ego quidèm sum Judæus Tarsensis, urbis in Ciliciâ non obscuræ civis; cæterùm rogo te, permitte mihi ut alloquar populum.

40 Quum igitur ille permisisset, Paulus stans in gradibus, manu silentium postulavit a plebe; et magno silentio facto, loquutus est linguâ Hebræâ, dicens.

CAP. XXII.

VIRI fratres et patres, audite meam, qua nunc apud vos utor, defensionem.

2 (Quum audîssent autem eum Hebræâ linguâ ipsos alloqui, magis præbuerunt se quietos; *ipse* verò dixit *eis*,)

3 Ego quidèm sum Judæus, natus Tarsi, *quæ urbs est* Ciliciæ, nutritus verò in hac ipsâ urbe apud pedes Gamalielis, institutus ad exquisitam formam patriæ legis, zelo Dei accensus, sicut et vos omnes estis hodie.

4 Qui hanc sectam sum persequutus usque ad mortem, vinciens ac tradens in carceres tum viros tum mulieres:

5 Ut et pontifex maximus mihi testis est, et totus seniorum ordo; a quibus etiam acceptis ad fratres epistolis, Damascum proficiscebar, adducturus etiam eos, qui illìc essent, vinctos Hierosolymam, ut punirentur.

6 Evenit autem mihi iter facienti, et appropinquanti Damasco circiter meridiem, ut repentè e cœlo circumfuderit me lux multa tanquam fulgur.

7 Cecidique in solum, et audivi vocem dicentem mihi, Saul, Saul, quìd me persequeris?

8 Ego verò respondi, Quis es, Do-

mine? Dixitque mihi, Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu persequeris.

9 Porrò qui mecum erant lucem quidèm conspexerunt, et expavefacti sunt: vocem autem non audierunt ejus qui loquebatur mecum.

10 Dixi verò, Quid faciam, Domine? Dominus autem dixit mihi, Surge, ac proficiscere Damascum: et illìc tibi dicetur de omnibus quæ constitutum est tibi ut facias.

11 Quum verò non viderem præ gloriâ lucis illius, manu deductus ab iis qui mecum erant, veni Damascum.

12 Ananias autem quidam, vir pius secundùm legem, testimonio ornatus omnium *illìc* habitantium Judæorum,

13 Veniens ad me, et adstans, dixit mihi, Saul frater, recipe visum. Et ego eodem illo momento sum ipsum intuitus.

14 Ipse autem dixit, Deus patrum nostrorum designavit te qui cognosceres ipsius voluntatem, et videres Justum illum, et audires vocem ex ore ipsius.

15 Nam eris ei testis apud omnes homines *eorum* quæ vidisti et audîsti.

16 Et nunc quìd cunctaris? surgens baptizator, et abluitor a peccatis tuis, invocato nomine Domini.

17 Evenit autem mihi reverso Hierosolymam, quum precarer in templo, ut raperer extra me,

18 Et viderem eum dicentem mihi, Festina, et exi citò Hierosolymis, quoniam non recipient testimonium tuum de me.

19 Et ego dixi, Domine, ipsi sciunt me pertraxisse in carcerem, et verberibus affecisse per singulas synagogas eos qui credebant in te.

20 Et quum effunderetur sanguis Stephani martyris tui, ego quoque adstabam, et unà assentiebar interfectioni ipsius, et custodiebam pallia eorum qui interficiebant eum.

21 Tum *is* dixit mihi, Proficiscere: nam ego te procul ad gentes emittam.

22 ¶ Audiebant autèm eum ad hunc usque sermonem: tum *verò* sustulerunt vocem suam, dicentes, Tolle e terrâ *hominem* istiusmodi: non enim convenit eum vivere.

23 Clamantibus autem eis, et projicientibus pallia, et pulverem jactantibus in aërem,

24 Jussit tribunus eum duci in castra, dixitque ut in eum flagris inquireretur: ut resciret quam ob causam sic clamarent adversùs eum.

25 Quum autem eum distendisset loris *cædendum*, dixit adstanti centurioni Paulus, Num hominem Romanum, et indamnatum licet vobis flagellare?

26 *Hoc* autem quum audîsset centurio, adiit tribunum, et *hoc* annunciavit ei, dicens, Vide quid facturus sis; homo enim iste Romanus est.

27 Accedens autem tribunus, dixit ei, Dic mihi, num tu Romanus es? At ille dixit, Etiam.

28 Et respondit tribunus, Ego multâ summâ civitatem istam acquisivi. Paulus autem ait, Ego verò etiam natus sum *civis*.

29 Statim igitur abscesserunt ab eo qui erant in eum inquisituri: sed et tribunus quoque timuit, cognito eum Romanum esse, quoniam eum vinxerat.

30 ¶ Postridie verò, volens certum scire, nempe cujus *rei* accusaretur a Judæis, solvit eum e vinculis, jussit primarios sacerdotes venire, totumque ipsorum consessum: ac deductum Paulum statuit coram eis.

CAP. XXIII.

INTENTIS autem in consessum oculis, Paulus ait, Viri fratres, ego omni conscientiâ bonâ me gessi apud Deum ad hunc usque diem.

2 Ananias autem pontifex maximus imperavit iis qui ipsi adstabant, ut os ejus cæderent.

3 Tum Paulus dixit ei, Futurum est ut percutiat te Deus, paries dealbate: et tu sedes judicans me secundùm legem, et legem transgrediens jubes me cædi?

4 Tum qui adstabant dixerunt, Pontifici Dei maximo conviciaris?

5 Dixit autem Paulus, Nesciebam, fratres, pontificem esse maximum: scriptum est enim, Principi populi tui non maledices.

6 Quum verò nôsset Paulus unam quidèm partem esse Sadducæorum, alteram verò Pharisæorum, clamavit in consessu, Viri fratres, ego Pharisæus sum, filius Pharisæi: de spe et resurrectione mortuorum ego in judicium vocor.

7 Quum autem hoc esset loquutus, orta est seditio inter Pharisæos ac Sadducæos; et scissa est multitudo.

8 Nam Sadducæi quidèm dìcunt non esse resurrectionem, neque angelum, neque spiritum; Pharisæi autem utrumque confitentur.

9 Ortus est igitur clamor magnus: et, quum surrexissent scribæ ex partibus Pharisæorum, depugnabant, dicentes, Nihil mali invenimus in homine isto: quòd si spiritus loquutus est ei, seu angelus, ne repugnemus Deo.

10 Magnâ autem ortâ seditione, veritus tribunus, ne Paulus ab ipsis discerperetur, jussit militum manum descendere, et eum rapere e medio ipsorum, ac ducere in castra.

11 ¶ Sequente verò nocte superveniens ei Dominus, dixit, Confide, Paule; ut enim constanter testificatus es Hierosolymis de iis quæ ad me attinent, sic te oportet etiam Romæ testari.

12 Orto autem die, quidam ex Judæis factâ coitione devoverunt sese, dicentes neque esuros se, neque bibituros, usquequo trucidâssent Paulum.

13 Erant verò plures quàm quadraginta *viri*, qui hanc conjurationem fecerant:

14 Qui adierunt primarios sacerdotes et seniores, et dixerunt, Devotione devovimus nosipsos, nihil gustaturos usquequo trucidaverimus Paulum.

15 Nunc ergo vos indicate tribuno ex consessûs voluntate, ut eum cras ad vos deducat, veluti exquisitiùs percognituros de iis quæ ad eum *spectant*: nos verò, priusquam appropinquet, parati sumus ipsum interimere.

16 Quum autem filius sororis Pauli audîsset insidias, venit, et ingressus in castra, renunciavit *istud* Paulo.

17 Paulus autem, advocato quodam ex centurionibus, ait, Adolescentem hunc abduc ad tribunum; habet enim quod annunciet ei.

18 Ille igitur assumptum eum, duxit ad tribunum, et dixit, Vinctus ille Paulus advocatum me rogavit ut hunc adolescentem ducerem ad te, qui aliquid habeat quod tibi loquatur.

19 Tribunus verò, prehensâ ejus manu, quum secessisset seorsum, percontatus est, Quid est quod habes mihi annunciandum?

20 *Ille* autem dixit, Judæi constituerunt te rogare, ut cras Paulum deducas in consessum, quasi aliquid exquisitiùs percontaturi sint de eo.

21 Tu verò ne ipsis assentitor; insidiantur enim ei ex istis viri plures quadraginta, qui seipsos devoverunt, neque esuros neque bibituros usquequo interemerint eum: et nunc parati sunt, exspectantes quid a te renuncietur.

22 Tribunus igitur dimisit adolescentem, quum ei præcepisset *ut* nulli effutiret quòd hæc ipsi indicâsset.

23 Et advocatis duobus quibusdam ex centurionibus, Parate, ait, milites ducentos, qui proficiscantur Cæsaream usque, et equites septuaginta, et stipatores ducentos, a tertiâ horâ noctis:

24 Et ut jumenta præberent, ut impositum Paulum salvum perducerent ad Felicem præsidem:

25 Scriptâ epistolâ quæ hanc summam contineret:

26 Claudius Lysias præstantissimo præsidi Felici salutem.

27 Virum hunc comprehensum a Judæis, quum jam futurum esset ut ab eis interimeretur, superveniens cum militum manu, erui, quum cognovissem Romanum esse.

28 Et volens scire causam cur eum criminarentur, deduxi eum in ipsorum consessum.

29 Quem comperi accusari de quæstionibus legis ipsorum, nullius verò criminis reum quod sit dignum morte aut vinculis.

30 Indicatis autem mihi insidiis adversùs hunc virum eventuris a Judæis, eo ipso momento misi *eum* ad te, et denunciavi quoque accusatoribus, ut quæ habent adversùs eum dicant apud te: Vale.

31 ¶ Milites igitur, sicut ipsis præceptum erat, assumptum Paulum duxerunt nocte Antipatrida.

32 Postero autem die reversi sunt in castra, relictis equitibus qui cum eo proficiscerentur.

33 Qui quum venissent Cæsaream, et reddidissent epistolam præsidi, stiterunt coram eo etiam Paulum.

34 Quum legisset autem *literas* præses, et interrogâsset ex quâ provinciâ esset, ac cognovisset esse ex Ciliciâ,

35 Audiam te, inquit, quum accusatores quoque tui adfuerint. Jussitque in prætorio Herodis ipsum custodiri.

CAP. XXIV.

QUINQUE autem post diebus descendit pontifex maximus Ananias cum senioribus, et Tertullo quodam oratore; qui comparuerunt coram præside contra Paulum.

2 Citato igitur eo, cœpit accusare Tertullus, dicens,

3 Multa *nos* pace potiri per te, et ea quæ rectè ac feliciter in hac gente prudentiâ tuâ gesta sunt, prorsus et ubique agnoscimus, præstantissime Felix, cum omni gratiarum actione.

4 Ne verò te diutiùs interpellem, precor te ut audias nos paucis pro tuâ æquitate.

5 Comperimus enim virum hunc *esse* pestem, et qui moveat seditionem omnibus Judæis per universum orbem, et principem sectæ Nazarenorum:

6 Qui templum quoque tentavit profanare: in quem etiam prehensum voluimus secundùm legem nostram judicium ferre;

7 Sed interveniens tribunus Lysias, cum magnâ vi abduxit eum e manibus nostris:

8 Jussis ipsius accusatoribus ad te venire; ex quo poteris ipse, inquisitione habitâ, de omnibus istis cognoscere, de quibus nos eum accusamus.

9 Consenserunt autem etiam Judæi, aientes hæc ita se habere.

10 ¶ Respondit autem Paulus, quum innuisset ei præses ut loqueretur, Quia te a multis annis isti genti præfuisse scio, eò alacriore animo quæ ad me attinent pro mei defensione dicam.

11 Quum tu possis certior fieri, non plures *exactos* esse dies quàm duodecim, ex quo ascendi Hierosolymam adoraturus.

12 Neque verò me in templo invenerunt cum aliquo disserentem, aut coitionem turbæ facientem, neque in synagogis, neque in urbe;

13 Neque probare possunt ea, de quibus nunc me accusant.

14 Hoc verò tibi fateor, me secundùm viam illam, quam hæresin dicunt, ita servire patrio Deo, ut qui credam omnibus quæ in lege et in prophetis scripta sunt:

15 *Et* spem habeam in Deo, fore, quam etiam ii ipsi exspectant, resurrectionem mortuorum, tum justorum, tum injustorum.

16 Interea verò ipse *me* exerceo, ad conscientiam habendam sine offendiculo apud Deum et apud homines semper.

17 Pluribus autem annis interjectis, veni eleemosynas præstiturus genti meæ, et oblationes.

18 Inter quæ invenerunt me sanctificatum in templo, non *tamen* cum turbâ, neque cum tumultu, quidam ex Asiâ Judæi:

19 Quos oportuit apud tê adesse, et accusare, siquid haberent adversùm me.

20 Aut hi ipsi dicant si quod compererunt in me injustè factum, quum ego starem in consessu:

21 Nisi de hac unâ voce, quâ clamavi, quum inter eos starem, De resurrectione mortuorum ego in judicium vocor hodie a vobis.

22 ¶ Auditis autem his, Felix distulit eos, Postquam exquisitiùs pernovero quæ ad viam istam pertinent, inquiens, quum tribunus Lysias descenderit, pernoscam vestrum negotium.

23 Edicto etiam centurioni ut servaretur Paulus, ac laxaretur, et nequis prohiberetur ex ipsius familiaribus eî ministrare, aut eum adire.

24 ¶ Aliquot autem post diebus, quum advenisset Felix cum Drusillâ uxore suâ, quæ erat Judæa, accersivit Paulum, et audivit eum de fide quæ est in Christum.

25 Disserente autem ipso de justitiâ, et continentiâ, et judicio futuro expavefactus Felix, respondit, Ut nunc se res habent, abi: opportunitatem autem nactus accersam te.

26 Simul et illud sperans, fore ut pecunia ipsi daretur a Paulo, ut eum *vinculis* exsolveret: quamobrem etiam frequentiùs eum accersens, colloquebatur cum eo.

27 Biennio autem completo accepit successorem Felix Portium Festum: et volens gratiam inire a Judæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

CAP. XXV.

FESTUS ergo ingressus provinciam, triduò pòst ascendit Cæsareâ Hierosolymam.

2 Comparuerunt autem coram eo pontifex maximus et primarii ex Judæis contra Paulum, et eum precati sunt,

3 Petentes gratiam adversùs eum, ut accerseret eum Hierosolymam: factis insidiis, ut *eum* in viâ interimerent.

4 Festus autem respondit, ut serva-

retur Paulus Cæsareæ; se verò citò *illùc* profecturum.

5 Qui ergo inter vos, inquit, *istud* poterunt, unà descendant, et siquid est in hoc viro improbum, accusent eum.

6 Actis autem apud eos diebus non pluribus quàm decem, quum descendisset Cæsaream, postero die sedit in tribunali, jussitque Paulum adduci.

7 Qui quum adfuisset, circumsteterunt *eum* qui Hierosolymis descenderant Judæi, multas et graves criminationes adferentes adversùs Paulum, quas non valebant demonstrare:

8 Quum ipse pro sui defensione diceret, Neque in legem Judæorum, neque in templum, neque in Cæsarem quicquam peccavi.

9 Sed Festus volens gratiam inire a Judæis, respondens Paulo dixit, Vis Hierosolymam ascendere, et illìc de his judicari apud me?

10 Dixit autem Paulus, Ad tribunal Cæsaris sto, ubi me oportet judicari: Judæis nullâ in re injuriam feci, sicut et tu pulchrè nôsti.

11 Nam si injuriam et si quid dignum morte feci, non recuso mori: sin verò nihil est ex iis de quibus isti me accusant, nemo potest me illis donare: Cæsarem appello.

12 Tunc Festus cum concilio colloquutus, respondit, Cæsarem appellâsti? ad Cæsarem proficiscêris.

13 ¶ Diebus autem aliquot exactis, Agrippa rex et Bernice venerunt Cæsaream, salutaturi Festum.

14 Et quum dies complures illìc commorati, Festus regi exposuit quæ ad Paulum *spectabant*, dicens, Vir quidam est relictus a Felice in vinculis:

15 De quo, quum essem Hierosolymis, comparentes me interpellârunt principes sacerdotum et seniores Judæorum, petentes damnationem adversùs eum.

16 Quibus respondi, non esse Romanis morem, quempiam ultro addicere exitio, *id est*, priusquàm is qui accusatur in conspectu habeat accusatores, et locum defensionis accipiat super criminatione.

17 Quum ergo huc convenissent, absque ullâ dilatione, consequente die sedens in tribunali, jussi adduci hominem.

18 Cujus accusatores quum adstarent, nullum crimen objiciebant eorum quæ ego suspicabar;

19 Sed quæstiones quasdam de suâ superstitione habebant adversùs eum, et de quodam Jesu defuncto, quem aiebat Paulus vivere.

20 Dubitans autem ego super ejusmodi inquisitione, dixi num vellet proficisci Hierosolymam, et illìc judicari super istis.

21 Quum verò Paulus appellâsset ut servaretur Augusti cognitioni, jussi eum servari quousque mitterem eum ad Cæsarem.

22 Agrippa verò dixit Festo, Velim et ipse hominem audire. At ille, Cras, inquit, eum audies.

23 ¶ Postero igitur die quum venisset Agrippa et Bernice cum multâ ostentatione, et introîssent in auditorium cum tribunis et eminentibus ejus urbis civibus, jubente Festo, adductus est Paulus.

24 Tum Festus, Agrippa rex, inquit, et omnes qui simul adestis nobiscum, conspicitis istum, de quo omnis multitudo Judæorum compellavit me et Hierosolymis, et hìc, vociferantes non oportere ipsum vivere amplius.

25 Ego verò quum comperissem eum nihil dignum morte fecisse, et is ipse appellâsset Augustum, decrevi eum mittere.

26 De quo quid certi scribam domino, non habeo: quapropter eum ad vos produxi, et maximè ad te, rex Agrippa, ut habitâ quæstione, habeam quod scribam.

27 Nam præter rationem mihi videtur, quum mittam vinctum, non etiam crimina in eum *collata* significare.

CAP. XXVI.

AGRIPPA verò Paulo dixit; Permittitur tibi pro teipso dicere. Tunc Paulus extensâ manu, hâc defensione usus est:

2 Super omnibus de quibus postulor a Judæis, rex Agrippa, beatum me duco quòd sim hodie causam apud te dicturus:

3 Maximè quòd te gnarum esse sciam omnium quæ apud Judæos sunt rituum et quæstionum. Ideo rogo te ut patienter me audias.

4 Vitam itaque meam actam a juventute, quæque a principio fuit in gente meâ Hierosolymis, sciunt omnes Judæi;

5 Ut qui antea noverint, me jam inde a majoribus (si velint testari) secundùm exquisitissimam illam hæresin nostræ religionis, vixisse Pharisæum

6 Nunc verò ob spem promissionis
factæ patribus nostris a Deo, sto in
judicium vocatus:
7 Ad quam *promissionem* duode-
cim tribus nostræ, *Deo* nocte et die
perpetuò servientes, sperant se per-
venturas: de qua spe postulor, rex
Agrippa, a Judæis.
8 Quid? incredibile judicatur
apud vos, quòd Deus mortuos ex-
citet?
9 Equidem statueram apud me
adversùs nomen Jesu Nazareni multa
oportere *me* contraria facere:
10 Quod etiam feci Hierosolymis:
et multos sanctorum ego carceribus
inclusi, a principibus sacerdotum po-
testate acceptâ: et quum *ab eis* in-
terimerentur, tuli suffragium:
11 Ac per omnes synagogas sæpe
ipsos puniens, coëgi ad blaspheman-
dum: et supra modum furens adver-
sùs eos, persequutus sum *ipsos* etiam
in exteras usque civitates.
12 Inter quæ etiam proficiscens
Damascum cum potestate et procu-
ratione a principibus sacerdotum.
13 Die medio, rex, in viâ vidi
cœlitùs lucem, quæ splendorem solis
superans, circumfudit me suo ful-
gore, et eos qui mecum iter faciebant:
14 Quum autem omnes nos deci-
dissemus in terram, audivi vocem al-
loquentem me, ac dicentem Hebraicâ
linguâ, Saul, Saul, quìd me perseque-
ris? durum est tibi contra stimulos
calcitrare.
15 Ego autem dixi, Quis es, Do-
mine? At ille dixit, Ego sum Jesus
ille quem tu persequeris.
16 Sed exsurge, et sta in pedes
tuos: idcirco enim apparui tibi, ut de-
signarem te ministrum ac testem tum
eorum quæ vidisti, tum eorum *in*
quibus apparebo tibi;
17 Eruens te ex hoc populo, et
gentibus, ad quos nunc te mitto;
18 Ut aperias oculos eorum, et
convertas *eos* a tenebris ad lucem, et
a potestate Satanæ ad Deum, ut re-
missionem peccatorum et sortem in-
ter sanctificatos accipiant per fidem
quæ est in me.
19 Unde, rex Agrippa, non fui re-
bellis cœlesti illi apparitioni;
20 Sed iis qui sunt Damasci pri-
mùm, et Hierosolymis, et in omni
regione Judææ, *deinde* et gentibus
annunciavi ut resipiscerent, et con-
verterent se ad Deum, opera facientes
convenientia resipiscentiæ.
21 Horum causâ Judæi me in
templo comprehensum tentârunt ma-
nibus *suis* interficere.
22 Sed auxilium, quod *est* a Deo,
nactus, perstiti in hunc usque diem,
testificans *ista* tum parvis tum mag-
nis, nec quicquam dicens extra ea
quæ prophetæ ac Moses futura præ-
dixerunt:
23 *Nempe* Christum fuisse passu-
rum, ac primùm ex resurrectione mor-
tuorum, lucem annunciaturum huic
populo et gentibus.
24 Hæc autem ipso, pro sui de-
fensione; Festus magnâ voce ait, In-
sanis, Paule, multæ literæ te ad in-
saniam adigunt.
25 Tum ille, Non insanio, inquit,
præstantissime Feste, sed vera ac sa-
næ mentis verba eloquor.
26 Scit enim ista rex, apud quem
etiam liberè loquor; nam eum latêre
quicquam horum non arbitror, neque
enim id in angulo gestum est.
27 Credis, rex Agrippa, prophetis?
scio te credere.
28 Agrippa verò dixit Paulo, Pro-
pemodum persuades mihi ut fiam
Christianus.
29 Paulus autem dixit, Optârim a
Deo, ut et propemodum et admodum,
non tu modo, sed omnes etiam qui
me audiunt hodie, facti essetis tales
qualis ego sum, exceptis istis vinculis.
30 Et quum hæc dixisset, surrexit
rex, ac præses, et Bernice, et qui
consederant cum eis,
31 Et quum secessissent, loqueban-
tur alii ad alios, dicentes, Nihil morte
aut vinculis dignum facit homo
iste.
32 Agrippa verò Festo dixit, Di-
mitti poterat homo iste, nisi appellâs-
set Cæsarem.

CAP. XXVII.

UT autem decretum fuit ut nos
enavigaremus in Italiam, tradi-
derunt tum Paulum tum quosdam
alios vinctos centurioni, nomine Julio,
cohortis Augustæ.
2 Conscenso igitur navigio Adra-
mytteno, navigaturi secundùm Asiæ
regiones provecti sumus, et nobiscum
erat Aristarchus Macedo Thessaloni-
censis.
3 Alterâ autem die devecti sumus
Sidonem: et Julius humanitèr trac-
tato Paulo, permisit ut ad amicos pro-
fectus, ab illis curaretur.
4 Illinc verò provecti sublegi-

mus Cyprum, quòd venti essent ad-
versi.
5 Et pelagus quod est secundùm
Ciliciam et Pamphyliam emensi, de-
venimus Myra *urbem* Lyciæ.
6 Et illìc nactus centurio navem
Alexandrinam navigantem in Italiam,
imposuit nos in eam.
7 Quumque multis diebus tardè
navigaremus, vixque pervenissemus
secundùm Cnidum, non permittente
nobis vento, sublegimus Cretam se-
cundùm Salmonem :
8 Et illam vix prælerlegentes, per-
venimus in locum quendam quem
vocant Pulchros Portus, cui propin-
qua erat civitas Lasæa.
9 Multo autem tempore peracto,
et quum jam esset periculosa naviga-
tio, quòd jam etiam jejunium præter-
iisset, admonebat *eos* Paulus,
10 Dicens eis, Viri, video cum
injuriâ multoque damno, non solùm
oneris et navis, sed etiam capi-
tum nostrorum, futuram navigatio-
nem.
11 Centurio autem gubernatori et
nauclero potiùs assentiebatur, quàm
iis quæ a Paulo dicebantur.
12 Et quum appositus portus non
esset ad hybernandum, plerique cœ-
perunt consilium solvendi etiam il-
linc, *experturi* siquo modo possent
Phœnica pervenire, et illìc hyber-
nare ; qui portus est Cretæ, spectans
ad Africum et Chorum.
13 Quum autem aspirâsset Notus,
visi sibi propositi compotes, quum sol-
vissent, propiùs præterlegebant Cre-
tam.
14 Verùm haud multò pòst impe-
git in eam ventus turbulentus, qui
vocatur Euroclydon.
15 Quumque abreptum esset na-
vigium, nec posset obniti vento, dato
navigio flatibus, ferebamur.
16 Et quum infra parvam quan-
dam insulam, quæ Clauda vocatur,
cursu delati essemus, vix valuimus
scaphæ compotes fieri.
17 Quâ subdactâ, adjumentis ute-
bantur, succinctâ navi : timentesque
ne in syrtin inciderent, summissis ve-
lis, ita ferebantur.
18 Quum autem vehementi tem-
pestate jactaremur, sequente *die* jac-
turam fecerunt :
19 Ac tertio die ipsi nostris mani-
bus armamenta navis abjecimus.
20 Quum autem neque sol neque
sidera apparerent ad complures dies,
et tempestas non parva incumberet,
in posterum erat ablata spes omnis
salutis nostræ.
21 Et quum multa jam fuisset in-
edia, tunc stans Paulus in medio ip-
sorum dixit, Oportebat quidèm, ô viri,
mihi obediendo non provehi a Cretâ,
et vitare injuriam hanc et damnum.
22 Sed nunc adhortor vos ut bono
animo sitis : jactura enim nulla erit
cujusquam ex vobis, sed tantùm
navis.
23 Adstitit enim mihi hac nocte
angelus Dei, cujus sum ego, et cui
etiam servio,
24 Dicens, Ne metue, Paule ; opor-
tet te Cæsari sisti : et ecce, condo-
navit tibi Deus omnes qui tecum na-
vigant.
25 Propterea bono animo estote,
viri : credo enim Deo, ita fore quem-
admodum loquutus est mihi.
26 In insulam autem quandam in-
cidere nos oportet.
27 Cæterùm quum quartadecima
nox advenisset, et jactaremur in
Adriâ, nautæ circa medium noctis su-
spicati sunt appropinquare sibi ali-
quam regionem.
28 Et demissâ bolide invenerunt
passus viginti : et paululum inde pro-
gressi, rursum demissâ bolide inve-
nerunt passus quindecim.
29 Timentesque ne quo modo in
aspera loca inciderent, jactis e pup-
pi anchoris quatuor, optabant diem
oriri.
30 Quum verò nautæ studerent fu-
gere e navi, et demisissent scapham
in mare, sub obtentu velut e prorâ
anchoras extensuri,
31 Dixit Paulus centurioni et mili-
tibus, Nisi isti in navi manserint, vos
servari non potestis.
32 Tunc absciderunt milites funes
scaphæ, et siverunt eam excidere.
33 Interim autem dum oriretur
dies, hortabatur Paulus omnes ut
caperent cibum, dicens, Dies hic est
decimusquartus, ex quo exspectantes
jejuni permanetis, nullo *cibo* sumpto.
34 Ideo vos hortor ut sumatis ci-
bum ; hoc enim ad salutem vestrum
spectat : nullius enim vestrûm capil-
lus ex capite cadet.
35 Et quum hæc dixisset, et acce-
pisset panem, gratias egit Deo in con-
spectu omnium : et quum fregisset,
cœpit edere.
36 Omnes verò quum jam animum
recepissent, sumpserunt et ipsi cibum.

37 Eramus autem universa capita in navigiô ducenta septuaginta sex.

38 Cæterùm satiati cibo, allevabant navim, projicientes frumentum in mare.

39 Quum autem dies ortus esset, terram illam non agnoscebant: sinum verò quendam animadverterunt habentem littus, in quem consilium ceperant, si possent, expellere navim.

40 Anchoris igitur sublatis, permiserunt *eam* mari, simul laxatis vinculis gubernaculorum: et sublato artemone ad venti flatum, tendebant ad littus.

41 Sed quum incidissent in locum bimarem, impegerunt navem: ac prora quidèm infixa manebat immota, puppis verò solvebatur præ undarum violentiâ.

42 Militum autem consilium erat, ut vinctos trucidarent, nequis, quum enatâsset, effugeret.

43 Sed centurio volens conservare Paulum, prohibuit eos ab hoc consilio; jussitque ut qui possent natare, abjicerent *se* primos, et in terram evaderent:

44 Reliqui verò partim in tabulis, partim quibusdam navis *fragmentis*: et ita factum est, ut omnes salvi evaderent in terram.

CAP. XXVIII.

ET quum salvi evasissent, tunc agnoverunt insulam vocari Melitam.

2 Barbari verò præstabant nobis non vulgarem humanitatem: accensâ enim pyrâ acceperunt nos omnes, propter imbrem urgentem, et propter frigus.

3 Quum autem convertisset Paulus nonnihil sarmentorum, et imposuisset in pyram, vipera e calore prorepens invasit ejus manum.

4 Ut verò barbari viderunt pendentem bestiam e manu ejus, alii aliis dicebant, Omnino homicida est homo iste, quem, servatum e mari, ultio non sivit vivere.

5 At ille, excussâ bestiâ in ignem, nihil mali passus est.

6 Illi verò exspectabant dum intumesceret, aut concideret repentè mortuus: sed quum multum *tempus* exspectâssent, et viderunt nihil incommodi illi accidere, mutati, dicebant eum esse Deum.

7 Cæterùm circa locum illum erant prædia primario insulæ, nomine Publio, qui nos exceptos, triduò peramicè hospites habuit.

8 Factum est autem ut pater Publii febribus ac dysenteriâ detentus, decumberet: ad quem Paulus ingressus, et precatus, impositis ei manibus, sanavit eum.

9 Hoc igitur facto, reliqui etiam qui morbis tenebantur in insulâ, accedebant, et sanabantur.

10 Qui etiam multis honoribus nos honorârunt; et quum proveheremur, imposuerunt quæ usui *nobis* erant.

11 Tribus itaque post mensibus provecti sumus navi Alexandrinâ, quæ in eâ insulâ hiemaverat, cui erat insigne Castor et Pollux.

12 Et devecti Syracusas, *illìc* mansimus triduum.

13 Unde circumlegentes devenimus Rhegium: et altero post die oborto Austro, secundo die venimus Puteolos:

14 Ubi repertis fratribus, rogati sumus ut permaneremus apud eos diebus septem: et ita contendimus Romam.

15 Unde quum audîssent fratres de rebus nostris, prodierunt nobis in occursum usque ad Appii Forum et Tres Tabernas: quos quum vidisset Paulus, gratiis actis Deo, sumpsit fiduciam.

16 Quum verò venissemus Romam, centurio tradidit vinctos præfecto exercituum: sed permissum est Paulo ut habitaret seorsim, cum milite qui ipsum custodiret.

17 Factum est autem ut tertio post die convocaret Paulus Judæorum primos: qui ubi convenissent, dixit eis, Ego, viri fratres, quum nihil fecerim adversùs populum aut ritus patrios, vinctus traditus sum Hierosolymis in manus Romanorum.

18 Qui quæstione de me habitâ, volebant me dimittere, quòd nulla sit in me causa mortis.

19 Sed contradicentibus Judæis, coactus sum appellare Cæsarem: non *tamen* quasi habeam de quo gentem meam accusem.

20 Ob hanc igitur causam vos advocavi, quos viderem et alloquerer; nam propter spem Israëlis circumdatus sum hac catenâ.

21 Illi verò dixerunt ei, Nos neque literas accepimus de te ex Judæâ; neque adveniens quisquam fratrum annunciavit aut loquutus est aliquid de te mali.

22 Velimus autem ex te audire quæ sentias . nam de hæresi istâ notum est nobis ubique *ei* contradici.

23 Quum igitur constituissent ei diem, venerunt ad eum in hospitium complures ; quibus cum attestatione exponebat regnum Dei, suadens eis quæ de Jesu Christo sunt, ex lege Mosis et prophetis, a mane usque ad vesperam.

24 Et alii quidèm assentiebantur iis quæ dicebantur ; quidam verò non credebant.

25 Quum autem inter se discordes essent, digressi sunt postquam Paulus hoc verbum dixisset, Rectè sanè Spiritus Sanctus loquutus est per Esaiam prophetam patribus nostris,

26 Dicens, Vade ad populum istum, et dic, Auditu audietis, et non intelligetis ; et videntes videbitis, et non cernetis.

27 Crassum enim factum est cor populi hujus, et auribus graviter audierunt, et oculis suis conniverunt : ne cernant oculis, et auribus audiant, et corde intelligant, et convertant sese, et sanem eos.

28 Notum ergo sit vobis, missam esse gentibus hanc Dei salutem, et ipsos audituros.

29 Quum ergo hæc dixisset, exierunt Judæi, multam habentes inter se disceptationem.

30 Mansit autem Paulus biennium totum in proprio conducto; et excipiebat omnes qui ad ipsum ingrediebantur ;

31 Prædicans regnum Dei, ac docens quæ sunt de Domino Jesu Christo cum omni dicendi libertate, nemine prohibente.

EPISTOLA PAULI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAP. I.

PAULUS servus Jesu Christi, ex *Dei* vocatione apostolus, separatus ad *prædicandum* evangelium Dei,

2 (Quod antè promiserat per prophetas suos in Scripturis sanctis),

3 De filio suo (facto ex semine Davidis, secundùm carnem ;

4 Declarato Filio Dei potenter secundùm Spiritum sanctificationis, per resurrectionem a mortuis) *nempe* Jesu Christo Domino nostro.

5 (Per quem accepimus gratiam et apostolatum ad obedientiam fidei, inter omnes gentes, pro ipsius nomine :

6 Inter quas estis etiam vos, vocati a Jesu Christo) :

7 Omnibus qui Romæ estis, dilectis Dei, vocatis sanctis ; Gratia *sit* vobis et pax, a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.

8 Primùm quidèm gratias ago Deo meo per Jesum Christum super omnibus vobis, quòd fides vestra annunciatur in toto mundo.

9 Testis enim mihi est Deus, cui servio spiritu meo in evangelio Filii ipsius, me indesinenter mentionem facere vestri ;

10 Semper in precibus meis rogans, ut, si quo modo tandem aliquando prosperum iter mihi detur in voluntate Dei, veniam ad vos.

11 Expeto enim videre vos, ut aliquod impertiar vobis donum spirituale, ut vos stabiliamini :

12 Hoc est, ad communem exhortationem percipiendam apud vos, per mutuam fidem, vestram simul et meam.

13 Nolim autem vos ignorare, fratres, me sæpe proposuisse venire ad vos, (sed prohibitus fui usque adhuc,) ut fructum aliquem haberem inter vos quoque, sicut et inter reliquas gentes.

14 Et Græcis et Barbaris, tum sapientibus tum insipientibus, debitor sum.

15 Itaque quicquid in me situm est, promptum est ad vobis quoque, qui Romæ estis, evangelizandum.

16 Non enim me pudet evangelii Christi : potentia siquidem est Dei ad salutem cuivis credenti ; Judæo primùm, tum etiam Græco.

17 Justitia enim Dei per illud retegitur ex fide in fidem : sicut scriptum est, Justus autem ex fide vivet.

18 Retegitur enim ira Dei e cœlo adversùs omnem impietatem et injustitiam hominum, ut qui veritatem injustè detineant.

19 Quoniam id quod de Deo cognosci potest, manifestum est in ipsis; Deus enim eis manifestum fecit.

20 Ipsius enim invisibilia jam inde a condito mundo ex rebus factis intellecta pervidentur, æterna *videlicet* ejus tum potentia tum divinitas: ad hoc ut sint inexcusabiles.

21 Propterea quòd quum Deum cognoverint, *tamen* ut Deum non glorificaverunt, neque gratias et egerunt: sed vani facti sunt in ratiocinationibus suis, et obtenebratum est desipiens cor eorum.

22 Quum se dictitent sapientes, stulti facti sunt.

23 Mutârunt enim gloriam incorruptibilis Dei in simulacrum imaginis corruptibilis hominis, et volucrium, et quadrupedum, et reptilium.

24 Quamobrem etiam tradidit eos Deus cupiditatibus cordium ipsorum ad impuritatem, ut fœdarent corpora sua in semetipsis.

25 Ut qui Dei veritatem transmutârint in falsitatem, et coluerint ac servierint rebus creatis, præterito Creatore, qui est benedictus in secula. Amen.

26 Propterea, *inquam*, tradidit eos Deus fœdis affectibus: nam et fœminæ illorum transmutârunt naturalem usum in eum qui est præter naturam:

27 Similiterque etiam masculi, relicto naturali usu fœminæ, exarserunt suâ libidine alius in alium, masculi in masculis fœda perpetrantes, et compensationem (quam oportuit) erroris sui in sese recipientes.

28 Et sicut non visum est eis Deum in notitiâ retinere: *ita* tradidit eos Deus in mentem omnis judicii expertem, ut facerent quæ minimè conveniebant:

29 Oppleti omni injustitiâ, malitiâ, scortatione, improbitate, avaritiâ; pleni invidiâ, cæde, contentione, dolo, malignitate:

30 Susurrones, obloquutores, Dei osores, injuriosi, superbi, gloriosi, inventores malorum, parentibus non obedientes,

31 Desipientes, fœdifragi, charitatis expertes, implacabiles, immisericordes:

32 Qui Dei jure agnito (*nempe* eos qui talia faciunt dignos esse morte) *tamen* non solùm ea faciunt, sed etiam facientibus applaudunt.

CAP. II.

QUAPROPTER inexcusabilis es, ô homo, quisquis *alium* damnas: nam hoc ipso quòd damnas alterum, teipsum condemnas: eadem enim facis *tu* qui *alium* damnas.

2 Scimus verò judicium Dei esse secundùm veritatem adversùs eos qui talia agunt.

3 Cogitas autem hoc, ô homo, qui damnas eos qui talia faciunt, et facis ea, fore ut effugias judicium Dei?

4 An divitias benignitatis ejus et tolerantiæ ac lenitatis contemnis, ignorans te benignitate Dei ad resipiscentiam deduci?

5 Sed pro duratiâ tuâ et corde quod resipiscere nescit, thesaurizas tibi ipsi iram in diem iræ et patefactionis justi judicii Dei;

6 Qui reddet unicuique secundùm opera ipsius:

7 Iis quidèm, qui secundùm patientem expectationem, gloriam et honorem et immortalitatem quærunt, vitam æternam:

8 Rixosis verò et veritati quidèm non obtemperantibus, obtemperantibus autem injustitiæ, *erit* excandescentia et ira.

9 Afflictio, *inquam*, *erit* et angustia in omnem animam hominis perpetrantris malum, tum Judæi in primis, tum etiam Græci:

10 Gloria verò, et honor, et pax *erit* cuivis operanti bonum, tum Judæo in primis, tum et Græco:

11 Non enim est personarum acceptio apud Deum.

12 Quicunque enim sine lege peccaverunt, sine lege quoque peribunt: et quicunque in lege peccaverunt, per legem damnabuntur:

13 (Non enim qui audiunt legem justi sunt apud Deum; sed qui legem præstant, justificabuntur.

14 Nam quum gentes quæ legem non habent, naturâ quæ legis sunt faciant, isti legem non habentes, sibiipsis sunt lex:

15 Ut qui ostendant opus legis scriptum in cordibus suis, unà testimonium reddente ipsorum conscientiâ, et cogitationibus sese mutuò accusantibus, aut etiam excusantibus:)

16 In die quo judicabit Dominus de occultis hominum, ex evangelio meo, per Jesum Christum.

17 ¶ Ecce, tu cognominaris Judæus, et acquiescis in lege, et gloriaris in Deo,

18 Et nôsti *ejus* voluntatem, et ex-
ploras quæ discrepant, institutus ex
lege;
19 Confidisque te ducem esse
cæcorum, lucem eorum qui *sunt* in
tenebris,
20 Eruditorem insipientium, ma-
gistrum infantium, quòd habeas in-
formationem cognitionis ac veritatis
in lege.
21 Qui igitur doces alium, teipsum
non doces? qui prædicas non furan-
dum, furaris?
22 Qui dicis non mœchandum, mœ-
charis? qui abominaris idola, sacrile-
gium admittis?
23 Qui de lege gloriaris, per legis
transgressionem Deum dedecoras?
24 Nam Dei nomen propter vos
blasphematur inter gentes, sicut scrip-
tum est.
25 Nam circumcisio quidèm pro-
dest, si legem exsequaris: quòd si
transgressor legis fueris, circumcisio
tua facta est præputium.
26 Itaque si præputium jus legis
servaverit, nonne præputium illius
pro circumcisione reputabitur?
27 Et quod est ex naturâ præpu-
tium, si legem servet, damnabit te,
qui per literam et circumcisionem
transgressor es legis?
28 Non enim qui *est* in propatulo
Judæus, Judæus est; nec ea quæ *est*
in propatulo *circumcisio, id est,* in
carne, circumcisio *est:*
29 Sed qui in occulto Judæus *est,*
et circumcisio cordis, *id est,* in spiritu,
non literâ: cujus *Judæi* laus non *est*
ex hominibus, sed ex Deo.

CAP. III.

QUÆ est igitur præstantia Judæi?
aut quæ utilitas circumcisionis?
2 Multa per omnem modum: pri-
marium enim *illud est,* quòd eis cre-
dita sunt eloquia Dei.
3 Quid tu enim si infidi fuerunt
quidam? num ipsorum infidelitas fi-
dem Dei inanem reddet?
4 Absit: imò esto Deus verax,
omnis autem homo mendax: sicut
scriptum est, Ut justificeris in ser-
monibus tuis, et vincas quando tu
judicas.
5 Quòd si injustitia nostra Dei jus-
titiam commendat, quid dicemus?
num injustus Deus qui inferat pœ-
nam? (humano more loquor)
6 Absit: alioquin quomodo judex
erit Deus mundi?
7 Etenim si veritas Dei per meum
mendacium redundavit in gloriam
ipsius, cur ampliùs ego ut peccator
condemnor?
8 Ac non (sicut de nobis malè lo-
quuntur, et sicut quidam aiunt nos
dicere) faciamus mala ut veniant
bona? quorum damnatio justa est.
9 Quid igitur? præcellimus? Nul-
lo modo: nam ante criminati sumus
et Judæos et Græcos omnes esse sub
peccato:
10 Sicut scriptum est, Non est jus-
tus, ne unus quidèm:
11 Non est qui intelligat, non est
qui exquirat Deum.
12 Omnes deflexerunt, simul in-
utiles facti sunt: non est qui faciat
quod bonum est, non est usque ad
unum.
13 Sepulchrum apertum, guttur
eorum; linguis suis ad dolum usi
sunt; venenum aspidum sub labiis
eorum:
14 Quorum os diris et amarulentiâ
plenum est.
15 Veloces pedes eorum ad effun-
dendum sanguinem:
16 Contritio et calamitas in viis
eorum.
17 Et viam pacis non cognove-
runt:
18 Non est timor Dei coram oculis
eorum.
19 Scimus autem, quæcunque lex
dicit, iis qui in lege sunt dicere; ut
omne os obturetur, et obnoxius fiat
totus mundus condemnationi Dei.
20 Propterea ex operibus legis
nulla caro justificabitur in conspectu
ejus: per legem enim agnitio pec-
cati.
21 Nunc verò absque lege justitia
Dei manifesta facta est, comprobata
testimonio legis ac prophetarum:
22 Justitia, inquam, Dei per fidem
Jesu Christi in omnes et super omnes
qui credunt; non enim est distinctio:
23 Omnes enim peccaverunt, ac
deficiuntur gloria Dei:
24 Ut qui justificentur gratis, *id est,*
ejus gratiâ, per redemptionem factam
in Jesu Christo:
25 Quem proposuit Deus placa-
mentum per fidem in sanguine ipsius
ad demonstrandam justitiam suam,
per remissionem peccatorum quæ an-
tecesserunt, Deo *illa* tolerante:
26 Ad demonstrandam *inquam,*
justitiam suam, præsenti tempore;
ut sit ipse justus, et justificans eum
qui est ex fide Jesu.

27 Ubi igitur gloriatio? exclusa est. Per quam legem? operum? non: sed per legem fidei.
28 Colligimus igitur, fide justificari hominem absque operibus legis.
29 An Judæorum Deus solùm? annon et gentium? certè et gentium.
30 Siquidem Deus unus *est* qui justificabit circumcisionem ex fide, et præputium per fidem.
31 Legem igitur inutilem reddimus per fidem? Absit: imò legem stabilimus.

CAP. IV.

QUID igitur dicemus Abrahamum patrem nostrum nactum esse secundùm carnem?
2 Nam si Abrahamus ex operibus justificatus fuit, habet quod glorietur, at non apud Deum.
3 Quid enim Scriptura dicit? Credidit autem Abrahamus Deo, et imputatum est ei ad justitiam.
4 Atqui ei qui operatur, merces non imputatur ex gratiâ, sed *est* ex debito:
5 Ei verò qui non operatur, sed credit in eum qui justificat impium, imputatur fides sua ad justitiam.
6 Sicut etiam David declarat beatum eum hominem, cui Deus imputat justitiam absque operibus: *dicens*,
7 Beati quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum obtecta sunt peccata.
8 Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum.
9 Ista igitur beatitatis declaratio in circumcisionem *solùm*, an et in præputium cadit? dicimus enim imputatam fuisse Abrahamo fidem ad justitiam.
10 Quomodo ergo imputata est? quum esset in circumcisione, an *quum esset* in præputio? Non in circumcisione, sed in præputio.
11 Et signum accepit circumcisionis, sigillum justitiæ fidei receptæ in præputio, ut esset pater omnium credentium in præputio, imputatâ etiam ipsis justitiâ;
12 Et pater circumcisionis, iis *videlicet* qui non solùm sunt ex circumcisione, sed qui etiam incedunt vestigiis fidei patris nostri Abrahami, quæ fuit in præputio.
13 Non enim per legem promissio *cessit* Abrahamo, aut semini ejus, ut hæres esset mundi, sed per justitiam fidei.
14 Etenim si ii, qui ex lege sunt, hæredes sunt, inanis facta est fides, et vana reddita est illa promissio.
15 Nam lex iram efficit: ubi enim non est lex, ibi nec transgressio *est*.
16 Propterea ex fide *est hæreditas*, ut *sit* per gratiam, ut firma sit promissio toti semini: *id est*, non solùm ei quod est ex lege, verùm etiam ei quod *est* ex fide Abrahami, qui est pater omnium nostrûm,
17 (Sicut scriptum est, Patrem multarum gentium constitui te,) coram eo cui credidit, Deo *videlicet*, vivificante mortuos, et vocante quæ non sunt tanquam sint:
18 Qui, *Abrahamus*, contra spem sub spe credidit, fore ut ipse fieret pater multarum gentium, secundùm id quod *ei* dictum fuerat, Ita erit semen tuum.
19 Ac minimè infirmus fide, non consideravit suum ipsius corpus jam emortuum, quum centum circiter natus esset annos, nec emortuum uterum Saræ.
20 Ad hanc promissionem autem Dei non addubitavit infidelitate: sed corroboratus fuit sese fide, tributâ gloriâ Deo;
21 Ac plenè persuasum habens, *eum* quod promiserat, posse etiam facere.
22 Quapropter etiam hoc imputatum est ei ad justitiam.
23 Non scriptum est autem propter eum solùm, quòd *hoc* imputatum fuerat ei;
24 Sed etiam propter nos, quibus futurum est ut imputetur, iis *nimirum* qui credunt in eum qui suscitavit Jesum Dominum nostrum a mortuis.
25 Qui traditus fuit morti propter offensas nostras, et suscitatus ad nostrî justificationem.

CAP. V.

JUSTIFICATI igitur ex fide, pacem habemus erga Deum per Dominum nostrum Jesum Christum:
2 Per quem etiam fide adducti fuimus in hanc gratiam per quam stamus, et gloriamur sub pse gloriæ Dei.
3 Neque id solùm, sed etiam gloriamur de afflictionibus, scientes quòd afflictio tolerantiam efficiat;
4 Tolerantia verò experientiam, experientia autem spem:
5 Porrò spes non pudefacit, eò quòd charitas Dei effusa est in cordi-

bus nostris per Spiritum Sanctum qui
datus est nobis.
6 Christus enim, cùm nullis adhuc
viribus essemus, suo tempore pro impiis mortuus est.
7 Enimverò vix pro justo quisquam moriatur; nam pro bono *viro* forsitan aliquis etiam mori sustineat.
8 Commendat autem suam erga nos charitatem Deus, eò quòd quum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus sit.
9 Justificati igitur nunc ejus sanguine, servabimur multò magis per eum ab irâ illâ.
10 Nam si, quum inimici essemus, reconciliati fuimus Deo per mortem Filii ejus, multò magis reconciliati servabimur per vitam ipsius.
11 Neque id solùm, verùm etiam gloriamur de Deo per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem nunc reconciliationem recepimus.
12 Propterea, sicut per unum hominem peccatum iu mundum introiit, ac per peccatum, mors; et ita in omnes homines mors pervasit, in quo omnes peccârunt.
13 Nam usque ad legem peccatum erat in mundo: peccatum verò *esse* non putatur, non exsistente lege.
14 Regnavit autem mors ab Adamo usque ad Mosen, in eos etiam qui non peccaverant ad similitudinem transgressionis Adami, qui est typus illius qui erat futurus.
15 At non ut offensa, ita etiam *est* quod *Deus* gratificatur: nam si illius unius offensâ multi mortui sunt, multò magis gratia Dei et donatio per gratiam, quæ *est* unius illius hominis Jesu Christi, in multos redundavit.
16 Neque ut *illud quod introiit* per unum qui peccavit, *ita est* beneficium: nam reatus quidèm *est* ex unâ offensâ ad condemnationem: quod autem gratificatur *Deus est* ex multis offensis ad justificationem.
17 Etenim si per unam offensam mors regnavit per unum, multò magis ii qui redundantiam illam gratiæ et doni justitiæ recipiunt, in vitâ regnabunt per unum Jesum Christum.
18 Nempe igitur, sicut per unam offensam *reatus venit* in omnes homines ad condemnationem, ita per unam justificationem *beneficium redundavit* in omnes homines ad justificationem vitæ.
19 Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita per unius obedientiam justi constituentur multi.
20 Lex verò præterea introïit, ut redundaret offensa illa: sed ubi redundavit illa peccatum, *ibi* superabundavit gratia:
21 Ut quemadmodum regnaverat peccatum ad mortem, ita etiam gratia regnaret per justitiam ad vitam æternam, per Jesum Christum Dominum nostrum.

CAP. VI.

QUID igitur dicemus? permanebimus in peccato, ut gratia auctior fiat?
2 Absit: qui mortui sumus peccato, quomodo vivemus in eo?
3 An ignoratis, nos quotquot baptizati sumus in Christum Jesum, in mortem ejus esse baptizatos?
4 Sepulti sumus igitur cum eo per baptismum in mortem; ut sicut suscitatus est Christus ex mortuis in gloriam Patris, ita et nos novâ vitâ incedamus.
5 Nam si cum eo plantati coaluimus assimilatione mortis ejus, nimirum etiam resurrectionis assimilatione *cum eo* coalescemus:
6 Illud scientes, veterem illum nostrum hominem cum eo crucifixum esse, ut aboleatur corpus peccati, nè nos ampliùs serviamus peccato.
7 Etenim qui mortuus est, liberatus est a peccato.
8 Quòd si mortui sumus cum Christo, credimus fore ut etiam vivamus cum eo:
9 Ut qui sciamus Christum suscitatum ex mortuis, non ampliùs mori: mortem, *inquam*, ei non ampliùs dominari.
10 Nam quòd mortuus est, peccato mortuus est semel: quòd autem vivit, vivit Deo.
11 Ita etiam vos colligite, vos tum mortuos esse peccato, tum verò vivere Deo per Christum Jesum Dominum nostrum.
12 Ne regnato igitur peccatum in mortali vestro corpore, ut obediatis peccato iu cupiditatibus corporis.
13 Neque sistite membra vestra arma injustitiæ peccato: sed sistite vos Deo, ut ex mortuis vivos, et membra vestra arma justitiæ Deo.
14 Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim estis sub lege, sed sub gratiâ.
15 Quid igitur? peccabimus, quòd

non simus sub lege, sed sub gratiâ? Absit.
16 An nescitis quòd cui sistitis vos servos ad obediendum, ejus servi estis cui obeditis, sive peccati ad mortem, sive obedientiæ ad justitiam?
17 Gratia autem *sit* Deo, quòd fuistis *quidèm* servi peccati, sed ex corde obedistis ei formæ doctrinæ in quam estis traditi.
18 Et liberati a peccato, mancipati estis justitiæ.
19 Hominum more loquor, propter infirmitatem carnis vestræ. Nempe, sicut sistitis membra vestra serva impuritati et iniquitati, ad *patrandam* iniquitatem: ita nunc sistite membra vestra serva justitiæ ad sanctimoniam.
20 Quum enim servi eratis peccati, liberi eratis justitiæ.
21 Quem igitur fructum habebatis tunc *ex iis* de quibus nunc erubescitis? nam finis illorum mors *est*.
22 Nunc verò liberati a peccato, mancipati autem Deo, habetis fructum vestrum in sanctimoniam; finem autem, vitam æternam.
23 Nam stipendia peccati mors: donum autem Dei *est* vita æterna, in Christo Jesu Domino nostro.

CAP. VII.

AN ignoratis, fratres (peritos enim legis alloquor), legem *tantisper* dominari homini quoad *ipse* vixerit?
2 Nam viro subjecta mulier, viventi viro devincta est per legem: quòd si mortuus fuerit vir, liberata est a lege viri.
3 Proinde, vivente viro, mœcha vocabitur, si fiat alterius viri: sin autem mortuus fuerit vir ejus, libera est a lege illâ, ut non sit mœcha, si fiat alterius viri.
4 Itaque, fratres mei, vos quoque mortificati estis legi in corpore Christi; ut essetis alterius, ejus *videlicet* qui ex mortuis suscitatus est, ut fructum feramus Deo.
5 Quum enim essemus in carne, affectus peccatorum per legem *exsistentes* vigebant in membris nostris, ad fructum ferendum morti.
6 Nunc autem liberati sumus a lege, mortuo *eo* in quo detinebamur, ut serviamus in novitate spiritûs, ac non *in* vetustate literæ.
7 Quid ergo dicemus? Lex peccatum *est?* Absit. Imò peccatum non cognovi nisi per legem: nam etiam cupiditatem non nôssem, nisi lex dixisset, Non concupisces.
8 Sed peccatum, occasione per illud mandatum sumptâ, effecit in me omnem cupiditatem.
9 Nam absque lege, peccatum *quidèm erat* mortuum: ego verò vivus eram sine lege quondam: mandati autem illius adventu peccatum *quidèm* revixit, ego verò mortuus sum.
10 Et repertum est illud mandatum quod *erat* ad vitam, mihi *cedere* ad mortem.
11 Nam peccatum, occasione per illud mandatum sumptâ, seduxit me, et per illud occidit.
12 Itaque lex ipsa quidèm sancta; et mandatum illud sanctum, ac justum, et bonum.
13 Ergo quod bonum *est*, mihi factum est mors? Absit: imò peccatum *mihi factum est mors*, ut appareret peccatum mihi per id quod bonum est efficere mortem; *id est*, ut peccatum fieret admodùm peccans per illud mandatum.
14 Scimus enim legem esse spiritualem: at ego carnalis sum, venditus ut subjicerer peccato.
15 Quod enim perpetro, non agnosco: non enim quod volo, hoc ago; sed quod odi, hoc facio.
16 Quòd si id facio quod nolo, consentio legi quòd bona *sit*.
17 Nunc itaque non ampliùs ego id perpetro, sed peccatum quod in me habitat, *id perpetrat*.
18 Novi enim non habitare in me (id est, in carne meâ) bonum: nam velle adest mihi, sed ut quod bonum est efficiam, non assequor.
19 Non enim facio bonum quod volo: sed malum quod nolo, hoc ago.
20 Quòd si id facio ego quod ego nolo, non ampliùs ego id perpetro, sed peccatum quod in me habitat, *id perpetrat*.
21 Comperio igitur volenti mihi facere bonum hanc legem *impositam esse*, quòd mihi malum adjaceat.
22 Delector enim lege Dei quod ad interiorem hominem:
23 Sed video aliam legem in membris meis belligerantem adversùs legem mentis meæ, et captivum reddentem me legi peccati quæ est in membris meis.
24 Miser ego homo: quis me eripiet ex isto corpore mortis?
25 Gratias ago Deo per Jesum

Christum Dominum nostrum. Nempe
igitur ipse ego mente quidèm servio
legi Dei, carne verò legi peccati.

CAP. VIII.

NULLA igitur nunc *est* condem-
natio iis qui *sunt* in Christo Jesu,
qui non secundùm carnem incedunt,
sed secundùm Spiritum.
2 Nam lex Spiritûs vitæ, *qui est* in
Christo Jesu, liberavit me a lege pec-
cati et mortis.
3 Nam quæ legis *erat* impotentia,
quum viribus esset destituta per car-
nem, Deus suo ipsius Filio misso in
formâ consimili carni peccato ob-
noxiæ, idque pro peccato, condemna-
vit peccatum in carne:
4 Ut jus illud legis compleatur in
nobis, qui non secundùm carnem in-
cedimus, sed secundùm Spiritum.
5 Nam qui secundùm carnem
sunt, quæ carnis sunt sapiunt; qui
verò *sunt* secundùm Spiritum, quæ
Spiritûs sunt.
6 Nam quod sapit caro, mors est;
quod autem sapit Spiritus, vita et pax:
7 Quoniam quod sapit caro, inimi-
citia *est* adversùs Deum: legi enim
Dei non subjicitur; nam ne potest
quidèm.
8 Ergo qui in carne sunt, Deo pla-
cere non possunt.
9 Vos autem non estis in carne,
sed in Spiritu, siquidem Spiritus Dei
habitat in vobis: quòd siquis Spiritum
Christi non habet, is non est ejus.
10 Porrò si Christus in vobis *est*,
corpus quidèm mortuum *est* propter
peccatum; Spiritus autem vita *est*
propter justitiam.
11 Sed si Spiritus ejus qui suscita-
vit Jesum a mortuis habitat in vobis;
is qui excitavit Christum ex mortuis,
vivificabit etiam mortalia corpora
vestra per inhabitantem ipsius Spi-
ritum in vobis.
12 Nempe igitur, fratres, debitores
sumus non carni, ut secundùm car-
nem vivamus, *sed Spiritui.*
13 Nam si secundùm carnem vix-
eritis, futurum est ut moriamini: sed
si Spiritu actiones corporis mortifice-
tis, vivetis.
14 Quotquot enim Spiritu Dei
aguntur, ii sunt filii Dei.
15 Non enim accepistis spiritum
servitutis ad metum; sed accepistis
Spiritum adoptionis, per quem cla-
mamus Abba, *id est,* Pater.
16 Qui ipse Spiritus testatur unà
cum spiritu nostro, nos esse filios Dei.
17 Quòd si filii, etiam hæredes:
hæredes quidèm Dei, cohæredes au-
tem Christi: si modò simul *cum eo*
patimur, ut simul etiam *cum eo* glo-
rificemur.
18 Nam statuo minimè *esse* paria
quæ præsenti tempore perpetimur,
gloriæ in nobis retegendæ.
19 Etenim mundus hic conditus
quasi exserto capite observans ex-
spectat patefactionem filiorum Dei.
20 Nam vanitati mundus hic con-
ditus subjectus est, non suâ sponte,
sed propter eum qui subjecit *eum isti*
vanitati:
21 Sub spe quòd et ipse liberabitur
ex servitute corruptionis in libertatem
gloriæ filiorum Dei.
22 Scimus enim totum mundum
conditum unà suspirare, et unà par-
turire ad hoc usque tempus.
23 Neque verò *ille* solùm, sed et
ipsi qui primitias Spiritûs habemus,
nosipsi, inquam, apud nosipsos su-
spiramus, adoptionem exspectantes,
id est, redemptionem corporis nostri.
24 Nam spe servati sumus. Spes
autem si cernatur, non est spes: quod
enim quis cernit, cur speret?
25 Si verò quod non videmus spe-
ramus, *nempe* per tolerantiam ex-
spectamus.
26 Itidem autem et Spiritus unà
sublevat infirmitates nostras: quid
enim precemur ut oportet, non no-
vimus: sed ipse Spiritus interpellat
pro nobis suspiriis inenarrabilibus.
27 Qui verò scrutatur corda, novit
quid sapiat Spiritus: quia secundùm
Deum interpellat pro sanctis.
28 Novimus autem, iis qui diligunt
Deum, omnia simul adjumento esse
ad bonum, iis *videlicet* qui ex pro-
posito *ipsius* vocati sunt.
29 Nam quos prænovit, etiam præ-
destinavit conformandos imagini Filii
sui, ut is sit primogenitus inter multos
fratres.
30 Quos verò prædestinavit, eos
etiam vocavit: et quos vocavit, eos
etiam justificavit: quos autem justi-
ficavit, eos etiam glorificavit.
31 Quid igitur dicemus ad hæc?
si Deus pro nobis, quis contra nos?
32 Is quidèm qui proprio Filio non
pepercit, sed pro nobis omnibus tra-
didit eum, qui non etiam cum eo
omnia nobis gratificabitur?
33 Quis intentabit crimina adver-
sùs electos Dei? Deus *is est* qui jus-
tificat.

34 Quis est qui condemnet? Christus *is est* qui mortuus est, imò verò qui etiam suscitatus est; qui etiam est ad dextram Dei; qui etiam interpellat pro nobis.

35 Quis nos separabit a charitate Christi? *num* afflictio, num angustia, num persequutio, num fames, num nuditas, num periculum, num gladius?

36 (Sicut scriptum est, Tui causâ occidimur totum diem; habiti sumus velut oves destinatæ mactationi.)

37 Imò in his omnibus plùs quàm victores sumus, per eum qui dilexit nos.

38 Nam mihi persuasum est, neque mortem, neque vitam, neque angelos, neque principatus, neque potestates, neque præsentia, neque futura,

39 Neque sublimitatem, neque profunditatem, neque ullam rem aliam creatam posse nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro.

CAP. IX.

VERITATEM dico per Christum, non mentior, attestante mihi simul conscientiâ meâ per Spiritum Sanctum;

2 Magnam mihi tristitiam esse, et perpetuum cruciatum cordi meo.

3 Optârim enim ego ipse anathema esse *separatum* a Christo, pro fratribus meis, cognatis, *inquam*, meis secundùm carnem:

4 Qui sunt Israelitæ: quorum *est* adoptio, et gloria, et fœdera, et legis constitutio, et cultus, et promissiones:

5 Quorum *sunt* patres, et ex quibus *est* Christus, quòd ad carnem attinet, qui est supra omnes Deus laudandus in secula. Amen.

6 Fieri verò non potest ut exciderit sermo Dei: non enim omnes qui *sunt* ex *patre* Israele, *sunt* Israel;

7 Neque qui *sunt* semen Abrahami, *ideo* omnes *sunt* filii: sed in Isaaco vocabitur tibi semen.

8 Hoc est, non qui filii carnis, ii filii Dei: sed qui *sunt* filii promissionis censentur in semine.

9 Promissionis enim sermo hic est, Hoc ipso tempore veniam, et erit Saræ filius.

10 Neque *hic* solùm, sed et Rebecca, quum ex uno concepisset, *nempe* ex Isaaco patre nostro, *hæc experta est*;

11 (Nondum enim natis *pueris*, quum nihil fecissent boni vel mali, ut propositum Dei quod *est* secundùm *ipsius* electionem, *id est*, non ex operibus, sed ex vocante, *firmum* maneret;)

12 Dictum est ei, Major serviet minori.

13 Sicut scriptum est, Jacobum dilexi, Esauum odio habui.

14 Quid igitur dicemus? Num injustitia *est* apud Deum? Absit.

15 Nam Mosi dicit, Miserebor cujus misertus fuero, et commiserabor quem commiseratus fuero.

16 Nempe igitur *electio* non est ejus qui velit, neque ejus qui currat, sed ejus qui miseretur, *nempe* Dei.

17 Dicit enim Scriptura Pharaoni, Ad hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te potentiam meam, et ut annuncietur nomen meum in totâ terrâ.

18 Itaque cujus vult miseretur, quem autem vult indurat.

19 Dices ergo mihi, Quìd adhuc succenset? nam voluntati illius quis resistit?

20 Imò verò, ô homo, tu quis es qui ex adverso responsas Deo? Num dicet figmentum fictori, Cur me tale fecisti?

21 Annon habet potestatem figulus in lutum, ut ex eâdem massâ faciat aliud quidèm vas ad decus, aliud verò ad dedecus?

22 *Quid* si verò volens ostendere iram, et notam facere potentiam suam, pertulit multâ lenitate vasa iræ, compacta ad interitum;

23 Et ut notas faceret divitias gloriæ suæ erga vasa misericordiæ, quæ præparavit ad gloriam,

24 Quos etiam vocavit, *nimirum* nos, non solùm ex Judæis, verùm etiam ex gentibus?

25 Ut etiam apud Oseam dicit, Vocabo populum, qui meus non *erat*, populum meum; et eam, quæ dilecta non *erat*, dilectam.

26 Et erit, in loco ubi dictum fuerat eis, Non populus meus vos, illìc vocabuntur filii viventis Dei.

27 Esaias autem clamat super Israel, *Etiam* si fuerit numerus filiorum Israelis ut arena maris, reliquiæ servabuntur.

28 Rem enim conficiet et concidet cum justitiâ: quoniam rem concisam peraget Dominus in terrâ.

29 Et sicut priùs dixit Esaias, Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, facti fuissemus ut Sodoma, et Gomorrhæ similes facti fuissemus.

30 Quid igitur dicemus? nempe gentes quæ non sectabantur justitiam, apprehendisse justitiam, justitiam autem eam quæ *est* ex fide;

31 Israelem verò qui sectabatur legem justitiæ, ad legem justitiæ non pervenisse.

32 Quare? Quia non ex fide, sed velut ex operibus legis: offenderunt enim ad lapidem offendiculi.

33 Quemadmodum scriptum est, Ecce, pono in Sion lapidem ad quem impingitur, et petram offendiculi: et quisquis credit in eum, non pudefiet.

CAP. X.

FRATRES, propensa quidèm voluntas cordis mei, et deprecatio ad Deum super Israel est ad salutem.

2 Testor enim *de* ipsis, eos zelum Dei habere, sed non ex notitiâ.

3 Nam ignorantes Dei justitiam, et propriam justitiam studentes constituere, justitiæ Dei non fuerunt subjecti.

4 Nam finis legis *est* Christus, ad justitiam cuivis credenti.

5 Moses enim describit justitiam quæ est ex lege *his verbis*, Quòd qui præstiterit ea, vivet per illa.

6 At quæ ex fide est justitia ita dicit, Ne dixeris in corde tuo, Quis ascendet in cœlum? (hoc est, Christum ex alto deducere:)

7 Aut, Quis descendet in abyssum? hoc est, Christum ex mortuis reducere.

8 Sed quid dicit? Prope te verbum est, in ore tuo et in corde tuo. Hoc est verbum illud fidei quod prædicamus.

9 *Nempe*, quòd si agnoveris ore tuo Dominum Jesum, et credideris in corde tuo quòd Deus eum excitavit a mortuis, servaberis.

10 Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.

11 Dicit enim Scriptura, Quisquis credit in eum, non pudefiet.

12 Non enim est distinctio vel Judæi vel Græci: nam idem *est* Dominus omnium, dives in quosvis a quibus invocatur.

13 Quisquis enim invocaverit nomen Domini, servabitur.

14 Quomodo igitur invocabunt eum, in quem non crediderint? quomodo autem credent *ei* de quo non audierint? quomodo autem audient absque prædicante?

15 Quomodo autem prædicabunt nisi missi fuerint? sicut scriptum est, Quàm speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona!

16 Sed non omnes auscultârunt evangelio: Esaias enim dicit, Domine, quis credidit sermoni nostro?

17 Ergo fides ex auditu est, auditus autem per verbum Dei.

18 Sed (inquam *ego*) annon audierunt? Imò verò in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrarum verba eorum.

19 Sed (inquam *ego*) nunquid Israel non cognovit *Deum?* Primus Moses dicit, Ego ad æmulationem provocabo vos per gentem quæ non est gens; per gentem, intelligentiæ expertem, ad iram vos provocabo.

20 Esaias autem utitur audaciâ, dicitque, Inventus sum ab iis qui me non quærebant: conspicuus factus sum iis qui de me non interrogabant.

21 Adversùs Israelem autem dicit, Toto die expandi manus meas ad populum rebellem et contradicentem.

CAP. XI.

NUM igitur (inquam *ego*) abjecit Deus populum illum suum? Absit: nam et ego Israelita sum, ex semine Abrahami, tribûs Benjaminis.

2 Non abjecit Deus populum illum suum quem prænovit. An nescitis de Eliâ quid dicat Scriptura? quomodo colloquatur *cum* Deo, dicens adversùs Israelem,

3 Domine, prophetas tuos occiderunt, et altaria tua suffoderunt; et ego relictus sum solus, et petunt animam meam.

4 Sed quid dicit ei divinum responsum? Feci ut remanserint mihi septem millia virorum qui non flexerunt genu *imagini* Baalis.

5 *Ita* igitur et hoc tempore reservatio secundùm electionem gratuitam facta est.

6 Quòd si per gratiam, non jam ex operibus; alioquin gratia jam non est gratia: sin ex operibus, jam non est gratia; alioquin opus jam non est opus.

7 Quid igitur? quod requirit Israel, hoc non est assequutus: sed electi assequuti sunt, reliqui verò occaluerunt,

8 (Sicut scriptum est, Dedit eis Deus spiritum soporis; oculos ut non videant, et aures ut non audiant,) usque ad hodiernum diem.

9 Et David dicit, Fiat mensa

eorum in laqueum, et tendiculum, et offendiculum, et talionem ipsis:

10 Obtenebrentur oculi eorum, ut non cernant; et tergum eorum semper incurva.

11 *Num* igitur (inquam *ego*) impegerunt ut laberentur? Absit: sed per eorum lapsum salus *obtigit* gentibus, ut eos ad æmulationem provocaret.

12 Quòd si eorum ruina est opulentia mundi, et diminutio eorum opulentia gentium; quantò magis plenitudo ipsorum?

13 Nam (quòd vobis dico gentibus, quatenus ego quidèm sum apostolus gentium) ministerium meum illustro;

14 *Ut experiar* si quomodo ad æmulationem provocem consanguineos meos, et servem aliquos ex ipsis.

15 Nam si abjectio eorum est reconciliatio mundi, quæ *erit* assumptio, nisi vita ex mortuis?

16 Quòd si primitiæ sanctæ, *sancta* etiam massa: et si radix sancta *est*, etiam rami.

17 Quòd si nonnulli rami defracti sunt, tu verò quum esses oleaster, insitus es pro ipsis, et particeps radicis ac pinguedinis oleæ factus es;

18 Ne gloriare adversùs ramos: quòd si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te.

19 Dices igitur, defracti sunt rami ut ego insererer.

20 Rectè: per incredulitatem defracti sunt, tu verò per fidem stas: ne effertor animo, sed time:

21 Nam si Deus naturalibus ramis non pepercit, *vide* ne tibi quoque non parcat.

22 Vide igitur benignitatem ac severitatem Dei: in eos quidèm qui ceciderunt, severitatem: in te verò, benignitatem, si permanseris in benignitate; alioquin et tu excidêris.

23 Sed et illi, si non permanserint in infidelitate, inserentur: potens enim est Deus rursum eos inserere.

24 Etenim si tu ex naturali exsectus es oleastro, et præter naturam insitus es in veram oleam; quantò magis ii qui naturales sunt inserentur propriæ oleæ?

25 Nolim enim vos ignorare, fratres, mysterium hoc, (ut ne sitis apud vosmetipsos sapientes) obdurationem ex parte Israeli evenisse, tantisper dum plenitudo gentium introïerit.

26 Et ita totus Israel servabitur: sicut scriptum est, Veniet ex Sion ille liberator, et avertet impietates a Jacob.

27 Et hoc illis a me fœdus, quum abstulero peccata ipsorum.

28 Itaque quod ad evangelium *attinet, sunt* inimici propter vos quod ad electionem autem, diliguntur propter patres.

29 Nam dona illa, et illa vocatio Dei ejusmodi sunt, ut eorum ipsum pœnitere non possit.

30 Sicut enim et vos quondam non paruistis Deo, nunc autem estis misericordiam consequuti per istorum contumaciam:

31 Sic et isti nunc non paruerunt, ut per vestram misericordiam et ipsi misericordiam consequantur.

32 Conclusit enim Deus omnes illos in contumaciâ, ut omnium illorum misereretur.

33 O profundas divitias tum sapientiæ tum cognitionis Dei! quàm inscrutabilia sunt ejus judicia, et ejus viæ impervestigabiles!

34 Quis enim cognovit mentem Domini? aut quis ei fuit a consilio?

35 Aut quis prior dedit ei, et reddetur ei?

36 Nam ex eo, et per eum, et in ipsum *sunt* omnia: ipsi *sit* gloria in secula. Amen.

CAP. XII.

ADHORTOR igitur vos, fratres, per miserationes Dei, ut sistatis corpora vestra hostiam vivam, sanctam, acceptam Deo, rationalem illum cultum vestrum.

2 Et ne vos configurate seculo isti: sed transformate vos per renovationem mentis vestræ, ad hoc ut probetis quæ sit voluntas Dei bona illa, accepta ac perfecta.

3 Enimverò per gratiam quæ mihi data est, edico cuivis versanti inter vos, ne sapiat suprà quàm oportet sapere: sed sapiat ad sobrietatem, prout cuique Deus partitus est mensuram fidei.

4 Quemadmodum enim in uno corpore membra multa habemus, membra verò omnia eandem non habent actionem;

5 Ita multi unum corpus sumus in Christo, singulatim autem alii aliorum membra.

6 Habentes autem diversa dona pro gratiâ quæ nobis data est, sive

prophetiam, *prophetemus* pro propor-
tione fidei:
7 Sive ministerium, *versemur* in
ministrando: tum is qui docet, in
docendo:
8 Tum qui exhortatur, in exhorta-
tione: qui distribuit, cum simplicitate:
qui præest, cum diligentiâ: qui mise-
retur, cum hilaritate.
9 Dilectio *esto* minimè simulata.
Estote abhorrentes a malo, aggluti-
nati bono.
10 Fraternâ charitate alii ad alios
amandos propensi; honore alii aliis
præeuntes;
11 Studio minimè pigri; spiritu fer-
ventes; Domino servientes;
12 Spe gaudentes; in afflictione to-
lerantes; in oratione perdurantes;
13 Usibus sanctorum communican-
tes; hospitalitatem sectantes.
14 Benedicite iis qui vos insectan-
tur; benedicite, *inquam*, et ne im-
precamini.
15 Gaudete cum gaudentibus, et
flete cum flentibus.
16 Eodem animo inter vos mutuò
affecti. Non elatè *de vobisipsis* senti-
entes, sed humilibus obsecundantes.
Ne estote prudentes apud vosmet-
ipsos.
17 Nemini malum pro malo vi-
cissim reddentes: procurantes honesta
coram omnibus hominibus.
18 Si fieri potest, quantum in vobis
est, cum omnibus hominibus in pace
viventes.
19 Non ipsi vosmet ulciscentes, di-
lecti; sed date locum iræ: scriptum
est enim, Mihi est ultio; ego repen-
dam, dicit Dominus.
20 Itaque si esurit inimicus tuus,
ciba eum: si sitit, da ei potum; hoc
enim si feceris, carbones ignis co-
acervabis in caput ejus.
21 Ne vincitor a malo, sed vince
bono malum.

CAP. XIII.

OMNIS anima potestatibus super-
eminentibus subjecta esto; non
enim est potestas nisi a Deo; et quæ
sunt potestates, sunt a Deo ordinatæ.
2 Itaque quisquis *se* opponit po-
testati, Dei ordinationi resistit: qui
autem resistunt, ipsi sibi condemnati-
onem auferent.
3 Nam magistratus non sunt ter-
rori bonis operibus, sed malis. Vis
autem non metuere potestatem?
Quod bonum est facito, et laudem ab
ipso obtinebis:
4 Dei enim minister est tuo bono.
Quòd si feceris quod malum est,
metue; non enim frustra gladium
gestat: nam Dei minister est, ultor ad
iram ei qui quod malum est fecerit.
5 Quapropter necesse est subjici,
non solùm propter iram, sed etiam
propter conscientiam.
6 Propter hoc enim etiam tributa
solvitis; siquidem ministri Dei sunt
in hoc ipsum incumbentes.
7 Reddite igitur omnibus quod de-
betis; cui tributum *debetur*, tribu-
tum; cui vectigal, vectigal; cui
timor, timorem; cui honor, honorem.
8 Nemini quicquam debete, nisi
hoc, ut alii alios diligatis: nam qui
diligit alterum, legem implevit.
9 Siquidem illud, Non mœchabe-
ris, Non occides, Non furaberis, Non
falsum testimonium dices, Non con-
cupisces; et si quod aliud *est* manda-
tum, in hoc sermone summatim com-
prehenditur, nempe, Diliges proxi-
mum tuum sicut teipsum.
10 Charitas proximum non afficit
malo: itaque charitas est completio
legis.
11 Idque perspectâ opportunitate,
quòd *videlicet* tempestivum jam *sit*
nos a somno expergisci; nunc enim
propiùs nos est salus, quàm quum
credidimus.
12 Nox processit, dies autem pro-
pinquat. Abjiciamus igitur opera te-
nebrarum, et induamur habitu qui
luci conveniat.
13 Ut interdiu, compositè inceda-
mus: non *in* comessationibus et ebrie-
tatibus, non cubilibus ac proterviis,
non lite et invidiâ:
14 Sed induimini Domino Jesu
Christo, et carnis curam ne habete ad
explendas cupiditates.

CAP. XIV.

EUM verò qui fide est infirmus, as-
sumite; non *tamen* ad certamina
disceptationum.
2 Alius quidèm credit vesci licere
quibusvis; alius autem *fide* infirmus
edit olera.
3 Qui edit, non edentem ne pro
nihilo habeto: et qui non edit, eden-
tem ne condemnato; Deus enim eum
assumpsit.
4 Tu quis es qui condemnas alie-
num famulum? proprio domino per-
stat aut cadit: stabilietur autem:
potest enim Deus eum stabilire.
5 Alius quidèm æstimat diem præ
die; alius autem *peræquè* æstimat.

quemvis diem. Unusquisque in animo suo plenè certus esto.

6 Qui curat diem, Domino curat; et qui non curat diem, Domino non curat. Qui edit, Domino edit; gratias enim agit Deo: et qui non edit, Domino non edit, et gratias agit Deo:

7 Nullus enim nostrûm sibiipsi vivit, et nullus sibiipsi moritur.

8 Nam sive vivimus, Domino vivimus; sive morimur, Domino morimur; sive igitur vivamus, sive moriamur, Domini sumus.

9 Ad hoc enim Christus et mortuus est, et resurrexit, et revixit, ut et mortuis et viventibus dominetur.

10 Tu verò cur condemnas fratrem tuum? aut etiam tu cur pro nihilo habes fratrem tuum? Omnes enim sistemur apud tribunal Christi.

11 Scriptum est enim, Vivo ego, dicit Dominus, certè mihi *sese* flectet omne genu, et omnis lingua palam agnoscet Deum.

12 Nempe ergo unusquisque nostrûm de seipso rationem reddet Deo.

13 Ne ampliùs igitur alii alios judicemus: sed hìc potiùs adhibere judicium, ut ne offendiculum ponatis fratri, aut offensionem.

14 Novi, et persuasum habeo per Dominum Jesum, nihil esse impurum per se: sed ei qui existimat aliquid esse impurum, *id* ei impurum *esse*.

15 Verùm si propter escam frater tuus tristitiâ afficitur, non jam secundùm charitatem incedis. Ne escâ tuâ illum perdito pro quo Christus mortuus est.

16 Ne vestrum igitur bonum blasphemator:

17 Non enim est regnum Dei esca et potus, sed justitia, et pax, et gaudium per Spiritum Sanctum.

18 Nam qui per hæc servit Christo, gratus est Deo, et acceptus hominibus.

19 Nempe igitur quæ ad pacem faciunt sectemur, et quæ ad mutuam ædificationem.

20 Ne cibi causâ destrue opus Dei. Omnia quidèm pura: sed malum *est* homini qui edit cum offendiculo.

21 Bonum *est* non vesci carnibus, neque bibere vinum, neque *quicquam facere* in quo frater tuus impingit, aut offenditur, aut infirmus est.

22 Tu fidem habes? apud temetipsum habe coram Deo. Beatus qui non condemnat seipsum in *eo* quod approbat.

23 Qui verò dubitat, si ederit, condemnatus est, quoniam non *edit* ex fide; quicquid verò ex fide non est, peccatum est.

CAP. XV.

DEBEMUS autem nos, qui firmi *sumus*, imbecillitates infirmorum portare, ac non indulgere nobisipsis.

2 *Itaque* unusquisque nostrûm proximo placeat in bonum, *id est,* ad *ejus* ædificationem.

3 Etenim Christus non placuit sibiipsi; sed, sicut scriptum est, Convicia eorum qui conviciantur tibi, inciderunt in me.

4 Nam quæ antescripta sunt, ad nostram doctrinam antescripta sunt; ut per tolerantiam et consolationem Scripturarum spem habeamus.

5 Deus autem tolerantiæ et consolationis det vobis ut eodem animo inter vos mutuò affecti sitis, secundùm Christum Jesum:

6 Ut concorditer uno ore glorificetis Deum ac Patrem Domini nostri Jesu Christi.

7 Propterea assumite alii alios, sicut et Christus assumpsit nos in gloriam Dei.

8 *Illud* autem dico, Jesum Christum ministrum fuisse circumcisionis, pro Dei veritate, ut confirmaret promissiones patrum:

9 Et ut gentes pro misericordiâ glorificent Deum; sicut scriptum est, Propterea celebrabo te inter gentes, et nomini tuo psallam.

10 Et rursum dicit, Gaudete, gentes, cum populo ejus:

11 Et rursum, Laudate Dominum, omnes gentes, et collaudate eum, omnes populi.

12 Et rursum Esaias dicit, Erit radix Jesse; et qui exsurgat ad imperandum gentibus, in ipso gentes sperabunt.

13 Utinam verò Deus spei impleat vos omni gaudio et pace credendo, ut spe abundetis per virtutem Spiritûs Sancti.

14 Persuasum autem habeo et ipse ego de vobis, fratres mei, quod ipsi per vos pleni sitis bonitate, impleti omni cognitione, et qui possitis etiam vos mutuò monere.

15 Audaculè verò scripsi vobis, fratres, aliquatenus, veluti commonefaciens vos, propter gratiam quæ data est mihi a Deo;

16 Ad hoc ut sim minister Jesu Christi apud gentes, operans evan-

gelio Dei, ut oblatio gentium fiat accepta, sanctificata per Spiritum Sanctum.

17 Habeo igitur quod glorier per Christum Jesum, in iis quæ ad Deum *pertinent.*

18 Non enim sustinuerim quicquam loqui quod non effecerit Christus per me, *adducendis* ad obedientiam gentibus, verbis et factis,

19 Virtute signorum ac prodigiorum, virtute Spiritûs Dei: adeò ut ab Hierusalem et circumjacentibus *regionibus*, usque ad Illyricum, impleverim prædicandi evangelii Christi munus.

20 Ita porrò contendens evangelizare, non ubi nominatus esset Christus, ut ne super alienum fundamentum ædificarem:

21 Sed sicut scriptum est, Quibus non est annunciatum de eo, videbunt; et qui non audierunt, intelligent.

22 Quapropter etiam impeditus sum sæpe *ne* venirem ad vos.

23 Nunc verò, quum non ampliùs habeam locum in his regionibus, desiderium autem maximum habeam veniendi ad vos a multis annis:

24 Quando proficiscar in Hispaniam, veniam ad vos: spero enim fore ut *istac* præteriens videam vos, et a vobis deducar illùc; si tamen vestrâ consuetudine priùs ex parte expletus fuero.

25 Nunc autem proficiscor Hierosolymam, ministrans sanctis.

26 Placuit enim Macedoniæ et Achaiæ conferre aliquid in pauperes sanctos qui sunt Hierosolymis.

27 Placuit enim *eis, inquam,* et debitores illorum sunt; nam si spiritualia ipsorum *bona* gentes participârunt, debent etiam *ipsæ* in carnalibus eis ministrare.

28 Hoc igitur ubi perfecero, et eis consignavero hunc fructum, abibo istac in Hispaniam.

29 Scio verò me, quum veniam ad vos, cum plenâ benedictione evangelii Christi venturum.

30 Precor autem vos, fratres, per Dominum nostrum Jesum Christum, et per charitatem Spiritûs, ut mecum certetis *vestris* pro me apud Deum precibus;

31 Ut liberer ab iis qui rebelles sunt in Judæâ, utque ministerium hoc meum erga Hierusalem acceptum sit sanctis:

32 Ut cum gaudio veniam ad vos per voluntatem Dei, unâque vobiscum refociller.

33 Deus autem pacis *sit* cum omnibus vobis. Amen.

CAP. XVI.

COMMENDO autem vobis Phœben sororem nostram, quæ est ministra ecclesiæ Cenchreënsis;

2 Ut eam excipiatis in Domino sicut dignum est sanctis, et adsitis ei quâcunque in re *ipsi* usus fuerit vobis: nam hæc tum multis hospitium præbuit, tum mihi etiam ipsi.

3 Salutate Priscillam et Aquilam, adjutores meos in Christo Jesu:

4 Qui pro animâ meâ suam ipsorum cervicem supposuerunt: quibus non ego solus gratias ago, sed etiam omnes ecclesiæ gentium.

5 Item ecclesiam quæ in domo eorum est. Salutate Epænetum mihi dilectum, primitias Achaiæ in Christo.

6 Salutate Mariam, quæ multùm laboravit erga nos.

7 Salutate Andronicum et Juniam, cognatos meos, et concaptivos meos, qui sunt insignes inter apostolos, qui etiam ante me fuerunt in Christo.

8 Salutate Ampliam dilectum mihi in Domino:

9 Salutate Urbanum, adjutorem nostrum in Christo, et Stachyn mihi dilectum.

10 Salutate Apellem, probatum in Christo. Salutate eos qui sunt ex Aristobuli *familiaribus.*

11 Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos qui *sunt* ex Narcissi *familiaribus*, eos, *inquam*, qui *sunt* in Domino.

12 Salutate Tryphænam et Tryphosam, quæ laborant in Domino. Salutate Persida dilectam, quæ multùm laboravit in Domino.

13 Salutate Rufum selectum in Domino, et matrem ejus ac meam.

14 Salutate Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen, et qui cum iis sunt fratres.

15 Salutate Philologum, et Juliam, Nereum, et sororem ejus, et Olympam, et qui cum iis sunt, omnes sanctos.

16 Salutate alii alios osculo sancto. Salutant vos ecclesiæ Christi.

17 Precor autem vos, fratres, ut observetis dissidiorum et scandalorum auctores contra doctrinam quam vos didicistis; et declinetis ab eis.

18 Nam qui ejusmodi *sunt*, Domino nostro Jesu Christo non ser-

viunt, sed suo ventri: et per blandiloquentiam et assentationem corda *hominum* minimè malorum seducunt.

19 Vestra enim obedientia ad omnes pervenit. Gaudeo igitur quod ad vos *attinet:* sed volo vos sapientes quidèm esse in rebus bonis, simplices verò in malis.

20 Porrò Deus pacis conteret Satanam sub pedes vestros citò. Gratia Domini nostri Jesu Christi *sit* vobiscum. Amen.

21 Salutant vos Timotheus adjutor meus, et Lucius, et Jason, et Sosipater, cognati mei.

22 Saluto vos in Domino ego Tertius; qui descripsi epistolam.

23 Salutat vos Gaius hospes meus et ecclesiæ totius; salutat vos Erastus procurator urbis, et Quartus frater.

24 Gratia Domini nostri Jesu Christi *sit* cum omnibus vobis. Amen.

25 Ei verò qui potest vos stabilire, secundùm evangelium meum et præconium Jesu Christi, ex revelatione mysterii quod à temporibus secularibus tacitum fuit;

26 Nunc verò factum est manifestum, et per Scripturas propheticas, ex imperio æterni Dei, ad obedientiam fidei, omnibus gentibus declaratum;

27 Soli, *inquam,* sapienti Deo gloria per Jesum Christum in secula. Amen.

Ad Romanos scripta fuit Corintho, per Phœben ministram Cenchreënsis ecclesiæ.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA PRIMA AD CORINTHIOS.

CAP. I.

PAULUS vocatione apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Sosthenes frater,

2 Ecclesiæ Dei quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Jesu, vocatis sanctis, cum omnibus qui invocant nomen Domini nostri Jesu Christi, quovis loco, *Domini, inquam,* tum ipsorum, tum nostri;

3 Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.

4 Gratias ago Deo meo semper de vobis, ob gratiam Dei quæ data est vobis in Christo Jesu:

5 Quòd in omnibus ditati sitis in ipso, omni loquendi facultate, omnique notitiâ;

6 Prout testimonium Christi confirmatum fuit in vobis:

7 Adeò ut nullo quod *Deus* gratificatur deficiamini, exspectantes dum patefiat Dominus noster Jesus Christus.

8 Qui *Deus* etiam confirmabit vos usque ad finem inculpatos, in diem Domini nostri Jesu Christi.

9 Fidelis *est* Deus, per quem vocati estis in communionem Filii ipsius Jesu Christi Domini nostri.

10 Precor autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut idem loquamini omnes, et non sint inter vos dissidia, sed sitis coagmentati eâdem mente, et eâdem sententiâ.

11 Declaratum est enim mihi de vobis, fratres mei, a domesticis Chloës, quòd lites sint inter vos.

12 Hoc autem dico, singulos vestrûm dicere, Ego quidèm sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, at ego Christi.

13 *Num* dispertitus est Christus? num Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomen Pauli baptizati fuistis?

14 Gratias ago Deo meo, quòd neminem vestrûm baptizaverim, nisi Crispum et Gaium:

15 Ut nequis dicat me in meum nomen baptizâsse.

16 Baptizavi autem etiam Stephanæ familiam: cæterùm haud scio num quem alium baptizaverim.

17 Non enim misit me Christus ut baptizarem, sed ut evangelizarem; non *tamen* cum dicendi peritiâ, ne inanis reddatur crux Christi.

18 Nam sermo ille de cruce, iis quidèm qui pereunt, stultitia est; iis autem qui servantur, *id est* nobis, potentia Dei est.

19 Scriptum est enim, Abolebo

sapientiam sapientum, et intelligentiam intelligentium tollam e medio.

20 Ubi sapiens? ubi scriba? ubi disquisitor seculi istius? nonne infatuavit Deus sapientiam mundi hujus?

21 Nam postquam in Dei sapientiâ mundus non cognovit Deum per *istam* sapientiam, placuit Deo per stultitiam prædicationis servare credentes.

22 Quandoquidem et Judæi signum petunt, et Græci sapientiam quærunt.

23 Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidèm offendiculum, Græcis verò stultitiam:

24 Ipsis autem vocatis, tum Judæis, tum Græcis, Christum Dei potentiam ac Dei sapientiam.

25 Nam stultitia Dei sapientior est quàm homines; et infirmitas Dei validior est quàm homines.

26 Videtis enim vocationem vestram, fratres; vos *videlicet* non esse multos sapientes secundùm carnem, non multos potentes, non multos nobiles.

27 Verùm quæ stulta *sunt* mundo, elegit Deus, ut pudefaciat sapientes: et quæ *sunt* infirma mundi, elegit Deus, ut pudefaciat robusta:

28 Et quæ ignobilia sunt in mundo, et pro nihilo habita, elegit Deus; et ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt aboleat:

29 Ut ne glorietur ulla caro coram eo.

30 Sed ex ipso vos estis in Christo Jesu, qui factus est nobis sapientia a Deo, justitiaque, et sanctificatio, et redemptio:

31 Ut *fiat* sicut scriptum est, Qui gloriatur, in Domino gloriator.

CAP. II.

EGO igitur quum venirem ad vos, fratres, veni non cum eminentiâ facundiæ aut sapientiæ, annuncians vobis testimonium Dei.

2 Non enim statui quicquam scire inter vos, nisi Jesum Christum, eumque crucifixum.

3 Sed fui ego cum infirmitate, et timore, ac tremore multo apud vos.

4 Neque oratio mea et præconium meum *versatum est* in persuasoriis humanæ sapientiæ verbis, sed in demonstratione spirituali et potente.

5 Ne fides vestra consistat in sapientiâ hominum, sed in potentiâ Dei.

6 Sapientiam verò loquimur inter adultos; sapientiam autem non seculi hujus, neque principum seculi hujus qui abolentur;

7 Sed loquimur sapientiam Dei *latentem* in mysterio, *id est,* occultam illam quam præfinierat Deus ante secula, ad gloriam nostram;

8 Quam nemo principum seculi hujus cognovit; nam si cognovissent, nequaquam Dominum gloriæ crucifixissent.

9 Sed *prædicamus,* sicut scriptum est, Quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in mentem hominis venerunt, quæ paravit Deus iis a quibus ipse diligitur.

10 Nobis autem Deus *ea* retexit per Spiritum suum: Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunditates Dei.

11 Quis enim hominum novit ea quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui est in eo? ita etiam ea quæ sunt Dei, nemo novit nisi Spiritus Dei.

12 Nos verò non spiritum mundi accepimus, sed Spiritum qui *est* ex Deo; ut sciamus quæ Deus est nobis gratificatus.

13 Quæ etiam loquimur, non sermonibus quos docet humana sapientia, sed quos docet Spiritus Sanctus, spiritualia cum iis quæ spiritualia sunt conjungentes.

14 Animalis autem homo non est capax eorum quæ sunt Spiritûs Dei; sunt enim ei stultitia, nec potest *ea* cognoscere, quia spiritualiter dijudicantur.

15 At spiritualis dijudicat quidèm omnia, ipse verò a nemine dijudicatur.

16 Quis enim novit mentem Domini, qui instructurus sit eum? nos autem mentem Christi habemus.

CAP. III.

EGO porrò, fratres, non potui loqui vobis ut spiritualibus, sed *loquutus sum* ut carnalibus, *id est,* ut infantibus in Christo.

2 Lactis potu vos alui, et non escâ: nondum enim poteratis *id ferre*; imò ne nunc quidèm adhuc potestis.

3 Nam adhuc carnales estis: quum enim inter vos *sint* livor, et contentio, et dissidia, nonne carnales estis, et secundùm hominem inceditis?

4 Etenim quum dicit aliquis, Ego quidèm sum Pauli; alter verò, Ego sum Apollo, nonne carnales estis?

5 Quis igitur est Paulus, quis autem Apollos, nisi ministri per quos credidistis, et ut cuique Dominus dedit?

6 Ego plantavi, Apollos rigavit; sed Deus dedit incrementum.

7 Itaque neque is qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed Deus, qui dat incrementum.

8 Is verò qui plantat, et is qui rigat, unum sunt: unusquisque verò suam mercedem accipiet secundùm suum laborem.

9 Etenim Dei sumus administri: Dei arvum, Dei ædificium estis.

10 Secundùm gratiam Dei quæ data est mihi, ut peritus architectus fundamentum posui: alius autem superædificat. Porrò quisque videat quomodo superædificet.

11 Nam fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Jesus Christus.

12 Quòd siquis superædificet super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam:

13 Cujusque opus manifestum fiet: dies enim declarabit: nam per ignem retegetur; et cujusque opus quale sit, ignis probabit.

14 Si cujus opus manserit quod superædificaverit, mercedem accipiet.

15 Si cujus opus exustum fuerit, damnum faciet; ipse verò servabitur; ita tamen ut per ignem.

16 An nescitis vos esse templum Dei, et Spiritum Dei habitare in vobis?

17 Siquis templum Dei violat, hunc perdet Deus: nam templum Dei sanctum est, quod estis vos.

18 Nullus seipsum seducat; siquis *sibi* videtur esse sapiens inter vos in hoc seculo, stultus fiat, ut fiat sapiens.

19 Sapientia enim mundi hujus stultitia *est* apud Deum: scriptum est enim, Carpit sapientes in versutia ipsorum:

20 Et rursum, Dominus novit cogitationes sapientum esse vanas.

21 Itaque nullus glorietur in hominibus: omnia namque vestra sunt:

22 Et Paulus, et Apollos, et Cephas, et mundus, et vita, et mors, et præsentia, et futura; omnia, *inquam*, vestra sunt:

23 Vos autem Christi; Christus verò Dei.

CAP. IV.

SIC de nobis reputet homo ut de ministris Christi, et dispensatoribus mysteriorum Dei.

2 Quod superest autem, *illud* requiritur in dispensatoribus, ut quis fidus reperiatur.

3 Mihi verò pro minimo est quod a vobis dijudicer, aut ab humano judicio; imò nec ipse me dijudico.

4 Nullius enim rei mihi conscius sum: sed non per hoc justificatus sum; Dominus autem is est qui me dijudicat.

5 Proinde ne ante tempus quicquam judicate, *id est*, usquedum venerit Dominus, qui et illustraturus est occulta tenebrarum, et manifesta faciet consilia cordium: at tunc laus erit unicuique a Deo.

6 Hæc autem, fratres, figurâ quâdam transtuli ad meipsum et Apollo, propter vos; ut in nobis discatis, supra id quod scriptum est non sapere; ut ne alius pro alio inflemini adversùs alium.

7 Quis enim te *ab aliis* discernit? quid autem habes quod non receperis? quòd si etiam accepisti, quìd gloriaris quasi non acceperis?

8 Jam saturati estis, jam ditati estis, absque nobis regnum adepti estis; atque utinam sanè regnum adepti sitis, ut et nos vobiscum regnemus.

9 Deus enim, puto, nos, ultimos apostolos, spectandos proposuit, ut morti addictos: nam spectaculum facti sumus mundo, et angelis, et hominibus.

10 Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo; nos infirmi, vos autem validi; vos gloriosi, nos ignominiosi.

11 Ad hoc usque tempus et esurimus, et sitimus, et nudi sumus, et colaphis cædimur, et incertis sedibus erramus:

12 Et laboramus, operantes propriis manibus; conviciis affecti, benè precamur: persequutionem patientes, sustinemus.

13 Infamati precamur; tanquam purgamenta mundi facti sumus, et *tanquam* omnium sordes nunc usque.

14 Non ut vos pudore suffundam, hæc scribo, sed ut filios meos dilectos admoneo.

15 Nam etsi decem millia pædagogorum habeatis in Christo, at non multos patres *habetis*: in Christo

enim Jesu per evangelium ego vos genui.

16 Precor vos igitur, imitatores mei estote.

17 Propterea misi vobis Timotheum, qui est filius meus dilectus et fidelis in Domino, qui vobis in memoriam revocabit quæ sint viæ meæ in Christo, sicut ubique in omnibus ecclesiis doceo.

18 Cæterùm perinde quasi ego non sim venturus ad vos, inflati sunt quidam.

19 Sed veniam brevì ad vos, si Dominus voluerit, et cognoscam non verba istorum qui inflati sunt, sed *spiritualem* potestatem.

20 Non enim in verbis *situm est* regnum Dei, sed in *Spiritûs* potentiâ.

21 Quid vultis? cum virgâ veniam ad vos, an cum charitate, et spiritu lenitatis?

CAP. V.

OMNINO auditur *esse* inter vos scortatio, et ejusmodi scortatio quæ ne inter gentes quidem nominatur, adeò ut quis uxorem patris habeat.

2 Et vos inflati estis, ac non potiùs luxistis, ut tolleretur è medio vestri qui facinus hoc patravit.

3 Enimvero ego, ut absens corpore, præsens autem spiritu, jam ut præsens judicavi, ut is qui hoc ita perpetravit,

4 Vobis et meo spiritu in nomine Domini nostri Jesu Christi congregatis, cum potestate Domini nostri Jesu Christi;

5 Ejusmodi, *inquam, homo* tradatur Satanæ ad interitum carnis, ut spiritus salvus sit die illo Domini Jesu.

6 Non *est* bona gloriatio vestra. An nescitis paululo fermenti totam massam fermentari?

7 Expurgate igitur vetus fermentum, ut sitis nova massa, sicut estis fermenti expertes. Etenim pascha nostrum, pro nobis sacrificatum est, *nempe* Christus:

8 Itaque festum agitemus, non fermento veteri, nec fermento malitiæ et nequitiæ; sed non fermentatis *panibus* sinceritatis et veritatis.

9 ¶ Scripsi vobis in epistolâ, ne commisceamini cum scortatoribus.

10 At non omnino cum scortatoribus mundi hujus, aut avaris, aut rapacibus, aut idololatris; alioquin debetis scilicet e mundo exire.

11 Nunc autem scripsi vobis, ne commisceamini, *id est*, siquis, quum frater nominetur, sit scortator, aut alieni avidus, aut idololatra, aut conviciator, aut ebriosus, aut rapax; cum ejusmodi, *inquam*, ne edatis quidèm.

12 Quid enim meâ *interest* etiam de extraneis judicare? nonne de iis qui intus sunt vos judicatis?

13 De extraneis verò Deus judicat. Tollite igitur istum improbum ex vobisipsis.

CAP. VI.

SUSTINET aliquis vestrûm, negotium habens adversùs alterum, judicio experiri sub injustis, ac non sub sanctis?

2 An ignoratis sanctos mundum judicaturos? quòd si per vos judicabitur mundus, indigni estis minimis judiciis?

3 An ignoratis fore ut angelos judicemus? nedum *ut* quæ ad hujus vitæ usum pertinent *non judicemus?*

4 Itaque si judicia habeatis de iis quæ ad hujus vitæ usum pertinent, eos qui nullo loco habentur in ecclesiâ, eos, *inquam*, in subselliis collocate.

5 Ut vos pudeat, vobis *hoc* dico. Itane non est inter vos sapiens? ne unus quidèm, qui possit jus reddere inter fratres suos?

6 Sed frater cum fratre judicio experitur, idque sub infidelibus.

7 Jam igitur omninò defectus in vobis est, quòd judicia habeatis inter vosmetipsos: quare non potiùs injuriam patimini? cur non potiùs damnum accipitis?

8 At vos injuriam facitis, et fraudatis, idque fratres.

9 An ignoratis injustos non esse Dei hæreditatem possessuros? Ne errate; neque scortatores, neque idololatræ, neque mœchi, neque molles, neque qui concumbunt cum masculis,

10 Neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque conviciatores, neque rapaces, regni Dei hæreditatem possidebunt.

11 Et hæc eratis unusquisque: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis, in nomine Domini Jesu, et per Spiritum Dei nostri.

12 Omnia mihi licent, at non omnia conducunt; omnia mihi licent, at ego non redigar sub ullius rei potestatem.

13 Escæ ventri *destinatæ sunt*, et venter escis: Deus autem et hunc et eas abolebit. Corpus verò non scortationi, sed Domino, et Dominus corpori.

14 Deus autem et Dominum suscitavit, et nos suscitabit potentiâ suâ.

15 An ignoratis corpora vestra esse membra Christi? Num igitur tollens membra Christi, faciam *ut sint* scorti membra? Absit.

16 An ignoratis eum qui agglutinatur scorto, unum esse corpus *cum scorto?* Erunt enim, inquit, qui duo *erant*, caro una.

17 Qui verò agglutinatur Domino, unus cum eo spiritus est.

18 Fugite scortationem. Omne peccatum quod fecerit homo, extra corpus est; sed qui scortatur, in proprium corpus peccat.

19 An ignoratis corpus vestrum esse templum Spiritûs Sancti, *qui est* in vobis, quem habetis a Deo, neque vos esse vestri juris?

20 Nam empti estis pretio: gratificate igitur Deum in corpore vestro, et in spiritu vestro, quæ sunt Dei.

CAP. VII.

CÆTERUM de quibus mihi scripsistis: Bonum *fuerit* viro mulierem non attingere.

2 Sed propter scortationes suam quisque uxorem habeto, et proprium quæque virum habeto.

3 Uxori vir debitam benevolentiam reddito; similiter autem et uxor viro.

4 Uxor proprium corpus non habet in potestate, sed vir: similiter autem et vir proprium corpus non habet in potestate, sed uxor.

5 Ne fraudate alter alterum, nisi siquid ex consensu ad tempus, ut vacetis jejunio et precibus: et rursum simul convenite, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram.

6 Hoc autem dico ex concessione, non ex imperio.

7 Nam velim omnes homines esse ut et ipse *sum:* sed unusquisque proprium donum habet ex Deo; alius quidèm ita, alius autem ita.

8 Dico autem cœlibibus et viduis, bonum eis est, si sic manserint ut et ego *maneo.*

9 Quòd si se non continent, matrimonium contrahant: nam melius est matrimonium contrahere, quàm uri.

10 Iis autem qui matrimonio juncti sunt, denuncio, non ego, sed Dominus, Uxor a viro ne se separato.

11 Quòd si se separârit, maneat innupta, aut viro reconciliator: et vir uxorem ne dimittito.

12 Reliquis autem ego dico, non Dominus: Siquis frater uxorem habet infidelem, quæ consentiat ad habitandum cum eo, ne eam dimittito.

13 Et uxor quæ habet virum infidelem, qui consentiat ad habitandum cum eâ, ne eum dimittito.

14 Maritus enim infidelis sanctificatus est in uxore, et uxor infidelis sanctificata est in viro: alioqui certè liberi vestri impuri essent; nunc autem sancti sunt.

15 At si infidelis sese separet, separatus esto: non est servituti subjectus frater aut soror in hujusmodi *rebus:* sed ad pacem vocavit nos Deus.

16 Ecquid enim nôsti, uxor, an virum sis servatura? aut ecquid nôsti, vir, an uxorem sis servaturus?

17 Sed ut unicuique *donum* partitus est Deus, ut unumquemque vocavit Dominus, ita incedat, et ita in ecclesiis omnibus constituo.

18 Circumcisus aliquis vocatus est? ne attrahat *præputium:* in præputio aliquis vocatus est? ne circumcidatur.

19 Circumcisio nihil est, et præputium nihil est, sed observatio mandatorum Dei.

20 Unusquisque, in qua vocatione vocatus fuit, in eâ maneat.

21 Servus vocatus es? ne sit tibi curæ: sed si potes etiam liber fieri, potiùs *eo* utere.

22 Etenim qui in Domino vocatus est servus, libertus Domini est: similiter et qui liber vocatus est, servus est Christi.

23 Pretio empti estis; ne estote servi hominum.

24 Unusquisque in quo vocatus fuit, fratres, in hoc maneat apud Deum.

25 ¶ De virginibus autem præceptum Domini non habeo: sed do quod sentio, ut cui Dominus per misericordiam dederit fidum esse.

26 Existimo igitur hoc bonum esse propter instantem necessitatem; bonum, *inquam, esse,* homini ita esse.

27 Alligatus es uxori? ne quære dissolutionem: solutus es ab uxore? ne quære uxorem.

28 Quòd si etiam duxeris uxorem, non peccâsti: et si nupserit virgo, non peccavit; sed afflictionem in carne habituri sunt *qui sunt* hujusmodi. Ego verò vobis parco.

29 Hoc autem aio, fratres, quoniam tempus contractum est in posterum; ut et qui habent uxores, sint ut non habentes;

30 Et qui flent, ut non flentes; et qui gaudent, ut non gaudentes; et qui emunt, ut non obtinentes;

31 Et qui utuntur hoc mundo, ut non abutentes: præterit enim species hujus mundi.

32 Velim autem vos absque solicitudine esse. Qui cœlebs est, curat ea quæ *sunt* Domini, quomodo placiturus sit Domino:

33 At qui duxit uxorem, curat ea quæ sunt mundi, quomodo placiturus sit uxori.

34 Discretæ sunt, ea quæ *est* uxor et ea quæ *est* virgo. Quæ *est* innupta, curat ea quæ sunt Domini, ut sit sancta cum corpore tum spiritu; quæ verò nupta est, curat ea quæ sunt mundi, quomodo placitura sit viro.

35 Hoc autem dico vestro commodo; non ut laqueum vobis injiciam, sed ut decenter et aptè adhærescatis Domino, absque ullâ distractione.

36 Cæterùm siquis aliquid non decens â *se* in virginem suam committi putat, si florem ætatis excedat, et ita debet fieri; quod vult faciat, non peccat; jungantur matrimonio.

37 Qui verò stat firmus in corde, nec adigitur necessitate, sed in potestate habet propriam voluntatem, et hoc decrevit in corde suo ut servet suam virginem, bene facit.

38 Itaque qui dat nuptum, benè facit: qui verò non dat nuptum, meliùs facit.

39 ¶ Uxor alligata est lege quamdiu vivit vir ipsius; quod si obdormierit vir ipsius, libera est ad cui velit nubendum; tantùm in Domino.

40 Sed beatior est si ita maneat, secundùm meam sententiam: puto autem me quoque Spiritum Dei habere.

CAP. VIII.

CÆTERUM de iis quæ idôlis immolantur, scimus nos omnes notitiâ esse præditos. Notitia inflat, charitas verò ædificat.

2 Quòd si quis *sibi* videtur aliquid scire, nondum quicquam novit, sicut oportet nôsse.

3 Sed si quis diligit Deum, hic cognitus fuit ab eo.

4 De esu igitur eorum quæ idôlis immolantur, scimus idôlum nihil *esse* in mundo, et nullum *esse* Deum alium nisi unum.

5 Nam etiamsi sint qui dicantur dii, et in cœlo et in terrâ (sicut sunt dii multi, et domini multi),

6 Nobis tamen unus *est* Deus, Pater ille a quo omnia, et nos in ipso; et unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum.

7 Sed non in omnibus *est* ea notitia: nonnulli enim *cum* conscientiâ idôli usque ad hoc tempus, ut idôlis immolatum edunt; et conscientia eorum, infirma quum sit, polluitur.

8 Cæterùm esca nos non commendat Deo: neque enim si vescamur, plus habemus; neque si non vescamur, minus habemus.

9 Sed videte ne quo modo facultas illa vestra offendiculo sit iis qui infirmi sunt.

10 Etenim siquis viderit te, illâ notitiâ præditum, in idoleo accumbere, nonne conscientia ipsius qui infirmus est, instruetur ad edendum ea quæ sunt idôlis mactata?

11 Et tuâ istâ notitiâ frater qui infirmus est, propter quem Christus est mortuus, peribit?

12 Ita autem peccantes in fratres, et vulnerantes ipsorum conscientiam infirmam, in Christum peccatis.

13 Quapropter, si esca facit ut offendat frater meus, non vescar carnibus in æternum, ne faciam ut frater meus offendat.

CAP. IX.

NONNE sum apostolus? nonne sum liber? nonne Jesum Christum Dominum nostrum vidi? nonne opus meum vos estis in Domino?

2 Si aliis non sum apostolus, ac certè vobis sum; nam sigillum apostolatûs mei vos estis in Domino.

3 Mea defensio apud eos qui me inquirunt, hæc est.

4 Annon habemus facultatem vescendi ac bibendi?

5 Annon habemus facultatem sororem uxorem circumducendi, ut et reliqui apostoli, et fratres Domini, et Cephas?

6 An solus ego et Barnabas non habemus facultatem non operandi?

7 Quis militat propriis stipendiis unquam? quis plantat vineam, et de fructu ejus non edit? aut quis

pascit gregem, et de lacte gregis non edit?

8 Num secundùm hominem hæc dico? nonne etiam lex hæc dicit?

9 Nam in Mosis lege scriptum est, Non obligabis os bovi trituranti. Num boves curæ sunt Deo?

10 An *hoc* propter nos omninò dicit? Propter nos enim *hoc* scriptum est; nam sub spe debet is qui arat, arare; et qui triturat sub spe, spei suæ particeps esse.

11 Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos vestra carnalia messuerimus?

12 Si alii *sui* in vos juris participes sunt, *an* non potiùs nos? Atqui non usi fuimus jure isto; sed omnia sustinemus, ne interrumpamus evangelium Christi.

13 An nescitis eos qui sacris operantur, *ea quæ* ex sacrario *sunt* edere? et qui altari assident, cum altari participare?

14 Ita etiam Dominus constituit iis qui evangelium annunciant, ut ex evangelio vivant.

15 Ego tamen nullo istorum sum usus. Neque verò hæc scripsi, ut ita fiat in me: nam bonum est mihi mori potiùs, quàm ut gloriationem meam aliquis inanem reddat.

16 Etenim si evangelizem, non est quòd glorier: necessitas enim mihi incumbit; væ autem mihi est nisi evangelizem.

17 Nam si volens hoc faciam, mercedem habeo; sin invitus, dispensatio credita est mihi.

18 Quæ igitur mihi est merces? ut quum evangelizem, gratuitum constituam evangelium Christi, ut ne abutar sanctitate meâ in evangelio.

19 Nam quamvis liber sim ab omnibus, omnibus meipsum servum feci, ut plures lucrifacerem.

20 Et factus sum Judæis ut Judæus, ut Judæos lucrifacerem; iis qui sub lege sunt, ut si *essem* sub lege, ut eos qui sub lege sunt lucrifacerem:

21 Exlegibus, ut exlex, (*non tamen* exlex Deo, sed sublex Christo,) ut lucrifacerem exleges.

22 Factus sum infirmis ut infirmus, ut infirmos lucrifacerem: omnibus factus sum omnia, ut omninò aliquos servarem.

23 Hoc autem facio propter evangelium, ut consors ejus fiam.

24 An ignoratis, eos qui stadio currunt, omnes quidèm currere, sed unum accipere præmium? Sic currite ut comprehendatis.

25 Porrò quisquis certat, in omnibus est continens. Illi quidèm itaque, ut perituram coronam accipiant, *sunt continentes*; nos autem, *ut* incorruptam.

26 Ego igitur ita curro, ut non in incertum: ita pugilem ago, ut aërem non cædens.

27 Sed contundo corpus meum, et in servitutem redigo; ne quo modo, quum aliis prædicârim, ipse rejectaneus fiam.

CAP. X.

NOLIM autem vos ignorare, fratres, patres nostros omnes sub illâ nube fuisse, et omnes per mare transivisse;

2 Et omnes in Mosen baptizatos esse nube et mari:

3 Et omnes eandem escam spiritualem edisse:

4 Et omnes eundem potum spiritualem bibisse: bibebant enim ex sequente spirituali petrâ: Petra verò illa erat Christus.

5 Sed plerosque illorum non approbavit Deus; prostrati sunt enim in deserto.

6 Hæc autem typi nostri fuerunt, ut ne concupiscamus res malas, sicut illi concupiverunt.

7 Ne igitur idololatræ estote, sicut quidam eorum; ut scriptum est, Sedit populus ad edendum ac bibendum, et surrexerunt ad ludendum.

8 Neque scortemur, sicut quidam eorum scortati sunt, et ceciderunt uno die viginti tria millia.

9 Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentârunt, et a serpentibus perierunt.

10 Neque murmurate, sicut quidam eorum murmurârunt, et perierunt ab exterminatore.

11 Hæc autem omnia typicè evenerunt eis: scripta verò sunt ad nostrî admonitionem, in quos fines seculorum occurrerunt.

12 Itaque qui *sibi* videtur stare, videat ne cadat.

13 Tentatio vos non cepit nisi humana; fidelis autem *est* Deus qui non sinet vos tentari supra *id* quod potestis, sed unà cum tentatione præstabit etiam exitum, ut possitis *eam* sufferre.

14 Quapropter, dilecti mei, fugite ab idololatriâ.

15 Ut intelligentibus loquor: judicate vos quod aio.

16 Poculum benedictionis cui benedicimus, nonne communio sanguinis Christi est? panis quem frangimus, nonne communio corporis Christi est?

17 Quoniam unus *est* panis, unum corpus *nos* illi multi sumus: nam omnes ex uno illo pane participamus.

18 Videte Israelem *qui est* secundùm carnem: nonne qui edunt victimas, consortes sunt altaris?

19 Quid ergo dico? idôlum aliquid esse? aut quod idôlis immolatum est, aliquid esse?

20 Imò *illud dico*, quæ immolant gentes, dæmoniis immolant, et non Deo: nolim autem vos consortes dæmoniorum esse.

21 Non potestis poculum Domini bibere, et poculum dæmoniorum; non potestis mensæ Domini participes esse, et mensæ dæmoniorum.

22 An provocamus ad æmulationem Dominum? num validiores eo sumus?

23 Omnia mihi licent, at non omnia conferunt; omnia mihi licent, sed non omnia ædificant.

24 Nemo quod suum est quærat, sed quisque quod alterius *est*.

25 Quicquid in macello venditur, edite, nihil interrogantes propter conscientiam:

26 Domini enim est terra et plenitudo ejus.

27 Quòd siquis infidelium vos vocat, et vultis ire, quicquid apponitur vobis, edite, nihil interrogantes propter conscientiam.

28 At siquis vobis dixerit, Hoc idôlis mactatum est, ne edite, propter illum qui indicavit, et propter conscientiam: Domini enim est terra et plenitudo ejus.

29 Conscientiam autem dico, non tuam, sed illius alterius: cur enim libertas mea damnatur ab aliâ conscientiâ?

30 Et si ego per gratiam *cibum* participo, cur *ob id* impius judicor pro quo ego gratias ago?

31 Sive igitur editis, sive bibitis, sive quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.

32 Estote sine offendiculo et Judæis, et Græcis, et ecclesiæ Dei.

33 Sicut et ego *per* omnia omnibus placeo, non quærens meam ipsius utilitatem, sed multorum, ut serventur.

CAP. XI.

IMITATORES mei estote, sicut ego Christi.

2 Laudo verò vos, fratres, quòd omnia mea meministis, et sicut tradidi vobis, traditiones retinetis.

3 Velim autem vos nôsse Christum esse omnis viri caput; caput autem mulieris, virum; caput verò Christi, Deum.

4 Omnis vir orans aut prophetans operto capite, dedecorat caput suum.

5 Omnis verò mulier orans aut prophetans non operto capite, dedecorat caput suum: nam *id* unum ac idem est ac si rasa esset.

6 Nam si non operitur mulier, etiam tondeatur: quòd si turpe mulieri tonderi aut radi, veletur.

7 Vir enim non debet operire caput, quum *is* imago sit et gloria Dei: at mulier gloria viri est.

8 Non enim est vir ex muliere, sed mulier ex viro.

9 Neque enim conditus est vir propter mulierem, sed mulier propter virum.

10 Propter hoc debet mulier potestatem habere in capite, propter angelos.

11 Attamen neque vir absque muliere, neque mulier absque viro, in Domino.

12 Sicut enim mulier ex viro *est*, ita et vir per mulierem: omnia verò ex Deo.

13 Apud vos ipsos judicate, num decorum est mulierem non opertam Deum orare?

14 An ne natura quidèm ipsa hoc vos docet, quòd viro quidèm comatum esse dedecori sit?

15 Contrà mulieri, comatam esse decori sit? nam coma pro velamine data est ei.

16 Quòd siquis videtur contentiosus esse, nos ejusmodi consuetudinem non habemus, neque ecclesiæ Dei.

17 Hoc verò *ita* denuncio, ut vos non laudem, quòd *videlicet* non cum emolumento, sed cum detrimento convenitis.

18 Primùm enim, quum convenitis in ecclesiâ, audio dissidia inter vos esse; et aliquam partem credo.

19 Oportet enim etiam hæreses inter vos esse; ut qui probati sunt, manifest fiant inter vos.

20 Quum igitur convenitis eodem loci, *hoc* non est Dominicam cœnam edere.

21 Nam unusquisque propriam cœnam præoccupat in vescendo: et hic quidèm esurit, illè verò ebrius est.

22 Enimvero num domos non habetis ad edendum et bibendum? aut ecclesiam Dei contemnitis, et pudefacitis eos qui non habent? Quid vobis dicam? laudabo vos? in hoc non laudo.

23 Ego enim accepi a Domino quod et tradidi vobis; Dominum Jesum *videlicet* eâ nocte quâ proditus est, accepisse panem:

24 Et gratiis actis fregisse, ac dixisse, Accipite, edite: hoc meum est corpus quod pro vobis frangitur: hoc facite ad mei commemorationem.

25 Itidem et poculum, postquam cœnâsset, dicendo, Hoc poculum est novum illud fœdus, per meum sanguinem: hoc facite, quotiescunque biberitis, ad mei commemorationem.

26 Quotiescunque enim ederitis panem hunc, et poculum hoc biberitis, mortem Domini annunciatis, usquequo venerit.

27 Itaque quisquis ederit panem hunc, vel biberit poculum Domini indignè, reus tenetur corporis et sanguinis Domini.

28 Probet autem quisque seipsum, et ita de pane illo edat, et de poculo illo bibat.

29 Nam qui edit et bibit indignè, damnationem sibiipsi edit et bibit, non discernens corpus Domini.

30 Propterea inter vos multi *sunt* debiles et invalidi, et dormiunt multi.

31 Etenim si nosipsos dijudicaremus, non judicaremur.

32 Sed dum judicamur, a Domino erudimur, ne cum mundo condemnemur.

33 Itaque, fratres mei, quum convenitis ad vescendum, alius alium exspectate.

34 Quòd siquis esurit, domi edat; ne ad condemnationem conveniatis. Reliqua verò, quum venero, ordinabo.

CAP. XII.

PORRO de spiritualibus *donis*, fratres, nolim vos in ignorantiâ versari.

2 Scitis vos gentes fuisse, ad idôla illa muta, prout ducebamini, abreptos.

3 Quapropter notum vobis facio, nullum per Spiritum Dei loquentem, dicere Jesum anathema; et neminem posse dicere Jesum Dominum, nisi per Spiritum Sanctum.

4 Distinctiones autem donorum sunt, sed idem Spiritus:

5 Et distinctiones ministeriorum sunt, sed idem Dominus:

6 Et distinctiones operationum sunt; sed idem est Deus efficiens ea omnia in omnibus.

7 Unicuique verò datur declaratio Spiritûs ad utilitatem.

8 Nam huic quidèm per Spiritum datur sermo sapientiæ; alii verò sermo notitiæ per eundem Spiritum;

9 Alteri vero fides per eundem Spiritum; alii verò donum sanationum per eundem Spiritum; alii verò operatio virtutum; alii verò prophetia; alii verò discretio spirituum;

10 Alteri verò genera linguarum; alii verò interpretatio linguarum:

11 Sed omnia hæc efficit unus ille et idem Spiritus, distribuens privatim *illa* singulis, sicut vult.

12 Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa, omnia verò illa membra corporis, quod unicum est, multa sunt, *sed* unum sunt corpus; ita et Christus.

13 Etenim per unum Spiritum nos omnes in unum corpus baptizati sumus, et Judæi, et Græci, et servi, et liberi: et omnes potati sumus in unum Spiritum.

14 Etenim corpus non est unum membrum, sed multa.

15 Si dicat pes, Quia non sum manus, non sum ex corpore: num propterea non est ex corpore?

16 Et si dicat auris, Quia non sum oculus, non sum ex corpore: num propterea non est ex corpore?

17 Si totum corpus oculus, ubi auditus? si totum auditus, ubi odoratus?

18 Nunc autem Deus collocavit membra, singula sigillatim in corpore, sicut voluit.

19 Quòd si essent omnia unum membrum, ubi corpus?

20 Nunc verò multa quidèm membra sunt, unum verò corpus.

21 Non potest autem oculus dicere manui, Non est mihi opus te; aut rursum caput pedibus, Non est mihi vobis opus.

22 Imò multo potiùs, quæ videntur membra corporis infirmissima esse, necessaria sunt:

23 Et quæ putamus *membra* corporis maximè esse inhonesta, iis honorem ampliorem circumponimus: et quæ sunt in nobis indecora, copiosiorem decorem habent.

24 Nam quæ sunt in nobis decora, *iis decore* non est opus: sed Deus contemperavit corpus, ei cui deerat copiosiore tributo honore;

25 Ut ne sit dissidium in corpore, sed membra itidem curent alia pro aliis.

26 Itaque sive patitur unum membrum, simul dolent omnia membra: sive honore afficitur unum membrum, congratulantur omnia membra.

27 Vos autem estis corpus Christi, et membra particulatim.

28 Et alios quidèm constituit Deus in ecclesiâ, primùm apostolos, deinde prophetas, tertiò doctores; deinde *constituit* potestates; deinde dona sanationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum.

29 Num omnes apostoli? num omnes prophetæ? num omnes doctores?

30 Num omnes *sunt* potestates? num omnes donum habent sanationum? num omnes linguis loquuntur? num omnes interpretantur?

31 Sed ambite dona potiora: et porrò iter ad excellentiam vobis indicabo.

CAP. XIII.

SI linguis hominum loquar et angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum æs resonans, aut cymbalum tinniens.

2 Et si habeam prophetiam, et noverim mysteria omnia, omnemque notitiam, et si habeam totam fidem, adeò ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum.

3 Et si insumam alendis egenis omnia quæ mihi suppetunt, et si tradam corpus meum ut comburar, charitatem autem non habeam, *hoc* nihil *mihi* prodest.

4 Charitas iram cohibet, benigna est charitas, non invidet charitas, non agit perperam, non inflatur;

5 Non agit indecorè, non quærit quæ sua sunt, non exacerbatur, non cogitat malum;

6 Non gaudet injustitiâ, gratulatur autem veritati:

7 Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia tolerat.

8 Charitas nunquam excidit: sed et prophetiæ abolebuntur, et linguæ cessabunt, et notitia abolebitur.

9 Ex parte enim cognoscimus, et ex parte prophetamus.

10 Postquam autem advenerit quod perfectum est, tunc quod ex parte est, abolebitur.

11 Quum essem infans, ut infans loquebar, ut infans sapiebam, ut infans ratiocinabar: postquam autem factus sum vir, ut inutilia sustuli quæ infantis erant.

12 Cernimus enim nunc per speculum *et* per ænigma, tunc autem coràm *cernemus:* nunc cognosco ex parte, tunc verò cognoscam prout cognitus fuero.

13 Nunc verò manet fides, spes, charitas, tria hæc: maxima autem harum charitas.

CAP. XIV.

SECTAMINI charitatem, ambite spiritualia; magis tamen ut prophetetis.

2 Nam qui loquitur linguâ, non hominibus loquitur, sed Deo: nullus enim audit, spiritu verò loquitur mysteria.

3 Qui autem prophetat, hominibus loquitur ædificationem, et exhortationem, et consolationem.

4 Qui loquitur linguâ, seipsum ædificat: qui verò prophetat, ecclesiam ædificat.

5 Velim autem omnes vos loqui linguis, magis tamen ut prophetetis: major enim *est* qui prophetat quàm qui loquitur linguis, excepto si interpretetur, ut ecclesia ædificationem accipiat.

6 Quòd si nunc, fratres, veniam ad vos linguis loquens, quìd vos juvabo, nisi vobis loquar, aut ex revelatione, aut ex notitiâ, vel prophetando, vel docendo?

7 Atqui inanima quæ sonum edunt, et tibia, et cithara, nisi distinctionem tonis dederint, quomodo cognoscetur quod tibiâ canitur aut citharâ?

8 Etenim si incertum sonum tuba dederit, quis apparabitur ad bellum?

9 Ita et vos, nisi per linguam edideritis benè significantem sermonem, quomodo cognoscetur quod dicitur? eritis enim in aërem loquentes.

10 Tot, si casus tulerit, genera vo-

eum sunt in mundo, et nihil *est* mutum.

11 Nisi igitur sciero vim vocis, ero ei qui loquitur barbarus, et qui loquitur apud me barbarus *fuerit.*

12 Ita et vos, quandoquidem studiosi estis Spirituum, ad ædificationem ecclesiæ quærite, ut excellatis.

13 Quapropter qui loquitur linguâ, precetur ut interpretetur.

14 Nam si precer linguâ, spiritus meus precatur: sed intelligentia mea est infructuosa.

15 Quid est igitur? precabor spiritu, sed precabor etiam intelligentiâ: psallam spiritu, sed psallam etiam intelligentiâ.

16 Quandoquidem si benedixeris spiritu, is qui implet locum idiotæ, quomodo dicturus est Amen ad tuam gratiarum actionem? nam quid dicas nescit.

17 Nam tu quidèm bene gratias agis, sed alius non ædificatur.

18 Gratias ago Deo meo, quòd magis quàm vos omnes linguis loquar.

19 Sed in ecclesiâ malim quinque verba ex intelligentiâ meâ loqui, ut et alios instituam, quàm decem millia verborum linguâ.

20 Fratres, ne estote pueri intelligentiâ: sed malitiâ infantes, intelligentiâ verò adulti estote.

21 In lege scriptum est, Propterea per diversæ linguæ *homines* et alia labra, loquar populo huic; et ita quoque me non audient, dicit Dominus.

22 Linguæ igitur sunt signum, non iis qui credunt, sed infidelibus: prophetia verò non infidelibus, sed credentibus.

23 Itaque si eodem loci convenerit tota ecclesia, et omnes linguis loquantur, ingrediantur autem idiotæ vel infideles, nonne dicent vos furere?

24 Sed si omnes prophetent, ingrediatur autem infidelis quispiam aut idiota, arguitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus:

25 Et ita latentia in ejus corde manifesta fiunt: atque ita procidens in faciem adorabit Deum, renuncians Deum verè in vobis esse.

26 Quid igitur est, fratres? quoties convenitis, quisque vestrûm canticum habet, doctrinam habet, linguam habet, revelationem habet, interpretationem habet. Omnia ad ædificationem fiant.

27 Et linguâ quis loquitur, *fiat* per binos, aut *ad* plurimum ternos, et vicissim; unus autem interpretetur.

28 Quòd si non sit interpres, taceat in ecclesiâ *qui loquitur linguâ;* sibi-ipsi verò loquatur, et Deo.

29 Prophetæ autem duo aut tres loquantur; et alii dijudicent.

30 Quòd *siquid* alii revelatum fuerit assidenti, prior taceat.

31 Potestis enim omnes sigillatim prophetare, ut omnes discant, et omnes consolationem accipiant.

32 Et spiritus prophetarum prophetis subjiciuntur.

33 Non enim est incompositi statûs *auctor* Deus, sed pacis, ut in omnibus ecclesiis sanctorum.

34 Mulieres vestræ in conventibus sileant: nec enim permissum est eis ut loquantur, sed *oportet* ut subditæ sint, sicut et lex dicit.

35 Quòd siquid discere volunt, domi suos viros interrogent: nam turpe est mulieribus in ecclesiâ loqui.

36 An a vobis sermo Dei profectus est? an ad vos solos devenit?

37 Si quis sibi videtur propheta esse, aut spiritualis, agnoscat quæ scribo vobis esse Domini mandata.

38 Qui verò ignarus est, ignarus esto.

39 Itaque, fratres, ambite prophetandi donum, et loqui linguis ne prohibete.

40 Omnia decenter et ordine fiant.

CAP. XV.

CÆTERUM notum facio vobis, fratres, evangelium quod evangelizavi vobis, quod et accepistis, in quo etiam statis;

2 Per quod etiam, si retinetis quo sermone vobis evangelizaverim, servamini; nisi si frustrà credidistis.

3 Tradidi enim vobis imprimis quod et accepi, Christum videlicet mortuum esse pro peccatis nostris, secundùm scripturas;

4 Et sepultum fuisse, et suscitatum tertio die, secundùm scripturas:

5 Et visum fuisse Cephæ, deinde duodecim illis:

6 Postea visus est ampliùs quàm quingentis fratribus semel; ex quibus plerique manent usque adhuc, quidam autem obdormierunt.

7 Postea visus est Jacobo; deinde apostolis omnibus.

8 Ultimo verò omnium, velut abortivo, visus est etiam mihi.

9 Ego enim sum minimus aposto-

lorum, qui non sum dignus vocari apostolus; propterea quòd persequutus sum ecclesiam Dei.

10 Sed gratiâ Dei sum id quod sum: et gratia ejus, quæ in me *collata est*, non fuit inanis, sed ampliùs quàm illi omnes laboravi: non ego tamen, sed gratia Dei quæ mecum *est*.

11 Et ego igitur et illi ita prædicamus, et ita credidistis.

12 Quòd si Christus prædicatur ex mortuis suscitatus esse, quomodo dicunt quidam inter vos, non esse resurrectionem mortuorum?

13 Nam si resurrectio mortuorum non est, Christus quoque non est suscitatus.

14 Quòd si Christus non est suscitatus, inane videlicet *est* præconium nostrum, inanis autem *est* etiam fides vestra.

15 Reperimur autem etiam falsi testes Dei: quoniam de Deo testificati sumus, eum suscitâsse Christum, quem *tamen* non suscitavit, si videlicet mortui non suscitantur.

16 Nam si mortui non suscitantur, Christus quoque non est suscitatus.

17 Quòd si Christus non est excitatus, inanis est fides vestra; adhuc estis in peccatis vestris.

18 Nempe et qui obdormierunt in Christo, perierunt.

19 Si in hâc solùm vitâ speramus in Christum, miserrimi omnium hominum sumus.

20 Nunc autem Christus suscitatus est ex mortuis, *et* primitiæ eorum qui obdormierunt factus est.

21 Quia enim per hominem mors, per hominem quoque resurrectio mortuorum.

22 Sicut enim in Adamo omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur.

23 Unusquisque autem suo ordine: primitiæ Christus, postea qui sunt Christi, in adventu ipsius:

24 Deinde *erit* finis, quum tradiderit regnum Deo ac Patri; quum aboleverit omne imperium, et omnem potentiam et virtutem.

25 Nam oportet eum regnare usquequo omnes inimicos subjecerit pedibus ejus.

26 Ultimus *autem* hostis aboletur mors.

27 Nam omnia subjecit sub pedes ejus. Quum autem dicit omnia esse *ei* subjecta, palam est *hoc dici* excepto eo qui subjecit ei omnia.

28 Postquam verò subjecta fuerint ei omnia, tunc et ipse Filius subjicietur ei qui subjecit ipsi omnia; ut Deus sit omnia in omnibus.

29 Alioqui quid facient qui ablutione utuntur super mortuis, si omninò mortui non suscitantur? cur ablutione utuntur super mortuis?

30 Cur etiam nos periclitamur omni momento?

31 In dies singulos morior per gloriationem vestram, quam habeo in Christo Jesu Domino nostro.

32 Si secundùm hominem adversùs bestias pugnavi Ephesi, quæ mihi utilitas, si mortui non suscitantur? Edamus et bibamus; cras enim moriemur.

33 Ne errate: Mores bonos commercia corrumpunt mala.

34 Evigilate justè, et ne peccate; quidam enim Deum non nôrunt: ad pudorem vobis *incutiendum* loquor.

35 At dicet aliquis, Quomodo suscitantur mortui? quali autem corpore prodeunt?

36 Demens, quod tu seris, non viviscit, nisi mortuum fuerit:

37 Et quod seris, non corpus oriturum seris, sed nudum granum, prout inciderit, tritici, aut alicujus ex reliquis *seminibus*.

38 Sed Deus ei dat corpus ut voluit, et singulis seminibus suum corpus.

39 Non omnis caro eadem caro: sed alia quidèm caro hominum, alia verò caro pecorum, alia verò piscium, alia verò volucrium.

40 Et *sunt* corpora cœlestia, et *sunt* corpora terrestria: sed alius quidem cœlestium decor, alius verò terrestrium.

41 Alius decor solis, et alius decor lunæ, et alius decor stellarum: stella enim a stellâ præstat decore

42 Ita *erit* et resurrectio mortuorum; seritur *corpus* corruptioni obnoxium, suscitatur cum incorruptâ naturâ:

43 Seritur fœdum, suscitatur cum decore: seritur omnium virium expers, suscitatur potens: seritur corpus animale, suscitatur corpus spirituale.

44 Est corpus animale, et est corpus spirituale.

45 Ita etiam scriptum est, Factus est prior homo Adam animal vivens: posterior *autem* Adam *factus est* spiritus vivificus.

46 At spirituale non est prius; sed animale, deinde spirituale.

47 Primus homo e terrâ, pulvereus; secundus homo ipse Dominus e cœlo.

48 Qualis pulvereus ille, tales et pulverei sunt: et qualis ille cœlestis, tales et qui cœlestes erunt.

49 Et sicut gestavimus imaginem terreni, gestabimus etiam imaginem cœlestis.

50 ¶ Hoc autem dico, fratres, quia caro et sanguis non possunt regni Dei hæreditatem consequi: neque corruptio consequi incorruptæ naturæ hæreditatem.

51 Ecce, mysterium vobis dico, Non omnes quidèm obdormiemus, sed omnes mutabimur, momento, et jactu oculi, ad ultimam tubam:

52 Canet enim tuba, et mortui excitabuntur incorrupti, et nos mutabimur.

53 Oportet enim istud corruptioni obnoxium induere incorruptam naturam, et mortale istud induere immortalitatem.

54 Quum autem hoc corruptioni obnoxium induerit incorruptam naturam, et mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet illud quod scriptum est, Absorpta est mors ad victoriam.

55 Ubi tua, ô mors, victoria? ubi tuus, ô sepulchrum, aculeus?

56 Aculeus verò mortis *est* peccatum: vis autem peccati, lex.

57 Sed Deo *sit* gratia, qui dat nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum.

58 Itaque, fratres mei dilecti, firmi estote, immoti, abundantes in opere Domini semper, quum sciatis laborem vestrum non esse inanem in Domino.

CAP. XVI.

PORRO de collectâ in sanctos, quemadmodum ordinavi ecclesiis Galatiæ, ita et vos facite.

2 Primo quoque *die* hebdomadis, unusquisque vestrûm apud se reponat, recondens quod pro Dei benignitate licuerit: ne, quum venero, tunc collectæ fiant.

3 Postquam autem accessero, quoscunque probaveritis, hos mittam cum epistolis, ut perferant beneficentiam vestram Hierosolymam.

4 Quòd si res digna fuerit ut et ipse proficiscar, mecum proficiscentur.

5 Veniam autem ad vos, quum Macedoniam transiero (Macedoniam enim pertransibo).

6 Apud vos autem forsitan permanebo, aut etiam hibernabo: ut vos me prosequamini quocunque proficiscar.

7 Nolo enim vos nunc in transcursu videre: sed spero temporis aliquantum mansurum *me* apud vos, si Dominus permiserit.

8 Permanebo autem Ephesi usque ad Pentecosten.

9 Nam ostium mihi apertum est magnum et efficax, et adversarii multi.

10 Quòd si venerit Timotheus, videte ut tutò sit apud vos: opus enim Domini operatur, ut et ego.

11 Nequis igitur istum pro nihilo habeat; sed prosequimini eum cum pace, ut veniat ad me: exspecto enim eum cum fratribus.

12 Porrò de Apollo fratre, multùm precatus sum eum ut iret ad vos cum fratribus: sed omnino non fuit *ei* voluntas nunc eundi: venturus est autem, quum tempus opportunum habuerit.

13 Vigilate, state in fide, viriliter agite, estote fortes.

14 Omnia vestra cum charitate fiant.

15 Precor autem vos, fratres, nôstis familiam Stephanæ esse primitias Achaïæ, et sese in ministerium sanctis addixisse;

16 Ut et vos subjiciamini talibus, et omnibus operam suam conferentibus et laborantibus.

17 Gaudeo verò de adventu Stephanæ, et Fortunati, et Achaici; quoniam absentiam vestram hi suppleverunt.

18 Refecerunt enim spiritum meum ac vestrum. Agnoscite itaque qui sunt hujusmodi.

19 Salutant vos ecclesiæ Asiæ. Salutant vos in Domino multùm Aquila et Priscilla, cum ecclesiâ quæ est domi ipsorum.

20 Salutant vos fratres omnes. Salutate alii alios osculo sancto.

21 Salutatio manu meâ Pauli.

22 Siquis non amat Dominum Jesum Christum, esto anathema maranatha.

23 Gratia Domini Jesu Christi *sit* vobiscum.

24 Charitas mea cum omnibus vobis in Christo Jesu. Amen.

Ad Corinthios prior missa fuit Philippis per Stephanam, et Fortunatum, et Achaicum, et Timotheum.

EPISTOLA PAULI APOSTOLI

AD CORINTHIOS SECUNDA.

CAP. I.

PAULUS apostolus Jesu Christi per Dei voluntatem, et Timotheus frater, ecclesiæ Dei quæ est Corinthi, unà cum sanctis omnibus qui sunt in totâ Achaiâ:

2 Gratia *sit* vobis, et pax, a Deo patre nostro, et Domino Jesu Christo.

3 Benedictus *esto* Deus ac Pater Domini nostri Jesu Christi, pater, *inquam,* ille miserationum, et Deus omnis consolationis;

4 Consolans nos in omni afflictione nostrâ, ut possimus *positos* in quâvis afflictione consolari, eâ ipsâ consolatione quâ nosipsos consolatur Deus.

5 Nam sicut abundant perpessiones Christi in nobis, ita per Christum redundat etiam consolatio nostra.

6 Sive autem affligimur, pro vestrâ consolatione ac salute *premimur;* sive consolationem percipimus, *consolationem percipimus* pro vestrâ consolatione; quæ efficitur *in vobis* per tolerationem earundem perpessionum quas et nos perpetimur: et spes nostra firma est de vobis;

7 Ut qui sciamus vos sicut socii estis perpessionum, ita etiam *socios fore* consolationis.

8 Non enim volumus vos ignorare, fratres, de afflictione nostrâ, quæ nobis evenit in Asiâ, nos summè gravatos fuisse supra vires, adeò ut prorsus animi penderemus, etiam quod ad vitam.

9 Sed ipsi apud nos decretum mortis habuimus, ne confideremus in nobisipsis, sed in Deo qui mortuos suscitat;

10 Quique ex tantâ morte nos eripuit et eripit: in quo speramus nos adhuc etiam ereptum iri:

11 Unà conferentibus operam etiam vobis per preces pro nobis; ut donum ex multis personis in nos *collatum,* per multos celebretur gratiarum actione pro nobis.

12 Nam gloriatio nostra hæc est, testimonium *videlicet* conscientiæ nostræ, quòd cum simplicitate et sinceritate Dei, non cum sapientiâ carnali, sed cum gratiâ Dei, versati sumus in mundo, quamplurimùm autem apud vos.

13 Non enim alia scribimus vobis quàm quæ legitis aut etiam agnoscitis; spero autem vos etiam ad extremum agnituros:

14 Sicut et aliquatenus agnovistis, nos gloriationem vestram esse, quemadmodum et vos nostra *estis,* in diem Domini Jesu.

15 Itaque hâc fiduciâ priùs volui ad vos venire, ut secundam gratiam haberetis:

16 Et per vos transire in Macedoniam, et rursum a Macedoniâ venire ad vos, et a vobis deduci in Judæam.

17 Hoc igitur quum deliberarem, numnam levitate sum usus? aut quæ delibero, secundùm carnem delibero, ut sit apud me Etiam et Non?

18 Imò fidelis Deus *novit* sermonem nostrum apud vos, non fuisse Etiam et Non.

19 Nam Dei Filius, Jesus Christus, qui inter vos per nos prædicatus est, *id est,* per me et Sylvanum ac Timotheum, non fuit Etiam et Non, sed Etiam fuit in ipso.

20 Quotquot enim *sunt* promissiones Dei, in ipso *sunt* Etiam, et in ipso *sunt* Amen, ad Dei gloriam per nos.

21 Porrò, qui nos confirmat vobiscum in Christum, et qui unxit nos, Deus *est;*

22 Qui etiam obsignavit nos, indiditque arrhabonem Spiritûs cordibus nostris.

23 Ego verò testem Deum invoco in meam animam, me *idcirco* nondum venisse Corinthum, quòd vobis parcam.

24 Non quòd dominemur vestræ fidei, sed *quòd* administri simus gaudii vestri: nam fide statis.

CAP. II.

HOC autem apud me statui, rursus cum tristitiâ non venire ad vos.

2 Nam si ego tristitiâ vos afficiam, quis est igitur qui exhilaret me, nisi is ipse qui tristitiâ fuerit affectus ex me?

3 Et hoc ipsum vobis scripsi, ne, quum venero, tristitiam capiam ex iis de quibus oportebat me gaudere; confisus de vobis omnibus, meum

gaudium, omnium vestrûm *gaudium* esse.

4 Nam ex multâ afflictione et anxietate cordis scripsi vobis, per multas lacrymas; non ut tristitiâ afficeremini, sed ut cognosceretis charitatem quam habeo abundantissimam erga vos.

5 Quòd siquis tristitiam attulit, non mihi tristitiam attulit, sed quadamtenus, ne *illum* aggravem, vobis omnibus.

6 Sufficit istiusmodi *homini* ista increpatio a pluribus *profecta*.

7 Ut e contrario potiùs vos *ei* condonetis, *eumque* consolemini, ne quo modo redundante tristitiâ absorbeatur *vir* hujusmodi.

8 Quapropter precor vos, ut ratam faciatis in illum charitatem.

9 Nam in hunc finem etiam scripsi, ut cognoscerem probationem vestri, *id est*, an ad omnia obedientes sitis.

10 Cui verò quidpiam condonatis, et ego *condono*: nam et ego si quid condonavi, cui condonavi, propter vos *id feci*, in conspectu Christi, ut ne superemur a Satanâ:

11 Non enim illius machinationes ignoramus.

12 Porrò, quum venissem Troadem ad *prædicandum* evangelium Christi, etiamsi ostium mihi apertum erat per Dominum, non fuit remissio spiritui meo, eo quòd non invenissem Titum fratrem meum:

13 Sed quum illis valedixissem, abii in Macedoniam.

14 Deo *sit* autem gratia, qui facit ut semper triumphemus in Christo, et odorem notitiæ suæ manifestum facit per nos omni in loco.

15 Nam Christi bona fragrantia sumus Deo, in iis qui servantur, et in iis qui pereunt:

16 His quidèm, odor mortis ad mortem; illis verò, odor vitæ ad vitam. Sed ad hæc quis idoneus?

17 Non enim, ut plerique, cauponamur sermonem Dei; sed ut ex sinceritate, sed ut ex Deo, in conspectu Dei, de Christo loquimur.

CAP. III.

INCIPIMUS rursus nosipsos commendare? aut num egemus, ut nonnulli, commendatitiis epistolis apud vos, aut commendatitiis a vobis?

2 Epistola nostra vos estis, inscripta in cordibus nostris, quæ intelligitur et legitur ab omnibus hominibus:

3 Dum palam sit vos esse epistolam Christi subministratam a nobis, inscriptam non atramento, sed Spiritu Dei vivi; non in tabulis lapideis, sed in carneis tabulis cordis.

4 Fiduciam autem hujusmodi habemus per Christum apud Deum:

5 Non quòd idonei sumus per nosipsos ad cogitandum quicquam, velut ex nobisipsis; sed quòd idonei sumus, *id* ex Deo est;

6 Qui etiam fecit, ut idonei essemus ministri novi fœderis, non literæ, sed spiritûs: nam litera occidit, spiritus autem vivificat.

7 Quòd si mortis ministerium in literis *positum*, et informatum in lapidibus, fuit gloriosum, adeò ut non possent intentis oculis intueri filii Israel in faciem Mosis, propter gloriam illam faciei ejus; quæ *gloria* erat abolenda;

8 Quî non potiùs ministerium Spiritûs erit gloriosum?

9 Nam si ministerium condemnationis *fuit* gloriosum, multò magis ministerium justitiæ abundat gloriâ.

10 Etenim quod glorificatum fuit, ne glorificatum quidèm fuit hac in parte, *id est*, quod ad superantem gloriam attinet.

11 Nam si quod aboletur, *fuit* gloriosum, multò magis est gloriosum id quod manet.

12 Itaque, quum ejusmodi spem habeamus, multâ in loquendo evidentiâ utimur:

13 Nec *sumus* sicut Moses, *qui* imponebat velamen faciei suæ, ne intentis oculis intuerentur filii Israelis in finem ejus quod abolendum erat.

14 Itaque occalluerunt mentes illorum. Nam usque ad diem hodiernum, in lectione Veteris Fœderis manet non retectum velamen illud, quod per Christum aboletur.

15 Sed ad hunc usque diem, quum legitur Moses, velamen cordi eorum impositum est.

16 Quando verò sese converterit ad Dominum, tollitur velamen illud.

17 Dominus verò Spiritus ille est: ubi autem Spiritus ille Domini, illìc libertas.

18 Nos autem omnes, retectâ facie, gloriam Domini ut in speculo intuentes, in eandem imaginem transformamur, ex gloriâ in gloriam, sicut a Domini Spiritu.

CAP. IV.

PROPTEREA quum ministerium hoc habeamus, prout misericordiam consequuti sumus, non segnescimus:

2 Sed abdicavimus turpitudinis latebras, non cum calliditate incedentes, neque falsantes sermonem Dei, sed declaratione veritatis commendantes nosipsos apud omnem conscientiam hominum, in conspectu Dei.

3 Quòd si tectum est evangelium nostrum, iis qui pereunt tectum est:

4 In quibus deus hujus seculi excæcavit mentes, *nempe* in infidelibus, ne irradiet eos lumen evangelii gloriæ Christi, qui est imago Dei.

5 Non enim nosipsos prædicamus, sed Christum Jesum *esse* Dominum; nos autem servos vestros propter Jesum.

6 Quoniam Deus, qui dixit ut e tenebris lux splendesceret, *is est* qui splenduit in cordibus nostris; ad *præbendum* lumen cognitionis gloriæ Dei in facie Jesu Christi.

7 Habemus autem thesaurum hunc in testaceis vasculis, ut ejus virtutis præstantia sit Dei, et non ex nobis:

8 Dum in omnibus affligimur, at non coarctamur: hæsitamus, at non prorsus hæremus:

9 Persequutionem patimur, sed in eâ non deserimur; dejicimur, at non perimus:

10 Ubivis mortificationem Domini Jesu in corpore circumferentes, ut etiam vita illa Jesu in corpore nostro manifesta fiat.

11 Semper enim nos, qui vivimus, morti tradimur propter Jesum, ut etiam vita Jesu manifesta fiat in carne nostrâ mortali.

12 Itaque mors quidèm in nobis agit, vita verò in vobis.

13 Et quoniam habemus eundem spiritum fidei, secundùm illud quod scriptum est, Credidi, *et* ideo loquutus sum: nos quoque credimus, quamobrem etiam loquimur:

14 Scientes fore, ut qui suscitavit Dominum Jesum, nos quoque per Jesum suscitet, et sistat vobiscum.

15 Nam hæc omnia propter vos *fiunt*, ut gratia illa copiosissima, pluribus gratias agentibus, redundet in gloriam Dei.

16 Propterea ita non succumbimus: sed etiamsi externus homo noster corrumpitur, internus tamen renovatur in dies.

17 Momentanea enim levitas afflictionis nostræ, excellenter excellentis gloriæ pondus æternum conficit nobis:

18 Dum non spectamus ea quæ cernuntur, sed ea quæ non cernuntur: nam quæ cernuntur, temporaria sunt; at quæ non cernuntur, æterna.

CAP. V.

SCIMUS enim nos, si terrestris hujùs domùs nostræ tabernaculum dissolutum fuerit, ædificium ex Deo habituros, domicilium *videlicet* non manufactum, æternum in cœlis.

2 In hoc etenim suspiramus, expetentes domicilio nostro, quod e cœlo est, superindui:

3 Siquidem etiam induti, non nudi reperiemur.

4 Etenim qui sumus in hoc tabernaculo, suspiramus gravati: in quo *constituti* non cupimus *eo* exui, sed superindui, ut absorbeatur mortalitas a vitâ.

5 Porrò Deus *is est*, qui nos ad hoc ipsum condidit, qui etiam dedit nobis arrhabonem Spiritûs.

6 Confidentes igitur semper, et scientes dum commoramur in corpore, nos peregrè abesse a Domino:

7 (Per fidem enim incedimus, non per aspectum:)

8 Confidimus autem, et probamus potiùs migrare e corpore, et ad Dominum ire habitatum.

9 Propterea etiam contendimus, ut et hìc commorantes et hinc migrantes, ei simus accepti.

10 Omnes enim nos comparere oportet coram tribunali Christi, ut unusquisque reportet quæ in corpore *fecerit*, congruenter ad id quod fecerit, sive bonum, sive malum.

11 Scientes igitur terrorem illum Domini, homines ad fidem adducimus; Deo autem manifesti sumus; et spero *nos* etiam conscientiis vestris manifestos esse.

12 Non enim iterum nosipsos commendamus vobis, sed vobis occasionem præbemus gloriandi de nobis: ut habeatis *quod dicatis* adversùs eos qui in facie gloriam captant, at non in corde.

13 Nam sive insanimus, Deo *insanimus*: sive sanâ mente sumus, vobis *sanâ mente sumus*.

14 Charitas enim illa Christi constringit nos:

15 Ut qui hoc statuerimus, si unus pro omnibus mortuus fuit, nempe istos omnes fuisse mortuos, et *illum* pro omnibus mortuum esse, ut qui vivunt, posthac non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est et suscitatus est.

16 Itaque nos posthac neminem novimus secundùm carnem: quòd si etiam novimus Christum secundùm carnem, nunc tamen non ampliùs novimus.

17 Siquis igitur *est* in Christo, nova creatura *est:* vetera præterierunt; ecce, nova facta sunt omnia.

18 Hæc autem omnia *sunt* ex Deo, qui reconciliavit nos sibi per Jesum Christum, deditque nobis ministerium reconciliationis:

19 Nempe quia Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi, non imputando eis lapsus ipsorum; posuitque in nobis sermonem illum reconciliationis.

20 Itaque nomine Christi legatione fungimur; *et* velut Deo *vos* precante per nos, oramus Christi nomine, reconciliamini Deo.

21 Fecit enim ut qui non novit peccatum, pro nobis peccatum *esset,* ut nos efficeremur justitia Dei in eo.

CAP. VI.

SED et, *ut* operam nostram ei accommodantes, hortamur ne frustra gratiam Dei receperitis.

2 (Dicit enim *Deus,* Tempore accepto exaudivi te, et in die salutis succurri tibi: ecce, nunc *est* tempus acceptum; ecce, nunc dies salutis.)

3 Nullam ullâ in re præbentes offensionem, ne vituperetur ministerium:

4 Sed in omnibus nos approbantes, ut Dei ministri, tolerantiâ multâ in afflictionibus, in necessitatibus, in angustiis,

5 In verberibus, in carceribus, in exagitationibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis;

6 Puritate, scientiâ, lenitate, benignitate, Spiritu Sancto, charitate non simulatâ,

7 Sermone veritatis, virtute Dei, armis justitiæ dextris ac sinistris:

8 Per gloriam et ignominiam, per convicia et laudes: ut seductores, et *tamen* veraces;

9 Ut ignoti, et *tamen* noti; ut morientes, et ecce, vivimus; ut qui castigamur, nec *tamen* occidimur:

10 Ut dolentes, semper tamen gaudentes; ut pauperes, sed multos ditantes; ut nihil habentes, sed omnia obtinentes.

11 Os nostrum apertum est erga vos, Corinthii, cor nostrum dilatatum est.

12 Non habitatis angustè in nobis; sed angusti estis in visceribus vestris.

13 Loquor autem ut filiis de pari compensatione. Dilatamini et vos.

14 Ne impari jugo copulamini cum infidelibus: quod enim consortium justitiæ cum iniquitate? et quæ communio lucis cum tenebris?

15 Et quæ concordia Christo cum Belial? aut quæ portio fideli cum infideli?

16 Et quæ consensio templo Dei cum simulacris? nam vos templum estis Dei viventis: sicut dixit Deus, Habitabo in eis et inambulabo; et ero illorum Deus, et ipsi erunt mihi populus.

17 Quapropter exite e medio eorum, et separamini, dicit Dominus; et impurum ne attingite; tum ego excipiam vos:

18 Et ero vobis pro patre, et vos eritis mihi pro filiis ac filiabus, dicit Dominus omnipotens.

CAP. VII.

HAS igitur promissiones quum habeamus, dilecti, purgemus nos ab omni inquinamento carnis ac spiritûs, ad finem perducentes sanctificationem in timore Dei.

2 Accipite nos: nemini injuriam fecimus, neminem corrupimus, neminem quæstui habuimus.

3 Ad condemnationem *vestri, hoc* non dico: nam antè dixi vos in cordibus nostris esse, ad simul moriendum et simul vivendum.

4 Multa *est* mihi loquendi libertas apud vos, multa mihi gloriatio de vobis; impletus sum consolatione; vehementer exundo gaudio in omni afflictione nostrâ.

5 Etenim quum venissemus in Macedoniam, nullam habuit remissionem caro nostra, sed in omnibus fuimus afflicti: foris *fuerunt* pugnæ, intus terrores.

6 Sed qui consolatur abjectos, consolatus est nos, *nempe* Deus, adventu Titi:

7 Non solùm autem adventu illius, sed etiam consolatione quam ille accepit ex vobis, quum renunciaret nobis vestrum vehemens desiderium,

vestrum ejulatum, vestrum super me
ardorem; adeò ut magis gavisus fue-
rim.
8 Nam etiamsi tristitiâ vos affecti
per epistolam, non me pœnitet, eti-
amsi pœnituerit: video enim episto-
lam illam, tametsi ad tempus, tristitiâ
vos affecisse.
9 Nunc gaudeo, non quòd tristitiâ
affecti fueritis, sed quòd tristitiâ af-
fecti fueritis ad resipiscentiam: nam
tristitiâ affecti fuistis secundùm Deum,
ut nullâ in re detrimentum acceperitis
ex nobis.
10 Nam qui secundum Deum est
dolor, is resipiscentiam efficit ad sa-
lutem, cujus nunquam pœniteat; at
mundi dolor mortem efficit.
11 Ecce enim, istud ipsum, quòd
secundùm Deum tristitiâ affecti fuis-
tis, quantum in vobis effecit studium?
imò defensionem, imò indignationem,
imò timorem, imò vehemens deside-
rium, imò zelum, imò vindicationem?
per omnia testatum fecistis, vos esse
puros in negotio.
12 Itaque, etsi scripsi vobis, non
scripsi vobis ejus causâ qui injuriam
fecerat, nec ejus causâ qui injuriâ
affectus fuerat; sed ut apud vos ma-
nifestum fieret studium illud nostrum
pro vobis in conspectu Dei.
13 Propterea consolationem acce-
pimus ex consolatione vestri: sed
longè plurimùm gavisi fuimus ob
gaudium Titi, quòd refocillatus sit
spiritus ejus ab omnibus vobis:
14 Et quòd siquid apud eum de
vobis gloriatus sum, non fui pude-
factus, sed ut omnia verè loquuti su-
mus vobis, ita et gloriatio nostra, qua
usus eram apud Titum, vera comperta
sit:
15 Et viscera ejus ampliùs erga
vos *affecta* sint, dum reminiscitur obe-
dientiæ omnium vestrum, et ut cùm
timore ac tremore ipsum exceperitis.
16 Gaudeo igitur quòd penitus
confidam de vobis.

CAP. VIII.

PORRO notam facimus vobis, fra-
tres, gratiam Dei præstitam ec-
clesiis Macedonum;
2 *Nempe* in multâ probatione af-
flictionis, exundans gaudium ipsorum,
et profundam eorum inopiam exun-
dâsse in copiosam benignitatem ip-
sorum.
3 Nam pro viribus (testor) atque
supra vires voluntarii *fuerunt:*
4 Multis cum precibus nos rogan-
tes, ut hanc beneficentiam et socie-
tatem hujus ministerii sanctorum
causâ *subeundi,* in nos reciperemus.
5 Ac non prout sperabamus *ita fe-
cerunt,* sed semetipsos dediderunt
primùm Domino, *deinde* et nobis per
Dei voluntatem:
6 Ut adhortaremur Titum, ut sicut
antè cœpit, ita etiam absolvat apud
vos hanc quoque beneficentiam.
7 Itaque sicut omnibus abundatis,
nempe fide, et sermone, et notitiâ, et
omni studio, et vestrâ in nos chari-
tate, *videte* ut hac quoque gratiâ
abundetis.
8 Non ex imperio loquor, sed ali-
orum studio, vestræ quoque dilecti-
onis sinceritatem reddens explora-
tam.
9 Nôstis enim beneficentiam Do-
mini nostri Jesu Christi, eum *videlicet*
propter vos pauperem factum esse,
quum esset dives, ut vos illius pau-
pertate ditesceretis.
10 Et sententiam eâ in re *meam*
edo: nam hoc vobis conducit, qui
non solùm facere, sed etiam velle
antè cœpistis anno superiore.
11 At nunc etiam illud ipsum fa-
cere absolvite: ut, sicut *adfuit*
promptum illud velle, ita etiam *adsit*
ipsum perficere ex eo quod habetis.
12 Etenim si priùs adsit promptus
animus, aliquis acceptus *est* pro eo
quod habet, non pro eo quod non
habet.
13 Non enim *dico* ut aliis sit re-
missio, vobis autem afflictio: sed *ut*
pari conditione hoc tempore vestra
abundantia *suppleat* quod illis deest;
14 Ut et illorum abundantia quod
vobis deest suppleat, ut fiat æqua-
bilitas.
15 Sicut scriptum est, Qui multum
collegit, plus non habuit: et qui pau-
lum, minus non habuit.
16 Gratia verò *sit* Deo, qui cordi
Titi indidit idem studium pro vobis.
17 Quòd tum exhortationem illam
gratam habuit, tum verò majore stu-
dio ultro ad vos iter suscepit.
18 Misimus autem unà cum eo
fratrem illum, cujus laus est in evan-
gelio per omnes ecclesias:
19 Nec *id* solùm, sed etiam suffra-
giis delectus est ab ecclesiis socius
peregrinationis nostræ, cum hac be-
neficentiâ quæ administratur a nobis,
ad ipsius Domini gloriam, et *compro-
bandum* promptum animum ves-
trum:

20 Vitantes hoc, nequis nos vituperet in hac ubertate quæ administratur a nobis:

21 Ut qui procuremus honesta non solùm coram Domino, sed etiam coram hominibus.

22 Misimus autem cum eis fratrem nostrum, quem sæpe in multis probavimus studiosum, nunc autem multo studiosiorem, ob multam *meam* fiduciam in vobis.

23 Sive de Tito *quæritur*, socius meus *est*, et apud vos adjutor: sive de fratribus nostris, legati *sunt* ecclesiarum, *et* gloria Christi.

24 Itaque demonstrationem charitatis vestræ, et nostræ de vobis gloriationis, edite in eos, in conspectu ecclesiarum.

CAP. IX.

NAM de ministerio sanctorum causam *subeundo*, supervacaneum est mihi scribere vobis.

2 Novi enim promptum animum vestrum, quem de vobis jacto apud Macedones, Achaiam videlicet paratam esse ab anno superiore: et ex vobis *ortus* zelus provocavit complures.

3 Misi autem hos fratres, ne gloriatio nostra de vobis inanis fiat hac in parte, ut, sicut dicebam, parati sitis.

4 Ne quo modo, si mecum venerint Macedones, et offenderint vos imparatos, nos pudefiamus (ut ne vos dicam) in præfidente istâ gloriatione.

5 Itaque necessarium putavi adhortari hos fratres, ut priores venirent ad vos, et priùs absolverent antea denunciatam beneficentiam vestram, ut ea sit parata ita ut beneficentia, et non ut extortum aliquid.

6 Hoc autem *dico*, Qui serit parcè, parcè etiam metet: et qui serit benignè, benignè etiam metet.

7 Quisque, sicut præoptat corde, *ita* agat: non ex tristitiâ aut ex necessitate: nam hilarem datorem diligit Deus.

8 Potens *est* autem Deus efficere ut omnis gratia in vos redundet; ut in omnibus omni tempore omne quod sufficiat habentes, abundetis ad omne opus bonum.

9 Sicut scriptum est, Dispersit, dedit pauperibus: justitia ejus manet in seculum.

10 Qui autem suppeditat semen serenti, et panem ad escam suppeditet, et multiplicet sementem vestram, et augeat fructus justitiæ vestræ:

11 *Vobis* omni modo ditatis ad omnem benignitatem, quæ per nos efficit ut gratiæ agantur Deo.

12 Nam subministratio oblationis istius non solùm supplet quæ sanctis desunt, sed etiam exundat per multas gratiarum actiones Deo *exhibitas*, per approbationem istius subministrationis:

13 Dum Deum glorificant de vestrâ testatâ submissione in evangelium Christi, deque benignâ in sese et in omnes communicatione:

14 Et per ipsorum preces pro vobis propenso vos amore diligentium, propter excellentem gratiam Dei in vobis.

15 Gratia autem *sit* Deo super inenarrabili suo munere.

CAP. X.

CÆTERUM precor vos per clementiam et æquitatem Christi, ego ipse Paulus, qui coram quidèm humilis sum inter vos, absens verò sum erga vos confidens:

2 *Hoc* autem rogo, ne præsens confidenter agam fiduciâ, qua existimor audax fuisse in quosdam, qui de nobis existimant quasi secundùm carnem incedamus.

3 Nam in carne, non tamen secundùm carnem, incedentes militamus:

4 Arma enim militiæ nostræ non carnalia sunt, sed divinitùs valida ad subversionem munitionum:

5 Ratiocinationes evertendo, omnemque sublimitatem quæ sese extollit adversùs cognitionem Dei, et in captivitatem redigendo omnem cogitationem ad obediendum Christo:

6 Et paratum habendo quo vindicemus omnem contumaciam, postquam impleta fuerit vestra obedientia.

7 Quæ ob oculos sunt aspicitis? siquis apud se confidit se Christi esse hoc vicissim cogitet ex sese, quemadmodum ipse Christi *est*, ita et nos Christi *esse*.

8 Nam si ampliùs etiam quippiam glorier de potestate nostrâ, quam dedit Dominus nobis ad ædificationem, ac non ad subversionem vestri, non pudefiam:

9 Ne videar ceu perterrefacere vos per epistolas.

10 Nam epistolæ quidèm, inquiunt, graves sunt et validæ: sed præsentia

corporis infirma *est,* et sermo *est* nihili.

11 Hoc cogitet *qui* istiusmodi *est,* quales sumus verbo per epistolas quum absumus, tales etiam *nos fore* reipsâ quum aderimus.

12 Non enim audemus nos adjungere vel conjungere cum quibusdam qui seipsos commendant: sed non intelligunt quòd ipsi sese metiuntur seipsis, et sibiipsis sese comparant.

13 At nos non gloriabimur de iis quæ mensuræ *nostræ* non sunt, sed secundùm modum nobis ad regulam admensum, *id est,* ejus quam distribuit nobis Deus mensuræ, *gloriabimur* nos pervenisse ad vos etiam usque.

14 Non enim ut si non pervenissemus usque ad vos, extendimus nosipsos ultra quàm deceat: nam usque ad vos etiam pervenimus in evangelio Christi.

15 Nequaquam de iis quæ mensuræ *nostræ* non sunt gloriantes, *id est,* de alienis laboribus; sed sperantes, *fore ut* augescente fide vestrâ in vobis amplificemur in attributâ nobis nostrâ mensurâ ulterius.

16 *Id est,* ut in iis regionibus, quæ ultra vos *sunt,* evangelizem: non ut in alteri attributâ mensurâ, de præparatis gloriemur.

17 Cæterùm qui gloriatur, in Domino glorietur.

18 Non enim qui seipsum commendat, is probatus est, sed is quem Dominus commendat.

CAP. XI.

UTINAM toleraretis paulisper desipientiam *meam:* imò etiam tolerate me.

2 Ambio enim vos Dei zelotypiâ. Aptavi enim vos, *quos* uni viro, *ut* virginem puram sistam, *nempe* Christo.

3 Sed metuo, ne quo modo, sicut serpens ille Evam seduxit calliditate suâ, ita corruptæ mentes vestræ *degenerent* a simplicitate quæ est in Christo.

4 Enimvero si veniat qui alterum Jesum prædicet quem non prædicaverimus, aut *si* Spiritum alterum accipiatis quem non acceperitis, aut evangelium alterum quod non receperitis, rectè *illum* toleraveritis.

5 Puto enim me nihilo inferiorem fuisse summis apostolis.

6 Quòd si rudis *sum* sermone, non tamen *sum rudis* notitiâ: sed omninò manifesti facti sumus in omnibus apud vos.

7 Num peccavi, quum meipsum submitterem, ut vos eveheremini, *id est,* quòd gratuitò evangelium Dei evangelizavi vobis?

8 Alias ecclesias spoliavi, accepto *ab eis* stipendo, ut vobis inservirem: et quum apud vos essem et egerem, non obtorpui cum cujusquam incommodo.

9 Quod enim me deficiebat, suppleverunt fratres, quum venissent e Macedoniâ: et in omnibus me præstiti vobis minimè onerosum, et præstabo.

10 Est veritas Christi in me, quòd hæc gloriatio non obstruetur in me in regionibus Achaiæ.

11 Quapropter? *an* quòd non diligam vos? Deus novit.

12 Sed quod facio, etiam faciam; ut amputem occasionem iis qui exoptant occasionem, ut in *eo de* quo glorientur, reperiantur quales et nos.

13 Nam istiusmodi pseudo-apostoli, operarii dolosi sunt, transfigurantes se in apostolos Christi.

14 Neque id mirum; ipse enim Satanas se transfigurat in angelum lucis.

15 Non magnum est igitur, si etiam ejus ministri transfigurant se tanquam *sint* ministri justitiæ, quorum finis erit secundùm opera ipsorum.

16 Rursum dico, nequis me putet desipientem esse: alioquin vel ut desipientem recipite me, ut paululum quiddam et ego glorier.

17 Quod dico, non dico secundùm Dominum, sed ut desipiens, in præfidente istâ gloriatione.

18 Quandoquidem multi gloriantur secundùm carnem, et ego gloriabor.

19 Libenter enim toleratis desipientes, quòd sitis sapientes.

20 Toleratis enim, siquis vos in servitutem adigit, siquis exsedit, siquis *stipendium* accipit, siquis attollit sese, siquis vos in faciem cædit.

21 Quantùm ad contumeliam dico, sicuti quòd nos infirmi fuimus: imò in quocunque audaciâ uti velit aliquis (ut desipiens loquor) audaciâ et ego uti velim.

22 Hebræi sunt? *sum* et ego: Israelitæ sunt? *sum* et ego: semen Abrahami sunt? *sum* et ego:

23 Ministri Christi sunt? (desipiens loquor) superior sum ego: in fatigationibus ampliùs: in plagis

supra illos; in carceribus ampliùs; in
mortibus sæpe.
24 A Judæis quinquies accepi
quadragenas *plagas* unâ minùs.
25 Ter virgis cæsus fui; semel fui
lapidatus: ter naufragium feci; noctem
ac diem in profundo egi:
26 *In* itineribus sæpe *fui*, *in* periculis
fluminum, periculis latronum, periculis
a *meis* gentilibus, periculis a
gentibus, periculis in civitatibus, periculis
in solitudine, periculis in mari,
periculis inter falsos fratres:
27 In fatigatione et ærumnâ, in vigiliis
sæpe, in fame et siti, in jejuniis
sæpe, in frigore et nuditate.
28 Absque iis quæ extrinsecus *eveniunt*,
urget agmen illud in me quotidie
consurgens, *id est*, solicitudo de
omnibus ecclesiis.
29 Quis affligitur, quin ego affligar?
quis offenditur, quin ego urar?
30 Si gloriari oporteat, de iis quæ
infirmitatis meæ *sunt* gloriabor.
31 Deus et Pater Domini nostri
Jesu Christi, laudandus in secula,
novit me non mentiri.
32 Damasci gentis præfectus, nomine
Aretæ regis, præsidio tenebat
Damascenorum urbem, cupiens me
prehendere:
33 Sed per fenestram in corbe fune
demissus fui per mœnia, et ejus manus
effugi.

CAP. XII.

GLORIARI sanè non convenit
mihi; veniam enim ad apparitiones
et revelationes Domini.
2 Novi hominem in Christo ante
annos quatuordecim (an in corpore,
nescio; an extra corpus, nescio;
Deus novit) raptum in tertium usque
cœlum:
3 Et novi ejusmodi hominem (an
in corpore, an extra corpus, nescio;
Deus novit)
4 Raptum fuisse in paradisum, et
audîsse ineffabilia verba quæ non
liceat homini loqui.
5 Super ejusmodi homine gloriabor;
de meipso verò non gloriabor,
nisi ex infirmitatibus meis.
6 Nam si voluero gloriari, non ero
desipiens; veritatem enim dicam;
sed parcè loquor, nequis de me cogitet
supra *id* quod videt esse me, aut
quod audit ex me.
7 Et ne excellentiâ revelationum
supra modum efferrer, datus est mihi
surculus infixus carni, *nempe* angelus
Satan, ut me colaphis cædat, ne supra
modum efferar.
8 Super hoc ter Dominum rogavi,
ut abscederet a me:
9 Sed dixit mihi, Sufficit tibi gratia
mea; nam potentia mea per infirmitatem
ad finem suum adducitur.
Libentissimè igitur gloriabor potiùs
de infirmitatibus meis, ut tanquam in
tabernaculo inhabitet in me potentia
Christi.
10 Propterea oblector in infirmitatibus,
in contumeliis, in necessitatibus,
in persequutionibus, in angustiis pro
Christo: quum enim infirmus sum,
tunc potens sum.
11 Fui desipiens in gloriando: vos
me coëgistis: nam ego debueram a
vobis commendari: nullâ enim in re
inferior fui summis apostolis, tametsi
nihil sum.
12 Indicia quidèm apostoli edita
sunt apud vos cum omni tolerantiâ,
per signa, et prodigia, et virtutes.
13 Nam quid est in quo fueritis
inferiores reliquis ecclesiis, nisi quòd
ego ipse non obtorpui cum vestro incommodo?
condonate mihi hanc injuriam.
14 Ecce, tertiò paratus sum venire
ad vos, nec cum vestro incommodo
obtorpescam; non enim quæro quæ
vestra sunt, sed vos: non enim debent
filii parentibus thesauros congerere,
sed parentes filiis *thesauros congerunt*.
15 Ego verò libentissimè sumptum
impendam, et expendar pro animabus
vestris; etiamsi, ampliùs vos diligens,
minùs diligar.
16 Sed esto, ego vos non gravavi:
sed quòd sim callidus, dolo vos cepi.
17 Num per quemquam eorum
quos misi ad vos, quæstui vos habui?
18 Precatus sum Titum, et cum eo
misi fratrem: num aliquâ in re vos
quæstui habuit Titus? nonne eodem
spiritu incessimus? nonne iisdem vestigiis?
19 Rursum putatis quòd nos vobis
excusemus? in conspectu Dei, in
Christo loquimur: omnia autem hæc,
dilecti, pro vestrî ædificatione.
20 Nam metuo, nequo modo, quum
venero, non quales velim reperiam
vos, et ego reperiar vobis qualem nolitis;
nequo modo *sint* lites, æmulationes,
excandescentiæ, rixæ, obtrectationes,
susurri, tumores, tumultuationes.
21 Ne me, postquam iterum venero

deprimat Deus meus apud vos, et lugeam multos eorum qui antè peccârunt, nec resipuerunt super impuritate, et scortatione, et protervià quam patrârunt.

CAP. XIII.

HAC tertiâ vice venio ad vos. Ex ore duorum testium aut trium firmum erit omne verbum.

2 Prædixi, et secundò prædico ut præsens, et absens nunc scribo iis qui antè peccârunt, et reliquis omnibus, fore ut, si denuò venero non parcam :

3 Quandoquidem experimentum quæritis in me loquentis Christi, qui erga vos non infirmus, sed potens est in vobis.

4 Nam etsi crucifixus fuit ex infirmitate, vivit tamen ex potentiâ Dei ; nam et nos infirmi sumus cum eo, sed vivi erimus cum eo, ex potentià Dei apud vos.

5 Vos ipsos tentate, an sitis in fide ; vosipsos probate : annon agnoscitis vosmetipsos, *videlicet* Jesum Christum in vobis esse ? nisi rejectanei estis.

6 At spero fore ut cognoscatis nos non esse rejectaneos.

7 Opto autem a Deo, nequid mali faciatis ; non ut nos probati compeiamur, sed ut quod honestum est faciatis, nos verò velut rejectanei simus.

8 Non enim possumus quicquam adversùs veritatem, sed pro veritate.

9 Gaudemus enim quum nos infirmi sumus, vos autem validi estis. hoc autem etiam optamus, vestram *videlicet* instaurationem.

10 Propterea hæc absens scribo, ne præsens severitate utar, ex potestate quam dedit mihi Dominus ad ædificationem, ac non ad destructionem.

11 Quod superest, fratres, valete, instauramini consolationem habete, idem sentite, in pace agite : et Deus charitatis ac pacis erit vobiscum.

12 Salutate alii alios osculo sancto. Salutant vos sancti omnes.

13 Gratia Domini Jesu Christi, et charitas Dei, et communicatio Spiritûs Sancti sit cum omnibus vobis. Amen.

Ad Corinthios secunda fuit scripta Philippis *urbe* Macedoniæ, per Titum et Lucam.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA AD GALATAS.

PAULUS apostolus (non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum, ac Deum Patrem, qui suscitavit eum ex mortuis),

2 Quique mecum sunt omnes fratres, ecclesiis Galatiæ ;

3 Gratia vobis et pax a Deo Patre, et Domino nostro Jesu Christo,

4 Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eximeret nos ex præsenti seculo malo, secundùm voluntatem Dei et Patris nostri :

5 Cui *sit* gloria in secula seculorum. Amen.

6 Miror vos ita citò, deserto eo qui vocavit vos in gratiam Christi, transferri in aliud evangelium :

7 Quod non est aliud ; sed nonnulli vos turbant, et volunt invertere evangelium Christi.

8 Sed etiam si nos, aut angelus e cœlo, evangelizet vobis præter *id* quod vobis evangelizavimus, anathema esto.

9 Ut antè diximus, etiam nunc iterum dico, Siquis vobis evangelizaverit, præter *id* quod accepistis, anathema esto.

10 Nunc enim *utrum* humana an divina suadeo ? aut quæro hominibus placere? Enimvero si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.

11 Notum autem vobis facio, fratres, evangelium illud quod est a me evangelizatum, non esse secundùm hominem.

12 Neque enim ego ab homine id accepi, neque edoctus sum, sed *illud* retegente *mihi* Jesu Christo.

13 Audîstis enim quomodo versatus sim olim in Judaismo, me *videlicet* summè persequutum esse ecclesiam Dei, et eam vastâsse ;

14 Et profecisse in Judaismo super multos æquales meos in genere meo, quum vehementior æmulator essem traditionum quas a patribus meis acceperam.

15 Quando verò libuit Deo, qui separaverat me ab utero matris meæ, et vocavit per gratiam suam,

16 Retegere Filium suum in me, ut evangelizarem ipsum inter gentes, non statim præterea contuli cum carne et sanguine:

17 Neque redii Hierosolymam ad eos qui ante me *fuerunt* apostoli; sed abii in Arabiam, ac denuò reversus sum Damascum.

18 Deinde tribus post annis redii Hierosolymam, ut viserem Petrum; et permansi apud eum dies quindecim.

19 Alium autem ex apostolis non vidi quemquam, nisi Jacobum fratrem Domini.

20 In iis porrò quæ scribo vobis, ecce, (coram Deo *loquor)* non mentior.

21 Deinde veni in regiones Syriæ et Ciliciæ.

22 Eram autem ignotus facie ecclesiis Judææ, quæ *erant* in Christo.

23 Sed solùm audierant *qui dicerent,* Qui persequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem quam olim vastabat:

24 Et glorificabant Deum de me.

CAP. II.

DEINDE interjectis annis quatuordecim, rursum ascendi Hierosolymam unà cum Barnaba, assumpto simul et Tito.

2 Ascendi autem ex revelatione, et exposui eis evangelium quod prædico inter gentes; sed privatim iis qui sunt in pretio, nequo modo frustra currerem aut cucurrissem.

3 Sed neque Titus, qui mecum erat, quamvis esset Græcus, coactus fuit circumcidi:

4 Nempe propter irreptitios falsos fratres, qui irrepserant ad explorandum libertatem nostram, quam habemus in Christo Jesu, ut nos in servitutem adigerent:

5 Quibus ne ad momentum quidèm *nos* subjiciendo cessimus; ut veritas evangelii permaneret apud vos.

6 Ab iis autem qui existimantur esse aliquid, quales olim fuerint, nihil meà refert: personam hominis Deus non accipit. Nam qui sunt in pretio, nihil mecum præterea contulerunt.

7 Imò e contrario, quum vidissent mihi concreditum fuisse evangelium præputii, sicut Petro circumcisionis;

8 (Nam qui efficax fuit per Petrum ad apostolatum circumcisionis, efficax fuerat per me apud gentes);

9 Quumque cognovissent gratiam mihi datam, Jacobus, et Cephas, et Joannes, qui existimantur esse columnæ, dextras societatis dederunt mihi ac Barnabæ; ut nos apud gentes, ipsi verò apud circumcisos, *apostolatu fungeremur.*

10 Solùm *monuerunt* ut pauperum meminissemus; quod et ipsum studui facere.

11 Quum autem venisset Petrus Antiochiam, in os ei restiti, eo quòd condemnandus esset.

12 Nam antequam venissent quidam a Jacobo, unà cum gentibus edebat; quum autem venissent, subduxit sese, ac separavit ab eis, metuens eos qui erant ex circumcisione.

13 Ac simulabant unà cum eo reliqui etiam Judæi; adeò ut Barnabas quoque simul abriperetur eorum simulatione.

14 Sed quum vidissem eos non recto pede incedere, ut veritati evangelii congruebat, dixi Petro coram omnibus, Si tu, quum sis Judæus, Gentiliter vivis, ac non Judaicè, cur gentes cogis judaizare?

15 Nos naturà Judæi, et non ex gentibus peccatores;

16 Scientes non justificari hominem ex operibus legis, sed per fidem Jesu Christi; etiam nos in Christum Jesum credidimus, ut justificaremur ex fide Christi, et non ex operibus legis: propterea quòd non justificabitur ex operibus legis ulla caro.

17 Quòd si, dum quærimus justificari per Christum, reperimur et ipsi peccatores, num Christus peccati minister est? Absit.

18 Nam si quæ destruxi, ea rursus ædifico, transgressorem meipsum constituo.

19 Ego enim per legem legi mortuus sum, ut Deo viverem.

20 Unà cum Christo crucifixus sum. Vivo autem; non ampliùs ego, sed vivit in me Christus; et vitam quam nunc vivo in carne, vivo per fidem illam Filii Dei, qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me.

21 Irritam non facio gratiam Dei:

nam si per legem est justitia, igitur Christus sine causâ mortuus est.

CAP. III.

AMENTES Galatæ, quis vos fascinavit ne obsequeremini veritati; quibus ob oculos Jesus Christus priùs fuerat depictus, inter vos crucifixus?

2 Hoc solùm velim discere ex vobis, Ex operibus legis Spiritum accepistis, an ex fide per auditum perceptâ?

3 Adeò amentes estis? quum spiritu inceperitis, nunc carne perficimini?

4 Tam multa passi estis frustrà? si modò etiam frustrà.

5 Qui igitur subministrat vobis spiritum, et efficit virtutes in vobis, ex operibus legis, an ex fide per auditum perceptâ *subministrat?*

6 Sicut Abrahamus credidit Deo, et imputatum est ei ad justitiam:

7 *Ita* nôstis, nempe eos qui ex fide sunt, esse filios Abrahami.

8 Quum providisset autem Scriptura Deum ex fide justificaturum gentes, *id* antè evangelizavit Abrahamo, Benedicentur, *inquiens,* in te omnes gentes.

9 Itaque qui ex fide *sunt,* benedicuntur cum fideli illo Abrahamo.

10 Nam quotquot ex operibus legis sunt, sub exsecratione sunt. Scriptum est enim, Exsecrabilis *est* quisquis non manserit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea.

11 Nullum autem per legem justificari apud Deum, manifestum *est:* quoniam justus ex fide vivet.

12 Lex autem non est ex fide: sed, Quisquis ea fecerit, vivet per ea.

13 *At* Christus nos redemit ab exsecratione legis, dum pro nobis factus est exsecratio: scriptum est enim, Exsecrabilis *est* quisquis pendet in ligno:

14 Ut in gentibus benedictio Abrahami exstet in Christo Jesu, *et* ut promissum illum Spiritum acciperemus per fidem.

15 Fratres, humano more loquor, Pactionem ratam factam, humanam licet, nullus abrogat, aut *aliquid ei* superaddit.

16 Abrahamo verò dictæ sunt promissiones, et semini ejus. Non dicit, Et seminibus, ut de multis: sed ut de uno, Et semini tuo; qui est Christus.

17 Hoc autem dico, Pactionem priorem ratam factam a Deo, respicientem in Christum, lex quæ post annos quadringentos et triginta cœpit, non facit irritam, ut vanam reddat promissionem.

18 Nam si ex lege est hæreditas, non jàm *est* ex promissione: Abrahamo verò per promissionem gratificatus est Deus *hæreditatem.*

19 Quid igitur lex? Transgressionum gratiâ addita est, usquequò venisset semen illud cui facta est promissio; *lex, inquam,* ordinata per angelos, per manum internuncii.

20 Internuncius autem unius non est; Deus verò unus est.

21 *Num* igitur *lex addita est* adversùs promissiones Dei? Absit: nam si data fuisset lex quæ posset vivificare, verè ex lege esset justitia.

22 Sed conclusit illa Scriptura omnia sub peccatum, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus.

23 Antequam autem venisset fides, sub legis præsidio tenebamur, conclusi in eam fidem quæ erat retegenda.

24 Itaque lex pædagogus noster fuit in Christum *respiciens,* ut ex fide justificaremur.

25 At postquam venit fides, non ampliùs sub pædagogo sumus.

26 Omnes enim filii Dei estis, per fidem in Christo Jesu.

27 Nam quicunque in Christum baptizati fuistis, Christo fuistis induti.

28 Non est Judæus neque Græcus, non est servus neque liber, non est masculus ac fœmina: omnes enim vos unus estis in Christo Jesu.

29 Quòd si vos *estis* Christi, nempe Abrahami semen estis, et secundùm promissionem hæredes.

CAP. IV.

HOC autem dico, Quamdiu hæres infans est, nihil differt a servo, quamvis sit dominus omnium:

2 Sed sub tutoribus et curatoribus est usque ad tempus quod pater præfinierit.

3 Ita et nos, quum essemus infantes, sub elementis mundi eramus in servitutem redacti:

4 At postquam venit plenum tempus, emisit Deus Filium suum factum ex muliere, factum legi subjectum;

5 Ut eos qui legi erant subjecti redimeret, ut adoptionem acciperemus.

6 Quoniam autem estis filii, emisit

Deus Spiritum Filii sui in corda vestra, clamantem, Abba, *id est,* Pater.
7 Itaque non ampliùs es servus, sed filius: quòd si filius, etiam hæres Dei per Christum.
8 Imò tum quidèm ignorantes Deum, serviebatis iis qui naturâ non sunt dii.
9 At nunc, quum cognoscatis Deum, imò potiùs cogniti sitis a Deo, quomodo convertitis *vos* retrorsum ad infirma et egena elementa, quibus ad superiora regressi servire vultis?
10 Dies observatis, et menses, et tempora, et annos.
11 Metuo de vobis, ne frustrà fatigatus sim apud vos.
12 Estote quasi ego; nam et ego *sum* quasi vos; fratres, rogo vos: nihil mihi fecistis injuriæ.
13 Nôstis autem me per infirmitatem carnis vobis priùs evangelizâsse:
14 Et explorationem mei quæ *fiebat* in carne meâ, non pro nihilo habuistis; neque respuistis: sed me ut angelum Dei, ut Christum Jesum, excepistis.
15 Quæ igitur erat beatitatis vestræ prædicatio? testimonium enim reddo vobis, vos, si fieri potuisset, oculos vestros effossos daturos mihi fuisse.
16 Itaque *num* inimicus factus sum vobis, dum vobis vera loquor?
17 Ambiunt vos non benè; imò excludere nos volunt, ut se ambiatis.
18 Præclarum est autem vehementer amare in re bonâ semper, et non solùm dum præsens sum apud vos.
19 Filioli mei, quos iterum parturio, usquequo formetur Christus in vobis,
20 Velim autem nunc adesse apud vos, et mutare vocem meam, quoniam hæsito in vobis.
21 Dicite mihi qui sub lege vultis esse, legem non auditis?
22 Scriptum est enim, Abrahamum duos filios habuisse; unum ex ancillâ, et unum ex liberâ.
23 Sed is qui ex ancillâ *natus est,* secundùm carnem natus est: qui verò ex liberâ, per promissionem.
24 Per quæ aliud figuratur: nam hæ sunt duo illa fœdera; una quidèm, quæ est Agar, ex monte Sinâ, generans *prolem* ad servitutem:
25 Istud enim Agar est Sina mons in Arabiâ; eâdem autem serie respondet ei Hierosolymæ quæ nunc *est,* servitque cum filiis suis.
26 Illa verò quæ sursum est Hierusalem, libera est, quæ est mater omnium nostrûm.
27 Scriptum est enim, Lætare, sterilis, quæ non paris; erumpe, et clama, quæ non parturis: quoniam plures sunt liberi desertæ, quàm ejus quæ habet virum.
28 Nos igitur, fratres, secundùm Isaacum, promissionis filii sumus.
29 Sed quemadmodum tunc is qui secundùm carnem genitus fuerat, persequebatur eum qui natus erat secundùm Spiritum; ita et nunc *fit.*
30 Sed quid dicit Scriptura? Ejice ancillam et filium ejus: nequaquam enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ.
31 Nempe, fratres, non sumus ancillæ filii, sed liberæ.

CAP. V.

IN libertate igitur, quâ Christus nos liberavit, perstate, et ne regredientes implicamini servitutis jugo.
2 Ecce, ego Paulus dico vobis, Si circumcidamini, Christum nihil vobis profuturum.
3 Testor enim rursum omni homini qui circumciditur, eum esse debitorem totius legis servandæ.
4 Inanes facti estis *separati* a Christo, quicunque per legem justificamini; *et* a gratiâ excidistis.
5 Nos enim Spiritu ex fide, spem justitiæ exspectamus.
6 Nam in Christo Jesu neque circumcisio quicquam valet, neque præputium; sed fides per charitatem agens:
7 Currebatis pulchrè; quis vos inhibuit, ut non obsequeremini veritati?
8 Hæc persuasio non *est profecta* ex eo qui vocat vos.
9 Paulùm fermenti totam massam fermentat.
10 Ego confido de vobis in Domino, vos nihil aliud esse sensuros: sed qui turbat vos, auferet condemnationem, quisquis fuerit.
11 Ego autem, fratres, si circumcisionem etiam prædico, quìd adhuc persequutionem patior? nempe abolitum est offendiculum crucis.
12 Utinam etiam abscindantur, qui vos inquietant.

13 Vos enim ad libertatem vocati estis, fratres: tantùm ne libertatem *arripite ut datam* carni occasionem; sed ex charitate servite alii aliis.

14 Nam tota lex uno verbo completur, isto *videlicet*, Diliges proximum tuum ut teipsum.

15 Quòd si alii alios mordetis et devoratis, videte ne vicissim alii ab aliis consumamini.

16 *Hoc* autem dico, Spiritu incedite, et quod concupiscit caro ne perficite.

17 Nam caro concupiscit adversùs spiritum, spiritus autem adversùs carnem; hæc autem inter se opposita sunt, ut non quæcunque volueritis, eadem faciatis.

18 Quòd si spiritu ducimini, non estis sub lege.

19 Porrò manifesta sunt opera carnis; quæ sunt, adulterium, scortatio, impuritas, protervia,

20 Idololatria, veneficium, inimicitiæ, lites, æmulationes, excandescentiæ, rixæ, dissidia, hæreses,

21 Invidiæ, cædes, ebrietates, comessationes, et his similia: quæ prædico vobis, sicut et prædixi, eos *videlicet* qui talia agunt, regni Dei non fore hæredes.

22 At fructus Spiritûs est charitas, gaudium, pax, lenitas, benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, temperantia;

23 Adversùs ejusmodi non est lex.

24 Qui enim *sunt* Christi, carnem crucifixerunt cum affectibus et concupiscentiis.

25 Si vivimus spiritu, spiritu etiam incedamus.

26 Ne simus inanis gloriæ cupidi, alii alios provocantes, alii aliis invidentes.

CAP. VI.

FRATRES, etiamsi præoccupatus fuerit homo in aliquo lapsu, vos spirituales instaurate hujusmodi hominem cum spiritu mansuetudinis; considerans *unusquisque* temetipsum, ne et tu tenteris.

2 Alii aliorum onera portate: et ita complete legem Christi.

3 Nam siquis sibi videtur aliquid, quum nihil sit, hunc suus ipsius animus seducit.

4 Opus autem suum probatum reddat unusquisque; et tunc in semetipso solo gloriationem habebit, et non in alio:

5 Nam unusquisque suum onus portabit.

6 Communicet autem qui instituitur in sermone, cum eo qui se instituit, omnia bona.

7 Ne errate; Deus non irridetur: quicquid enim seminaverit homo, hoc et metet.

8 Nam qui seminat carni suæ, ex carne metet interitum; qui verò seminat spiritui, ex spiritu metet vitam æternam.

9 Porrò ne benefaciendo segnescamus: tempore enim suo metemus, si non frangamur animo.

10 Nempe igitur, dum tempus habemus, simus benefici erga omnes, maximè verò erga domesticos fidei.

11 Videtis quàm longis literis vobis scripserim meâ manu.

12 Quicunque volunt speciosi apparere in carne, ii cogunt vos circumcidi, tantùm ne ob crucem Christi persequutionem patiantur.

13 Nam ne ipsi quidèm qui circumciduntur, legem servant; sed volunt vos circumcidi, ut de vestrâ carne glorientur.

14 A me verò absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mundus mihi crucifixus est, et ego mundo.

15 Nam in Christo Jesu neque circumcisio quicquam valet, neque præputium, sed nova creatio.

16 Et quicunque secundùm hanc regulam incedent, pax *erit* super eos et misericordia, et super Israelem Dei.

17 De cætero, ne quis mihi molestias exhibeto; ego enim stigmata Domini Jesu in corpore meo porto.

18 Gratia Domini nostri Jesu Christi *sit* cum spiritu vestro, fratres. Amen.

Ad Galatas missa fuit Româ.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA AD EPHESIOS.

CAP. I.

PAULUS apostolus Jesu Christi, per voluntatem Dei, sanctis qui sunt Ephesi, et fidelibus in Christo Jesu;

2 Gratia *sit* vobis, et pax, a Deo patre nostro, et Domino Jesu Christo.

3 Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nobis omni benedictione spirituali in cœlis in Christo:

4 Sicut elegit nos in ipso ante jactum mundi fundamentum, ut simus sancti et inculpati coram eo cum charitate:

5 Qui prædestinavit nos quos adoptaret in filios per Jesum Christum in sese, pro benevolo affectu voluntatis suæ,

6 Ad laudem gloriosæ suæ gratiæ, quâ nos gratis sibi acceptos effecit in illo Dilecto:

7 In quo habemus redemptionem per sanguinem ipsius, remissionem, *inquam,* lapsuum ex divite ipsius gratiâ;

8 Quâ redundavit in nos omni sapientiâ et intelligentiâ.

9 Patefacto nobis mysterio voluntatis suæ, secundùm gratuitam suam benevolentiam quam proposuerat in sese,

10 *Nempe* ut in pleni temporis dispensatione recolligeret omnia illa in Christo, tum quæ in cœlis sunt, tum quæ in terrâ:

11 In ipso, *inquam,* in quo etiam in sortem adsciti sumus, quum essemus prædestinati secundùm propositum ejus qui omnia effecit ex consilio voluntatis suæ:

12 Ut nos simus laudi gloriæ ipsius, qui priores speravimus in Christo.

13 In quo *sperâstis* et vos, audito sermone illo veritatis, *id est,* evangelio salutis vestræ; per quod etiam, posteaquam credidistis, obsignati estis Spiritu illo promissionis sancto;

14 Qui est arrhabo hæreditatis nostræ, dum in libertatem vindicemur, ad laudem gloriæ ipsius.

15 Propterea etiam ego, auditâ eâ quæ in vobis est fide in Domino Jesu, et charitate in omnes sanctos,

16 Non desino gratias agere pro vobis, mentionem vestri faciens in precibus meis;

17 Ut Deus Domini nostri Jesu Christi, Pater ille gloriæ, det vobis Spiritum sapientiæ et revelationis, per agnitionem ipsius:

18 Illuminatis oculis mentis vestræ; ut sciatis quæ sit spes illa vocationis ipsius, et quæ opes gloriæ hæreditatis ipsius in sanctis;

19 Et quæ sit excellens illa magnitudo potentiæ ipsius in nobis qui credimus, pro efficacitate virium roboris ipsius;

20 Quod exeruit in Christo, quum suscitavit eum ex mortuis, et collocavit ad dextram suam in cœlis,

21 Longè supra omne imperium ac potestatem, et potentiam, et dominationem, et omne nomen quod nominatur, non solùm in hoc seculo, verùm etiam in futuro:

22 Et omnia subjecit ejus pedibus, eumque constituit caput super omnia *ipsi* ecclesiæ;

23 Quæ est corpus ipsius, *et* complementum ejus qui omnia implet in omnibus.

CAP. II.

ET vos *unà vivificavit,* quum essetis mortui in lapsibus et peccatis;

2 In quibus olim incessistis ut est vita mundi hujus, secundum principem cui potestas est aëris, *et* spiritûs nunc agentis in hominibus contumacibus:

3 Inter quos et nos omnes conversati sumus olim in cupiditatibus carnis nostræ, facientes quæ carni ac cogitationibus libebant; eramusque naturâ filii iræ, ut etiam reliqui.

4 Sed Deus, ut qui dives sit misericordia, propter multam charitatem suam quâ dilexit nos,

5 Etiam nos, quum in offensis mortui essemus, una vivificavit cum Christo, *cujus* gratiâ estis servati;

6 Unàque suscitavit, unàque collocavit in cœlis in Christo Jesu;

7 Ut ostenderet in seculis succedentibus summas opes suæ gratiæ, *suâ* erga nos benignitate in Christo Jesu.

8 Gratiâ enim estis servati per fidem, (et hoc non *est* ex vobis; *sed* Dei donum *est;)*

9 Non ex operibus, ut nequis glorietur.

10 Nam ipsius sumus opus, conditi in Christo Jesu ad opera bona, quæ præparavit Deus ut in eis incederemus.

11 Propterea mementote vos quondam gentes in carne, qui dicebamini præputium ab eâ quæ vocatur Circumcisio in carne et quæ manibus fit:

12 Vos, *inquam*, illo tempore fuisse absque Christo, alienos a republicâ Israelis, et extraneos, quod ad fœdera promissionis attinet, spem non habentes, et absque Deo in mundo :

13 At nunc in Christo Jesu, vos qui olim eratis procul, propinqui facti estis, per sanguinem Christi.

14 Ipse enim est pax nostra, qui utraque fecit unum, et intergerini parietis septum solvit :

15 Inimicitiis, *id est*, lege mandatorum *quæ* in ritibus *posita est*, per carnem suam abolitis ; ut ex duobus illis conderet in semetipso unum novum hominem, faciens pacem ;

16 Et utrosque in uno corpore reconciliaret Deo per crucem, peremptis inimicitiis per eam ;

17 Et veniens evangelizavit pacem vobis, *tum* qui procul, tum qui propè eratis.

18 Quoniam utrique per ipsum habemus aditum per unum Spiritum ad Patrem.

19 Nempe igitur non ampliùs estis hospites et inquilini, sed concives sanctorum, ac domestici Dei :

20 Superstructi super fundamentum apostolorum ac prophetarum, quum imus angularis lapis sit ipse Jesus Christus ;

21 In quo totum ædificium congruenter coagmentatum, crescit ut sit templum sanctum Domino ;

22 In quo et vos unà ædificamini, ut sitis domicilium Dei per Spiritum.

CAP. III.

HUJUS rei gratiâ ego Paulus *sum* captivus ille Christi Jesu pro vobis gentibus :

2 Siquidem audîstis dispensationem gratiæ Dei quæ data est mihi erga vos ;

3 *Deum videlicet* per revelationem notum mihi fecisse mysterium illud ; sicut antè scripsi paucis ;

4 Ex quo perlecto potestis intelligere quæ sit mea intelligentia in mysterio Christi ;

5 Quod aliis ætatibus non patefactum fuit filiis hominum, ut nunc retectum est sanctis ejus apostolis et prophetis per Spiritum ;

6 Gentes *videlicet* esse cohæredes et concorpores, consortesque promissionis ejus in Christo per evangelium ;

7 Cujus factus sum minister ex dono gratiæ Dei, quod datum est mihi secundùm efficacitatem potentiæ ipsius :

8 Mihi, *inquam*, longè minimo omnium sanctorum, data est hæc gratia, evangelizandi inter gentes impervestigabiles illas opes Christi ;

9 Et in lucem proferendi omnibus, quæ *sit* communio mysterii quod erat absconditum a seculis in Deo, qui omnia hæc condidit per Jesum Christum ;

10 Ut nota nunc fiat per ecclesiam imperiis ac potestatibus *quæ* in cœlis *sunt*, multiformis illa sapientia Dei :

11 Secundùm propositum æternum, quod constituit in Christo Jesu Domino nostro :

12 In quo habemus libertatem et aditum cum fiduciâ, per fidem ipsius.

13 Quapropter peto ne segnescatis ob afflictiones meas pro vobis, quæ est gloria vestra.

14 Hujus rei gratiâ flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi,

15 Ex quo tota familia in cœlis et in terrâ nominatur,

16 Ut det vobis, pro divite suâ gloriâ, ut fortiter corroboremini per Spiritum suum in interiore hominem ;

17 *Et* inhabitet Christus per fidem in cordibus vestris ;

18 Ut in charitate radicati et fundati, valeatis assequi cum omnibus sanctis, quæ *sit* illa latitudo, et longitudo, et profunditas, et sublimitas ;

19 Et cognoscere charitatem illam Christi *omni* cognitione superiorem, ut impleamini ad omnem usque plenitudinem illam Dei.

20 Ei verò qui infinitâ cum redundantiâ potest omnia facere supra ea quæ petimus, aut mente concipimus, pro vi illâ agente in nobis,

21 Ei *sit*, *inquam*, gloria in ecclesiâ per Christum Jesum, in omnes ætates seculi seculorum. Amen.

CAP. IV.

PRECOR itaque vos ego captivus in Domino, ut incedatis ita ut dignum est vocatione quâ vocati estis,
2 Cum omni modestiâ ac mansuetudine, cum animi lenitate, tolerantes alii alios per charitatem;
3 Studentes servare unitatem Spiritûs per vinculum pacis.
4 Unum *est* corpus et unus Spiritus, sicut et vocati estis in unam spem vocationis vestræ:
5 Unus Dominus, una fides, unum baptisma:
6 Unus Deus et Pater omnium, qui est super omnes, et per omnes, et in omnibus vobis.
7 Sed unicuique nostrûm data est gratia pro mensurâ doni Christi.
8 Quapropter dicit, Quum ascendisset in sublime, captivam duxit captivitatem, et dedit dona hominibus.
9 Cæterùm illud ascendit, quid est nisi quòd etiam descenderat priùs in infimas partes terræ?
10 Qui descenderat, ipse est qui etiam ascendit longè supra omnes cœlos, ut impleret omnia.
11 Is igitur dedit alios quidèm, apostolos, alios verò prophetas, alios autem evangelistas, alios autem pastores et doctores:
12 Ad coagmentationem sanctorum, ad opus ministerii, ad ædificationem corporis Christi:
13 Donec evadamus omnes in unitate fidei, et agnitionis Filii Dei, in virum adultum, ad mensuram staturæ pleni Christi:
14 Ut ne simus ampliùs pueri, qui fluctuemus et circumferamur quovis vento doctrinæ, in hominum aleâ, per veteratoriam ad insidiosè fallendum versutiam;
15 Sed sincerè nos gerentes in charitate, prorsus adolescamus in eum qui est caput, *nempe* Christus:
16 Ex quo totum corpus congruenter coagmentatum, et compactum per omnes suppeditatas commissuras, ex vi intus agente pro mensurâ uniuscujusque membri, incrementum capit corpori conveniens ad sui ipsius exstructionem per charitatem.
17 Hoc itaque dico, et obtestor per Dominum, ne ampliùs incedatis, sicut reliquæ gentes incedunt, in vanitate mentis suæ;
18 Obtenebratam cogitationem habentes, et alienati a vitâ Dei propter ignorantiam quæ est in ipsis, per obdurationem cordis ipsorum:
19 Qui posteaquam devolverunt, sese dediderunt proterviæ ad certatim patrandam impuritatem omnem.
20 Vos autem non ita didicistis Christum;
21 Si modò de eo audivistis, et per eum edocti estis, sicut est veritas in Jesu;
22 Deponere, quod ad pristinam conversationem attinet, veterem illum hominem, qui seductricibus cupiditatibus corrumpitur;
23 Renovari verò spiritu mentis vestræ;
24 Et induere novum illum hominem, qui secundùm Deum conditus est ad justitiam et sanctimoniam veram.
25 Quapropter deposito mendacio, loquimini veritatem quisque proximo suo; nam sumus alii aliorum membra.
26 Irascimini, et ne peccate; sol ne occidat super exacerbatione vestrâ:
27 Neque date locum diabolo.
28 Qui furabatur, non ampliùs furetur; sed potiùs laboret, operando manibus quod bonum sit, ut possit impertiri cui opus fuerit.
29 Nullus sermo putris ex ore vestro egreditor: sed siquis est commodus ad ædificationis usum, ut gratiam auditoribus adferat.
30 Et ne tristitiâ afficite Spiritum illum sanctum Dei, per quem obsignati estis in diem redemptionis.
31 Omnis amaritudo, et excandescentia, et ira, et clamor, et maledicentia, tollatur ex vobis, cum omni malitiâ:
32 Sed estote alii in alios benigni, misericordes, condonantes vobis mutuò *offensas*, sicut et Deus in Christo condonavit vobis.

CAP. V.

ESTOTE igitur imitatores Dei, ut filii dilecti:
2 Et incedite in charitate, sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem ac victimam Deo, in odorem bonæ fragrantiæ.
3 Scortatio verò, et omnis impuritas, aut avaritia, ne nominator quidèm inter vos, sicut decet sanctos:
4 Et obscœnitas, et stultiloquium, et scurrilitas, quæ non conveniunt; sed potiùs gratiarum actio,

5 Nam hoc nôstis, nullum scortatorem, aut impurum, aut avarum, qui est idololatra, habere hæreditatem in regno Christi et Dei.

6 Nemo vos seducat inanibus sermonibus: propter hæc venit ira Dei in homines contumaces.

7 Ne igitur estote consortes eorum:

8 Eratis enim olim tenebræ, nunc autem lux in Domino: ut filii lucis incedite;

9 (Nam fructus Spiritûs *situs est* in omni bonitate, et justitiâ, et veritate;)

10 Probantes quid sit acceptum Domino.

11 Et ne commercium habete cum operibus illis infrugiferis tenebrarum, sed potiùs etiam arguite.

12 Nam quæ occultè fiunt ab istis, turpe est vel dicere.

13 Sed omnia illa, dum a luce arguuntur, manifesta fiunt: lux enim illud est quod omnia facit manifesta.

14 Quapropter dicit, Excitare qui dormis, et surge a mortuis, et illucescet tibi Christus.

15 Videte igitur quomodo accuratè incedatis, non ut insipientes, sed ut sapientes;

16 Redimentes opportunitatem, quoniam dies mali sunt.

17 Propterea ne estote imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Domini.

18 Et ne inebriamini vino, in quo luxus est; sed implemini Spiritu;

19 Loquentes inter vos mutuò psalmis, et hymnis, et cantionibus spiritualibus, canentes ac psallentes in corde vestro, Domino;

20 Gratias agentes semper de omnibus, in nomine Domini nostri Jesu Christi, Deo et Patri;

21 Subjicientes vos alii aliis, cum timore Dei.

22 Uxores, propriis viris subjicite vos, ut Domino:

23 Quoniam vir est caput uxoris, ut et Christus est caput ecclesiæ: et is est qui salutem dat corpori.

24 Itaque, sicut ecclesia sese subjicit Christo, ita et uxores suis viris sese subjiciunto in omnibus.

25 Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit ecclesiam, et semetipsum exposuit pro eâ;

26 Ut eam sanctificaret, postquam *eam* purgâsset lavacro aquæ per verbum;

27 Ut sisteret eam sibi gloriosam, *id est*, ecclesiam non habentem maculam aut rugam, aut quicquam ejusmodi, sed ut esset sancta et inculpata.

28 Ita debent viri diligere suas uxores ut sua ipsorum corpora. Qui diligit suam uxorem, seipsum diligit.

29 Nullus enim unquam suam ipsius carnem odio habuit: imò enutrit ac fovet eam, sicut et Dominus ecclesiam:

30 Quoniam membra sumus corporis ejus, ex carne ejus, et ex ossibus ejus.

31 Propterea derelinquet homo patrem suum, ac matrem, et agglutinabitur uxori suæ; et qui duo *erant*, fient una caro.

32 Mysterium hoc magnum est: loquor autem de Christo et de ecclesiâ.

33 Itaque et vos singuli, suam quisque uxorem ita diligito ut seipsum; uxor autem *videto* ut revereatur virum.

CAP. VI.

LIBERI, auscultate in Domino parentibus vestris; id enim est justum.

2 Honora patrem tuum et matrem, (quod est præceptum primum cum promissione,)

3 Ut benè tibi sit, et sis longævus super terrâ.

4 Et *vos*, patres, ne provocate ad iram liberos vestros, sed enutrite eos in doctrinâ et monitis Domini.

5 Servi, auscultate iis qui *vestri* domini sunt secundùm carnem, cum timore ac tremore, cum simplicitate cordis vestri, ut Christo:

6 Non ad oculum servientes, ut qui hominibus placere student; sed ut servi Christi, facientes ex animo quæ vult Deus:

7 Cum benevolentiâ servientes, ut Domino, et non hominibus;

8 Scientes, singulos quicquid fecerint boni, hoc reportaturos a Domino, sive servus fuerit, sive liber.

9 Et vos, domini, eadem facite erga illos, remissis minis; scientes vestrûm etiam ipsorum Dominum esse in cœlis, nec personæ respectum esse apud eum.

10 Quod reliquum est, fratres mei,

corroboramini in Domino, et robore virium ipsius.

11 Induite universam illam armaturam Dei, ut possitis stare adversùs insidias diaboli.

12 Quoniam non est nobis lucta adversùs sanguinem et carnem, sed adversùs imperia, adversùs potestates, adversùs mundi principes, *id est*, tenebrarum seculi hujus, adversùs spirituales malitias *quæ sunt* in sublimi.

13 Propterea assumite universam illam armaturam Dei, ut possitis resistere tempore adverso, et omnibus confectis stare.

14 State igitur, lumbis circumcinctis veritate, et induti thorace justitiæ;

15 Calceatis pedibus præparatione evangelii pacis:

16 Insuper assumpto scuto fidei, quo possitis omnia jacula Mali illius ignita extinguere.

17 Galeam etiam salutis recipite, et gladium Spiritûs, hoc est, verbum Dei:

18 Omni prece et supplicatione, precantes omni tempore per Spiritum, et illi ipsi rei excubantes, cum omni perseverantiâ, et supplicatione pro omnibus sanctis;

19 Et pro me, ut mihi detur sermo ad apertionem oris mei cum libertate, ut notum faciam mysterium evangelii;

20 Cujus causâ legatione fungor catenatus, ut, *inquam*, de eo liberè loquar, ut oportet me loqui.

21 Ut autem sciatis et vos res meas, *et* quid agam, omnia vobis nota faciet Tychicus, charus frater, et fidus minister in Domino;

22 Quem misi ad vos ob id ipsum, ut cognoscatis res nostras, et consoletur corda vestra.

23 Pax *sit vobis* fratribus, et charitas cum fide à Deo Patre, et Domino Jesu Christo.

24 Gratia *sit* cum omnibus diligentibus Dominum nostrum Jesum Christum ad immortalitatem. Amen.

Scripta fuit Româ ad Ephesios per Tychicum.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA AD PHILIPPENSES.

CAP. I.

PAULUS et Timotheus servi Jesu Christi, omnibus sanctis in Christo Jesu qui sunt Philippis, unà cum episcopis ac diaconis;

2 Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.

3 Gratias ago Deo meo cum omni memoriâ vestri,

4 Semper in omni precatione meâ pro omnibus vobis, cum gaudio preces faciens,

5 Super vestri in evangelio communione, a primo die usque ad hoc tempus;

6 Persuasum habens hoc ipsum, fore ut qui cœpit in vobis opus bonum, perficiat usque ad diem Jesu Christi:

7 Sicut justum est ut ego id sentiam de omnibus vobis, propterea quòd animo teneam vos, et in vinculis meis et in defensione et confirmatione evangelii, vos, *inquam*, omnes unà mecum fuisse gratiæ participes.

8 Testis enim mihi est Deus, quam propensâ voluntate vos omnes diligam in visceribus Jesu Christi.

9 Et hoc precor, ut charitas vestra adhuc magis ac magis redundet in cognitione et omni sensu;

10 Ut dignoscatis quæ discrepant; ut sitis sinceri, et inoffenso cursu pergatis ad diem usque Christi;

11 Pleni fructibus justitiæ, qui *sunt* per Jesum Christum ad gloriam et laudem Dei.

12 Velim autem vos scire, fratres, quæ mihi *acciderunt*, magis ad profectum evangelii evenisse:

13 *Adeò* ut vincula mea in Christo celebria sint in toto prætorio, ac reliquis omnibus:

14 Et plerique ex fratribus in Domino, freti vinculis meis, magis audeant impavidè sermonem loqui.

15 Ac nonnulli quidèm per invidiam et contentionem, nonnulli verò etiam propensâ voluntate Christum prædicant.

16 Alii quidèm, *inquam*, per contentionem Christum non purè annunciant, quòd existiment sese afflictionem addere vinculis meis:

17 Alii verò ex charitate, scientes me ad defensionem evangelii constitutum esse.

18 Quid igitur? attamen quovis modo, sive in speciem, sive sincerè, Christus annunciatur; et de hoc gaudeo, atque etiam gaudebo.

19 Novi enim fore ut hoc mihi cedat in salutem per vestras preces, et suppeditationem Spiritûs Jesu Christi,

20 Secundùm intentam exspectationem et spem meam, quòd nullâ in re pudefiam, sed cum omni libertate, ut semper, *ita* nunc quoque magnificabitur Christus in corpore meo, seu per vitam seu per mortem:

21 Mihi enim *est* Christus et *in* vitâ, et *in* morte lucrum.

22 An verò vivere in carne mihi operæ pretium *sit*; et quid eligam, ignoro.

23 Coarctor enim utrinque; desiderio tendens ad dimissionem, et ut cum Christo sim: nam *id* valdè multò melius:

24 Sed permanere in carne, magis necessarium *est* propter vos.

25 Et hoc confisus, novi me mansurum esse et permansurum cum vobis omnibus, ad vestrum profectum, et gaudium fidei:

26 Ut abundet gloriatio vestra in Christo Jesu de me, meâ rursus apud vos præsentiâ.

27 Tantùm ut convenit evangelio Christi vos gerite; ut sive postquam venero et videro vos, sive absens, audiam de rebus vestris, vos *audiam* perstare in uno spiritu, uno pariter animo decertantes per fidem evangelii:

28 Nec ullâ in re territos ab iis qui se opponunt: quod illis quidèm est exitii indicium, vobis autem salutis, idque a Deo.

29 Quia gratis datum est vobis in Christi negotio, non solùm in eum credere, sed etiam pro eo pati:

30 Idem certamen sustinendo quale vidistis in me, et nunc auditis de me.

CAP. II.

SI qua igitur consolatio *est* in Christo, si quod solatium charitatis, si qua communio Spiritûs, si quæ viscera ac miserationes,

2 Explete meum gaudium, ut eodem sitis effectu, eandem charitatem habentes, unanimes, et sententiis uni:

3 Nihil *gerentes* per contentionem aut per inanem gloriam, sed ex modestiâ alius alium se præstantiorem existimans.

4 Ne sua quisque spectate, sed unusquisque etiam quæ sunt aliorum.

5 Itaque is sit affectus in vobis, qui fuit et in Christo Jesu:

6 Qui, quum esset in formâ Dei, non duxit rapinam parem esse cum Deo:

7 Sed ipse sese inanivit, formâ servi acceptâ, similis hominibus factus;

8 Et habitu compertus ut homo, ipse se submisit, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.

9 Quapropter etiam Deus ipsum in summam extulit sublimitatem, ac donavit ei nomen quod est supra omne nomen:

10 Ut ad nomen Jesu omne genu *se* flectat, cœlestium, ac terrestrium, et subterraneorum;

11 Omnisque lingua profiteatur Jesum Christum esse Dominum, ad gloriam Dei Patris.

12 Ac proinde, dilecti mei, sicut semper obedîstis, non ut in præsentiâ meâ solùm, sed nunc multò magis in absentiâ meâ, cum timore ac tremore vestram ipsorum salutem conficite:

13 Deus enim is est qui efficit in vobis, et ut velitis et ut efficiatis, pro gratuitâ *suâ* benevolentiâ.

14 Omnia facite absque murmurationibus ac disceptationibus;

15 Ut sitis irreprehensi et sinceri, Dei *inquam* filii inculpati in medio nationis pravæ ac perversæ; inter quos *homines* splendetis ut faces in mundo;

16 Sermonem vitæ prætendentes; ut gloriari possim in die Christi me non frustra cucurrisse, nec frustrà laborâsse.

17 Quinetiam, si pro libamento offerar super hostiâ sacrificioque fidei vestræ, gaudeo et gratulor omnibus vobis.

18 Itidem autem et vos gaudete, et gratulamini mihi.

19 Spero autem in Domino Jesu me Timotheum brevì missurum vobis

ut et ego bono sim animo, cognito statu vestro.

20 Neminem enim habeo pari animo præditum, qui sincerè res vestras curaturus sit.

21 Nam omnes quæ sua ipsorum sunt quærunt, non quæ Christi Jesu.

22 Experimentum autem ejus nôstis, quòd *videlicet*, tanquam cum patre filius, mecum servierit *Deo* in evangelio.

23 Hunc igitur spero me missurum, simulatque videro rerum mearum statum.

24 Confido autem in Domino, me quoque citò venturum ad vos.

25 Sed necessarium duxi, Epaphroditum fratrem et adjutorem ac commilitonem meum, vestrum autem legatum, quique mihi subministravit quibus mihi opus erat, ad vos mittere.

26 Quoniam expetebat omnes vos; et gravissimè angebatur, propterea quòd audîssetis eum ægrotâsse.

27 Et certè ægrotavit, proximè mortem: sed Deus misertus est ejus: nec ejus solùm, sed et mei, ne dolorem haberem super dolorem.

28 *Et* studiosiùs itaque ipsum misi, ut, eo rursus viso, gaudeatis, et ego eo minùs doleam.

29 Excipite igitur eum in Domino cum omni gaudio; et tales in pretio habete.

30 Nam propter opus Christi accessit ad mortem usque, non habitâ vitæ ratione, ut suppleret defectum vestri erga me officii.

CAP. III.

QUOD superest, fratres mei, gaudete in Domino. Eadem scribere vobis, me quidèm haud piget, vobis autem tutum est.

2 Cavete canes, cavete malos operarios, cavete concisionem.

3 Nos enim sumus circumcisio, qui spiritu servimus Deo, et gloriamur in Christo Jesu, nec confidimus in carne:

4 Quanquam ego habeo, etiam in carne, de quo confidam. Si quisquam alius videtur habere in carne, de quo confidat, ego maximè *habeo:*

5 Circumcisus octavo die, ex gente Israëlis, tribu Benjaminis, Hebræus ex Hebræis, religione Pharisæus;

6 Quod ad zelum *attinet*, persequens ecclesiam; quod ad justitiam quæ est in lege, irreprehensus.

7 Sed quæ mihi erant lucra, ea duxi propter Christum damnum *esse*.

8 Quinetiam certè duco omnia damnum esse propter eminentiam cognitionis Christi Jesu Domini mei: propter quem omnibus istis meipsum multavi, *eaque* duco pro stercoribus, ut Christum lucrifaciam:

9 Et comperiar in eo, non habens meam justitiam, *nempe*, quæ est ex lege, sed eam quæ per fidem est Christi, *id est*, justitiam *quæ est* ex Deo per fidem:

10 Ut cognoscam eum, et vim resurrectionis ejus, et communionem perpessionum ejus, dum conformis fio morti ejus;

11 *Experiens*, ecquo modo perveniam ad resurrectionem mortuorum.

12 Non quòd jam *metam* apprehenderim, aut jam ad finem sim perductus: sed persequor *experiens* an quoque apprehendam, cujus etiam rei causâ apprehensus fui a Christo Jesu.

13 Fratres, ego meipsum non arbitror *metam* apprehendisse:

14 Unum autem *ago;* ea quidèm quæ a tergo sunt obliviscens, ad ea verò quæ a fronte sunt contendens, scopum versùs feror, ad præmium supernæ vocationis Dei in Christo Jesu.

15 Quotquot itaque adulti sumus, hoc sentiamus: quòd si quid aliter sentitis, hoc quoque vobis Deus reteget.

16 Attamen *in eo* ad quod pervenimus, eâdem incedamus regulâ, *et* itidem simus affecti.

17 Estote simul mei imitatores, fratres; et eos considerate qui ita incedunt, sicut habetis nos pro exemplari.

18 Multi enim incedunt, quos sæpe dixi vobis, nunc autem et flens dico, hostes *esse* crucis Christi;

19 Quorum finis *est* exitium; quorum Deus *est* venter, et gloria cum confusione ipsorum, qui terrestria curant.

20 Nos autem ut municipes cœlorum nos gerimus; unde etiam Servatorem exspectamus, Dominum Jesum Christum;

21 Qui transfiguravit corpus nostrum humile, ut conforme fiat ejus cor-

pori glorioso, pro efficacitate quâ potest etiam subjicere sibi omnia.

CAP. IV.

ITAQUE, fratres mei dilecti et exoptati, gaudium et corona mea, ita state in Domino, dilecti.

2 Euodiam precor, et Syntychen precor, ut idem sentiant in Domino.

3 Et rogo te quoque, socie germane, opitulare ipsis, ut quæ in evangelio unà mecum certàrunt, unâ cum Clemente quoque, et reliquis adjutoribus meis, quorum nomina *sunt* in libro vitæ.

4 Gaudete in Domino semper: rursum inquam, gaudete.

5 Moderatio vestra innotescat omnibus hominibus: Dominus prope est.

6 De nullâ re soliciti estote; sed omni in re precibus et supplicatione cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum:

7 Et pax Dei, quæ superat omnem intellectum, præsidio erit cordibus vestris et mentibus vestris in Christo Jesu.

8 Quod reliquum est, fratres, quæcunque sunt vera, quæcunque veneranda, quæcunque justa, quæcunque pura, quæcunque amabilia, quæcunque boni nominis, siqua virtus, et siqua laus est, hæc cogitate.

9 Quæ et didicistis, et accepistis, et audîstis, et vidistis in me, hæc, *inquam,* facite: et Deus pacis erit vobiscum.

10 Gavisus sum autem in Domino magnopere, quòd jam tandem reviruistis in vestrâ pro me curâ: qua de re tamen soliciti eratis, sed destituebamini opportunitate.

11 Non quòd penuriâ laborem, *hoc* dico; nam ego didici, in quibus sum, iis ipsis contentus esse.

12 Novi autem deprimi, novi etiam abundare: ubique et in omnibus initiatus sum, et ad saturitatem, et ad esuritionem, *id est,* tum ad abundantiam, tum ad inopiam.

13 Omnia valeo per eum qui me corroborat, *nempe* Christum.

14 Attamen rectè fecistis, quòd unâ communicâstis meæ afflictioni.

15 Nôstis autem et vos, Philippenses, quum initio evangelii proficiscerer e Macedoniâ, nullam mihi ecclesiam communicâsse in ratione dati et accepti, nisi vos solos.

16 Nam etiam Thessalonicæ *quum essem,* semel et iterum quod opus erat mihi misistis.

17 Non quòd requiram donum; sed requiro fructum exuberantem, *qui* in rationem vestram *inducatur.*

18 Accepi autem omnia, et abundo; expletus sum, *inquam,* acceptis ab Epaphrodito, quæ a vobis *missa sunt,* odorem bonæ fragrantiæ, hostiam Deo acceptam *ac* gratam.

19 Deus autem meus supplebit quicquid opus fuerit vobis, secundùm divitias suas, gloriosè, in Christo Jesu.

20 Deo autem et Patri nostro *sit* gloria in secula seculorum. Amen.

21 Salutate omnes sanctos in Christo Jesu. Salutant vos qui mecum sunt fratres.

22 Salutant vos omnes sancti, maximè verò qui sunt ex Cæsaris domo.

23 Gratia Domini nostri Jesu Christi *sit* cum omnibus vobis. Amen.

Scripta est Româ per Epaphroditum.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA AD COLOSSENSES.

CAP. I.

PAULUS apostolus Jesu Christi per Dei voluntatem, et Timotheus frater,

2 Iis qui sunt Colossis, sanctis ac fidelibus fratribus in Christo Jesu; Gratia *sit* vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo.

3 Gratias agimus Deo et Patri Domini nostri Jesu Christi, semper pro vobis orantes:

4 Auditâ fide vestrâ in Christo Jesu, et charitate in omnes sanctos:

5 Propter spem sepositam vobis in cœlis: quam prius audîstis per sermonem veritatis, *id est,* evangelii;

6 Quod pervenit ad vos, sicut et in
totum mundum; et fructum profert,
sicut apud vos quoque, ex quo die
verè audivistis et cognovistis Dei
gratiam:
7 Sicut et didicistis ex Epaphrâ
dilecto conservo nostro, qui est fidus
pro vobis minister Christi;
8 Qui et declaravit nobis vestram
per Spiritum charitatem.
9 Propterea et nos, ex quo die *id*
audivimus, non desinimus pro vobis
orare, et petere ut impleamini agnitione voluntatis ejus, cum omni sapientiâ et intelligentiâ spirituali;
10 Ut incedatis sicut Domino convenit, cui per omnia placeatis, omnis
operis boni fructum proferentes, et
crescentes in agnitione Dei;
11 Omni robore corroborati secundùm gloriosum robur ipsius, ad omnem tolerantiam, et animi lenitatem,
cum gaudio;
12 Gratias agentes Patri, qui idoneos nos fecit ad participandam sortem sanctorum in luce:
13 Qui, *inquam*, eripuit nos ex potestate tenebrarum, ac transtulit in
regnum Filii sui dilecti;
14 Id quo habemus redemptionem
per sanguinem ipsius, *id est*, remissionem peccatorum;
15 Qui est imago Dei invisibilis, *et*
primogenitus omnis rei creatæ:
16 Nam per eum condita sunt omnia quæ in cœlis sunt, et quæ in terrâ,
visibilia et invisibilia; sive throni,
sive dominia, sive imperia, sive potestates; omnia, *inquam*, per eum, et
ejus respectu condita sunt:
17 Estque ipse ante omnia, et omnia per eum consistunt:
18 Estque caput corporis, *id est*,
ecclesiæ, estque *etiam* principium, *et*
primogenitus ex mortuis, ut inter
omnes, primas teneat:
19 Quoniam in eo placuit *Patri*, ut
omnis plenitudo inhabitaret:
20 Ut, pace per sanguinem crucis
ejus factâ, per eum reconciliare omnia sibi; per eum, *inquam*, tum quæ
in terrâ, tum quæ in cœlis.
21 Itaque vos quum essetis quondam abalienati, et hostes, mente operibus malis intenta, nunc sanè reconciliavit,
22 In corpore illo carnis suæ, per
mortem; ut sistat vos sanctos, et inculpatos, et irreprehensos coram se:
23 Siquidem permanetis in fide
fundati *et* firmi, nec dimovemini a
spe evangelii quod audîstis, *evangelii*,
inquam, prædicati omni creaturæ quæ
sub cœlo est, cujus factus sum ego
Paulus minister;
24 Qui nunc gaudeo de iis quæ
patior pro vobis, et reliquias afflictionum Christi vicissim expleo in carne
meâ, pro corpore ipsius, quod est ecclesiâ;
25 Cujus *ecclesiæ* factus sum minister ex dispensatione Dei, quæ data
est mihi erga vos, ad implendum Dei
sermonem;
26 *Nempe* mysterium illud quod
absconditum fuit a seculis et ætatibus, nunc autem patefactum est
sanctis ejus,
27 Quibus voluit Deus notum facere quæ sint illæ divitiæ gloriosi
hujus mysterii inter gentes, qui est
Christus inter vos, spes illa gloriæ:
28 Quem nos annunciamus, admonentes quosvis, et quosvis erudientes
omni sapientiâ, ut quosvis sistamus
perfectos in Christo Jesu:
29 Ad quod etiam enitor, decertans
secundùm efficacitatem ipsius agentem in me potenter.

CAP. II.

VELIM enim vos scire quantum
certamen sustineam pro vobis et
iis qui *sunt* Laodiceæ, et quotquot
non viderunt faciem meam in carne:
2 Ut consolationem accipiant eorum corda, ipsis charitate compactis,
et omni opulentiâ plenè certioratæ intelligentiæ, ad cognitionem mysterii
Dei ac Patris et Christi:
3 In quo sunt omnes thesauri sapientiæ ac cognitionis absconditi.
4 Hoc autem *ideò* dico, ut ne quis
vos falsò ratiocinando fallat sermonis
probabilitate.
5 Esti enim corpore absum, spiritu
tamen sum vobiscum, gaudens ac
cernens vestrum ordinem, et soliditatem vestræ in Christum fidei.
6 Sicut igitur accepistis Christum
Jesum Dominum, *ita* in eo ambulate;
7 Radicati et superstructi in eo, ac
confirmati fide, sicut edocti estis,
abundantes eâ cum gratiarum actione.
8 Videte nequis sit qui vos deprædetur per philosophiam et inanem
deceptionem, secundùm traditionem
hominum, secundùm elementa mundi, et non secundùm Christum:
9 Nam in eo inhabitat omnis plenitudo Deitatis corporalitèr:

10 Et estis in eo completi, qui est caput omnis imperii ac potestatis :

11 In quo etiam circumcisi estis circumcisione quæ fit sine manibus, corpore peccatis carnis exuto per circumcisionem Christi :

12 Consepulti cum eo per baptismum, per quem etiam cum eo suscitati estis per fidem Dei efficaciter agentis, qui suscitavit eum ex mortuis.

13 Vosque mortuos in peccatis et præputio carnis vestræ, cum eo vivificavit, vobis condonatis omnibus peccatis :

14 *At* deleto quod adversùm nos *erat* rituum chirographo ; quod, *inquam*, erat nobis occultè contrarium, *ipse* verò cruci affixum e medio sustulit :

15 *Et* exspoliata imperia ac potestates traduxit palam, triumphatis illis per eam.

16 Nequis igitur vos damnet ob cibum vel potum, aut respectu festi, aut novilunii, aut Sabbatorum :

17 Quæ sunt umbra rerum futurarum ; at corpus *est* Christi.

18 Nemo adversùm vos rectoris partes sibi ultrò sumat, in submissione animi, et cultu Angelorum ; pedem inferens in ea quæ non vidit, *et* temerè inflatus carnis suæ sensu :

19 Neque obtinens Caput, ex quo totum corpus per commissuras et compages suppeditatum et compactum, augescit Dei augmento.

20 Itaque, si mòrtui cum Christo, *liberi* estis ab elementis mundi, quìd, ut viventes in mundo, ritibus oneramini,

21 (Ne ederis, *aiunt isti*, neque gustâris, neque attigeris ;

22 Quæ omnia ipso usu pereunt,) *præscripta* ex mandatis et doctrinis hominum ?

23 Quæ rationem quidèm habent sapientiæ in cultu voluntario, et submissione animi, et in eo quòd corpori non parcant ; nec tamen ullius sunt pretii, *quum* ad ea *spectent* quibus farcitur caro.

CAP. III.

ITAQUE, si resurrexistis cum Christo, superna quærite, ubi Christus est ad dextram Dei sedens.

2 Superna satagite, non terrestria.

3 Nam mortui estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo :

4 Quando Christus, vita *illa* nostra, patefactus fuerit, tum et vos cum eo patefietis gloriosi.

5 Mortificate igitur membra vestra terrestria, scortationem, impuritatem, mollitiem, cupiditatem malam, et avaritiam, quæ est idololatria ;

6 Ob quæ venit ira Dei super homines contumaces :

7 Quibus in *vitiis* et vos incessistis quondam, quum in iis viveretis.

8 At nunc deponite etiam vos hæc omnia, iram, excandescentiam, malitiam, maledicentiam, verborum obscœnitatem ab ore vestro.

9 Ne mentimini alius adversùs alium, quum exuti sitis illo vetere homine cum factis ipsius :

10 Et induti sitis novo illo, qui renovatur in agnitionem congruentem imagini ejus qui ipsum condidit :

11 Ubi non est Græcus et Judæus, circumcisio et præputium, Barbarus et Scytha, servus et liber ; sed omnia et in omnibus *est* Christus.

12 Induimini igitur, ut electi Dei, sancti et dilecti, visceribus miserationum, comitate, modestiâ, mansuetudine, lenitate animi :

13 Tolerantes alii alios, et condonantes vobis mutuò, siquis adversùs aliquem habuerit querelam ; sicut et Christus condonavit vobis, ita et vos.

14 Super hæc autem omnia *induimini* charitate, quæ est vinculum perfectionis.

15 Et pax Dei sit gubernatrix in cordibus vestris, ad quam etiam vocati estis in unum corpus : et grati estote.

16 Sermo Christi inhabitet in vobis copiosè cum omni sapientiâ, docendo et commonefaciendo vos mutuò psalmis, et hymnis, et cantionibus spiritualibus, cum gratiâ canendo in vestro corde Domino.

17 Et quicquid egeritis sermone, aut facto, in nomine Domini Jesu *id facite*, gratias agentes Deo et Patri per eum.

18 Uxores, subjicite vos propriis viris, ut convenit in Domino.

19 Viri, diligite uxores, et ne estote adversùs eas amarulenti.

20 Filii, auscultate parentibus in omnibus ; hoc enim gratum est Domino.

21 Patres, ne irritate liberos vestros ; ne despondeant animum.

22 Servi, auscultate per omnia iis qui domini sunt secundùm car-

nem, non obsequiis ad oculum exhibitis, ut qui hominibus placere student, sed cum simplicitate cordis, timentes Deum.

23 Et quicquid feceritis, ex animo præstate, tanquam Domino, et non hominibus:

24 Scientes vos a Domino recepturos mercedem hæreditatis: nam Domino Christo servitis.

25 Qui verò injuriam intulerit, referet injuriam quam intulerit; nec est personarum respectus.

CAP. IV.

DOMINI, æquitatem et equabilitatem servis exhibete: ut qui sciatis vos quoque habere Dominum in cœlis.

2 In precibus perdurate, invigilantes iis cum gratiarum actione:

3 Precantes simul etiam pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis, ut loquamur mysterium Christi, propter quod etiam sum vinctus:

4 Ut, *inquam,* illud patefaciam, sicut oportet me loqui.

5 Sapienter vos gerite erga extraneos, opportunitatem redimentes.

6 Sermo vester semper cum gratiâ *sit,* sale conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere.

7 Res meas omnes vobis notas faciet Tychicus, dilectus frater, et fidus minister, ac conservus in Domino;

8 Quem misi ad vos ob hoc ipsum, ut cognoscat res vestras, et corda vestra consoletur;

9 Cum Onesimo fido et dilecto fratre, qui est ex vobis. Omnia *igitur* vobis exponent quæ hic aguntur.

10 Salutat vos Aristarchus, meus in captivitate socius, et Marcus consobrinus Barnabæ, de quo accepistis mandata; si venerit ad vos, excipite eum.

11 Et Jesus, qui vocatur Justus; qui sunt ex circumcisione: hi soli *sunt* mihi adjutores in regno Dei, et fuere mihi solatio.

12 Salutat vos Epaphras, qui ex vobis est, servus Christi, semper precibus certans pro vobis, ut stetis perfecti et completi in omni voluntate Dei.

13 Hoc enim de eo testor, eum multo vestri studio ardere, et eorum qui sunt Laodiceæ, et eorum qui Hierapoli.

14 Salutat vos Lucas medicus ille dilectus, et Demas.

15 Salutate fratres qui sunt Laodiceæ, et Nympham, et ecclesiam quæ in domo illius est.

16 Et quum perlecta fuerit apud vos epistola, facite ut etiam in Laodicensium ecclesiâ recitetur; et ut scriptam Laodiceâ vos quoque legatis.

17 Et dicite Archippo, Vide ut ministerium quod accepisti in Domino, impleas.

18 Salutatio, meâ manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia *sit* vobiscum. Amen.

Scripta est ad Colossenses Româ, per Tychicum et Onesimum.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA PRIMA AD THESSALONICENSES.

CAP. I.

PAULUS, et Silvanus, et Timotheus, ecclesiæ Thessalonicensium, *quæ est* in Deo Patre, et Domino Jesu Christo: Gratia *sit* vobis, et pax, â Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.

2 Gratias agimus Deo semper de omnibus vobis, mentionem vestri facientes in precibus nostris:

3 Indesinenter commemorantes efficacem vestram fidem, et laboriosam charitatem, et tolerantem illam spem in Domino nostro Jesu coram Deo et Patre nostro:

4 Ut qui sciamus, fratres dilecti â Deo, electionem vestram.

5 Quoniam evangelium nostrum constitit apud vos non loquutione duntaxât, sed etiam virtute, et in Spiritu Sancto, et in multâ certâ persuasione: sicut nôstis quales fuerimus inter vos, vestri causâ.

6 Et vos imitatores nostri facti

fuistis et Domini, recepto sermone cum afflictione multâ, cum gaudio Spiritûs Sancti :

7 Adeò ut fueritis exemplaria omnibus credentibus in Macedoniâ et in Achaiâ.

8 A vobis enim non solùm personuit sermo Domini in Macedoniâ et Achaiâ, verùm etiam in omnem locum fides vestra, quæ est in Deum, dimanavit, ut necesse non habeamus quicquam loqui.

9 Siquidem ipsi de nobis annunciant qualem ingressum habuerimus ad vos, et quomodo converteritis vos ad Deum, relictis idolis, ut serviretis Deo vivo et vero :

10 Et exspectaretis Filium ejus e cœlis, quem suscitavit a mortuis, *nempe* Jesum nos eruentem ab irâ illâ venturâ.

CAP. II.

NAM ipsi nôstis, fratres, ingressum nostrum ad vos non fuisse vanum :

2 Imò etiam *multa* priùs passi, et contumeliis affecti Philippis, sicut nôstis, libertate loquendi usi sumus in Deo nostro, ad annunciandum apud vos evangelium Dei cum multo certamine.

3 Exhortatio enim nostra non fuit ex impostura, neque ex impuritate, neque cum dolo :

4 Sed sicut placuimus Deo *quibus* crederetur evangelium, ita loquimur, non ut hominibus placentes, sed Deo, qui approbat corda nostra.

5 Nec enim unquam sermone assentatorio usi sumus, sicut nôstis ; nec avaritiæ causâ quicquam prætexuimus ; Deus testis est :

6 Neque ex hominibus quærentes gloriam, nec à vobis, nec ab aliis, quum possemus *vobis* oneri esse, ut apostoli Christi.

7 Sed fuimus placidi in medio vestri, *et* ut si nutrix foveat liberos suos :

8 Ita cupidi vestri, avebamus impertiri vobis, non solùm evangelium Dei, sed etiam nostras ipsorum animas, quòd chari nobis essetis.

9 Meministis enim, fratres, laboris nostri ac ærumnæ : nocte enim ac die operando, ne quem vestrûm gravaremus, prædicavimus apud vos evangelium Dei.

10 Vos testes *estis* et Deus, quomodo sanctè et justè et inculpatè, vobis, qui creditis, nos gesserimus.

11 Sicut nôstis quomodo unumquemque vestrûm, tanquam pater liberos suos, hortabamur et consolabamur ;

12 Et obtestabamur ut incederetis sicut dignum est Deo vocante vos ad suum regnum ac gloriam.

13 Propterea etiam nos gratias agimus Deo indesinenter, quòd acceptum de Deo sermonem quem audîstis ex nobis, exceperitis, non *ut* sermonem hominum, sed (sicut est verè) *ut* Dei sermonem, qui etiam agit in vobis qui creditis.

14 Vos enim, fratres, imitatores facti estis ecclesiarum Dei quæ sunt in Judeâ in Christo Jesu ; quippe qui eadem passi sitis et vos à propriis contribulibus, sicut et ipsæ a Judæis ;

15 Qui etiam Dominum Jesum et proprios prophetas occiderunt, et nos exegerunt ; neque Deo placent, et omnibus hominibus adversantur ;

16 Prohibentes nos gentibus loqui ut serventur, ut semper compleant peccata sua : occupavit enim eos ira ad extremum usque.

17 Nos verò, fratres, orbati vobis ad temporis momentum, conspectu, non animo, eò vehementiùs studuimus videre faciem vestram, cum multo desiderio.

18 Ideo voluimus venire ad vos (ego quidèm Paulus) semel atque iterum, sed impedivit nos Satanas.

19 Nam quæ est nostra spes, aut gaudium, aut corona de quâ glorier ? annon et vos in conspectu Domini nostri Jesu Christi in ejus adventu ?

20 Vos enim estis gloria nostra et gaudium.

CAP. III.

QUAMOBREM *desiderium* non ampliùs ferentes, optimum duximus soli Athenis relinqui :

2 Misimusque Timotheum fratrem nostrum, ac ministrum Dei et adjutorem nostrum in evangelio Christi, ad vos stabiliendos et exhortandos super fide vestrâ :

3 Ut nemo commoveatur ob afflictiones istas : ipsi enim nôstis ad id nos esse constitutos.

4 Etenim quum apud vos essemus, prædicebamus vobis fore ut affligeremur ; quod et evenit, et nôstis.

5 Quamobrem etiam ego non ampliùs *me* continens, misi *eum* ut cognoscerem fidem vestram : *veritus* ne quo modo tentâsset vos tentator ille, et inanis redditus esset labor noster.

6 Nuper autem, quum venisset

Timotheus ad nos a vobis, et lætum nuncium nobis attulisset de fide et charitate vestrâ, et quòd bonam nostri memoriam retineatis, semper expetentes nos videre, sicut nos quoque vos;

7 Propterea consolationem accepimus, fratres, ex vobis, in omni afflictione et necessitate nostrâ, per vestram fidem:

8 Nunc enim vivimus, si vos perstatis in Domino.

9 Quam enim gratiarum actionem possumus Deo rependere de vobis, super omni gaudio quo gaudemus propter vos coram Deo nostro;

10 Nocte ac die quàm vehementissimè precantes ut videamus vestram faciem, et quæ desunt fidei vestræ compleamus?

11 Ipse verò Deus et Pater noster, et Dominus noster Jesus Christus, dirigat viam nostram ad vos.

12 Faxit autem Dominus ut abundetis et exuberetis mutuâ inter vos charitate, et in omnes, quemadmodum et nos in vos:

13 Ut corda vestra inculpata stabiliat in sanctimonia coram Deo et Patre nostro in adventum Domini nostri Jesu Christi cum omnibus sanctis suis.

CAP. IV.

QUOD superest igitur, fratres, rogamus vos et precamur per Dominum Jesum, ut sicut accepistis a nobis quomodo oporteat vos incedere, et placere Deo, magis excellatis.

2 Nôstis enim quæ mandata dederimus vobis per Dominum Jesum.

3 Nam hæc est voluntas Dei, *nempe* sanctificatio vestri, *id est*, ut abstineatis a scortatione:

4 Ut sciat vestrûm unusquisque suum vas possidere in sanctificatione et honore:

5 Non in morbo cupiditatis, sicut gentes quæ non noverunt Deum:

6 *Et* ut ne *quis* opprimat, et habeat quæstui in negotio fratrem suum; nam ultor est Dominus omnium istorum, sicut et antè diximus vobis, et asseveranter testificati sumus.

7 Non enim vocavit nos Deus ad impuritatem, sed ad sanctificationem.

8 Proinde qui *hæc* rejicit, non rejicit hominem, sed Deum, qui etiam dedit nobis Spiritum suum sanctum.

9 Cæterùm de fraternâ charitate non necesse habetis ut scribam vobis: ipsi namque divinitùs docti estis ut diligatis alii alios.

10 Nam et facitis hoc erga cunctos fratres qui sunt in totâ Macedoniâ: precamur autem vos, fratres, ut magis excellatis:

11 Et contendatis quieti esse, et res vestras agere, ac operari propriis manibus vestris, sicut vobis denunciavimus;

12 Ut vos geratis honestè erga extraneos, et nullius vobis sit opus.

13 Nolim autem vos in ignorantiâ versari, fratres, quod ad eos attinet qui obdormierunt, ut ne doleatis, sicut et cæteri qui spem non habent.

14 Nam si credimus Jesum mortuum esse et resurrexisse, ita etiam Deus eos qui obdormierint in Jesu adducet cum eo.

15 Hoc enim vobis dicimus verbis Domini, fore ut nos vivi qui reliqui erimus in adventu Domini, non præveniamus eos qui obdormierint.

16 Nam ipse Dominus cum hortationis clamore, cum voce Archangeli, et cum Dei tubâ, descendet e cœlo; et qui mortui fuerint in Christo, resurgent primùm;

17 Deinde nos vivi, qui reliqui erimus, rapiemur simul cum eis in nubes, in occursum Domini in aëra; et ita semper cum Domino erimus.

18 Itaque consolamini alii alios istis sermonibus.

CAP. V.

PORRO de temporibus et opportunitatibus, fratres, non est opus ut vobis scribatur.

2 Ipsi enim penitùs scitis diem illum Domini, ut fur nocte *venit*, ita venturum esse.

3 Quum enim dicent, Pax *est* et tuta omnia, tunc repentinum eis imminet exitium, sicuti dolor partûs mulieri prægnanti, et nequaquam effugient.

4 At vos, fratres, non estis in tenebris, ut dies ille vos, tanquam fur, deprehendat.

5 Omnes vos filii lucis estis, ac filii diei: non sumus *filii* noctis, neque tenebrarum.

6 Nempe igitur ne dormiamus ut reliqui, sed vigilemus et sobrii simus.

7 Nam qui dormiunt, noctu dormiunt: et qui inebriantur, noctu sunt ebrii.

8 At nos qui sumus diei, sobrii simus, induti thorace fidei et charitatis; et pro galeâ, spe salutis:
9 Nam non constituit nos Deus ad iram, sed ad salutem obtinendam per Dominum nostrum Jesum Christum,
10 Qui mortuus est pro nobis, ut, sive vigilemus, sive dormiamus, simul cum eo vivamus.
11 Quapropter adhortamini alii alios, et ædificate singuli singulos, sicut et facitis.
12 Rogamus autem vos, fratres, ut agnoscatis eos qui laborant inter vos, et præsunt vobis in Domino, et admonent vos;
13 Et quàm maximè charos ducatis, propter opus ipsorum. Pacem colite inter vos mutuò.
14 Precamur autem vos, fratres, monete inordinatos, consolamini eos qui pusillo animo sunt, sublevate infirmos, leni animo estote erga omnes.
15 Videte nequis malum pro malo cuipiam reddat, sed beneficentiam semper sectamini, tum inter vos mutuò, tum erga omnes.
16 Semper gaudete.
17 Indesinenter orate.
18 In omnibus gratias agite: hæc enim est voluntas Dei per Christum Jesum erga vos.
19 Spiritum ne extinguite.
20 Prophetias ne pro nihilo habete.
21 Omnia explorate: quod bonum fuerit retinete.
22 Ab omni specie mali abstinete.
23 Ipse autem Deus pacis sanctificet vos totos: et integer vester spiritus, et anima, et corpus inculpatè in adventum Domini nostri Jesu Christi serventur.
24 Fidelis *est* qui vocavit vos, qui etiam *id* efficiet.
25 Fratres, orate pro nobis.
26 Salutate fratres omnes cum osculo sancto.
27 Adjuro vos per Dominum, ut recitetur hæc epistola omnibus sanctis fratribus.
28 Gratia Domini nostri Jesu Christi *sit* vobiscum. Amen.

Ad Thessalonicenses prima, scripta fuit Athenis.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA AD THESSALONICENSES SECUNDA.

CAP. I.

PAULUS, et Silvanus, et Timotheus, ecclesiæ Thessalonicensium, *quæ est* in Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo:
2 Gratia *sit* vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.
3 Gratias agere debemus Deo semper de vobis, fratres, ut par est, quòd vehementer augescat fides vestra, et abundet mutuà uniuscujusque omnium vestrûm charitas:
4 Adeò ut nos ipsi de vobis gloriemur apud ecclesias Dei, *id est,* de tolerantiâ vestrâ et fide in omnibus persequutionibus vestris et afflictionibus quas toleratis:
5 *Quæ res* demonstratio est justi judicii Dei, ut digni habeamini regno Dei, pro quo etiam *ista* patimini:
6 Siquidem justum est apud Deum vicissim reddere iis qui affligunt vos, afflictionem:
7 Vobis verò qui affligimini, relaxationem nobiscum, quum patefiet Dominus Jesus de cœlo, cum angelis suis potentibus,
8 Cum igne flammante, infligens ultionem iis qui Deum non noverunt, neque auscultant evangelio Domini nostri Jesu Christi:
9 Qui pœnam pendent æterni exitii, *expulsi* à facie Domini et a gloriâ roboris ipsius.
10 Quum venerit ut glorificetur in sanctis suis, et admirandus fiat in credentibus omnibus (quòd fides habita fuerit testimonio nostro apud vos) in die illo.
11 Cujus etiam rei gratiâ precamur semper pro vobis, ut vos dignetur istâ vocatione Deus noster, et compleat omnem *suæ* bonitatis gratuitam benevolentiam, et opus fidei potenter:
12 Ut glorificetur nomen Domini nostri Jesu Christi in vobis, et vos in eo, ex gratiâ Dei nostri, et Domini Jesu Christi.

CAP. II.

ROGAMUS autem vos, fratres,
per adventum Domini nostri Jesu
Christi, et nostrî ad eum aggregati-
onem,
2 Ne citò a mente dimoveamini,
neque terreamini, neque per spiri-
tum, neque per sermonem, neque per
epistolam tanquam per nos *scriptam*,
quasi instet dies ille Christi.
3 Nequis vos seducat ullo modo:
non enim *adveniet dies Christi*, quin
venerit defectio priùs, et retectus fu-
erit homo ille peccati, filius, *inquam*,
ille perditionis,
4 Sese opponens ille et efferens
adversùs quicquid dicitur Deus, aut
numen: adeò ut in templo Dei tan-
quam Deus sedeat, præ se ferens se
esse Deum.
5 Annon meministis me, quum
adhuc essem apud vos, hoc dixisse
vobis?
6 Nunc verò quid obstet nôstis, ut
is suo tempore retegatur.
7 Jam enim peragitur mysterium
impietatis hujus: tantùm qui nunc
obstat, *obstabit* usquedum e medio
sublatus fuerit.
8 Et tunc retegetur Impius ille,
quem Dominus conficiet spiritu oris
sui, et illustri adventu suo abolebit:
9 *Illum, inquam*, cujus adventus
est ex efficacitate Satanæ, cum omni
potentiâ, et signis, ac prodigiis men-
dacibus;
10 Et cum omni fraude injustitiæ
in iis qui pereunt: propterea quòd
amorem veritatis non receperunt, ut
salvi fierent.
11 Ideo igitur mittet eis Deus effi-
caciam deceptionis, ut credant men-
dacio:
12 Ut damnentur omnes qui non
crediderint veritati, sed acquieverint
in injustitiâ.
13 Nos autem debemus gratias
agere Deo semper de vobis, fratres
dilecti a Domino, quòd elegerit vos
Deus ab initio ad salutem per sanc-
tificationem Spiritûs, et per fidem
habitam veritati;
14 Quò vocavit vos per evangelium
nostrum, ad obtinendam gloriam Do-
mini nostri Jesu Christi.
15 Nempe igitur, fratres, perstate,
et retinete traditam doctrinam, quam
edocti estis et per sermonem, et per
epistolam nostram.
16 Ipse verò Dominus noster Jesus
Christus, et Deus ac Pater noster,
qui dilexit nos, et dedit consolatio-
nem æternam et spem bonam per
gratiam,
17 Consoletur vestra corda, et sta-
biliat vos in omni sermone et opere
bono.

CAP. III.

QUOD superest, orate, fratres,
pro nobis, ut sermo Domini
currat, et glorificetur, sicut et apud
vos:
2 Et ut eripiamur a protervis ac
sceleratis hominibus: non enim om-
nium est fides.
3 Sed fidelis est Dominus, qui sta-
biliet vos et tuebitur ab illo malo.
4 Confidimus autem in Domino
de vobis, vos, quæ denunciamus vo-
bis, et facere et facturos esse.
5 Dominus verò dirigat vestra cor-
da ad Dei charitatem, et Christi
patientem exspectationem.
6 Denunciamus autem vobis, fra-
tres, in nomine Domini nostri Jesu
Christi, ut subducatis vos ab omni
fratre qui inordinatè incedit, et non
ex traditâ doctrinâ quam accepit a
nobis.
7 Nam ipsi scitis quomodo oporteat
nos imitari: quoniam non inordinatè
nos gessimus inter vos:
8 Neque gratis panem edimus *ac-
ceptum* a quoquam; sed cum labore
et ærumnâ nocte dieque operantes,
ne cui vestrûm oneri essemus:
9 Non quòd nobis *id* non liceat;
sed ut nosmetipsos pro exemplari ex-
hibeamus vobis ad nos imitandos.
10 Etenim quum essemus apud vos,
hoc denunciabamus vobis: quòd si-
quis nolit operari, etiam non edito.
11 Audivimus enim quosdam ince-
dere inter vos inordinatè, nihil agen-
tes, sed inaniter satagentes.
12 Iis autem qui sunt istiusmodi
denunciamus, et eos obsecramus per
Dominum nostrum Jesum Christum,
ut cum quiete operantes, suo pane
vescantur.
13 Vos autem, fratres, ne seg-
nescite in benefaciendo.
14 Quòd siquis non auscultat nos-
tro per epistolam sermoni, hunc no-
tate; et ne commercium habete cum
eo, ut eum pudeat.
15 Neque ut inimicum ducite, sed
admonete ut fratrem.
16 Ipse autem Dominus pacis

semper det vobis pacem omni modo. Dominus *sit* cum omnibus vobis.

17 Salutatio, meâ manu Pauli, quod est signum in omni epistolâ : ita scribo.

18 Gratia Domini nostri Jesu Christi *sit* cum omnibus vobis. Amen.

Ad Thessalonicenses secunda missa fuit Athenis.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA PRIMA AD TIMOTHEUM.

CHAP. I.

PAULUS apostolus Jesu Christi ex ordinatione Dei servatoris nostri, et Domini Jesu Christi, spei nostræ ;

2 Timotheo, germano filio in fide : Gratia *sit tibi,* misericordia, et pax, à Deo Patre nostro, et Christo Jesu Domino nostro.

3 Sicut te sum precatus ut permaneres Ephesi, quum proficiscerer in Macedoniam, *vide,* ut denuncies quibusdam ne diversam doctrinam doceant ;

4 Nec attendant *animum* fabulis, et genealogiis infinitis, quæ potiùs quæstiones præbent quàm ædificationem Dei, quæ est per fidem.

5 Porrò, finis mandati est charitas, ex puro corde, et conscientiâ bonâ, et fide non ficta :

6 A quibus nonnulli ut a scopo aberrantes, diverterunt ad vaniloquentiam ;

7 Volentes esse legis doctores, non intelligentes nec quæ loquuntur, nec de quibus asseverant.

8 Scimus autem bonam esse legem, siquis eâ legitimè utatur ;

9 Hoc sciens, *nempe* legem justo positam non esse, sed legis contemptoribus, et iis qui subjici nolunt, impiis et peccatoribus, nefariis et profanis, parricidis et matricidis, homicidis,

10 Scortatoribus, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, perjuris, et siquid aliud est quod sanæ doctrinæ sit oppositum :

11 *Quæ est* secundùm gloriosum evangelium beati Dei, quod concreditum est mihi.

12 Gratiam igitur illi habeo qui me robustum effecit, *id est,* Christo Jesu Domino nostro ; quòd me fidum duxerit, ut qui *me* in ministerio constituerit ;

13 Qui priùs eram blasphemus, et persequutor, et injuriosus ; sed mei misertus est. Nam ignorans *id* faciebam, *nempe* fidei expers.

14 Superabundavit autem gratia illa Domini nostri cum fide et dilectione in Christo Jesu.

15 Certus *est hic* sermo, et dignus qui modis omnibus recipiatur, Christum Jesum venisse in mundum ut peccatores servaret, quorum primus sum ego.

16 Verùm ideò misertus est mei, ut in me primo ostenderet Jesus Christus omnem lenitatem, ut essem exemplar credituris ipsi ad vitam æternam.

17 Regi autem æterno, immortali, invisibili, soli sapienti Deo, honor *sit* et gloria in secula seculorum. Amen.

18 Hoc mandatum commendo tibi, fili Timothee, *nempe* ut secundùm prægressas de te prophetias, milites per eas bonam illam militiam ;

19 Retinens fidem et bonam conscientiam ; quâ expulsâ, nonnulli naufragium fidei fecerunt.

20 Ex quibus Hymenæus et Alexander ; quos tradidi Satanæ, ut castigati discerent non blasphemare.

CAP. II.

ADHORTOR igitur ante omnia, ut faciant deprecationes, preces, postulationes, gratiarum actiones pro quibusvis hominibus ;

2 Pro regibus, et quibusvis in eminentiâ constitutis : ut tranquillam ac quietam vitam degamus cum omni pietate et honestate :

3 Nam hoc bonum est et acceptum coram servatore nostro Deo ;

4 Qui quosvis homines vult servari, et ad agnitionem veritatis venire.

5 Unus enim *est* Deus, unus etiam mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus ;

6 Qui sese ipse dedit redemptionis pretium pro quibusvis, *Christus, inquam,* testimonium illud suis temporibus *destinatum.*

7 Cujus constitutus sum ego præco

et apostolus, (veritatem dico per Christum, non mentior,) doctor *inquam* gentium cum fide ac veritate.

8 Volo igitur viros precari in quovis loco, puras manus attollentes absque irâ et disceptatione.

9 Itidem et mulieres amictu honesto, cum verecundiâ et modestiâ, ornare sese, non cincinnis, vel auro, vel margaritis, vel pretioso vestitu;

10 Sed (quod decet mulieres pietatem in Deum spondentes) operibus bonis.

11 Mulier cum silentio discito cum omni submissione.

12 Mulieri enim docere non permitto, neque auctoritatem usurpare in virum, sed *mando* ut sit in silentio.

13 Adamus enim prior formatus est; deinde Eva.

14 Et Adamus non fuit seductus; sed mulier seducta, causa transgressionis fuit.

15 Servabitur tamen liberos gignendo, si manserint in fide, ac charitate, et sanctificatione cum modestiâ.

CAP. III.

CERTUS *est hic* sermo, Siquis episcopatum appetit, præclarum opus desiderat.

2 Oportet igitur episcopum irreprehensum esse, unius uxoris virum, vigilantem, temperantem, compositum, hospitalem, aptum ad docendum:

3 Non vinosum, non percussorem, non turpem quæstum facientem: sed æquum, alienum a pugnis, alienum ab avaritiâ:

4 *Qui* suæ domui bene præsit, qui liberos contineat in subjectione cum omni honestate;

5 (Nam siquis propriæ domui præesse nescit, quomodo ecclesiam Dei curabit?)

6 Non novitium, ne inflatus in criminationem incidat diaboli.

7 Oportet autem eum etiam bonum habere testimonium ab extraneis; ne in probrum incidat et laqueum diaboli.

8 Diaconos itidem honestos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpem quæstum facientes,

9 Tenentes mysterium fidei in purâ conscientiâ.

10 Atque hi etiam probentur priùs, deinde ministrent, si sint inculpati.

11 Uxores itidem *oportet esse* honestas, non calumniosas, sobrias, fidas in omnibus.

12 Diaconi sint unius uxoris mariti, qui liberis rectè præsint, et propriis domibus.

13 Nam qui bene ministraverint, gradum sibi bonum acquirunt, et multam libertatem per fidem quæ *est* in Christo Jesu.

14 Hæc tibi scribo, sperans fore ut celeriùs ad te veniam:

15 Quòd si tardiùs venero, ut nôris quomodo oporteat in domo Dei versari, quæ est ecclesia Dei vivi, columna et stabilimentum veritatis.

16 Et sine controversiâ magnum est pietatis mysterium: Deus conspicuus factus est in carne, justificatus est in Spiritu, conspectus est ab angelis, prædicatus est gentibus, fides illi habita est in mundo, sursum receptus est in gloriam.

CAP. IV.

SPIRITUS autem disertè dicit, fore ut posterioribus temporibus desciscant quidam a fide, spiritibus deceptoribus *animum* attendentes, ac doctrinis dæmoniorum;

2 Per hypocrisin falsiloquorum, quorum conscientia cauterio resecta est;

3 Prohibentium contrahere matrimonium, *jubentium* abstinere a cibis, quos Deus creavit ad participandum cum gratiarum actione fidelibus, et iis qui cognoverunt veritatem.

4 Nam quicquid creavit Deus, bonum *est*; nec quicquam rejiciendum *est*, si cum gratiarum actione sumatur:

5 Sanctificatur enim per verbum Dei et preces.

6 Hoc si subjeceris fratribus, bonus eris minister Jesu Christi, innutritus in sermonibus fidei, et præclaræ doctrinæ, quam affectatus es.

7 Cæterùm profanas et aniles fabulas rejice; sed exerce teipsum ad pietatem.

8 Nam corporalis exercitatio ad pauca utilis est: at pietas ad omnia utilis est, ut quæ promissionem habeat vitæ præsentis ac futuræ.

9 Certus *est* hic sermo, et dignus qui omnibus modis recipiatur.

10 Nam idcirco etiam fatigamur, et probris afficimur, quòd speremus in Deo vivo, qui est conservator omnium hominum, maximè *verò* fidelium.

11 Hæc denuncia et doce.
12 Nemo tuam juventutem despiciat, sed esto exemplar fidelium in sermone, in conversatione, in charitate, in spiritu, in fide, in castitate.
13 Interim dum venio, attende *animum* lectioni, exhortationi, doctrinæ.
14 Ne negligito donum quod in te est, quod datum est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii.
15 Hæc meditare, in his esto; ut tuus profectus manifestus sit inter omnes.
16 Attende *animum* tibiipsi et doctrinæ; *et* permane in istis: id enim si feceris, et teipsum servabis, et eos qui te audierint.

CAP. V.

SENIOREM ne increpato, sed hortare ut patrem; juniores, ut fratres;
2 Mulieres natu grandiores, ut matres; juniores, ut sorores, cum omni castitate.
3 Viduas honora quæ verè viduæ sunt.
4 Quòd siqua vidua liberos aut nepotes habet, discant priùs *in* propriam domum pietatem exercere, et vicem rependere parentibus; hoc enim est honestum et acceptum coram Deo.
5 Porrò quæ verè vidua est ac sola, sperat in Deo, et permanet in supplicationibus et precibus nocte ac die.
6 At quæ lascivit, *ea* vivens mortua est.
7 Hæc igitur denunciato, ut sint irreprehensæ.
8 Quòd siquis suis, et maximè domesticis, non providet, fidem abnegavit, et est infideli deterior.
9 Vidua allegatur non minor annis sexaginta, quæ fuerit unius viri uxor;
10 In operibus bonis idoneo testimonio ornata; si liberos educavit, si fuit hospitalis, si sanctorum pedes lavit, si afflictis subvenit, si omne bonum opus est assiduè sectata.
11 Porrò juniores viduas rejice: postquam enim lascivierunt adversùs Christum, nubere volunt;
12 Damnandæ, quòd primam fidem rejecerint.
13 Simul autem etiam otiosæ *esse* discunt, circumeuntes domos: imò non solùm otiosæ, sed etiam nugaces, et curiosæ, garrientes quæ non oportet.
14 Velim igitur juniores nubere, liberos gignere, domum administrare, nullam occasionem dare adversario ad maledicendum.
15 Jam enim nonnullæ deflexerunt, sequutæ Satanam.
16 Quòd siquis fidelis aut siqua fidelis habet viduas, ei suppeditato quantum sufficit, et non onerator ecclesia, ut iis quæ veræ viduæ sunt subveniat.
17 Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habentor; maximè qui laborant in sermone et doctrinâ.
18 Dicit enim scriptura, Bovi trituranti non obligabis os: et, Dignus est operarius mercede suâ.
19 Adversùs presbyterum accusationem ne admittito, nisi sub duobus aut tribus testibus.
20 Eos qui peccant, coram omnibus argue, ut et reliqui timeant.
21 Obtestor in conspectu Dei, et Domini Jesu Christi, et electorum angelorum, ut hæc serves, absque eo ut unum alteri præferas, nihil faciens in alteram partem inclinando.
22 Manus citò ne cui imponito, neque communicato peccatis alienis: temetipsum purum serva.
23 Ne ampliùs esto abstemius; sed vino pauculo utere, propter stomachum tuum, et crebras tuas infirmitates.
24 Quorundam hominum peccata antè manifesta sunt, præeuntia damnationi: quosdam verò subsequuntur.
25 Itidem et bona opera ante manifesta sunt: et ea quæ secus habent, occultari non possunt.

CAP. VI.

QUICUNQUE sub jugo sunt servi, suos dominos omni honore dignos ducunto, ne nomen Dei et doctrina blasphemetur.
2 Qui verò fideles habent dominos, ne *eos* despiciant quòd fratres sint: sed potiùs inserviant, quòd fideles sint ac dilecti, qui beneficentiam illam capessunt. Hæc doce et exhortare.
3 Siquis diversam docet doctrinam, neque accedit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, et ei quæ secundùm pietatem est doctrinæ,
4 *Is* turget, nihil sciens, sed insaniens circa quæstiones ac verborum pugnas; ex quibus nascitur invidia, lis, maledicentiæ, suspiciones malæ,
5 Perversæ exercitationes homi-

num mente corruptorum, et qui privati sunt veritate, et quæstui habent pietatem: secede ab iis qui ejusmodi sunt.

6 Est autem quæstus magnus pietas cum animo suâ sorte contento.

7 Nihil enim intulimus in mundum, videlicet nec efferre quicquam possumus.

8 Sed habentes alimenta, et quibus tegamur, hæc nobis satis erunt.

9 Qui autem volunt ditescere, incidunt in tentationem et laqueum, et cupiditates multas amentes et damnosas, quæ demergunt homines in exitium et interitum.

10 Siquidem radix omnium malorum est amor pecuniæ; quam quidam dum appetunt, aberrârunt a fide, et seipsos transfixerunt doloribus multis.

11 Tu verò, ô homo Dei, ista fuge: sectare autem justitiam, pietatem, fidem, charitatem, tolerantiam, lenitatem.

12 Decerta præclarum illud certamen fidei; apprehende vitam æternam, ad quam et vocatus es, et professus præclaram illam promissionem coram multis testibus.

13 Denuncio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, et Jesu Christo, qui testatam fecit coram Pontio Pilato præclaram illam professionem,

14 Ut serves hæc mandata incontaminatus et irreprehensus, usque ad illustrem illum adventum Domini nostri Jesu Christi;

15 Quem temporibus suis ostendet ille beatus et solus Princeps, Rex ille regum, et Dominus dominorum,

16 Qui solus habet immortalitatem, lucem habitans inaccessam, quem vidit nemo hominum, neque videre potest; cui honor et robur æternum. Amen.

17 Iis qui divites sunt in hoc seculo, denuncia, ne efferantur animo, neque spem ponant in divitiis incertis, sed in illo Deo vivo, qui præbet nobis omnia copiosè ad fruendum:

18 Ut *aliis* benefaciant, ut divites sint operibus bonis, faciles ad impertiendum, facilis convictûs:

19 Recondentes sibi fundamentum bonum in posterum, ut apprehendant æternam illam vitam.

20 Timothee, depositum serva, et aversare profanos illos de rebus inanibus clamores, et oppositiones falsò nominatæ scientiæ:

21 Quam nonnulli præ se ferentes, circa fidem aberrârunt à scopo. Gratia sit tecum. Amen.

Ad Timotheum prima, missa fuit Laodiceâ, quæ est metropolis Phrygiæ Pacatianæ.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA
AD TIMOTHEUM SECUNDA.

CAP. I.

PAULUS, apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, secundùm promissionem vitæ quæ est in Christo Jesu,

2 Timotheo dilecto filio *sit* gratia, misericordia, pax, a Deo Patre, et Christo Jesu, Domino nostro.

3 Gratiam habeo Deo, cui servio à majoribus cum purâ conscientiâ, prout assiduam tui memoriam teneo in precibus meis nocte ac die:

4 Desiderans te videre, memor tuarum lacrymarum, ut gaudio replear:

5 Revocans in memoriam eam quæ in te est non simulatam fidem, quæ habitavit priùs in aviâ tuâ Loide, et matre tuâ Eunicâ; persuasus sum autem quòd in te quoque.

6 Quam ob causam suggero tibi, ut exsuscites donum Dei quod est in te per impositionem manuum mearum.

7 Non enim dedit nobis Deus spiritum timiditatis, sed roboris, et charitatis, et sanitatis animi.

8 Ne igitur te pudeat testimonii Domini nostri, neque te pudeat mei, qui sum captivus ipsius; sed esto particeps afflictionum evangelii ex potentiâ Dei;

9 Qui servavit nos, et vocavit vocatione sanctâ; non ex operibus nostris, sed ex suo proposito, et gratiâ, quæ data quidèm est nobis in Christo Jesu ante tempora seculorum;

10 Sed patefacta nunc est per
illustrem illum adventum Servatoris
nostri Jesu Christi, qui et mortem abolevit,
et vitam in lucem produxit ac
immortalitatem per evangelium :
11 Cujus causâ constitutus sum
ego præco, et apostolus, ac doctor
gentium.
12 Quam ob causam et hæc patior :
sed non pudefio ; novi enim cui crediderim,
et mihi persuasum est eum
posse depositum meum in illum diem
servare.
13 Expressam formam teneto sanorum
sermonum, quos a me audîsti,
cum fide et charitate quæ *est* in Christo
Jesu.
14 Præclarum illud depositum
serva per Spiritum Sanctum qui inhabitat
in nobis.
15 Nôsti hoc, quòd se averterint à
me omnes qui sunt in Asiâ ; ex quibus
est Phygellus et Hermogenes.
16 Præstet misericordiam Dominus
Onesiphori familiæ : quoniam sæpe
me recreavit, et catenam meam non
erubuit :
17 Imò quum esset Romæ, studiosissimè
quæsivit me, et invenit.
18 Det ei Dominus ut inveniat misericordiam
apud Dominum in die
illo ; quàm multa etiam Ephesi subministrârit,
tu optimè nôsti.

CAP. II.

TU igitur, fili mi, corroborare per
gratiam quæ est in Christo Jesu.
2 Et quæ audîsti à me inter multos
testes, hæc committe fidis hominibus,
qui sint idonei ad alios quoque docendos.
3 Tu igitur tolerans esto laborum,
ut bonus miles Jesu Christi.
4 Nemo qui militat implicatur hujus
vitæ negotiis, ut ei placeat à quo
delectus est miles.
5 Quòd si certet etiam aliquis, non
coronatur nisi legitimè certaverit.
6 Agricolam oportet priùs laborando
fructus percipere.
7 Considera quæ dico. Det igitur
tibi Dominus intelligentiam in omnibus.
8 Memento Jesum Christum suscitatum
fuisse ex mortuis, *factum* ex
semine Davidis, secundùm evangelium
meum :
9 In quo, velut facinorosus, affligor
usque ad vincula ; sed sermo Dei non
est vinctus.
10 Ideo omnia sustineo propter
electos, ut et ipsi salutem consequantur
quæ est in Christo Jesu, cum gloriâ
æternâ.
11 Certus *est hic* sermo : Nam si
cum *eo* mortui sumus, cum *eo* etiam
vivemus :
12 Si tolerantes sumus, etiam cum
eo regnabimus ; si abnegamus, et
ille abnegabit nos :
13 Si infidi sumus, ille *tamen* fidus
manet, negare seipsum non potest.
14 Hæc suggere, obtestans coram
Domino ne de verbis pugnent, quod
nullam adfert utilitatem, *imò* auditores
subvertit.
15 Stude teipsum probatum sistere
Deo, operarium qui non erubescat,
et qui rectè sermonem veritatis secet.
16 Profanos autem illos de rebus
inanibus clamores cohibe : ad majorem
enim procedunt impietatem :
17 Et sermo eorum depascet ut
gangræna : ex quibus est Hymenæus
et Philetus ;
18 Qui circa veritatem aberrârunt
à scopo, dicentes resurrectionem jam
esse factam : et subvertunt quorundam
fidem.
19 Solidum tamen fundamentum
Dei stat, habens sigillum hoc, Novit
Dominus eos qui sunt sui : et, Abscedat
ab injustitiâ quisquis nominat nomen
Christi.
20 Cæterùm in magnâ domo non
tantùm sunt vasa aurea et argentea,
sed etiam lignea ac testacea ; et alia
quidèm ad decus, alia verò ad dedecus.
21 Siquis igitur sese ab his expurgârit,
erit vas ad decus, sanctificatum,
et accommodum usibus Domini, *et* ad
omne opus bonum comparatum.
22 Juveniles autem cupiditates
fuge : sed sectare justitiam, fidem,
charitatem, pacem, cum iis qui invocant
Christum ex puro corde.
23 Stultas autem et ineruditas illas
quæstiones rejice, sciens eas gignere
pugnas.
24 Servum autem Domini non
oportet pugnare, sed placidum esse
ergà omnes, aptum ad docendum,
tolerantem malos :
25 Cum lenitate erudientem eos
qui contrario animo sunt affecti ; *experturum*
num aliquando daturus sit
eis Deus resipiscentiam ad agnitionem
veritatis ;
26 Et sanitate mentis receptâ *evasuri*
ex diaboli laqueo, ab eo captivi
facti, ad ipsius libitum.

CAP. III.

ILLUD autem scito, fore ut extremis diebus instent tempora molesta.

2 Erunt enim homines sui amantes, avari, gloriosi, superbi, maledici, parentibus immorigeri, ingrati, profani,

3 Charitatis expertes, nescii fœderis, calumniatores, intemperantes, immites, minimè amantes bonorum,

4 Proditores, præcipites, inflati, voluptatum amantes potiùs quàm amantes Dei ;

5 Habentes formam pietatis, sed qui vim ejus abnegârint : istos igitur aversare.

6 Ex his enim sunt isti qui irrepunt in familias, et captivas ducunt mulierculas, cumulatas peccatis, actas cupiditatibus variis,

7 Semper discentes, sed quæ nunquam ad cognitionem veritatis venire possint.

8 Quemadmodum autem Jannes et Jambres restiterunt Mosi, ita et hi resistunt veritati ; homines mente corrupti, rejectanei circa fidem.

9 Sed non procedent ampliùs ; nam amentia istorum evidens erit omnibus, ut et illorum fuit.

10 Tu verò assequutus es doctrinam meam, vitæ meæ rationem, propositum, fidem, lenitatem, charitatem, tolerantiam,

11 Persequutiones, perpessiones, quæ mihi acciderunt Antiochiæ, Iconii, Lystris ; quas persequutiones sustinuerim : sed ex omnibus eripuit me Dominus.

12 Sed et omnes qui volunt piè vivere in Christo Jesu, persequutionem patientur.

13 Improbi autem homines et impostores procedent in pejus ; tum seducentes, tum seducti.

14 At tu maneto in iis quæ didicisti, et quæ tibi concredita sunt, sciens à quo didiceris ;

15 Teque a puero sacras literas novisse, quæ te possunt sapientem reddere ad salutem, per fidem quæ est in Christo Jesu.

16 Tota Scriptura divinitùs *est* inspirata, et utilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad institutionem quæ est in justitiâ :

17 Ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum perfectè instructus.

CAP. IV.

OBTESTOR *te* igitur ego coram Deo, et Domino Jesu Christo, qui judicaturus est vivos et mortuos, in illustri illo suo adventu et regno suo ;

2 Prædica sermonem illum ; insta tempestivè, intempestivè : argue, objurga, exhortare cum omni lenitate et doctrinâ.

3 Nam erit tempus quùm sanam doctrinam non tolerabunt ; sed auribus prurientes, ipsi sibi secundùm suas illas peculiares cupiditates coacervabunt doctores :

4 Et à veritate quidem aures avertent, ad fabulas verò divertent.

5 At tu vigila in omnibus, perfer injurias, opus perage evangelistæ, ministerii tui plenam fidem facito.

6 Nam ego jam libor, et tempus meæ remigrationis instat.

7 Certamen illud præclarum decertavi, cursum consummavi, fidem servavi.

8 Quod reliquum est, reposita est mihi justitiæ corona, quam reddet mihi Dominus in illo die, justus ille judex : non solùm autem mihi, sed et omnibus qui expetiverint illustrem illum ipsius adventum.

9 Stude mox ad me venire :

10 Nam Demas me reliquit, inductus amore præsentis seculi, et profectus est Thessalonicam ; Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam.

11 Lucas mecum est solus. Marcum assumptum adduc tecum ; est enim mihi perutilis ad ministerium.

12 Porrò Tychicum misi Ephesum.

13 Penulam quam reliqui Troade apud Carpum, adfer quum venies, et libros, maximè membranas.

14 Alexander faber ærarius multa mala mihi exhibuit : reddat ei Dominus secundum facta ipsius.

15 Quem et tu cave : vehementer enim restitit sermonibus nostris.

16 In primâ meâ defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me deseruerunt : utinam ne illis imputetur.

17 Sed Dominus mihi adfuit, et corroboravit me, ut per me planè certioraretur præconium, quod audirent omnes gentes ; et ereptus fui ex ore leonis.

18 Et eripiet me Dominus ab omni opere malo, servabitque regno suo cœlesti ; cui gloria in secula seculorum. Amen.

19 Saluta Priscam et Aquilam, et Onesiphori familiam.

20 Erastus mansit Corinthi : Trophimum autem reliqui Mileti ægrotantem.

21 Stude venire ante hiemem. Salutat te Eubulus, et Pudens, et Linus, et Claudia, et fratres omnes.

22 Dominus Jesus Christus *sit* cum spiritu tuo. Gratia *sit* vobiscum. Amen.

Scripta est Româ secunda ad Timotheum, qui primus Ephesi ordinatus fuit episcopus, quum Paulus iterum sistereretur Cæsari Neroni.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA AD TITUM.

CAP. I.

PAULUS, servus Dei, apostolus autem Christi, secundùm fidem electorum Dei, et agnitionem veritatis quæ est secundùm pietatem;

2 Ad spem vitæ æternæ, quam promiserat Deus ille mentiri nescius ante tempora seculorum; patefecit autem temporibus suis,

3 *Videlicet* sermonem illum suum per præconium, quod concreditum est mihi ex ordinatione Servatoris nostri Dei: Tito, germano filio in communi fide:

4 Gratia *sit tibi*, misericordia, et pax, a Deo Patre, et Domino Jesu Christo Servatore nostro.

5 Hujus rei gratiâ reliqui te in Cretâ, ut reliqua corrigas, et constituas oppidatim presbyteros, sicut ego tibi ordinavi.

6 Siquis est inculpatus, unius uxoris vir, liberos habens fideles, qui non sint obnoxii crimini luxûs, aut refractarii.

7 Oportet enim episcopum inculpatum esse, tanquam Dei dispensatorem, non sibi pertinaciter placentem, non iracundum, non vinosum, non percussorem, non turpem quæstum facientem;

8 Sed hospitalem, bonorum amantem, temperantem, justum, pium, continentem;

9 Tenacem fidelis illius sermonis, qui ad doctrinam facit, ut possit et exhortari doctrinâ sanâ, et contradicentes convincere.

10 Sunt enim multi refractarii, et vaniloqui, et mentium deceptores, maxime qui sunt ex circumcisione:

11 Quibus oportet os obturare; qui totas domos subvertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratiâ.

12 Dixit quidam ex ipsis proprius ipsorum propheta: Cretenses semper mendaces, malæ feræ, ventres pigri.

13 Testimonium hoc est verum: quam ob causam eos redarguito præcisè, ut sani sint in fide;

14 Non attendentes *animum* Judaïcis fabulis, et mandatis hominum aversantium veritatem.

15 Omnia quidèm pura puris; pollutis autem et non credentibus nihil est purum, sed polluta est eorum et mens et conscientia.

16 Deum profitentur se scire; sed factis negant, quum sint abominandi, et rebelles, et ad omne opus bonum rejectanei.

CAP. II.

AT tu loquere quæ decent sanam doctrinam:

2 Ut senes sobrii sint, venerandi, temperantes, sani fide, charitate, tolerantiâ:

3 Anus itidem, ut *sint* habitu qui sanctimoniam deceat, non calumniatrices, non vino multo addictæ, honestatis magistræ:

4 Ut sapere doceant adolescentulas, ut sint maritorum ac liberorum amantes,

5 Temperantes, castæ, domi manentes, bonæ, quæ sese subjiciant suis viris; ne sermo Dei blasphemetur.

6 Adolescentulos itidem adhortare, ut sint temperantes:

7 Per omnia teipsum præbens exemplar bonorum operum, in doctrinâ integritatem, gravitatem,

8 Sermonem sanum, qui damnari non possit; ut qui *se* ex adverso *opponit*, erubescat, nihil habens quod de vobis dicat mali.

9 Servos *hortare*, ut suis dominis sese subjiciant, in omnibus ut sint *eis* accepti, non responsatores;

10 Nihil intervertentes, sed omnem bonam fidem ostendentes, ut doctrinam Servatoris nostri Dei ornent in omnibus.

11 Illuxit enim gratia illa Dei salutifera quibusvis hominibus;
12 Erudiens nos, ut, abnegatâ impietate et mundanis cupiditatibus, sapienter et justè et piè vivamus in præsenti seculo;
13 Exspectantes beatam illam spem, et illustrem illum adventum gloriæ magni illius Dei, ac Servatoris nostri, *nempe* Jesu Christi;
14 Qui dedit semetipsum pro nobis, ut redimeret nos ab omni iniquitate, et purificaret sibiipsi populum peculiarem, studiosum bonorum operum.
15 Hæc loquere et exhortare, et argue cum omni imperio: nemo te despiciat.

CAP. III.

SUGGERE ipsis, ut sese subjiciant principatibus ac potestatibus, ut obtemperent, ut ad omne opus bonum sint parati:
2 Ne cui maledicant, ut sint à pugnis alieni, æqui, omnem exhibentes lenitatem erga quosvis homines.
3 Nam eramus quondam et nos amentes, rebelles, errantes, servientes cupiditatibus ac voluptatibus variis, in malitiâ et invidiâ degentes, odiosi, alii alios odio prosequentes.
4 Sed, postquam bonitas et erga homines amor apparuit Servatoris nostri Dei:
5 Non ex operibus justis quæ fecerimus nos, sed ex suâ misericordiâ servavit nos per lavacrum regenerationis, et renovationis Spiritûs Sancti:
6 Quem effudit super nos copiosè per Jesum Christum Servatorem nostrum:
7 Ut justificati illius gratiâ, hæredes efficeremur secundùm spem vitæ æternæ.
8 Certus *est* hic sermo, et hæc volo te asseverare, ut qui crediderunt Deo, curent benè agendo præire.
9 Hæc illa sunt bona, et hominibus utilia: stultas autem quæstiones, et genealogias, et contentiones, ac pugnas legales cohibe; sunt enim inutiles et vanæ.
10 Hæreticum hominem post unam et alteram commonefactionem rejice:
11 Ut qui nôris eversum esse eum qui sit ejusmodi, et peccare, ut qui suopte judicio sit condemnatus.
12 Quum misero Arteman ad te, aut Tychicum, stude venire ad me Nicopolin: nam illìc decrevi hiemare.
13 Zenam legisperitum et Apollo studiosè deducendum curato, nequid illis desit.
14 Discant autem etiam nostri benè agendo præire ad necessarios usus, ut non sint fructûs expertes.
15 Salutant te qui mecum sunt omnes. Saluta eos qui diligunt nos in fide. Gratia *Dei sit* cum omnibus vobis. Amen.

Ad Titum, qui primus Cretensium ecclesiæ ordinatus fuit episcopus, scripta ex Nicopoli Macedoniæ.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA AD PHILEMONEM.

CAP. I.

PAULUS captivus Christi Jesu, et Timotheus frater, Philemoni dilecto et adjutori nostro.
2 Et Apphiæ dilectæ, et Archippo commilitoni nostro, et ecclesiæ quæ domi tuæ est;
3 Gratia *sit* vobis et pax, à Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo.
4 Gratias ago Deo meo, semper mentionem tui faciens in precibus meis;
5 Quòd audiam tuam charitatem, ac fidem quam habes erga Dominum Jesum, et erga omnes sanctos:
6 Ut communicatio fidei tuæ efficax fiat, agnitione omnis ejus boni quod est in vobis per Christum Jesum.
7 Gaudium enim habemus multum et consolationem super dilectione tuâ, quòd viscera sanctorum refocillata sunt per te, frater.
8 Quapropter, quamvis multam in Christo libertatem habeam mandandi tibi quod officii tui est;

9 *Tamen* propter charitatem potiùs precor, quum talis sim, nempe Paulus senex, nunc autem etiam captivus Jesu Christi:

10 Precor autem pro filio meo, quem genui in vinculis meis, Onesimo;

11 Quondam tibi inutili, nunc verò tibi et mihi perutili:

12 Quem remisi: tu autem eum, *id est*, viscera mea, excipe:

13 Quem ego cupiebam apud me retinere, ut pro te ministraret mihi in vinculis evangelii:

14 Sed absque tuâ sententiâ nihil volui facere, ut non velut ex necessitate sit beneficium tuum, sed voluntarium.

15 Utique enim propterea semotus fuit *abs te* ad tempus, ut eum *à me* perpetuum recipias;

16 Non jam ut servum, sed ampliùs quàm servum, fratrem *videlicet* dilectum, maximè mihi, quantò autem magis tibi et in carne et in Domino?

17 Itaque si me socium habes, excipe eum tanquam me.

18 Quòd siquid læsit te, aut debet, hoc mihi imputato.

19 Ego Paulus scripsi meâ manu, ego dependam: ut ne tibi dicam, quòd teipsum etiam mihi insuper debeas.

20 Etiam, frater, *hunc* ego fructum abs te consequar in Domino: refocilla mea viscera in Domino.

21 Scripsi tibi, confisus fore ut tu *me* audias, ut qui nôrim te supra id etiam quod dico facturum esse.

22 Simul autem etiam para mihi hospitium: spero enim me per preces vestras donatum iri vobis.

23 Salutant te, Epaphras (meus in captivitate propter Christum Jesum socius),

24 Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas, adjutores mei.

25 Gratia Domini nostri Jesu Christi *sit* cum spiritu vestro. Amen.

Ad Philemonem missa fuit Româ per Onesimum servum.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA AD HEBRÆOS.

CAP. I.

MULTIS vicibus, multisque modis, olim Deus loquutus patribus in prophetis, ultimis diebus hisce loquutus est nobis in Filio;

2 Quem constituit hæredem omnium, per quem etiam mundum condidit;

3 Qui quum sit effulgentia gloriæ, et character personæ illius, sustineatque omnia verbo illo suo potente, purgatione peccatorum nostrorum per seipsum facta, sedit ad dextram Majestatis illius in *locis* excelsissimis;

4 Tantò præstantior factus angelis, quantò excellentius præ illis sortitus est nomen.

5 Nam cui dixit unquam angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te? Ac rursùm, Ego ero ei Pater, et ipse erit mihi Filius?

6 Rursùm autem, quum inducit primogenitum in orbem terrarum, dicit, Et adorent eum omnes angeli Dei.

7 Et de angelis quidèm dicit, Qui angelos suos facit ventos, et ministros suos ignis flammam.

8 Ad Filium autem, Thronus tuus, Deus, in seculum seculi; virga recta virga regni tui.

9 Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem: propterea unxit te, ô Deus, Deus tuus, oleo exultationis, ultra consortes tuos.

10 Et, Tu in initio, Domine, terram fundâsti, et opera manuum tuarum sunt cœli:

11 Ipsi peribunt, tu autem permanes; et omnes ut vestimentum veterascent;

12 Ac velut amictum circumvolves eos, et mutabuntur: tu autem idem es, et anni tui non deficient.

13 Ad quem autem angelorum dixit unquam, Sede ad dextram meam, usquedum posuero inimicos tuos scabellum pedum tuorum?

14 Nonne omnes sunt ministratores spiritus, qui ministerii causâ emittuntur propter eos qui hæredes erunt salutis?

CAP. II.

PROPTEREA oportet nos eò magis attendere iis quæ audivimus, nequando perfluamus.

2 Etenim, si per angelos dictus sermo fuit firmus, omnisque transgressio et contumacia justam mercedis retributionem retulit;

3 Quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem; quæ quum primùm enarrari cœperit per ipsum Dominum, ab iis qui ipsum audierant fuit nobis confirmata;

4 Testimonium illis præbente Deo et signis et prodigiis, variisque virtutibus, et Spiritûs Sancti distributionibus, pro suâ voluntate?

5 Non enim angelis subjecit mundum illum futurum, de quo loquimur.

6 Testatus est autem quidam alicubi, dicens, Quid est homo, ut memor sis ejus? aut filius hominis, ut eum respicias?

7 Fecisti eum paulisper inferiorem angelis; gloriâ et honore coronâsti eum, et constituisti eum super opera manuum tuarum.

8 Omnia subjecisti sub pedibus ejus. Enimvero per hoc quòd ei subjecit omnia, nihil omisit quod non sit ei subjectum. At nunc nondum videmus ei omnia esse subjecta.

9 Sed Jesum illum cernimus gloriâ et honore coronatum, qui paulisper fuit inferior angelis factus, propter mortis perpessionem; ut beneficio Dei pro omnibus mortem gustaret.

10 Decebat enim ut ipse propter quem sunt hæc omnia, et per quem sunt hæc omnia, multos filios in gloriam adducendo, principem salutis ipsorum per afflictiones consecraret.

11 Nam et qui sanctificat, et qui sanctificantur, ex uno sunt omnes. Quam ob causam non erubescit eos vocare fratres;

12 Dicens, Annunciabo nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesiæ tibi hymnos canam.

13 Et rursùm, Ego fretus ero ipso. Et iterum, Ecce ego et pueri quos mihi dedit Deus.

14 Quoniam igitur pueri participes sunt carnis et sanguinis, ipse quoque consimiliter particeps factus est eorundem, ut per mortem aboleret eum qui mortis imperium habet, hoc est diabolum:

15 Et liberos redderet quotquot metu mortis per omnem vitam obnoxii erant servituti.

16 Non enim utique angelos assumpsit, sed semen Abrahami assumpsit.

17 Unde debuit per omnia fratribus similis fieri, ut misericors esset et fidelis pontifex in iis quæ apud Deum *agenda forent,* ad expiandum peccata populi:

18 Nam ex eo quòd perpessus fuit, quum tentatus est, potest et iis qui tentantur succurrere.

CAP. III.

UNDE, fratres sancti, vocationis cœlestis participes, considerate Apostolum et pontificem professionis nostræ, Christum Jesum;

2 Fidelem ei qui ipsum constituit; ut et Moses *fidelis fuit* in totâ domo ipsius.

3 *Tantò* namque ampliore gloriâ præ Mose hic dignus est habitus, quantò majorem habet honorem is qui construxit domum quàm domus ipsa.

4 Omnis enim domus construitur ab aliquo: qui verò condidit hæc omnia *est* Deus.

5 Et Moses quidèm fidus *fuit* in totâ domo ipsius, ut famulus, ad testificanda quæ pòst erant dicenda:

6 At Christus, ut Filius, domui suæ præest: cujus domûs sumus nos, si modò fiduciam et spem illam de quâ gloriamur, ad finem usque firmam retinuerimus.

7 Quapropter, sicut dicit Spiritus ille Sanctus, Hodie si vocem ejus audieritis,

8 Ne obdurate corda vestra, sicut in exacerbatione, in die tentationis illius in deserto;

9 Ubi tentaverunt me patres vestri, probaverunt me, et viderunt opera mea per annos quadraginta.

10 Quapropter infensus fui nationi isti; et dixi, Semper errant corde, neque cognoverunt vias meas.

11 Itaque juravi in irâ meâ, Si introibunt in requiem meam.

12 Videte, fratres, nequando sit in ullo vestrûm cor malum non credens, deficiendo a Deo vivo:

13 Sed exhortamini alii alios quotidiè, quoad appellatur dies hodiernus: nequis ex vobis induretur seductione peccati.

14 Christi enim participes facti sumus, si modò principium illud, quo sustentamur, firmum retinuerimus ad finem usque:

15 *Interim* dum dicitur, Hodie si vocem ejus audieritis, ne obdurate corda vestra, ut in illâ exacerbatione.

16 Nam quidam, quum audissent, exacerbârunt *Dominum:* non omnes tamen ii qui exierant ex Ægypto per Mosen.

17 Quibus autem infensus fuit quadraginta annis? nonne iis qui peccaverant, quorum corpora conciderunt in deserto?

18 Quibus autem juravit non ingressuros in requiem suam, nisi iis qui non obedierant?

19 Et videmus non potuisse ingredi propter incredulitatem.

CAP. IV.

METUAMUS igitur, nequando derelictâ promissione introëundi in requiem ejus, videatur aliquis ex vobis fuisse frustratus.

2 Etenim nobis evangelizatum est, sicut et illis: at non profuit illis auditus sermo, ut qui fide contemperatus non fuerit apud illos qui audierant.

3 Introimus enim in requiem nos qui credidimus; sicut dixit, Itaque juravi in irâ meâ, si ingressuri sint in requiem meam: quamvis operibus a jacto mundi fundamento factis.

4 Ita enim dixit quodam in loco de septimo die, Et requievit Deus die septimo ab omnibus operibus suis.

5 Et hìc rursum, Si introïbunt in requiem meam.

6 Quia igitur reliquum est ut aliqui introëant in eam, et quibus priùs evangelizatum fuit non introïerunt propter contumaciam:

7 Rursum quendam præfinit diem; Hodie, apud Davidem dicens, tanto post tempore, (prout dictum est) Hodie si vocem ejus audieritis, ne obdurate corda vestra.

8 Nam si Jesus eos in requie collocâsset, nequaquam de alio post hac die loquutus fuisset.

9 Itaque reliquus est aliquis sabbatismus populo Dei.

10 Nam qui ingressus est in requiem ipsius, requievit et ipse ab operibus suis, quemadmodum à suis Deus.

11 Studeamus igitur ingredi in illam requiem, nequis in idem incidat contumaciæ exemplum.

12 Vivus enim *est* sermo Dei, et efficax, et penetrantior quovis gladio ancipiti, et pertingit usque ad divisionem animæ simul ac spiritûs, compagumque et medullarum; et dijudicat cogitationes et conceptiones cordis.

13 Nec est ulla res creata quæ non manifesta sit in conspectu ipsius: imò omnia *sunt* nuda et patentia oculis ejus quîcum nobis est negotium.

14 Habentes igitur pontificem magnum, qui penetravit cœlos, Jesum Filium Dei, teneamus *hanc* professionem.

15 Non enim habemus pontificem qui non possit affici sensu infirmitatum nostrarum, sed tentatum in omnibus similiter, absque *tamen* peccato.

16 Accedamus igitur cum fiduciâ ad thronum gratiæ; ut consequamur misericordiam, et gratiam inveniamus ad opportunum auxilium.

CAP. V.

NAM omnis pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ apud Deum *agenda sunt;* ut offerat donaria et victimas pro peccatis:

2 Qui, quantum satis est, possit miserari vicem ignorantium et aberrantium; quòd et ipse circumdatus sit infirmitate.

3 Et propter hanc debeat, sicut pro populo, ita et pro seipso offerre *victimam* pro peccatis.

4 Neque sibiipsi quisquam sumit hunc honorem, sed qui vocatur à Deo, sicut et Aaron.

5 Ita et Christus non ipse sibi hunc honorem tribuit, ut fieret pontifex; sed is qui dixit ei, Filius meus es tu, ego hodie genui te.

6 Sicut et in alio psalmo dicit, Tu *es* sacerdos in æternum, secundùm ordinem Melchisedeci.

7 Qui in diebus carnis suæ, deprecationibus et supplicationibus oblatis, cum clamore valido et lacrymis, apud eum qui poterat ipsum servare a morte, et exauditis precibus *liberatus* ex metu,

8 Quamvis Filius esset, *tamen* ex iis quæ passus est didicit obedientiam;

9 Et consecratus, factus est auctor salutis æternæ omnibus qui ipsi auscultant;

10 Cognominatus a Deo pontifex secundùm ordinem Melchisedeci.

11 De quo nobis multa sunt dicenda, eaque difficilia explicatu; quandoquidem segnes facti estis auribus.

12 Vos enim quos oportuit pro temporis ratione doctores esse, rursum opus est doceri quæ sint elementa initii eloquiorum Dei; factique

estis ii quibus lacte sit opus, et non solido cibo.

13 Enimvero cui cum lacte res est, is rudis est sermonis justitiæ: (infans enim est.)

14 Sed adultorum est solidus cibus, eorum *videlicet* qui propter habitum, sensus habent exercitatos ad discretionem boni ac mali.

CAP. VI.

QUAPROPTER omisso qui in Christo rudes inchoat sermone, ad perfectionem feramur: non jacentes rursum fundamentum resipiscentiæ ab operibus mortuis, et fidei in Deum.

2 Baptismatum doctrinæ, ac manuum impositionis, et resurrectionis mortuorum, et judicii æterni.

3 Atque id faciemus, siquidem permiserit Deus.

4 Nam fieri non potest ut qui semel fuerint illuminati, gustaverintque donum illud cœleste, et participes facti fuerint Spiritûs Sancti;

5 Gustaverintque bonum Dei verbum, ac virtutes futuri seculi;

6 Si prolabantur, denuò renoventur ad resipiscentiam; ut qui rursum crucifigant sibi Filium Dei, et ignominiæ exponant.

7 Nam terra, quæ imbrem sæpiùs in se venientem combiberit, et progenuerit herbam accommodam iis per quos excolitur, recipit benedictionem â Deo:

8 At quæ profert spinas et tribulos, rejectanea *est*, et maledictioni proxima; cujus exitus *tendit* ad exustionem.

9 Sed persuasimus nobis de vobis, dilecti, istis meliora, et cum salute conjunctâ etiamsi ita loquamur.

10 Non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri et laboriosæ charitatis quam demonstratis erga ipsius nomen; *ut* qui ministraveritis sanctis, et ministretis.

11 Cupimus autem ut unusquisque vestrûm idem studium ad finem usque ostendat, ad certam spei persuasionem:

12 Ut ne sitis segnes, sed imitatores eorum qui per fidem ac lenitatem hæreditario jure obtinent promissionem.

13 Deus enim pollicitus Abrahamo, quum non posset per quenquam majorem jurare, juravit per seipsum,

14 Dicens, Certè benedicens benedicam tibi, et multiplicans multiplicabo te.

15 Atque ita quum patienter exspectâsset, assequutus est promissum.

16 Nam homines quidèm per eum jurant qui sit major: atque iisdem omnis controversiæ finis est jusjurandum ad confirmationem *adhibitum*.

17 Quâ in re Deus volens ex abundanti hæredibus promissionis ostendere immutabilitatem consilii sui, fide jussit jurejurando:

18 Ut per duas res immutabiles, in quibus fieri non potest ut mentitus sit Deus, validam consolationem habeamus *nos*, qui cursum *eò* corripuimus, ut spem propositam obtineamus;

19 Quam velut animæ anchoram habeamus tutam ac firmam, et ingredientem usque in ea quæ sunt intra velum:

20 Quò præcursor pro nobis ingressus est Jesus, factus secundùm ordinem Melchisedeci pontifex in æternum.

CAP. VII.

NAM hic Melchisedecus rex *erat* Salem, sacerdos Dei altissimi, qui occurrit Abrahamo revertenti â cæde regum, et benedixit ei:

2 (Cui et decimas ex omnibus impartitus est Abrahamus:) qui primùm quidèm ex interpretatione dicitur Rex justitiæ, deinde verò etiam rex Salem, quod est Rex pacis;

3 Sine patre, sine matre, sine genere; nec initium dierum, neque vitæ finem habens; sed assimilatus Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum.

4 Spectate verò quantus hic *fuerit*, cui Abrahamus etiam ille patriarcha decimam spoliorum dederit.

5 Et ii quidèm qui sunt ex filiis Levi, sacerdotio fungentes, præceptum habent decimarum accipiendarum â populo secundùm legem, hoc est, â fratribus suis, licet egressis ex lumbis Abrahami.

6 Is verò, cujus genus ad illos non refertur, decimas accepit ab Abrahamo, et habenti promissiones benedixit.

7 Porrò sine ullâ controversiâ, id quod minus est, ab eo quod majus est benedicitur.

8 Atque hìc quidèm homines qui moriuntur, decimas accipiunt: illìc autem is de quo testatum est quòd vivat

9 Et (ut ita loquar) in Abrahamo decimatus est etiam ipse Levi, qui decimas solet accipere.

10 Nam is adhuc in lumbis patris erat, quum occurreret Abrahamo Melchisedecus.

11 Porrò, si consummatio per Leviticum sacerdotium erat, (nam sub hoc sancita lex est populo,) quid ampliùs erat opus alium exoriri sacerdotem secundùm ordinem Melchisedeci, nec secundùm ordinem Aaronis dici?

12 Mutato enim hoc sacerdotio, necessariò quoque legis mutatio sit.

13 Nam *is* de quo hæc dicuntur, ad aliam tribum pertinet, de quâ nullus attendit altari.

14 Palam est enim e Judâ exortum esse Dominum nostrum, cui tribui nihil de sacerdotio loquutus est Moses.

15 *Idque* etiam magis patet *ex eo*, quòd ad similitudinem Melchisedeci exoritur sacerdos alius;

16 Qui non ex lege, cujus mandatum sit carnale, factus est *sacerdos*, sed ex vi indissolubilis vitæ.

17 Testificatur enim ad hunc modum, Tu *es* sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedeci.

18 Fit enim abolitio præcedentis mandati, propter ipsius infirmitatem et inutilitatem.

19 Nihil enim sanctificavit lex, sed superintroducta spes melior, per quam appropinquamus Deo.

20 Etiam quatenus non absque jurejurando *superintroducta est*.

21 Nam illi quidèm citra jusjurandum sacerdotes facti sunt: hic verò cum jurejurando, per eum qui dixit ei, Juravit Dominus, et non pœnitebit eum, Tu *es* sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedeci.

22 Tantò potioris fœderis sponsor factus est Jesus.

23 Et illi quidèm plures facti sunt sacerdotes, quòd mors prohiberet eos permanere:

24 At iste, propterea quòd in æternum manet, perpetuum habet sacerdotium.

25 Unde et servare perfectè potest eòs qui per ipsum accedunt ad Deum, semper vivens ut interpellet pro eis.

26 Talis enim nos decebat pontifex, sanctus sine vitio, sine labe, segregatus â peccatoribus, et sublimior cœlis factus:

27 Cui non sit quotidie necesse, quemadmodum illis pontificibus, priùs pro peccatis propriis victimas offerre, deinde *pro peccatis* populi. Hoc enim fecit semel, quum semetipsum obtulit.

28 Lex enim homines constituit pontifices infirmitate laborantes; at sermo jurisjurandi post legem *concepti*, Filium *constituit* qui in æternum est sanctificatus.

CAP. VIII.

CÆTERUM eorum quæ dicimus *hæc* summa *est*, Talem *nos* habere pontificem, qui consedit ad dextram throni Majestatis illius in cœlis,

2 Sanctuarii minister, ac veri illius tabernaculi, quod fixit Dominus, et non homo.

3 Omnis enim pontifex ad offerenda dona et victimas constituitur: unde necesse fuit hunc quoque habere quod offerret.

4 Nam si esset in terrâ, ne sacerdos quidèm esset, manentibus illis sacerdotibus, qui secundùm legem offerunt dona;

5 Ut qui exemplari et umbræ deserviant rerum cœlestium, sicut divinitùs dictum est Mosi, quum esset absoluturus tabernaculum, Vide enim, inquit, *ut* facias omnia ad exemplar quod ostensum est tibi in monte.

6 At nunc *noster ille Pontifex eo* excellentiùs ministerium sortitus est, quo præstantioris est fœderis intercessor, quod præstantioribus promissis sancitum est.

7 Nam si prius illud tale fuisset, ut nihil in eo posset requiri, haudquaquam fuisset secundo quæsitus locus.

8 Nam incusans eos inquit, Ecce, dies venient, dicit Dominus, quum Peragam cum domo Israelis, et cum domo Judæ, fœdus novum:

9 Non secundùm fœdus, quod feci cum patribus ipsorum, quo die prehendi manum ipsorum, ut educerem eos ex Ægypto: nam ipsi non perstiterunt in illo meo fœdere, et ego despexi eos, dicit Dominus.

10 Quamobrem hoc est fœdus quod paciscar domui Israelis post dies illos, dicit Dominus: Indam leges meas menti eorum, et cordi eorum inscribam: et ero ipsis Deus, et ipsi erunt mihi populus:

11 Neque docebunt singuli proxi-

mum suum, et singuli fratrem suum, dicentes, Cognosce Dominum: nam omnes cognoscent me, ab eo qui pusillus fuerit inter eos, ad eum usque qui magnus fuerit inter eos.

12 Ero enim propitius iniquitatibus eorum, et peccatorum ipsorum, et iniquitatum ipsorum non recordabor ampliùs.

13 Dum novum dicit, antiquavit prius; porrò quod antiquatur ac senescit, propè est ut evanescat.

CAP. IX.

HABUIT igitur prius *fœdus* etiam constitutos religionis ritus, et sanctuarium mundanum.

2 Tabernaculum enim constructum fuit; priùs *quidèm*, in quo *erat* candelabrum, et mensa, et propositi panes, quod Sancta vocant:

3 Post medium autem velum *erat* tabernaculum, quod vocant Sancta Sanctorum;

4 Aureum habens thuribulum, et arcam fœderis undique circumtectam auro; in quâ, urna aurea habens manna, et virga illa Aaron quæ germinavit, et tabulæ illæ fœderis;

5 Supra hanc autem cherubim gloriosi obumbrantes propitiatorium: de quibus non est nunc dicendum singulatim.

6 His verò ita ordinatis, in prius quidèm tabernaculum quovis *tempore* ingrediuntur sacerdotes ritus obeuntes:

7 In secundum autem semel quotannis solus pontifex, non sine sanguine, quem offert pro seipso, et *pro* populi erratis:

8 Hoc declarante Spiritu Sancto, nondum patefactam fuisse viam ad sacrarium, priore tabernaculo adhuc consistente:

9 Quod *erat* exemplar pro tempore illo præsenti, quo dona sacrificiaque offeruntur, quæ non possunt in conscientiâ sanctificare cultorem,

10 In cibis duntaxat et potionibus, et diversis ablutionibus, ac ritibus carnalibus, usque ad tempus directionis imposita.

11 Adveniens autem Christus pontifex futurorum bonorum, per majus et perfectius tabernaculum non manufactum, id est, non hujus structuræ,

12 Neque per sanguinem hircorum et vitulorum, sed per proprium sanguinem, ingressus est semel in sacrarium, æternam redemptionem nactus.

13 Nam si sanguis taurorum et hircorum, et cinis juvencæ aspergens inquinatos, sanctificat ad carnis puritatem;

14 Quantò magis sanguis Christi, qui per Spiritum æternum seipsum obtulit inculpatum Deo, emundabit conscientiam vestram à mortuis operibus, ad serviendum Deo vivo?

15 Itaque ob id novi fœderis Mediator est, ut morte ad redemptionem earum transgressionum intercedente quæ fuerant sub priore fœdere, qui vocati erant promissam æternam hæreditatem acciperent.

16 Nam ubi testamentum est, mors intercedat necesse est testatoris.

17 Testamentum enim in mortuis ratum est; quandoquidem nondum valet quum vivit testator.

18 Unde ne prius quidèm illud absque sanguine dedicatum fuit.

19 Quum enim Moses omnia mandata secundùm legem recitâsset toti populo, sumpto sanguine vitulorum et hircorum, cum aquâ, et lanâ coccinâ, et hyssopo, simul et ipsum librum et totum populum aspersit;

20 Dicens, Hic *est* sanguis ille hujus fœderis, de quo mandatum dedit ad vos Deus.

21 Insuper autem et tabernaculum, et omnia vasa sacræ functionis sanguine similiter aspersit.

22 Et omnia ferè secundùm legem sanguine purificantur; et absque sanguinis effusione non fit remissio.

23 Itaque necesse *fuit* exemplaria quidèm eorum quæ sunt in cœlis, hisce rebus purificari; ipsa verò cœlestia potioribus quàm hæ sint victimis.

24 Non enim in manufactum sacrarium ingressus est Christus, quod sit exemplar vero *sacrario* respondens; sed in ipsum cœlum, ut compareat nunc faciei Dei pro nobis:

25 Neque ut sæpe offerat semetipsum, sicut pontifex ingreditur in sacrarium quotannis cum sanguine alieno;

26 (Alioquin oportuisset eum sæpe passum fuisse a jacto mundi fundamento;) sed nunc semel, in consummatione seculorum, ad peccatum per immolationem suiipsius abolendum patefactus est.

27 Et sicut illud statutum est hominibus ut semel moriantur, postea verò judicium;

28 Ita et Christus semel oblatus ut *in seipso* attolleret multorum pec-

cata; secundò absque peccato conspicietur iis qui ipsum exspectant, ad salutem.

CAP. X.

LEX enim umbram obtinens futurorum bonorum, non ipsam expressam formam rerum, iis hostiis quas singulis annis easdem continenter offerunt, nunquam potest accedentes sanctificare:

2 Alioqui desiissent offerri? propterea quòd sanctificantes, semel purgati, nullorum peccatorum ampliùs essent sibi conscii.

3 At in istis *fit* repetita mentio peccatorum quotannis.

4 Non enim potest sanguis taurorum et hircorum auferre peccata.

5 Quapropter ingrediens mundum, dicit, Sacrificium et oblationem noluisti, corpus autem adaptâsti mihi:

6 Holocautomata et hostiam pro peccato non approbâsti:

7 Tunc dixi, Ecce, adsum (in capite libri scriptum est de me) ut faciam, Deus, voluntatem tuam.

8 Quum superiùs dixisset, Sacrificium, et oblationem, et holocautomata, et hostiam pro peccato noluisti, neque approbâsti, (quæ juxta legem offeruntur;)

9 Tunc dixit, Ecce, adsum, ut faciam, Deus, voluntatem tuam. Tollit prius, ut posterius statuat.

10 Qua voluntate sanctificati sumus, per oblationem corporis Jesu Christi semel *factam*.

11 Omnis igitur sacerdos adstat quotidie sacris operans, et easdem sæpiùs offerens hostias, quæ nunquam possint auferre peccata:

12 Hic verò, unâ pro peccatis oblatâ in perpetuum victimâ, consedit ad dextram Dei:

13 De cætero exspectans, donec inimici ipsius pro scabello pedum ejus ponantur.

14 Unicâ enim oblatione consecravit in perpetuum eos qui sanctificantur.

15 Testificatur autem *hoc* nobis et ipse Spiritus Sanctus: nam posteaquam priùs dixit,

16 Hoc est fœdus quod paciscar cum eis post dies illos, dicit Dominus; Indam leges meas cordibus eorum, et eorum mentibus eas inscribam;

17 Et peccatorum atque iniquitatum ipsorum non recordabor ampliùs.

18 Porrò, ubi *est* horum remissio, non *est* ampliùs oblatio pro peccato.

19 Quum igitur, fratres, habeamus libertatem ingrediendi sacrarium per sanguinem Jesu,

20 Eâ viâ quam dedicavit nobis recentem et vivam, per velum, hoc est, per carnem suam;

21 *Quumque habeamus* Sacerdotem magnum, præfectum domui Dei:

22 Accedamus cum vero corde et certâ persuasione fidei, aspersione purgatis cordibus à conscientiâ malâ:

23 Et abluto corpore aquâ purâ, teneamus confessionem spei non vacillantem; (fidelis enim *est* qui promisit;)

24 Et observemus alii alios, ut nos acuamus ad charitatem et bona opera:

25 Non deserentes aggregationem nostrî mutuam, sicuti mos est quibusdam, sed adhortantes *alii alios:* idque eò magis quòd videtis illum diem appropinquare.

26 Nam si ultro peccaverimus post acceptam cognitionem veritatis, non adhuc pro peccatis reliqua est hostia;

27 Sed horrenda quædam exspectatio judicii, et ignis fervor, qui devoraturus est adversarios.

28 Qui irritam fecerit Mosis legem, absque misericordiâ ex duorum aut trium testimonio moritur:

29 Quantò, putatis, acerbiore supplicio dignus censebitur, qui Filium Dei conculcârit, et sanguinem fœderis, per quem fuerat sanctificatus, profanum duxerit, et Spiritum gratiæ contumeliâ affecerit?

30 Novimus enim eum qui dixit, Mecum est ulcisci, ego rependam, dicit Dominus: et rursum, Dominus judicabit populum suum.

31 Horrendum est incidere in manus Dei vivi.

32 Revocate verò in memoriam superiores dies, quibus postquam illustrati fuistis, ingens certamen afflictionum sustinuistis;

33 Partim quidem, dum et cum probris, et cum afflictionibus, in theatrum estis producti: partim verò dum socii facti estis eorum qui sic agitantur.

34 Nam et de vinculis meis mecum doluistis, et direptionem eorum

quæ vobis suppetebant cum gaudio excepistis, ut qui sciretis *vos* habere apud vos potiorem substantiam in cœlis, et quæ permaneat.
35 Ne igitur abjicite liberam illam professionem vestram, quæ magnam habet præmii retributionem.
36 Nam tolerantiâ vobis est opus, ut voluntati Dei obsequuti reportetis promissionem illam.
37 Adhuc enim pusillum quantulumcunque, et qui venturus est veniet, neque tardabit.
38 Justus autem ex fide vivet: at si *quis* se subduxerit, non probat eum animus meus.
39 At nos non ii sumus qui nos subducamus ad exitium, sed qui credamus ad animæ salutem.

CAP. XI.

EST autem fides illud quo subsistunt quæ sperantur, et quæ demonstrat quæ non cernuntur.
2 Ob eam enim testimonio sunt ornati majores.
3 Per fidem intelligimus constructum fuisse mundum verbo Dei, ut quæ cernimus non sint ex apparentibus facta.
4 Abel, per fidem, majoris pretii sacrificium obtulit Deo quàm Cain: per quam testimonio fuit ornatus, quòd esset justus, testimonium perhibente Deo de donis ejus: et mortuus adhuc per hanc loquitur.
5 Per fidem Enochus fuit translatus, ne viderit mortem; nec fuit inventus, propterea quòd transtulerat eum Deus: priusquam enim transferretur, testimonium obtinuerat quòd placuisset Deo.
6 Atqui fieri non potest ut sine fide quisquam *ei* placeat: nam qui accedit ad Deum, hunc credere oportet esse *Deum*, et præmia largiri iis qui ipsum requirunt.
7 Per fidem divinitùs admonitus Noë de iis que nondum videbantur, veritùs apparavit arcam ad servandam domum suam: per quam *arcam* condemnavit mundum, et ejus, quæ ex fide est, justitiæ factus est hæres.
8 Per fidem vocatus Abrahamus auscultavit *Deo*, ut abiret in locum quem accepturus erat in hæreditatem; et exivit, nesciens quò esset venturus.
9 Per fidem commoratus est in terrâ promissâ ut alienâ, commoratus in tabernaculis cum Isaac et Jacob, cohæredibus ejusdem promissionis:
10 Exspectabat enim civitatem illam habentem fundamenta, cujus artifex et conditor est Deus.
11 Per fidem et ipsa Sara vim ad concipiendum semen accepit, ac præter tempus ætatis peperit, quòd fidelem *esse* duxerit eum qui promiserat.
12 Quapropter et ex uno, eoque jam emortuo, nati sunt *posteri*, quanta est astrorum cœli multitudo, et quasi arena illa innumerabilis quæ est ad oram maris.
13 Secundùm fidem mortui sunt isti omnes, non adepti promissa, sed eminùs ea conspicati, postquam *ipsis* fuissent persuasa et *ea* amplexi fuissent, ac professi se hospites et advenas esse in terrâ.
14 Nam qui hæc dicunt, palam ostendunt se patriam quærere.
15 Quòd si illius memores fuissent, ex qua exierant, habere poterant tempus ad revertendum:
16 Atqui meliorem expetunt, hoc est, cœlestem: quapropter Deum non pudet eorum, *id est*, cognominari Deus eorum; paraverat enim eis urbem.
17 Abrahamus, quum tentaretur, obtulit Isaacum per fidem; unigenitum, inquam, illum obtulit, is qui promissiones exceperat;
18 Ad quem dictum fuerat, In Isaac vocabitur tibi semen:
19 Ratiocinatus Deum potentiâ præditum esse etiam suscitandi à mortuis; unde etiam illum similitudine quadam recepit.
20 Per fidem de futuris benedixit Isaacus Jacobo et Esauo.
21 Per fidem Jacobus moriens singulis filiis Josephi benedixit; et adoravit baculo innixus.
22 Per fidem Josephus moriens de egressione filiorum Israëlis meminit; deque ossibus suis mandavit.
23 Per fidem Moses, quum natus esset, occultatus est menses tres à parentibus suis, quòd viderent venustum esse puerulum; et non timuerunt edictum regis.
24 Per fidem Moses jam grandis renuit vocari filius filiæ Pharaonis,
25 Potiùs eligens simul malis vexari cum populo Dei, quàm temporariam retinere peccati fruitionem;
26 Majores arbitratus divitias probrum Christi, quàm Ægyptiorum thesauros: intuebatur enim in præmii retributionem.

27 Per fidem reliquit Ægyptum,
nihil timens iram regis: nam, ut qui
videret eum qui est invisibilis, *ita*
forti animo fuit.
28 Per fidem peregit pascha, et ef-
fusionem illam sanguinis; ne qui
perimebat primogenita, ipsos tan-
geret.
29 Per fidem transierunt Rubrum
Mare veluti per terram; cujus *ma-
ris* facto periculo Ægyptii absorpti
sunt.
30 Per fidem mœnia Jericho con-
ciderunt, circumdata ad dies sep-
tem.
31 Per fidem Rahab meretrix illa
non periit unà cum iis qui non obe-
dierunt, quum pacificè excepissit hos-
pitio exploratores.
32 Et quid præterea loquor? defi-
ciet enim me tempus commemoran-
tem de Gedeone, de Baraco, et Samp-
sone, et Jephthe, et Davide, et Sa-
muele, ac prophetis;
33 Qui per fidem debellârunt reg-
na, operati sunt justitiam, assequuti
sunt promissiones, occluserunt ora le-
onum,
34 Extinxerunt vim ignis, effuge-
runt acies gladii, corroborati sunt èx
infirmitate, effecti sunt validi in bello,
exercitus exterorum in fugam verte-
runt:
35 Mulieres acceperunt ex resur-
rectione mortuos suos: alii verò dis-
tenti sunt, neglectâ liberatione, ut
potiorem resurrectionem nancisceren-
tur:
36 Alii rursus ludibria et flagella
sunt experti, insuper et vincula et
carcerem:
37 Lapidati sunt, dissecti sunt, ten-
tati sunt, gladio cæsi occubuerunt,
oberraverunt cum ovillis et caprinis
pellibus, destituti, afflicti, pressi, malè
vexati:
38 Quibus indignus erat mundus,
in desertis errantes, *et* montibus, ac
speluncis, et cavernis terræ.
39 Atque omnes hi testimonio per
fidem ornati, non obtinuerunt pro-
missum illud:
40 Quoniam Deus de nobis melius
quiddam providerat, ne absque nobis
consummarentur.

CAP. XII.

PROINDE nos quoque, quum tan-
ta nos circumstet testium nubes,
abjecto omni pondere, et peccato ad
nos circumcingendos proclivi, per to-
lerantiam propositum nobis stadium
decurramus;
2 Intuentes in fidei ducem ac per-
fectorem Jesum, qui pro sibi propo-
sito gaudio pertulit crucem, ignomi-
niâ contemptâ, et ad dextram throni
Dei consedit.
3 Etenim reputate, quis ille sit qui
talem sustinuit à peccatoribus adver-
sùs sese contradictionem, ne vestris
animabus fracti fatiscatis.
4 Nondum ad sanguinem usque
restitistis, adversùs peccatum decer-
tando.
5 Et obliti estis adhortationis, quæ
vobis tanquam filiis loquitur, Fili mi,
ne negligito castigationem Domini,
neque remissus esto, quum ab eo ar-
gueris:
6 Quem enim diligit Dominus, cas-
tigat: flagellat autem quemcunque
filium agnoscit.
7 Si castigationem sustinetis, Deus
sese vobis exhibet ut filiis: quis enim
est filius, quem non castiget pater?
8 Quòd si estis absque castigatione,
cujus participes sunt omnes, nempe
supposititii estis, non filii.
9 Deinde corporum nostrorum pa-
tres habuimus castigatores, et *eos* re-
veriti sumus: annon multò magis sub-
jiciemur Patri spirituum, et vivemus?
10 Nam illi ac paucos dies, prout
ipsis videbatur, nos castigabant: hic
autem ad commodum nostrum, ut
participes simus sanctimoniæ ip-
sius.
11 Omnis autem castigatio in præ-
sens quidèm non videtur esse gaudii,
sed tristitiæ: et postea fructum tran-
quillum justitiæ reddit iis qui per eam
fuerint exercitati.
12 Quapropter manus remissas, et
genua soluta, surrigite;
13 Et rectas orbitas facite pedibus
vestris, ne quod claudum *est* deflec-
tat à viâ, sed ut sanetur potiùs.
14 Pacem sectamini cum omnibus,
et sanctimoniam, sine qua nemo vide-
bit Dominum;
15 Prospicientes, nequis deficiat
a gratiâ spei; nequa radix amara
suppullulans obturbet, et per hanc
inquinentur multi:
16 Nequis sit scortator, aut profa-
nus, velut Esau, qui unico edulio
vendidit suum jus primogeniti.
17 Scitis enim eum etiam postea,
quum vellet hæreditario jure bene-
dictionem assequi, reprobatum fuisse:
non enim reperit pœnitentiæ locum,

quamvis cum lacrymis *benedictionem* illam exquisîsset.
18 Non enim accessistis ad contrectabilem montem, et incensum ignem, ac turbinem, et caliginem, et procellam,
19 Tubæque sonitum, et vocem verborum, quam qui audierant, deprecati sunt ne ampliùs sibi fieret sermo :
20 (Non enim ferebant quod imperabatur, Si vel bestia tetigerit montem, lapidabitur, aut jaculo configetur :
21 Et Moses, adeò terribile erat visum quod apparebat, dixit, Expavefactus sum ac tremebundus :)
22 Sed accessistis ad montem Sion, et civitatem Dei vivi, Hierusalem cœlestem, et myriadas Angelorum ;
23 Conventum universalem, et concionem primogenitorum, qui conscripti sunt in cœlis, et judicem universorum Deum, et spiritus justorum consummatorum ;
24 Et ad novi fœderis mediatorem Jesum, et sanguinem aspersionis, præstantiora loquentem quàm loquatur Abel.
25 Videte ne recusetis eum qui loquitur. Nam si illi non effugerunt qui recusârunt divinitùs admonentem in terrâ ; multò magis nos, qui eum qui de cœlis *est* adversaremur :
26 Cujus vox tunc concussit terram : nunc autem denunciavit, dicens, Adhuc semel ego concutiam non solùm terram, sed etiam cœlum.
27 Porrò illud, Adhuc semel, declarat instabilium rerum, utputa factitiarum, amotionem, ut maneant quæ sunt stabilia.
28 Quapropter regnum assumentes quod concuti non potest, teneamus gratiam, per quam ita serviamus Deo, ut ei placeamus cum verecundiâ et reverentiâ.
29 Etenim Deus noster consumens ignis est.

CAP. XIII.

FRATERNA charitas maneat.
2 Hospitalitatis ne estote immemores : per hanc enim quidam inscii exceperunt angelos hospitio.
3 Memores estote vinctorum, tanquam unà cum illis vincti ; eorum qui malis premuntur, ac si ipsi quoque corpore *afflicti* essetis.
4 Honorabile *est* inter quosvis conjugium, et cubile impollutum : scortatores autem et adulteros damnabit Deus.
5 Sint mores *vestri* alieni ab avaritiâ : *estote* contenti præsentibus : dixit enim ipse, Nequaquam te deseram, neque unquam te derelinquam.
6 Adeò ut confidenti animo dicamus, Dominus *est* mihi auxiliator, nec timebo quid faciat mihi homo.
7 Memores estote doctorum vestrorum, qui loquuti sunt vobis sermonem Dei : quorum imitamini fidem, considerantes qui fuerit exitus conversationis ipsorum.
8 Jesus Christus heri et hodie idem *est*, et in secula.
9 Doctrinis variis et peregrinis ne circumferimini ; bonum enim est gratiâ constabiliri cor, non cibis, unde nullam perceperunt utilitatem qui in ipsis incesserunt.
10 Habemus altare, ex quo non habent facultatem edendi qui tabernaculo deserviunt.
11 Quorum enim animalium sanguis infertur pro peccato in sacrarium per pontificem, horum corpora exuruntur extra castra.
12 Quapropter et Jesus, ut sanctificaret populum per proprium sanguinem, passus est extra portam.
13 Exeamus igitur ad eum extra castra, probrum ejus portantes.
14 Non enim habemus hìc stabilem civitatem, sed futuram illam inquirimus.
15 Per ipsum igitur assiduè offeramus Deo sacrificium laudis, id est, fructum labiorum celebrantium nomen ejus.
16 Beneficentiæ verò et communicationis ne obliviscimini : talibus enim victimis delectatur Deus.
17 Obedite doctoribus vestris, et obsecundate : excubant enim ipsi pro animabus vestris tanquam rationem reddituri ; ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes : id enim est vobis inutile.
18 Orate pro nobis ; confidimus enim nos bonam conscientiam habere, ut qui in omnibus cupiamus honestè conversari.
19 Ampliùs autem obsecro vos ut id faciatis, ut celeriùs restituar vobis.
20 Deus verò pacis, qui magnum illum ovium, per sanguinem fœderis æterni, Pastorem, Dominum nostrum Jesum, à mortuis reduxit,
21 Perficiat vos in omni opere bono

ad præstandam ipsius voluntatem, efficiens in vobis quod acceptum sit in conspectu suo, per Jesum Christum; cui *sit* gloria in secula seculorum. Amen.

22 Precor autem vos, fratres, sufferre sermonem exhortationis hujus: nam paucis de hoc scripsi vobis.

23 Scitote fratrem *nostrum* Timotheum solutum esse, cum quo (si mox venerit) videbo vos.

24 Salutate omnes ductores vestros, et omnes sanctos. Salutant vos Itali.

25 Gratia *sit* cum omnibus vobis. Amen.

Ad Hebræos scripta est ex Italiâ per Timotheum.

JACOBI APOSTOLI EPISTOLA CATHOLICA.

CAP. I.

JACOBUS, Dei ac Domini Jesu Christi servus, duodecim tribubus dispersis, salutem:

2 Pro summo gaudio ducite, fratres mei, quoties in tentationes varias incideritis;

3 *Illud* scientes, explorationem fidei vestræ efficere tolerantiam.

4 Cæterùm tolerantia opus perfectum habeat, ut sitis perfecti et integri, ita ut nihil vobis desit.

5 Quòd si cui vestrûm deest sapientia, postulet à Deo, qui dat *eam* omnibus benignè, nec exprobrat; et dabitur ei.

6 Sed postulet cum fide, nihil addubitans; nam qui disceptat, similis est fluctui maris, qui ventis agitatur et jactatur.

7 Non enim existimet homo ille se quicquam accepturum à Domino:

8 *Ut qui sit* vir animo duplici, *et* inconstans in omnibus viis suis.

9 Porrò, frater, qui est humilis conditionis, glorietur in sublimitate suâ:

10 Qui verò dives est, in submissione sui: quoniam veluti flos herbæ præteribit.

11 Nam *ut* exortus est sol cum æstu, arefecit herbam, et flos illius decidit, et spectabilis decor ipsius periit: ita et dives in viis suis marcescet.

12 Beatus *est* vir qui tolerat tentationem: quoniam quum probatus fuerit compertus, accipiet coronam vitæ, quam promisit Dominus iis à quibus ipse diligitur.

13 Nemo, quum tentatur, dicat, A Deo tentor: nam Deus tentari malis non potest, nec quemquam tentat.

14 Sed unusquisque tentatur, dum à propriâ cupiditate abstrahitur, et inescatur.

15 Deinde cupiditas, posteaquàm concepit, parit peccatum: peccatum verò peractum gignit mortem.

16 Ne errate, fratres mei dilecti.

17 Omnis donatio bona, et omne perfectum donum, est supernè, descendens à Patre luminum, apud quem non inest transmutatio, aut conversionis obumbratio.

18 *Is* quia voluit, progenuit nos sermone veritatis, ut essemus primitiæ quædam suarum creaturarum.

19 Itaque, fratres mei dilecti, sit omnis homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum, tardus ad iram;

20 Nam ira viri justitiam Dei non exsequitur.

21 Quapropter abjectis omnibus sordibus et excremento malitiæ, cum lenitate recipite insititium illum sermonem, qui potest servare animas vestras.

22 Estote verò actores sermonis; nec estote auditores solùm, falsò ratiocinando fallentes vosmetipsos.

23 Nam siquis audit sermonem, et eum non præstat, is similis est viro consideranti faciem suam nativam in speculo;

24 Nam simul atque consideravit seipsum, abiit, et statim oblitus est qualis esset.

25 At is qui introspexerit in perfectam illam legem libertatis, et permanserit *in eâ*, quia non fuerit auditor obliviosus, sed actor operis, is, *inquam*, beatior erit in opere suo.

26 Siquis videtur religiosus esse inter vos, non frænans linguam suam, sed suum ipsius cor seducens, hujus vana est religio.

27 Religio pura et incontaminata

apud Deum et Patrem, hæc est, Invisere orphanos et viduas in afflictione ipsorum, *et* immaculatum sese servare a mundo.

CAP. II.

FRATRES mei, ne cum respectu personarum habete fidem Domini nostri Jesu Christi gloriosi.

2 Nam siquis in cœtum vestrum ingrediatur, aureum gestans annulum veste splendidâ; ingrediatur autem et pauper cum sordidâ veste;

3 Et respexeritis ad eum qui vestem gestat splendidam, et dixeritis ei, Tu sede hìc pulchrè; pauperi verò dicatis, Tu sta illìc, aut sede hìc subter scabellum meum:

4 Nonne discrimen feceritis apud vos, et facti fueritis judices perversè deliberantes?

5 Audite, fratres mei dilecti, Nonne Deus elegit pauperes mundi hujus, *ut fierent* divites fide, et hæredes regni quod promisit iis qui ipsum diligent?

6 At vos contumeliâ affecistis pauperem. Nonne divites per tyrannidem opprimunt vos, et trahunt vos ad tribunalia?

7 Nonne blasphemant præclarum illud nomen, à quo estis cognominati?

8 Quòd si legem regiam præstatis secùndùm scripturam, Diliges proximum tuum ut teipsum, benefacitis:

9 Sin verò personam respicitis, peccatum committitis, et redarguimini à lege veluti transgressores.

10 Quisquis enim totam legem servaverit, impegerit autem in uno, omnibus tenetur.

11 Nam qui dixit, Ne mœcheris, dixit etiam, Ne occidas. Quod si non fueris mœchatùs, occideris autem, factus es transgressor legis.

12 Ita loquimini et ita facite, ut per legem libertatis judicandi.

13 Nam damnatio absque misericordiâ *erit* ei qui non præstiterit misericordiam: et gloriatur misericordiâ adversùs damnationem.

14 Quæ utilitas, fratres mei, si fidem dicat aliquis habere se, opera verò non habeat? num potest fides illa eum servare?

15 Quòd si frater aut soror nudi fuerint, et egentes quotidiano victu,

16 Dicat autem eis aliquis vestrûm, Abite cum pace, calescite, et saturamini; non tamen dederitis eis quæ sunt apta corpori, quæ *erit* utilitas?

17 Ita quoque fides, si opera non habeat, mortua est per se.

18 Quinimo dicet aliquis, Tu fidem habes, et ego opera habeo: ostende mihi fidem tuam absque operibus tuis, et ego ostendam tibi ex operibus meis fidem meam.

19 Tu credis Deum unum esse: rectè facis: dæmonia quoque *istud* credunt, et horrescunt.

20 Vis verò nôsse, homo vane, fidem *quæ est* absque operibus mortuam esse?

21 Abrahamus pater ille noster nonne ex operibus justificatus est, quum obtulisset Isaacum filium super suum altare?

22 Vides fidem administram fuisse operum ipsius, et ex operibus fidem perfectam fuisse?

23 Itaque impleta est scriptura quæ dicit, Credidit autem Abrahamus Deo, et imputatum est ei ad justitiam, et amicus Dei vocatus est.

24 Videtis igitur ex operibus justificari hominem, et non ex fide tantùm.

25 Similiter autem etiam Rahab illa meretrix annon ex operibus justificata est, quum accepisset nuncios illos, et aliâ viâ emisisset?

26 Nam sicut corpus absque spiritu mortuum est, ita et fides illa *quæ est* absque operibus mortua est.

CAP. III.

NE estote multi doctores, fratres mei, scientes fore ut gravius judicium auferamus.

2 In multis enim impingimus cuncti. Siquis in sermone non impingit, hic perfectus est vir, ut qui possit fræno moderari totum etiam corpus.

3 Ecce, equis fræna in ora immittimus, ut obediant nobis, et totum corpus eorum circumagimus.

4 Ecce, naves quoque, quum tantæ sint, et à ventis sævis agitentur, circumaguntur à minimo gubernaculo, quocunque impulsus gubernatoris voluerit:

5 Ita et lingua pusillum membrum est, et sese effert magnificè: Ecce, exiguus ignis quantam materiam incendit!

6 Et lingua flamma *est, et* mundus iniquitatis: ita, *inquam,* lingua constituta est inter membra nostra, maculans totum corpus, inflammans rotam genituræ nostræ, et inflammata à gehennâ.

7 Omnis enim natura et ferarum et

volucrum, serpentiumque et marinorum, domatur et domita est à naturâ humanâ:

8 Linguam autem nullus hominum domare potest; malum *est* quod coercere non possis: plena *est* veneno mortifero.

9 Per ipsam benedicimus Deo et Patri, et per ipsam maledicimus hominibus qui ad similitudinem Dei conditi sunt.

10 Ex eodem ore procedit benedictio et maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri.

11 Num fons ex eodem foramine fundit dulcem et amaram *aquam?*

12 Num potest, fratres mei, ficus oleas edere, aut vitis ficus? ita neque salsa dulcem aquam *potest* edere.

13 Quis sapiens et scientiâ præditus *est* inter vos? demonstret ex bonâ conversatione opera sua cum mansuetudine sapientiæ.

14 Quòd si invidiam amaram habetis, et irritationem in corde vestro, ne gloriamini, et ne mendaces estote adversùs veritatem.

15 Non est *enim* ista sapientia supernè descendens, sed terrena, animalis, dæmoniaca.

16 Ubi enim invidia est et rixa, ibi tumultuatio, et omne opus pravum.

17 Quæ autem supernè *est* sapientia, primùm quidèm pura est, deinde pacifica, moderata, obsequens, plena misericordiæ, et fructuum bonorum, absque disceptatione, sine simulatione.

18 Fructus autem justitiæ seritur cum pace iis qui dant operam paci.

CAP. IV.

UNDE bella et pugnæ inter vos? nonne hinc, *nimirum* ex voluptatibus vestris, quæ militant in membris vestris?

2 Concupiscitis, et non habetis: invidetis et ambitis, nec potestis assequi: pugnatis et bellatis, nec obtinetis, propterea quòd non petitis.

3 Petitis, et non accipitis, eò quòd malè petatis, ut in voluptates vestras insumatis.

4 Adulteri et adulteræ, nescitis amicitiam mundi inimicitiam esse adversùs Deum? Quicunque ergo voluerit amicus esse mundi, inimicus Dei constituitur.

5 An putatis scripturam inaniter dicere, Ad invidiam fertur spiritus qui sedem posuit in nobis?

6 Sed majorem offert gratiam; quia dicit, Deus superbis resistit, submissis autem dat gratiam.

7 Subjicite igitur vos Deo; resistite diabolo, et fugiet *à* vobis.

8 Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis: emundate manus, peccatores; et purificate corda, duplices animo.

9 Sensu miseriæ tangimini, et lugete, et flete: risus vester in luctum convertatur, et gaudium in mœrorem.

10 Submittite vos in conspectu Domini, et extollet vos.

11 Ne alii adversùs alios loquimini, fratres: qui loquitur contra fratrem, quique damnat fratrem suum, loquitur contra legem, et damnat legem: quòd si damnas legem, non es observator legis, sed judex.

12 Unus est legislator qui potest servare et perdere: tu quis es qui damnas alium?

13 Age nunc qui dicitis, Hodie vel cras proficiscemur in illam urbem, et agemus ibi annum unum, et mercabimur, et lucrabimur;

14 Qui ignoratis quid *futurum sit* postero die: quæ est enim vita vestra? vapor enim est qui ad exiguum *tempus* apparet, et deinde evanescit.

15 Pro eo quod dicere debuistis, Si Dominus voluerit, et vivamus, faciemus hoc aut illud.

16 Nunc autem gloriamini de arrogantiâ vestrâ: omnis ejusmodi gloriatio mala est.

17 Igitur qui noverit rectè facere, nec facit, hic peccato tenetur.

CAP. V.

AGE nunc, divites, flete, ejulantes super miseriis vestris superventuris.

2 Divitiæ vestræ putrefactæ sunt, vestimenta vestra sunt à tineis vorata:

3 Aurum et argentum vestrum ærugine vitiatum est, et ærugo eorum testabitur adversùm vos, et exedet carnes vestras velut ignis: thesaurum congessistis in ultimos dies.

4 Ecce, merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, per vos interversa, clamat: et vociferationes eorum qui messuerunt, in aures Domini Sabaoth introïerunt.

5 In deliciis vixistis super terram, et lascivistis: enutrîstis corda vestra, ut in die epuli.

6 Condemnâstis, occidistis justum : non resistit vobis.

7 Patientes igitur estote, fratres, usque ad Domini adventum. Ecce, agricola exspectat pretiosum fructum terræ, patienter eum exspectans, dum accipiat pluviam matutinam et serotinam.

8 Patientes estote et vos, *et* stabilite corda vestra, quoniam adventus Domini appropinquat.

9 Ne ingemiscite alius adversùs alium, fratres, ut ne condemnemini : ecce, judex ante januam adstat.

10 Sumite, fratres mei, pro exemplari vexationis ac lenitatis, prophetas, qui loquuti sunt in nomine Domini.

11 Ecce, beatos pronunciamus eos qui *adversa* tolerant : tolerantiam Job audîstis, et finem Domini vidistis : nam abundat intimâ misericordiâ Dominus, et est miserator.

12 Ante omnia verò, fratres mei, ne jurate, neque per cœlum, neque per terram, neque aliud ullum jusjurandum ; sit autem vestrum, Est, est ; et Non, non : ne in condemnationem incidatis.

13 Æger est animo aliquis inter vos ? oret. Bono animo est aliquis ? psallat.

14 Ægrotat aliquis inter vos ? accersat presbyteros ecclesiæ, et orent pro eo, ungentes eum oleo in nomine Domini :

15 Et oratio fidei servabit laborantem, erigetque eum Dominus : quòd si peccata commiserit, remittentur ei.

16 Confitemini alii aliis offensas, et orate alii pro aliis, ut sanemini : multum *enim* valet deprecatio justi efficax.

17 Elias homo erat iisdem quibus nos affectionibus obnoxius, et precibus precatus est ne plueret ; et non pluit super terram annos tres et sex menses :

18 Et rursum precatus est, et cœlum dedit pluviam, et terra produxit fructum suum.

19 Fratres, siquis inter vos aberrârit à veritate, et converterit eum quispiam,

20 Sciat eum, qui averterit peccatorem ab errore viæ suæ, servaturum animam à morte, et obtecturum multitudinem peccatorum.

PETRI APOSTOLI EPISTOLA PRIMA CATHOLICA.

CAP. I.

PETRUS Apostolus Jesu Christi, advenis dispersis per Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, et Bithyniam,

2 Electis ex præstituto Dei Patris ad sanctificationem Spiritûs, per obedientiam et aspersionem sanguinis Jesu Christi ; gratia vobis et pax multiplicetur.

3 Benedictus *esto* Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui ex multâ suâ misericordiâ regenuit nos in spem vivam per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis ;

4 *Id est*, ad hæreditatem quæ nec perire potest, nec contaminari, nec marcescere, vobis in cœlis servatam,

5 Qui virtutis Dei præsidio custodimini per fidem, ad salutem paratam patefieri tempore ultimo.

6 Quâ in re exsultatis, paululum nunc (si opus est) in variis tentationibus tristitiâ affecti :

7 Ut exploratio fidei vestræ multô pretiosior *exploratione* auri, quod perit, et tamen per ignem exploratur, comperiatur *vobis esse* laudi, et honori, et gloriæ, in patefactione Jesu Christi :

8 Quem quum non videritis, diligetis : in quem, nunc *eum* non cernentes, tamen credentes, exultatis gaudio ineffabili et glorioso :

9 Reportantes mercedem fidei vestræ, salutem animarum.

10 De quâ salute inquisierunt, et *quam* scrutati sunt prophetæ qui de *venturâ* in vos gratiâ prophetârunt.

11 Scrutantes in quem aut qualem temporis articulum prænuncius ille qui in ipsis *erat* Spiritus Christi, declararet *eventuras* Christo perpessiones, et gloriam illas consequuturam.

12 Quibus revelatum est, eos non

sibi, sed nobis ea administrare quæ nunc annunciata sunt vobis per eos qui vobis prædicarunt evangelium per emissum è cœlo Spiritum Sanctum, in quæ desiderant angeli introspicere.

13 Quapropter succincti lumbis mentis vestræ, sobrii, integrè sperate in eam quæ vobis defertur gratiam, in patefactione Jesu Christi :

14 Ut filii obedientes, qui vos non configuretis pristinis, quæ in ignorantiâ vestrâ *viguerunt,* cupiditatibus :

15 Sed sicut is qui vos vocavit sanctus est, ipsi quoque sancti in omni conversatione reddamini.

16 Propterea quòd scriptum est, Sancti estote, nam ego sanctus sum.

17 Et, si patrem cognominatis eum, qui citra personarum respectum judicat ex cujusque opere, cum timore versamini commorationis vestræ tempore :

18 Ut qui sciatis vos non caducis *rebus,* argento vel auro, fuisse redemptos ex vanâ illâ vestrâ conversatione, à patribus traditâ :

19 Sed pretioso sanguine, utpote agni inculpati et incontaminati, *nempe* Christi :

20 Præsciti quidem ante jacta mundi fundamenta, patefacti verò ultimis temporibus propter vos ;

21 Per eum credentes in Deum, qui suscitavit eum à mortuis, et gloriam ei dedit, ut fides ac spes vestra in Deo esset.

22 Qui *igitur* animas vestras purificâstis, auscultando veritati per Spiritum, ad charitatem fraternam simulationis expertem, ex puro corde alii alios diligite intensè :

23 Regeniti non ex semine intereunte, sed non intereunte, *id est,* per sermonem Dei vivi, et manentis in æternum.

24 Nam omnis caro *est* ut gramen, et omnis gloria hominis ut flos graminis : exaruit gramen, et flos ejus decidit :

25 Sed verbum Domini manet in æternum : hoc autem est verbum illud, quod evangelizatum est vobis.

CAP. II.

PROINDE depositâ omni malitiâ, et omni dolo, et simulationibus, et invidentiis, et omnibus obtrectationibus,

2 Ut modò nati infantes, lac illud sermonis sincerum expetite, ut per illud adolescatis :

3 Si quidem gustâstis quòd bonus sit Dominus :

4 Ad quem accedentes, qui est lapis vivus, ab hominibus quidèm reprobatus, apud Deum verò electus *ac* pretiosus ;

5 Ipsi quoque veluti vivi lapides ædificati, fiatis domus spiritualis, sacerdotium sanctum, ad offerendum spirituales hostias, acceptas Deo per Jesum Christum.

6 Quapropter etiam continetur in scripturâ, Ecce, pono in Sion lapidem in imo angulo, electum, pretiosum : in quem qui credit, nequaquam pudefiet,

7 Vobis igitur est honori, qui creditis: immorigeris verò, lapis quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est caput anguli, et lapis ad quem impingitur, et petra offendiculi ;

8 *Nempe* iis qui offendunt ad sermonem, immorigeri ; ad quod etiam positi fuerunt.

9 Vos autem *estis* genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus quem *sibi Deus* ut proprium vindicat ; ut virtutes prædicetis illius qui vos vocavit è tenebris in admirabilem suam lucem :

10 Qui quondam *eratis* non populus, nunc *estis* populus Dei : qui non consequuti misèricordiam, nunc estis misericordiam consequuti.

11 Dilecti, precor ut tanquam advenæ, ac peregrini, abstineatis à carnis cupiditatibus, quæ militant adversùs animam ; et conversationem vestram habeatis honestam inter gentes ;

12 Ut pro eo quod loquuntur adversùs vobis ut maleficos, ex bonis operibus *quæ* spectârint, glorificent Deum die visitationis.

13 Proinde subjecti estote cuivis humanæ ordinationi propter Dominum : sive regi, ut qui superemineat :

14 Sive præsidibus, ut qui per eum mittantur tum ad ultionem maleficorum, tum ad laudem rectè agentium.

15 Quoniam ita est voluntas Dei, ut bene agendo os obstruatis amentium hominum ignorantiæ :

16 Ut liberi, ac non veluti malitiæ velamen habentes libertatem, sed ut servi Dei.

17 Omnes honorate. Fraternitatem diligite. Deum timete. Regem honorate.

18 Famuli, subditi estote cum omni timore dominis, non solùm bonis et æquis, sed etiam pravis.

19 Hoc enim cedit gratiæ, siquis
propter conscientiam Dei suffert mo-
lestias injustè afflictus.
20 Quæ enim est gloria, si peccantes
et colaphis cæsi, *istud* toleretis? sed
si quum benefacitis, tamen afflicti
toleratis, hoc cedit vobis gratiæ apud
Deum:
21 Nam ad hoc etiam vocati estis;
quoniam et Christus passus est pro no-
bis, relinquens nobis exemplar, ut in-
sequeremini vestigia ipsius;
22 Qui non peccavit, nec inventus
fuit dolus in ore ipsius;
23 Qui conviciis affectus, non vi-
cissim conviciabatur; quum malis
afficeretur, non minabatur; sed com-
mittebat *causam suam* ei qui justè
judicat:
24 Qui peccata nostra ipsemet sur-
sum tulit in corpore suo super lignum
illud, ut peccatis mortui, justitiæ vi-
veremus: cujus vibicibus sanati estis.
25 Nam eratis velut oves errantes:
sed nunc convertistis vos ad pastorem
et curatorem animarum vestrarum.

CAP. III.

SIMILITER uxores sese subjiciant
suis viris: ut etiam siqui non
obediunt sermoni, per uxorum con-
versationem absque sermone lucrifi-
ant;
2 Ubi spectârint cum reverentiâ
conjunctam castam conversationem
vestram.
3 Quarum ornatus non sit externus
ille in nodis capillorum, et circum-
posito auro, vel palliorum amictu;
4 Sed occultus ille cordis homo,
situs in incorruptione lenis ac quieti
spiritûs, qui est coram Deo pretiosus.
5 Ita enim olim et sanctæ illæ mu-
lieres, quæ sperabant in Deum, orna-
bant sese, subjectæ suis viris:
6 Sicut Sara obedivit Abrahamo,
dominum eum vocans; cujus factæ
estis filiæ, dum benefacitis, et nequa-
quam ullâ terremini consternatione.
7 Viri similiter, unà versentur ut
scientes decet; vasi muliebri, ut in-
firmiori, tribuentes honorem, utpote
quum unà etiam hæredes *sitis* gratiæ
vitæ; ne interrumpantur preces ves-
træ.
8 Denique omnes *estote* concordes,
mutuo molestiarum sensu affecti, fra-
ternâ præditi charitate, ad intimam
misericordiam proni, comes:
9 Non reddentes malum pro malo,
aut convicium pro convicio, sed contrà
benedicentes; ut qui sciatis vos ad
hoc vocatos esse, ut benedictionem
hæreditario jure obtineatis.
10 Itaque qui vult vitam diligere,
et videre dies bonos, coërceat linguam
suam à malo, et labia sua ne loquan-
tur dolum:
11 Declinet à malo, et faciat bo-
num; quærat pacem, et persequatur
eam.
12 Nam oculi Domini *sunt intenti*
in justos, et aures ejus in deprecatio-
nem eorum; vultus verò Domini ad-
versum eos qui faciunt mala.
13 Et quis est qui affligat vos, si
bonitatis æmulatores fueritis?
14 Sed et si *quid* perpetiamini prop-
ter justitiam, beati *tamen estis*: cæte-
rùm timore eorum ne timete, neque
turbamini:
15 Sed Dominum Deum sanctifi-
cate in cordibus vestris. *Estote* autem
semper parati ad respondendum cuili-
bet petenti rationem ejus spei quæ in
vobis est, cum lenitate et timore, con-
scientiam bonam habentes:
16 Ut pro eo quod loquuntur adver-
sum vos tanquam maleficos, pudefiant
qui infesti sunt vestræ bonæ in Chris-
to conversationi.
17 Melius enim *est* ut bene agentes,
si ita velit Dei voluntas, malis affici-
amini, quàm malè agentes:
18 Nam et Christus semel pro pec-
catis passus fuit, justus pro injustis; ut
nos ad Deum adduceret, mortificatus
quidèm carne, vivificatus autem Spi-
ritu:
19 Per quem etiam spiritibus qui
sunt in carcere profectus prædicavit;
20 Olim immorigeris, quum se-
mel exspectabat Dei lenitas in die-
bus Noe, quum appararetur arca,
in quâ paucæ (id est, octo) animæ
servatæ sunt in aquâ.
21 Cui rei nunc correspondens ex-
emplar baptismi nos quoque servat
(non quo carnis sordes abjiciuntur,
sed stipulatio bonæ conscientiæ apud
Deum) per resurrectionem Jesu
Christi:
22 Qui est ad dextram Dei, pro-
fectus in cœlum, subjectis ipsi ange-
lis, et potestatibus, ac virtutibus.

CAP. IV.

QUUM igitur Christus passus sit
pro nobis carne, vos quoque
eâdem cogitatione armamini, *nempe*
quòd qui passus est in carne, destitit
à peccato;
2 Ut non ampliùs cupiditatibus

hominum, sed voluntati Dei, quod in carne reliquum est temporis, vivat.
3 Sufficit enim nobis præteritum vitæ tempus, quòd quæ libent gentibus patraverimus quum incessimus in lasciviis, cupiditatibus, vinolentiis, comessationibus, compotationibus, et nefariis simulacrorum cultibus :
4 Quamobrem *illi*, non concurrentibus vobis ad eandem luxûs profusionem, peregrinari sibi videntur, blasphemantes :
5 Qui reddituri sunt rationem ei qui paratus est ad judicandum vivos et mortuos.
6 Nam idcirco mortuis quoque prædicandum fuit evangelium, ut damnarentur quidèm secundùm homines, *id est*, carne ; viverent autem secundùm Deum, *id est*, spiritu.
7 Omnium autem finis imminet. Estote igitur sobrii et vigilantes ad orandum.
8 Ante omnia verò charitatem alii in alios intensam habentes : nam charitas operiet multitudinem peccatorum.
9 Hospitales estote alii erga alios, sine murmurationibus.
10 Ut quisque accepit donum, *ita* alius in alium illud subministrantes, ut boni dispensatores variæ Dei gratiæ.
11 Siquis loquitur, *loquatur* ut eloquia Dei ; siquis ministrat, *ministret* tanquam ex viribus quas suppeditat Deus : ut in omnibus glorificetur Deus per Jesum Christum, cui est gloria et imperium in secula seculorum. Amen.
12 Charissimi, ne tanquam hospites exploratione illâ per ignem quæ fit in vobis ad vestrî experimentum, percellimini, ut si peregrinum aliquid vobis accideret.
13 Imò in eò quod consortes estis afflictionum Christi, gaudete, ut et, quum patefiet ejus gloria, gaudeatis exsultantes.
14 Si probris afficimini in nomine Christi, beati *estis ;* quoniam et ille gloriæ et ille Dei Spiritus super vos requiescit ; *qui* quòd ad illos quidèm attinet, blasphematur ; quòd ad vos autem, glorificatur.
15 Sed enim nemo vestrûm malo afficiatur ut homicida, aut fur, aut maleficus, aut alienarum rerum inspector :
16 Sed sicut Christianus, ne pudefiat, imò glorificet Deum hac in parte.
17 Nam tempus *est* ut incipiat judicium à domo Dei ; quòd si primùm *incipit* à nobis, quis erit finis eorum qui non parent Dei evangelio ?
18 Et, si justus vix servatur, impius et peccator ubi comparebit ?
19 Itaque qui malis afficiuntur ex voluntate Dei, tanquam fideli conditori commendent animas suas benefaciendo.

CAP. V.

PRESBYTEROS qui inter vos sunt, precor ego unà presbyter, ac testis afflictionum Christi, atque idem gloriæ patefaciendæ consors ;
2 Pascite Dei gregem qui penes vos est, illius inspectioni vacantes, non coactè, sed libenter : non turpiter affectantes lucrum, sed prompto animo :
3 Neque ut dominantes cleris, sed ut qui sitis exemplaria gregis.
4 Et quum apparuerit ille Pastorum princeps, reportabitis amarantinam illam gloriæ coronam.
5 Similiter, juniores, subjecti estote senioribus, et omnes vicissim subjicimini. Submissione animi estote intus ornati ; nam Deus superbis resistit, submissis autem dat gratiam.
6 Submittite vos igitur potenti manui Dei, ut vos in tempore extollat :
7 Omni curâ vestrâ in eum conjectâ ; nam illi cura est de vobis.
8 Sobrii estote, vigilate ; nam adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, obambulat, quærens quem devoret :
9 Cui resistite firmi per fidem, scientes easdem afflictiones à vestrâ quæ in mundo est fraternitate impleri.
10 Cæterùm Deus omnis gratiæ *auctor*, qui vocavit vos ad æternam suam gloriam in Christo Jesu, paulisper afflictos, is, *inquam*, perficiat vos, stabiliat, roboret, fundet.
11 Ipsi gloria et robur in secula seculorum. Amen.
12 Per Sylvanum vobis fidum fratrem, ut existimo, paucis scripsi, adhortans *vos*, et testificans hanc esse veram gratiam Dei, in qua statis.
13 Salutat vos ea quæ est in Babylone vobiscum electa *ecclesia*, et Marcus filius meus.
14 Salutate alii alios charitatis osculo. Pax vobis omnibus qui estis in Christo Jesu. Amen.

PETRI APOSTOLI EPISTOLA CATHOLICA SECUNDA.

CAP. I.

SIMON Petrus, servus et apostolus Jesu Christi, iis qui æquè pretiosam fidem nobiscum sortiti sunt per justitiam Dei nostri et Servatoris Jesu Christi;

2 Gratia vobis et pax multiplicetur per agnitionem Dei, et Jesu Domini nostri.

3 Prout divina vis ipsius omnia nobis donavit quæ ad vitam et pietatem *pertinent,* per agnitionem illius qui vocavit nos ad gloriam ac virtutem:

4 Ex eo quòd maxima illa nobis ac pretiosa promissa donavit, ut per hæc efficeremini divinæ consortes naturæ, elapsi ex corruptione quæ est in mundo per cupiditatem.

5 Ad hoc ipsum verò *vos,* omni præterea collato studio, adjicite fidei vestræ virtutem, virtuti verò scientiam;

6 Scientiæ verò continentiam; continentiæ verò tolerantiam; tolerantiæ pietatem;

7 Pietati verò animum in fratres propensum, animo verò in fratres propenso charitatem.

8 Hæc enim si vobis adsint, et exuberent, non inertes vos nec infructuosos efficient in Domini nostri Jesu Christi agnitione.

9 Nam cui hæc non adsunt, is cæcus est, nihil procul cernens, oblitus sese à veteribus peccatis suis fuisse purgatum.

10 Quapropter, fratres, potiùs studete vocationem et electionem vestram firmam efficere: hæc enim si feceritis, nunquam impingetis:

11 Ita enim copiosè subministrabitur vobis introïtus in æternum regnum Domini nostri et Servatoris Jesu Christi.

12 Quapropter non negligam vos de istis semper commonefacere, quamvis peritos et confirmatos in præsente veritate.

13 Justum autem arbitror, quamdiu sum in hoc tabernaculo, excitare vos per commonefactionem:

14 Quum sciam brevì futurum ut deponam tabernaculum meum, sicut Dominus noster Jesus Christus declaravit mihi.

15 Sed et studebo subinde ut vos possitis post exitum meum horum mentionem facere.

16 Non enim arte compositas fabulas sequuti, notam vobis fecimus Domini nostri Jesu Christi potentiam et adventum; sed ut qui oculis nostris aspeximus illius majestatem.

17 Acceperat enim à Deo Patre honorem et gloriam, voce ad eum delatâ hujusmodi à magnificâ illâ gloriâ, Hic est Filius ille meus, dilectus ille, in quo acquiesco.

18 Et hanc vocem nos audivimus è cœlo delatam, quum essemus unà cum eo in monte illo sancto.

19 Et habemus firmissimum sermonem propheticum; cui rectè facitis quòd attendatis, velut lucernæ splendenti in obscuro loco, usquedum dies illucescat, et lucifer exoriatur in cordibus vestris:

20 Si illud primùm noveritis, nullam prophetiam scripturæ esse propriæ explicationis.

21 Non enim libitu hominis allata est olim prophetia, sed acti à Spiritu sancto loquuti sunt sancti Dei homines.

CAP. II.

FUERUNT autem etiam pseudoprophetæ in populo; ut etiam inter vos erunt falsi doctores, qui subintroducent hæreses exitiales, etiam Dominum qui illos mercatus est abnegantes, accersentes sibiipsis velox exitium.

2 Et multi sequentur eorum exitia; per quos via veritatis blasphemabitur.

3 Et per avaritiam fictis sermonibus vos negotiabuntur, quibus damnatio jam olim non otiatur, et quorum exitium non dormitat.

4 Nam si Deus angelis, qui peccaverunt, non pepercit, sed in tartarum detrusos, catenis caliginis tradidit, damnationi servatos:

5 Et prisco mundo non pepercit, sed octavum Noe, justitiæ præconem, servavit, diluvio in mundum impiorum inducto:

6 Et civitates Sodomorum ac Gomorrhæ in cinerem redactas subversione damnavit, fecitque ut essent exemplar impiè victuris:

7 Et justum Lot libidinosâ nefa-
riorum conversatione fatigatum eri-
puit:
8 (Justus enim ille, quum habita-
ret inter eos, in dies animam justam
iniquis illorum factis, et videndo et
audiendo excruciabat:)
9 Novit Dominus pios è tentatione
eripere, injustos autem in diem judi-
cii pœnas dantes servare:
10 Maximè verò eos qui carnem
sequentes, in impurâ cupiditate ince-
dunt, et dominatum despiciunt, *qui,
inquam, ut sunt* audaces, et sibi pla-
centes, non horrent dignitates probris
incessere.
11 Quum ipsi angeli, qui sunt ro-
bore ac potentiâ majores, non ferant
adversùs eas apud Dominum male-
dictionis judicium.
12 At isti, veluti animantia rationis
expertia, quæ naturali impetu ferun-
tur, facta ad eum finem ut capta in-
tereant, ea vituperantes quæ igno-
rant, suâ ipsorum corruptelâ inter-
ibunt:
13 Reportaturi mercedem injusti-
tiæ, ut qui pro voluptate ducant quo-
tidianas delicias, labes ac maculæ,
qui fraudibus suis se oblectant, vo-
biscum epulando:
14 Oculos habentes plenos adulte-
rii, et qui à peccando cessare nes-
ciant, inescantes animas instabiles,
cor habentes ad avaritiam exercita-
tum, exsecrandi homines:
15 Qui relictâ rectâ viâ aberrâ-
runt, sequuti viam Balaam *filii* Bosor,
qui mercedem iniquitatis amavit:
16 Sed redargutionem suæ trans-
gressionis habuit; *nam* subjugis asina
muta, humanâ voce loquuta, prohi-
buit prophetæ dementiam.
17 Isti sunt fontes aquâ carentes,
nebulæ à turbine agitatæ; quibus ca-
ligo tenebrarum in æternum servata
est.
18 Nam prætumidam vanitatem
loquendo, inescant eos per carnis cu-
piditates lascivas, qui verè effugerant
eos qui in errore versantur:
19 Libertatem eis pollicendo, quum
ipsi servi sint corruptelæ; siquidem
à quo quis superatus est, huic etiam
in servitutem est addictus.
20 Nam si postquam inquinamenta
mundi per agnitionem Domini et Ser-
vatoris Jesu Christi effugerint, his
rursum implicati superentur, facta
est ultima eorum conditio deterior
priore.
21 Satius enim fuisset eis non cog
novisse viam justitiæ, quàm cognitâ
illâ regredi à sancto mandato sibi tra-
dito.
22 Sed accidit eis quod vero pro-
verbio dici solet, Canis reversus est
ad suum ipsius vomitum; et, Sus lota,
ad volutabrum cœni.

CAP. III.

HASCE jam alteras vobis literas
scribo, dilecti, quibus sinceram
mentem vestram per commonefactio-
nem excito:
2 Ut memores sitis verborum, quæ
prædicta sunt à sanctis prophetis, et
mandati illius nostri qui sumus apos-
toli Domini et Servatoris;
3 Illud primùm scientes, venturos
extremis diebus irrisores, in suis ip-
sorum cupiditatibus incedentes,
4 Et dicentes, Ubi est pollicitatio
adventûs ejus? nam ex quo *die* pa-
tres obdormierunt, omnia ita perma-
nent ab initio creationis.
5 Illud enim volentes ipsos fugit,
cœlos jam olim exstitisse per Dei ser-
monem, et terram ex aquâ et in aquâ
consistentem.
6 Quamobrem is qui tum erat
mundus, aquâ inundatus periit.
7 Qui verò nunc *sunt* cœli ac terra,
eodem sermone reconditi, servantur
igni in diem damnationis et exitii im-
piorum hominum.
8 Unum autem hoc ne vos fugiat,
dilecti, unum diem apud Dominum
perinde esse ut mille annos, et mille
annos ut diem unum.
9 Non tardat Dominus promissum
(ut nonnulli tarditatem *hanc* esse du-
cunt), sed patiens est erga nos, no-
lens ullos perire, sed omnes ad resi-
piscentiam tendere.
10 Veniet autem sicut fur in nocte
dies ille Domini, quo cœli cum stri-
dore præteribunt, elementa verò
æstuantia solventur, terraque, et quæ
in ea sunt opera, exurentur.
11 Quum igitur hæc omnia dissol-
venda sint, quales oportet esse vos in
sanctis conversationibus et pietatis
officiis;
12 Exspectantes et properantes *ad*
adventum diei Dei, in quo cœli con-
flagrantes solventur, et elementa
æstuantia liquescent?
13 Sed cœlos novos ac terram no-
vam secundùm promissum ejus ex-
spectamus, in quibus justitia inha-
bitat.
14 Quapropter, dilecti, quum hæc

exspectetis, studete ut incontaminati et inculpati ab eo reperiamini cum pace:

15 Dominique nostri patientiam, salutem ducite, sicut et charus frater noster Paulus pro sibi data sapientia scripsit vobis:

16 Ut in omnibus ferè epistolis, loquens de istis, in quibus sunt nonnulla difficilia intellectu, quæ indocti parùmque stabiles detorquent, ut et reliquas scripturas, suo ipsorum exitio.

17 Vos igitur, dilecti, *istorum* præscii quum sitis, cavete ne illorum nefariorum errore cum illis abduci, excidatis à propriâ stabilitate.

18 Sed crescite in gratiâ et agnitione Domini nostri et Servatoris Jesu Christi: cui gloria, et nunc et ad tempus sempiternum. Amen.

JOANNIS APOSTOLI EPISTOLA PRIMA CATHOLICA.

CAP. I.

QUOD erat à principio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod spectavimus, et manus nostræ contrectàrunt de sermone illo vitæ:

2 (Nam vita patefacta est: et vidimus, et testamur, et annunciamus vobis vitam illam æternam, quæ erat apud Patrem, et patefacta est nobis:)

3 Quod, *inquam*, vidimus et audivimus, id annunciamus vobis, ut et vos communionem habeatis nobiscum; et communio nostra *sit* cum Patre et cum Filio ejus Jesu Christo.

4 Et hæc scribimus vobis, ut gaudium vestrum sit plenum.

5 Hoc est igitur nuncium, quod audivimus ex ipso, et renunciamus vobis, Deum lucem esse, nec tenebras in eo esse ullas.

6 Si dixerimus nos communionem habere cum eo, et in tenebris incedimus, mentimur, nec sincerè agimus.

7 Quòd si in luce incedimus, sicut ipse est in luce, communionem habemus cum eo mutuam, et sanguis Jesu Christi Filii ejus purgat nos ab omni peccato.

8 Si dixerimus nos peccatum non habere, nosipsos fallimus, et veritas in nobis non est.

9 Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et justus, ut remittat nobis peccata, et purget nos ab omni iniquitate.

10 Si dixerimus nos non peccâsse, mendacem facimus eum, et sermo ejus non est in nobis.

CAP. II.

FILIOLI mei, hæc scribo vobis, ut ne peccetis. Quòd siquis peccàrit, advocatum apud Patrem habemus, Jesum Christum justum:

2 Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris; nec pro nostris solùm, sed etiam pro totius mundi *peccatis*.

3 Et per hoc scimus quòd ipsum novimus, si mandata ipsius observamus.

4 Qui dicit, Novi eum, et mandata ejus non servat, mendax est, et in eo veritas non est:

5 Qui autem servat sermonem ejus, verè in hoc charitas Dei adimpleta est: per hoc scimus nos in ipso esse.

6 Qui dicit se in eo habitare, debet, sicut ille incessit, ita et ipse incedere.

7 Fratres, non novum mandatum scribo vobis, sed mandatum vetus, quod *videlicet* habuistis *jam inde* à principio. Vetus hoc mandatum, sermo ille est quem audivistis *jam inde* à principio.

8 E contrario mandatum novum scribo vobis, quod verum est in ipso, et in vobis; quia tenebræ prætereunt, et vera illa lux jam lucet.

9 Qui dicit se in luce esse, et fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc.

10 Qui diligit fratrem suum, in luce manet, et offendiculum in eo non est.

11 Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, et in tenebris incedit, et nescit quo eat, quia tenebræ oculos ipsius obcæcârunt.

12 Scribo vobis, filioli, quoniam remissa sunt vobis peccata propter nomen ejus.

13 Scribo vobis, patres, quoniam nôstis eum qui à principio est. Scribo vobis, adolescentes, quoniam malum illum vicistis.

14 Scribo vobis, pueruli, quoniam nôstis Patrem. Scripsi vobis, patres,

quoniam nôstis eum qui *est* à principio. Scripsi vobis, adolescentes, quia fortes estis, et verbum Dei habitat in vobis, et malum illum vicistis.

15 Ne diligite mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Siquis diligit mundum, non est charitas Patris in eo.

16 Quoniam quicquid est in mundo, cupiditas carnis est, et libido oculorum, et fastus vitæ, non est ex Patre, sed ex mundo est.

17 Porrò mundus præterit, et cupiditas ipsius; qui verò præstat voluntatem Dei, manet in æternum.

18 Pueruli, ultimum tempus adest; et sicut audivistis antichristum venturum, etiam nunc antichristi multi cœperunt esse: unde scimus ultimum tempus adesse.

19 E nobis egressi sunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum; sed *egressi sunt ex nobis*, ut patefieret non omnes esse ex nobis.

20 At vos unctionem habetis à Sancto illo *profectam*, et nôstis omnia.

21 Non scripsi vobis *idcirco* quòd veritatem ignoretis, sed quia eam nôstis, et nullum mendacium esse ex veritate.

22 Quis est mendax, nisi qui negat Jesum esse Christum illum? hic est antichristus, qui negat Patrem, et Filium.

23 Quisquis negat Filium, nec Patrem habet; qui agnoscit Filium, etiam Patrem habet.

24 Quod igitur audivistis à principio, in vobis maneat: si in vobis manserit quod audivistis à principio, vos quoque in Filio et Patre manebitis.

25 Hæc autem illa est promissio quam ipse pollicitus est nobis, *nempe* vita illa æterna.

26 Hæc scripsi vobis de iis qui seducunt vos.

27 Sed unctio quam vos accepistis ab eo, manet in vobis; nec necesse habetis ut quisquam doceat vos: verum sicut eadem unctio docet vos de omnibus, *quæ* et verax est, et non mendax; et sicut docuit vos, manebitis in eo.

28 Nunc igitur, filioli, manete in eo: ut quum patefactus fuerit, habeamus fiduciam, neque pudefiamus coram eo in ipsius adventu.

29 Si scitis eum justum esse, nôstis, quicunque exercet justitiam ex ipso natum esse.

CAP. III.

VIDETE qualem charitatem dedit nobis Pater, *nempe* ut filii Dei vocemur: propterea mundus non novit nos, quia non novit eum.

2 Charissimi, nunc filii Dei sumus; sed nondum patefactum est quod erimus: scimus autem fore, ut quum *ipse* patefactus fuerit, similes ei simus: quoniam videbimus eum sicuti est.

3 Et quisquis habet hanc spem in eo *sitam*, purificat se sicut et ille purus est.

4 Quisquis dat operam peccato, etiam legem transgreditur; nam peccatum est legis transgressio.

5 Et scitis illum patefactum esse ut peccata nostra tolleret, et peccatum in eo non esse.

6 Quisquis in eo manet, non peccat: quisquis peccat, non vidit eum, neque novit eum.

7 Filioli, nemo vos seducat: qui exercet justitiam, justus est, sicut ille justus est.

8 Qui dat operam peccato, ex diabolo est; quoniam à principio diabolus peccat. Ad hoc patefactus est Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli.

9 Quisquis natus est ex Deo, peccato non dat operam: quoniam semen ipsius in eo manet: nec potest peccare, eò quòd ex Deo natus est.

10 Per hoc manifesti sunt filii Dei, et filii diaboli: quisquis non dat operam justitiæ, non est ex Deo, et qui non diligit fratrem suum.

11 Quoniam hæc est denunciatio quam audivistis à principio, ut diligamus alii alios.

12 Non sicut Cain, *qui* ex illo malo erat, et occidit fratrem suum. Cujus autem rei gratiâ occidit eum? quia opera ejus mala erant, fratris autem ejus justa.

13 Ne miramini, fratres mei, si odit vos mundus.

14 Nos scimus nos translatos esse ex morte ad vitam, quia diligimus fratres. Qui non diligit fratrem, manet in morte.

15 Quisquis odit fratrem suum, homicida est; et nôstis nullum homicidam habere vitam æternam in se manentem.

16 Per hoc novimus charitatem Dei, quòd ille animam suam pro nobis posuit: nos igitur debemus pro fratribus animam ponere.

17 Qui verò habuerit mundanum victum, et viderit fratrem suum egen-

tem, et clauserit viscera sua coram eo, quomodo charitas Dei manet in eo?

18 Filioli mei, ne diligamus verbo, neque linguâ *solùm*, sed facto et veritate.

19 Et per hoc cognoscimus nos ex veritate esse, et coram ipso secura reddemus corda nostra.

20 Nam si nos condemnet cor nostrum, nempe potentior est Deus corde nostro, et novit omnia.

21 Dilecti, si cor nostrum nos non condemnet, fiduciam habemus apud Deum.

22 Et quicquid petierimus, accipimus ab eo, quoniam præcepta ejus custodimus, et ea quæ ipsi placent facimus.

23 Hoc est igitur ejus mandatum, ut credamus nomini Filii ejus Jesu Christi, et diligamus alii alios, sicut mandavit nobis.

24 Nam qui observat ejus mandata, in eo habitat, et ipse in eo: et per hoc novimus eum habitare in nobis, *nempe* ex Spiritu quem nobis dedit.

CAP. IV.

DILECTI, ne cuivis spiritui credite, sed probate spiritus, an ex Deo sint; nam multi pseudo-prophetæ venerunt in mundum.

2 Ex hoc cognoscite Dei Spiritum: quicunque spiritus profitetur Jesum Christum in carnem venisse, ex Deo est:

3 At quicunque spiritus non profitetur Jesum Christum in carnem venisse, ex Deo non est; sed hic est ille *spiritus* antichristi, quem audîstis venturum fuisse, et *qui* jam nunc in mundo est.

4 Vos ex Deo estis, filioli, et vicistis eos: quoniam potentior est qui est in vobis, quàm qui in mundo est.

5 Ipsi è mundo sunt; ideo mundana loquuntur, et mundus eos audit.

6 Nos ex Deo sumus: qui novit Deum, audit nos: qui non est ex Deo, non audit nos. Ex hoc cognoscimus spiritum veritatis, et spiritum erroris.

7 Dilecti, diligamus alii alios: nam charitas ex Deo est: quisquis diligit, ex Deo natus est, et novit Deum.

8 Qui non diligit, non novit Deum: nam Deus est charitas.

9 Per hoc patefacta est charitas Dei in nos, quòd Filium illum suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum.

10 In hoc est charitas; non quòd nos dilexerimus Deum, sed quòd ipse dilexerit nos, et miserit Filium suum ut esset propitiatio pro peccatis nostris.

11 Dilecti, si Deus nos ita dilexit, debemus et nos alii alios diligere.

12 Deum nemo spectavit unquam. Si diligamus alii alios, Deus in nobis habitat, et charitas ejus adimpleta est in nobis.

13 Per hoc cognoscimus nos in eo habitare, et ipsum in nobis, quòd de Spiritu suo dedit nobis.

14 Nos verò spectavimus et testamur Patrem misisse Filium, qui esset Servator mundi.

15 Quisquis professus fuerit Jesum esse Filium Dei, Deus in eo habitat, et ipse in Deo.

16 Et nos cognôvimus et credidimus charitatem quam habet Deus in nos. Deus charitas est: et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo.

17 Per hoc adimpletur charitas nobiscum, ut fiduciam habeamus in die judicii; quòd qualis ille est, *tales* et nos sumus in hoc mundo.

18 Metus non est in charitate: integra charitas foras ejicit metum; quoniam metus cruciatum habet. Qui autem metuit, non est integer in charitate.

19 Nos diligimus eum, quoniam ipse prior dilexit nos.

20 Siquis dixerit, Diligo Deum, et fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem vidit, Deum, quem non vidit, quomòdo potest diligere?

21 Et hoc mandatum habemus ab eo, ut qui diligit Deum, diligat et fratrem suum.

CAP. V.

QUISQUIS credit Jesum esse Christum illum, ex Deo genitus est; et quisquis diligit eum qui genuit, diligit etiam eum qui ex eo genitus est.

2 Per hoc cognoscimus nos diligere filios Dei, quum Deum diligimus, et mandata ejus servamus.

3 Hæc est enim charitas Dei, ut mandata ejus servemus: et mandata ejus gravia non sunt.

4 Quoniam quicquid natum est ex Deo, vincit mundum: et hæc est victoria quæ vicit mundum, *nempe* fides nostra.

5 Quis est qui vincit mundum, nisi qui credit Jesum esse Filium Dei?

6 Hic ille est qui venit per aquam et sanguinem, *nempe* Jesus Christus; non per aquam solùm, sed per aquam et sanguinem: et spiritus is est qui testificatur Spiritum veritatem esse.
7 Nam tres sunt qui testificantur in cœlo, Pater, Sermo, et Spiritus Sanctus: et hi tres unum sunt.
8 Et tres sunt qui testificantur in terrâ, Spiritus, et aqua, et sanguis; et hi tres in unum consentiunt.
9 Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est: nam hoc est testimonium Dei, quod testificatus est de Filio suo.
10 Qui credit in Filium Dei, habet testimonium in seipso: qui non credit Deo, mendacem eum fecit; quia non credidit testimonio quod testificatus est Deus de Filio suo.
11 Est autem hoc testimonium, *nempe* quòd vitam æternam dedit nobis Deus; et hæc vita in Filio ejus est.
12 Qui habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium Dei, vitam non habet.
13 Hæc scripsi vobis qui creditis in nomen Filii Dei; ut sciatis vos vitam æternam habere, et ut credatis in nomen Filii Dei.
14 Et hæc est fiducia quam apud Deum habemus, ipsum, siquid petierimus secundùm voluntatem ejus, nos audire.
15 Quòd si scimus eum audire nos, quicquid petierimus, scimus nos habere petitiones quas ab eo petiimus.
16 Siquis viderit fratrem suum peccare peccato *quod* non *est* ad mortem, petet, et dabit ei vitam: peccantibus *dico* non ad mortem. Est peccatum ad mortem; non pro illo dico ut roget.
17 Omnis injustitia peccatum est: sed est peccatum *quod* non *est* ad mortem.
18 Scimus quòd quisquis natus est ex Deo, non peccat: sed qui genitus est ex Deo, conservat seipsum, et malus ille non tangit eum.
19 Scimus nos ex Deo esse, et mundum totum in illo malo jacere.
20 Sed scimus Filium Dei venisse, et dedisse nobis mentem, ut cognoscamus illum qui verax est; et sumus in verace illo, *id est*, in Filio ejus Jesu Christo. Hic est verus ille Deus, et vita illa æterna.
21 Filioli, cavete vobis ab idolis. Amen.

JOANNIS APOSTOLI EPISTOLA CATHOLICA SECUNDA.

PRESBYTER electæ dominæ, et liberis ejus, quos ego verè diligo, nec ego solus, sed et omnes qui nôrunt veritatem;
2 Propter veritatem quæ permanet in nobis, et nobiscum erit in æternum.
3 Sit vobiscum gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et a Domino Jesu Christo Filio Patris, cum veritate et charitate.
4 Gavisus sum valde, quòd invenerim ex filiis tuis qui sincerè incedant, sicut mandatum accepimus a Patre.
5 Et nunc rogo te, domina, non ut mandatum novum scribens tibi, sed quod habuimus a principio, ut diligamus alii alios.
6 Hæc autem est charitas, ut incedamus secundùm mandata ipsius. Hoc est mandatum illud, sicut audîstis a principio, ut in eo incedatis.
7 Nam multi impostores ingressi sunt in mundum, qui non profitentur Jesum Christum venisse in carne. Hic ille est impostor et antichristus.
8 Attendite vos ipsos, ne perdamus quæ egimus, sed ut mercedem plenam recipiamus.
9 Quisquis transgreditur, nec manet in doctrinâ Christi, Deum non habet; qui manet in doctrinâ Christi, hic et Patrem et Filium habet.
10 Siquis venit ad vos, et hanc doctrinam non adfert, ne recipite eum domum, nec, Ave, ei dicite.
11 Qui enim dicit ei, Ave, communicat operibus ejus malis.
12 Quum multa haberem vobis scribenda, nolui per chartam et atramentum; sed spero *me* venturum ad vos, et presentem præsentibus loquuturum, ut gaudium nostrum sit completum.
13 Salutant te filii sororis tuæ electæ. Amen.

JOANNIS APOSTOLI EPISTOLA CATHOLICA TERTIA.

PRESBYTER Gaio dilecto, quem ego verè diligo.

2 Dilecte, in primis opto, ut prosperè agas et valeas, sicut prosperè agit anima tua.

3 Gavisus sum enim valde, quum venirent fratres, et testimonio suo commendarent sinceritatem tuam, prout tu sincerè ambulas.

4 Majus istis gaudium non habeo, quum *videlicet* audio filios meos sincerè ambulare.

5 Dilecte, fideliter agis, quicquid facis erga fratres, et erga peregrinos;

6 Qui testimonio suo commendârunt charitatem tuam in conspectu ecclesiæ; quos rectè facies si prosequutus fueris, ut Deo dignum est.

7 Nam pro nomine ejus excesserunt ex gentibus, nihil accipientes.

8 Nos ergo debemus recipere hujusmodi, ut administri simus veritati.

9 Scripsi ecclesiæ; sed qui primatum inter eos ambit Diotrephes, non recipit nos.

10 Propterea, si venero, suggeram ipsius facinora quæ facit, verbis improbis garriens in nos; quique etiam his non contentus, neque ipse recipit fratres, et qui volunt *recipere* prohibet, et ex ecclesiâ ejicit.

11 Dilecte, ne imitare quod malum est, sed quod bonum est. Qui bene facit, ex Deo est; qui autem malè facit, non vidit Deum.

12 Demetrio testimonium redditum est ab omnibus, et ab ipsâ veritate; sed et nos testimonium perhibemus: et nôstis testimonium nostrum verum esse.

13 Multa possem scribere, sed nolo per atramentum et calamum tibi scribere.

14 Spero autem fore ut statim te videam, et *tunc* corâm loquamur.

15 Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

JUDÆ APOSTOLI EPISTOLA CATHOLICA.

JUDAS Jesu Christi servus, frater autem Jacobi, vocatis, a Deo Patre sanctificatis, et Jesu Christo servatis:

2 Misericordia vobis, et pax, et charitas, multiplicetur.

3 Dilecti, quum omne studium adhibeam, ut scribam ad vos de communi salute, necesse habui vobis scribere, ad vos hortandos, ut decertetis pro fide quæ semel tradita est sanctis.

4 Nam subrepserunt quidam homines, priùs jam olim descripti ad hanc damnationem, impii, qui Dei nostri gratiam transferunt ad lasciviam, et solum illum herum Deum ac Dominum nostrum Jesum Christum negant.

5 Volo autem vos istorum commonefacere, ut qui semel hoc sciatis, Dominum, quum populum ex Ægypto liberâsset, rursus eos qui non credebant perdidisse.

6 Et angelos qui non servârunt suam originem, sed reliquerunt suum domicilium, judicio magni illius diei vinculis æternis sub caligine reservâsse.

7 Sicut Sodoma et Gomorrha, et his finitimæ civitates simili modo atque illæ scortatæ, et carnem alteram sectatæ, propositæ sunt exemplo, ignis æterni pœnam sustinentes.

8 Similiter tamen et isti sopiti carnem quidèm polluunt, dominatum verò rejiciunt, et dignitates probris incessunt.

9 At Michael archangelus, quum adversùs diabolum certans, disceptaret de corpore Mosis, non ausus est *illi* impingere notam maledicti, sed dixit, Increpet te Dominus.

10 At isti, quæcunque non noverunt, vituperant: quæcunque verò naturaliter, ut animantia rationis expertia, sciunt, in iis sese corrumpunt.

11 Væ ipsis! nam viam Cain ingressi sunt, et deceptione mercedis, qua deceptus fuit Balaam, effusi sunt, et contradictione Core perierunt.

12 Hi sunt in agapis vestris maculæ, dum vobiscum epulantur, absque

ullius metu seipsos pascentes, nubes
aquâ carentes, ventis circumactæ, arbores
emarcidæ, infrugiferæ, bis
emortuæ, eradicatæ;
13 Undæ maris efferatæ, despumantes
sua ipsorum dedecora; stellæ
erraticæ, quibus caligo tenebrarum in
æternum servata est.
14 Prophetavit autem etiam de
istis septimus ab Adamo Enochus, dicens,
Ecce, venit Dominus cum sanctis
millibus suis,
15 Ut ferat judicium adversùs
omnes, et redarguat quicunque ex
ipsis sunt impii, de factis omnibus
quæ impiè patrârint, deque omnibus
duris quæ loquuti fuerint adversùs ipsum
peccatores impii.
16 Hi sunt murmuratores, queruli,
in cupiditatibus suis incedentes: et
quorum os loquitur prætumida, admirantes
personas utilitatis gratiâ.
17 Vos autem, dilecti, memores
estote verborum quæ prædicta fuerunt
ab apostolis Domini nostri Jesu
Christi;
18 Quod *videlicet* dixerunt vobis,
in extremo tempore futuros irrisores,
qui in impiis suis cupiditatibus incederent.
19 Hi sunt qui seipsos segregant,
animales, Spiritum non habentes.
20 Vos autem, dilecti, sanctissimæ
vestræ fidei superstruentes vos ipsos,
per Spiritum sanctum orantes,
21 Vos ipsos in charitate Dei conservate,
exspectantes misericordiam
Domini nostri Jesu Christi in vitam
æternam.
22 Et alios quidèm, habito delectu,
commiseramini:
23 Alios verò terrore servate, ex
flammâ rapientes: odio habentes vel
eam tunicam quæ a carnis contactu
sit maculata.
24 Cæterùm ei qui potest vos servare
a lapsu immunes, et statuere in
conspectu gloriæ suæ inculpatos cum
exsultatione:
25 *Id est,* soli sapienti Deo Servatori
nostro, gloria *esto* et magnificentia,
robur et potestas, et nunc et in
omnia secula. Amen

APOCALYPSIS JOANNIS THEOLOGI.

CAP. I.

APOCALYPSIS Jesu Christi,
quam dedit ipsi Deus, ut indicaret
servis suis quæ oporteat fieri
citò: *Is* verò missam per angelum
suum, servo suo Joanni significavit:
2 Qui testificatus est sermonem
Dei, et testimonium Jesu Christi, et
quæcunque vidit.
3 Beatus qui legit, et *beati* qui audiunt
verba prophetiæ hujus, et observant
ea quæ in eâ scripta sunt;
tempus enim propè est.
4 ¶ Joannes septem ecclesiis quæ
sünt in Asiâ; Gratia *sit* vobis et pax
a Qui est, et Qui erat, et Qui venturus
est; et a septem spiritibus qui in
conspectu throni ejus sunt:
5 Et a Jesu Christo, *qui est* fidus
ille testis, primogenitus ille ex mortuis,
ac princeps regum terræ: qui dilexit
nos, et lavit nos a peccatis nostris
per sanguinem suum;
6 Et *qui* fecit nos reges et sacerdotes
Deo et Patri suo; ei *sit* gloria
et robur in secula seculorum. Amen.
7 Ecce, venit cum nubibus, et videbit
eum omnis oculus, etiam qui
eum transfixerunt: et plangent coram
eo omnes tribus terræ: etiam,
Amen.
8 Ego sum Alpha et Omega, *id est,*
principium et finis, dicit Dominus,
id est, Qui est, et Qui erat, et Qui venturus
est, ille, *inquam,* omnipotens.
9 Ego Joannes, *qui* et frater vester
sum, et socius in afflictione, et in
regno, et in tolerantiâ Jesu Christi,
eram in insulâ quæ vocatur Patmos
propter sermonem Dei, et testimonium
Jesu Christi.
10 Fui *autem* Spiritu correptus die
Dominico, et audivi a tergo vocem
magnam, tanquam tubæ,
11 Dicentis, Ego sum Alpha et
Omega, primus ille et ultimus: et,
Quod vides, scribe in libro, et mitte
septem ecclesiis quæ sunt in Asiâ,
Epheso, et Smyrnæ, et Pergamo,
et Thyatiræ, et Sardibus, et Philadelphiæ,
et Laodiceæ.
12 Converti me igitur ut viderem
vocem, quæ loquuta erat mecum.
Conversus autem vidi septem candelabra
aurea:
13 Et in medio septem candela-

brorum aureorum *quendam* similem Filio hominis, indutum talari *veste*, et præcinctum ad mamillas zonâ aureâ :

14 Caput autem ejus et capilli *erant* candidi ut lana, alba tanquam nix ; et oculi ejus ut flamma ignis ;

15 Pedes autem ejus similes chalcolibano, veluti in fornace ardentes : et vox illius tanquam vox aquarum multarum.

16 Habebat autem in dextrâ suâ stellas septem : et ex ore ejus anceps romphæa acuta prodibat ; et facies ejus qualis sol in suo vigore lucet.

17 Quum autem vidissem eum, cecidi ad pedes ejus veluti mortuus : tum imposuit mihi dextram suam, dicens mihi, Ne metue ; ego sum primus ille et ultimus ille :

18 Et qui vivo, sed fui mortuus ; et ecce, vivo in secula seculorum, Amen : et habeo claves inferorum et mortis.

19 Scribe quæ vidisti, et quæ sunt, et quæ posthæc sunt futura.

20 Mysterium septem stellarum quas vidisti in dextrâ meâ, et septem candelabra aurea. Septem illæ stellæ, angeli sunt septem ecclesiarum : et candelabra illa septem ecclesiæ sunt.

CAP. II.

ANGELO Ephesinæ ecclesiæ scribe, Hæc dicit qui tenet septem illas stellas in dextrâ suâ, qui ambulat inter septem illa candelabra aurea :

2 Novi opera tua, et laborem tuum, et tolerantiam tuam, et quòd non possis ferre malos : et exploràris eos qui se dicunt apostolos esse, et non sunt, et comperisse eos *esse* mendaces ;

3 Et onere pressus fuisti, et sustines ; et propter nomen meum laborâsti, et non es defatigatus.

4 Sed habeo *aliquid* adversùm te, quòd charitatem tuam primam omiseris.

5 Memor esto itaque unde excideris, et resipisce, et priora opera facito : sin minùs, veniam adversùm te citò, et movebo candelabrum tuum a loco suo, nisi resipueris.

6 Sed hoc habes, quòd odisti facta Nicolaïtarum, quæ et ego odi.

7 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis : Victori dabo edere ex arbore illâ vitæ, quæ est in medio paradisi Dei.

8 Angelo verò Smyrnæorum ecclesiæ scribe, Hæc dixit primus ille et ultimus, qui fuit mortuus, et vivit ;

9 Novi opera tua, et afflictionem, et paupertatem (sed dives es), et blasphemiam eorum qui se dicunt Judæos esse, et non sunt, sed synagogâ Satanæ.

10 Nihil eorum metue quæ passurus es : ecce, futurum est ut conjiciat diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut exploremini : et habebitis afflictionem dierum decem : esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ.

11 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis ; Qui vicerit, nequaquam lædetur a morte secundâ.

12 Angelo verò Pergamensis ecclesiæ scribe, Hæc dicit qui habet gladium illum ancipitem, acutum illum :

13 Novi opera tua, et ubi habites, *nempe* ubi thronus est Satanæ ; et *quod* teneas nomen meum, neque negâsti fidem meam, etiam iis diebus quibus Antipas martyr ille meus fidelis trucidatus est apud vos, ubi Satanas habitat.

14 Sed habeo adversùm te pauca, quòd habeas istìc qui teneant doctrinam Balaam, qui docebat Balacum objicere offendiculum coram filiis Israelis, ut ederent ex iis quæ simulacris erant immolata, et *ut* scortarentur.

15 Ita habes etiam tu qui teneant doctrinam Nicolaitarum ; quod odi.

16 Resipisce : sin minùs, veniam adversùm te citò, et pugnabo cum illis gladio illo oris mei.

17 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis ; Ei qui vicerit, tribuam ut edat ex Mannâ illo abscondito, et dabo illi calculum album, et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo novit nisi qui accipit.

18 Angelo verò Thyatirensis ecclesiæ scribe, Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tanquam flammam ignis, et cujus pedes *sunt* similes chalcolibano ;

19 Novi opera tua, et charitatem, et subministrationem, et fidem, et tolerantiam tuam, et opera tua, et ultima plura prioribus.

20 Sed habeo adversùs te pauca : quòd permittis mulierem Jezabel, quæ se dicit prophetissam, docere et seducere servos meos, ut scortentur, et edant ex iis quæ simulacris immolantur.

21 Et dedi illi tempus, ut resipisceret a scortatione suâ : sed non resipuit.

22 Ecce, ego abjiciam eam in lectum ; et eos qui adulterium commit-

tunt cum eâ, in afflictionem maximam, nisi resipuerint ab operibus suis.

23 Et filios ejus interficiam morte: scientque omnes ecclesiæ me esse scrutatorem renum et cordium: et dabo unicuique vestrûm secundùm opera vestra.

24 Vobis autem dico, et reliquis Thyatirensibus, quicunque non tenetis doctrinam hanc, et qui non approbâstis profunditates Satanæ, ut aiunt; non imponam vobis aliud onus.

25 Tamen id quod habetis, tenete quousque veniam.

26 Nam siquis vicerit, et observaverit ad finem usque opera mea, dabo ei potestatem in gentes:

27 Et reget eas virgâ ferreâ: et tanquam vasa fictilia conterentur, sicut et ego accepi a Patre meo:

28 Et dabo ei stellam matutinam.

29 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

CAP. III.

ANGELO autem ecclesiæ quæ est Sardibus scribe, Hæc dicit qui habet septem illos Spiritus Dei, et septem illas stellas; Novi opera tua, *nempe* quòd dicaris vivere, sed mortuus sis.

2 Esto vigilans, et confirma reliqua moribunda; non enim inveni opera tua plena coram Deo.

3 Memento igitur quæ acceperis et audieris; et observa *illa*, et resipisce. Quòd si non vigilaveris, veniam adversùm te tanquam fur, neque intelliges quâ horâ veniam adversùm te.

4 Habes *tamen* aliquot capita etiam Sardibus, quæ non inquinârunt vestimenta sua; ideoque incedent mecum albati; digni enim sunt.

5 Qui vicerit, amicietur vestimentis albis: neque unquam delebo nomen ejus ex libro vitæ, sed agnoscam nomen ejus coram Patre meo, et coram angelis ejus.

6 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

7 Angelo verò Philadelphiensis ecclesiæ scribe, Hæc dicit Sanctus et verax ille, qui habet clavem Davidis, qui aperit, et nemo claudit; claudit, et nemo aperit:

8 Novi opera tua: ecce, proposui tibi ostium apertum, nec quisquam potest claudere illud; quia nonnullam habes virtutem, et observâsti sermonem meum, neque abnegâsti nomen meum.

9 Ecce, præbebo eos qui sunt ex synagogâ Satanæ, *id est*, eorum qui dicunt se Judæos esse, nec sunt, sed mentiuntur; ecce, *inquam*, faciam ut ipsi veniant et adorent ante pedes tuos, et sciant quòd ego dilexi te:

10 Quoniam servâsti sermonem tolerantiæ meæ, ego quoque te servabo ex tempore tentationis, quod venturum est in orbem universum, ad explorandos incolas terræ.

11 Ecce, venio citò: tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.

12 Qui vicerit, faciam ut is sit columna in templo Dei mei; nec foras egredietur ampliùs: et inscribam ei nomen Dei mei, et nomen civitatis Dei mei, *id est*, novæ Hierusalem, quæ descendit e cœlo a Deo meo, et nomen meum novum.

13 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

14 Angelo verò Laodicensium ecclesiæ scribe, Hæc dicit Amen, testis ille fidelis et verax, principium opificii Dei:

15 Novi opera tua, *nempe* te neque frigidum esse, neque fervidum: utinam frigidus esses aut fervidus.

16 Itaque, quoniam tepidus es, nec frigidus nec fervidus, futurum est ut te evomam ex ore meo.

17 Nam dicis, Dives sum, et ditatus sum, et nullius egeo; neque nôsti te esse ærumnosum, et miserabilem, et pauperem, et cæcum, et nudum.

18 Suadeo tibi, ut emas a me aurum igni exploratum, ut dives fias; et vestimenta alba, ut induaris, nec appareat dedecus nuditatis tuæ; et collyrio inungas oculos tuos, ut videas.

19 Ego, quoscunque amo, arguo et castigo: ferve igitur, et resipisce.

20 Ecce, sto ante ostium, et pulso: siquis audierit vocem meam, et aperuerit ostium, ingrediar ad eum, et cœnabo cum eo, et ipse mecum.

21 Qui vicerit, tribuam ei ut sedeat mecum in throno meo, ut et ego vici, et sedeo cum Patre meo in throno ejus.

22 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

CAP. IV.

POSTEA vidi, et ecce, ostium *erat* apertum in cœlo: et vox prima, quam audiveram tanquam tubæ loquentis mecum, dicebat, Ascende

huc, et ostendam tibi quæ oporteat fieri posthac.

2 Statim igitur fui correptus Spiritu: et ecce, thronus positus erat in cœlo, et *quidam* throno insidebat.

3 Is autem qui sedebat, aspectu similis erat lapidi jaspidi et sardio; et in circuitu throni *erat* iris aspectu similis smaragdo.

4 Et in circuitu throni erant throni vigintiquatuor, et super eos thronos vidi vigintiquatuor seniores sedentes, amictos vestibus albis, et habentes impositas capitibus suis coronas aureas.

5 Prodibant autem ex illo throno fulgura, et tonitrua, et voces: et septem lampades igne ardentes ante thronum, quæ sunt septem spiritus Dei.

6 Erat etiam ante thronum mare vitreum simile crystallo: et inter thronum, et quæ thronum ambiebant, quatuor animalia plena oculis antè et retrò.

7 Animal autem primum erat simile leoni, et secundum animal simile vitulo, et tertium animal habens faciem velut homo, et quartum animal simile aquilæ volanti.

8 Et quatuor animalia singula per sese habebant alas senas in circuitu, et intùs plena erant oculis, die ac nocte sine intermissione dicentia, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus ille omnipotens, Erat, et Est, et Venturus *est*.

9 Et quum tribuebant illa animalia gloriam, et honorem, et gratiarum actionem ei qui throno insidebat, illi, *inquam*, viventi in secula seculorum,

10 Procidebant vigintiquatuor illi seniores ante illum insidentem throno, et adorabant illum viventem in secula seculorum, et abjiciebant coronas suas ante thronum, dicentes,

11 Dignus es, Domine, qui accipias gloriam, et honorem, et virtutem: quia tu creâsti omnia, et per voluntatem tuam sunt, et creata sunt.

CAP. V.

DEINDE vidi ad dextram ejus qui insidebat throno librum scriptum intùs et a tergo, obsignatum sigillis septem.

2 Et vidi angelum fortem, prædicantem voce magnâ, Quis est dignus qui aperiat librum, et solvat ejus sigilla?

3 Nemo autem poterat, neque in cœlo, neque in terrâ, neque subter terram, aperire librum, neque eum inspicere.

4 Flebam igitur ego multùm, quòd nemo dignus inventus esset qui aperiret et legeret librum, nec qui eum inspiceret.

5 Tum unus ex senioribus illis dicit mihi, Ne fleto; ecce, vicit Leo ille ex tribu Juda, stirps illa Davidis, ut aperiat librum, et solvat septem ejus sigilla:

6 Aspexi igitur, et ecce, inter thronum, et quatuor illa animalia, et inter seniores illos, Agnus stans tanquam mactatus, habens cornua septem et oculos septem, qui sunt septem illi spiritus Dei emissi in omnem terram.

7 Is venit et accepit librum ex dextrâ illius throno insidentis.

8 Quumque accepisset librum, quatuor illa animalia, et vigintiquatuor illi seniores, prociderunt coram Agno, habentes singuli citharas, et phialas aureas plenas suffituum, quæ sunt preces sanctorum.

9 Et cecinerunt canticum novum, dicentes, Dignus es qui accipias librum, et aperias ejus sigilla; quoniam mactatus es, et redemisti nos Deo per sanguinem tuum, ex omni tribu, et linguâ, et populo, et natione:

10 Et fecisti nos Deo nostro reges et sacerdotes; et regnabimus super terram.

11 Tum aspexi, et audivi in circuitu throni, et animalium, et seniorum illorum, vocem angelorum multorum; et erat eorum numerus millies centena millia, et decies centena millia:

12 Dicentes voce magnâ, Dignus est Agnus ille mactatus, qui accipiat virtutem, et divitias, et sapientiam, et fortitudinem, et honorem, et gloriam, et benedictionem.

13 Sed et omnem creaturam, quæ in cœlo est, et super terram, et sub terrâ, et in mari, et quæ in eis sunt omnia, audivi dicentia, Sessori throno, et Agno, benedictio, et honor, et gloria, et robur, in secula seculorum.

14 Quatuor autem animalia illa dicebant, Amen: et vigintiquatuor illi seniores prociderunt in facies suas, et adorârunt eum qui vivit in secula seculorum.

CAP. VI.

POSTEA vidi, quum aperuisset Agnus primum ex sigillis, et audivi unum ex quatuor illis animalibus

dicens, tanquam vocem tonitrui, Veni,
et vide.
2 Aspexi igitur, et ecce, *aderat*
equus albus: et qui insidebat ei habebat arcum; et data est ei corona,
et prodiit vincens, et ut vinceret.
3 Quumque aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal dicens, Veni, et vide.
4 Et prodiit alius equus rufus: et
ei, qui insidebat super eum, datum
est, ut tollat pacem e terrâ, ut alii
alios mactent: datusque est ei gladius
magnus.
5 Et quum aperuisset sigillum tertium, audivi tertium animal dicens,
Veni, et vide. Aspexi igitur, et ecce,
equus niger *aderat*: et qui insidebat
ei, habebat stateram in manu suâ.
6 Et audivi vocem inter illa quatuor animalia dicentem, Chœnix tritici denario, et tres chœnices hordei
denario: et vinum et oleum ne læseris.
7 Quumque aperuisset sigillum
quartum, audivi vocem quarti animalis dicentem, Veni, et vide.
8 Tum vidi, et ecce, *aderat* equus
pallidus, et ejus qui insidebat ei nomen erat Mors; et infernus sequebatur eam; dataque est eis in quadrantem terræ potestas trucidandi gladio, et fame, et morte, et per terrestres
feras.
9 Quum verò aperuisset sigillum
quintum, vidi sub altari animas eorum
qui mactati fuerant propter verbum
Dei, et propter testimonium quod
tuebantur.
10 Clamabant autem voce magnâ,
dicentes, Usquequo, Domine, qui
sanctus es et verax, non judicas ac
sanguinem nostrum vindicas, *eum reposcendo* ab iis qui habitant in terrâ?
11 Tum datæ sunt singulis stolæ
albæ; et dictum est eis, ut requiescerent adhuc paululum temporis, usquequo compleantur etiam conservi eorum, et fratres eorum, qui trucidandi
sunt, sicut et ipsi.
12 Deinde aspexi, quum aperuisset
sigillum sextum, et ecce, terræmotus
magnus factus est: et sol factus est
niger ut saccus cilicinus, et luna tota
facta est ut sanguis:
13 Et stellæ cœli ceciderunt in terram, sicut ficus abjicit grossos suos,
quum vento magno concutitur.
14 Et cœlum abscessit sicut liber
qui convolvitur; et omnes montes et
insulæ e suis locis emotæ sunt:
15 Et reges terræ, et proceres, et
divites, et tribuni, et potentes, omnesque tum servi, tum ingenui, absconderunt se in speluncis, et in petris
montium;
16 Et dixerunt montibus et petris,
Cadite in nos, abscondite nos a conspectu ejus qui insidet throno, et ab
irâ Agni:
17 Nam venit dies ille magnus iræ
illius: et quis poterit stare?

CAP. VII.

POSTEA vidi quatuor angelos insistentes quatuor angulis terræ,
tenentes quatuor ventos terræ, ne
flaret ventus super terram, neque super mare, neque in ullam arborem.
2 Et vidi alium angelum ascendentem ab ortu solis, habentem sigillum
Dei vivi: qui acclamavit voce magnâ
quatuor illis angelis, quibus datum
est lædere terram et mare,
3 Dicens, Ne lædite terram, neque
mare, neque arbores, quousque obsignaverimus servos Dei nostri in
frontibus suis.
4 Et audivi numerum obsignatorum; centum quadraginta quatuor
millia *erant* obsignata ex omnibus
tribubus filiorum Israel.
5 Ex tribu Judæ, duodecies mille
obsignata: ex tribu Ruben, duodecies
mille obsignata: ex tribu Gad, duodecies mille obsignata:
6 Ex tribu Aseris, duodecies mille
obsignata: ex tribu Nephthali, duodecies mille obsignata: ex tribu Manassis, duodecies mille obsignata:
7 Ex tribu Simeonis, duodecies
mille obsignata: ex tribu Levi, duodecies mille obsignata: ex tribu Isacaris, duodecies mille obsignata:
8 Ex tribu Zabulonis, duodecies
mille obsignata: ex tribu Josephi,
duodecies mille obsignata: ex tribu
Benjaminis, duodecies mille obsignata.
9 Postea vidi, et ecce, *aderat* turba
multa, quam numerare nemo possit,
ex omnibus gentibus, et tribubus, et
populis, et linguis: stabantque ante
thronum, et in conspectu Agni, amicti
stolis albis; et palmæ in manibus
eorum:
10 Et clamabant voce magnâ, dicentes, Salus a Deo nostro *est*, insidente throno, et *ab* Agno.
11 Omnes autem angeli stabant in
circuitu throni, et seniorum, et quatuor animalium illorum, et procubuerunt in conspectu throni in facies
suas, et adorârunt Deum,

12 Dicentes, Amen: benedictio, et gloria, et sapientia, et gratiarum actio, et honor, et virtus, et robur Deo nostro in secula seculorum. Amen.

13 Tum me compellavit unus ex illis senioribus, dicens mihi, Isti qui amicti sunt stolis albis quinam sunt, et unde venerunt?

14 Et dixi ei, Domine, tu nôsti. Et dixit mihi, Hi sunt, qui venerunt ex afflictione magnâ, et laverunt stolas suas ac dealbârunt in sanguine Agni.

15 Ideo sunt ante thronum Dei, et serviunt ei die ac nocte in templo ejus; et qui insidet throno umbraculo proteget eos.

16 Non esurient ampliùs, neque sitient ampliùs, nec in eos cadet sol, neque ullus æstus.

17 Quoniam Agnus qui in medio throni est, pascet eos, et deducet ad vivos fontes aquarum: et abstersurus est Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.

CAP. VIII.

PORRO, quum aperuisset sigillum septimum, factum est silentium in cœlo fermè per semihoram.

2 Et vidi septem illos angelos qui adstant coram Deo, quibus datæ sunt septem tubæ.

3 Tum alius angelus venit, et stetit ante aram, habens thuribulum aureum: et dati sunt ei suffitus multi, ut offerret cum precibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum.

4 Ascendit autem fumus suffituum cum precibus sanctorum e manu angeli ad conspectum Dei.

5 Deinde accepit angelus thuribulum, et implevit illud ex igne altaris, abjecitque in terram; et facta sunt tonitrua, et voces, et fulgura, et terræmotus.

6 Et septem angeli, qui habebant septem tubas, præparaverunt se ut clangerent.

7 Primus igitur angelus clanxit, et facta est grando et ignis, mista sanguine, projectaque sunt in terram; et tertia pars arborum exusta est, et omne gramen viride exustum.

8 Deinde secundus angelus clanxit, et quasi mons magnus igne ardens projectus est in mare: factaque est tertia pars maris sanguis.

9 Et mortua est tertia pars creaturarum quæ erant in mari, animantia *dico,* et tertia pars navium perierunt.

10 Tum angelus tertius clanxit, et cecidit e cœlo stella magna, ardens velut fax, deciditque in tertiam partem fluminum, et in fontes aquarum.

11 Nomen autem stellæ dicitur Absinthium: versa est igitur tertia pars aquarum in absinthium; et multi homines mortui sunt ex aquis, quòd amaræ factæ essent.

12 Deinde quartus angelus clanxit, et percussa est tertia pars solis, et tertia pars lunæ, et tertia pars stellarum; ita ut obscuraretur tertia pars eorum, et diei non luceret pars tertia, et noctis similiter.

13 Et vidi, et audivi unum angelum volantem per medium cœli, dicentem voce magnâ, Væ, væ, væ, incolis terræ a reliquis sonis tubæ trium illorum angelorum, qui clangent.

CAP. IX.

TUM quintus angelus clanxit, et vidi stellam e cœlo cecidisse in terram; et data est ei *angelo* clavis putei abyssi.

2 Aperuit igitur puteum abyssi; et ascendit fumus ex puteo, ut fumus fornacis magnæ: et obscuratus est sol et aër a fumo putei.

3 Ex fumo autem exierunt locustæ in terram: dataque est illis potestas qualem habent potestatem terrestres scorpii.

4 Sed ipsis est dictum, ne læderent gramen terræ, neque viride quicquam, neque ullam arborem, sed tantùm homines qui non haberent signum Dei in frontibus suis.

5 Datum autem est eis, non ut occidant eos, sed ut crucientur mensibus quinque, *sit*que cruciatus eorum ut cruciatus scorpii, quum percusserit hominem.

6 Itaque per eos dies homines quærent mortem, et non invenient eam; et desiderabunt mori, et fugiet mors ab eis.

7 Figuræ verò locustarum similes *erant* equis paratis ad prælium; *erant*que impositæ capitibus earum tanquam coronæ similes auro, et facies earum ut facies hominum.

8 Et habebant capillos ut capillos mulierum: et dentes earum ut leonum erant:

9 Habebant etiam loricas ut loricas ferreas; et sonitus alarum ipsarum ut sonitus curruum, equis multis currentibus ad bellum.

10 Sed et habebant caudas similes

scorpionum: erantque aculei in caudis earum; et earum potestas *erat* nocere hominibus menses quinque.
11 Habebant autem sibi impositum regem, angelum abyssi, cui nomen Hebraicè Abaddon, Græcè verò Apollyon, *id est, perdens.*
12 Væ unum abiit; et ecce, veniunt adhuc duo væ postea.
13 Tum sextus angelus clanxit, et audivi vocem quandam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei,
14 Dicentem sexto angelo qui habebat tubam, Solve quatuor illos angelos vinctos ad magnum illum flumen Euphratem.
15 Soluti sunt igitur quatuor illi angeli, parati ad horam, et diem, et mensem, et annum, ut occidant tertiam partem hominum.
16 Eratque numerus equestris exercitûs bis millies centena miliia: nam audivi numerum eorum.
17 Itemque vidi equos per visionem, et ipsorum sessores, habentes thoraces igneos, et hyacinthinos, et sulphureos; erant autem capita equorum ut capita leonum; et ex ore ipsorum prodibat ignis, et fumus, et sulphur.
18 Ab his tribus occisa est tertia pars hominum, *nempe* ab igne, et fumo, et sulphure, quæ prodibant ex ore ipsorum.
19 Potestas enim eorum in ore eorum est, et in caudis eorum: nam eorum caudæ similes sunt serpentibus, habentes capita per quæ nocent.
20 Porrò reliqui homines, qui occisi non sunt his plagis, non resipuerunt ab operibus manuum suarum, ut ne adorarent dæmonia, et simulacra aurea, et argentea, et ærea, et lapidea, et lignea, quæ neque videre possunt, neque audire, neque ambulare:
21 Neque resipuerunt ab homicidiis suis, neque a veneficiis suis, neque a scortatione suâ, neque a furtis suis.

CAP. X.

TUM vidi alium angelum robustum descendentem de cœlo, amictum nube, supra cujus caput erat iris; facies autem ejus *erat* ut sol, et pedes ejus ut columnæ igneæ.
2 Habebatque in manu suâ libellum apertum: et posuit pedem suum dextrum super mare; sinistrum autem super terram:
3 Clamavitque voce magnâ, sicut leo rugit; et quum clamâsset, loquuta sunt septem tonitrua voces suas.
4 Et quum loquuta fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram: sed audivi vocem de cœlo dicentem mihi, Obsigna quæ loquuta sunt septem tonitrua, et ne ea scribas.
5 Et angelus, quem vidi stantem super mare et super terram, sustulit manum suam ad cœlum;
6 Et juravit per eum qui vivit in secula seculorum, qui creavit cœlum, et ea quæ sunt in eo, et terram, et ea quæ in eâ sunt, et mare, et ea quæ in eo sunt, tempus non fore ampliùs:
7 Sed in diebus vocis septimi angeli, quum futurum est ut clangat, consummandum esse mysterium Dei, sicut annunciavit servis suis prophetis.
8 Et vox quam audieram e cœlo, rursum loquuta est mecum, et dixit, Abi, et accipe libellum illum apertum, *qui est* in manu angeli stantis super mare et super terram.
9 Abii igitur ad angelum, dicens ei, Da mihi libellum. Et dixit mihi, Accipe, et devora eum: et amaritudinem adferet ventri tuo, sed in ore tuo erit dulcis tanquam mel.
10 Accepi igitur libellum e manu angeli, et devoravi eum; eratque in ore meo dulcis tanquam mel: sed quum devorâssem eum, amaruit venter meus.
11 Tum dixit mihi, Oportet te iterum prophetare coram populis, et gentibus, et linguis, et regibus multis.

CAP. XI.

DATUS est autem mihi calamus similis virgæ, adstititque angelus, dicens, Surge, et metire templum Dei et altare, et eos qui adorant in eo.
2 Sed atrium, quod extra templum est, exclude, et ne metiaris illud; nam datum est gentibus: et urbem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus.
3 Sed dabo illam duobus illis testibus meis, qui prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis.
4 Hi sunt duæ illæ oleæ, et duo

candelabra in conspectu Dei terræ
posita.
5 Quòd siquis velit eos injuriâ af-
ficere, ignis prodit ex ore ipsorum,
qui devoret inimicos eorum; nam
siquis velit eos injuriâ afficere, ita
oportet eum occidi.
6 Hi habent potestatem claudendi
cœlum, ne pluat diebus prophetiæ
ipsorum: et potestatem habent super
aquas, convertendi eas in sanguinem:
et percutiendi terram omni plagâ,
quotiescunque voluerint.
7 Porrò, quum finierint suum tes-
timonium, bestia illa ascendens ex
abysso geret adversùs eos bellum, et
vincet eos, et occidet eos.
8 Et cadavera eorum jacebunt in
plateis urbis magnæ, quæ vocatur
spiritualiter Sodoma et Ægyptus,
ubi et Dominus noster crucifixus est.
9 Et videbunt *homines* ex tribubus,
et populis, et linguis, et gentibus ca-
davera eorum per tres dies et dimi-
dium, et cadavera eorum non sinent
poni in monumentis.
10 Et incolæ terræ gaudebunt su-
per illis, et lætabuntur: et munera
mittent alii aliis, quoniam hi duo pro-
phetæ cruciârint terræ incolas.
11 Sed post dies tres et dimidium,
spiritus vitæ a Deo *prodiens* ingredi-
etur in illos, stabuntque *erecti* in
pedes suos; et timor magnus cadet in
eos qui ipsos spectârint.
12 Deinde audierunt vocem mag-
nam de cœlo, dicentem ipsis, Ascen-
dite huc. Ascenderuntque in cœlum
per nubem: et viderunt illos inimici
eorum.
13 Factusque est in illâ horâ ter-
ræmotus magnus; et decima pars ur-
bis cecidit, et occisa sunt in terræmo-
tu capita hominum septies mille; et
reliqui territi sunt, et dederunt glo-
riam Deo cœli.
14 Væ secundum abiit; et ecce, væ
tertium veniet citò.
15 Septimus igitur angelus clanxit,
et factæ sunt voces magnæ in cœlo,
dicentes, Facta sunt regna mundi,
Domini nostri, Christi ejus, qui reg-
nabit in secula seculorum.
16 Tum vigintiquatuor illi seniores
qui in conspectu Dei sedent in thro-
nis suis, prociderunt in facies suas, et
adorârunt Deum,
17 Dicentes, Gratias agimus tibi,
Domine Deus omnipotens, Qui es,
et Qui eras, et Qui venturus es; quòd
adeptus sis potentiam tuam magnam,
et regnum inieris.
18 Et iratæ sunt gentes, et adve-
nit ira tua, et tempus mortuorum, ut
judicentur, et des mercedem servis
tuis prophetis, et sanctis, et timentibus
nomen tuum, parvis et magnis; et
perdas eos qui perdunt terram.
19 ¶ Tunc apertum est templum Dei
in cœlo, et visa est arca fœderis ejus
in templo ejus: et facta sunt fulgura,
et voces, et tonitrua, et terræmotus,
et grando magna.

CAP. XII.

VISUM est autem signum mag-
num in cœlo: mulier amicta
sole, sub cujus pedibus erat luna, et
in capite corona stellarum duode-
cim:
2 Et prægnans clamabat parturi-
ens, et cruciabatur ut pareret.
3 Et visum est aliud signum in cœ-
lo: nam ecce, *adfuit* draco magnus
rufus, habens capita septem et cor-
nua decem, et in capitibus suis dia-
demata septem.
4 Cujus cauda trahebat tertiam
partem stellarum cœli, quas abjecit
in terram: stetit autem is draco ante
mulierem parituram, ut, quum pepe-
risset, filium ejus devoraret.
5 Peperit autem filium masculum,
recturum omnes gentes virgâ ferreâ:
et raptus est filius ejus ad Deum, et
thronum ejus.
6 Mulier verò fugit in solitudinem,
ubi habet locum paratum a Deo, ut
illìc alerent eam diebus mille ducen-
tis sexaginta.
7 Et factum est prælium in cœlo:
Michael et angeli ejus præliati sunt
cum dracone, et draco pugnavit et
angeli ejus:
8 Sed non prævaluerunt, neque
locus eorum ampliùs inventus est in
cœlo.
9 Et projectus est draco ille mag-
nus, serpens ille antiquus, qui voca-
tur Diabolus et Satanas, qui seducit
totum terrarum orbem; projectus,
inquam, est in terram, et angeli ejus
cum eo projecti sunt.
10 Et audivi vocem magnam di-
centem in cœlo, Nunc facta est salus,
et potentia, et regnum Dei nostri, et
potestas Christi ejus; quia dejectus
est accusator fratrum nostrorum, qui
accusabat eos ante conspectum Dei
nostri die ac nocte.
11 Sed ipsi vicerunt eum per san-

guinem Agni, et per sermonem testimonii sui: et animæ suæ prodigi fuerunt usque ad mortem.

12 Propterea lætamini cœli, et qui habitatis in eis. Væ incolis terræ et maris: nam descendit diabolus ad vos, iræ magnæ plenus, ut qui sciat se paululum temporis habere.

13 Quum igitur vidisset draco se projectum esse in terram, persequutus est mulierem quæ pepererat masculum.

14 Sed datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret a conspectu serpentis in desertum, in locum suum, ubi aleretur per tempus, et tempora, et dimidium temporis.

15 Ejecit autem serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquam flumen, ut eam faceret rapi a flumine:

16 Sed succurrit terra mulieri, aperuitque terra os suum, et absorpsit flumen quod ejecerat draco ex ore suo.

17 Iratus est igitur draco adversus mulierem: et abiit, ut gereret bellum cum reliquis ex ejus semine, observantibus mandata Dei, et habentibus testimonium JESU Christi.

18 Stetique super arenam maris.

CAP. XIII.

TUM vidi bestiam e mari ascendentem, quæ habebat capita septem, et cornua decem; et imposita cornibus ejus decem diademata, et impositum capitibus ejus nomen blasphemiæ.

2 Eratque hæc bestia, quam vidi, similis pardo, et pedes ejus ut pedes ursi, et os ejus ut os leonis: dedit autem ei draco virtutem suam, et thronum suum, et potestatem magnam.

3 Et vidi unum ex capitibus ejus quasi lethaliter cæsum: sed ipsius plaga lethalis curata est; et admirans universa terra sequuta est bestiam.

4 Et adorârunt draconem, qui dedit potestatem bestiæ: et adorârunt bestiam, dicentes, Quis similis bestiæ? quis poterit pugnare cum eâ?

5 Datumque est ei os loquens magna et blasphemias: et data est ei potestas agendi menses quadraginta duos.

6 Aperuit igitur os suum ad blasphemiam adversùs Deum, ut conviciis afficeret nomen ejus, et tabernaculum ejus, et eos qui in cœlo habitant.

7 Sed et datum est ei bellum gerere cum sanctis, et eos vincere: et data est ei potestas in omnem tribum, et linguam, et gentem.

8 Itaque adorabunt eam omnes incolæ terræ, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ Agni illius mactati *jam inde* a jactis mundi fundamentis.

9 Siquis habet aurem, audiat.

10 Siquis in captivitatem agit, in captivitatem abit: siquis gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hîc est tolerantia et fides sanctorum.

11 Deinde vidi aliam bestiam ascendentem e terrâ, habentem cornua duo similia agni, sed loquebatur ut draco.

12 Ea verò potestatem prioris bestiæ omnem exercet in conspectu ejus, et facit ut terra et ipsius incolæ adorent bestiam illam primam, cujus curata fuerat plaga lethalis.

13 Editque signa magna, adeò ut etiam ignem faciat e cœlo descendere in terram in conspectu hominum.

14 Et seducit incolas terræ, propter signa quæ datum est ei ut faciat in conspectu bestiæ, dicens incolis terræ, ut faciant imaginem bestiæ quæ gladio vulnerata fuit, sed revixit.

15 Datumque est ei, ut animaret imaginem bestiæ, ut etiam loquatur imago bestiæ; et faciat, ut quicunque non adorârint imaginem bestiæ, occidantur.

16 Sed et facit, ut omnes, parvi et magni, divites et pauperes, liberi et servi, accipiant characterem in manu suâ dextrâ, aut in frontibus suis:

17 Et nequis possit emere aut vendere, nisi qui habeat characterem aut nomen bestiæ, aut numerum nominis ejus.

18 Hic sapientia est. Qui intelligentiâ præditus est, computet numerum bestiæ: numerus enim hominis est; et numerus ejus, sexcenta sexaginta sex.

CAP. XIV.

TUNC vidi, et ecce *aderat* Agnus stans super montem Sion, et cum eo centum quadragintaquatuor millia habentia nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis.

2 Et audivi vocem e cœlo tanquam vocem aquarum multarum et tanquam sonum tonitrui magni; et vocem

audivi citharœdorum pulsantium citharas suas :

3 Et qui canebant quasi canticum novum ante thronum, et in conspectu quatuor illorum animalium, et illorum seniorum; neque quisquam poterat discere canticum illud, nisi illa centum quadragintaquatuor millia, ii *videlicet* qui empti sunt e terrâ :

4 Hi sunt qui cum mulieribus non sunt inquinati; virgines enim sunt: hi sequuntur Agnum, quocunque ierit; hi empti sunt ex hominibus, primitiæ Deo et Agno sacræ.

5 Et in quorum ore non est inventus dolus : sunt enim inculpati ante thronum Dei.

6 Deinde vidi alium angelum volantem per medium cœli, habentem evangelium æternum, ut evangelizaret incolis terræ, et omni genti, et tribui, et linguæ, et populo ;

7 Dicentem magnâ voce, Timete Deum, et ei tribuite gloriam ; nam venit hora judicii ejus; et adorate eum qui fecit cœlum, et terram, et mare, et fontes aquarum.

8 Et alius angelus sequutus est, dicens, Cecidit, cecidit Babylon, urbs illa magna, quia vinum excandescentiæ scortationis suæ potandum præbuit omnibus gentibus.

9 Et tertius angelus sequutus est illos, dicens voce magnâ, Siquis adoraverit bestiam et imaginem ejus, et acceperit characterem in fronte suâ, aut in manu suâ ;

10 Bibet hic quoque ex vino iræ Dei, ex mero, *inquam*, infuso in poculum iræ ipsius ; et cruciabitur igne et sulphure in conspectu angelorum sanctorum, et in conspectu Agni.

11 Et fumus cruciatûs ipsorum ascendet in secula seculorum ; nec habebunt requiem die nec nocte, qui adorant bestiam et imaginem ejus, et siquis acceperit characterem nominis ejus.

12 Hìc tolerantia sanctorum est; hìc qui observant mandata Dei, et fidem Jesu.

13 Tunc audivi vocem e cœlo, dicentem mihi, Scribe, Beati ab hoc tempore mortui ii, qui Domini causâ moriuntur. Etiam, dicit Spiritus; ut requiescant a laboribus suis : et opera eorum sequuntur eos.

14 Aspexi autem, et ecce, *aderat* nubes candida ; et nubi insedebat *quidam* similis homini, habens impositam capiti suo coronam auream, et in manu suâ falcem acutam.

15 Et alius angelus prodiit e templo, clamans voce magnâ ad eum qui insidebat nubi, Mitte falcem tuam, et mete ; quia venit tibi hora ut metas : nam aruit messis terræ.

16 Misit igitur, is qui insidebat nubi, falcem suam in terram, et demessa est terra.

17 Tum alius angelus prodiit e templo, quod est in cœlo ; habens et ipse falcem acutam.

18 Et alius angelus prodiit ab altari, habens potestatem in ignem; et clamavit voce magnâ ad eum qui habebat falcem acutam, dicens, Mitte falcem tuam acutam, et vindemia botros vineæ terræ; nam maturæ sunt ejus uvæ.

19 Misit igitur angelus falcem suam acutam in terram, et vindemiavit vineam terræ, et misit in magnum illum lacum iræ Dei.

20 Et calcatus est lacus extra civitatem; exivitque sanguis e lacu usque ad frænos equorum, per stadia mille sexcenta.

CAP. XV.

DEINDE vidi aliud signum in cœlo magnum et admirabile, angelos illos septem habentes plagas septem ultimas, quoniam per illas expleta est ira Dei.

2 Et vidi tanquam mare vitreum mixtum igni ; et eos qui victoriam reportabant ex bestiâ illâ et imagine ejus, et charactere ejus, ex numero nominis ejus, stantes apud mare vitreum, et habentes citharas Dei :

3 Qui etiam cantabant canticum Mosis servi Dei, et canticum Agni, dicentes, Magna et mirabilia sunt opera tua, Domine Deus omnipotens ; justæ et veræ sunt viæ tuæ, Rex sanctorum.

4 Quis non timebit te, Domine, et glorificabit nomen tuum ? Nam solus sanctus es. Nam omnes gentes venient et adorabunt coram te : nam judicia tua patefacta sunt.

5 Et post hæc aspexi, et ecce, apertum est templum tabernaculi testimonii in cœlo.

6 Et prodierunt e templo septem illi angeli, habentes septem plagas, induti lino puro et splendido, et præcincti circa pectora zonis aureis.

7 Et unum ex quatuor animalibus dedit septem angelis phialas aureas, plenas iræ Dei viventis in secula seculorum.

8 Et impletum est templum fumo *prodeunte* a majestate Dei, et a virtute ejus ; nec quisquam poterat in-

gredi in templum, donec explerentur septem plagæ septem angelorum.

CAP. XVI.

TUNC audivi vocem magnam e templo, dicentem septem illis angelis, Ite, effundite septem phialas excandescentiæ Dei in terram.

2 Abiit igitur primus *angelus*, et effudit phialam suam in terram; factumque est ulcus malum ac noxium adversùs homines qui habebant characterem bestiæ, et eos qui adorabant imaginem ejus.

3 Deinde secundus angelus effudit phialam suam in mare; factumque est *illud* quasi cruor cadaveris: et quodcunque animal vivebat in mari, mortuum est.

4 Tum tertius angelus effudit phialam suam in flumina, et in fontes aquarum: et factæ sunt sanguis.

5 Et audivi angelum aquarum dicentem, Justus es, Domine, Qui es, et Qui eras, et Qui eris, quòd hæc judicâris.

6 Quoniam sanguinem sanctorum et prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti ad bibendum: digni enim sunt.

7 Et audivi alium e sanctuario dicentem, Etiam, Domine Deus omnipotens, vera *sunt* et justa judicia tua.

8 Postea quartus angelus effudit phialam suam in solem, et datum est ei æstu affligere homines per ignem.

9 Et æstuaverunt homines æstu magno, et blasphemârunt nomen Dei habentis potestatem in has plagas, neque resipuerunt, ut tribuerent ei gloriam.

10 Tum quintus angelus effudit phialam suam super thronum bestiæ illius, et factum est regnum ejus tenebrosum: et mandebant linguas suas præ dolore;

11 Et blasphemârunt Deum cœli præ doloribus suis et ulceribus suis, nec resipuerunt ab operibus suis.

12 Tum sextus angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum, *nempe* Euphratem; et exsiccata est aqua ejus, ut pararetur via regum ab ortu solis *adventantium*.

13 Et vidi ex ore draconis, et ex ore illius bestiæ, et ex ore pseudoprophetæ illius tres impuros spiritus similes ranis *prodeuntes*.

14 Sunt enim spiritus dæmoniorum edentes signa, qui*que* abeunt ad reges terræ et totius mundi, ut congregent eos ad prælium magni illius diei Dei omnipotentis.

15 Ecce, venio ut fur. Beatus qui vigilat et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, et videantur pudenda ipsius.

16 Congregavit igitur eos in locum qui vocatur Hebraicè Armageddon.

17 Tum septimus angelus effudit phialam suam in aërem; et prodiit vox magna e templo cœli a throno, dicens, Fuit.

18 Factique sunt sonitus, et fulgura, et tonitrua; et terræmotus factus est magnus, qualis nunquam fuit ex quo homines fuerunt super terram, terræmotus, *inquam*, adeò magnus.

19 Et dirupta est urbs illa magna in tres partes, et civitates gentium ceciderunt, et Babylon illa magna venit in memoriam in Dei conspectum, ut præberet ei poculum indignationis iræ suæ.

20 Et omnis insula fugit, et montes non sunt inventi.

21 Et grando magna, quasi talenti pondo, descendit e cœlo in homines; et blasphemârunt Deum homines propter plagam grandinis; quoniam magna fuit ejus plaga vehementer.

CAP. XVII.

TUM venit unus ex septem angelis qui habebant septem phialas, et loquutus est mecum, dicens mihi, Heus tu, ostendam tibi damnationem meretricis illius magnæ, sedentis super aquas multas:

2 Cum qua scortati sunt reges terræ, et cujus scortationis vino inebriati sunt incolæ terræ.

3 Quumque me per spiritum in desertum transtulisset, vidi mulierem insidentem bestiæ coccinæ, plenæ nominibus blasphemiæ, habenti capita septem, et cornua decem:

4 Erat autem mulier illa amicta purpurâ et cocco, et inaurata auro et lapidibus pretiosis et margaritis, habens poculum aureum in manu suâ, plenum abominationibus et immunditiâ scortationis suæ:

5 Et in fronte suâ nomen scriptum, Mysterium, Babylon illa magna, mater illa scortationum et abominationum terræ.

6 Et vidi mulierem illam ebriam sanguine sanctorum, et sanguine martyrum Jesu; et miratus sum, quum viderem illam, admiratione magnâ.

7 Tunc dixit mihi angelus, Quare

miraris? ego dicam tibi mysterium mulieris, et bestiæ quæ portat eam, quæ habet capita septem et cornua decem.

8 Bestia quam vidisti, fuit, et non est; et ascensura est ex abysso, et in exitium abitura: et mirabuntur incolæ terræ (quorum nomina scripta non sunt in libro vitæ a jacto mundi fundamento) videntes bestiam quæ erat, et non est, et tamen est,

9 Hic est mens quæ habet sapientiam. Septem capita septem montes sunt, super quos mulier sedet.

10 Et reges septem sunt: quinque ceciderunt, unus est, *et* alius nondum venit; et quum venerit, oportet illum breve tempus manere.

11 Bestia autem quæ erat, et non est, is octavus est, et e septem illis est, et in exitium abit.

12 Decem autem cornua quæ vidisti, decem reges sunt, qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tanquam reges unâ horâ accipient cum bestiâ.

13 Hi unum consilium habent, et vires ac potestatem suam bestiæ tradent.

14 Hi cum Agno pugnabunt, et Agnus vincet eos: quoniam Dominus dominorum est, et Rex regum; et qui cum eo sunt vocati, et electi, et fideles.

15 Deinde dixit mihi, Aquæ quas vidisti, ubi meretrix sedet, populi sunt, et turbæ, et gentes, et linguæ.

16 Et decem cornua, quæ vidisti in bestiâ, hi odio prosequentur meretricem, et desertam reddent illam et nudam, et carnes ejus comedent, et ipsam igne exurent.

17 Deus enim dedit in corda eorum, ut exsequantur quod ipsi visum est, et ut consentiant, dentque regnum suum bestiæ, donec compleantur verba Dei.

18 Et mulier quam vidisti, est urbs illa magna, quæ habet regnum super reges terræ.

CAP. XVIII.

ET post hæc vidi angelum descendentem e cœlo, habentem potestatem magnam; adeò ut et terra illuminata fuit ipsius gloriâ.

2 Exclamavit autem vehementer voce magnâ, dicens, Cecidit, cecidit Babylon illa magna, et facta est domicilium dæmoniorum, et custodia omnis spiritûs impuri, et custodia omnis volucris immundæ et exosæ:

3 Quia ex vino excandescentiæ scortationis ejus biberunt omnes gentes, et reges terræ cum eâ scortati sunt, et mercatores terræ opibus deliciarum ejus divites facti sunt.

4 Et audivi aliam vocem e cœlo dicentem, Exite ex eâ, popule mi, ne participes sitis peccatorum ejus, et ex plagis ejus accipiatis.

5 Nam accumulata peccata ejus pertigerunt usque in cœlum, et recordatus est Deus scelerum ejus.

6 Reddite ei, sicut et ipsa reddidit vobis: et duplicate ei duplum secundùm opera ejus; in poculo quod propinavit, propinate ei duplum.

7 Quantum extulit sese et luxuriata est, tantum date ei cruciatum et luctum: quia in corde suo dicit, Sedeo regina, nec sum vidua, nec luctum videbo.

8 Ideò unâ die venient ejus plagæ, mors, et luctus, et fames; et igne exuretur, quia validus est Dominus Deus, qui damnabit eam.

9 Tum flebunt eam et plangent super eâ reges terræ, qui cum illâ scortati et luxuriati sunt, quum viderint fumum incendii ejus;

10 Procul stantes propter metum cruciatûs ejus, *et* dicentes, Vah, vah, magna illa urbs Babylon, urbs illa valida! unâ horâ venit judicium tuum.

11 Sed et mercatores terræ flebunt et lugebunt super eâ; quoniam merces eorum nemo emit ampliùs;

12 Merces auri, et argenti, et lapidis pretiosi, et margaritarum, et byssi, et purpuræ, et serici, et cocci, et omne lignum thyinum, et omne vas eburneum, et omne vas ex ligno pretiosissimo, et ære, et ferro, et marmore,

13 Et cinnamomum, et suffitus, et unguentum, et thus, et vinum, et oleum, et similam, et triticum, et jumenta, et oves, et equos, et rhedas, et mancipia, et animas hominum.

14 Et fructus desiderati ab animâ tuâ abierunt a te: et omnia pinguia et præclara abierunt a te: nec ampliùs ea invenies.

15 Harum, *inquam*, rerum mercatores ab eâ divites facti, procul stabunt, propter metum cruciatûs ejus, flentes ac lugentes:

16 Et dicentes, Vah, vah, civitas illa magna, quæ amicta erat bysso, et purpurâ, et cocco, et deaurata erat auro, et lapidibus pretiosis, et margaritis! quînam unâ horâ vastatæ sunt tantæ divitiæ?

17 Sed et omnes gubernatores, et omnis in navibus versantium turba, et nautæ, et quotquot ex mari quæstum faciunt, longè stabunt;

18 Et clamabunt videntes fumum incendii ejus, et dicent, Quæ similis *erat* urbi isti magnæ?

19 Et injecto capitibus pulvere clamabunt flentes ac lugentes, et dicentes, Vah, vah, quòd urbs illa magna, in qua omnes, qui habebant naves in mari, divites facti sunt ex ipsius opulentiâ, unâ horâ desolata est!

20 Exsulta super eâ, cœlum et sancti apostoli et prophetæ, quoniam de illâ sumpsit pœnas Deus vestri ulciscendi causâ.

21 Tum sustulit quidam angelus robustus lapidem instar molæ magnæ, et projecit in mare, dicens, Ita cum impetu projicietur Babylon urbs illa magna; nec ampliùs invenietur.

22 Et vox citharœdorum, et musicorum, et tibiâ ac tubâ canentium, non audietur in te ampliùs; nec ullus artifex cujuscunque artis invenietur in te ampliùs: et sonitus molæ non audietur in te ampliùs:

23 Et lux lucernæ non lucebit in te ampliùs; et vox sponsi et sponsæ non audietur ampliùs in te: nam mercatores tui erant proceres terræ, et veneficiis tuis seductæ sunt omnes gentes.

24 Sed in eâ sanguis prophetarum et sanctorum inventus est, et omnium qui mactati sunt in terrâ.

CAP. XIX.

POSTHÆC audivi vocem magnam turbæ multæ in cœlo dicentis, Halleluja; salus, et honor, et gloria, et virtus, Domino Deo nostro *esto*.

2 Quia vera et justa *sunt* judicia ejus; et meretricem illam magnam, quæ corrupit terram scortatione suâ, damnavit, et vindicavit sanguinem servorum suorum ex manu ejus.

3 Deinde secundò dixerunt, Halleluja; et fumus ejus ascendit in secula seculorum.

4 Et prociderunt vigintiquatuor illi seniores, et quatuor illa animalia, et adoraverunt Deum insidentem throno, dicentes, Amen; Halleluja.

5 Tum vox e throno prodiit, dicens, Laudate Deum nostrum, omnes servi ejus, et qui timetis eum, parvi et magni.

6 Et audivi tanquam sonitum turbæ multæ, et tanquam sonitum aquarum multarum, et tanquam sonitum tonitruorum vehementium, dicentium, Halleluja; quoniam regnum iniit Dominus Deus ille noster omnipotens.

7 Gaudeamus, et exsultemus, et demus gloriam ei; quia venerunt nuptiæ Agni, et uxor ejus paravit se.

8 Et datum est ei, ut amiciatur bysso purâ et splendidâ: byssus enim justificationes sunt sanctorum.

9 Tum dixit mihi, Scribe, Beati qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt. Et dixit mihi, Hæc verba Dei vera sunt.

10 Et procidi ante pedes ejus ut adorarem eum; sed dixit mihi, Vide ne *feceris*; conservus tuus sum, et fratrem tuorum qui habent testimonium Jesu. Deum adora; testimonium enim Jesu est spiritus prophetiæ.

11 Deinde vidi cœlum apertum, et ecce, *adfuit* equus albus; et qui insidebat ei, vocabatur Fidelis et Verax, et *qui* justè judicat et pugnat.

12 Oculi autem ejus *erant* tanquam flamma ignis, et in capite ejus diademata multa; habebatque nomen scriptum, quod nemo novit nisi ipse.

13 Et amictus erat veste tinctâ sanguine; vocaturque nomen ejus Sermo ille Dei.

14 Exercitus autem, qui sunt in cœlo, sequebantur eum equis albis, vestiti bysso albâ et purâ.

15 Et ex ore ejus prodibat gladius acutus, ut eo percuteret gentes; ipse enim reget eas virgâ ferreâ: et is est qui calcabit lacum vini excandescentiæ et iræ Dei omnipotentis.

16 Habebatque in vestimento et in femore suo nomen scriptum, Rex regum, et Dominus dominantium.

17 Tunc vidi quendam angelum stantem in sole, qui clamavit voce magnâ, dicens omnibus avibus quæ volabant per medium cœli, Adeste, et congregamini ad cœnam magni Dei;

18 Ut edatis carnes regum, et carnes tribunorum, et carnes potentum, et carnes equorum, et eorum qui ipsis insident, et carnes omnium liberorum ac servorum, parvorum et magnorum.

19 Deinde vidi bestiam illam, et reges terræ, et exercitus eorum, congregatos ad gerendum bellum cum eo qui insidebat equo, et cum ipsius exercitu.

20 Et comprehensa est bestia, et cum eâ pseudopropheta ille qui ediderat signa coram eâ, quibus seduxit eos qui acceperant characterem bestiæ, et qui adoraverant imaginem ejus; *et* vivi conjecti sunt ambo in stagnum ignis ardens sulphure:

21 Et reliqui occisi sunt gladio ejus qui insidebat equo, prodeunte ex ore ipsius; et omnes aves saturatæ sunt carnibus eorum.

CAP. XX.

DEINDE vidi angelum descendentem e cœlo, habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu suâ;

2 Qui apprehendit draconem, serpentem, *inquam,* illum antiquum, qui est Diabolus, et Satanas, et vincit eum *ad* annos mille;

3 Conjecitque eum in abyssum, quam occlusit et obsignavit super eum, ut non seduceret ampliùs gentes, donec complerentur anni mille; nam postea oportet eum solvi *ad* exiguum tempus.

4 Deinde vidi thronos, et sederunt super eos, et judicium datum est eis: et animas eorum qui securi percussi sunt propter testimonium Jesû, et propter sermonem Dei, quique non adorârunt bestiam, neque imaginem ejus, nec acceperunt characterem ejus in frontibus suis, aut in manibus suis; viventque et regnabunt cum Christo mille annis.

5 Reliqui verò ex mortuis non reviviscent, donec expleti fuerint illi anni mille. Hæc est resurrectio prima.

6 Beatus et sanctus qui habet partem in resurrectione primâ; in hos *enim* secunda mors non habet potestatem; sed erunt sacerdotes Dei et Christi, et regnabunt cum eo mille annis.

7 Quum verò expleti fuerint anni mille, solvetur Satanas e carcere suo.

8 Et exibit, ut seducat gentes quæ sunt in quatuor angulis terræ, Gogum et Magogum, ut congreget eos in prælium; quorum numerus est sicut arena maris.

9 Ascenderunt igitur super latitudinem terræ, et circumiverunt castra sanctorum, et urbem illam dilectam; sed descendit ignis a Deo e cœlo, qui devoravit eos.

10 Et diabolus, qui seducebat eos, conjectus est in stagnum ignis et sulphuris, ubi *erat* et bestia illa et ille pseudopropheta, et cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum.

11 Tum vidi thronum magnum candidum, et quendam ei insidentem, a cujus conspectu fugit terra et cœlum, quorum locus non est inventus.

12 Et vidi mortuos parvos et magnos stantes in conspectu Dei, et libri aperti sunt; et alius liber apertus est, qui est *liber* vitæ; judicatique sunt mortui ex iis quæ scripta erant in libris, secundùm opera ipsorum.

13 Et reddidit mare mortuos, quos habebat: Mors quoque et infernus reddiderunt mortuos, quos habebant; et judicatum est de singulis secundùm opera ipsorum.

14 Infernus autem ac Mors conjecti sunt in stagnum ignis; quæ est mors secunda.

15 Et qui non inventus est in libro vitæ scriptus, conjectus est in stagnum ignis.

CAP. XXI.

DEINDE vidi cœlum novum et terram novam; primum enim cœlum et prima terra abierat; et mare non ampliùs exstabat.

2 Et ego Joannes vidi sanctam illam civitatem, Hierusalem novam, descendentem a Deo e cœlo, paratam ut sponsam ornatam viro suo.

3 Et audivi vocem magnam e cœlo dicentem, Ecce, tabernaculum Dei *est* cum hominibus, et habitabit cum eis; et ipsi populi ejus erunt, et ipse Deus cum eis erit, Deus ipsorum.

4 Et abstersurus est Deus omnem lacrymam ab oculis eorum: et mors ampliùs non exstabit; neque luctus, neque clamor, neque labor exstabit ampliùs; quia præcedentia abierunt.

5 Et dixit is qui insidebat throno, Ecce, nova facio omnia. Et dixit mihi, Scribe; nam hæc verba vera sunt et fidelia.

6 Et dixit mihi, Fuerunt: ego sum Alpha et Omega, initium et finis. Ego sitienti dabo ex fonte aquæ vivæ gratis.

7 Victor, hæreditario jure obtinebit omnia; et ero ei Deus, et ipse erit mihi filius.

8 Timidis autem, et incredulis, et execrabilibus, et homicidis, et scortatoribus, et veneficis, et idololatris, et omnibus mendacibus, portio *assignata* est in stagno ubi ardet ignis et sulphur, quod est mors secunda.

9 Tum venit ad me unus ex septem

illis angelis qui habuerant septem illas
phialas plenas septem plagis ultimis;
et loquutus est mecum, dicens, Veni,
ostendam tibi sponsam uxorem Agni.
10 Et sustulit me per spiritum in
montem magnum et sublimem, et os-
tendit mihi civitatem illam magnam,
sanctam, *inquam*, illam Hierusalem, e
cœlo descendentem a Deo;
11 Habentem gloriam Dei; et cu-
jus lumen *erat* simile lapidi pretio-
sissimo, tanquam lapidi jaspidi instar
crystalli splendenti:
12 Habebat præterea murum mag-
num et sublimem, habentem portas
duodecim, et in portis angelos duo-
decim, et nomina inscripta, quæ sunt
nomina duodecim tribuum filiorum
Israël.
13 Ab Oriente *erant* portæ tres;
ab Aquilone, portæ tres; ab Austro,
portæ tres; ab Occasu, portæ tres.
14 Et murus urbis habebat funda-
menta duodecim; in quibus *erant*
duodecim nomina apostolorum Agni.
15 Porrò is, qui loquebatur me-
cum, habebat calamum aureum, ut
metiretur civitatem, et portas ejus, et
murum ejus.
16 Urbs ipsa verò quadrangularis
sita est, cujus longitudo tanta est
quanta et latitudo; mensusque est ci-
vitatem illo calamo, ad stadiorum duo-
decim millia: suntque longitudo, et
latitudo, et altitudo ejus æquales.
17 Et mensus est murum ejus, cen-
tum quadragintaquatuor cubitorum,
mensura hominis, quæ est angeli.
18 Erat autem structura muri ejus
ex jaspide; ipsa verò civitas aurum
purum, *et* similis vitro puro.
19 Et fundamenta muri urbis omni
lapide pretioso ornata: fundamen-
tum primum *erat* jaspis: secundum,
sapphirus: tertium, chalcedonius:
quartum, smaragdus:
20 Quintum, sardonyx: sextum, sar-
dius: septimum, chrysolithus: octa-
vum, beryllus: nonum, topazius: de-
cimum, chrysoprasus: undecimum,
hyacinthus: duodecimum, amethystus.
21 Duodecim autem portæ duode-
cim margaritæ sunt, et singulæ portæ
ex singulis margaritis sunt; et forum
civitatis aurum purum, tanquam vi-
trum perlucidum.
22 Nec templum vidi in eâ: Domi-
nus enim Deus omnipotens, templum
illius est, et Agnus.
23 Neque civitas ista eget sole vel
lunâ, ut luceant in eâ: nam gloria
Dei illustrat eam, et lucerna ejus est
Agnus.
24 Et gentes quæ servatæ fuerint,
ambulabunt ad lucem ejus: et reges
terræ gloriam suam et honorem ad
eam adferent.
25 Nec portæ ejus claudentur in-
terdiu; nox enim non erit illìc:
26 Et adferetur gloria et honor gen-
tium ad eam.
27 Non intrabit in eam quicquam
quod inquinat, aut abominandum
quippiam patrat, vel mendacium *lo-
quitur:* sed qui scripti sunt in libro
vitæ Agni.

CAP. XXII.

DEINDE ostendit mihi purum flu-
vium aquæ vivæ, splendidum
tanquam crystallum, procedentem ex
throno Dei et Agni.
2 In medio *autem* foro ejus, et ex
utraque parte fluminis, *erat* arbor vitæ,
ferens fructus duodecim, per menses
singulos edens fructum suum; et fo-
lia sua ad sanitatem gentium.
3 Nec ullum adversùs quenquam
anathema erit ampliùs: sed sedes Dei
et Agni in eâ erit; et servi ejus ser-
vient ei.
4 Et videbunt faciem ejus; et no-
men ejus in frontibus ipsorum *erit.*
5 Et nox illìc non erit, neque opus
est eis lumine lucernæ, neque lumine
solis: quoniam Dominus Deus illus-
trat eos; et regnabunt in secula secu-
lorum.
6 Tum dixit mihi, Hæc verba fida
sunt et vera; et Dominus Deus ille
sanctorum prophetarum misit ange-
lum suum, ut indicet servis suis quæ
oportet fieri citò.
7 Ecce, venio citò: beatus qui ob-
servat verba prophetiæ libri hujus.
8 Ego verò Joannes *is sum* qui hæc
audivi et vidi. Et quum audissem et
vidissem, procidi, ut adorarem ante
pedes angeli qui mihi hæc ostende-
bat.
9 *Is* verò dixit mihi, Vide ne *fece-
ris:* conservus enim tuus sum, et fra-
trum tuorum prophetarum, et eorum
qui observant verba libri hujus. Deum
adora.
10 Deinde dixit mihi, Ne obsigna-
veris verba prophetiæ libri hujus:
tempus enim propè est.
11 Qui nocet, noceat adhuc; et qui
sordidus est, sordescat adhuc: et qui
justus est, justificetur adhuc: et sanc-
tus, sanctificetur adhuc.
12 Et ecce, venio citò; et merces

mea mecum *est*, ut reddam unicuique
prout opus ipsius erit.
13 Ego sum Alpha et Omega;
principium et finis, primus et ultimus.
14 Beati qui præstant ejus mandata; ut sit eis jus in arborem vitæ, et
per portas ingrediantur in civitatem.
15 Foris autem *erunt* canes, et venefici, et scortatores, et homicidæ, et
idololatræ, et quisquis amat ac committit mendacium.
16 Ego Jesus misi angelum meum,
ut hæc vobis testificaretur in ecclesiis.
Ego sum stirps et progenies illa Davidis, stella illa splendida et matutina.

17 Et Spiritus et sponsa dicunt, Veni. Et qui audit, dicat, Veni: et qui
sitit, veniat; et qui vult, accipiat
aquam vitæ gratis.
18 Enimverò unà testor cuivis audienti verba prophetiæ libri hujus,
Siquis adjecerit ad hæc, imponet ei
Deus plagas scriptas in libro isto;
19 Et siquis abstulerit *aliquid* ex
verbis libri prophetiæ hujus, auferet
Deus partem ejus e libro vitæ, et ex
urbe illâ sanctâ, et ex iis quæ scripta
sunt in libro isto.
20 Dicit qui testatur ista; Etiam,
venio citò. Amen. Veni igitur, Domine Jesu.
21 Gratia Domini nostri Jesu Christi
cum omnibus vobis. Amen.

SOLI DEO HONOR ET GLORIA.

Stereotypis Andreæ Wilson, Londini.

NOT WANTED IN RBSC

Bible
Lat
B

172211

Author Bible.- Latin

Title Novum Testamentum Domini Nostri Jesu Christ

DATE

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File"
Made by LIBRARY BUREAU